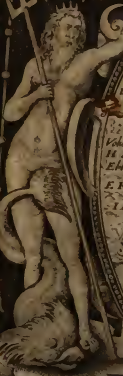

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLV
C
8
NAPOLI

XLV. C. 8.

XLV. C. 4

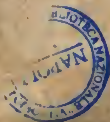
BRITANNIA

OCEANUS
CALEDO
NII
DONIUS
HIB
ERN
IA
Oceanus
Hiber
nicus
OCEANUS
GERMANI
CUS
Sabrina
OCEANUS BRITAN
NICUS

BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

SERENISSIMAE
POTENTISSIMÆQVE
Principi ELIZABETHAE,
Angliæ, Franciæ, &
Hiberniæ Reginæ,&c.

Voties ad celsissimum Serenissimæ Maiestatis tuæ fastigium ex infima conditionis meæ valle suspexi, toties quod maximè volui, minimè ausus sum vel cogitare. Volui enim sæpius BRITANNIAM *tuam penicillo meo leuiter delineatam ad Maiestatis tuæ aram lubens meritò suspendere, & augustissimo tuo nomini consecrare. Sed detinuit pudor, deterruit metus; vbi enim maxima obseruãtia, ibi pudor vnà cum maximo metu subesse solet. Et erat illa sane, vt quod res sit verè dicam, iam anteà exilis, sine succo, sine sanguine, & quasi primis lineamentis adumbrata. Ego etiam obscurus sordebam, & sine spe in fæce plebis ignotus latitabam: adeò vt nec illa digna tunc temporis quæ tantæ Principi consecraretur, & ego penitus indignus qui consecrarem. Nunc verò cùm ego erectior, è tenebris enim regia tua benignitas me præter spem extraxit, & illa suis coloribus paulò nitidior succiq; plenior (Horæ enim quæ Musarum & Mercurij nutrices paulatim aluerunt) gestit, & quasi se obtrudit vt te adeat, templiq; tui limina osculata, supplex ad aram tuam aduoluitur, & demississimè vt inter alia admittatur obsecrat, vtq; admittas sperat. Cui enim magis meliusq; conuenit vt Britanniæ tabella offeratur & cõsecretur? quàm tibi Serenissima* ELIZABETHA *Britanniarum* DIVAE, DOMINAE, & MATRI INDVLGENTISSIMAE, *Quæ enim est Britanniæ ora? quod littus, qui portus, quis sinus, quis fluuius, quæ ciuitas quod oppidum,*

A 2 quis

quis viculus, ager, campus & locus, cui prudentia & prouidentia tua radijs salutaribus non illuxit, & à quo tenebras, & dubias tempestates certa serenitate non dispulit? Ex quo enim te ad regni huius gubernaculum Diuinum numen euocauit, ita gubernaculum tractasti, vt nec boni habeant quod requirant, nec mali quod calumnientur. Prorogabitur in omnem æternitatem, nec vlla vnquam intercipiet obliuio te Principem non solùm fuisse OPTIMAM, *quod est virtutis, sed etiam* MAXIMAM, *quod est fortunæ, quam diuinis tamen tuis virtutibus tibi effinxisti. Optimis enim, & maximis Principibus in sua cuiusque laude præcellere contestantur omnes. Verissimumq́; illud agnoscunt quod Eumenius ille ad Constantinum Maximum olim de hoc tuo regno exclamauit:* Dij boni quid hoc est quòd semper ex supremo fine mundi noua Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt? *Sed me reprimam, nam vt qui apud diuinum numen preces concipiunt, vocem, verba, & vultum reuerentia quadam adhibita moderantur: sic & me decet consecraturum hanc tabellam ad tantæ Diuæ aram, mente potiùs adorare, quàm oratione laudare. Habe igitur,* PRINCEPS OPTIMA MAXIMA, *Britanniam imperio tuam, habe & me mancipio tuum. Illam, quod hactenùs fœliciter fecisti,* DEO DVCE, VIRTVTE *comite, contra hostiles furores & insidias domesticas protege: Me etiam quē maximis hactenus beneficijs deuinxisti, deinceps regia benignitate tueri digneris. Summus & cœlestis ille Pater Maiestatem tuam Britanniæ, & tibi Britanniam diutissimè conseruet florentissimam, virtutisq́; tuæ gloriam infinitis seculorum reuolutionibus perpetuet, vt maximas maiorum omnium laudes æques, annos superes; imò quod summi, medij, infimi quotidiè acclamantes comprecamur:*

De nostris annis tibi Christus adaugeat annos.

Serenissimæ Ma. tuæ

omni obsequio deuotissimus,

GVILIELMVS CAMDEN.

BRITANNIA

SIVE

FLORENTISSIMORVM REGNORVM, ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET Insularum adiacentium ex intima antiquitate *Chorographica descriptio.*

Authore GVILIELMO CAMDENO.

Nunc postremò recognita, & magna accessione post Germanicam editionem adaucta.

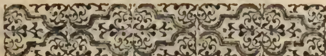
HONI SOIT QVI MAL Y PENSE

DIEU ET MON DROIT

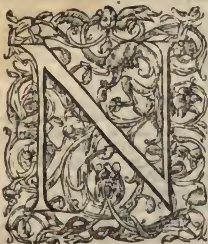

LONDINI *impensis Georg. Bishop.* 1600.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

Beneuolo Lectori S.

Æ ego parùm prudens, & minùs verecundus videar, (humanissime lector) qui cùm bene latêre potuerim, in eruditissimi huius sæculi theatrum, inter varios ingeniorum, & iudiciorum gustus prodierim. Sed vt quod res est, liberè ac ingenuè dicam, patriæ charitas, Britannici nominis gloria, amicorum consilium verecundiam meam expugnârunt, & velim nolim, etiam aduersus iudicium meum me personam hanc suscipere coëgerunt. Iudicia enim, præiudicia, censuras, obtrectationes, reprehensiones confertim quasi sub signis in procinctu vndique me circumstare prospicio. Alij sunt qui totum hoc rei antiquariæ studium vt curiosam in præteritum diligentiam omninò aspernantur, & reijciunt. Quorum authoritatem vt non penitùs totam contemno, ita sanè prudentiam non valde admiror. Nec mihi rationes desunt, quibus bonis, & cordatis hominibus, qui patriam illustratam cupiunt, hoc institutum facilè probare, & in his studijs suauissimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere possim. Si qui verò sint, qui in vrbe sua hospites, in patria sua peregrini, & cognitione semper pueri esse velint, sibi per me placeant, sibi dormiant, non ego illis hæc conscribo, non illis vigilo. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam ac incomptam orationem objicient. Agnosco sane, nec enim aurificis statêra (quod iubet Varro) verbum vnumquodque appendi, nec orationis omnes vndiq; flosculos carpere decreui. At quid hæc objicient, cùm ipse eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus ἀνθηρῶς γεγράφθαι posse neget, & vt inquit Pomponius, *facundiæ minimè sit capax*. Complures etiam vel eo nomine forsitàn insultabunt, quod coniecturis subinde antiquorum nominum origines venari, & indagare ausim. Qui si coniecturas omninò pergent porrò excludere; vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeò humanæ cognitionis pars pulsa tandem exulet. Mentis enim nostræ acies ita plerunque est hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis persequi & explicare cogamur. In re medica σημεῖα, τεκμήρια, εἰκότα, qui nihil ferè aliud sunt quàm coniecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ suam sedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis sint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter ἀντλίας quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demersam haurire, &

subducere solet, ego semper numerandas existimaui. Quod si animum inducarit aliquem coniecturis locum tribuere, vt mihi etiam veniam tribuant, non dubito quin modestia, & moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit. Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas, vtique antiquiores reuocemus: ego ad Britannicam siue Wallicam (vt iam vocant) linguam, qua primæui, & antiquissimi huius regionis incolæ vsi sunt, in etymis, & coniecturis semper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res consonet: si dissonet, ego minimè admitto. In rebus, inquit ille, est φωνὴ, σχῆμα, & χρῶμα: si hæc nomine non exprimantur cum contemptu vbiq; reijcio. Etymologias obscuriores, duriusculas, ægrè detortas, & quæ in varias partes duci possint, hisce nostris commentariolis intexere non sum dignatus. Denique in coniecturis adeò parcus, & prouidè cautus fui (vt nisi me fallam) æquo lectori si non εὔτολμος, certè πολυμεὴς videri non potuero. Licèt verò semel atque iterùm in hoc suaui ingeniorum prolusione, vnam & alteram coniecturam in vna eadémque re attulerim; VNITATEM tamen VERITATI consecratam esse interim non obliuiscor. In cæteris ferè omnibus aut tabulæ, aut authorum fide dignissimorum testimonia in rem præsentem proferri possint. Fieri tamen potest vt à nonnullis, quibus fidem adhibui, perperàm sim edoctus. At insimulabunt iam Mathematici, & in crimen vocabunt quasi in Geographicis Latitudinis, & Longitudinis dimensionibus toto cœlo aberrarim. Audi quæso, tabulas Astronomicas, nouas, antiquas, manuscriptas, Oxonienses, Cantabrigienses, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimùm discrepant, inter se ferè conspirant: nec tamen terram è suo centro dimotam esse cum Stadio existimo. His igitur vsus sum. In Longitudine autem nullus consensus, concentus nullus. Quid igitur facerem? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter *Asores* insulas rectà Polum Borealem respicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec vbique λεπτομερῶς permensus sum. Ab Heraldis, siue Fæcialibus, tantùm abest, vt reprehensionem metuam; vt etiam me gratiam ab illis initurum sperem, adeò parcè, adeò lentè, quæ ad illorum artem spectant passim tractaui. Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam non est, vt spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid scribere incœperim. Nonnulli fortasse erunt qui tabulas Chorographicas hîc expectent, quas lenocinante pictura oculis esse iucundiores, & in his Geographicis studijs plurimùm interesse fateor, maximè, si mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præstare facultatis non est nostræ, & Angliam accuratissimè in tabulis seorsim ornatissimus vir Thomas Secfordus Regiæ Maiestati à Supplicum libellis, suis impensis, & Christophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude descripsit.

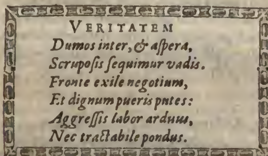
Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio, & vt vela iam contraham. Ad hoc opus elimandum, id est, ad antiquissimam Britannorum, & Anglorum originem indagandam, & vetustas Britanniæ vrbes, quarum meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij, è tenebris eruendas, omne industriæ meæ curriculum, hos aliquot annos subcisiuis operis elaboratum est. Angliam ferè omnem peragraui; scriptores Græcos, Latinos, patrios studiosè euolui; linguæ Britannicæ

Glossaria,

Glossaria, & peritissimum quemque sedulò consului. In omnibus pertinaci diligentia,& fide antiqua synceré sum vsus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cuius historia, (quam magnopere confirmare velim) inter omnes eruditos habetur sané suspectior. In plurimis tamen me errare posse fateor, nec erroribus indulgebo, quis totam diem iaculans semper collineet? multa sunt in his studijs, vt inquit ille, *cineri suppostia doloso*. Errata possint esse multa à memoria. Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectatur, vt pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus scopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humanissime lector, tua humanitas, mea industria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei sit iudicij, sine aliorum præiudicio liberé proferam, vt eadem via qua alij in his studijs solent, insistam, & vt erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis speranda, quàm petenda sentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, é Comico didici; & Inuidiam (dicam Inuidia adstante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium sibi collocare exploraté cognoui. Me autem & mea scripta omnia piorum & doctorum iudicio in singulis, ea qua par est reuerentia demississimé submitto & subijcio.

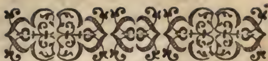
Vale, faue, & fruere.

Terentianus Maurus.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli.

Ad Guil. Camdenum, Edw. Grant *sacræ Theologiæ Doctor.*

Ergóne priscorum lustras monumenta virorum,
Vt possis facili contexere singula filo,
Quæ latuere diu cæcis immersa tenebris,
Antiquata vsu, priscum sumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quauis regione doces, quæcunque vetustæ
Sunt vrbes, quæ vera simul Comitúmq;, Ducúmque
Stemmata: quæ terra dotes: quis limes agrorum,
Ordine perspicuo perstringis singula plene.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod semper præsens, quod postera prædicet ætas;
Te patriæ stimulauit amor, te docta vetustas
Excitat, vt cunctis patriæ spatiêris in agris,
Multi multa canunt, tu multum scribere tentas,
Hoc multo multos superas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris seros celebrandus in annos,
Ergo age, quo tendis gressu, patriámque venusta,
Ne labor iste tuus desit cupientibus ista.

Εἰς Βρετανικὴν ἀρχαιολογίαν Γ᾽λέλμου
Καμβδηνοῦ, ἐξάστιχον
Β. Δωδισκήνου.

Πρηΰμηνὴς, φιλαληθὴς, πολυμαθὴς τε παρελθὼν,
Καμβδηνὸς πάτρῃ φωσφόρος ἐξεφάνη.
Πήχεε κ᾽ ἀμφέβαλεν λαὸν καλεινὸς εἶτα ποθεινῷ,
Τηλυγέτῳ μῦθον καὶ φάτο Βρεττανίῃ.
Χαῖρε γεραιὰν ὃς δῖος ἀντιβαίσιν ἀπέδειξας,
Κοινωνὸς τιμῆς ἔσσεαι ἀθανάτης.

Εἰς τὴν Βρεττανίαν Γλύμμα τοῦ
Καμδήνου.

Θεῖς Σόλων, ὡς καλὰ δίδαξας λαὸν Ἀθηνᾶς,
Ἀντιπελαργῆσαι πατρίδι, ἠδὲ φίλοις:
Πειθόμενος θεσμοῖσι τεοῖς θρεπτήρια ταῦτα
Ἤγαγε Καμδῆνος πατρίδ' ἄγαλμα φίλῃ.
Εἰπὲ Σόλων, ὅγε πλεῖον ὀφείλει πατρίδι γαίῃ,
Ἢ ἄρα Καμδήνῳ πλεῖον ὄφελλε πάτρις;

H.C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

De te, deque tuo libro dum ſcribere carmen
Mens congeſta velit, meritaſq; intexere laudes,
Inſonuit mea Muſa mihi, quid carmina quæris?
Sit ſcripſiſſe ſatis, quod ſcripſit Horatius olim.
Hic meret æra liber Soſijs, hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum.

I.W. Gen.

Ad eundem.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA lumen,
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, manſit, cupienſque poliri;
Hoſpes ait mihi ſis, qui mihi lumen eris.

I.W.

In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Neſcia penè ſui, generíſque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit, ſemiſepulta ſitu,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera noſtra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos verſat: opémque tulit.
Mortua reſtituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit ſe patriámque metu,
Æternùm per te, Camdene, Britannia viuit,
Cúmque tua æternùm, tu quoque gente manes.

G. Carleton.

Ad eundem.

Quæ vix nota ſibi fuit antè Britannia, vtrique
Nunc Camdene, orbi munere nota tuo eſt,
Ignotaque velut fuerat non vlla cupido,
Sic modò ſic notam mundus vterque cupit
Sed tamen incaſſum: nimia nam dote ſuperba
Indignum nullum non ſui amoris habet.

Ianus Gruterus I. C.

Camdeno ſuo BRITANNIA.

Vt quàndo Eoum fulgore cacuminat vdo
Æthere ſol, rutila ditantur & arua nitela,
Nox petit Oceanum, vultusque enaſcitur orbi,
Sic Camdene tuum iubar, vt fulgere per Anglos
Seu Phœbi cæpit, nox aufugit hiſpida dudum,
Et multùm heu ſquallens radiare BRITANNIA cæpi,
Non mea nunc Thetis cùm deſerit alba profundum,
Gratior exurgit, pallentes murice viuo
Inſtaurata genas, pigro nec ſydus ab Orco,
Nec dux aſtrorum de ſero veſper Olympo,
Illa ego quam lima cruciata Britannia mira
Mi Camdene tua, noua nunc magno INSVLA ponto,
Exero nunc vultus, exhauſtos ante ruinis,
Et nunc flore meo marcores pello vietos,
Verum erit illa dies cùm quæ micat ANGLIA, forſan
Nebula quæretur, cinere occultata ſituque,
Atque alios lychnos dabit. Id Camdene negato.
Iſta tibi meritò lætata Britannia cantat.

Edmundus Bolton.

In Britanniam à Guil. Camdeno illustratam F. Aderb. Carmen.

PICTUS atrox Hebridas, glacialem SCOTUS Hibernem
Mouerat, ATTACOTUS Vararim, SAXóque Visurgim,
Coniunctis armis, animísque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ sunt immersa ruinis,
Et decus antiquum rediuiua Britannia cernat,
Ecce vetustatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum scrutatus magna sepulchra,
Submouit cineres, nigrantes͵ dispulit vmbras:
Inque prius retrò studijs se contulit æuum;
Contulit atque decus patriæque, sibíque labore.

In antiquam Camdeni Britanniam

H. N. L. σχεδίασμα.

Prisca Britannorum deleuit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Cuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priscum restituítque decus.
Ingenio cedat tempus, cedátque vetustas:
Ingenium maius Tempore robur habet.

BRITANNIA.

SI iactare licet magnorum munera diuûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatissima tellus?
Digna est malis, bona quæ parùm nouit sua.
Vltima lanigeris animosa est India lucis,
Suis superbus est Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaia diues arenis;
Ibera flumen terra iactat aureum.
Ægypto faciunt animos septem ostia Nili,
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec vberibus sibi displicet Affrica glebis;
Hæc portubus superbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec ditia flumina desunt,
Sulcive pingues, prata nec ridentia.
Fœta viris, fœcunda feris, fœcunda metallis;
Ne glorier, quòd ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quòd nec amicius vllâ
Cœlum, nec aura dulciùs spirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur vndas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere vellera Bætis.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verùm illa maior, iustiorque gloria,
Quòd Latijs, quòd sum celebrata BRITANNIA Graijs,
Orbem vetustas, quòd vocârit alterum.

Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc apponendum curauimus, vt Saxonica nomina *quæ paſſim in libro occurrunt* faciliùs legantur.

A	*a*	ꞃ	*r*
b	*b*	ꞅ	*S*
c	*c*	ꞅ	*s*
ꝺ	*d*	ꞇ	*t*
Є	*E*	u	*u*
e	*e*	ƿ	*w*
ꝼ	*f*	X	*X*
ᵹ	*g*	x	*x*
h	*h*	y	*y*
ı	*i*	Æ	*Æ*
l	*l*	æ	*æ*
ꟽ	*m*	Ð	*Th*
n	*n*	ð	*th*
o	*o*	þ	*th*
p	*p*	⁊	*and*
q	*q*	ꝥ	*that*

Publius Ouidius Naſo.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

BRITANNIA.

RITANNIA, quę & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΥΙΩΝ, inſula totius orbis longè celeberrima, interfuſo Oceano ab Europæ continente diſcreta, Germaniæ & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuerſa procurrentibus promontorijs: BELERIO, quod ſolem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, ſiue ORCADE, quod Septentriones proſpectat. Ab occaſu, quà Hibernia ſita eſt, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vaſtiſſimo & apertiſſimo Hyperboreo mari pulſatur, ab ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo diſiuncta, patentibus gremijs vniuerſi orbis commercio opportuna, & tanquam ad iuuandos mortales auidè in mare omni ex parte ſe proijciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum ſe euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfoſſas ibi terras anteà excluſa admiſiſſe maria opinentur nonnulli, opinioníſque ſuæ aſſertores adferunt Virgilium in illo verſu,

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Noſtro diducta Britannia mundo.

An hoc verum ſit, & an inſulæ fuerint ante Diluuium, non eſt in animo hîc diſputare, nec de diuinis operibus ſententiam ſupinè ferre libet. Diuinam prouidentiam diuerſas res ad vnum finem

diſpoſuiſſe noui: & ſanè ſparſas in æquore terras, non minùs ad vniuerſi ornatum facere, quàm lacus in terra diffuſos, & montes ſublimè extructos & Theologi & Philologi ſemper exiſtimauerunt.

Liuius & Fabius Ruſticus oblongæ ſcutulæ, ſiue bipenni huius formam aſſimulauerunt, & ea certè facies eſt ad Auſtrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuerſam fama tranſgreſſa eſt. Sed ad Arctum enorme ſpatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam támque immenſam circuitu crediderunt veteres, vt Cæſar ille, qui primus Romanorum aperuit, *Alium ſe orbem terrarum ſcripſerit reperiſſe, tantæ magnitudinis arbitratus, vt non circumfuſa Oceano, ſed complexa Oceanum videretur.* Iuliúſque Solinus Polyhiſtor ſua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Noſtra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius inſulæ iam tandem deprehendit dimenſionem. A Taruiſio enim circumactis curuatíſque littoribus per occaſum ad Belerium plus minùs DCCCXII. mill. paſſ. numerantur, inde conuerſa in Auſtrum littoris fronte ad Cantium CCCXX. mill. paſſ. Hinc ſecundum Germanicum mare anguloſis receſſibus per DCCIIII. mill. paſſ. ad Taruiſium protenditur, vt hac ratione totius inſulæ ambitus M. DCCCXXXVI. mill. colligat. Quæ menſura, vt Plinij multò, ſic etiam Cæſaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium non eſt cur memorem, qui cùm apud Apollonium in Mirabilibus fabulatus fuerit, fructus ſine nucleis, vuáſque ſine acino in Britannia naſci; eius circuitum CCCC. tantùm ſtadijs definierit. Multò verò meliùs Dionyſius Afer in ſua orbis deſcriptione de Britannicis inſulis i. Britannia & Hibernia.

Panegyricus Conſtantio dictus & falsò Maximiano inſcriptus.

* Τάων τοι μέγεθος περιώσιον· οὐδέ τις ἄλλη
Νήσοις ἐν πάσῃσι Βρετανίσιν ἰσοφαρίζει.

** Harum ſanè magnitudo præcipua: neq; vlla alia Inſulas inter omnes Britannicas æquipollet.*

Qui verò cœli ſpacia terræ tractibus accuratiùs comparârunt, Britanniam octauo Climati ſubiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & viceſimo ſexto incluſêrunt. Diem maximum horarum Æquinoctialium XVIII. cum ſemiſſe putant. At Belerium in conuexo terræ ſitu ab vltimo occidente XVI. temporibus I. ſcrupulis. Cantium XXI. temporibus ſecundum longitudinem deſcribunt. Latitudinem in auſtrali ora L grad. X ſcrupulis. Taruiſium LIX grad. XL. ſcrup. metiuntur: vſqueadeò vt hic ſitus Britanniam definiat cœlo, & ſolo iuxtà fœliciſſimo, & mitiſſimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum eſt, vt æſtates minùs feruidæ

dæ ſint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terræ naſcentia recreant, tùm homini pecoríque ſaluberrimè, & iucundiſſimè adblandiuntur: & hyemes ſint clementiſſimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem craſſiuſculum) frequentes & ſedatæ pluuiæ ſic diſſoluunt, maréque circumfuſum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remiſſius ſit apud nos frigus quam in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen ſua prouidentia non ſolùm vniuerſitati, ſed & partibus conſulere, *Britannia*, inquit, *ſole deficitur, ſed circumfluentis maris tepore recreatur.* Quò etiam ſpectaſſe videtur Ceſcenius Getulicus, Poëta inprimis vetuſtus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu,
Gnoſia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius reſupinat plauſtra Bootes.

Probus in Virgilij Georg.

Cæſar etiam, *Loca ſunt in Britannia temperatiora, quàm in Gallia remiſſioribus frigoribus.* Corn. item Tacitus, *Aſperitas frigorum abeſt.* Addit etiam, *Solum præter oleam vitémque & cætera calidioribus terris oriri ſueta patiens frugum, fœcundum, tardè miteſcunt, citò proueniunt, eadem vtriuſque rei cauſſa, multus humor terrarum, cœlíque. Aer enim* (vt habet Strabo) *imbribus magis eſt quàm niuibus obnoxius.* Ab omni tamen frugum genere ita beatum, vt Cereris ſedem fuiſſe dixerit Orpheus. Nam de hac noſtra inſula intelligendum illud eſt

* ἴδ' εὐρέα δώματ' ἀνάσσης
Δήμητρος

** Cereris regalia ſunt hîc ampla Deæ.*

Et Occidentalis imperij quaſi horreum, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patriæ laudes effuſior laſciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidiſti: meritò te omnibus cœli, ac ſolis bonis natura donauit, in quâ nec rigor eſt nimius hyemis, nec ardor æſtatis, in qua ſegetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriuſque ſufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora ſine immanibus beſtijs, terra ſine ſerpentibus noxijs. Contrà pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte diſtenta & onuſta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longiſſimi dies, & nulla ſine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit*

Zoſimus. Eunapius περὶ πρεσβειῶν

Panegyricus Conſtantio dictus.

 vmbras

vmbras, noctisque metam cœli, & syderum transit aspectus, vt sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat praterire. Et quia nostra Britannia ab optimis principibus semper fuerit fœlicissima, nec minùs nunc fœlix, Serenis. DIVA ELIZABETHA regnante, quám tum temporis fuerat Constantino Maximo imperante, adiungam & clausulam subsequentem, quæ fœlicissimo nostro tempore, de DIVA nostra verissimè vsurpari possit, *Dij boni quid hoc est, quod semper ex aliquo supremo fine mundi noua Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt?*

D. Elizabetha.

Alium item si placet, Constantium Constantini Magni patrem sic alloquentem audi. *Et sanè non sicut Britannia nomen vnum, ita mediocris iactura erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto læta numero pascuorum, tot metallorum fluens riuis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu.*

Panegyricus Constanuo dictus.

Singularem etiam & maternam Naturæ beneuolentiam in hanc insulam sic expressit Poeta satis antiquus hoc Epigrammate, quod luce non indignum quidam iudicarunt:

Anglia terra ferax, tibi pax secura quietem,
Multiplicem luxum merx opulenta dedit.
Tu nimio nec stricta gelu, nec sydere feruens,
Clementi cælo, temperieque places.
Cum pareret Natura parens, varióq; fauore
Diuideret dotes omnibus vna locis,
Seposuit potiora tibi, matremq; professa,
Insula sis fœlix, plenaq; pacis, ait.
Quicquid amat luxus, quicquid desiderat vsus,
Ex te proueniet, vel aliunde tibi.

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis Fortunatas illas, siue Beatorum insulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere scribunt Poëtæ, apud nos fuisse. Hoc enim Isacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maioresque nostri ad veritatem credidisse videntur. Cùm enim, vt est apud Robertum Auesburiensem, Clemens VI. Pontifex Romanus Lodouicum de *Hispania* Fortunatarum Insularum Principem designasset, & in eius subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat illum Britanniæ Principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem istum apparatum fieri. Ipsique viri prudentissimi, nostri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, vt statim se Roma subduxerint,

In comment. ad Lycophronem.

1344.

rint, & in Angliam, vt suos certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicarit, qui fortunatas, & beatas Britanniæ dotes penitiùs nouerit: est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuersi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíq; bellíque gestis est vniuerso terrarum orbi testatissima.

Qui verò vetustissimi, adeóque primæui insulæ huius incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuisse censent, non aliunde aduectos, sed ipsa terra æditos, quos Gigantes nostri historici vocant, referúntque Brutum quendam parricidam, origine Troianum, Æneæ magni ex Syluio Posthumo nepotem vel abnepotem, exiguas Troianorum reliquias secum trahentem huc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuicisse, & à suo nomine Britanniæ nomen indidisse. Th. Eliotta vir equestris dignitatis & singularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανεία scilicet, qua dictione suos redditus publicos vocârunt Athenienses. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter nostros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id est, forma candida, confidentiùs refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dedisse contendit: Goropius Becanus Danos hîc sedes quæsiuisse & BRIDANIAM, id est, liberam Daniam, Brye pro Frie denominâsse. Alij à PRVTENIA Germaniæ regione, Bodinus à BRETTA Hispanorum dictione, quæ terram significaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt est apud Athenæum, pro potu vsi sunt Græci. Alij à BRVTIIS Italiæ, quos Βρεττίους Græci dixerunt, deducunt. Facessant Grammaticastri qui à brutis moribus Britanniam dictam blaterant.

Primi Incolæ.

Brutus.

Hæ sunt omnes (quod sciam) quæ de Britanniæ nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non possumus non risu excipere, ita nostratium non omnes comprobant. Nam præterquam quòd absurdum sit huius nominis

rationem ex aliena lingua petere; Lætum conspirans omnium meliorum historicorum consensus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâsse & nomen secum detulisse. Britannia item hoc nomine multis seculis floruit, ante Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hispanorum *Bretta*? quod dubito an sit Hispanicum, & cur magis hæc insula sic dicatur, quàm quæuis alia terra? *Brithin* in vsu nostris fuisse vix doceri possit, & genti nostræ à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teste Strabone, quasi transfugæ, in Britanniam transfugisse nunquam probari poterit. Quod ad nostratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρυτανεῖα haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Atheniensium vocabulum, & Græci hanc insulam Βρεττανίαν non Πρυτανεῖαν dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tum duriusculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorum linguam subrepsisse. Illam autem de Bruto historiolam, ad quam suffulciendam omnes ingenij neruulos subinde intendi, conuellere planè nolo. Illud enim esset Χρόνῳ πολεμεῖν, & receptæ opinioni reluctari. Egone tantillus de tanta re cognoscere, & statuere ausim? Rem integram ad Antiquitatis Senatum refero: Brutum interim non nego. Suum cuique liberum esto per me iudicium, quicquid existumârit lector, haud equidem in magno ponam discrimine. Detur hæc venia Antiquitati, vt miscendo falsa veris & humana diuinis, primordia gentium & vrbium augustiora faciat: &, vt inquit ille, *sicut vetustioribus sæculis gentes originem suam ad Herculem, ita posterioribus ad Troianos retulerunt.* Hæc tamen præmonere liceat, quod Cæsari huius Troiani nomen omninò ignotum, tantùm indigenas interiora Britanniæ tenuisse creditum erat; quòd Tacitus scribat sua ætate. *Qui mortales Britanniam initio coluerint, indigenæ an aduecti vt inter barbaros minimè compertum erat.* Gildasq; sapiens
* dubitet an veteres Britanni aliqua monumenta vel scripta habuerint, cùm profiteatur se scribere, *ex transmarina relatione, non ex scriptis patriæ scriptorúmve monumētis, quæ, vel si qua fuerint aut ignibus hostium exusta, aut ciuium exulum classe longiùs deportata non compareant.* Nonnulliq; obseruârunt Bruti illius nomen non priùs mundo auditum, quàm barbaro seculo, inter densissimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus scriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuisse conditorem

fabulatus

fabulatus fuisset. Cùm enim nostri Francos vicinos à Troianis genus ducere accepissent, deforme existimârunt ab ijs origine superari, quos virtute æquarent. Galfredus itaque Arturius Monumethensis Brutum istum origine etiam Troianum quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos plùs minùs quadringentos, Britannis nostris primus, vt multi sentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, vt aiunt illi, meminerit.

Sub id quoque tempus Scoti ne in postremis consistere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam suæ nationis conditricem ementiti sunt. Tunc etiam Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantijs suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abusi, affinxerunt. Sed cùm nostrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciâuerint; *Quòd autem Franci*, inquit literatissimus Turnebus, *se stirpe Troianorum satos prædicant, id æmulatione Romanorum faciunt, quos cum eo stemmate & ea nobilitate insolescere viderint, idem decus sibi voluerunt arrogare*; Cumq; Scoti sanioris iudicij suam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipsa fugauerit: cur Britanni suo Bruto vt insulæ denominatori & Troianæ origini adhærescant doceant alij. Fatendum tamen quod Plinius dixit, *Mentiri clarorum imagines est aliquis virtutum amor.* Ego verò vt eiusmodi virum huc aduenisse non negem, nomen tamen regioni indidisse cum Humfredo Lhuiddo non affirmem. Video enim Boccatium, Viuem, Had. Iunium, Buchananum, Polidorum, Bodinum, & alios magno iudicio viros coniunctis sententijs hunc in rerum natura extitisse denegare, & ex nostratibus quàmplurimos eruditos, vt suppositititium non agnoscere. Inter quos vnus Ioannes de *Wheathamsted*, Abbas S. Albani, vir summi iudicij, instar omnium erit, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit. *Iuxta historias alias quibus quorundam iudicio, maior adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto poëticus est, potiùs quàm historicus, opinatiuusque magis propter causas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis fit alicubi mentio in historijs apud Romanos: tùm secundò, quia Ascanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Solùm enim secundum*

Floruit anno Christi 1440.

filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo posteriùs familia Iulia sumpsit suum ortum, &c. Tertióque Siluius Posthumus de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex vxore Lauinia filius fuerat, filiúmq; Æneam generans in anno sui regiminis 38. morte naturali vitæ stadium consumebat. Non igitur vt volent varij, ex Bruto filio Siluij regnum quod iam vocatur Anglia, dudum dicta erat Britannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, solúsque est animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem generosum. Quare è Platone scribit Epistola. 44. *Seneca in suis Epistolis: Neminem regem non ex seruis oriundum, neminem non seruum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quòd sint fortes, & potentes in prælijs, quódque vndique debellent aduersarios, nullúmque penitus patiantur iugum seruitutis.* Hæc Abbas ille. Statimq; ac prodierit iste Galfredus Guilielmus Nubrigensis asperiùs illum his verbis conuellit. *Quidam nostris temporibus scriptor emersit ridicula de Britannis figmenta contexens, eosque longè suprà virtutem Macedonum & Romanorum impudenti vanitate attollens. Galfredus hic dictus est agnomen habens Arturij: pro eo quòd fabulas de Arturo ex priscis Britonum figmentis sumptas, & ex proprio auctas per superductum Latini sermonis colorem honesto historiæ nomine palliauit. Qui etiam maiori ausu cuiusdam Merlini diuinationes fallacissimas, quibus vtique de proprio plurimum adiecit dum eas in Latinum transfunderet, tanquam autenticas, & immobili veritate subnixas prophetias vulgauit.* Et paulo post, *Præterea in libro suo quem Britonum historiam vocat quàm petulanter & impudenter fere omnia mentiatur, nemo nisi veterum historiarum ignarus cum in librum illum incidit ambigere sinitur. Nam qui rerum veritatem non didicit fabularum vanitatem indiscretè admittit. Omitto quanta de gestis Britonum ante Iulij Cæsaris imperium & aduentum homo ille confinxerit, vel ab alijs conficta tanquam autentica scripserit.* Alij Galfredi Arturij ineptias, & delicias in historiâ istâ excutiunt, totámq; ex absonis, & absurdis consarcinatam persuadere volunt, notantque illum ab Ecclesia Romana cum eius Merlino inter prohibitos libros interdici. Alij obseruant quomodo isti qui Brutum maximè admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluctuãt. Ille, inquiunt, qui Gildæ nomen, & personam induit, primùm Brutum hunc fuisse consulem Romanum, inde Siluij, & demum Hessicionis cuiusdam filium comminiscitur. Nec deest (vt audiui) Comes quidam Palatinus qui hunc nostrum

ſtrum Brutum Brotum appellandum contendit, quia ſcilicet matri partu mortifer erat, quaſi Βροτὸς idem Græcè ſonet. Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem Britannorum originem reliquiſſent ſi vel à Britone Centauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuiſſent; vel à Bretano illo, ex cuius filia Celtice, Parthenius Nicæus author in primis antiquus Herculem Celtum Celtarum patrem ſuſcepiſſe prodit, & à quo Britanniam deducit Heſichius. Quod igitur ad nominis notionem, & primorum incolarum originem attinet, haud quiſque facilè certum narrauerit; nobis tamen bona cum lectoris venia, qui primi illi incolæ fuerint, quamuis in vltimo vetuſtatis receſſu lateant, quoad poterimus, inueſtigare liceat. Illis enim inuentis, fœliciùs & faciliùs nominis rationem, vt ſperamus, expiſcabimur. Bretanus.

Vt verò altiùs rem repetamus, & Cæſarem cum Diodoro omittamus, qui Britannos Αὐτόχθονας & Aborigines, i. ſine origine, nec aliùndè aduectos fuiſſe voluerunt, hominéſque blittarum, & fungorum inſtar è terra, in principio germinâſſe ſuſpicati ſunt: Ex ſacra Moſis hiſtoria docemur, à diluuio tres Noachi filios, Sem, Cham, & Iaphet, numeroſiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæſerat, in diuerſos terræ cardines ſeceſſiſſe, & per orbis vaſtitatem gentes propagâſſe. Ad noſtram etiam inſulam, diſſeminatis paulatim familijs, ex eorum poſteris quoſdam perueniſſe cùm ipſa ratio, tùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*, inquit ille, *priſcis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, poſt linguarum diuiſionem aucti & multiplicati paulatim ſunt: hinc quidam abiêrunt verſus Orientem, quidam conceſsêre ad partes maiores continentis, alij porro profecti ſunt ad Septentrionem ſedes quæſituri, nec priùs deſierant terram vbique occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus acceſſerint.* Nec minùs diſertè hoc docet ipſe Moſes, cùm ſcribat à Iapheti poſteris inſulas gentium in regionibus ſuis diuiſas fuiſſe. Inſulæ gentium Theologis vocantur, quæ ſunt remotiſſimæ, & Wolphgangus Muſculus non infimi ordinis Theologus exiſtimat gentes & familias, quę à Iapheto profluxerunt, primùm occupâſſe inſulas Europæ, quales ſunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & eius proli Europam ceſſiſſe præter Theologos, etiam Ioſephus alijque meminerunt, & in Europæis illam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſeruus eius,* adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium Geneſis 9.

populi,

populi, vt inquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non semel triumphauit, & Iapheti prosapia in hac parte longè latéque se diffudit. Eius etenim filij *Magog* Massagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hispanos, *Mesech* Moschos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui posteà *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen imposuit. *Cimbrorum* enim siue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec solùm in Germaniâ, sed etiam in Galliâ latissimè patuit. *Qui nunc sunt Galli*, vt habet Iosephus, & Zonaras, *Gomari, Gomeræi, & Gomeritæ à Gomero vocabantur*. Ab his Galliæ *Gomaris*, siue *Gomeris* Britannos nostros originem deduxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimaui; ipsúmque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem persuasit. Ipsi enim se *Kamero, Cymro*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraeg* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licèt ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Immò Grammaticus ille quem in suis Catalectis Virgilius perstringit & Thucididem Britannum vocat, Quintilianus Cimbrum fuisse dicit. Et vnde quæso hæc nomina profluxisse existimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomeris* in proximâ Galliâ? quæ priscorum Gomerorum sedes. Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togormath*, illi *Aschenaz* hodie Iudæis vocentur. *Thraces*, *Iones*, *Riphaos*, *Moschos*, *&c.* à Thirax, Iauan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non discrepant: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filijs proseminatos fuisse, quòd ijsdem nominibus, suâ ipsorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, siue Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè consonat, & in confesso est illos extremos Europæ fines insedisse. Quod etiam ipsum Gomeri nomen non temerè, sed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim lingua sanctâ *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi studio nostris Cumeris, siue Cimbris obijciat quòd Cinbros linguâ Gallicâ latrones dici Sextus Pompeius scripserit. Licèt enim Cimbri, inter quos, etiam nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa θυμικῇ mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, vt author est Posidonius, ad Paludem vsque Mœotidem

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c.

*

Lib. 8. cap. 3.

Phil. Melancthon.

Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber*, magis latronem ſignificat, quàm Ægyptius ſuperſtitioſum, Chaldæus Aſtrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales ſunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum ſentit eruditionis lumen Ioſephus Scaliger. Nec quis miretur quòd Beroſum hîc in partem non vocem, vnde tantum inſtrumenti ſcriptores hodie habent. *Ad Sextum Pompeium.* Certè (vt ſemel dicam) acies authoritatis Beroſi illius qui circumfertur, ita apud me hebeſcit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impoſtoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditiſſimis noſtri ſeculi hominibus Volaterrano, Viue, Anthonio Auguſtino, Melchiore Cano, & in primis cum Gaſpare Varrerio exiſtimem. Qui in ſua de Beroſo Cenſura Romæ impreſſa, inſitum illum de hoc ſcriptore errorem facilè ex animis euellere poteſt. *Cenſura de Beroſo.*

Hæc mea eſt de Britannorum ortu ſententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troia grauior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, noſtróſque Britannos veram eſſe Gallorum propaginem, è nomine, ſitu, religione, moribus, & lingua comprobabo; quibus omnibus antiquiſſimi Galli, & Britanni quaſi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quæſo, cum bona lectoris venia, liberiùs pauliſper exſpatiari.

De nomine verò, cùm ſuperiùs dictum ſit, hoc ſolummodò *Nomen.* repetam, quòd, vt priſci Galli *Gomerai, Gomeritæ,* & contractè *Cimbri*, ſic etiam Britanni noſtri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuiſſe Ioſephus & Zonaras, vt *De Proconſul.* dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuiſſe è Cicerone & Appiano colligi poſſit; Barbaros quos Marius oppreſſit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius*, inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repreſſit*. At hiſtorici omnes Cimbros fuiſſe conteſtantur, loricáque BELEI regis illorum ad Aquas *Forcatulus ex* Sextias, vbi Marius illos fudit, effoſſa hoc docuit, peregrinis *Galamal.* enim literis inſcripta erat BELEOS CIMBROS. Qui Del- 1235. phos item Græciæ, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuiſſe vna voce, & mente ſcriptores conſentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuiſſe teſtatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, ſiue Galli*, inquit, *quos Cimbros vocant*. Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percuſſorem ad Marij cædem immiſſum *Cimbrum* vocat, quem Liuius & alij *Gallum* fuiſſe aſſerunt, nec Reinerum

Reineccium historicum eximium adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua vsos fuisse constanter affirmat.

Situs. Cùm igitur antiquissimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc insulam enauigauit, nisi cum primis incolis è viciná Galliâ exiguo diuortio separatá? Non enim simul, & semel orbis cultus, sed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores sunt, priùs habitatas fuisse fatendum est, vtpote Asiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam, & Galliam ante Britanniam. Quâ in re suauissima est consideratio, summum conditorem ita regiones coniunxisse, & insulas sparsisse, vt inter nullas tantum interiectum sit interuallum, quin, quæ maximè distat è vicinâ aliqua conspici possit, & quasi oculis signari. Nec alio consilio hoc factum, nisi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò se exonerent; donec orbis terrarum vniuersitas, incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur est vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs insequentibus protrusos, vel multitudinis minuendæ causa eiectos, vel vlteriora visendi innato mortalibus studio incensos in hanc insulam sibi proximam quam è continente despicere poterant, primùm transmisisse. Ratio etiam dictat vnamquamque regionem primos incolas potiùs è vicinis, quàm disiunctissimis locis accepisse. Quis non existimet Cyprum è proxima Asia, Cretam & Siciliam ex vicina Græcia, Corsicam, ex vicina Italia, & ne longiùs abeam Zelandiam è proxima Germania, Islandiam è Norwegia primos incolas potiùs habuisse, quàm à remotis Tartariæ vel Mauritaniæ tractibus? Itidem cur non existimemus Britanniam nostram potiùs à vicinis Gallis, quàm vel à Troianis, Italis, Albanis, & Brutijs tanto interuallo semotis, primò fuisse occupatam? Nec aliunde quàm è vicina Gallia Britannorum incunabula accersunt scriptores. *Britanniæ pars interior*, inquit Cæsar, *ab ijs incolitur, quos natos in insula ipsi memoria proditum dicunt, maritima pars ab ijs qui belli inferendi causa ex Belgio Galliæ transierant, qui omnes ferè ex nominibus ciuitatum appellantur, quibus orti ex ciuitatibus eò peruenerunt, & bello illato ibi remanserunt.* Fuerunt enim in Britannia sicut & in Gallia Belgæ, Atrebatij, Parisi, &c. Tacitus item, *In vniuersum* (inquit) *æstimanti Gallos vicinum Britanniæ solum occupasse credibile est.* Beda etiam inter omnes nostros scriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hæc insula Britones solùm, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano,*

Erasmus Michaelius de re nautica.

Armoricano, vt fertur, Britanniam aduecti, australes sibi partes illius vendicârunt. Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones insulæ nostræ oppositas. In rem etiam præsentem facere videtur, quòd Cæsar memorat sua memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuisse; & quòd maximum est inter maritimos Galliæ populos ex opposito Britanniæ iuxta Bononiensem Comitatum *Britannos* numerauit Plinius, ac qui illo antiquior Dionysius Afer his versibus, *Britanni in Gallia.*

Τῆς ἤτοι πυμάτην μὲν ὑπὸ γλωχῖνα νέμονται
Ἄγχι στηλάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰβήρων,
Μῆκος ἐπ' ἠπείροιο τεταγμένοι, ἧχι Βορείου
Ὠκεανοῦ ψυχρὸς κέχυται ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.

Ad verbum.

* *Huius videlicet extremum quidem sub angulum degunt* **Europa.*
Prope columnas magnanimorum gens Iberûm,
Secundū longitudinem ad continentē versa, vbi Septentrionalis
Oceani frigidus fusus est fluxus: vbi Britanni
Candidaq; gentes habitant Martiorum Germanorum.

Illud enim ἔνθα Βρεττανοὶ planè respicit μῆκος ἐπ' ἠπείροιο, & de Britannis in Gallia intelligit qui in hunc Commentarios ædidit Eustatius Τῶν δὲ Βρεττάνων τούτων παρώνυμοι αἱ ἀντιπέραν Βρεττανίδες νῆσοι.

Eadem etiam religio vtrique genti colebatur. *Apud Britannos*, inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu*, inquit Solinus, *non ad honorem, sed potiùs iniuriam religionis, humanis litabant sacris.* Idem Britannos fecisse præter alios, author est in Nerone Dio Cassius. Vtramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat, *Druidæ rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque ij sunt apud eos honore. Nam ferè de omnibus controuersijs publicis priuatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hæreditate, de finibus controuersia est, ijdem discernunt, præmia pœnasque constituunt. Si quis aut priuatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum ij numero impiorum & sceleratorum habentur*

Religio. *Druidæ.*

bentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: Neque ijs petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus praeest vnus qui summam inter eos habet authoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit: at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, consîdunt in loco consecrato. Huc omnes vndique qui controuersias habent, conueniunt, eorumque iudicijs decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur: & nunc qui diligentiùs eam rem cognoscere volunt, plerumque illò discendi causa proficiscuntur, Druides à bello abesse consueuerunt, neque tributa vnà cum reliquis pendunt, militiæ vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis exciti præmijs, & sua sponte multi in disciplinam conueniunt, & à propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnullos annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cùm in rebus ferè reliquis publicis priuatisque rationibus Græcis literis vtantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quòd neque in vulgus disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minùs memoriæ studere: quod ferè plerisque accidit vt præsidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab alijs post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa præterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & iuuentuti tradunt. Vnde eos sic affatur Lucanus.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli sydera vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis autoribus, vmbræ
Non tacitas Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt, regit idem spiritus artus,
Orbe alio longæ, canitis si cognita, vitæ
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Fœlices errore suo, quos ille timorum

Maximus

Maximus haud vrget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: & ignauum est reditura parcere vita.

De his si plura desideras, ad Cæsarem, Plinium, Lactantium, Eusebium in Præparatione Euangelica, & Pseudoplauti Aululariam remittimus. Quocunque nomine hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi persuasissimum est hoc Druidum nomen à Greco fonte scilicet Δρῦς, i. Robur, siue quercus, profluxisse, *Robur etiam Britannicè* Derw. non solùm quòd visco è robore nihil illis fuerit sacratius, vnde Ouidius,

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla sacra sine ea fronde conficerent: verùm etiam quod Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu σαρωνίδας vocârit, quod vocabulum quercus, siue robora sonare sciunt omnes qui Græcè *Saronidæ.* sciunt. Maximusque Tyrius prodat *Celtas, i. Gallos Iouem colere, cuius signum altissima quercus.* Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones nostri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dрẏ sua lingua vocarint.

Bardos item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia *Bardi.* virorum illustrium facta versibus composita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis æuum,
Plurima securi fudistis Carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent, *Bard* enim indigitant, qui prӕterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis studiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est. Quòd eam ob causam, spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finierint Galli, vt noctem dies subsequatur: idem planè obseruarint nostri Britanni. Quod enim Latini septimanam, & duas septimanas, dicunt; illi *Wythnos*, id est, octo noctes, & *Pethefnos*, i. sedecem noctes appellant.

Reipub. formam etiam eandem vtraque gens sibi descripsisse *Respublica.* videtur. Non enim vnius imperio regebantur, sed vt Gallia, sic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & vnum impe-

ratorem

ratorem designârunt: idem Britannos præstitisse ex his Cæsaris verbis elici possit. *Summa imperij bellique administrandi communi consilio permissa est * Cassiuellauno.*

Cassibellinus.

Mores.

Nec dissimiles moribus, & institutis hæ gentes fuerant, nam, vt taceam vtramque gentem bellicosissimam fuisse, cædis auidissimam, ad conferenda prælia, deposcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs constat. *Moribus*, inquit Strabo, *partim Gallis similes sunt Britanni*, & statim subiungit, *instar Gallorum quorundam in bellis gerendis sunt vt plurimùm immanes.*

Britannorum ædificia ferè Gallicis consimilia, & syluis circundata fuisse docet cum Cæsare Strabo.

Britannos dimicasse Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vsos fuisse annulo, author est Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes struere, vt discreta virtus clariùs elucesceret. Hoc Gallos fecisse his verbis testatur Cæsar. *Galli distributi in ciuitates vada obtinebant.* Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prælio Carataci. *Cateruæ nationum pro munimentis constiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere*, nec minùs Britanni, quorum ingenia studijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, *vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent.*

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm scribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, si iniuriæ absint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, vt Gallica credulitas in prouerbium cesserit, & Poëta cecinerit.

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni nostri degenerârint, qui vel Milesijs fabulis auidam aurem admouent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Britannis

nis præ cæteris gentibus ineſſe, notius eſt quàm dici poſſit, & vulgò cantitatum.

Galli, vt eſt apud Cæſarem, *vti quiſque genere, copijſque ampliſſimis, ita plurimos circum ſe Ambactos, i. ſeruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiam, potentiámque nouerunt.* Nec aliam hodie nobiles noſtri Britanni gratiam nouerunt, à quibus, vt exiſtimatur, Angli tanta aſſectantium famulorum agmina ſecum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè nuper antecelluerunt. *Ambacti.*

Galli, vt teſtis eſt Strabo aureos torques collo geſſerunt, & Bunduica Britanna (inquit) Xiphilinus) *aureum torquem tulit, induta tunicâ varijs coloribus diſtincta.* Nec alibi hodie illud ornamentum magis eſt in vſu, quàm in hac inſula, & apud noſtros Britannos.

Gallos comas aluiſſe, memorat idem Strabo, & Britannos promiſſo fuiſſe capillo teſtatur Cæſar.

Apud plures extat authores Gallos veſtimentis quibuſdam vſos fuiſſe, quæ Brachas patrio ſermone dixerunt: hæc & noſtris Britannis communia fuiſſe docet Martialis verſiculus, *Bracha.*

Quàm veteres Bracha Britonis pauperis,

Omitto quod de Gallis ſcribit Silius Italicus,

Quin etiam ingenio fluxi, ſed prima feroces,
Vaniloquum Celta genus, ac mutabile mentis.

Hæc enim plurimis gentibus ſunt communia. Alia attexerem quibus hæ gentes inter ſe conuenerunt, ſed illud mihi perplacet. *Omnia modicè & intra modum*; & infirmius forſitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Nunc ad linguam ventum eſt, in qua maximum eſt huius diſputationis firmamentum, & certiſſimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ ſocietate coniuncti ſunt, originis etiam communione fuiſſe coniunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod ſi omnes omnium hiſtoriæ intercidiſſent, & nemo literis prodidiſſet nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à noſtris Britannis prognatos fuiſſe: ipſarum linguarum communitas hoc facilè euincet, imò faciliùs, quàm vel grauiſſimorum hiſtoricorum authoritas. Si igitur priſcos Gallos, & noſtros Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua docuero, eiuſdem etiam originis fuiſſe, vt fateamur, ipſa vis veritatis extorquebit. Nec moror quód ipſos Gallos lingua diſcretos ſcripſerit Cæſar, Dialecto tantùm diſcre- *Lingua.*

paſſe docet Strabo. *Eadem*,inquit,*non vſquequaque lingua omnes, ſed paululùm variata*. Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuiſſe (niſi fortè Dialecti varietate) docet ipſe Cæſar, qui ſcribit moris fuiſſe, vt Galli qui Druidum diſciplinam diligentiùs cognoſcere vellent, in Britanniam ad noſtros Druidas proficiſcerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, conſentaneum eſt eos eodem, quo Galli, vſos fuiſſe in docendo ſermone. Quod Cornelius Tacitus diſertiùs affirmat. *Britannorum*,inquit ille, *& Gallorum ſermo haud multùm diuerſus*. Vnde in hanc opinionem conceſſerunt Beatus Rhenanus, Geſnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos ſpargat, ex authoribus quæ poſſumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam ſubmergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè,& violenter,ſed facillimè, & nullâ ferè conuerſione, cum noſtris Britannicis & ſono & ſenſu conſonare videbimus.

Vſi ſumus in his dictionibus Britannico Gloſſario Gul.Salisburij,& alio veteri M.S.

Diuona. *Diuona* Deorum fontem Gallica lingua ſignificâſſe author eſt Auſonius in illo verſu,de fonte apud Burdigalam.

Diuona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni noſtri, ex quibus coaleſcit *Diuonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Diuona*.

Taranis. Iouem,qui à tonitru Græcis Βρονταῖος, & Latinis Tonans, ſub *Taranis* nomine Gallis cultum fuiſſe non pauci ſcriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonitru denotat, qua etiam ſignificatione Germani Iouem Thonder dixiſſe videntur. Diem enim Iouis Thonderdach, i. Tonantis diem vocant.

Heus. Deum alium habuerunt Galli *Heſum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huad* canem Britannis noſtris ſignificat.

Teutates. Mercurium ſub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluiſſe certiſſimum eſt, & *Dw taith* itineris Deum Britannicè ſonat. De his tribus Gallorum Dijs,
Lib. 1. tres habe,ſi placet,Lucani verſiculos,

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates,horrenſq; feris altaribus Heſus,

Et

Et Taranis Scythica non mitior ara Dianæ.

Dæmonas incubos à Gallis *Dusios* nuncupatos fuisse quia assiduè immunditiam illam peragant, authores sunt Diuùs Augustinns,& Isidorus: quod verò assiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur. *Dusij.*

Scribit Pomponius Mela. Antistites cuiusdam Gallici numinis perpetua virginitate sanctas Galli *Senas* vocant. *Lenas*, ego si ausim, legere malim. Virgines enim sacras, quas Moniales, & sanctimoniales nunc dicunt, Britanni (vt est in antiquo Glossario) *Leanes* vocarunt, vnde vetustissimum inter Britannos Monialium monasterium *Lean-minster*, nunc **Lemster** dictum nomen traxit. *Lenæ.*

Galli, inquit Polibius, milites conductitios *Gessatas* sua linguâ nominarunt: seruos verò conductitios *Guessin* Britanni nunc appellant. *Gessatæ.*

Viri fortes, scribit Seruius, Gallis *Gessi* nominabantur, & *Guassdewr* idem Britannis sonat, quod Latinis fortis & strenuus. *Gessi.*

Huc etiam referri potest *Gesum* quod proprium fuit telum Gallorum, vt pilum Romanorum, & framea Germanorum. Sed de hoc statim. *Gessum.*

Vt Phalanx Macedonum, sic *Caterua* propriè Gallorum legio erat, vti videre est apud Vegetium. Nec hoc Britannis exoleuit, qui turmam *Caturfa*, & bellum *Kad*, & belli robur quod in legione positum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetij exemplaribus concipitur. *Caterua.*

Ad hoc *Kad* etiam Cateia quod teli bellici apud Gallos genus erat, vt habet Isidorus, non incommodè referri potest. *Cateia.*

Gessa telum Gallicum, hastam virilem interpretatur Seruius, cui affine Britannum *Cethilou* videtur, quod sudes præustas, & semen bellicosum interpretatur Nennius. *Gessa.*

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equestris pugnæ institutionem quæ ex tribus equis constabat, *Patriâ voce*, inquit Pausannias, Trimarciam *nominarunt, equum enim* Marcam *appellarunt:* quod purum putum Britannicum est eâdem significatione. *Tri* enim tres & *March* equum significat. *Trimarcia.*

Eodem libro prodit Pausannias, Gallos scuta patria *Thireos* vocasse, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant. *Thireos.*

Cæsar in Ephemeridibus suis scripsit, vt est apud Seruium. Cùm ab hoste in Gallia raptus equo eius portaretur armatus oc-

Cetos. currit quidam de hostibus qui eum nosset, & insultans ait, *Cetos Cæsar*, quod Gallorum lingua dimitte significat, & *Geduch* idem Britannicè denotat.

Rheda. *Rheda* Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiusdem est significationis, cuius apud Latinos Caruca, id est, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoscit, in vsu tamen Britannis fuisse *Rhediad* pro cursu, *Rhedec* currere, & *Rhedeefa* curriculum demonstrant, quæ ex eadem esse traduce, non est cur quispiam dubitet. Nec absurdum erit *Eporedsam* Salassorum ciuitatem hinc deducere, quam sic dictam ab equorum domitoribus scribit Plinius.

Rheda.

Eporedia.

Aliud vehiculi genus vtrique genti in vsu fuit, quod vno vocabulo *Couinum*, eiúsque aurigam *Couinarium* dixerunt. Licèt verò hoc nomen cum ipso vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere significet.

Couinus.

Essedum item Gallicum erat vehiculum vel potiùs currus bello accommodatus, quem Propertius etiam cum Cęsare Britannis tribuit.

Essedum.

Esseda cælatis siste Britanna iugis.

Circius. *Circius*, ventus est nomine notissimus, cui Diuus Augustus templum in Gallia & vouit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phauorinus Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Galli ventum ex sua terra flantem, quem sęuissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, eius & vertigine.* Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, vt ex eorum Litania videre est.

Penninum. *Alpibus Penninis*, quæ Cæsari summæ sunt Alpes, nomen inditum scribit Liuius, non ab Annibale Pœno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominarunt; *Pen* verò summitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Pen-mon maur*, *Pendle*, *Pen*, & *Pennigent* montes apud nos æditissimi nomen inuenérunt, nec aliundè nomen est Appennino Italiæ.

Appenninus.

Armorica. Ciuitates Galliæ quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cæsar, quibuscum Britanni eâdem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel supra mare illis significat, & eodem planè sensu Ἀπομαρίδας vocat Strabo.

Dioclesiano

Bachaudæ.

Dioclesiano imperante, tumultum rustícani in Gallia concitarunt, factioníque suæ ***Baucadarum*** nomen imposuerunt, & ***Beichiad*** Britannis subulci, rusticíque nominantur.

Vargæ.

Indigenas latrunculos ***Vargarum*** nomine Galli inquit Sidonius lib. 4. Epistola 6. nuncuparunt, & latrones Britannicè ***Veriad*** olim dictos fuisse in Glossario Ecclesiæ Landauensis inueni.

Allobroges.

Ideò ***dicti sunt Allobrogæ***, inquit vetus ille & egregius Iuuenalis Scholiastes, ***quoniam Brogæ Galli agrum dicunt, Alla autem aliud, Dicti igitur quia ex alio loco translati.*** At ***Bro*** regio, & ***Allan*** extra, vel externum est Britannis, vt Etymologia in vtraque linguâ optimè constet.

Glastum Isatis.

Simile Plantagini Glastum in Gallia vocatur, inquit Plinius, quo Britannos se infecisse testantur scriptores. Hæc herba est quam **Woad** dicimus, & cæruleum efficit colorem, qui color hodiè Britannis **Glas** appellatur, *Isatis* hæc fuit Græcis, vt Plinius, & infectoribus *Vitrum*, vt author est Oribasius. Vnde Pomponius Mela facilè emendetur si *Vitro* reponas pro *Vltro*, vbi ille *Britanni incertum ob decorem an ob quid aliud Vltro corpora infecti.*

Vitrum herba Luteum Cæsari. Pomp. Mela emendatus.

Coccus.

Gallathæ quibus eadem lingua cum Gallis veteribus (teste D. Hieronymo) fruticem paruum habuerunt ***Coccum***, ex quo coccineus color efficiebatur, & hunc ipsum colorem ***Coch*** vocitant Britanni.

Bracha.

Brachas communes fuisse Gallorum & Britannorum vestes antè docuimus, vestes intonsas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: vestes autem squallidas & laceras ***Brati*** nunc Britanni appellant.

Laina.

Si ***Laina*** vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cùm scribit, *Ex Lana densâ saga texunt Galli, quas Lainas vocant:* non longè ab ea abierunt Britanni, qui Lanam sua lingua ***Glawn*** appellant.

Bardocucullus.

Bardocucullum Bardorum Gallicorum fuisse ex Martiale, & alijs docemur: vt verò ***Bard***, sic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium ***Cucul*** dicitur.

Brance.

Galliæ, inquit Plinius, *suum genus farris dedere, quod illi Brance vocant, apud nos sandalum nitidissimi generis.* Apud Britannos item candidissimi grani far, ***Guinenth vranc*** nominatur, & in Norfolcia apud nos **Branke.**

Pempedula.

Quæ Græcis ***Pentaphyllon*** à quinque folijs, ***Pempedulam*** Gallis dictam docet Apuleius. ***Pempt*** autem Britannis, quinque & ***Deilen***

len folium denotat.

Petoritum. Vt *Pempt* quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo discimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedwar* Britannis quatuor significat.

Guuia. *Betulla.* Inter instrumenta lignaria Canterium quod nobis **a Leauer,** *Guuiam* Gallicè dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannicè dicitur. *Betullam* quam nos **Birch** vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lætissimè prouenit, & *Bedw* Britannicè nominatur.

Ratis. *Scouies.* *Vetonica.* *Marga.* *Gliscomarga.* *Tripetia.* *Candetum.* *Becco.* Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quæ Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin.* Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Scouies*, Britannis *Iscaw.* Quæ Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany.* Quæ apud Plinium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle.* Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarl* dici potuit. *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet.* Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed.* Quod Latinis auis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic.*

Galba. *Bulga.* *Soldurij.* *Planarat.* *Taxea.* *Zythum.* *Ceruisia.* *Als potus.* Nec Goropij insaniam insanirem, si reuocarem *Galbam* Suetonij pro pręingui, ad *Gallum* Britannicum, quod prægrandem significat. *Bulgam* Verri Flacci pro sacco scorteo, ad *Butsiet* Britannicum, *Soldurios* Cæsaris pro deuotis hominibus ad *Sowdiwr.* *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew.* *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider.* *Ceruisiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt, vel potius ad *Cwrwf*, i. quam *Alam* dicimus.

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quàm appositè, & sono, & sensu cum nostris Britannicis conueniant.

Nominum locorum terminationes. Huc accedit, quòd cùm locorum nomina antiqua apud vtramque gentem eadem terminatione clauderentur scilicet in *Duno*, *Briua*, *Rito*, *Duro*, *Mago*, *&c.* has gentes minimè diuersas fuisse colligi possit. Equidem vel hinc argumentum non leue arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora oppidorum nomina desinant in **Burrow, Berry, Ham, Sted, Ford, Thorp,** & **Wich,** quæ Germanorum terminationibus **Burg,**

Berg,

Berg, Heim, Stadt, Furdt, Dorpe, Wic, pariter æqualitérque reſpondent.

Viciſſim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè poſſit ex Britannica noſtra lingua reddi, conſentiente rei natura, vt vel à Britannis impoſita, vel Britannos Gallicè loquutos fuiſſe neceſſariò fateamur. Sed ſufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Tertiam Galliæ partem incolunt, inquit Cæſar, *qui ipſorum lingua Celtæ, noſtra Galli appellantur*, à Græcis verò Gallathæ, vnde autem Celtæ & Gallathæ dicti fuerint erudititiſſimi Galli nondum dixerint, ſed viderint an non à Britannica dictione *Gualt* quæ Britannis etiam-num comam denotat, & *Gualtoc* Comata, vnde *Celtica* & Gallathæ & Galli varia elatione emollita videatur. Celtas verò Comatos dictos fuiſſe à promiſſis comis quas ſtudioſè aluerunt, in confeſſo eſt apud omnes eruditos; & C.K. Q.G. à vi & ſoni indole quomodò diſcrimines? *Celtæ.* *Lipſius p.66. de pronuntiatione.*

Nobiliſſimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quaſi exaſperatis vndis ferri notiſſimum eſt, vnde poëtis *Validus* Garumna, *Æquoreus*, *Rapidus*, & hoc *Garrw* Britannicè deſignat. *Garumna.*

Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non poſſit, hinc apud Poëtas Araris *tardior*, & *lentus* Arar; *Ara* verò Britannis lentum, & tardum ſignificat. *Arar.*

Rhodanus, cui Arar ſe infert, prærapida celeritate decurrit, vnde *incitus*, *celer* & *præceps* dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi ſignificationem habet, non multùm abſonat. *Rhodanus.*

Gebennas montes perpetuo dorſo longè in Gallia procurrere memorat Strabo cum alijs: *Keuen* verò montis dorſum Britannis noſtris ſonare ex Lexico Britannico conſtat, & productum montis dorſum iuxta *Otteley* in Eboracenſi Comitatu vidi, quod accolis *The Kevin* appellatur. *Gebenna.*

Cùm ſaxa, ad viarum interualla ſingulis 1500. paſſibus in Gallia olim erigerentur & *Leuca Gallica* vt habet Iornandes tot paſſus contineat, & *Leach* ſaxum Britannicè ſignificat, dixerint eruditi Galli ſi *Leuca* non inde nomen inuenerit. *Leuca.*

Ad littus Galliæ Narbonenſis, vbi Herculem, & Albionem concertaſſe fabulantur, lapides adeò multi paſſim, & latè iacent, vt lapides pluiſſe credas; vnde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis tamen rationem neſciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua *Campi lapidei.*

gua nominantur.

Morini. Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim insederunt *Morini* sua lingua dicebantur: & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxisse videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant, vt *Aremorica* ad mare olim Gallicè, & nunc Britannicè denotat. Sic Arelate celeberrima Galliæ vrbs * Arelate. quæ solo vliginoso & humido posita, ab ipso situ nomen sumpsisse videatur, *Ar* enim Britannis super, & *Laith* humida significat.

* Vxellodunum. Vxellodunum inquit Cæsar oppidum erat vndique præruptum & in monte eminenti situm, *Vchell* verò Britannis excelsum significat, & Dunum veteribus Gallis eminentem locum vel collem denotare nos docuit ex Clitiphone Plutarchus in libello de Fluminibus.

* Cythariſtes. Cythariſten promontorium in Gallia propè Maſſiliam vbi nunc *Tolon* oppidum cernitur ponit Plinius; ſi verò Britannos noſtros interroges,quid ſit in illorum lingua Cythara ſtatim *Telen* audies.

Rurſus, vt nullus in hac re ſcrupulus relinquatur, cùm conſtet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita eſſe propaginem, vt in ea tamen plurima è veteri Gallica ſuperſint: accepi ab illis qui vtriuſque linguæ periti ſunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri poſſint, & proinde ex antiqua Gallica videantur arctiſſima affinitate Britannica attingere, exempli gratia. Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro ſanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmond* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel ſupra modum, Galli *Baſton*, Britanni *Paſtwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro opprimere vſurpant,quòd Galli portum *Hawre* Britanni Aber, & *Comb* vtrique genti adhuc in vſu pro conualle. Sunt & id genus plurima alia, quæ lectori fortaſſe minùs ſapiant,licèt ad hanc rem inprimis faciant.

* Quod verò Tacitus ſcribit Æſtiorum gentibus in Germania, *ritus habitúſque eſſe Sueuorum, linguam autem Britannicæ propiorem:* aſſertioni noſtræ non aduerſatur. Linguæ enim remotiſſimæ Epiſt.4. in nonnullis conueniunt. Et nuper Busbequius plurima Germanica & Anglica in Taurica Cherſoneſſo obſeruauit.

Hinc

Hinc concludi possit Gallos veteres & Britannos eâdem vsos fuisse lingua, & ex necessaria consecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim est Galliam, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem, vtque frugum feracem, sic teste Strabone, hominum feraciorem. Cumque in Italiam, Germaniam, Thraciam, & Asiam Galli colonias diffuderint, multò magis in Britanniam tam vicinam, nec minùs fœcundam, par est vt existimemus. Nec honori non summo Britannis esse possit, à priscis illis Gallis originem duxisse, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quíque, vt Poetæ potiùs, quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quasi grando Aquilone, vel Austro
Importata, graui passim sonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte superbum,
Pannones, Æmathij norunt, scit Delphica rupes.

Et paulò pòst:

Intrauere Asiæ fines: prope littora Ponti
In gentem creuère nouam, quæ tenditur vsque
Ad iuga Pamphilûm, Garamantica sydera contra,
Inter Cappadoces posita, & Bythinica regna.

Nec silentio hîc prætermittenda quæ alij ad probandam Britannorum originem à Gallis adduxerunt. Georgius Buc non minùs maioribus quàm bonis studijs clarus notat ex Mekerco *Wallon* Gallum dici Germanis. Cùmque Germani Saxones huc venissent, & Britannos Gallicè loqui audirent, eos *Wallos*, i. Gallos appellasse. Buchananus adijcit *Walch* non simpliciter Germanis peregrinum, sed potiore intellectu Gallum significare: simulque innuit Gallos hodie regionem illam quam nos *Walles*, *Galles* appellare, & veteres Scotos diuisisse omnes Britannicas nationes in *Gaol*, & *Galle*, i. vt interpretatur, in Gallæcos, & Gallos.

Sin autem Britanni nostri, velit nolit veritas, origine Troiani esse velint, me sanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissimè, vt mihi videtur, Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt est apud Ammianum, *paucos post excidium Troiæ fugitantes Galliam tunc vacuam occupasse*. In hac verò linguarum consideratione non possumus non maximè admirari, & prædicare diuinam summi creatoris benignitatem in nostros *Lingua Britannica.*

Britannos

Britannos antiqui Gomeri posteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus,& Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam sartam tectam hactenus conseruârint; quanquam etiam latis legibus abolere studuerint Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico II. Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu, *Grauari*, inquit, *plurimáque ex parte destrui, vel debilitari vestris, Rex, aliorúmque viribus, nunc vt olim, & pluriès gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die districti examinis coram supremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.* *Giraldus in Topographia Walliæ.*

BRITANNIÆ NOMEN.

AT inquies, si *Cumero* sit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia*? quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæso, quod mihi persuasissimum quia verissimum. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsque adeò nominibus designari, vt docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, obseruabis singulas gentes, diuersis ac ipsi vsi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Israëlitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Huesi* (teste Manethone) nominabantur, quòd reges pastores habuerunt, sic Græci eos *Syros*, qui se (vt author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt, Qui se *Chusios*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocârunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Gallatæ* dicti, à lacteo forsitan candore', facies enim (vt nonnulli volunt) incretabant. Sic qui seipsos sua lingua Teutsch, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Græci*, appellantur. Sic hodie ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Magier*, *Czechi*, *Besermanni* dicuntur, ab Europęis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohæmi*, & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua Englishmen vocamur,

Britannis, Hibernicis, & Syluestribus Scotis *Sasson* appellamur. Eadem ratione iudicandum est, maiores nostros, qui se *Cumero* dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab alijs *Britones* dictos fuisse, vnde Græci Βρεττανίαν conflarunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito, in insulæ nostræ nomina nunc inquiramus.

De nomine *Albion* non multum laboro, quod huic insulæ *Albion.* imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumvicinæ insulæ omnes Britannicæ & Britanniæ vocarentur. *Britannia insula,* * inquit Plinius, *clara Græcis nostrisque monumentis, inter Septentrionem & occidentem iacet Germania, Gallia, Hispania multò maximis Europæ partibus magno interuallo aduersa. Albion ipsi nomen, cùm Britanniæ vocarentur omnes.* *Britannia.* Vnde in Cæsarem Catullus. *Hunc Galliæ timent, timent Britanniæ.* Qui in eodem etiam carmine, vocat hanc *vltimam occidentis insulam.* A Græcorum vanitate, fabulositate & desultoria illa in fingendis nominibus leuitate, quam ipsi ἄςατον εὑρεσιλογίαν dixerunt, hoc nomen *Albion* enatum videatur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi filio Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non possum non credere, quin hanc insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Nisi quis malit ab Ἄλφον deducere, quod teste Festo, album Græcis sonat, vnde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vnde in Antonini Pij, & Seueri nummis Britannia muliebri habitu rupibus insidens figuratur, & ipsis *Britanniæ figura.* Britannis poëtis *Inis Wen*, id est, *Insula alba* indigitatur: vt taceam *Inis Wen.* Orpheum in Argonauticis insulam proximè Hiberniam siue Iernin, quæ necessariò sit hæc nostra, Λευκαῖον χέρσον, id est, albicantem terram dixisse, quam ante pauculos versus Νῆσον πευκήεσσαν pro λευκήεσσαν vocasse videatur. Fracastorius etiam dum pestilen- *Lib. 1. de morbis contagiosis.* tem illam Ephemeram Britannicam (quam Sudorem Britannicum vulgò dicimus) soli ratione quasi gypseum esset, contingere scribit, à gypseo solo, insulam hanc *Albion* appellatam fuisse suspicatur. Nec est cur anxiè inquiramus qua de causa Britannia, *Insula Caruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Bassum *Insula Caruli.* dicatur, cùm circumfusa sit Oceano, qui *Carulus*, & *Carulum* poetis vocatur, vnde de Britannia Claudianus

cuius vestigia verrit
Carulus.

Sed

Sed de Britanniæ nomine & originatione valdè dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi meam interponere liceat sententiam, Britannis nostris præfabor, vt linguis animísque faueant, vt dum cognoscere cupiant, ignoscere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuiddus, & alij institerunt. Si enim Humfredo Lhuiddo eruditissimo Britanno sine præiudicio Bruti, fas fuerit, imò laudi vertitur, aliunde quàm à Bruto Britanniæ nomen deducere, non sit mihi piaculo qui Bruti historiam oppugnare nolo, aliunde si potero, paucis repetere. Nimirum ex ipsa Britannica lingua, quę vt minimè permista, & longè vetustissima, ita huic negotio multum instrumenti allatura videtur. Linguæ enim antiquæ ad origines perscrutandas inprimis necessariæ censentur, & prima nomina longo temporis situ obsoleta in Barbaris linguis, vt antiquioribus, conseruari docet Plato. *In Cratil.* Quanquam verò his rebus à memoria propter vetustatem remotis tanta offusa sit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas speranda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij sit, quàm possum breuissimè, proferam, nemini quicquam præiudicati allaturus, sed si quis probabilius attulerit, libentissimo animo exosculaturus. Non enim in meipso, magis quàm alio veritatem amo, complectárque quocunque videro.

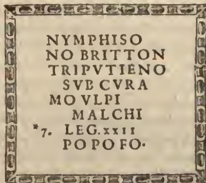
Primùm hoc mihi pro concesso & probato, cum bona lectoris venia sumam, vetustos populos principio sua nomina habuisse, & ex illis posteà in analogiam deflexis Græcos, & Latinos nomina regionibus indidisse. i. vt planiùs dicam, populos ante regiones nominibus suis fuisse notos, & à populis regiones denominatas. Quis neget *Iudæorum, Medorum, Persarum, Scytharum, Alamanorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c.* appellationes priùs extitisse, quàm *Iudæa, Media, Persia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c.* Et hæc vocabula ex illis superioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Insubribus, & Belgis Liuium & Cæsarem ipsas regiones *Samnitium, Insubrium, & Belgium* primùm nominasse legimus. A Francis Constantini Maximi temporibus, vt in nummis videre est, *Francia* primùm deducta est, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione necessariò credamus hanc nostram insulam Britanniam ab incolis denominatam esse, quos *Brit*, vel *Brith* barbarè dictos fuisse persuadent nonnulla; *Brit.* Inprimis vetustissimus ille Sybillæ versus.

* Ἔσσεται

* Ἔσσεται ἐν Βρύτεσσι καὶ ἐν Γάλλοις πλυχύσοις
Ὠκεανὸς κελαδῶν πληρύμενος αἵματι πολλῷ.

* *In Gallis auro locupletibus, atque Britannis, Oceanus multo resonabit sanguine plenius.*

Præterea Martialis, Iuuenalis, Ausoniíque authoritas. Procopius etiam cui insula hæc BRITIA appellatur, inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur *Brito*, *Britones*, *Brittus*. COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. & in hac quæ cernitur Amerbachij in Germania, quam subiungam cùm meminerit Triputij ignoti in Britannia loci.

NYMPHISO
NO BRITTON
TRIPVTIENO
SVB CVRA
MO VLPI
MALCHI
*7. LEG. XXII
PO PO FO.

* *Centurionis.*

Ipsi etiam Saxones, Britones Bꝛiꞇꞅ sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbique *Britas* concipit, vt procul dubio BRIT sit πρωτότυπον, vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur, siue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananei*, à Chanan filio Chami, siue pro naturæ, morum, & studiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd fossores, *Heneti* quòd vagabundi, *Nomades* quòd rei pecuariæ studerent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri strenui censerentur, *Franci* quòd in libertatem se assererent, *Æthiopes*, quòd atri essent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque nostrates qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glaff* cæruleum etiamnum illis significat) depinxisse grauissimi quíque authores Cæsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse coniectarim? *Glaff.* *Britones vnde dicti.*

Brith quid. coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse Britonum etymologiam existimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè consonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipsa erant, i. picti, depicti, infecti, colorati, vt Latinis Poëtis dicuntur, & Αἰολόνωτοι, i. variegatum tergum habentes, vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur.

Veterum Britannorum nomina à coloribus facta. Nec alienum erit, quantulumcunque sit, hîc adnotare quod obseruaui, in vetustissimorum Britannorum ferè omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata: Ruber color Britannis *Coch* & *Goch* dicitur, quod in his nominibus meo iudicio subest. *Cogidunus, Argentocoxus, Segonax.* Iisdem ater color *Dû* vocatur, quod se quodammodo ostendit in *Mandubratius, Cartimandua, Togodumnus, Bunduica, Cogidunus.* Albus color *Gwyn* appellatur, cuius nominis expressa quasi vestigia videre videor in *Venutius* & *Immanuentius.* *Gwellw* illis est quod Latinis color aqueus, & hoc in nominibus *Vellocati* & *Caruillij* & *Suellæ* se ostendit. *Glas* cæruleus Britannicè nominatur, quod *Cuniglasi* regis nomine cernitur, Gildas enim *fuluum* vel vt alia exemplaria habent *furuum lanionem* interpretatur. *Aure* quod aureum colorem sonat in *Cungetorix*, *Aruiragus* & *Arturus* sese prodit. Color floridus illis *Teg* appellatur quod in *Prasutagus* & *Carattacus* se subindicat. Si verò mistorum colorum nomina cum ipsis coloribus Britannos desumpsisse à Romanis credamus: certum enim est illos *Werith* pro viridi & *Melin* pro melino colore à Romanis hausisse; Prasini coloris in *Prasutago*, Minij coloris in *Adiminio* regis Cunobelini filio notationem latere, si puto, nemo vt spero, aduersabitur. Rufina etiam Britanna eruditissima à rufo colore nomen retulit, vti Albanus primus Britanniæ Martyr ab albo. Si reliqua Britannorum nomina quæ sunt tantùm quatuor vel quinque apud veteres, quispiam eius linguæ veteris peritus excutiat, suspicari licet illum in pauculis illis nominibus aliquam coloris significationem inuenturum. Nec omittendum vulgatissima hodiè Britannorum nomina, *Gwyn, Du, Goch, Lluid,* ab albedine, nigredine, rubedine, & rauo colore esse imposita. Vt minùs mirum videatur gentem ipsam a pingendi ratione nomen traxisse, vtique quæ se pinxerit, & incolæ

ipsi

ipſi cùm olim tum noſtro tempore à coloribus ſibi nomina impoſuerint. Sed ad rem, ſi hæc præter rem.

Certum etiam eſt Britonem *Brithon* Britannicè in hiſtorijs dici. Aſpirationis notam nihil moror, cùm Britanni quibus, vt inquit Chryſoſtomus, lingua erat ſibila, aſpirationibus gaudeant, *In ſerm. Pentecoſt.* quas Latini ſtudioſè vitarunt. Iam vt à *Brith* Brito, ſic etiam Britannia, vt mihi videtur promanauit. *Britannia*, inquit Iſidorus, *à vocabulo ſuæ gentis cognominata eſt.* Cùm enim Græci vetuſtiſſimi (hi namque primi huius inſulæ nomen ſic concepêrunt) vel piraticam, vel mercaturam exercentes, diſiunctiſſimas regiones, littora legendo, vt ait Eratoſthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipſis incolis, vel à Gallis quibus vna eadémq; lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepiſſent, illi ad BRITH, TANIA *Tania.* addiderunt. Quod vt eſt in Gloſſarijs, regionem Græcè ſignificat, vnde Βρεττανία, id eſt, Britonum regio, conflarunt, pro qua *Sic hodie Germani Landt, regionum nominibus adiungunt.* Βρετανία perperàm ſcripſerunt, ſed rectiùs Lucretius & Cæſar *Britannia*, qui primi Latinorum eius meminerunt. Hanc rem ita ſe habere firmiùs credo, quod in ſpatioſiſſimo orbis terrarum theatro tria tantùm præter noſtram Britanniam, maiorum regionum nomina reperias, quę in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga MAVRITANIA videlicet, LVSITANIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos feciſſe, & Latinis tradidiſſe minimè dubito, vtpote qui has terras primi perluſtrauerunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quaſi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenę, teſte Strabone, Numidiam vocarunt, à Luſo Liberi filio *Luſitaniam* quaſi Luſi regionem, & *Aquitaniam* forſitan, vt Iuoni Carnotenſi videtur, ab aquis, quaſi ad aquas regionem, quo ſenſu, vt habet Plinius, priùs *Armorica*, id eſt, *ad mare* dicebatur. Turditania verò & Baſtitania minorum regionum nomina huc poſſunt reuocari, quæ in hoc etiam tractu occidentali fuerunt, ſcilicet in Hiſpania, & Turdorum Baſtorúmque regiones ſignificare videantur. Nec nouum eſt, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: *Componuntur*, inquit Quintilianus, *nomina aut ex noſtro & peregrino, vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato, aut ex duobus peregrinis, vt Epirrhedium.* Et receptiſſima eſt hæc compoſitionis ratio in regionum nominibus, Nonne Ireland ex Hibernica *Erin*, & Anglica Land, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Franclond* (ſic enim Saxones noſtri Franciam vocarunt) è Francia, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica *Lib. 1.*

ca

ca & Germanica, nonne *Danmarch*, è Danica & Germanica *March*, quæ limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus vtar. Nec est cur Grȩcam hanc adiectionem TANIA miremur, cum per omnia Europȩ littora, & insulas vsque ad hanc nostram Grȩcos fuisse accolas ex antiquissimis authoribus doceat Beatus Hieronymus in Quȩstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnij Capitonis, & Græcum Phlegonta, cæterósque eruditissimos viros, & videbimus penè omnes insulas, & totius orbis littora, terrásq; mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui vt suprà diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca vsque ad Oceanum possedêre Britannicum.*

Græcos Britanniam adijsse.

Græcos sanè ad nostram hanc regionem appulisse, & situm eius naturámque explorasse, extra dubium ponetur; si obseruemus quæ Athenæus scripsit de Philea Taurominite (de quo statim) qui fuit in Britannia centesimo sexagesimo ante Cæsaris aduentum anno, si aram Græcis literis Vlyssi inscriptam in memoriam reuocemus. Si quæ Pytheas ante Romanorum tempora, de distantia Thules à Britannia tradidit notemus. Quis enim Græcis Britanniam, Thulen, Belgicas regiones, earúmque inprimis littora aperuisset, nisi Græcorum naues Oceanum Britannicum & Germanicum intrassent, & eius descriptionem ad suos Geographos retulissent? An verò Pytheas nauigationem sex dierum vltra Britanniam nouisset, nisi Græcorum quisquam eam indicasset? Quis eos docuit, Scandiam, Bergos & Nerigon ex qua in Thulen nauigetur? quæ nomina Græcis vetustissimis notiora videntur fuisse, quàm vel Plinio vel vlli Romanorum. Vnde Mela *Graijs carminibus Thulen celebratam* fuisse testatur, & Plinius *Britannia insula, clara Græcis nostrísque monumentis.* Hac ergo ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicam & Gallicam irrepserunt, simul & Belgicam. Quòd si aut Lazarus Bayfius, & Budæus glorientur suos Gallos ab antiquo φιλέλληνας fuisse, argumento paucarum vocum eius idiomatis, quæ Græcæ linguæ vestigia conseruent, nec minùs gaudio gestit Hadrianus Iunius quòd in Belgicis vocabulis Græca ἔτυμα lateant, etiam Britannis gloriari licet, in quorum sermone plurima sunt nomina à Græcis deriuata. Hoc tamen Thomas Smythus Eques auratus sereniss. nostræ Reginæ á Secretis, vir vndiquaque doctissimus inde euenisse credit, quòd reliquâ Europâ bello exagitatâ, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

Græca verba in lingua Britannica.
Libro Orthographia Anglica.

confluxerunt.

Hæc mea est de Britonum originatione sententia, & Britanniæ nomine, siue error, siue coniectura, cui, si à vero aliena sit, vtinam veritas ipsa intercedat. In tortuoso hoc antiquitatis studio laudi ducitur nonnihil errare, & meminerimus intereà quòd quæ parùm cogitantibus falsa, diu multùmque contemplantibus vera sæpe videantur. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non aliud est quod respondeam. Britannos autem nostros doctiores vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisitione tantisper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas sua luce discutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optimè de me meritus suis scriptis nos docebit. Quod tamen ad mores antiquos attinet hæc paucula ipsis antiquorum verbis habe. *Britannorum mores.*

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo æreo, aut * annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatisq; causa. Ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multùm à Gallica differunt consuetudine: interioros plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne viuunt: pellibúsq; sunt vestiti: omnes verò se Britanni luteo inficiunt: quod cæruleum efficit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu, capilloq; sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius: vxores habent deni, duodeniq; inter se communes, & maximè fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In prælijs plerunque vti consuêrunt essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela conijciunt, atq; ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cùm se inter equitum turmas insinuauêre, ex essedis dissiliunt & pedites præliantur. Aurigæ interim paulùm è prælio excedunt, atque ita se collocant, vt si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prælijs præstant, ac tantum vsu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt in declini ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, ac flectere, &* *per*

** Alij legunt Lamnis.*

Luteum.

Essedarij.

per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissimè recipere consueuerint. Illi etiam consultò plerumque cedunt, & cùm paululum à legionibus nostros remouissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prælio contendunt. Equestris autem prælij ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc vt nunquam conferti, sed rari, magnísq; interuallis præliarentur: stationésq; dispositas haberent, atq; alij alios deinceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.

Pugna Essedaria.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minúsq; flauos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus: magnitudinis argumentum esto, quòd nos ipsi, adolescentes Romæ vidimus, qui etiam semisse pedes superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo vt quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum vtuntur multitudine, vt & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim deiectis vbi amplum circulum sepserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad vsum quidem non longi temporis.*

Diodorus Siculus. *Britanni priscorum more vitam degunt, vtuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas vsos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, vt plurimum, habent compactas, frumenta cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit vsui terentes. Moribus simplices integríque sunt, longè à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victúque vitam degunt, atque a diuitum delitijs alieno. Multitudinis hominum insula plena est.*

Pomponius Mela. *Fert Britannia populos regésque populorum, sed sunt inculti omnes, atque vt longiùs à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, * vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studióq; ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò, aut pedite, verùm & bigis, & curribus, Gallicè armatis, Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.*

* Glasto vel vitro. vide pag. 18.

Cornelius Tacitus. *Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, seu durante originis vi; seu procurrentibus in diuersa terris, positio cœli corporibus habitum dedit. In vniuersum tamen æstimanti, Gallos vicinum*

num solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione. Sermo haud multùm diuersus, in deposcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detrectandis eadem formido, plus tamen ferociæ Britanni præferunt, vt quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intrauit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim euictis euenit, cæteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quædam nationes & curru præliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studijs trahuntur: nec aliud aduersus validissimas gentes pro Romanis vtilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribúsq; ciuitatibus ad propulsandum commune periculum conuentus: ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte. *Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúsq; arborum viuunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breuis, in cuius inferiore parte pomum ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem, frigúsque, ac labores omnes perferunt. Nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.*

Herodianus. *Vestis vsum non cognoscunt, sed ventrem atq; ceruicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac diuitiarum argumentum existimantes, perinde vt aurum cæteri barbari. Quin ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atque auidissima cædis, tantùm scuto angusto, lanceáque contenti, prætereà gladio nudis corporibus dependente, loricæ ac galeæ penitùs ignorant vsum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, æstúque cœlum ibi semper caliginosum.*

Reliqua, quæ paucula sunt hinc inde carpam & delibabo. Plinius de Magia. *Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum*

Magia Britannorum.

quoque transgressa, & ad natura inane prouecta? Britannia hodiéque eam attonite celebrat tantis ceramonijs, vt dedisse Persis videri possit.

Glastum.

Idem, *Simile plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum coniuges nurúsq; toto corpore oblita, quibusdam in sacris & nudæ incedunt Æthiopicum colorem imitantes. Lautiores epulas non nouit Britannia quàm* * *Chenerotes fero ansere minores. Annulos in medio digito gestarunt Britanni, Marga terras Britanni stercorarunt.*

Chenerotes. * Greene Geese.

Tacitus, *Solitum Britannis fœminarum ductu bellare, hominum fibris Deos consulere.*

Certis notis se inurere, quas *Britonum stigmata vocat* Tertullianus, docet Solinus. *Regionem*, inquit, *partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras, iam inde à pueris variæ animalium effigies incorporantur, inscriptísque visceribus, hominis incremento pigmenti notæ crescunt: nec quicquam magis patientiæ loco nationes feræ ducunt, quàm vt per memores cicatrices, plurimum fuci artus bibant.*

Pingendi ratio.

Andates.

Dio. Andatem i. Victoriam, & Adrasten Deas colebant.

Nauigatio Britannorum.

Cæsar, & Lucanus. *Naues habebant quarum carinæ ac statumina ex leui fiebant materia: reliquum contextum corijs integebatur.* Solinus. *Quantocunque tempore cursus tenebat, nauigantes esus abstinebant. Potu ex hordeo vtebantur*, & nos hodie vtimur, vt habet Dioscorides, qui *Curmi* perperàm pro *Kurw*, sic enim Britannis quod nobis Ale dicitur. *Plurimi vnam tantùm vxorem habuere*, vt author est Eusebius Præparat. 6. *Centenos & vicenos vixisse annos, quòd obrigefacta loca calorem introrsus arceant*, prodit Plutarchus.

Tyranni Britannia.

Qui fuerint illi *vetusti immanium tyrannorum anni*, de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduersus ecclesiam canis dementiæ suæ, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, sed tristissimum superstitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, Britanniæ *portenta erant*, inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia toruis vultibus intuemur.*

Religio Britannorum.

Quòd

Quòd verò Britannos vnà cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelij, vt existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit,

& in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, siue Exoniensem dilucidè & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtique qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi meminerit.

An Vlysses huc penetrârit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, vt habet Solinus, manifestauit, dubitat Brodæus: & potiùs in Vlyssis honorem, quàm ab Vlysse positam iudicarim: etiamsi Vlyssem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendant. Ex historijs enim liquet, & iam diximus, Græcos antiquissimos peregrinationes longinquas terrâ marique suscepisse: vnde mirum videri non debet, si nomina quædam & monumenta eorum varijs locis reperiantur: Sæpè autem ea nomina, non tam de suis deriuarunt, quàm de heroum nomenclaturis, quorum apud eos vel par, vel maior erat reuerentia, quàm apud Christianos, aut Confessorum aut Martyrum. Sicut igitur à S. Iohanne, à S. Dominico, à S. Francisco, & alijs innumeris Diuis, nomina regionibus recèns inuentis imponuntur; ita quoque olim apud Græcos contigisse, quis volet negare? At quis inter omnes heroas pelagi erroribus, aut pluribus, aut diuturnioribus fuit exercitus quàm Vlysses? Non igitur mirum frequentissimum nauigantes illi votum nuncupasse, & locis quibus appellabant nomina votiua ab illo accepta consecrasse: Hinc Vlyssipo super Tagi fl. ostijs. Hinc alibi, alia Vlyssis & Laertæ, & sociorum monumenta, quæ non ad Vlyssem, vt conditorem sunt referenda, sed existimandum à Græcis peregrinas oras explorantibus, honori Herois, qui plurima inter omnes perlustrasset, dedicata fuisse.

Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.

Vlysses nunquam in Britannia.

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs historijs scripserit Reges nostros Britannicos Catonem illum maiorem, qui cum Populi Romani moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergô affecisse, longè antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quàm fabulosus sit scriptor, nôrunt omnes.

Nec credas Alexandrum Magnum ex India Orientali ad Ga-

Alexander Magnus nunquam in Britannia.

des & Britanniam peruenisse, quamnis scribat Cedrenus refragantibus Historicis: ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄφλοιν καὶ Γάδειρα, καὶ τὰ Βρεττανικὰ ἔθνη γενόμενος, χιλίας ὁλκάδας κατασκευασάμενος. Eiusdem est farinæ quod ex Hunnibaldo Trithemius refert Bassanum regem filiam Orcadum regis repudiasse anno ante Christum natum 284. regisque Britannorum auxilijs bellum Bassano intulisse.

Hannibal nunquam in Britannia.

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militasse, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, τοῦτο δὲ ἦν ἐν ὀλίγῳ συγκλεισθέντων τῆς Βρεττανίας εἰς πάνυ βραχεῖς τόπους Ἀννίβα. Mendosus etenim est locus, & pro Βρεττανίας, Βρεττιανῆς legendum, vt etiam apud Dionem lib.42. Agitur enim vtrobique de Brutijs in Italia: Græcos tamen circa hæc tempora insulam nostram adijsse non diffiteor. Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moschione vetustissimo authore descripsit, præcipuum eius nauis malum difficultèr in Britanniæ nostræ montibus à subulco inuentum, & à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit.

Nauis Hieronis.

Britones in expeditionibus cum Cimbris.
Triadum liber.

Britannos autem cum Cimbris & Gallis permistos fuisse in expeditionibus illis in Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetustissimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannis conscripti erant, memorantur, proditum est, exterum quendam ducem longè maximum exercitum hinc contraxisse, qui, populata magna Europę parte, tandem ad Græcum mare (forsitan Gallatiam innuit) consederit. Brennumque illum Græcis & Latinis scriptoribus Regem celeberrimum Britannum fuisse facilè suo loco conuincam; nomen illud necdum apud Britannos exoleuit qui regem *Brennin* appellitant.

* *Brennus.*

Britomarus Brito.

Britomarum item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuisse nomen euincit, quod Britonem magnum significat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prausum fuisse scribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Frisingensis tradit ad Draui scaturiginem Cimbrorum prolem *Briones* sedisse, in Britones conuertere ausim, etsi quid non audeant temporis nostri Critici?

Lib.2 cap.13.

Verumenimuerò, vt semel dicam, quod sentio. Vt Romani qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Gallique & Iberi priscis Historicis

planè

planè fuerunt ignotissimi: sic Britannorum nomen seriùs Græcis & Romanis auditum fuisse semper existimaui. In caussa verò fuisse videatur cum disiunctior Insulæ situs, tùm quòd veteres illi Britanni sibi viuentes non magna commercia cum alijs gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio iuxtà mecum sentit. *Primis Græcorum*, inquit, *Romanorúmque ne esse quidem Britanniam compertum fuit, posteriores in controuersiam adduxerunt, Continens ne ea terra, an verò insula esset, multáque de vtraque opinione conscripta sunt ab ijs qui certi quidem nihil nouerant (quippe qui nec vidissent, nec ab indigenis qualis esset, accepissent) sed coniecturis tantum, quantum vel ocij vel studij singulis aderat, niterentur.* Latinorum autem primus quòd sciam Britanniæ meminit Lucretius his versiculis de aëris differentijs. *Britannia seriùs Græcis & Romanis cognita.*

Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto est, quà mundi claudicat axis.

Lucretium autem Cæsare paulò antiquiorem fuisse in confesso est, quo tempore Diuitiacum Suesionum Regem totius Galliæ potentissimum, Britanniæ imperium obtinuisse ab ipso Cæsare edocemur.

Quamuis Diodorus Siculus scribat, *Britanniam nullius aduenæ imperium expertam, neque enim Dionysium, neque Herculem, neque heroa aut Deum quempiam accepimus eos bello tentasse. Nunc C. Cæsar qui propter res gestas Diuus est appellatus, primus omnium Britannis subactis certum eos dare tributum coëgit.*

Quia verò & locus exigere videtur, & sequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi hîc Romanorum in Britannia historiam non è fabellis quas vani esset scribere, & stulti credere; sed ex incorruptis priscæ antiquitatis monumentis summatim, & carptim perstringere; nec ego gloriæ segetem illis præcîdam, qui hoc argumentum moliuntur.

ROMANI.

Vm virtus & fortuna ita conuenissent, aut potiùs diuinum statuisset consilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret; Caius Iulius Cæsar Gallias iam victorijs emensus, vt quas natura diremerat victorijs committeret, anno ante Christum natum quinquagesimo quarto in Britan- *Iulius Cæsar.*

 niam

Caussa belli in Britanniam.

niam proficisci contendit, vel quòd in omnibus Gallicis bellis inde auxilia subministrata fuissent, vel quòd Bellouacos profugos suscepissent, vel, vt Suetonius scribit, Margaritarum Britannicarum spe illectus, vel potiùs gloriæ cupiditate flagrans, quod facilè credo, cùm reiecerit legatos Britannicos qui cognito eius consilio obsides dare, atque imperio populi Romani obtemperare polliciti fuerunt. Contractis itaque nauibus LXXX. onerarijs ad duas legiones transportandas, alijsque octodecem quas equitibus distribuit, Britanniam appulit, ipseque (si Iuliano credimus) primus omnium è naue egressus in terram descendit, sed aspera pugna exceptus, in qua Sceuæ qui decimæ legionis aquilam ferebat, virtus inprimis emicuit, posteà vno & altero prælio Britannos eò adegit, vt obsides darent. Quo facto, statim ab insula discessit, tùm quòd hyems instaret, nec satis copiarum secum haberet, quòdque pars reliqua exercitus tempestate disiecta cursum non tenuisset, motúsque in Gallia propter absentiam iam tum concitarentur.

In Cæsaribus.

Anno autem insequente, primo vere cum quinque legionibus & duobus equitum millibus nauibúsque DCCC. Britanniam denuò accessit, eò quòd obsides quos promiserant non omnes ad se missi fuerant, Cassibellinum quem bello Britanni communi consilio præfecerant, multis detrimentis fregit, vt alibi dicemus, partem aliquam Insulæ in deditionem accepit, obsides imperauit, quid in annos singulos Romanis penderetur, constituit: reuersúsque ad mare Calendis Septemb. ad vj. Calendas Octob. soluit, & exercitum in Gallias reportauit. Vnde antiquus de illo Poeta,

Vis inuicta viri reparata classe Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compescuit vndas.

Tantáque hæc censebatur victoria, vt pro primæ expeditionis fœlici successu viginti dierum supplicatio à Senatu decreta fuerit. Sed hæc fusè persequutus est ipse Cæsar, & etiam Cicero vt videtur, in poemate amisso quod Quadrigas inscripsit, in quo Cæsarem ob res Britannicas per medias laudes poeticis quadrigis vexit, (vt nobis persuadet Ferrerius Pedemontanus.) Scribit enim ipse. *Pingam Britanniam coloribus tuis, penicillo autem meo.* Veruntamen, aliorũ iudicio Britannos tantùm prospera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæsarum familiæ iniquior,

Quadriga opus Ciceronis.

Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Grauissimúsque scriptor Tacitus scribit illum Britanniam tan

tùm-

tùm oſtendiſſe, non tradidiſſe Romanis, Horatius haud tetigiſſe innuit cùm Auguſto adblandiens Britannum dicit *intactum*.

Intactus aut Britannus vt deſcenderet
Sacra catenatus via. Et Propertius,
Te manet inuictus Romano Marte Britannus.

Tantùm abeſt vt verum ſit illud quod Aulicus ille Hiſtoricus Velleius Paterculus ſcripſerit. *Bis penetrata Britannia à Cæſare*, cùm vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæſaris ingreſſu, noſtra inſula, *ſuis regibus conceſſa, & ſuis legibus eſt vſa*, vt ex Dione colligi poteſt. *Lib. 53.*

Cæſar Auguſtus conſultò Britanniam neglexiſſe videtur cùm *concilium* id vocaret, vt inquit Tacitus, fortaſſe quia conſultiſſimum videbatur *imperium Romanum intra terminos coërceri*, Oceanum ſcilicet Iſtrum & Euphratem limites à Natura datos, vt adamantinum eſſet imperium, (ſic enim ipſe Auguſtus apud Iulianum loquitur) ne mole laborans ſua ſtatim ſubſideret & corrueret, quod magnis accidere ſolet: vel vt Straboni placet, ſpreuit cùm videret neque vllum metum à Britannis eſſe, neque multum vtilitatis, nec parum incommodi videbatur ab alijs inſulam circumiacentibus oblatum iri. Quæcunque verò cauſa fuit, certè poſt Iulium & verſa in ipſam Rempub. Romanorum Principum arma longa erat Britanniæ obliuio, etiam in pace. Tandem tamen ab vrbe profectus eſt vt in Britanniam bellum transferret. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius. *Auguſtus. Vita Agricolæ. Lib. 1. Annal. Auguſtus cur Britanniam neglexit. In Cæſaribus.*

Serues iturum Cæſarem in vltimos
Orbis Britannos.

Verùm poſtquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miſerunt, & reguli quidem Britannici legationibus & officijs, amicitiam eius conſecuti, donaria in Capitolio dedicarunt, *Familiaremq;* (ſic habet Strabo) *Romanis totam penè inſulam redegerunt vt vectigalia tolerent iam non difficilia è rebus quæ à Gallia & Britannia vltrò citroque vehuntur: ſunt autem eburnea frana, & torques, & electrina atque vitrea vaſa, aliaque id genus viles ac promiſcuæ merces. Itaque nullo ad eam inſulam opus eſt præſidio. Requireretur enim ad minimũ vna Legio & aliquid equitatus, ſi tributa indè eſſent auferenda, atqui tributum æquarent ſumptus in præſidium faciendi; neceſſariò enim vectigalia impoſito tributo minuerentur, & vi facta, aliquid impendêret periculorum.* Anno itidem ſequente alteram in noſtram hanc inſulam expeditionem animo agitauit, quia de pacto non conuenit, ſed Cantabri alijque in Hiſpania nou-

ua molientes impedierunt. Nec est cur quispiam Landino aut Seruio aut Philargyro credat, qui Augustum de Britannis triumphasse ex his Maronis carminibus prodiderunt.

Et duo rapta manu diuerso ex hoste trophæa,
Bísque triumphatas vtroque à littore gentes.

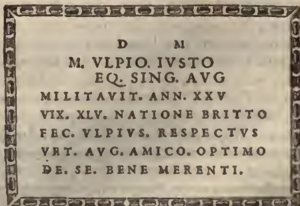
Ob deditionem sanè illam cecinit Horatius,

Cœlo tonantem credidimus Iouem
Regnare: præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, grauibúsque Persis.

Tiberius. Tiberius etiam immoderatæ dominandi cupiditati cedens Augusti consilio acquieuisse videtur, librum enim protulit ipsius Augusti manu perscriptum, in quo *opes publicæ continebantur quantum ciuium sociorúmque in armis, quot classes, regna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, additúmque consilium coercendi intra terminos imperij*, quod ipsi præcipuè (vt habet Tacitus) adeò placuit, vt nihil in Britannia tentauerit, nec aliquid præsidij habuerit. Vbi enim Tacitus percenset numerum legionum, & quas oras tutarentur, Britanniæ nullam omnino facit mentionem. Romanorum tamen amicitiam Britanni coluisse videntur, cùm enim hoc tempore Drusus Oceanum nauigasset, quidam in hanc insulam vi tempestatis rapti, à Regulis fuerunt remissi. Nec omnino alienum erit hîc notare Britannum quendam sub Augusto vt videtur meruisse, quod lapis antiquus Romæ ad sanctam Mariam rotundam sic inscriptus docet:

Tacitus lib. 1.

Vita agricolæ.

D M
M. VLPIO. IVSTO
EQ. SING. AVG
MILITAVIT. ANN. XXV
VIX. XLV. NATIONE BRITTO
FEC. VLPIVS. RESPECTVS
VRT. AVG. AMICO. OPTIMO
DE. SE. BENE MERENTI.

* In pariete porticus Sanctæ Mariæ Rotundæ.

Caius Caligula. Agitâsse Caium Cæsarem de hac insula intranda satis constat, ni velox ingenio, & mobilis pœnitentia, & ingentes aduersus

Germaniam conatus frustrà fuissent. *Nihil autem amplius, quam Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romam literas misit, monitis sæpe Latoribus, vt vehiculo ad forum vsque, & curiam pertenderent, nec nisi in æde Martis, ac frequente Senatu, COSS. traderent. Posteà* (vt habet Dio) *ad Oceanum profectus, tanquam in Britanniam bellum translaturus, in acie omnes milites suos propter littus collocauit, ipse trireme conscensa, paululum à terra auectus rediit, ac deinde alto in suggesto considens, signum pugnæ militibus dedit, classicúmque canere iussit, ac subitò mandauit, vt conchylia legerent. His partis spolijs (nimirum exuuijs hostium ad triumphum indigens) animum sustulit, quasi ipsum Oceanum subegisset, donatísque militibus, conchylia hæc Romam attulit, vt ibi quoq; prædam suam ostentaret. Et in indicium victoriæ altissimam turrem excitauit, ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent.* Cuius ruinæ conspiciuntur aliquando recedente æstu in Hollandiæ littore, & **Briten huis** accolis nominatur, qui inscriptos lapides sæpe reperiunt ex quibus vnus habuit has literas C. C. P. F. quod interpretantur *Caius Caligula Pharum Fecit.* Sed nos de hac fusiùs in insulis Britannicis

Adminius.

Suetonius.

Expeditio Caligulæ in Oceanum.

Arx Britannica in Hollandia.

Iam inde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium studijs, quàm Romanorum viribus attrita, post varias clades vltrò citróque illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Dum enim singuli pugnabant vniuersi sunt victi, sic in mutuam pernitiem ruentes vt non nisi oppressi senserint omnibus perire, quod singuli amiserunt. Claudius his discordijs fretus, & transfugas non redditos causam belli prætexens, traductis legionibus huc accessit, operáque Plautij, Vespasiani, Titi Rubri Pollionis, Ca. Sydij Getæ, Valerij Asiatici, inprimis verò Ostórij Scapulæ australem partem paulatim in ditionem redegit, *Camalodunum* Regiam Cunobellini cepit, eóque Coloniam veteranorum in agros captiuos subsidium aduersus rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum deduxit, de Britannis triumphauit, Caratacum Britannum cepit. Ipse verò in Britannia quindecem dies mansit, quo tempore victis arma ademit, bonorum publicationem Britannorum primoribus remisit, pro quo beneficio eius in Britannia templum Britanni coluerunt, & vt Deum orârunt. Hanc de nostris victoriam inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habuerunt scriptores,

Claudius.

Vide in Trinobantibus.

tores. Vnde Seneca, *Primus Claudius deuicisse Britannos gloriari potuit, Iulius enim Cæsar ostendit eos Romanis tantùm*, & alibi de Claudio,

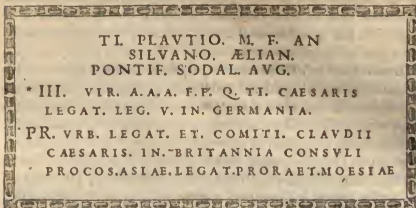
Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scuta Brigantes
Dare Romuleis
Colla Cathenis
Iussit, & ipsum
Noua Romanæ
Iura securis
Tremere Oceanum.

Ægesippus item de Claudio, *Testis est Britannia extra orbem posita, Romanorum virtute in orbem redacta, quos ætas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria, seruiunt & ipsi, qui, quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati, & semper sibi liberi, qui à superiorum potentia interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaque transisse ad Britannos, quàm triumphasse de Britannis*. Et alibi, *Britanniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquisiuerat, cuius triumpho opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortunatior æstimabatur.* & Iosephus in persona Titi in Iudæos, *Qui maior Oceano murus atque obstaculum? quo septi Britanni adorant arma Romanorum*. Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem.

Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.
Illa procul nostro semota, exclusáque cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

Nec credas Eusebio, eiúsque sectatoribus, qui Claudium Orcadas insulas in suam potestatem redegisse falsò scriptitant. Cæterùm Claudius *Britannicus* hinc dictus: & ob victoriam triumphus, ludi annui, arcus trophæa ferens in vrbe, alter in Gallia vnde traiecerat, filio etiam nomen *Britannici*, (vt quasi proprio nomine sic diceretur) Messalinæ primus in consessu locus, & vt carpento veheretur, illi decreta fuerint à Senatu. Sed hæc plenius in Midelsexia & Essexia. Hîc in corrolarium interim accipe inscriptionem antiquam in honorem Plautij, qui huic bello interfuit, sed non Auli illius Plautij cuius virtus in hoc bello præci-

pué eluxit, ex tabula marmorea in agro Tiburtino ad pontem Lucanum.

TI. PLAVTIO. M. F. AN
SILVANO. ÆLIAN.
PONTIF. SODAL. AVG.
* III. VIR. A. A. A. F. F. Q. TI. CAESARIS
LEGAT. LEG. V. IN. GERMANIA.
PR. VRB. LEGAT. ET. COMITI. CLAVDII
CAESARIS. IN. BRITANNIA CONSVLI
PROCOS. ASIAE. LEGAT. PRO RAET. MOESIAE

Triumuir. ᵇAuri, Argenti, Æris flati feriundi.

Nero Claudio ſuccedens nihil omnino in re militari auſus eſt, exercitúmque è Britannia deducere cogitauit: nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, deſtitit. Didius Veranius tunc temporis inſulæ præfuit, qui nihil præſtitit intra annum extinctus. Suetonius Paullinus huic ſuffectus biennio proſperas res habuit, nationibúſque ſubactis, ad Monam vſque penetrauit, cùm interim Britanni, bonorum publicatione quam à Claudio remiſſam Decianus inſulæ procurator renouare cœpit, vſuríſque Senecæ grauiſſimis oppreſſi bellum funeſtiſſimum excitauerunt, Bunduica regina duce, præſidijs expugnatis, Romanorum Colonia Camaloduno exciſa, plurimis interfectis, Romanorum penitus excuſſiſſent iugum, niſi vnius prælij fortuna proſperè ſubueniſſet Paullinus. Verùm cum ille arrogantior in deditos eſſet, & ſuæ iniuriæ vltor, miſſus eſt à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio, qui rebus compoſitis, nihil vltrà auſus, (vtique qui honeſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cum exercitum otio laſciuire pateretur, eò à ſuis adactus eſt, vt ſine authoritate vlla precariò præeſſet, tandémque ob iracundiam militum ex Britannia profugeret. Quo tempore quartadecima legio ferocior a Nerone hinc euocata, vt ad clauſtra Caſpiarum præmitteretur.

Nero. *Vide in Icenis.*

Flagrante ciuili inter Galbam, Othonem, & Vitellium bello, Vectius Volanus erga hoſtes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam adminiſtrauit, adeò vt iam

Galba. Otho. Vitellius.

Tacitus explicatus.

missam Britanniam, id est neglectam, dixerit Tacitus, nec enim amissa erat, vt aliqui noua lectione reponunt. Hec tamen ciuili motu in Britannico exercitu nihil irarum. Non sanè aliæ legiones per omnes ciuilium bellorum motus innocentiùs egerunt: seu quia procul & Oceano diuisæ, seu crebris expeditionibus doctæ potiùs hostem odisse. Trebellio Maximo è Britannia ad partes Vitellij egresso, Roscius Cælius legatus xx. legionis hîc mansit: quiésque prouinciæ, quanquam remoto consulari, mansit. Rexere legati legionum pares iure, Cælius audendo potentior. Nec aliud mihi legenti occurrit de Britannia hac tempestate, nisi quod & quartadecima legio quæ in Britannia fuerat pro Othone pugna Bedriacensi stabat, quam Vitellius in Britanniam remisit cum Batauorum cohortibus, ob veterem aduersus quartadecimanos (quibus malè voluit) discordiam, statímque contra Vespasianum eandem reuocauit.

Vespasianus.

Cùm autem Vespasianus imperium suscepisset secunda legio in Britannia ab eo stabat (quòd ille olim legioni isti à Claudio præpositus summa cum industria & gloria præfuisset. Tricies enim in Britannia sub Claudio cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, supérque xx. oppida & Insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit : vnde triumphalia ornamenta illi decreta) legionésque reliquæ sunt adiunctæ, non sine motu tamen cæterarum legionum in quibus plerique centuriones ac milites à Vitellio prouecti, expertum iam principem anxij mutabant. Quo tempore Agricolam vicesimæ legioni tardæ ad sacramentum transgressæ præposuit Mutianus. Sed vbi firmato imperio cum cætero orbe Vespasianus & Britanniam recuperasset, magni hîc duces, egregij exercitus, minuta Britannorum spes; & terrorem statim intulit Petilius Cerialis, Brigantum ciuitatem, quæ numerosissima prouinciæ totius, aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit : magnámque Brigantum partem aut victoriâ amplexus, aut bello. Qui anteà militum discordia, & crebris belli ciuilis rumoribus sustulere animos, auctore Venusio : qui super insitam ferociam & Romani nominis odium, proprijs in Cartismanduam reginam stimulis accendebantur. Petilij successor Iulius Frontinus pugnacem Silurum gentem armis subegit. Ob horum victorias & suam ipsius egregiam operam sic præfatur Vespasianum Valerius Flaccus

Vide in Brigantibus.

Túque ô pelagi qui maior aperti

Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Cùm verò Titus (ille orbis amor) mortuo patri succederet, qui v: tribunus militum summa cum industria, nec minori modestia in Britannia meruisset, *sicut apparuit* (teste Suetonio) *ex imaginum eius multitudine ac titulis per prouinciam* (patrem enim obsessum in Britannia fortiter liberauit) Sic iam Imperator fœlicissimum & fortissimum Ducem in Britannia habuit Iulium Agricolam, paulò ante patris mortem huc remissum. Qui Ordouices debellauit & Monam subegit, vnde Titus IMPERATOR XV. dictus, quod Xyphilinus scribit, & nummus antiquus contestatur cum eadem inscriptione & trophæo. *Titus.* *Iulius Agricola.*

Sub Domitiano idem Agricola bellica prudentia longè clarissimus Britanniæ præfuit, qui Calgacum iusto prælio profligauit: extremis gentibus iam domitis, & vltima Britannia penetrata, totáque insula circumnauigata, primus Romanorum insulam esse deprehendit. Sed ille sua ipsius virtute & Taciti generi sui scriptis æternitati inseritur. A Domitiano tamen qui hominis virtutibus & gloriæ infensior erat, reuocatus successorem habuit, vt alijs placet, Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Salustium Lucullum, quem Domitianus statim quòd lanceas noua forma Luculleas appellari passus sit occidit. Qua etiam tempestate Aruiragus in hac insula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfridus Monumethensis. De Domitiano enim Iuuenalis ille versus intelligendus *Domitianus.* *Britanniam insulam esse certò deprehensam.* *Aruiragus Britannus.*

Omen habes, inquit, *magni, clarique triumphi,*
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
*Excidet * Aruiragus.*

** Arbila dicitur Scholiastæ antiquo Iuuenalis.*

Floruit etiam Romæ Claudia Rufina fœmina Britanna, eruditissima iuxtà ac Christianissima, cuius Diuus Paulus meminit, & Martialis his versibus laudat, *Rufina Britanna.*

Claudia cæruleis cùm sit Rufina Britannis
Edita, cur Latiæ pectora plebis habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt, Atthides esse suam.

Ita imperante Domitiano, vlteriori illa parte, vt aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hæc citerior planè & plenè in prouinciam fuit redacta. Quæ nec *Consularis*, nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post diuisionem Prouinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Pro- *Britannia Prouincia.* *Britannia Præsidialis prouincia.*

illiet Constantinus Maximus, sub Præfecto Prętorio Galliarum, Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c. Tribus etiam

Quæ legiones in Britannia. Dio.55.

legionibus è XXIX. quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Vicessima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & aliàs, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamuis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hîc fuerũt præter illas, quas dixi, Legio IX. Hispaniensis, & Legio XIIII. Gemina Martia Victrix, imò sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militasse docet Iosephus: *Britannia*, inquit, *circundatur Oceano, & penè non minor quàm noster orbis est, habitantes Romani redegerunt in ditionem suam, quatuorq; legiones tanta multitudinis insulam tuentur.* Et proculdubiò

Vrbium orig.

stationes, & prætenturæ Legionum & Romanorum militum fuerunt sæpenumerò quasi geniturae vrbium & oppidorum cùm

Romanum iugum.

in alijs prouincijs, tùm in hac nostra Britannia. Sic Britannis iugum impositum primùm præsidio militum qui semper cùm terrore impenderunt incolis, inde tributo & vectigali, eoque nomine Publicanos habere cogebantur, id est, Harpyiæ & hirudines qui eorum sanguinem exugerunt, bona publicarunt, & mortuorum nomine tributa exegerunt: nec legibus suis patrijs vti permissi sunt, sed magistratus à populo Romano, cum imperio & securibus missi, qui ius dicerent. Habebant enim prouinciæ proprætores, legatos, præsides, prætores, & proconsules, singulæ

Rowardus in Pro-tribunalibus.

etiam ciuitates habebant municipales magistratus. Prætor conuentum singulis annis indicebat, & maiores lites dirimebat: excelso in suggestu superba iura reddebat, stipatus lictoribus, virgæ populi tergo, securis ceruicibus intentabantur, & quotannis alium atque alium dominum sortiri cogebantur. Nec hoc satis, discordias inter eos alebant, & quosdam indulgentiùs fouebant, vt ipsos suæ seruitutis instrumenta haberent.

Hoc Romanorum iugum quamuis graue, tamen salutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulsit, de quo posteà, & clarissimi illius imperij lux barbariem à nostrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitæ societatem indigenis, ita legibus temperârunt,

riunt, & moribus excoluerunt, vt victu, cultuque cæteris prouin-
cijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus instru- *Romanorum in Britannia opera.*
xerunt, vt eorum reliquiæ & rudera maximam iam intuentibus admirationem commoueant, & vulgus nostrum opera Romanorum, Gigantum fuisse dicant quos sua lingua in Septentrionali plaga *Eatons*, pro *Heathens* quasi *Ethnicos* ni fallor, vocitant. Summæ certè sunt admirationis & magnificentiæ, inprimis verò *Murus Picticus*, de quo suo loco, & viæ illę admirando opere per omnem regionem, alicubi desiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & constratæ, ea latitudine, vt occurrentia sibi inuicem vehicula liberè exciperent. Cuiusmodi hæ fuerunt, te doceat Galenus, *Vias Traianus refecit, quæ quidem earum humidæ ac lutosæ erant partes lapidibus sternens, aut editis egestionibus exaltans, quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri non poterant pontibus iungens, vbi longior quàm opus via videbatur aliam breuiorem excindens: sicubi verò propter arduum collem difficilis erat per mitiora loca deflectens: iam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens, tùm aspera complanans.* Verùm hæ nostræ nunc alicubi interscissæ, rusticis inde glaream effodientibus, vix apparent, alibi per auia & pascua ducentes alto aggere sunt conspicuæ. Has illi vias *Consulares, Prætorias, Militares*, & *Publicas* vocarunt, vt videre est apud Vlpianum, & Iulium Frontinum, & Ammianus Marcellinus *Aggeres itinerarios & publicos* dixit. Historici nostri, in hoc proculdubio falsi, quatuor tantùm huiusmodi vias fuisse volunt, quarum primam **Watlingstreat** & **Werlamstreat**, quòd per Verolamiũ duxerit, quæ etiam alibi *High dike, High ridge, Fortie foote way*, & *Ridge way* ab accolis appellatur. Alteram **Ikenildstreat**, quòd ab Icenis initium habuerit, tertiam **Fosse** quòd fossa, vt putant, vtrinq; munita fuerit, & quartam **Erminstreat** Germanico vocabulo appellitant, à Mercurio (vt author est mihi vir eruditissimus I. Obsopæus) quem sub nomine *Irmunsull*, id est, *Mercurij columna*, Germani maiores nostri coluerunt. Illum autem vijs præfuisse ἐνόδιος nomen apud Græcos satis innuat, eiusq; statuæ quadratæ Hermæ dictæ olim vbique per vias dispositæ fuerunt. Creditum est Mulmutium, nescio quem, multis ante Christum natum sæculis, has fecisse, sed tantùm abest, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim substruxisse. Dum Britanniæ præesset Agricola, inquit Tacitus: *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis,*

Vallum siue Murus Picticus.

Viæ militares Actus & cursus publicus Iurisconsultis.

Galenus lib. 9. cap. 8 Methodi.

idem, quod Romani ipsorum *corpora & manus syluis ac paludibus emuniendis verbera inter & contumelias contriuerunt.* In Schidis etiam antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti sunt in Britannia calles à mari ad mare.* Romanorúmque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum, (quod Seuerum trans insulam fecisse commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsque hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercere, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad huiusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt vt ex Suetonio in Caio colligere licet. Videnturque in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam & alias in Italia.

Lib. cap. 11.

Cap. 27.

Nerua. Sub Nerua, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. *Traianus.* Sub Traiano, defecisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. *Adrianus.* Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, qui cùm tertiùm Consul esset anno Christi 124. virtute exercitus hostes fudisse videtur. Vidimus enim in nummo eius Imperatorem cum tribus militibus quos tres Britanniæ Legiones repræsentare iudico cum inscriptione EXER. BRITANNICVS, & alium inscriptum RESTITVTOR BRITANNIAE. Hic per insulam multa correxit, murumque per LXXX. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis* (vt ex Spartiano docemur,) *in modum muralis sepis funditùs iactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poeta in illum sic lusit,

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Adrianus rescripsit

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIVS Proprætor fuit

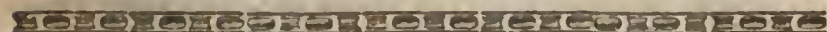
fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Hadriano, vt apparet ex hac Inscriptione antiqua in mutilo marmore

M.F.CL. PRISCO.
ICINIO. ITALICO. LEGATO. AVGVSTORVM
PR. PR. PROV. CAPPADOCIÆ
P.R. PR. PROV. BRITANNIÆ. LEG. AVG.
- - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - - - - -

LEG. IIII GALLICAE. PRAEF. COH. IIII. LINGONVM. VEXILLO. MIL
ORNATO. A. DIVO. HADRIANO. IN EXPEDITIONE. IVDAIC.

Q. CASSIVS. DOMITIVS. PALVMBVS.

Sub Antonino tamen Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespiticio ducto ita restinxit, vt BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quòd Brigantes infestos socijs mulctasset. Et hoc tempore vt ex Iaboleno colligimus, Seius Saturninus Archigubernus erat ex classe Britannica. An verò fuerit classis Præfectus vel primarius gubernator aut Nauarcha dixerint Iuris periti. *Antoninus Pius.* *Capitolinus.* * *Digest lib. 36.* *Archigubernus.*

Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confecisse videtur: *Quum Fronto Romanæ eloquentiæ non secundum, sed alterum decus, belli huius confecti laudem Antonino principi dederit, quamuis ille in ipso Vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, attamen veluti longæ nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est.* *Antoninus Philosophus.* *Eumenius.*

Quo tempore discussis superstitionum nebulis diuinus Christianæ lucis fulgor regioni nostræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permissu (illi enim & reges seruitutis instrumenta habuerunt) hìc regnauit. Antoninus enim, teste Capitolino, *confecto bello regna Regibus, Prouincias Comitibus suis regendas permisit.* De hoc Nennius, *Lucius rex agnomine* Leuer Maur. *i. magni splendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, historiæ nonnullæ veram religionem *Religio Christiana in Britannia recepta.* * 156.

 onem

Vide in agro Somerset. onem ad nos primùm peruenisse produnt. Certum tamen est, Britannos in ipsa ecclesiæ infantia Christianam religionem imbibisse. Nam vt Iosephum ab Arimathæa quem nobilem Decurionem Baronius vocat, traditque è Gallia in Britanniam nauigasse, & Claudiam Rufinam Britannam Rufi Pudentis vxorem omittam, cuius D. Paulus in posteriori ad Timotheum meminit, & Martialis poëta tantopere laudat. Dorotheus Tyri Episcopus in sua Apostolorum Synopsi, Simonem Zelotem qui Mauritaniam peragrauit, in Britannia tandem occisum, & sepultum tradit: nec non Aristobulum cuius meminit Paulus in Epistola ad Romanos, Britanniæ Episcopum factum fuisse. Petrus etiam ipse (si Lippomano credimus Simeonis Metaphrastis Græculi fide suffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doctrinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicasque insulas perfert.* Paulus etiam teste Sophronio, & Theodoreto, post secundam Romæ incarcerationem hanc nostram regionem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus.

* *Baronius pag. 286. Tomi 1.*

Transijt Oceanum, vel quà facit insula portum,
Quasque Britannus habet terras, quasque vltima Thule.

Huc etiam facit tùm Origenes in 4. ad Ezechielem, tum Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britanniæ regiones, & inaccessa Romanis loca sua ætate Christum amplexas fuisse tradit; ille verò Britannos in fidem consensisse, & ad Deum per Druidas viam sibi muniuisse ostendit, qui vnum esse Deum semper inculcârunt. Chrysostomus item, *Britannicæ Insulæ extra hoc mare sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi senserunt (sunt enim etiam illic fundatæ ecclesiæ & erecta altaria) illius inquam verbi, quod & in omnium animabus, nunc omnium labijs plantatur.* Idemque in Sermone Pentecostes. *Quoties in Britannia humanis vescebatur carnibus? nunc ieiunijs reficiunt animam.* Gildas etiam noster Britannos Christianam suscepisse fidem ab ipso ortu prodit. *Glaciali*, inquit, *frigore rigenti insulæ, & velut longiore terrarum secessu soli visibili non proximæ verus ille non de firmamento solùm temporali, sed de summa etiam cœlorum arce tempora cuncta excedente, vniuerso orbi præfulgidum sui coruscum ostendens, tempore vt scimus summo Tiberij Cæsaris (quo absque vllo impedimento eius propagabatur religio Senatu nolente à principe morte dilatoribus militum*

In Apologijs.

*

Locus corruptus.

militum eiusdem) radios suos primùm indulget, id est, sua præcepta Christus.

Sub Commodo omnia bellorum, seditionúmque per Britanniam plenissima erant. Barbari enim Britanni murum transgressi multa vastârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos missus est Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret, & reuocatus esset. Hic Dux vt habet è Dione Xiphilinus, *omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecem tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabatque vni ex suis, vt alias alijs atque alijs horis perferret ad diuersos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minùs dormirent.* De cuius etiam temperantia hoc adiungitur, *Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quò magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam vt ne pane repleretur, eum Roma ad se iubebat exportari, ne paulò plus quàm esset necesse, propter vetustatem comedere posset.* Verùm illo reuocato, petulantia in castra irrupit, & laxatâ militari disciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recusârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus sit appellatus. Miserunt etiam qui in Britannia militabant, mille quingentos sui ordinis in Italiam, qui conquesti Perennium militibus equestris loci viros præfecisse amotis senatoribus, simulque illum Imperatoris vitæ insidiatum esse. Credidit Commodus, virumque illis tradidit, qui indignè cæsus verberibus, obtruncatus, & hostis patriæ declaratus. Has tamen seditiones Heluius Pertinax compescuit, nec sine ingenti periculo, ipse penè occisus, certè inter occisos relictus. Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, Cæsareumque nomen posteà ob res in Britannia præclarè gestas: verùm statim, quòd Cæsarum imperium liberiùs concione exagitasset, Iunius Seuerus datus est successor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam assumpto, in Britanniam remissus est Albinus. Summum deinde orbis terrarum fastigium Septimius Seuerus consequutus ad Britanniam obtinendam primùm Heraclianum, deinde Virium Lupum Britanniæ legatum, proprætorem & Præsidem (vt ex saxis & Vlpiano constat) constituit. Qui coactus fuit à Mæatis magna vi pecuniarum pacem redimere, pauculis receptis captiuis, cùm Caledonij promissis non starent qui ad defendendos Mæatas parati essent (vt ex Eglogis à Iohanne Constantinopolitano è Dio-

Commodus. *

Capitolinus.

Seuerus. *

 ne

ne excerptis docemur) dum finitimo bello implicaretur Seuerus. Paulò pòst deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robori se obiecerat, Britanniam ipsam adijt. Quamuis Britanni legatos de pace miserint quos ille cum longa mora detinuisset, dimisit cupidus nominis BRITANNICI, ingressus est Caledoniam, syluis cædendis & pontibus faciendis occupatus nullum prælium gessit, nihilominùs quinquaginta millia ex insidijs interceptos amisit. Tandem Britannos ad fœdus faciendum coëgit ea conditione, vt non parua regionis parte cederent, dum verò ille bello occuparetur Geta filius (quod adnotandum existimo) relictus erat in ea parte insulæ quæ Romanis subiecta, vt iuridicundo, rebúsq; administrandis præesset. Deinde murus eius iussu per transuersam insulam ductus est, de quo suo loco. Post hæc Britanni illi vlteriores iterum defecerunt, sed in ipso belli apparatu mortuus est Eboraci Seuerus. Res verò ab eo in hac regione gestas singulas suis locis sparsim per librum inseremus.

Vide in Eboraco.

Antoninus Caracalla.

Huius filius Antoninus Caracalla belli reliquias persecutus est, séque BRITANNICUM vocauit, quod ex numismate cognoscitur: sed statim pacem fecit, agris, castellísque hosti cessit. * Fraterque eius Geta BRITANNICI etiam titulo vsus est, vidimus enim eius nummum inscriptum IMP. CAES. P. SEPT. GETA PIVS. AVG BRIT. PONTIF. TR. P. III. COS. II. P P.

Alexander Seuerus.

Deinceps res Britannicas longo silentio prætervecti sunt scriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicilia Britanniæ vico, vt aliqui volunt, sed in Gallia erat occisus. * Tantùm ex antiquo saxo constat Nonium Philippum sub Gordiano Iunore hîc Proprætorem fuisse.

Gallienus.

Gallieno verò in omnem luxum diffluente, siue incuria rerum, siue inclinatione quadam fatorum omnibus ferè membris truncata erat Respublica Romana, tristeq; fuit huius prouinciæ à Romano duce discidium, vt habet antiquus Panegyristes. Triginta enim Tyranni imperium sibi diuersis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Posthumus, Tetrici, Mariusque in hac insula, rerum (vt opinor) potiti sunt, eorum enim nummi quotidie hîc eruuntur. Sub Aureliano, Bonosus ille bibacissimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuasit, omnésque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam (quibus Florianus duos menses præfuerat) sibi vendicauit, sed longo grauíque certamine à Probo superatus laqueo vitam finiuit,

Triginta Tyranni.

Aurelianus. Bonosus.

iocúsq;

iocusq; extitit; *Amphoram, non hominem pendêre.* Probum tamen nouæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim (vt habet Zosimus) defectionem meditatus erat, quem ipse Probus Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus ad magistratum euexerat, vnde cum Victorino expostulauit; qui impetrata ad illum abeundi potestate, se Imperatorem fugere simulans amanter à Tyranno susceptus, noctu illum occîdit, ad Probum rediit, simulque prouincia ex hac turba emersit. Et vites plantandi vinumque conficiendi libertatem Probi beneficio accepit, qui Burgundos Vandalósque quos in potestatem redegerat huc misit, & sedes concessit, quotiesque deinde seditionem aliquis moliretur, vtiles Romanis fuerunt. Ob hos in Britannia Tyrannos exclamauit Porphyrius qui hoc seculo vixit, *Britannia fertilis prouincia Tyrannorum.* Carus Augustus deinde Carino filio, hanc regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illyrico decreuit. Illum bella hîc gessisse quidam ex his Nemesiani versibus colligunt. *

Probus.

Vites in Britannia.

Zosimus.

Burgundi & Vandali in Britannia.

Carus.

Vopiscus.

Nec taceam quæ nuper bella sub Arcto
Fœlici Carine manu confeceris, ipso
Penè prior genitore Deo.

Sub Diocletiano persecutionis turbo huc peruasit, pluresque qui Christo nomina dedissent martyrio sunt affecti, inter quos præcipui Albanus, Iulius & Aaron, de quibus suo loco. Hac etiam tempestate Caius Carausius qui propulsandis Germanis mare infestantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo se cædi iussum compererat, Britanniam nostram, assumptis imperatorijs insignibus, occupauit, classem, quæ Gallias tuebatur abduxit, naues plurimas in Romanum modum ædificauit, peregrinorum militum cuneos interclusit, mercatores Gallicanos ad delectum contraxit, non mediocres Barbarorum copias per spolia prouinciarum in societatem illexit, Francos præcipuè quos ad munia nautica erudiuit, & omnia circumquaque littora infesta habuit. Ipsique aliquandiu remissum est insulæ imperium postquàm iussu & munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior est habitus. Contra barbaros enim murum *inter Cludi, & Caruni ostia reædificauit*, vt scribit Nennius Eluodugi discipulus, *& septem castellis muniuit, domumq; rotundam politis lapidibus super ripam fluminis Caruni, qui à suo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoria memoriam erigens construxit.* Quem

Persecutio in Britannia.

Vide Verulamium.

Carausius qui ignara Crassum, sed perperàm.

tamen Termini fuisse templum credit Buchananus, vt in Scotia dicemus. Sed octauum post annum, Carausium familiaris eius C. Allectus (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit. Contra quem Constantius Chlorus à Dioclesiano missus est, ille vbi primùm Britanniæ littora appulsus nauibus suis iniecit ignem, Allectúmq; in fugam coniecit, qui tamen post paucos dies ab Asclepiodato præfecto prætorio iusto prælio occisus est, Francíq; qui Londino direpto fugam capessere cogitarunt, passim tota vrbe ad internecionem deleti sunt. Hac victoriâ postquam prouincia septem plùs minùs annos sub Carausio, & três sub Allecto occupata fuisset, recuperata est, & magna cum laude administrauit Constantius ille Chlorus Christiani nominis admodum studiosus, breuique Eboraci diem obijt, *Vir egregius & præstantissimæ ciuilitatis, diuitijs prouincialium ac priuatorum studens, fisci commoda non admodum affectans: dicensque, Melius publicas opes à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reseruari: adeò autem cultus modici, vt festis diebus, si amicis numerosioribus esset epulandum, priuatorum eis argento ostiatim petito triclinia sternerentur:* Paucis ante huius Constantij mortem diebus Constantinus eius filius per dispositos equos Roma Eboracum aduolauit, equos stabularios quos alebat Respublica toto itinere ne quis persequeretur, mutilauit: cúmque patris spiritum excepisset, à militibus quasi coactus, sed præcipuè Eroci Alamannorum regis opera, qui illum auxilij gratia comitabatur, in Imperatorem euectus est. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potius quàm affectibus seruientes, illi iniecerunt lachrymanti, equumque calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum, sed modestiam eius vicit Respub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nūc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Ille etenim & Rempublicam Romanam in libertatem asseruit, & Christianam pietatem maximè instaurauit. *Iam enim vbi turbo persecutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis ac desertis abditisque speluncis occultauerant, renouant ecclesias ad solum vsque destructas, basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt. Mansitque hæc in ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia pax, vsq. ad tempora Arianæ vesaniæ, quæ corrupto orbe toto, hanc etiam insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui infecit*

Vide in Midlesex.
Allectus.
Constantius Chlorus.
Vide Londinum.
Eutropius.
Constantinus Max.
Beda.
Religio Christiana in Britannia propagata.
Ariana heresis.

fecit erroris. Et hac quasi via pestilentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuiusque, insulæ noui semper aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinenti infudit. Quinto imperij anno quo tempore Pacatianus Vicarius erat Britanniæ, Constantinus collectis copijs ex redactis in potestatem barbaris, Germanis, & alijs Celticis nationibus, itemque de Britannia coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta millia peditum, & octo millia equitum: ex Alpibus in Italiam mouebat, Maxentiumque Romæ Augustum nuncupatum vicit, Italiaque potitus est. Redijsse tamen in Britanniam innuit Eusebius, *Constantinus*, inquit, *tandem traiecit ad Britannos Oceani littoribus vndique conclusos, quos cùm vicisset alias mundi partes animo complecti cœpit, vt his qui ope indigerent subsidio maturè veniret.* Et alibi, *Cùm mansuetis & modestis pietatis præceptis exercitum muniuisset, in Britanniam, vt eos qui fluctibus Oceani solis occasum suis quasi oris terminantis vndiq; circundati habitant, inuasit.* Et de Britannia intelligendi sunt hi versus Optatiani Porphyrij, *Lib. 1. de vita Constantini cap. 19.*

Omnis ab Arctois plaga finibus horrida Cauro
Pacis amat cana & comperta perennia iura,
Et tibi fida tuis semper benè militat armis,
Resque gerit virtute tuas, populosque feroces
Propellit, ceditque lubens tibi debita rata,
Et tua victores sors accipit hinc tibi fortes,
Teque duce inuictæ attollant signa cohortes.

Optatianus Porphirius in Panegyrico Constantino M. dicto.

A plurimis laudibus hic fuit fœlicissimus Imperator, in hoc tamen desideratur eius prudentia quòd barbaris in Britanniam, Germaniã, Galliam aditum aperuit. Cùm enim gentes boreales ita contudisset, vt iam nihil ab illis timeret, atque ad Persarum opes qui Romano imperio in Oriente imminebant, frangendas nouam vrbem Constantinopolim condidisset: Legiones quæ limites tuebantur in orientem transtulit, quorum loco castella & munitiones condens debili præsidio limites firmatos reliquit, adeò vt statim post eius obitum, barbari oppida & castella eius expugnantes in prouincias irruerint. *Onuphrius.*

An ille in Britannia natus fuerit quod Historici nostri asserunt, Græci & Romani scriptores negant qui Drepani ad Nicomediæ vicum natum volunt; an etiam Helena eius mater fuerit Coylli Britannorum regis filia vt nostri omnes contendunt, an Græca & stabularia vt Sozomenus, Nicephorus & diuus Ambrosius scribunt aliorum esto iudicium. Manasses verò Annalium *Constantius & Helena an Britanni.*

um ſcriptor conatur docere Helenam hanc non fuiſſe concubinam Conſtantij ſed vxorem, quam tamen ſuperinducta Theodora ob metum Imperatoris repudiauit.

Cùm verò Conſtantinus formulam Romani imperij immutârit non alienum erit hîc ſummatim adnotare quomodò ſub eo & ſuccedentibus annis Britannia fuerit adminiſtrata. Quatuor conſtituit præfectos Prætorio, ſcilicet Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliarum, & duos militum magiſtros, alterum peditum, alterum equitum Occidentis quos *Præſentales* dixerunt.

Politia Romana in Britannia ſub poſteriorib. imperatoribus.

Quoad ciuilem adminiſtrationem præfuit Britanniæ Præfectus Prætorio Galliarum, & ſub eo Vicarius Britanniæ qui eius vices agebat, & *Spectabilis* dictus, cui parebant pro numero Prouinciarum duo conſulares, & tres præſides, qui cauſſas ciuiles & criminales audiebant.

Quoad rem militarem imperauit Magiſter peditum Occidentis, ſub cuius diſpoſitione erant Comes Britanniarum, Comes Littoris Saxonici per Britanniam, Dux Britanniarum.

Comes Britanniarum interioribus inſulæ partibus præfuiſſe videtur, qui ſecum habuit ſeptem Numeros peditum, & nouem vexillationes Equitum.

Comes littoris Saxonici qui littora contra Saxones tuebatur, & Comes tractus maritimi ab Ammiano dicitur, ad tuendam oram maritimam habuit ſeptem Numeros peditum, duas vexillationes Equitum, Legionem ſecundam, & cohortem vnam.

Dux Britanniarum qui limites contra barbaros tuebatur, imperauit XXXVIII. præſidijs in quibus ſtationes egerunt 14000 Pedites, & 900. Equites. Ita vt eo ſeculo ſi Pancirolus rectè rationes ſubduxerit aluerit Britannia 19200. pedites & 1700. Equites plus minùs ordinarios.

Præter hæc Comes ſacrarum largitionum, qui donorum & liberalitatis Imperatoris curam gerebat habuit ſub ſe in Britannia *Rationalem ſummarum Britanniæ, Præpoſitum Theſaurorum Auguſtenſium in Britannia & Procuratorem Gynegij in Britannia*, in quo Principis, militumque veſtes texebantur. Comes etiam rerum priuatarum ſuum etiam habuit rei priuatæ Rationalem in Britannia, vt taceam Procuratorem Ludi gladiatorij per Brit. cuius meminit vetus Inſcriptio, & alios ſubſellij inferioris.

Conſtantinus.

Conſtantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Conſtante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam

Conſtans.

niam & reliquas prouincias occupauit, huc accessit, *& hieme tumentes & sæuientes vndas calcauit Oceani Britannici*, vt refert Iulius Firmicus Christianus. Sed in vitia iam præceps à Magnentio scelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiso Constante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in suas partes pellexit, iámque per triennium acrioribus prœlijs à Constantio exagitatus sibi manus intulit. Cur verò Magnentius iste Taporus dicatur in antiquo lapide Romæ iampridem effosso inquirant alij. Sic enim legitur de Obelisco, in Circo erecto loquens. Zonaras.

Intereà Taporo Romam vastante tyranno, Angelus Roccha
Augusti iacuit, donum, studiumque locandi.

Hoc tempore præfuit rei castrensi per Britanniam Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Augusti. *Funarius* autem ille dictus vt hoc obiter Ammiani verbis notem, *quòd non adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis nequaquam cessit: hic cùm ad larem reuertisset sacramento solutus bonorum mulctatione à Constantio afflictus est quod Magnentium hospitio suscepisse dicebatur.* Funarius.

Magnentio sublato Britannia nostra Constantio se submisit, qui protinus Paulum Hispanum cognomento *Catenam* huc misit, vt quosdam Magnentiani sceleris conscios ad se pertraheret, qui cùm omnium fortunis torrentis instar irruens grauissimè grassaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum sortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, sed cùm languente dextra non læthalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit. Constantius. Paulus Catena. A. Marcellinus.

Deinde (Marcellinum legis) *In Britannijs cùm Scotorum Pictorumque gentium ferarum excursu, rupta quiete, condicta loca limitibus vicina vastarentur, & implicaret formido prouincias præteritarum cladium congerie fessas, hyemem agens apud Parisios Cæsar, distractúsque in solicitudines varias, verebatur ire subsidio transmarinis, vt retulimus antè fecisse Constantium, ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alamannis ad sæuitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad hæc loca ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempestate magistrum armorum, bellicosum sanè, & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, & de tragico, quod aiunt, cothurno strepentem, super quo diu ambigebatur, auarus esset potius, an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis scilicet & Batauis,*

numerisque

numerisque Mæsicorum pluribus, adulta hyeme dux antedictus Bononiam venit: quæsitisque nauigijs, & omni imposito milite, obseruato flatu secundo ventorum, ad Rutupias sitas ex aduerso defertur, petitq; Londinum: vt exinde suscepto pro rei qualitate consilio, festinaret ocyus ad procinctum.

Iulianus. Constantio posteá defuncto Iulianus ille Apostata, qui Augusti nomen assumpserat, Palladium primum ex magistro officiorum in Britanniam exterminauit, Alipiumque qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hierosolymam instaurandam misit, sed metuendi flammarum globi propè fundamenta erumpentes ab incepto deterruerunt, multaque millia Iudæorum ruinis sunt oppressa qui frustra contra Dei decretum reluctati sunt.

Marcelinus. Discinctus hic Augustus, & barbam tenus philosophus, veritus est Britannis afflictis auxilio venire, cùm tamen ad Germanicos

Zosimus. exercitus alendos magnam frumenti vim hinc quotannis exportauerit.

Cùm Valentinianus Augustus ad Romani imperij gubernacula sederet, bellicum per vniuersum orbem canentibus buccinis,

Valentinianus. Picti, Saxones, Scoti, Attacoti Britannos ærumnis vexauere continuis. Fraomarius Rex Alamannorum huc translatus &

Ammianus. tribuni potestate præfectus erat Alamannorum numero qui multitudine, viribusque ea tempestate inprimis floruit. Nectaridius maritimi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hostilibus insidijs circumuentus, strepitusque inter milites fuere seditiosi, quòd Imperator gregariorum etiam leuia puniret errata, ducum verò flagitia progredi sinebat in maius, ad querelas obsurdescens. Quibus magno cum timore compertis, Imp. primò Seuerum Domesticorum Comitem, posteà Iouinum, & demum Theodosium magno cum exercitu huc misit, qui *cum milite industria comparato solerti, versis turbatisq; Britannorum fortu-*

Ammianus Marcellinus. *nis opem maximam tulit: opportuna vbique ad insidiandum barbaris praeueniens loca, nihil gregarijs imperans cuius non ipse primitias alacri capesseret mente. Hocq; genere cùm strenui militis munia, & praeclari ducis curas expleret, fusis varijs gentibus & fugatis, quas insolentia nutriente securitate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum restituit ciuitates & castra, multiplicibus quidem damnis affectas, quiete temporis longi fundata, recuperatamq; prouinciam quæ in ditionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino, vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & VALENTIA de-*

Valentia. *inde vocaretur arbitrio principis.* Valentinianum etiam Pannonium

nium hîc res nouas affectantem, antequam negotium efferueſceret, oppreſſit, vnde Equeſtris ſtatuæ honore decoratus, vt docet nos Symmachus ad eius filium Theodoſiũ Auguſtum, *Familiæ*, inquit, *veſtræ & ſtirpis authorem, Africanum, quondam & Britannicum ducem, ſtatuis equeſtribus inter priſca nomina conſecrauit ordo ampliſſimus*. Et Claudianus in eius laudem poeticè effuſus,

Ille Caledonijs poſuit qui caſtra pruinis,
Qui medio Libyæ ſub caſſide pertulit æſtus,
Terribilis Mauro, debellatorq; Britanni
Littoris, ac pariter Boreæ vaſtator & Auſtri,
Quid rigor æternus? cœli quid ſydera proſunt?
Ignotumq; fretum? maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule,
Scotorum cumulos fleuit glacialis Hiberne.

Alibi etiam de eodem.

quem littus aduſtæ
Horreſcit Libyæ, ratibuſq; imperuia Thule,
Ille leues Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit, Scotumq; vago mucrone ſequutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus vndas;
Et geminis fulgens vtroque ſub axe trophæis
Tethyos alternas refluas calcauit arenas.

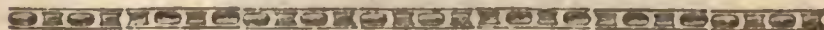
Gratianus deinde imperium ſuſcepit, qui etiam Theodoſium Theodoſij de quo dixi, filium, Auguſtum declarauit, quòd Clemens Maximus vel potiùs vt ex eius nummis conſtat Magnus Maximus eius æmulus, qui Britannico exercitui iam præerat, ægrè ferens purpuram arripuit, primùm *incurſantes Pictos, & Scotos ſtrenuè ſuperauit*, vt author eſt Proſper Tiro Aquitanus: Inde ad oſtia Rheni cum omni ferè Britanniæ robore appulit, omneſque Germanicos exercitus ſibi conciliauit, Treueris imperij ſedem ſtatuit, vnde *Treuericus Imperator* Gregorio Turonenſi dicitur: alamque, vt inquit Gildas, alteram ad Hiſpaniam, alteram ad Italiam extendit. In quem cùm ſtatim Gratianus mouiſſet, poſt quinque dierum velitationes à ſuis deſertus, in fugam coniectus, & ab Andragathio ad Sigugum pontem occiſus. Qua victoria elatus, filium ſuum Victorem Cæſarem declarauit Maximus, & in Gratiani duces ſęuijt, Valentinianus Auguſtus Gratiani filius Diuum Ambroſium legatũ ad Maximum de pace miſit, quam obtinuit. Theodoſius etiam Auguſtus qui Orienti prę̨fuit, ex poſtulatis, ſiue potiùs mandatis legatorum Maximi,

Gratianus.

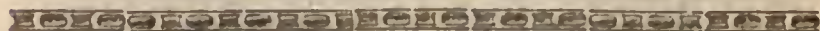
Maximus.

mi, ipsum Imperatorem agnouit, & imaginem eius Alexandrinis conspiciendam exhibuit. Iam per omnium fortunas grassatus publica paupertate cupiditatem satiauit, Priscillianistas hæreticos acerbiùs exagitauit, Tyrannidi defensionem religionis catholicæ prætendit. Tanto deinde terrore Italiam ingreditur, vt Valentinianus cum matre ad Theodosium confugerit, Italiæ vrbes illum admiserint, omnique honore sint prosecuti, præcipuè Bononienses apud quos extat adhuc Inscriptio.

Priscillianistæ.

DD. NN. MAG. C. MAXIMO, ET FL.
VICTORI PIIS FELICIBVS SEMPER
AVGVSTIS BONO. R.P. NATIS.

Theodosius tandem Valentiniani precibus fatigatus signa in Maximum mouit, qui illi in Pannonia occurrit, vbi vno & altero aduerso prælio fractus fugam capessit, & Aquileiam petit, ibi à militibus suis dum pecuniam distribuit, captus & Imperatorijs insignibus nudatus ad Theodosium perducitur, qui carnifici statim tradidit, cùm quinque iam annos purpuram gessisset. Vnde in Aquileiæ laudem Ausonius.

Aquileia.

Non erat iste locus: meritò tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileia cieberis vrbes
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
Mœnibus & portu celeberrima: sed magis illud
Eminet, extremo quòd te sub tempore legit,
Soluerat exacto cui iusta piacula lustro
Maximus *armigeri quondam sub nomine lixa:*
Fœlix qui tanti spectatrix læta triumphi,
Punisti Ausonio Rutupinum Marte latronem.

* Et ad hunc referendi sunt hi versus ex columna quæ est Constantinopoli. Nam cùm Theodosius moueret in Maximum teste Zosimo, Proclus erat prætor vrbanus.

Difficilis quondam dominis parere serenis
Iussus, & extinctis palmam portare tyrannis,
Omnia Theodosio cedunt, sobolíq; perenni.
Terdenis sic victus ego, domitusque diebus,
Iudice sub Proclo superas elatus ad auras.

Andragathius cùm iam eius spes esset deploratissima è naui se in mare præcipitauit, Victor Maximi filius in Gallia superatus, captus & occisus, Britanni verò qui Maximi partes sequebantur

in

in Annorica Galliæ ſibi ſedes viribus acquiſiuerunt. Theodoſius ſtatim à victoria ſic edixit, *Nullus ſibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica conceſſit audacia, ſed ad priſtinum ſtatum damnata præſumptio reuocetur.* & Valentinianus. *Omne iudicium, quod Maximus infandiſſimus Tyrannorum credidit promulgandum, damnamus.* Ambroſius verò in funere Theodoſij exclamat, *Maximum & Eugenium miſerabili exemplo apud inferos teſtari quàm durum ſit principibus ſuis arma irrogare.* Vt ſemel dicam, hæc victoria adeò magna & memorabilis viſa, vt teſtante Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis feſtum agitârint.

Theodoſio ſucceſſit in occidentali imperio filius Honorius, ſub quo & Pelagius Britannus venena ſuæ perfidiæ contra diuinę gratię auxilium diſperſit, & Stilico Britanniam contra Pictos, & Saxones communiuit, vnde Britannia de ſe apud Claudianum. *Theodoſius.* *Pelagiana hæreſis.*

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Mouit, & infeſto ſpumauit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto
Proſpicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satiſque tuta ab hoſtibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quòd Saxone Thetis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.

At cùm Barbari vndique prouincias affligerent, Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligendos ſe conuerterint, primùm Marcum in Regio ſolio collocârunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt. Eo deinde necato, veluti moribus illorum non reſpondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque & corona cinctum, ceu principem obſeruantes comitantur, verùm & huic neglecto poſt quatuor menſes imperium abrogant, vitam eripiunt, & Conſtantino cuidam auſpicati nominis omine rerum ſummam tradiderunt, qui in Galliam profectus cùm paucos annos rerum potitus eſſet, Arelati captus, & trucidatus, de quo alibi fuſiùs. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium poſtulantes literis hortatus eſt, vt ſibi cauerent, & conſulerent. His temporibus Chryſanthus Epiſcopi Martiani filius, qui cùm Conſularis Italiæ ſub Theodoſio fuiſſet, Vicarius Britanniæ factus fuit, in Rerumpub. adminiſtratione eam admirationem, & laudem meritus, vt *Marcus.* *Zoſimus.* *Gratianus.* *Conſtantinus.* *Vide in Hantſhire.* *Zoſimus.* *Nicephorus.*

inuitus

inuitus factus fuerit Episcopus Constantinopolitanus, qui vt legitur, nihil ex redditibus Ecclesiasticis capere solitus nisi dominico die panes duos. Victorinus etiam Britanniam sub hoc tempus rexit. In cuius laudem apud Rutilium Claudium hi extant versiculi.

Historia tripartita.

Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quacunque ferox arua Britannus arat.
Quà præfectorum vicibus frænata potestas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ est illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.

Reliquos Britanniæ præfectos eruissem fortasse omnes, si quod pronuisit, præstitisset Ausonius, qui dixit se memoraturum illos qui

Aut Italûm populos, Aquilonigenasque Britannos
Præfecturarum titulo tenuere secundo.

Romanum imperium nunc quasi ætate ingrauescente barbaricísque bellis præpeditum, planè mancum, & omnibus membris captum iacuit. Britannique acceptis Honorij Augusti literis excitati arma sumpserunt, vt vrbes suas tuerentur, verùm cùm barbaris vndíque superinfusis pares non essent, *Mittuntur*, vt inquit Gildas, *queruli legati scissis (vt dicitur) vestibus, opertísque sablone capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum fidissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria deleretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud eos auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obrosum vilesceret.* Quibus subinde auxilium submisit Ætius qui Galliæ præerat, legionemq; sub ductu Gallionis, qui murum primùm è cespite, deinde è saxo viuo construendum curauit. Post decimum sextum annũ rursum miseri Britanni epistolam ad Ætium miserunt hoc modo loquentes.

Vide Murum Pictictum.

Blondus.

ÆTIO. III. COS.

BRITANNORVM GEMITVS.

Gildas.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo genera funerum aut iugulamur, aut mergimur.

Iam confecta erat in Britannia Romanorum imperij periodus, quingentessimus nimirùm à Cæsaris ingressu annus, cùm Theodosio Iuniore imperante, Romani transuectis ad Galliam defendendam

Romani à Britannia recedunt anno Christi 446. iuxta Bedam.

defendendam legionibus,& defossis(vt habet Florentius Vigorniensis) thesauris, Britanniam sua iuuentute crebris delectibus exhaustam, omnique præsidio nudatam Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Vnde Prosper Aquitanus verè scripsit. *Hac tempestate præ inualetudine Romanorum vires funditùs attenuata Britannia.* Et noster Malmesburiensis historicus. *Cùm Tyranni nullum in agris præter semibarbaros, nullum in vrbibus præter ventri deditos reliquissent: Britannia omni patrocinio iuuenilis vigoris viduata, omni exercitio artium exinanita, conterminarum gentium inhiationi diu obnoxia fuit. Siquidem è vestigio Scotorum & Pictorum incursione multi mortales cæsi, villæ incensæ, vrbes subrutæ, prorsus omnia ferro incendioq; vastata. Turbati insulani qui omnia tutiora putarent, quàm prælio decernere: partim pedibus salutem quærentes fuga in montana contendunt, partim sepultis thesauris, quorum plerique in hac ætate defodiuntur: Romam ad petendas suppetias ire intendunt.* Sed vt Nicephorus verè scripsit, *Valentinianus II I. non solùm Britanniam, Hispaniam & Gallias quæ eius imperio auulsæ fuerant, recuperare non potuit, sed Africam etiam perdidit.* Non sine causa igitur hoc seculo exclamauit Gildas. *Britannia omni armato milite, militaribus copijs, rectoribus licèt immanibus, ingenti iuuentute spoliata.* Nam præter eos quos Maximus ille, & vltimus Constantinus abduxerunt, ex Inscriptionibus antiquis, & Notitia Prouinciarum constat quòd hi subscripti militabant Romanis dispersi per prouincias, qui continuò ex Britannia suppleti.

Legio IX. *Britannica.*
Legio XI. *Britannica.*
Legio XIIII. *Britannica.*
Legio XX. *Britannica.*
Legio XXXIIII. *Britannica Pia Fidelis.*
Ala Britannica Milliaria.
Cohors Prima Ælia Britonum.
Cohors III. *Britonum.*
Cohors VII. *Britonum.*
Cohors XXVI. *Britonum in Armenia.*
Britanniciani sub Magistro peditum.
Inuicti iuniores Britanniciani } inter auxilia
Exculcatores iun. Britann. } Palatina.
Britones cum Magistro Equitum Galliarum.
Inuicti Iuniores Britones intra Hispanias.
Britones Seniores in Illyrico.

Ala IIII. *Britonum, &c.*

Hinc minimè mirum si Britannia delectibus exhausta, barbaris fuerit exposita; & verum illud Taciti probatur. *Nihil validum in Romanis exercitibus nisi externum.*

Saxones euocati. Haud longo pòst tempore *Saxones* à Britonibus in auxilium euocati in hospites exitiabile bellum conflârunt, misellósque Britannos post ancipites bellorum euentus, vberiori insulæ parte, & auitis sedibus exuerunt.

Britones Armoricani. Eodem tempore Britannorum nonnulli saluti suæ consulentes in Armoricam se contulérunt, (vbi etiam alij, qui Constantino Max. si Malmesburiensi fides, & Maximo militârunt, iam antè consederant) noménque nouum imposuérunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit imposito nomina prisca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, nisi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam si quis ex 4. Strabonis existimet cum Volaterrano Britanniam vrbem fuisse in Gallia, codicem Græcum vel inspiciat, & se facilè docebit illum de Britannia insula non de vrbe loquutum fuisse. Illum autem Dionysij Afri versiculum.

ἤτοι μὲν Βορέην
Ὠκεανοῦ κέχυται ψυχρὸς ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων Γερμανῶν.

In Vrbibus. Malunt nonnulli cum Stephano de nostris, quàm cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maximè cùm Festus Auienus vetustus sanè scriptor ita reddiderit.

Cauris nimium vicina Britannis,
Flauáq; cæsariem Germaniæ porrigit ora.

Armorica. Ante Britannorum nostrorum aduentum hæc regio primùm *Armorica* dicta erat, i. ad mare sita, deinde Britannicè *Llydaw* i. littoralis, Latinè *Letauia* apud nostros mediæ ætatis scriptores, vnde Letos fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, po-

Leti Galli. stremò *Britannia Minor* à Britannis nostris. Qui vt est apud Nennium tenuerunt regiones *à stagno quod est super montem Ionis vsque ad ciuitatem quæ vocatur Cantgine, & ad cumulum occidentalem* i. *Cruc occhidient.* Hi (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Masserio colligi possit) qui quasi serui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, translata in se Repub. quam fortissimè primò sub regibus, posteà sub Comitibus, & nuper sub Du-

cibus contra Gothos & Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipsius Nennij verbis. *Britones Armorici qui vltra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Galliæ solo tenus vastauerunt, acceptisque eorum vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earum linguas amputauerunt, ne eorum successio maternam linguam disceret, vnde & nos illos vocamus in nostra lingua* Lhet Vydion, *id est, semitacentes, quoniam confusè loquuntur.* Sed reiectis fabellis, Hi quibus, vt inquit Glaber Rodolphus, *sola fuerunt diuitiæ libertas fisci publici, & lactis copia,* in eam potentiam 470
statim excreuerunt, vt Gothis, quò minùs Galliam totam occuparent obstaculo fuerunt, vt videre est apud Procopium, qui *Arboricos* pro *Armoricos*, & apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos super Ligerim sitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos 470
eduxerit, vt apud Iornandem legimus, cùm Euricus Visigothorum Rex iam Gallias esset occupaturus. Britannosq; hos etiam prælio contra Attilam interfuisse testatur Callimachus Experiens. Bella autem quibus posteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rhegino, & alij satis fusè explicârunt.

Arborici pro Armorici.

Sigebertus.

Reliqui Britannorum, qui patriam in patria quæsiuerunt, in Occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æstuarijs obseptos, scilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Huius incolas Saxo Coꞃnƿealeſ, illius Bꞃitƿealeſ nuncupauit. Quod enim exterum & peregrinum, Walsh illis dicitur, vnde etiam *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens, multis seculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licétque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint disclusi, eorum tamen vrbes ferro flammâque subinde vastârunt, itidémque ab illis grauissima quæque pertulêrunt. Tandem Edwardo Primo regnante, vt ipse de se scribit, *Diuina prouidentia quæ in sui dispositione non fallitur, inter alia suæ dispensationis munera, quibus nos & regnum nostrum Angliæ decorari dignata est, terram Walliæ cum incolis suis priùs nobis iure feodali subiectam, iam sui gratia in proprietatis nostræ dominium, obstaculis quibuscunque cessantibus, totaliter & cum integritate conuertit, & coronæ regni prædicti, tanquam partem corporis eiusdem annexuit, & vniuit.* Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, vt seruitutis iugum subirent, nec vllâ ratione res componi, & funestissimum

Cornwalli.
Britweales.
Walsh.
Walli.

Statutum Walliæ

nestiſſimum inter gentes odiũ restingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus salutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris libertatisq; conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obsequiúmq; Angliæ reges sunt experti. Illi verò *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ salutem tuendam animosè contulerint, citò tamen in Saxonum potestatem concesserunt, vtpote nec numero valuerunt, nec regio satis à natura munita eos tutari potuit.

Hæc de Britannis & Romanis dicta sufficiant. Sed cùm de incolis agatur non tacendum est, quod Zosimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat, in Britanniam misisse, qui sedes hîc nacti vtilem operam Romanis præstiterunt, quoties aliquis seditionem moliretur. Vbi verò sederint nescio, nisi in agro Cantabrigiensi. Geruasius enim Tilburiensis meminit antiqui valli in illo agro, quod **Wandelsburg** vocat, Vandalorumque opus fuisse dicit.

Vandali & Burgundi in Britannia.

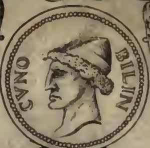
Nec suspicetur quispiam Constantij temporibus Pœnos hîc sedes habuisse ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Nisi fortè non grauior Britanniam ruina depresserat, quàm si perfuso tegeretur Oceano, quæ profundissimo Pœnorum gurgite liberata ad conspectum Romanæ lucis emersit.* Vetustus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Glocestrensis, nunc est honoratissimi Baronis Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij *pœnarum gurgitibus* legit. De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus sub Carausio fuit affecta.

Quod Agathias in historiarum secundo habet, *Hunnica natio Britones sunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos existimet. Βίττορες etenim Græco codice, non Britones legi, testatus est mihi iampridem vir eruditissimus Franciscus Pithœus, & nunc prodidit I. Lewenclaius de re historica meritissimus.

Cùm verò inter omnes doctos in confesso sit plurimum lucis ad historias antiquas illustrandas ex antiquis nummis exoriri, placuit numismata quædam cùm Britannorum qui primùm Romanum iugum subiere, tùm etiam Romanorum Imperatorum præcipuè quæ ad Britanniam faciant, lectori hîc exhibere ex thesauro Roberti Cottoni de *Connington* qui hæc studiosè vndique conquisiuit, & nobis pro sua humanitate libens lubensque communicauit.

Nummi Britannici antiqui.

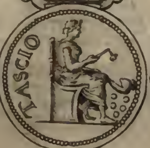

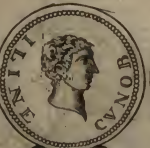
Æ Æ AV

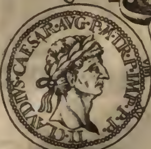
AR AR AR

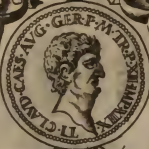

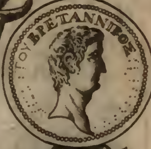

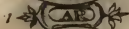

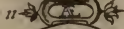
Nummi antiqui Romanor. qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.

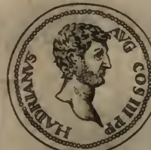

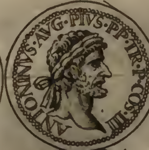

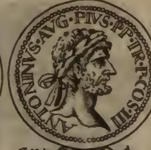

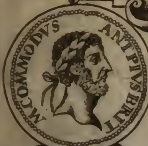

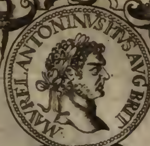

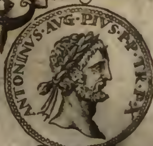

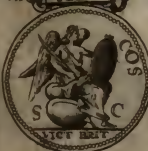
Nummi antiqui Romanor: qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.

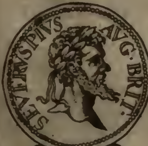

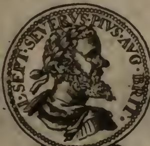
vii AE viii AE ix AE

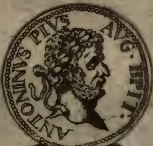

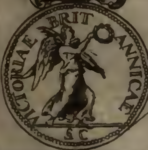

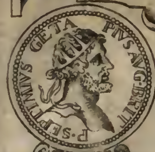
x AE xi AE xii AE

Nummi antiqui Romanorum, qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.

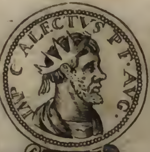
XI AE XI AE XIII AE

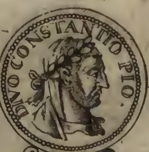

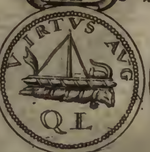

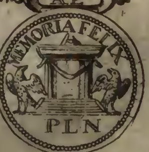

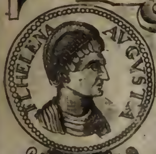
XIIII AE XV AE XVI AE

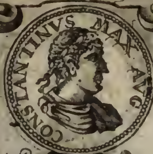

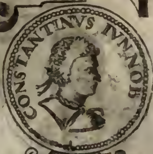

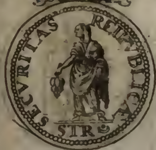
Nummi antiqui Romanor: qui ad historiam Britannicam praecipue spectant.

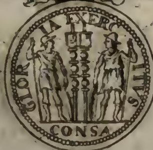

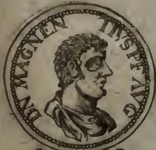

XVII AE. XVIII AE. XIX AE.

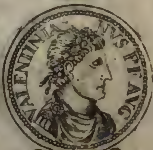

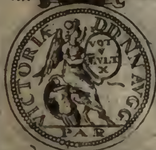

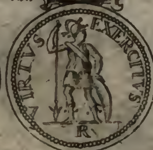

XX AE. XXI AR. XXII AV.

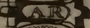

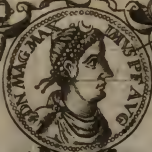

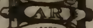

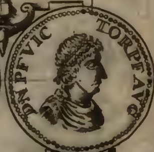
Nummi antiqui Romanorū qui ad historiā Britannicam præcipue spectant

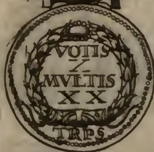

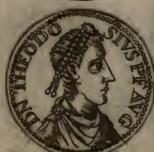

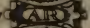

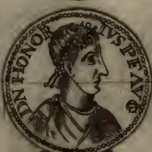

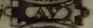

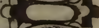

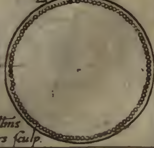

Iohannes Speed excud. *Willms Rogers sculp.*

Nummi antiqui Romanorum qui ad historiam Britannicam præcipue spectant.

Notæ ad antiquos Romanorum nummos.

Priscos Britannos nummo æreo aut annulis, siue laminis ferreis ad certum pondus examinatis vsos fuisse iam antè ex Cæsare dixi. Cùm verò ille quid in annos singulos vectigalis Britanni pensitarent constituisset, & sub Augusto vectigalia Portoria illa in euehendo aut inuehendo tolerarent, vt Strabo nos docuit, statim etiam Tributa in capita sunt imposita: Britanniq; Principes qui iam quasi socij Romanorum in illorum mores paulatim (quod victis vsuuenit) abiere, & Romano more & pondere pecuniam signare, nomenq; nummis inscribere inceperunt. Primusq; quod sciam fuit Cunobilinus qui sub Tiberio Iani bifrontis caput cum CVNO *insculpsit, fortassè quòd tunc temporis Britannia barbariem exuere incæpit. Ianum enim syluestrem humani generis cultum in ciuilem mutasse primùm traditur, ideoq; bifrontem depictum tamq; alteram ex altera forma reddiderit.* CAMV *ex altera parte Camulodunum siue Camalodunum, vtrumque enim variante lectione concipitur, locum vbi pecunia fuit signata, notare videtur: Camalodunum enim regia fuit Cunobilini. Porcum cum arbore, vectigalem fuisse nummum fortè innuit pro pastione, Pensitarunt enim prouinciales pro satiuis, plantarijs, arboretis, pastionibus minorum & maiorum animalium,* Appianus. *In eumq; vsum nummos cusos opinatus sum, pro maioribus animalibus cum equo, pro minoribus cum porco, pro syluis cum arbore, pro satiuis cum spica. Vt in illa Verulamiensium, cum spica qui inscribitur* VERV. *Et in altero, quem dum hæc scribimus vidimus* TASCIA *cum spica legitur & Eques in auersa parte cum* CEARETI, *vt Carataci de quo Tacitus, opinemur. Illi autem cum capite humano, signati videantur pro tributo* Capitationis *quod personale erat & capiti cuiusque siue personæ imponebatur, ad quod certum genus nummi percussum videatur, cùm in sacris literis* Nomisma *census disertè appelletur. Firmiusq; hoc credo quod in nonnullis Mone-*

tarius pecuniam signans exprimitur cum TASCIA, *quod apud Britannos Denarius tributi significat.* D.Powell.

Notæ ad Romanorum Numismata.

I. *Primus Romanorum post Cæsarem Claudius seriò Britanniam cogitauit, transmissoq́ exercitu australem partem in prouinciæ formam redegit, Quo tempore signatus hic primus nummus videatur qui compendio inscribitur.* TI. CLAVD. CAES. AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. *id est Tiberius Claudius Cæsar Augustus Pontifex Maximus Tribunitia potestate ix.* Dio Cassius. *Imperator xvi. Vt semel autem adnotem. Post Iulium Cæsarem, qui Romanæ Monarchiæ fundamenta iecit, omnes successores in eius honorem dici voluerunt Cæsares, & Augusti quasi hominum naturam excederent, quæ enim sacrosancta Augusta dicuntur, Pontifices Maximi, quòd omnibus sacerdotijs essent consecrati, sacrisq́ præessent, Tribunitiamq́ potestatem vsurpârunt (Tribuni enim dici noluerunt) vt essent inuiolabiles. Hac enim authoritate si quis eis malediceret, aut vim afferret, indemnatus vt sacrilegus occideretur, potestatemq́ Tribunitiam quotannis renouarunt, vnde summa annorum imperij concipi solebat. Postremò* Imperatores *sunt dicti, quòd amplissimum esset eorum imperium, eoque nomine Regum & Dictatorum potestas contineretur. Totiesq́ Imperatores sunt dicti quoties aliquid præclarè pro se aut duces in prælio gessissent. Cùm verò in auersa huius nummi parte arcus sit triumphalis cum equestri figura inter duo trophæa cum titulo* DE BRITANN. *duplicem victoriam nono Claudij anno ex numero Tribunitiæ potestatis, reportatam fuisse iudicarim.*

II. *Ex numeris & inscriptione in secundo numismate quod etiam Claudij, docemur illum duodecimo imperij anno, re bene in Britannia gesta decimo-octauò Imperatorem fuisse acclamatum & Coloniam Camalodunum Augusti eo tempore deductam, quod innuit expressus colonus cum vacca & tauro.* Romani, *inquit Seruius,*

Cato in Orig. *Seruius*, condituri enim ciuitates, taurum in dextra, vaccam intrinsecus iungebant cincti ritu Gabino, id est togæ parte caput velati, parte succincti, tenebant stiuam incuruam, vt glebæ omnes intrinsecus caderent. Et ita sulco ducto, loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.

III. *Claudij filius cuius est tertius nummus charactere Græco ob res à patre fæliciter gestas* BRITANNICI *cognomine quo quasi proprio vteretur Senatus-consulto ornatus erat, Quid verò velit dimidiata in illo nauis cum inscriptione Metropolis Etiminij Regis. Sanè mihi non liquet quis ille Etiminius nisi lubeat suspicari illum ipsum fuisse Adminium Regis Cunobilini filium quem ad C. Caligulam transfugisse diximus.*

IIII. *Qui ordine quartus est Hadriani nummus cum scriptura* HADRIANVS AVG: CONSVL III, PATER PATRIAE. *& in altera parte* EXERCITVS BRITANNICVS *per tres milites representatus, iudicarim denotare tres legiones anno Christi* 120. *tunc enim ille* III. *Consul, in Britannia egisse, scilicet Secundam Augustam, Sextam Victricem, & Vicessimam Victricem.*

V. VI. *Quintus & sextus qui sunt Antonini Pij, inscripti* Antoninus Augustus Pius pater patriæ Tribunitia potestate Consul tertium, *& in auersis partibus habent alter Britanniam rupibus insidentem cum signo militari, hasta, & scuto, alter eandem globo insidentem, signati videntur in Antonini Pij honorem à Prouincia Britannia cùm ille imperium auspicaretur anno Christi* 140. *Ille militaris prouinciæ Britanniæ habitus denotat Britanniam tunc temporis militari gloria floruisse, vt quem Italia in eius honorem eo tempore percussit, habet figuram insidentem globo cum Cornucopiæ, ad omnium rerum copiam, quem Sicilia, habet figuram cum spicis ad fæcunditatem,*

quam

quam Mauritania figuram hastilia tenentem cum equo, ad equestrem eius prouinciæ gloriam denotandam. Huc etiam referendus est nonus qui eiusdem est Antonini, sed non suo loco positus. IX.

Septimus nummus qui Commodi, tantùm docet illum ob victoriam contra Britannos BRITANNICI *nomen sibi assumpsisse: In altera enim parte victoria cum palma scutum tenens, & deuictorum Britannorum scutis insidens cum* VICTORIA BRITANNICA *cernitur.* VII.

Octauus qui est Caracallæ & non suo loco hic ponitur, significatius ostendit ex numeris illum deuicisse hostes in Britannia anno salutis 214. *& ex trophæo, quod meliùs quàm sculptor depinxit his versibus Virgilius.* VIII.

Ingentem quercum decisis vndique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuuias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat roranteis sanguine cristas,
Telaque trunca viri.

Idem sentiendum est de duodecimo, qui est eiusdem Caracallæ. XII.

In illis verò Seueri, & Getæ nihil est obscuritatis. X. XI.

AElianus quis hic fuerit nondum constat, A Pomponium AElianum inter XXX. *tyrannos aliqui enumerant C. L. AElianum, alij inter* VI. *tyrannos sub Diocletiano statuunt. Sunt etiam qui opinantur hunc illum ipsum fuisse tyrannum in Britannia sub Probo Imperatore cuius suppresso nomine meminit Zosimus & de quo suprà. Certè quocunque fuerit tempore, in Britannia Augustum appellatum existimamus, cùm eius nummi solummodò in hac Insula reperiantur qui inscribuntur* IMPERATOR CL. AELIANVS PIVS FOELIX AVGVSTVS. *In altera parte* VICTORIA AVGVSTI, *quod innuit illum barbaros aliquos deuicisse.* XIII.

Carausij

XIIII. *Carausij nummus cum inscriptione* Imperator Caius Carausius Pius Fœlix Augustus, *& in altera parte* PAX AVGVSTI *eo tempore percussus videtur, cum mare Britannicum piraticis infestum pacâsset.*

XV. *Cùm Allectus qui Carausium è medio sustulit purpuram induisset, & viriliter se contra barbaros gessisset, hunc nummum cum* VIRTVS AVGVSTI *percussit, literæ* Q. L. *alij Quartarium Londini cusum, alij Questorem Londinensem denotare volunt.*

XVI. *Cùm Constantius Chlorus diem Eboraci obijsset & iam in diuos solenni consecratione relatus esset, in eius honorem & memoriam hic nummus signatus, quod ex inscriptione constat, & templo inter duas Aquilas. Notæ subiectæ* P. LON. *Pecuniam Londini signatam euincunt.*

XVII. *Vxor eius Flauia Helena natione Britanna vt tradunt historiæ nostræ, & confirmat maximus ille historicus Baronius, cùm filius Constantinus Maximus Tyrannum Maxentium fudisset, & titulum* Fundatoris Quietis, *&* Liberatoris orbis accepisset, *parta Reipublicæ securitate, hunc in eius honorem signatum habuit pecuniam Treueris, vt ex literis* S. TR. *constat, i. Signata Treueris.*

XVIII. *Constantinus Maximus magnum Britanniæ ornamentum, hunc cum* GLORIA EXERCITVS *ad milites deliniendos penes quos, non imperatorem eo seculo fuit imperium, percussit Constantinopoli, vt ex literis subiectis* CONS. *docemur.*

XIX. *Constantinus Iunior filius Constantini Maximi, cui cum alijs regionibus obtigit Britannia hunc nummum signauit patre superstite, Nobilis enim Cæsar tantùm dicitur, quod nomen designatis imperij Successoribus tribui solitum. Ex ædificio &*

PROVI-

PROVIDENTIAE CAESS. *illum cum fratre aliquid opus publicum extruxisse, vti ex* P. LON. *percussum fuisse Londini hunc nummum intelligimus.*

A Magnentio qui patre Britanno natus hoc percussum videatur numisma quod inscriptum, Dominus noster Magnentius Pius Fælix Augustus, *& ad ineundam gratiam cum Constantio videatur postquam publicum aliquem hostem profligasset. Notæ enim* DD. NN. AVGG. *i. Domini nostri Augusti, duos tunc innuit fuisse Augustos. Illud* VOTIS V. MVLTIS X. *denotat quòd populus vota tunc nuncupabat, vt* V. *annos floreret Imperator, & numero multiplicato multa decennia faustis acclamationibus comprecabantur. Huc facit illud in Nazari Panegyrico.* Quinquenalia beatissimorum Cæsarum occupatos in gaudijs habent, sed in destinatis decennijs iam vota properantia & spes volucres constiterunt. P.AR. *Arelati hunc denarium signatum denotat.* XX.

Constantius Magnentio fuso & Britannia recuperata, in honorem Exercitus hunc signandum curauit, R *in basi notat esse ex officina monetaria quæ erat Romæ.* XXI.

In Valentiniani honorem cum Britanniam collabentem restituerit, & recuperatam partem de suo nomine VALENTIAM *diceret, hic Antiochiæ vt ex literulis subiectis colligatur.* XXII.

Ad Gratiani nummum nihil occurrit quod adijciam nisi quod ad Maxentij modo dixi. XXIII.

Cùm Magnus Maximus ab exercitu Britannico creatus esset Augustus, eiusque itidem filius Victor: in militum gratiam & gloriam hos nummos signarunt, Theodosiusque cum illos sustulisset eadem de causa illum cum VIRTVTE EXERCITVS *percussit.* XXIIII. XXV. XXVI.

XXVII. *In illo aureo Honorij nihil est quod adnotem nisi ex illo* AVGGG. *tres fuisse ea tempestate Augustos.* CONOB *verò illud denotat Obrizum esse aurum Constantinopoli signatum. Nusquam enim nisi in aureis legitur illud* CONOB. *quantum hactenus obseruaui.*

Nummos antiquos tùm Britannorum, tùm Romanorum cùm iam suis typis dederimus, Lectoris etiam interesse putamus Chorographicam Britanniæ tabellam (cum fuerat Romanorum prouincia) priscis nominibus hoc in loco interserere, non quidem illam accuratam. Quis enim præstabit? sed è qua si nihil aliud hoc tamen ediscas, quotidie aliquid in hoc orbe mutari, noua vrbium fundamenta iaci, noua gentium nomina extinctis nominibus prioribus exoriri, & quod ait ille,

Non indignemur mortalia corpora solui
Cernimus exemplis oppida posse mori.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

D alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus primas in antiquitate post Britannos detulerunt Historici. Hos Hector Boetius ab Agathyrsis, Pomponius Lætus, Auentinus, & alij à Germanis, nonnulli à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. *Contigit,* inquit, *gentem Pictorum de Sythia (vt perhibent) longis nauibus in Britanniam perueniſſe.* Ego verò in tanta varietate quid sequar non video, vt tamen quod res sit dicam, & sententiam meam proferam. Nisi hac in re venerabilis Bedæ authoritas omnibus omnium coniecturis præponderaret, Pictos non aliunde aduectos, sed ipsissimos fuisse Britannos, veram priscorum Britannorum sobolem existimarem. Illos nimirum Britannos, qui ante Romanorum aduentum Borealem insulæ partem insedérunt, quique ad hos, seruitutis iugum repellentes (vt est natio seruitutis impatientissima,) posteà confluxerunt. Quemadmodum incursante Saxone, Britanni, qui sua libertate se abdicare nollent, in occiduas insulæ regiones, montibus asperas, *Walliam* & *Cornwalliam* se subduxerunt: sic proculdubiò, Romano ardente bello, Britanni ne seruitutem, omnium malorum extremum subirent: in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluuionibus paludibúsque stagnant, se recepérunt. Vbi non tam suis telis, quàm suo cœlo, & sydere armatæ, cum indigenis, quos ibi offendérunt in numerosam gentem succreuerunt. Author enim est Tacitus Romanorum hostes in hanc partem veluti aliam insulam à socero suo Agricola submotos fuisse, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotissimas insulæ partes incoluerunt. Quid omnes ne illos Britannos, Romanorum hostes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxérunt, qui tantis cladibus Seuerum affecérunt, vt vna expeditione septuaginta millia Romanorum, & sociorum desiderârit, ad internecionem deletos somniabimus? vt aduenis è Scythia, aut Thracia locum præberent, & nulli in semen relicti essent. Tantùm abest, vt ego hoc credam, nisi Beda scripsisset, vt potiùs affirmarim, illos ita auctos fuisse, vt solum neq; alere, neque capere potuisset, & proinde coactos Romanam prouinciam inundare,

dare,& quasi obruere, quod posteà, cùm Scoti aduenissent, factum nouimus. Sed quia Beda scripsit,vt alij illo tempore *perhibuerunt*, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britannos illos Septentrionales accessisse. Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quòd Picti ipsi Britanni fuerint,videor probare posse ex Pictorum more,nomine, & sermone, quibus optimè cum Britannis conuenisse videbimus.

Mos. Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Beda, nec Britanni, vt scribit Tacitus, sexum in imperijs discreuerint, aut fœminas à sceptris exclusermt: ritus ille pingendi,& coloribus se oblinendi vtrique genti communis erat. De Britannis iam anteà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit.

Nec falso nomine Pictos
Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nec minùs disertè Isidorus.*Non abest genti Pictorum nomen à corpore,quòd minutis opifex acus punctis,expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat Pictis artubus maculosa nobilitas.* Iam existimabimus-ne hos Pictos, Germanos fuisse,qui hoc pingendi more nunquam sunt vsi, aut Agathyrsos Thraciæ tanto spatio dissitos? vel potiùs ipsos Britannos, cùm in eadem ipsi fuerint insulâ, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nomen. Nec alio nomine, quàm *Britanni*, Dioni, Herodiano, & Vopisco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Romanos exercuerunt. Ausonius illos *Caledonios* Britannos vocat (forsitan quod duri, & asperi, id enim *Kaledion* Britannicè significat) dum viridi musco glareâ distincto eorum colorem assimulat in illo versu

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam passim Britannos vocat, quòd tamen ex rutilis comis, & magnis artubus eorum originem è Germania coniectat,rectius mea opinione diuinasset, si rubedinem illam,& magnitudinem in Septentrionalem cœli inclinationem retulisset. Sub *Septentrionibus*, inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanibus corporibus,colore fusco, directo capillo,& rufo.* Caledones item, qui sine controuersia erant Britanni, eandem cum Pictis fuisse gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm scribit *Caledo-*

num

num, aliorúmq; Pictorum syluas, &c. quasi etiam Caledones Picti fuissent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio quàm Britannorum nomine innotuerunt, idque à depictis corporibus: sic posteà circa tempora Maximiani & Dioclesiani (nec anteà Pictorum nomen apud scriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuisset, vt incolæ prouincialem Latinam imbibissent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad distinctionem eorum, qui socij Romanorum erant, Britanníque dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? nisi quòd se depingerent. Si quis verò sit, qui non credat Britannos nostros linguam Latinam prouincialem vsurpasse, næ ille nouerit, quantoperè Romani laborârint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepserit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui scribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupijsse. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc scrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonstrat Britannos hoc vocabulo *Picta* eodem planè sensu, quo Latini, pro re colorata vsos fuisse. Britannos enim nostros scribit PICTAS vocasse scaphas illas exploratorias, quarum vela & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam vestem induti erant. Certè si naues ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo miuùs populum varijs coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glastinus est è glasto) PICTOS appellauerint. *Lib.4.cap.37.*

Ex lingua quò minùs pluribus argumentemur in causa est, quòd Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi possit: eandem tamen cum Britannica fuisse videtur. Beda scripsit, vallum incipere in loco, qui Pictorum sermone *Pennahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, siue principium valli expresè significat. Toto etiam illo insulæ tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam sapiunt, vt *Morria, Marnia,* quòd regiones sint maritimæ, à *Mor* Britannico. **Aberden, Aberlothnet, Aberdore, Aberneith,** i. ostium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis ostium denotat. **Strathbogy, Strathdee, Strathearn,** i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Strath,* quod Britannicè vallis est. Ipsa etiam primaria Pictorum sedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoscit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim *Lingua.*

ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quòd nonnulli Pictorum reguli Bridij sint dicti, id est Britannicè, vt sæpiùs diximus, depicti. Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionem conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuersam fuisse, & proinde gentes non diuersas non absurdè concludatur.

Nec est cur quis mirêtur, quòd Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodiè in Hibernia illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infestos hostes habere quàm gentiles suos sylvestres Hibernicos. *Quemadmodum enim*, vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali, nomen tantùm mutantes, vna eâdemque lingua vsi*, infestis signis sæpè inter se concurrêrunt; sic etiam Picti, & Britanni, maximè cùm hi iam essent Romanorum socij. Hæc erant, qualiacunque sunt, quæ mihi manum quasi iniecêrunt, & animum ferè induxêrunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicârim: sed hæc forsitan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeâtque præ his coniectûris tanti viri sententia.

Deucaledonij. Vecturiones. Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, quà Deucalidonius Oceanus irrumpit insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee* enim nigrum Britannis significat) quemadmodum Hiberni hodiè eius tractus Scotos, *Duf Allibawn*, i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Y lu du*, i. exercitus ater, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse coniectare licet. Etenim *Deheu Calidonij*, Caledonios dextrorsùm habitantes, i. ad occasum notat. Vt Picti alij qui sinistrorsùm tenuerunt, i. ad ortum, (quem sinistralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortasse à *Wethy* vocabulo, quod sinistram Britannis significat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici suspicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Peghtpan vocare videtur, sic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipsos Pictos Pehits Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti passim legitur.

Pictorum mores. Mores horum Pictorum, siue priscorum, & barbarorum Britannorum, è Dione, & Herodiano iam anteá descripsimus. Nunc reliquum est, vt attexam, hos Pictos, cùm primùm per se, posteà cum Scotis fœderatis hanc Romanorum prouinciam afflixissent,

afflixissent, demùm ab ipsis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuisse, vt in eorum nomen, & nationem tandem concesserint. Quod idem accidit potentissimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quasi subitò abierunt.

Quòd Panegyricus innuit ante Cæsaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hostibus seminudis assuetam fuisse*, more sui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad socerum cecinerit,

Victricia Cæsar
Signa Caledonios transuexit ad vsque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum:

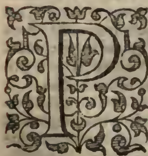
Non possum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Musis.

Hæc Cæsar effusè in suis ipsius laudibus prodigus nunquam reticuisset, si modò præstitisset. Sed hi non dissimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate scriptoribus, qui dum Cæsaris historiam consarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuicisse scribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuisset, vpote qui multis pòst sæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum nostris Pictis fuisse gentem, cum Ioanne Picardo credere non ausim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæsaris ætate fuerit celeberrimum, & nostri nusquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria subrepsisse scio. *Pictones.*

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti sibi vendicant, quorum ἔτυμος, & origio ita σκοτίζεται, & caligine circumfusa latet, vt ipse perspicacissimus Buchananus vel parùm viderit, vel sibi viderit, intúsq; cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè fefellit. Hinc ego iam diu me sustinuerim, ne in hanc arenam descenderem, & cum alijs,

fabulas admirando, suauiter ineptirem. Ad Deos enim æquè probabiliter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij somniatam filiolam. Sed vt hæc opinio è superstitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quasi σκότιοι, i. furto concepti, vt in gentis fortissimæ contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorsus exploditur. Nec Florilegi nostri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex

Scot. confusa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuersis rebus in vnum aceruum aggregatur.* Quod verò Rabanus ad Lodouicum Imp. in sua Geographia quæ latet in bibliotheca Collegij Trinitatis Oxonij scribit, *Scoti propria lingua nomen habent à picto corpore* certè non intelligo. Sed cùm suos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiusmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è suo sensu depromere possint: & suæ, patriæque gloriæ optimè consulant, si in hanc rem totam curam omnémque animum ponerent. Intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámque nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, posteà de loco vnde in Hiberniam transmigrârint. Constat enim illos ex Hibernia in Britanniam transmisisse, nam & Isidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotósque Hiberniam coluisse Orosius, Beda, & Eginardhus sunt testes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Scotorum origo. Cùm qui veri & genuini sint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoscant, sed aliàs se *Gaoithel, Gael, & Albanach* indigitẽt, cùmq; populi plurimi alijs ac ipsi vtuntur, à vicinis insigniantur nominibus, quibus gentium origines sæpè subindicantur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui se *Magier* dicunt, *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine sint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui sibi *Czechi* nominantur, alijs *Bohæmi* appellantur, quòd à Boijs sint orti, Africæ incolæ qui & suum sibi nomen habent, *Alarbes* Hispanis dicuntur, quòd sint Arabes, & ipsi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Sasson, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primum perpendant, num sic dicti fuerint à vicinis quasi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, sic Britannos nostros vtrósque *Y-Scot* dixisse

è

è Britannicis scriptoribus obseruatum est. Vnde Nennius Britannus, *In quarta*, inquit, *mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt*. Alfredus Rex qui Orosij historiam ante sexcentos annos in Anglicam linguam transtulit, Scotos in Scyttan conuertit: nostrique qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, sed Skyttes & Skets sæpe appellitant, vti enim ijdem dicuntur *Getæ, Getici, Gothi, Gothici*, sic ab eadem origine appellantur *Scythæ, Scythici, Scoti, Scotici*. Nomen verò adeptos Scythas credit Iunius à sagittandi peritia, illique subscribo, cùm videam Orphæum Scythas τοξοφόρους vocare & Ælianum Scythas i. Sagittarios scribere, idemque in Iulio Polluce de fonts Atheniensium. *De acie instruenda. Lib. 8.*

Ipsi etiam Hibernicorum historici Nemethum *Scytham*, & longo pòst tempore Delam è Nemethi progenie, id est, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vnde Prudentio poetæ Christiano *Semifer Scotus*. Nam præterquam quòd vtrique cibi execrandi fuerint humana viscera, (hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui sanguinis haustu sanciunt, & de numero cædium honorem crescere arbitrantur syluestres Scoti & Hiberni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauissimorum etiam virorum authoritas, Cisneri in præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccij, qui scribit: *Superest à Scythis gens Scotorum in Britannia, quod morum feritas vetus ostendit. Nam Anthropophagi erant Scoti, vti etiam Scythæ*. Nescio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, sic enim habet Parisiensis æditio, vbi alij nullo sensu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos nostros Propertius innuat, dum canit *T. Walsingham in Ypodigmate. Scythæ vnde dicti. Scutten Sagittarii Germanis. Tom. primo pag. 37.*

Hibernique Getæ, pictoque Britannia curru.

At Scotis suus honor constare non possit, nisi ex Hispania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipsi, & eorum historici vehementer tanquam pro aris & focis contendunt. Opera itaque luditur, si Scythas in Hispania non inueniamus. Scythas autem in Hispania fuisse, (vt taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo scribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conuenisse) Silius Italicus ex Hispania oriundus apertissimè docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Massagetis, id est, Scythis procreatos hoc versu ostendit. *Vnde Scoti in Hiberniam venerunt. Scythæ in Hispania.*

Lib. 3. *Et quæ Massagetem monstrans feritate parentem,*
Cornipedis fusa satiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis versibus, Sarmatas quos Scythas fuisse fatentur omnes, Susanam Hispaniæ vrbem construxisse docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Susana muros.

Ab his Sarmatis, siue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Orosius, prognati videntur (cùm Susanam inter Lucensios Hispaniæ reponunt ipsi Hispani) vti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucensij enim & Concani inter Cantabros erant vicini, vt Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hispaniam prospectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hispaniam deuenerint, planè nescio, nisi Germanos existimes, & velim vt ipsi Scoti altiùs considerent. Germanos verò iam olim in Hispaniam penetrauisse, præter Plinium qui *Oretanos* Hispaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hispanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum transitus non inhibuit, per inuia, per incognita versauit se humana leuitas.* Germanos autem Scythas dictos fuisse non solùm ex Ephoro & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocàrunt, sed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vsquequaque transit in Sarmatas, atq; Germanos.* Testísque est Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari.

Germani in Hispania.

De consolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12.

Si non ab his exorti sint Scoti, velim secum perpendant, num Barbari illi fuerint quos ex Gallæcia Hispaniæ Constantinum Maximum expulisse Regis Alphonsi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam se demigrasse volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxta mecum sentient Germanos fuisse: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Orosius, *abrasa potiti sunt Hispania*; & Germani vlteriores qui fuerint nisi Scythæ? At Aurelius Victor quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Franci ijdem fuerint, qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti erant, probabile videtur *Caucos* & *Menapios* quos in Hibernia statuunt Geographi, ab illis fuisse satos. Quandoquidem verò Franci illi, siue Cauci, & vlteriores Germani è Germania soluentes longissimè in Oceanum furoris æstu eueherentur, & vt inquit Nazarius ad Constantinum, Hispanorum etiam oras armis infestas, per hæc nostra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam insulam & ad Hispaniam infestandam oportunam

Vasseu.

exucco

exucco Cantabriæ solo posthabuisse? Verumenimuerò, vt Norwegi Caroli Magni ætate, & posteà è Scandia sæpe Hiberniam aggressi sunt, sedésque sibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà fecisse opinari liceat, satísq; probabilitèr, & hinc in Hispaniam transmisisse, indéque à Constantino Magno exturbatos huc recessisse. Credibile item est plures huc posteà confluxisse, tum cùm Vandali, & Gothi omnia in Hispania in fumum & cinerem verterent, atque etiam cùm Saracenorum procella Hispanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hæc viderint ipsi Scoti, sit mihi satis quòd quasi nubem submouisse velim.

Quia verò Gothorum in Hispania meminerimus: Qui fit, quæso perpendant ipsi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipsi Scoti se *Gaiothel*, linguam suam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâsse dicant, à Gallæcis Hispaniæ, an à Gothis? Cur quæso hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hispania, & *Gascoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidisse produnt doctiores. A lingua nulla hic argumenta peti possunt, cùm antiquæ Gothicæ linguæ nulla supersint vestigia, & ipsa Hibernica cum alijs Europæ linguis, nisi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè scribit Huntingdonensis. *Scoti ex Hispania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remansit eàdem vtitur lingua, & Nauari vocantur*, quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. *Dauidem* verò *Chambres* Scotum hic omitto, qui a Iesuitis accepit Scotorum linguam in India orientali vsurpari. Vereor ne disiunctissima regio non mentiendi, sed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit. *Sigonius.*

Sin ex cultu argumenta hac in re depromi possint, idem hodie Scotis cultus & vestitus, qui olim Gothis ex Sidonio statim deprehenditur, qui dum Gothum describit, planè Scotum Syluestrem depingit. *Flammei sunt*, inquit, *croco, pedes perone setoso talos ad vsque vinciuntur. Genua, crura, suraque sunt sine tegmine, vestis alta, stricta, versicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ sola brachiorum principia velantes. Viridantia saga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium legula crinium superiacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & discriminatos Scotorum & Hibernorum crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *securibúsque* *Gothorum & Syluestrium Scotorum idem habitus.*

ribúsque missilibus vtuntur. Strictas tunicas, vt inquit Porphyrio, pectoribus suis aptatas siue cingulis gestabant. Si hic non sit ipsissimus Hiberno-Scotorum cultus, ipsorum iudicium esto. Simul velim considerent hæc Giraldi Cambrensis verba ex libro primo de Institutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum insulæ toto ad occupandum imperium trãsuectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & consortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac strenuam, sibi quoque vel confœderatam, vel subiectam, & imperialibus beneficijs obstrictam à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infestandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio transmiserunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicositate præualidi fuerunt, tùm quoniam insulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiusdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti sibi vsurpatas occupauerunt.* Qui verò fuerint hi Gothi, si non Scoti indicarint alij, & fortasse ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Belisarius Gothis expostulantibus, quòd Siciliam Romanis concessissent, in hæc verba respondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere sibi permittimus Siciliæ longè præstantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim est, vt qui priores beneficia contulêre, vel gratiam parem vt referant, vel benefactorum vicissitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuisse scribunt Scoti, quòd Gensricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam transisse tradit Irenicus, quódque Cambrensis prodit *Gaidelos*, id est, *Scotos*, vt stirpem, sic nomen à Vandalis traxisse, quos eosdem cum Gothis fuisse docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini esse potest se Gothorum prolem agnoscere, cùm potentissimi Hispaniarum reges hinc stemma ducere glorientur, & apud Italos nobilissimi quique à Gothis vel genus ducunt vel ementiuntur. Ipséque Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuisse seriò dictitare solebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, num Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos posteà Franci siue Germani ex Hispania exturbati, & Gothi siue Vandali accesserint, cùm Hispania funestissimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil asseuerasse, sed tantùm quædam subindicasse, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus si Scotorum origini lux nulla affulgeat, alibi quærant;

In Horatium de Arte Poët.

Lib. 2. de bello Gothorum.

Lib. 6. cap. 25.

Leuinus Lemnius.

rant: malè enim metuo, ne quod ad originem spectat, σι τῦοι semper fuerint.

De tempore, quo in Britanniâ primas sedes posuerunt, nonnulla est quæstio, litémque Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poeta optimus intendit. Sed si quid video, causa cadet. Nunquam enim Scotorum nomen è scriptoribus ante Constantini Magni tempora eruet. Quod quia Lhuidus asserit, in hominem irruit, iugulum petit, duobúsque misellis argumentis transfodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetustus habet, Britanniam Cæsaris tempore Hibernis assuetam fuisse hostibus. Ideò si dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia sedes habuerunt, sed nec Hibernos illos sedes tunc habuisse, nedum Scotos fuisse doceri possit. Coniectura autem non sua est, sed literatissimi illius Iosephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo emendaret.

Quando Scoti in Britanniam aduenerint.

G.Buchananus.

H.Lhuidus.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
*Et cæruleos * scuta Brigantes dare Romuleis*
Colla cathenis iussit, & ipsum noua Romanæ
Iura securis tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & statim exclamat, Scotos sibi iam originem debere suam, sed ego inuitus secum huic opinioni non acclamo, qui illum in multis cum eruditionis admiratione semper suspexi. Non enim è libris, sed ex ingenio est hæc coniectura, & sensus ferat, vel *cæruleos scuta Brigantes*, vt libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiss. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum suo, & alterius acumine suauiter ludere, quàm cum receptâ lectione rectè sentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos scuta pinxisse. Indè quòd differentiæ gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt distingueret à Brigantibus Hispaniæ, & Hiberniæ. Postremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine separat, velut nationes diuersas. Sed si quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs scuta pingerent, qui se, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet. Cùm cæruleos appellat, & à Claudio subactos ait, non ab alijs Brigantibus satis distinguit? Sed illa obseruatio de Britannis, & Brigantibus, quasi diuersis nationibus, vix Poetam sapit, quem Poetica illa loquendi forma καθ' ὅλον καὶ μέρη latere non potuit. Quare cùm hæc causæ nihil prosint, Egesippum (qui vulgò vetustus admodum creditur)

creditur) quasi succenturiatum pro vetustate asserenda, à me Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia quæ terris nihil debet. Tremit Saxonia inaccessa paludibus.* Sed audi, hic post principia stabit; post Constantini enim tempora vixit, vt ex ipso videre est: nec ex hoc magis probari possit Scotos in Britannia habitasse, quàm ex illo Sidonij versu, quem modò attuli. Gerræ itaque sunt, quod Scoti scribunt Scotorum nomen, & regnum plurimis ante Christum natum sæculis in Britannia floruisse. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, sex filij Muredi regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occupârunt. Vnde ab his gens propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata, vsque in hodiernum, angulum illum inhabitat.* Hoc verò accidisse eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicus, cùm annus à Christo nato quadragentesimus quadragesimus primus ageretur. Vt in Honorij Augusti tempora hoc incidisse videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagantes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexassent, sedes in Britannia posuisse videntur. Ipsi verò tunc se ex Hibernia rediisse volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati se subduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes grassatores Hiberni domum, post non longum tempus reuersuri.* Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, sibi sedes in hac Insula ferro, aut amicitia vindicasse credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vsque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum* Dal *partem significat*, & ab hoc Reuda esse existimant alij, quòd nobis **Redshanks** vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem suæ gentis conditorem asserunt Scoti, his temporibus floruisse opinio est. *Sinbrech* verum hominis nomen erat, id est, *Sin* lentiginosus, vt apud Fordonum legitur; Forteán Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auspaco Scotis Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus.

Lib.5.cap.15.

Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam insident *Alban* & *Albin*, & ipsi Hibernici *Allabany* nuncupant, (vnde Blondo Scoti-Albienses vocantur,) haud illiberalis erat disquisitio. Sed dixerint Scoti, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in se vestigium habeat, an ab albedine

profluxerit

profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt ſit quaſi *Ellan ban*, id eſt, Inſula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* ſuis Poëtis appellatur, vt *Allabany* ſit vel altera Hibernia, vel ſecunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt hiſtorici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam acceſſiſſent, quamuis noſtros prælijs, & prædationibus continenter laceſſerent, non tamen res Scotica ſtatim adoleuit, ſed in eo, quo appulerunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minus centum viginti ſeptem, contra Nordanhumbrorum regulos ſigna efferre auſi. Donec vno eodemque tempore Pictos ferè ad internecionem deleuiſſent, & Northumbriæ regnum inteſtinis malis, Danorúmque incurſionibus confectum, corruiſſet. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen conceſſit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam, & **Edenburgh frith**. Illam enim Northumbriæ partem fuiſſe, & à Saxonibus poſſeſſam nemo repugnat; & hinc eſt quòd omnes qui orientalem Scotiæ partem tenent, & **Lawlandmen**, id eſt, inferiores vocantur, ſint origine Anglo-Saxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolant, **Hetchlandmen** dicti, id eſt, ſuperiores, ſint Scoti, & Hibernicè loquantur, infeſtiſſimíque ſint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritatem Scotorum ex D. Hieronymo, Prudentio, & alijs, barbarúmq; habitum ex Iſidoro, & Gilda, ſciens, hîc prætermitto, ne gentem præclariſſimam in calumniam ob vetuſtiſſimos mores patrios rapere viderer. *Lib.1.cap.vlt.*

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicoſam hominum nationem Britanniam exagitaſſe author eſt Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuiſſe coniectat H. Lhuidus: quàm verè neſcio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacotti fuiſſe videntur quos in vltima Aſia ſtatuit Plinius. Hoc ſolummodò ex notitiarum libro conſtat, quod ſub Romanis in ipſo imperij occaſu ſtipendia fecerint. Connumerantur enim inter Auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani, & Atecotti Honoriani ſeniores*, & intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores.* Ex hac adiectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuiſſe videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adſcripſit. *Attacotti.*

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incurſarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis curis exercita- *Ambrones. Hiſt.Cantabrig. pag.30.*

tius,

tus, & de Repub. literaria optimè meritus, quòd apud Gildam legerit, vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici, ac si Ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus ouile transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigûmque brachijs, ac velis vento iuuatis vecti terminos rumpunt, cadúntque omnia.* Obuersabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Isidorus, deuoratorem significare. Nec alio sensu verbum illud vsurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit. Nec dùm ego ex antiquis scriptoribus didici *Ambrones* Britanniam inuasisse.

SAXONES.

Saxones.

CVM iam Romanum imperium sub Valentiniano Iuniore plusquàm diuergeret, & Britannia nostra iuuentute per crebros delectus exhausta, Romaníque militis præsidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs sustinere non posset: Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in subsidium accersiuit. Hi statim, Hengisto & Horsa ducibus, *Ciulis* suis (sic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; vno & altero prælio prospero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hostes affligerent. *Guortigernus* (scribit Nennius) *suadente Hengisto, in auxilium accersiuit Octham, & Ebissam, qui cum quadraginta Ciulis nauigantes circa Pictos, vastarunt Orcades insulas, & occuparunt plurimas insulas, & regiones trans * mare Fresicum, vsque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm nostrorum agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata, & commeatum non subministratum causati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longè funestissimum mouent, consternatos vbique obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & post ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambrosium, qui purpuram hic

Saxones aduenerunt anno Christi 450.

* The Frith.

Aurelius Ambrosius. Ambrosium Aurelianum vocat Gildas.

hic sibi assumpsit in qua occisi parentes,& bellicosum Arturium, Britannos vberiori insulæ parte, auitísque sedibus exuunt. Quo tempore, vt vno verbo dicam, passi sunt miserrimi incolæ, quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copiæ indies è Germania confluxerunt, qui in defessos Britannos bellum subinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTAE (sic enim legendum non *Vitæ*) & ANGLI, qui proprijs his nominibus discreti erant, quamuis in commune Saxones vocarentur. Sed de his seorsim, & summatìm agamus, vt videamus, si fieri possit, gentis nostræ cunabula.

SI prius quid de hoc Saxonum ingressu Witichindus, & ipse natione Saxo, & scriptor vetustus retulit attexam, *Britannia à Vespasiano principe iam olim inter prouincias redacta, & sub clientela Rom. multo tempore vtiliter degens à vicinis nationibus impugnatur: eò quòd auxilio Romanorum destituta videretur. Populus namq; Romanus Martiali imperatore à militibus interfecto, externis bellis grauiter fatigatus, non sufficiebat solita auxilia administrare amicis: extructo tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia à mari vsque ad mare, vbi impetus hostium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hosti acriori, & ad bellandum prompto, vbi gens mollis, & pigra belli resistit: nulla difficultas in destruendo opere fuit. Igitur fama prodente de rebus Saxonicis prosperè gestis, supplicem mittunt legationem ad eorum postulanda auxilia, & procedentes legati, optimi, inquiunt, Saxones, miseri Bretti crebris hostium incursionibus fatigati, & admodum contriti, auditis victorijs à vobis magnificè patratis, miserunt nos ad vos supplicantes, vt ab eis vestra auxilia non subtrahatis. Terram latam, & spaciosam, & omnium rerum copia refertam vestræ mandant ditioni parêre. Sub Romanorum hactenus clientela, ac tutela liberaliter viximus: post Romanos vobis meliores ignoramus: ideò sub vestræ virtutis alas fugere quærimus. Vestra virtute, vestris armis hostibus tantùm superiores inueniamur, & quicquid imponitis seruitij, libenter sustinemus. Patres ad hæc pauca respondent, certos amicos Brettis Saxones sciatis, & eorum necessitatibus, atque commodis æquè semper affuturos. Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuntio socios lætiores reddentes. Deinde promissus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis susceptus, in breui liberat regionem à latronibus, restituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit: quippe qui iam olim audita fama Saxonum perculsi terrebantur, dummodo præsentia eorum procul pelluntur. Erant enim hæ gentes Brettis aduersæ, Scoti, * Pebiti: aduersus*

Bruti.

* Picti.

H

uersus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia ad vsum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicaria Brettorum benè vsi amicitia. Ut autem viderunt principes exercitus terram latam, ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se verò ac maximam partem Saxonum sine certis sedibus, mittunt ad vocandum maiorem exercitum, & pace cum Scotis, & Pehtis firmata, in commune contra Brettos consurgunt, eósque regione propellunt, suæ ditioni regionem distribuunt.

SAXONVM, vt aliarum gentium, originem, & etymon non solùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines commentitijs fabellis inuoluerunt, Alij à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à saxea natura, alij à Macedonici exercitus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus est apud Engelhusium,

Quippe breuis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Huiusmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi Sacasones, i. *Sacarum filij*, & è Scythia, siue Sarmatia Asiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio quæ Saxones ex Asia deducit, in quo ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam præterquàm quòd Strabo scribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Sueuos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obseruat Cisnerus, has gentes eandem propè in Europa conseruasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat.

Saxones à Sacis Asiæ.

Lib. 11.
Melanctho.
Cysnerus.

Michael Neander.

Nec minùs probabile est, Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quàm Germanos à Germanis Persiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipsi tamen ex linguæ affinitate quodammodo asseuerant, Nam **Fader, Muder, Brader, Tuchter, Band**, & similia in Persica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit singulari eruditione Iosephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuêrunt, in Cimbrica Chersoneso, quæ nunc **Denmarke**, agitarunt, vbi Ptolemæus illos statuit, qui primus eorum mentionem fecit.

Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, sed Axônes apud Lucanum veriùs legitur in illo versu,

Longísque leues Axônes in Armis.

Ex hac Cimbrica Chersoneso, Dioclesiani tempore, littora nostra infesta habuerunt, illísque propulsandis Carausium nostrum præfecerunt Romani. Postea Albim fluuium transuecti, partim in Sueuorum sedes paulatim concesserunt, quæ nunc Saxoniæ Ducatus appellatur, partim in Frisiam & Batauiam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus pasti, sæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc insulam diu infestârunt, donec ipse Hengistus aduenire t. Quem ex Batauia, siue Hollandia in Britanniam soluisse, & arcem illam Lugduni Batauorum, siue Leidæ construxisse testantur Batauorum annales, & nobilis ille illustri ingenio, & doctrina Ianus Dousa, qui in Oda Lugdunensi secunda, canit de Burgo, siue arce illa loquens, Zosimus.

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse victor.

IVTAE, quos à Gutis, Getis, siue Gothis dictos multi arbitrantur (Geatun enim in M S. codice legitur) superiorem Cimbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis Juitland dicitur. *Iutæ.*

Quas verò sedes *Angli* habuerunt, controuersum est, nec vna sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, vbi Engern visitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemęo memorati consederunt, quibus lubens credo, si de Taciti ætate loquamur, sed inde ad maritimos tractus descendisse suspicor. Alij in Pomerania, vbi Angloen oppidum floret, quærunt. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda, quàm vt inter Saxones, & Iutas quærerem iussit Beda. *Angli, inquit, de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deserta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola sit in Daniæ regno, quæ Angel hodiè dicitur, sub Flemsburg ciuitate, quam in epistolis Lindebergius *Paruam Angliam* vocat, me tandem auitam nostram sedem inuenisse, & inde Anglos in hanc insulam demigrasse, affirmare ausim. Vtque *Angli.* *Lib. 1. cap. 15.* *Sic legit M. S. non Vitarum.* *Angel in Dania Anglorum sedes.*

veriùs affirmem, iam iussit vetusti scriptoris authoritas, quem Thomas Allen Oxoniensis plurimis & optimis artibus ornatissimus mihi suppeditauit. Inscribitur hic author *Patricius Consul Fabius Quæstor Ethelwerdus.* Adulfi Regis abnepos fuisse videtur, floruitque circa annum salutis 950. Verba autem eius hæc sunt: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Slefwic, secundum verò Danos Haithby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, vt non falsò cecinerit ille medij temporis Poeta,

Ethelwerdus author.

-------------Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, niueóque colore. ——

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in Engelheim Caroli Magni patria, *Ingolstadio,* Englburg, Englerute Germaniæ & *Angleria* Italiæ reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Facessat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis sit angulus, vt veteri illo versu astruitur.

Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædiues quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropij coniectura fidem, sed potiùs risum meretur, qui *Anglos,* ab Angle, i. arundine, vel hamo piscatorio deducit, quòd, vt inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, vt nos loquimur, Good Anglers, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & eiusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, fortasse etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuisse, communique nomine nunc *Anglos,* nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, & P. Diacono eruditissimus vir N. Cisnerus rectissimè collegit.

Saxones, Angli, & Iutæ gens vna.

Hæc Saxonum gens, vt habet Fabius ille Ethelwerdus, *in toto erat maritima à Rheno flumine vsque ad Doniam vrbem quæ nunc vulgò* Dan-marc *nuncupatur.* Quæ vrbs illa *Donia* fuerit, me latet, hinc tamen colligo omnes illos populos qui Iutiam, Slesvicum, Holsatiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam vtramque, & maximam Hollandiæ partem insederunt, in Saxonum nomen eo tempore coaluisse. Frisones autem in Angliam vnà peruenisse author est Procopius libro 4.

de

de bello Gothico. Locum verò integrum cùm liber non extet, hîc proponere non grauabor, vti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Fran. Pithæus, vir optimus & totius antiquitatis longè peritissimus. *Βεττίαν τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχουσι. βασιλεύς τε εἷς αὐτῶν ἑκάστῳ ἐφέστηκε, καὶ ὀνόματα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἄγγιλοι, καὶ φρίσσονες, τε οἱ νήσῳ ὁμώνυμοι Βείττονες, τοσαύτη δὲ ἡ τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται οὖσα, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ πόλλους ἐνθένδε μετανιστάμενοι ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς φράγγους χωροῦσι: οἱ δὲ αὐτοὺς ἐνοικίζουσι ἐς γῆς τῆς σφετέρας τὴν ἐρημότερον δοκοῦσαν εἶναι. καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν νῆσον προσποιεῖσθαι φασίν. ὥστε ἀμέλει οὐ πόλλῳ πρότερον ὁ φράγγων βασιλεὺς ἐπὶ πρεσβείᾳ τῶν οἱ ἐπιτηδείων τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας ἄνδρας, αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἀγγίλων ξυνέπεμψε φιλοτιμούμενος ὡς καὶ ἡ νῆσος ἥδε πρὸς αὐτοῦ ἄρχεται.* id est, vt crassiùs conuertam. *Britanniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quorum vnicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angli, Frisones, & qui eiusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta verò hominum multitudo esse videtur, vt singulis annis inde magno numero cum vxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ maximè deserta videtur, excipiunt, vnde insulam sibi venditare ferunt: vtique non ita pridem, cùm Francorum Rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianum legaret, Anglos etiam misit ambitiosiùs venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.*

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantiâ, Germanorum fortissimi habiti*, vt inquit Zosimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini*, vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles*, vt inquit Diaconus. *Saxonum gens*, vt refert Isidorus, *in Oceani maris littoribus & paludibus inuijs sita, virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum & præstans cæteris piraticis*. Homines staturâ procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati sunt Franci præstantes corpore & animo viros, & nouum habitum, arma quoque & diffusas scapulas cæsarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis, & armata longis lanceis, & subnixi stabant paruis scutis, & cultellos magnos adrenes habebant.* Primum capillos ad cutem tondere nisi circa verticem, & lamina caput incingere solebant, quod docet Sidonius de Saxone loquens.

Saxonum mores.

Lib. 9. cap. 2. Originum.

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus

Altat lamina marginem comarum.
Et sic crinibus ad cutem recisis,
Decrescit caput, additúrque vultus.

Deinde tamen capillos alere, & in scapulas diffundere soliti. Quòd ad vestimenta attinet, ex his P. Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maximè linea, qualia Angli-Saxones habere solent, ornata institis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimæ peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecêrunt, vt assueti salo solum timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ vsque ad Hispaniam afflixêrunt, vt dispositi fuerint per vtriusque regionis littora duces & milites ad eorum deprædationes coërcendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam*, dicti fuerint. Illi nihilominùs sæpissimè has oras vitilibus suis myoparonibus deprædati sunt. Quò spectant illi Sidonij Apollinaris versus.

Littora Saxonica.

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
** Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

* i. Timebat.

Quanta immanitate per hæc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidonium. *Nuncius*, inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinantèr extraximus, constanter asseuerauit nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nautæ, modo militis, littoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum * pandos myoparones. Quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperant, parent, docent, discunt latrocinari, vt nunc etiam, vt quamplurimùm caueas, causa subsit maxima monendi. Hostis est omni hoste truculentior. Improuisus aggreditur, prouisus elabitur, spernit obiectos, sternit incautos; si sequatur intercipit, si fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Est eis quadam cum discriminibus pelagi non notitia solùm, sed familiaritas. Námque ipsa si qua tempestas est, hinc securos efficit occupandos, hinc prospici vetat occupaturos. In medio fluctuum scopulorúmque confragosorum, spe superuentus læti periclitantur. Præterea priusquam de continenti in patriam vela laxantes, hostico mordaces anchoras vado vellant, mos est remeaturis, decimum quemque captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc tristi, quòd superstitioso ritu necare, súbque collectam turbam periturorum, mortis iniquitate sortis æquitatem dispergere. Talibus se ligant votis, victimis soluunt & per huiusmodi non tam sacrificia purgati, quàm sacrilegia*

Lib 8. Epist. ad Namantium.

* Ciuil.

sacrilegia polluti, religiosum putant cadis infausta perpetratores de capite captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia. Huc & illud ex antiquæ historiæ apud Isidorum fragmento referri possit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fuga potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi firmitate erant (si fas sit ita vocare) vt sibi mortem potiùs inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio esse maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in spectacula publica parauisset; eo die, quo in theatrum educi debuerant faucibus fractis spem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipse Symmachus, Lib. 2. Epistola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando non probibuisset priuata custodia desperatæ gentis impias manus, viginti & nouem fractas sine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit.*

Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita superstitionibus, atque eam ob causam cum de rebus grauioribus consulerent, præter aruspicinam, equorum hinnitus tanquam præsagia inprimis obseruabant, vnde fortasse sit, quòd equum olim in insignibus gesserint Saxoniæ Duces. At cur Hengistus, & Horsa nostri ab equo nomen duxerint (vtriúsque enim nomen Saxonicè equum significat) planè me latet, nisi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hæc armēta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eósque notis quibusdam discretos super candidam vestem fortuitò spargebant. Mox si publica fuerit consultatio, sacerdos populi, si priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque suspiciens ter singulos tulit, sublatos secundam impressam antè notam interpretabantur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium suorum, patrijs quemque armis committere solebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, coniectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem Woden vocarunt, cui humanis hostijs litarunt, & quartam hebdomadæ feriam consecrârunt, vnde Wednesday nobis hodiè appellatur, vt sextam Veneri, quam Frea dixerunt, vnde dies Veneris nobis Friday nominatur. Eoster etiam Deam habuerunt cui mense Aprili sacrificârunt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, Eoster monath vocarunt, & nos paschatis festum etiamnum Eoster vocamus. *In commune,* vt inquit Tacitus, *Angli & aliæ vicinæ gentes Herthum .i. terram matrem coluerunt, eamque interuenire rebus hominum*

Equus insigne Saxonum.

Hæc Adamus Bremensis Saxonibus ascribit, quæ Tacitus Sueuis.

Dij Saxonum.

Eoster dea. Munsterus ex M.S. lib.

Herthus Dea.

 minum

minum, inuehi populis arbitrati sunt: Nobísque hodie illa ipsa dictio in vsu est pro terra, Germanis verò inusitata qui *Arden* pro terra vsurpant. De his superstitionibus Ethelwerdus ille de suo tempore scribit, *In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares increduli, vt* Wodan *sicut Dominum colant in hodiernum diem Dani, Normanni, & Sueui*, & alibi, Wodan *barbari vt Deum honorârunt, sacrificiumque obtulerunt pagani victoria caussa, sine virtutis.*

Earth.

Sed hæc pleniùs Adam Bremensis. *In templo (Vbsola patrio sermone vocato) quod totum ex auro paratum est statuas trium deorum veneratur populus: ita vt potentissimus eorum* Thor *in medio solum habeat triclinium, hinc & inde locum possident* Wodan *&* Fricco. *Quorum significationes eiusmodi sunt.* Thor *inquiunt, præsidet in aëre qui tonitrus & fulmina, ventos, imbresque, serena & fruges gubernat: alter* Wodan, *id est fortior, bella gerit, hominimq; ministrat virtutem contra inimicos. Tertius est* Fricco *pacem voluptatemque largiens mortalibus, cuius etiam simulacrum fingunt ingenti Priapo.* Wodan *verò sculpunt armatum sicut nostri Martem sculpere solent.* Thor *autem cum sceptro Iouis exprimere videntur.*

Thursday. Wednesday. Friday.

Sed hos errores fugauit tandem Christianæ religionis veritas. Postquam enim in Britanniæ possessione pedem firmassent, in septem regna distribuerunt, Heptarchiámque constituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt est apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipsa Heptarchia semper fuisse videatur. Deinde Augustinus, quem vulgò Anglorum Apostolum dicunt, huc missus á Gregorio Magno, sublatis Ethnicæ impietatis portentis fœlicissimo successu Christum in ipsorum animis inserendo ad Christianam fidem conuertit. De qua conuersione Gregorius ille Magnus, *Ecce penè cunctarum iam gentium corda penetrauit: Ecce in vna fide Orientis limitem Occidentisque coniunxit. Ecce lingua Britannica quæ nil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iamdudum in diuinis laudibus Hebræum cœpit Halleluia resonare.* Et in epistola ad ipsum Augustinum. *Quis narrare hic sufficiat, quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quòd gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris sanctæ fidei luce perfusa est, quòd deuotione integerrima iam calcat idola, quibus priùs vesano timore subiacebat.* In antiquo etiam fragmento eius ætatis legitur. *Augustinus in vna Dominica natiuitatis die quæ vniuersa Anglorum gloria perpetuò celebratur, plus quàm decem millia virorum præter innumerabilem multitudinem fœminarum ac* parunlorum

Monarchia semper in Anglorum Heptarchia.
Lib. 2. cap. 5.
Augustinus Anglorum apostolus.
Angli ad fidem conuersi.

paruulorum vitali baptismate regenerauit. Quæ verò sacerdotum aliorúmue sacrorum ordinum copia ad tantum populum abluendum sufficerit? benedicto itaque fluuio Anglicè Swalwa *nuncupato, iubet summus pontifex per præcones & magistros omnes binos & binos confidenter ingredi, & in trino deitatis nomine alium ab alio vicissim baptizari. Sicque omnes renati non minori miraculo quàm quondam populus Israel diuisum mare itemque Iordanem retrò conuersum transierat in alteram ripam, sic transpositi in tam profundo gurgite, in tanto tamque diuerso sexus & ætatis examine, nemo putabit, nemo læditur. Magnum hoc erat miraculum, sed hoc magnum maiori eminentia superatur, cùm omnis debilitas & infirmitas in illo amne deponitur, omnis lāguidus & deformatus sanus & reformatus egreditur. O festiuum spectaculum Angelorum & hominum, cùm tot millia candidatæ gentis ex vnius fluminis alueo, velut ex vnius genetricis aluo prodirent, & de vno stagno tanta progenies in supernam ciuitatem nasceretur Olympo. Hinc serenissimus papa Gregorius cum omnibus supernorum contuberniys erumpens in gaudia, nam tulit hoc reticere, Sancto patriarchæ Alexandriæ Eulogio scripsit gratissimè congratulaturo, de tanto exercitu in vna natalis domini die baptizato.*

Vbi primum Christi nomen annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrârunt, vt incredibilem diligentiam sacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragendis, & Christi nomine propagando adhibuerint, Regésque nonnulli sua sceptra monasticæ vitæ postposuerint. Ad meliores etiam artes instaurandas animum adiunxerunt, & diuini verbi, necnon & literarum semina per Germaniam opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum prosemiuârunt, quod Germanus Poeta his versibus docet.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Graiæ munera linguæ,
Stellarumq; vias, & magni sidera cæli
Obseruans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se relligio, multum debere Britannis
Seruata, & latè circum dispersa fatetur,
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fidesq;
Insinuans, capit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas ibi qui fæliciter artes,

Barbari-

Barbariémque procul solus depellere capit.
Quid? tibi diuinumq́; Bedam, doctissimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Britannia bis Galliæ magistra.

Additque P. Ramus Britanniam bis Galliæ fuisse magistram, per Druidas innuens, & Alcuinum cuius inprimis opera vsus est Carolus Magnus in Parisiensi Academia instituenda.

Anglo Saxonum in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dedisse his verbis Eginhardus nos docuit. *Saxonum gens, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, studio & necessitate quærendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Theodericus Rex Francorum contra Hirminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastauit ferro & igne. Et quum iam duobus prælijs ancipiti pugna, incertaque victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodericus spe vincendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit caussam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit in adiutorium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superauit aduersarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem suam, victoribus delegauit. Qui eam sorte diuidentes, cúm multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maximè eam quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis pro sua sorte, sub tributo exercendam. Cætera verò loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo non contigit, alueoq́; fluminis Vnstrote dirimuntur; A Septentrione verò Normannos gentes ferocissimas; ab Ortu solis Obotritos; ab Occasu Frisos, à quibus sine intermissione, vel fœdere, vel concertatione necessaria finium suorum spacia tuebantur.* Sed ad nostros iam reuertamur.

Diu florentissima res erat Saxonica sub illa Heptarchia, donec regna illa intestinis bellis collisa in Occiduorum Saxonum potestatem tandem concesserint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum reliqua etiam duo spe deuorasset, vt quæ in vnius imperium deuenissent, in vnum item nomen coirent, & suæ gentis memoriam conseruaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, pro-

mulgato

mulgato edicto Englelond vocari iussit, i. *Anglorum terra*. Vnde Latinè ANGLIA dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis erant numerosissimi & fortissimi. Illi enim Northumbriam & Merciam amplissimas regiones, cum Orientali Anglia occupârunt, quum Iutarum progenies solummodo Cantium & Vectam insulam, & Saxones Saxoniam Orientalem, Australem, & Occidentalem tenuerint; exiguam sané portionem, si ad amplas illas Anglorum regiones conferatur. Anteà obliterato feré Britanniæ nomine, hæc insula *Transmarina Saxonia* à Bonifacio Episcopo Moguntinensi dicebatur, & quodlibet in ea regnum suo seorsim nomine gaudebat.

England.

Britannia Anglia dicta circa annũ salutis 810.

In epistola ad Zachariam P.P.

Iam cum Anglia diceretur, ad summum res Saxonum peruenerat, & ideò, vt circulus est mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim complures annos littora nostra continuò infestantes, tandem miserrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

Quæ nam fuit Saxonum in Anglia Heptarchia, & quæ noua locorum nomina illo seculo enata, ex hac tabella Chorographica, si libet intuearis.

DANI.

Daci sæpè à nostris scriptoribus falsò vocantur.

Du-ben.

Væ Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat, Danum enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium qui à Gallo gallinaceo deducit ex antiquitatis scholâ ipsa veritas iampridem explosit. Andreas Velleius Danus vir literatissimus à Dahis Scythiæ populo, & nomen à *Mare* quæ non limitem sed regionem significet, repetit, Ethelwerdus noster à *Donia* vrbe nomen factum credidit. A Dausionibus autem siue Dancionibus quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde in desertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonessum se exonerasse ego semper existimaui. Nec ante Iustiniani tempora, circa annum salutis 570. eorum nomen orbi innotuit, tunc enim Galliam vastare cœperant, & ab indoctis rerum Anglicarum historicis *Wiccingi* dicti sunt quòd piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfrico, Piratam denotat, nec alij à Danis fuerunt *Wiccingi*, vt quidam contendunt. Sed de his Danis audi Dudonem de S. Quintino, authorem satis vetustum è I. Stowi studiosissimi vrbis Londinensis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi semper patuit. *Dani è Scanza*, i. Scandia, *velut examen apum è canistro, & gladius è vagina, diuersitate multimoda, consuetudine barbarica prosiluerunt, cùm petulanti luxu exardescentes soboles innumeras generauissent. Qui postquàm adoleuerunt, de rerum possessionibus contra patres, auósque aut sæpiùs inter se ferociter obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non sufficientes: collecta sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, vt adquirant sibi prædiando regna, quibus viuere possint. Caterùm in expletione suarum expulsionum atque exercituum sacrificabant olim venerantes* * Thur *dominum suum, cui non aliquid pecudum, atque pecorum sed sanguinem mactabant hominum. Holocaustorum omnium putantes pretiosissimum, eò quòd sacerdote sortilego prædestinante, iuga boum vna vice diriter icebantur in capite, collisóque vnicuique singulari ictu sorte electo, cerebro, sternebatur in tellurem, perquirebatúrque leuorsum fibra cordis scilicet vena, cuius exhausto sanguine ex more, sua, suorum capita linentes, librant celeriter nauium carbasa ventis, deósque tali negotio putantes placare,*

Wiccinga.

Danorum religio.
* *Hinc dies Iouis nobis fortasse* Thursday *dictus.*

placare, velocitèr nauium insurgunt remis. Aliam etiam Deorum placandi rationem, vel potius contaminatissimam superstitionem, qua Dani vsi sunt, Ditmarus Episcopus qui Dudone paulò antiquior his verbis describit. *Sed quia ego de hostijs Northmannorum & Danorum antiquis mira audiui, hæc indiscussa præterire nolo. Est vnus in his partibus locus caput istius regni Lederun nomine, in pago qui Selon dicitur, vbi post nouem annos mense Ianuario, post hoc tempus, quo nos Theophaniam domini celebramus, omnes conueniunt, & ibi dijs suis* LXXXX. *& nouem homines, & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo vt prædixi, putantes hos eisdem placaturos.* *Lib. 1.*

Circa Egberti tempora, anno Christi 800. nostra littora primúm infestârunt, posteá mare cœlo miscentes, multos annos per Angliam grassati, vrbibus excisis, templis succensis, & agris vastatis omnia barbara immanitate egêrunt, rapuêrunt, vertêrunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Tributúmque **Dangelt** dictum misello populo ad horum latrocinia reprimenda impositum, quod, vt cuiusmodi fuerat intelligas, hæc paucula legas velim è legibus nostris antiquis descripta. *Danigeldi redditio propter piratas primitùs statuta est. Patriam enim infestantes, vastationi eius pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam statutum est Danigeldum annuatim reddi, scilicet 12 denarios ex vnaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obuiarent. De hoc quoque Danigeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, vbicunque iacebat, nihil prorsus in tali redditione persoluens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quàm in àrmorum defensionibus.* *Danica vastatio.* *Dangelt.*

Verùm cùm Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc insistendo, victricibus armis non solùm à suis repulit, sed etiam Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiúsque eius Edwardus Senior patris victorias persecutus Orientalem Angliam profligatis Danis sibi subiecit, vti Adelstanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Daníq; tanto terrore intitit, vt vel è regno excesserint, vel se dediderint. Horum principum virtute è calamitatum gurgite emersit Anglia, annósque quinquaginta à sanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido,

guido animo regnaret, Dani eius ignauia freti claſſicum denuò cecinerunt, regionemque populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgerunt, adeóque inſolenter ſe geſ-
1012. ſerunt, vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per Angliam ad vnum occidione occiderint, rati hac ſanguinis effuſione ſe Danicum incendium reſtincturos, quod tamen in magis exitialem flammam exarſit. Sueno enim rex Danorum hac ſuorum cæde irritatus numeroſo exercitu Angliam inuaſit, immanitérq; efferato animo graſſatus Ethelredum fugauit, totúmque regnum ſibi ſubdidit, filióq; Canuto reliquit, qui ſæuis aſperíſque bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmundo, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios ſucceſſores habuit, Haraldum ſcilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum iugo excuſſo, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim cognomento *Confeſſor*, Ethelredi ex 2. vxore filius regiam recuperâuit dignitatem. Iam Anglia reſpirare cæpit, ſed protinùs, vt inquit ille, *mores rebus ceſſêre ſecundis*, Sacerdotes erant inertes, ſomni pleni & imperiti, populus luxu ſolutiori, otio torpeſcebat, diſciplina intermortua iacebat, innumeris vitijs Reſpub. quaſi ægra intabeſcebat, ſuperbia autem, cuius pediſſequa exitium, maximè inualeſcebat. Erant enim tunc temporis Angli, vt ſcribit Guil. Malmesburienſis, *veſtibus ad medium genu expediti, crines tonſi, barbas raſi, armillis aureis brachijs onerati, picturatis ſtigmatibus cutem picturati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix ſacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et vt de illo tempore loquitur Geruaſius Dorobernenſis, *Sic ad mala perpetranda feſtinatur, vt neſcire crimina, crimen eſſe videatur,* quæ omnia planiſſimè excidium præcinuerunt.

Dani 200. annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.
Edwardus Confeſſor.

NORMANNI.

DWARDO Confeſſore ſine prole poſt viginti quatuor annos defuncto, Haraldus Godwini filius domus regiæ Maior, regnum occupauit, quem vt exturbarēt, hinc Toſto frater, illinc Normanni omnem mouêrunt lapidem. Verùm cùm ille Toſtonem fratrem, & Haraldum regem Norwegiæ, quem ſocium ſibi Toſto adiunxerat, iuſto prælio, non incruenta victoria

toria prope Stamford-brig in Eboracensi agro peremisset: ecce vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS (cognomento *Bastardus*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim conuertit Haraldus, lassato licèt milite, rebúsque superiori bello omninò accisis. Ad Hastings concurritur, vbi Haraldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infesto agmine per Wallengfordiam Londinum petit, admissúsq; Rex inauguratur, vtpote cui, vt ipse ait, *Regnum Dei prouidentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati gloriosi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis subiungit, *Benignissimum Regem Edwardum illum in Regnum Angliæ adoptiuum hæredem instituisse.* Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit. *Diadema regale quod nullus antecessorum meorum gessit, adeptus sum, quod diuina solummodo gratia, non ius contulit hæreditarium.* Et paulò pòst. *Neminem Anglici regni constituo hæredem, sed æterno conditori, cuius sum, & in cuius manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hæreditario iure possedi, sed diro instictu, & multa effusione sanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo subegi.*

Normanni. 1066.

Charta Guil. Conquestoris.

Historia Monasterij S. Stephani, Cadomi in Normannia.

Sed quid ego hanc maximam & recentissimam Britannici imperij conuersionem tam paucis percurro? en tibi si non pigeat legere quæ ego minus accuratè, minúsque fortasse cogitatè, ad historiæ tamen fidem tum scripsi, cùm imprudens res nostras Latinis literis illustrare cogitarem.

Normannica victoria.

E*Dwardo Confessore iam sine sobole defuncto, ancipiti cura de nouo rege substituendo proceres populúsque distrahebantur. Edgarus cognomento* Ætheling, *Edmundi* Ferrei Lateris *è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui iure hæreditario regnum debebatur. Verùm cùm ille ætate minori videretur, quàm vt reipublicæ gerendæ par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, vtique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III. Imperatoris natus qui terrarum situ disiunctior erat, quàm vt adolescentem auxilio aut consilio iuuaret, Anglis minus erat gratus, quibus nihil antiquius erat quàm regem sibi è suo quasi corpore creari: Haraldum*

dum igitur Godwini filium belli pacisque artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt. Quanquam enim ille vna tantùm imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis æternam ignominiæ infamiam subierat, benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam a populo iniuit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audaciæ ad pericula compescenda, aut plus consilij inter ipsa pericula. Virtúsque eius & fortuna in Wallico bello quod iampridem fœlicissimè confecerat ita emicuit, vt planè omnibus Imperatorijs artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Danos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi æquiores fore sperabatur, quòd e Gytha Swenonis Regis Danici sorore natus erat. Si qua alia vis siue externa siue domestica adoriretur, ciuium beneuolentia & nobilium cognatione & affinitate satis munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui longè potentissimi erant in vxorem habuit, & Edricus Syluaticus vir animo excelso & authoritate summa arctissimo propinquitatis vinculo erat coniunctus. Percommodè etiam accidit, vt eodem tempore Sueno Danus Suecico bello implicaretur, & Guilielmo Normanno male cum Philippo Francorum rege conueniret, Guilielmo enim illi regnum conceptis verbis, si sine prole obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normannia exularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religione quasi sponsor obligauit Haraldus (cùm captiuus in Normannia detineretur) addita etiā hac conditione vt Normanni filiam in matrimonium haberet. Vnde consultissimum plurimis videbatur Normanno regnum deferre, tum vt fidem liberando bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper periurij pœna auerteretur, tum Normanniam Angliæ adiungendo regnum sub tanto principe firmaretur, & respublica plurimùm augeretur. Cæterùm Haraldus omnes omnium deliberationes incîdit, qui nihil sibi cunctandum ratus, eo ipso die quo Edwardus sepulturæ traditus, imperium præter plurimorum expectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis ceremonijs ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem quasi religionis violator plus nimiò irritauit. Ille autem non ignarus quàm difficile sit principi nouo imperium sine pietatis & virtutis opinione tueri, vt offensam illam obliteraret, & sceptrum confirmaret ad rem Ecclesiasticam promouendam, & monasteria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, *quem Oxoniæ Comitem creauerat, reliquósque nobiles omni beneuolentia complexus est, populum magna tributorum parte subleuauit: vim magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi comitate, audiendi lenitate, decernendi*

nendi

nendi æqualitate charitatem vnà cum authoritate comparauit sibi singularē. Vbi primùm hæc certis nuntijs accepisset Guilielmus Normannus, Edwardi mortem grauissimè dolere præ se tulit, cùm interim animo discruciaretur, Angliam quam iam spe deuorauerat, è faucibus sibi fuisse præreptam: Protinùs igitur ex suorum consilio legatos ad Haraldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simúlque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se eius promissis teneri cùm electione, non iure hæreditario regnum sibi obuenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinum præiudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si poterat debuisset, nec si vellet potuisset, cùm rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud verò admodum iniquum videbatur postulare, vt Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu suscepisset. Hoc responsum parùm æquis auribus accepit Normannus, Haraldúmque latebras periurio quærere existimauit: alios igitur protinùs eadem de causa legauit, qui cōmonefacerent qua iurisiurandi religione obstrictus teneretur, & periuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verùm quum iam Guilielmi filia Haraldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quàm anteà responsum tulerunt. Ad bellum apertum iam omnia spectare cæperant. Haraldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ vsui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone germano Haraldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquandiu Nordanhumbris præfuit, verùm cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, iámque authore Baldwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, vt probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit, è Flandria sexaginta pyraticarum nauium classe soluit, Vectam insulam populatur, Cantij oram maritimam infestat, sed regiæ classis aduentu territus, sublatis velis, ad remotiores Angliæ partes delatus in Lincolniensi agro terram prædabundus conscendit, vbi ab Edwino & Morcaro prælio exceptus & fugatus Scotiam petijt, vt inde bellum redintegraret. Duplici iam belli

Cometes. *expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omnium animi suspensi erant, eóque magis quòd in Festo Paschatis Cometes tristi admodum specie septem plùs minùs diebus effulsit, qui anxias hominum mentes (vt turbulento fit tempore) ad infaustas præsensiones conuertit. Haraldus verò intentis oculis omnes regni partes intuebatur, australe littus præsidijs firmabat. A Scotia & Tostone minùs sibi timuit cùm Mil-Columbus Rex Scotorum intestinis malis conflictaretur. Guilielmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus subinde communicat, quos alacres & gestiente spe plenos vidit: pecuniæ autem in tantum bellum conflandæ ratio difficilior videbatur. Nam cùm in publico ordinum Normanniæ conuentu de pecuniario subsidio proponeretur, responsum est opes superiori contra Gallos bello ita accisas fuisse, vt si nouum ingrueret bellum vix sua defendere potuerint, sua potiùs tuenda quàm aliena inuadenda, bellum illud etsi iustum minùs tamen necessarium & inprimis periculosum videri: prætereà Normannos nenti quam teneri peregrè in militiam proficisci. Nec vlla ratione ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt. Quanquam Guilielmus* Fitzosbert *vir summa apud Ducem & populum gratia omni ratione obnixè id ageret, & vt alios pertraheret, quadraginta naues suis impensis in hoc bellum promitteret. Dux quòd publico conuentu non poterat, alia ratione aggreditur: opulentissimum quemque seorsim ad se accersit, blandè alloquitur, vt aliquantulum in hoc bellum conferant petit, illi quasi iam certamen esset iuuandi principis prolixè promittunt, promissisque statim in tabulas relatis, vis pecuniæ omnium opinione maior citò coacta fuit. His rebus confectis opem & auxilium à vicinis principibus Andium scilicet, Pictonum, Cenomanorum & Bononiæ Comitibus petit, quibus latifundia in Anglia promittit. Philippum etiam Gallorum Regem adit, illíque modò opem ferret pro Angliæ fidelitatis iusiurandum vt beneficiarum præstiturum spondet. Verùm cùm minimè è re Gallorum videretur, vt vicinus Normannus qui iam minùs Gallo obaudiret, Angliæ accessione adaugeretur (vicinorum enim potentia principibus semper suspectior) tantùm aberat vt opem deferret, vt etiam ab inuadenda Anglia deterreret. At ille nullo modo ab incepto abduci poterat, sed multò erat iam alacrior, & erectior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim iam primùm in principes authoritatem sibi vsurpare incepit) qui causa probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat. Copias igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad* S. Valerici *oppidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, vbi diutiùs hæsit, ventum secundum expectans, quem vt eliceret, S. Valericum*

loci

loci præsidem votis fatigauit & donarijs onerauit. Haraldus qui iamdiu eius aduentum cum suis frustrà præstolatus erat, exercitum dissoluere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tùm rei frumentariæ inopia coactus, tùm quòd Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facilè credidit, qui anni tempore nauigationem præclusam existimaret, quòd Æquinoctium iam suberat. Dum hæc animo agitat, noui ex improuiso belli necessitate exercitum reuocare adactus est. Haraldus enim cognomento Durus *&* Harfager *Rex Norwegiæ (qui pyraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas iam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici euocatus Tinam flumen cum quingentis plus minùs myoparonibus intrat, vbi suam etiam classem adiunxit Tosto, cùm hic aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agri littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circunquaque grassari cœperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Morcarus Comites tumultuariam militum manum educunt, verùm illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi vnà cum Comitibus sibi consuluerunt, plures autem in Ousam flumen ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem vrbi Eboraco inferre parant, quam statim deditione, obsidibus vtrinque datis, recipiunt. Pauculis interpositis diebus Haraldus noster omnibus vndique contractis copijs Eboracum contendit, & inde in Norwegos mouet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit, à dextra verò, & à fronte Deruentione flumine quodammodo muniti. In eos tamen Haraldus animosè inuehitur, primùm ad* pontem acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquandiu vniuersum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec sagitta transfixus caderet. deinde æqua virtute fortunaque in ipsis castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demum dissipati, & in medio Haraldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cum maxima exercitus parte interfecti. Victori Haraldo præda admodum opima obuenit, vis auri & argenti magna, classisque illa numerosa, præter viginti nauiculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olauo Haraldi interfecti filio ad saucios auehendos concessit, iureiurando priùs dato ipsos nihil in Angliam iam inde molituros. Hæc victoria Haraldo animum erexit, tamque se terrori Normannis fore existimauit, cùm suis odio esse cœperit, quòd prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda quæ miserè in hoc tractu conuulsa iacuit, totus erat. Intereà verò Guilielmus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Septem-*

*Stanford bridge prope Eboracum.

bris naues soluit & leni vento prouectus omnibus nauibus ad Peuensey in Suthsexia accessit, nudoque potitus iam littore, vt spem fugæ suis præcideret, nauibus ignem iniecit, munimentoque ibi posito quod suis receptui esset, ad Hastings progreditur, vbi etiam alterum excitauit propugnaculum præsidiumque imposuit. Causas belli iam diuulgat, scilicet vt vlcisceretur mortem Alfredi cognati sui quem vnà cum plurimis Normannis Godwinus Haraldi pater sustulit, vt persequeretur iniurias Haraldi qui cùm Robertum Archiepiscopum Cantuariensem in exilium eiecerat, tùm regnum Angliæ sibi delatum conculcata sacramenti religione occupârat; suos autem ne hostiliter Anglis depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haraldum perferuntur qui omnibus consilijs anteuertendum ratus, vt primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaquauersus nuncios, suos obtestatur vt in fide maneant, omnes vndique copias contrahit, magnisque itineribus Londinum properat vbi illum legatus à Gulielmo adit, qui cùm regnum pluribus repeteret, parum abfuit quin Haraldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficile enim erat superbiam & spem bonam victori detrahere. Protinùs suos ad Guilielmum legat qui insolentiùs comminarentur nisi quàmprimùm in Normanniam se reciperet. Hos tamen facili responso magnaque humanitate ille dimisit. Delectum interim Londini Haraldus habet, resque suas superiori contra Norwegos prælio admodum attenuatas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & alijs quos patriæ charitas ad commune periculum propulsandum euocârat, conflauit. Iam in Suthsexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & animo non infracto vix septem mill. pass. à Normanno castris in planitie positis consedit. Quò etiam statim exercitum suum admouit Normannus. Primùm exploratores vtrinque submissi, qui ab Anglis erant, omnia siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatum & disciplinam supra fidem extulerunt, adeò vt Gythus Haraldi frater minor natu bellicis operibus clarus de rerum summa non vno prælio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios esse Martis euentus, victorias sæpiùs esse à fortuna quàm virtute, cunctationem maturam maximam esse disciplinæ militaris partem: si modò fidem de regno Guilielmo dedisset vt ipsum subduceret admonuit, vtique nullis copijs contra conscientiam muniri posse, Deum de violata fide pœnas expetiturum, nec quicquam magis terrori Normannis fore, quàm si nouum conscriberet exercitum quo nouis denuò prælijs exciperentur, ad hæc pro se spondet si eius prælij fortunam sibi committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum, vtpote

vtpote qui bonæ mentis conſcientia fretus aut faciliùs hoſtes profligaret, aut fœliciùs patriæ vitam profunderet. Non æquis auribus Rex hæc accepit quæ cum ſuo dedecore coniuncta videbantur, vt enim belli euentum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. Normannorum itaque laudes obtriuit, nec è ſua dignitate aut priſtina virtute exiſtimauit, cùm iam quaſi ad vltimum periculi perueniſſet, inſtar meticuloſi pedem referre, æternámque ignominiæ labem ſubire. Ita fortuna quos ſubuertere inſtituit, conſilij expertes primùm reddit. Dum hæc aguntur Guilielmus vt pio affectu reipublicæ Chriſtianæ ſit proſpectum & à ſanguine Chriſtiano temperatum, monachum internuncium mittit, qui Haraldo conditionem propoſuit vel regno prorſus cederet, vel ſub Normanno clientelari iure ſe iam inde regnare agnoſceret, vel ſingulari certamine cum Guil. decertaret, ſaltem, vt Pontificis Rom. iudicio de Anglico imperio ſe ſiſteret. Ille autem quaſi ſui impotens nullam cōditionem amplexus ad diuinum tribunal vniuerſam cauſæ diſceptationem reiecit, & poſtero die qui 2. Id. Octob. erat, pugnandi copiam ſe facturum reſpondit, quem credulo errore ſibi fauſtum fore perſuaſerat eò quòd natalis eſſet. Inſequentem noctem Angli ſolutiori luxu, comeſſationibus, & vociferationibus, Normanni autem ſuſceptis pro exercitus ſalute, & victoria votis produxêrunt. Prima luce acies vtrinque inſtruunt, Haraldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri inſtituto exercitus frons debetur) cum bipennibus conſtituit, altero agmine ipſe cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinenſibus conſtitit. Primam Normannorum aciem ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitzosberne, *ea conſtabat ex equitibus Andegauenſib. Perticenſib. Cenomannis, Britonibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è Pictonibus Germaniſq; conſtabat Galfridus Martell, & ſtipendarius Germanus regebant. Extremum agmen dux ipſe claudebat, cum robore Normannorum, & ſuæ nobilitatis flore. Sagittariorum verò cohortes vbique erant immiſſa. Normanni non * incondito ſublato clamore, bellicum canentes, agmina mouerunt, primúmque ſagittarum grandinem vndique emittunt, quod genus pugnæ vt Anglis nouum, ita omninò terribile erat, adeò enim densè recidebant, vt in medijs copijs hoſtem habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti impetu incurſant, hi autem qui locum quem ceperant corporibus tegere, potiùs quàm cedere obfirmato animo deſtinarant, omnes connixi fortiter hoſtem magnâ cum clade auerterunt, illi autem denuò irruunt, horrendoq; ſtrepitu vtrinque acies impellitur. Iam collato pede quaſi vir viro congrederetur, acriter aliquandiu pugnatum eſt, Angli autem*

* *Cantus Rollandi.*

conferti, & quasi cohærentes impetum sustinent, adeò vt multis vulneribus acceptis iam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quàm militis munere fungens sua authoritate inhibuisset, hæret itaque pugna, & equites Normannici quàm concitatissimè immittuntur, & supernè vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens suis vbique præstò erat, nec minùs parte alia Guilielmus qui cùm vno, & altero equo suffosso, verâ virtute vincere non potuit, ad artem se conuertit, suis imperat vt receptui canant, & gradum, seruatis tamen ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriam præ manibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa iam, & explorata victoria, cùm illi, reductis ex improuiso agminibus, ex integro signa inferunt; & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fugæ, pugnæque consilium oppressi, plures autem aditiorem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati præsentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent, donec Haraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo & Leofwino fratribus ceciderit, tum Edwinus Morcarusq́, & pauculi, qui cædi superfuerant fuga elapsi cesserunt Deo, cesserunt tempori, cùm ab horâ diei 7. ad crepusculum vsque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc prælio Normannorum plùs minùs 6000. Anglorum verò longè plures. Guil. victor omnibus lætitijs exultans supplicatione decreta honorem Deo Opt. Max. habuit, positóque inter medias strages tentorio, noctem traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, Anglísque idem permisisset, ipse Hastingas *regressus est, vt de persequenda victoria consilium iniret & lassatum militem tantisper reficeret. Quamprimùm autem huius cladis fama nuntijs trepidis Londinum, & in alias Angliæ vrbes perlata esset, vniuersa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, quæ sepulturæ in monasterio Walthamiæ tradidit. Edwinus Algitham sororem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen proceres, populum ne animum desponderent, admonent, consiliáq́, de repub. conferunt. Archiepiscopus Eborac. ciues Londinenses, & Classarij (quos* Boꞇeꞅcapleꞅ *vocarunt) Eadgarum in regem consecrandum, bellumque cum Guil. redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopus verò, & præsulibus, & alijs qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant; optimum videbatur deditionem*

Botscarles.

nem facere, & non efferatum victoris animum ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui iam Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Guilielmus interim Hastingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verùm vt latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copijs per Cantij partem, Suthsexiam, Suthreiam, Suthantonensem agrum, & Bercheriensem peruagatur, vicos & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam Tamisim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilij caperent, nec adduci poterant, vt positis simultatibus communi animo Reipub. prospicerent. Vt enim Ecclesiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille iam & in animos hominum, & in regna autoritatem exercebat) absoluerentur, cùm res iam non accisæ, sed planè perditæ essent, in sententia ita de deditione persliterunt, vt multi saluti consulentes se ex vrbe subduxerint. Alfredus verò Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigorniensis, præsulésque alij vnà cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno apud Berkhamsted *occurrunt, obsidibúsque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinùs Londinum aduolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Christi indixerat, omnia parat, & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.*

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus, qua sexcentis septem annis definita erat, & conuersio in Angliæ regno facta est insignis, quam alij in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam ignauiam, alij in Cometem illum, & vim syderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, sed nunquam iniustis distribuit, reiecerunt. Alij autem qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quòd dum specioso religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abijceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum obijceret.

QVám insolens & crudelis hęc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliàs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causásque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium dire-

ctum sibi reseruaret, obsequiumq; clientelari iure sibi & successoribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, & nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiùs fiduciarij Domini, & possessores. Sigillúmq; sibi aptauit in cuius altera parte inscribitur *Hoc Normannorum Guilielmū nosce patronum,* In altera verò *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem.*

Sigillum Guilielmi Conquestoris.

Quinetiam (vt habet Guil. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylua abditos, & inde crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos suos, sed per Gallos fœderatos expulit: vt dum alienigenæ alterutros transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem inquam, Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam infœlicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugerant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Angligenam exercitum & ducem obiecit; Normannos feriari permittens. Ingens sibi leuamen prouidens vtrilibet vincerent. Nec eum cogitatio lusit. Nam vtrinque Angli aliquandiu digladiati inter se, palmam otioso Regi refudêre.* Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmauit edicto vt nullum Anglicæ gentis monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. Vnde factum est vt de eo defuncto, indigenæ aduenas leuiter expellerent, sibique antiquum ius vindicarent.*

Angli dignitatibus exclusi.

Hæc vbi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempestatem, quæ impendit, auertere, & sibi quietem vel pecunia redimere, qua in re vsus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi opera. Scribit enim Adam Bremensis. *Inter Suen, & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noster Pontifex muneribus Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam se totum contulit. Scribit enim Geruasius Tilburiensis. *Cùm insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores insulæ fines suo subiugasset imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuisset exemplis. Ne libera de cætero daretur erroris facultas, decreuit subiectum sibi populum iuri scripto, legibúsq; subijcere. Propositis igitur legibus Anglicanis, secundum tripartitam earum distinctionem, hoc est,* Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, *quasdam reprobauit, quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficacissimæ videbantur, adiecit.* Deinde, vt

author

author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit, totam terram descripsit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem eius, & possessorem sciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipsa possessio, & eius possessor regiæ notitiæ manifestatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit,* Domesday *cognominatur.* Huius libri libentiùs meminerim, quòd eius subinde memoria vsurpanda sit, quemque *Librum Guil. Librum Censualem, Angliæ Notitiam, Angliæ commentarios Censuales, Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet. Domesday booke. *Liber Iudiciarius Geruasio Tilb.*

Quod verò Polidorus Virgilius scribit Guilielmum illum victorem Duodecem virorum iudicium primum induxisse, nihil à vero alienius: Multis enim antè annis in vsu fuisse certissimum est ex legibus Etheldredi. Nec est cur terribile iudicium vocaret: E populo enim XII-viri ritè euocantur, hi iureiurando obligantur verè de facto sententiam dicere, aduocatos coram tribunali vtrinque differentes, & testes audiunt; inde acceptis vtriusque partis instrumentis seorsim concluduntur, sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se conuenerint, quod vbi coram iudice pronunciauerint, ille de iure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi maiores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tùm ad corruptelas euitandas, & affectus intercludendos existimârunt. *Iure de 12.* *Duodecim viri.*

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales,* (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consederunt, regionem à suo nomine Normanniam denominârunt, quæ prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Westenrych, i. *Occidentale regnum* vocitârunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principem. *Normanni vnde appellati.* *Neustria.*

principem Normanniæ ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret.

Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cúmque Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne se By god) quod interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt* Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Bigod.

Normannorum bellica virtus.

Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita refloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtraque supposuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeò vt ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum euocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexij Comeni filius, vt refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens præcipuè familiaritati suæ applicabat, amorem eorum filio transcribens,* adeò vt iam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi*, Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. Qui *vbique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cùm Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglicè vitam diuturnam secures suas collidentes vt sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam verò quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribus communibus aspersit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insedêrunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA.

Angli satellites Imperatorum Constantinopolit. Barangi.

Chalcondilas.

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Est itaq; manifestum, nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* Cúmque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, vt reliquæ quæ sub idem tempus Europam vniuersam occuparunt, & posteà Asiam, verissimè & è sacrarum literarum authoritate scripsit Nicephorus. *Vt terrores de cœlo sæpè hominibus à Deo incutiuntur, vt fulmina, incendia, & imbres procellosi: sæpè à terra, vt telluris hiatus, & quassationes: sæpè ex aëre, vt typhones, & nimbi: ita hi à Deo asseruantur Septentrionales ac Hyperborei terrores, vt pro pœna quadam, quando, & quibus prouidentiæ diuinæ visum fuerit, immittantur.*

In Penbrochia. *De consolatione ad Albinam.* *Nicephorus.* *Ab Aquilone malum.*

BRITANNIÆ DIVISIO.

D Britanniæ diuisionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundū gentium habitationes, vel ποικιλῶς, & πολιτικῶς, id est, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iurisdictiones. Quum autem de primo & secundo huius diuisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporū iniquitate circumfusa est caligine, vt multò facilius sit in hac re falsa conuincere, quàm vera inuenire.

Quomodo regiones diuiduntur.

Historici nostri antiquissimam Britanniæ diuisionem fuisse contendunt, quà in *Loegriam, Cambriam, & Albaniam* partiuntur, id est, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tùm quòd triplex sit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremò Insulam inter se diuiserunt, enata videtur: tùm quòd eiusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum

Galfredum.

Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri seculi existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quòd hîc totidem, cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Britannia.
Magna Parua.
Dio.

Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in Hechtlandmen, & Lawlandmen. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis esse non poterat, nec ferax:* termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet, & SVPERIOREM vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam*, quæ ad Caerleon in Walliâ, & *Victricem vicessimam*, quæ ad Chester, siue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc diuisionem à Seuero Imperatore factam fuisse existimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Insulæ administrationem inter duos præfectos bifariam diuisisse.

Britannia inferior & superior.
Lib. 55.
Isca, Caerleon ar Vsk.

Britannia triplex.
Dist. 80.

Posteà in tres partes Britanniæ prouinciam descripserunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre est, videlicet in MAXIMAM CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diœcesibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius P R. apud Gratianum innuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum magistratuum ditiones imitatas esse, illísque in vrbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia, Londinensem scilicet, Eboracensem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant

cant Cantuarienſem (eò in Londinenſis ſedes tranſlata erat) Britanniam PRIMAM conſtituiſſe: Walliam quæ epiſcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuiſſe SECVNDAM: prouinciam verò Eboracenſem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuiſſe MAXIMAM CAESARIENSEM exiſtimo.

Subſequens ætas, cum Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitam fecit, BRITANNIAM nimirùm PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CAESARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CAESARIENSEM, VALENTIA pars ſeptentrionalis fuiſſe videtur Maximæ Cæſarienſis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodoſius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs oſtendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem conceſſerat hoſtiũ, ita reddiderat ſtatui priſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Huius Theodoſij filium, (qui Auguſtus creatus, Flauius Theodoſius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidiſſe conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nuſquam legatur. Vt igitur ſummatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Auſtralis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamiſim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CAESARIENSIS, à Tamiſi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CAESARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. ſiue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad foſſam, iuxta Edenburgum, quam Scoti **Gramesdike** vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia quinque partita. *Lib. 28.* *Britannia prima.* *Britannia ſecunda.* *Flauia Cæſarienſis.* *Maxima Cæſarienſis.* *Valentia.*

Non poſſum hîc non requirere quorundam eruditiſſimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæſarienſem, alij Britanniam Secundam fuiſſe volunt. Quaſi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Conſulares & Præſides adminiſtrârunt. Maxima enim Cæſarienſis, & Valentia à Conſularibus, reliquæ tres Britannia Prima, Secunda, & Flauia à Præſidibus adminiſtrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum inſimulet: quid me in hanc ſententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obſeruârim

Romanos eas Prouincias, ſemper *Primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima, Belgica Prima, Lugdunenſis Prima, Aquitania Prima, Pannonia Prima,* quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, Inferiores dictas fuiſſe: Auſtralem noſtræ inſulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuiſſe ſtatui. Eadem ratione cùm *Secundæ prouinciæ*, quas vocant, à Roma diſiũctiores eſſent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias ſolummodò *Conſulares* magiſtratus habuiſſe notauerim, quæ hoſtibus obiacebant, vt videre eſt apud librum Notitiarum, non ſolùm in Galliâ, ſed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæſarienſi* in eo libro *Conſulares* cenſeantur: eas Scotis & Pictis proximas expoſitáſque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flauiam* autem *Cæſarienſem* hîc omnibus intermediam fuiſſe, & in Angliæ meditullio non poſſum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum ſentit antiquus ille ſcriptor Giraldus Cambrenſis. Hæ fuêrunt ſub Romanis Britanniæ diuiſiones.

Poſteà, barbaris vndique inſultantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingraueſcente, ſanguine & ſucco exhauſta aliquandiu iacuit, ſine vllo imperij ſimulachro. Demùm verò ea pars, quę ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* ſcilicet & *Pictorum* conceſſit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuerſam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in ſeptem regna deſcripsêrunt, *Cantium* ſcilicet, *Southſexiam, Eaſt-angliam, Weſtſexiam, Northumbriam, Eaſtſexiam*, & *Merciam*.

Saxonum Heptarchia.

Quas regiones ſiue Comitatus hæc regna complexa fuerint, tabella potiùs, quàm verborum congerie, vt ſimul & ſemel intueatur lector, proponere libet.

Heptarchia Saxonica

1 CANTII regnum continebat — *Cantium.*

2 SVSSEXIAE, siue Australium Sax. regnũ continebat
- *Suthsexiam.*
- *Suthreiam.*

3 EASTANGLIAE, siue Orientalium Anglorũ regnum continebat
- *Norfolciam.*
- *Suthfolciam.*
- *Cantabrigiam*, cum Insula *Ely.*

4 WESTSEXIAE, siue Occiduorum Saxon. continebat
- *Cornwalliam.*
- *Somersetiam.*
- *Deuoniam.*
- *Wiltoniam.*
- *Dorsetiam.*
- *Southamptoniam.*
- *Bercheriam.*

5 NORTHVMBRIAE regnũ continebat
- *Lancastriam.*
- *Eboracam.*
- *Dunelmiam.*
- *Cumbriam.*
- *Westmoriam.*
- *Northumbriam*, & regiones Scotiæ vsque ad Edenburgi fretum.

6 ESTSEXIAE, siue Orientalium Sax. regnũ continebat
- *Essexiam.*
- *Middelsexiam.*
- Partémque *Hertfordiæ.*

7 MERCIAE regnum continebat
- *Glocestriam.*
- *Bedfordiam.*
- *Herefordiam.*
- *Buchinghamiam.*
- *Wigerniam.*
- *Oxenfordiam.*
- *Warwicum.*
- *Staffordiam.*
- *Leicestriam.*
- *Derbiam.*
- *Rotelandiam.*
- *Salopiam.*
- *Northantoniam.*
- *Nottinghamiam.*
- *Lincolniam.*
- *Cestriam.*
- *Huntingdoniam.*
- Partémq; *Hertfordiæ* alteram.

NEC

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed in quasdam regiunculas cum suis Hidis, quas ex antiquo fragmento quod à Francisco Tate in antiquitate iuris nostri versatissimo accepi. Continet verò tantùm regionem Cishumbranam.

* *Hida est, vt nonnullis placet, tantum terra quantum aratrum vno anno colere potest.*

Myrcna continet 30000.* Hidas	*Nox gaga* 5000.hidas.
Woken-setna 7000.hidas.	*Oht gaga* 2000.hidas.
Westerna 7000.hidas.	*Hwynca* 7000.hidas.
Pec-setna 1200.hidas.	*Ciltern setna* 4000.hidas.
Elmed-setna 600.hidas.	*Hendrica* 3000.hidas.
Lindes-farona 7000.hidas.	*Vnecung-ga* 1200.hidas.
Suth Gyrwa 600.hidas.	*Aroseatna* 600.hidas.
North-Girwa 600.hidas.	*Fearfinga* 300.hidas.
East Wixna 300.hidas.	*Belmiga* 600.hidas.
West Wixna 600.hidas.	*Witherigga* 600.hidas.
Spalda 600.hidas.	*East willa* 600.hidas.
Wigesta 900.hidas.	*West willa* 600.hidas.
Heresinna 1200.hidas.	*East-Engle* 30000.hidas.
Sweordora 300.hidas.	*East sexena* 7000.hidas.
Eysla 300.hidas.	*Cant-warena* 15000.hidas.
Wicca 300.hidas.	*Suth-sexena* 7000.hidas.
Wight-gora 600.hidas.	*West-sexena* 100000. hidas.

Aelfredus nummus dicitur.

Posteà cùm solus Ælfredus, qui etiam Aluredus dicitur, rerum potiretur, vt Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ingulphi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigena rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias, id est, Hundreds, & Decimas, id est, Tithings, distribui fecit, præcepitq; vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui antè Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis vesperi demisisset, manè vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusiús tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauêrunt, adeò vt*

Centuria.

nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas Hundreds *dicunt, & Decimas, quas* Tithings *vocant, instituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxat viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria & decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò istiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouinciæ, vt per publicos aggeres, vbi semitæ per quadriuium finduntur, armillas aureas iuberet suspendi, qui viantium auiditatem riderent, dùm non esset, qui eas abriperet.*

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus Wappentaches nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam Wappentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglicè enim arma vocantur* pæpun ⁊ *&* Taccape *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis expresiè secundum linguam Anglicam dicamus* Wepentac, *armorum tactus est.* pepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia quas vocabant* Ðpihingar, *quòd erat tertia pars prouinciæ. Qui verò super eas dominabantur, vocabantur* Ðpihinȝeperar ⁊ *ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs. Sicque quod Angli vocabant Hundredam, isti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredis, isti vocabant* Ðpihinȝe. *In quibusdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* þpihinȝe *definiri non poterat, ferebatur in Schyram.* Wappentacks, Tithings, and Lathes.

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo Shyres appellamus, à ſcype Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere significat: primáque diuisione tantùm XXXII. numerabantur, anno enim à Christo nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* XXXII. *sedecem inuaserunt.* Eáque tempestate pro legum varietate hi Comitatus diuisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduo- Shyres.

Angliæ diuisio pro ratione legum. rum scilicet Saxonum quam *Westsaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem spectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Sussexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Wintonia, Somersettia, Dorsettia, & Deuonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracensis, Derbia, Nottinghamia, Leicestria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Essexia, Middlesexia, Northfolcia, Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem sequebantur, hi erant Glocestria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Cestria, Salopia, & Staffordia. *Liber M. S. Sancti Edmundi.* Cùm autem huius regni censum egerit Gulielmus primus, XXXVI. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. Domesday Booke. Acta tamen publica, in quę censum ille retulit, duntaxat XXXIIII. percensent, Dunelmia enim, Lancastria, Northumbria, Westmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hæ tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alteræ illæ vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracensi agro comprehensæ. Verùm posteà in numerum additæ XXXIX. Comitatuum numerum compleuerunt, quem hodiè habemus. *Wallia in Comitatus diuisa.* Quibus accedunt XIII. plures in Wallia, quorum sex fuerint tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate instituit Henricus octauus.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus regius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Respub. caperet, constituitur. * Huius prima institutio ab Alfredo Rege repetenda, qui custodes regni singulis Comitatibus constituit. *897. Matth. Westm.* Quos posteà Henricus III. restituit, *Capitaneosque dixit*. Ille enim anno regni quinquagessimo *tenuit Parlamentum*, vt habet Iohannes Londinensis, *in quo fuerat salubriter ordinatum quòd in quolibet Comitatu sumptibus regijs vnus fiat Capitaneus, qui cum auxilio Vice-comitis arceret prædonum rabiem truculentam à rapinis: ergò multi terrore perterriti cessauerunt, & cœpit potestas regia respirare.* Prouidè hi quidem, sed an prudentiùs Canutus Danus, qui in Monarchia Tetrarchiam instituit differant nostri Politici. *Floruit 1070.* Ille enim, vt author est Hermandus Archidiaconus, *per omnia solers sollicitudinem regni quadrifariam partiens Tetrarchas stabiliuit quos fidelis voti repererat. Westsaxiæ sibi ipsi maiorem, Edrico* * *Midan-mircham secundam portionem, Yrto tertiam Northumbre vocitatam, Turkillo Comiti Est-Angliæ quartam, quæ redundabat copia*

** Mercia.*

aureo

aureo cornu plena. Et hæc accepta fero diligentiæ Fr. Thinni qui in hoc antiquitatis studio summa cum laude desudauit, & hæc mihi scorsim annotauit.

Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur his Comitatibus quem *Vicecomitem*, quasi vicarium Comitis, & nostra lingua Shiriffe, i. *Comitatus præpositum* vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæstor rectè dici potest. Eius enim est publicas pecunias Prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præstò adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris solùm, non facti sunt Iudices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem ius dicunt Iustitiarij, quos *Itinerantes*, & *Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de caussis cognoscant & de incarceratis sententiam ferant. Henricus II. hos itinerantes instituit, vel potiùs restituit. *Ille,* vt inquit Matthæus Parisiensis, *consilio filij sui, & episcoporum constituit Iustitiarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius suum conseruarent illæsum.*

Shiriffe of the shire.

Iustitiarij Itinerantes.

Quòd ad Ecclesiasticam iurisdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis presbyteris assignâssent, & parochias eis diuisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in historia Cantuariensi, distribuere cœpit.

Episcopi.

Anglia in Parochias diuisa.

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracensem. Quibus subsunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Qui verò sunt hi Episcopatus, cum Comitatibus, siue Diœcesibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendissimus pater Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, optimarum literarum patronus, & antiquitatis summè studiosus, his suis verbis ostēdit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

C*Antuariensis*, inquit, *cum Roffensi, ipsum Cantium Comitatum continet. Londinensis quæ Essexiam, Middlesexiam, partémque Hertfordensis Comitatus. Cicestrensis Southsexi-*

ueſtituram ab alio accipit, nec præter Deum, ſuperiorem agnoſcit,eiuſq; filius primogenitus Principis nomine honoratur. *Princeps.*

Nobiles verò noſtri diuiduntur in Maiores & minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel ijſdem vertutis ergô à Rege exornantur.

DVX primus eſt poſt Principem dignitatis titulus. Hoc primùm nomen erat officij,& non honoris.Circa Ælij Veri tempora qui limitibus præerant Duces ſunt primùm dicti, eratque hic gradus Conſtantini ætate Comitibus inferior. Deleto Romano imperio hic titulus etiam vt officij nomen remanſit, quique apud nos in antiquis chartis Saxonico ſeculo tanto numero *Duces* dicuntur Anglica lingua tantùm *Ealdormen* vocabantur, ijdémque qui *Duces* etiam *Comites* ſunt appellati, vt Guilielmum illum Angliæ Victorem quem plerique omnes *Normanniæ Ducem* dicunt, Guil. Malmesburienſis *Normanniæ Comitem* vocat. Sed cùm Ducem tum Comitem nomen fuiſſe officij ex hac formula creandi Ducis vel Comitis apud Marculphum antiquum ſcriptorem conſtat. *Præcipuè regalis in hoc perfectè collaudatur clementia vt inter populum cunctum bonitas & vigilantia requiratur perſonarum : nec facilè cuilibet iudiciariam conuenit committere dignitatem niſi priùs fides & ſtrenuitas videatur probata. Ergo cùm & fidem & vtilitatem tuam videmur habere compertam , actionem Comitatus, Ducatus, vel Patriciatus in pago illo quem anteceſſor tuus vſque nunc viſus eſt egiſſe, tibi in agendum regendúmque commiſimus,&c.* Honorarius titulus eſſe cœpit ſub Othone Magno circa annum 970. Ille enim vt ſibi arctiùs viros bellicoſos & prudentes aſtringeret regalibus quæ dixit inſigniuit: Regalia hæc erant dignitates vel prædia in feudo. Dignitates erant *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuaſores, Valuaſini*. Hæreditarius titulus ſeriùs eſſe cœpit in Gallia, nec antequam Philippus III.Rex Galliç conceſſit,vt Britanniæ Duces iam inde vocarentur qui & Duces & Comites anteà promiſcuè nominati. In Anglia verò Normannico tempore, cùm ipſi Normannici Reges, Normanniæ Duces eſſent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit, *per ſertum in capite, annulum in digito,& virgam auream*, vt Normanniæ Duces anteà *per enſem,& vexillum*. Idemque Rex in Parlamento filios ſuos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lancaſtriæ

Dux.

Sigonius lib.5. Regni Italici.

36.E.3.

castriæ *per cincturam gladij imposito capitibus pellito pileo, & circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita.* Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces subinde creati, qui tamen nunc euanuêrunt omnes.

Marchiones. MARCHIO, id est, *Præfectus limitaneus*, secundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus seriùs ad nos peruenit, nec ante Richardi secundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum *Vere* Oxoniæ Comitem, delicias suas, primùm Marchionem Dubliniæ designauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, **Lord Marchers** vulgò vocabantur, & non **Marquesses**, vt nos vocamus. A Rege verò creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatus impositionem.*

Comites. COMITES, qui tertium locum tenent, à maioribus nostris Germanis habuisse videamur. Illis enim olim, vt author est Tacitus, *Comites erant qui Principibus consilium, & authoritas semper adessent*. A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deuenisse existimant alij. Imperatores enim adulto iam imperio, domesticũm quendam senatum circa se habere incæpêrunt, qui Cæsaris Comitatus appellatus, & ipsi quorum consilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inscriptionibus antiquis frequẽs est. COMITI IMPP. Paucísq; annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magistratibus datum, qui sacrum Comitatum obseruarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen posteà porrectum sit ad omnes qui alicui negotio præpositi erant, Suidæque definitur Comes ὁ λαῶ ἄρχων, vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Constantinum Magnum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret, in vsu non fuisse. Hic autem cùm imperij Romani formam nouis distinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio suo deuincire, atq; honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium sine administratione primùm instituit: erátque Comitiua facultas quædam, & priuilegium, Principem non solùm prodeuntem, sed in Palatio quoque & locis secretioribus comitandi, posse illius epulis, priuatísque sermonibus interesse. Vnde apud Epiphanium legitur, ὃς καὶ παρ' αὐτῷ τῷ βασιλέως ἀξιώματος Κομήτων ἔτυχε. *i. Qui etiam Comitum dignitatem à Rege consecutus.* Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione concessit, & vicissim, qui in magistratu & Reipub. administratione essent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem,

dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore significauit, initio temporariam, posteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna distraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones nostri, quos sua lingua Ealdorman, Latinè *Comites* dixêrunt, quos *Eorlas* Dani vocarunt, vt author est Ethelwerdus, quo nomine emollito Earles hodie appellantur. Diuque sanè & simpliciter hoc nomine nuncupati sunt, tandem loci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas. Primi verò hæreditarij Comites in Gallia erant, vt obiter adnotem, Comites Britanniæ. Verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor summam rerum in hoc regno administraret, Comites cæperunt esse feudales, hæreditarij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre est, de tertio denario Comitatus. Exempli gratiâ Matildis Imperatrix Regis Henrici Primi filia & hæres his verbis Comitem creauit, vt in ipsa charta quam habeo, apparet. *Ego Matildis filia Regis Henrici & Anglorum Domina do & concedo Gaufredo de Magnauilla pro seruitio suo & hæredibus suis post eum, hæreditabiliter vt sit Comes de Essexia, & habeat tertium denarium Vicecomitatus de placitis sicut Comes habere debet in Comitatum suum in omnibus rebus.* Et hæc antiquissima est quam hactenus vidi Creationis charta. Similiter Henricus 2. Rex Angliæ his verbis Comitem creauit. *Sciatis nos fecisse Hugonem Bigod Comitem de Norfolc, scilicet de tertio denario de Norwic, & Norfolc, sicut aliquis Comes Angliæ liberiùs Comitatum suum tenet.* Quod sic exponit liber vetustus Monasterij de Bello. *Consuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium sibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus pleniùs. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice versa. Comes autem est, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proueniunt, in quolibet Comitatu percipit. sed non omnes Comites ista percipiunt, sed hi quibus Rex hæreditariò, aut personaliter concessit.* Vnde verò Polydorus ille. *Anglis mos est, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam sine possessione locorum, è quibus ipsi tituli petantur. Quare Rex solet ijs qui nihil in eo Comitatu habeant, ex suis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ summam in possessionis loco.* Creabantur tempore Regis Edwardi Tertij *per cincturam gladij & Chartam traditam,* posteà accessit *impositio pilei cum circulo aureo.* Verùm inter Comites longè honorarissimi erant illi qui Comites Palatini sunt dicti, Vt enim Palatinus commune erat nomen omnibus qui

Eorles, hodie Earles.

P. Pithœus in Memorab. Campaniæ.

Comes Palatinus.

officijs in Regis palatio fungebantur, ita Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus ei qui fuit antè Palatinus, cum regali quadam authoritate iudicandi in suo territorio.

P. Pithæus.

Vicecomites. Post Comites VICECOMITES ordine sequuntur, *Vicounts* nos vocamus. Hæc vetus officij, sed noua dignitatis appellatio, & Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Barones. Inter Nobiles maiores, locum proximum obtinent BARONES. Etsi autem non me latet, quid de huius nominis apud Ciceronem significatione scribunt eruditi: Isidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui sic se habet. *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, compluresq; euocatos cum telis secum habere cõsueuerat, à quibus cæteri intercluduntur.* Nec dissentit vetus Glossarium Latino-græcum quod vertit *Baro* per ἀνὴρ. Vbique etiam in Longobardorum legibus Baro pro *Vir* vsurpatur. Nominis verò Etymologiæ, quas nonnulli procuderunt, mihi parùm arrident. Fæciales Gallici deducunt Barones à Gallica lingua quasi *Par-hommes*, i. *æquali dignitate*, Iurisperiti Anglici quasi *robora belli*, Germani nonnulli quasi *Banner-heirs*, i. *Vexilliferi*, Isidorus quasi βαρεῖς i. graues. Alciatus à Beronibus, gente antiqua Hispanica, quos olim mercenarios milites fuisse tradit. Quo tempore appellatio illa in hanc insulam deuenerit non mihi compertum. Britanni pro suo non agnoscunt. In Saxonicis legibus nusquam comparet, nec in Alfrici Glossario Saxonico inter dignitatum vocabula habetur, vbi *Dominus Laford* vertitur quod nos in Lord contraximus. Danis verò liberi Domini cuiusmodi hodie Barones nunc sunt, *Thani* dicebantur, & adhuc (teste Andrea Velleio) dicuntur. In Burgundia tamen valde antiquus est nominis vsus, scribit enim Gregorius Turonensis, *Burgundiæ Barones tam Episcopi quàm cæteri Leudes, &c.* In fragmento legum Canuti Regis Anglorum & Danorum legi, *Collicipium quod est summa censu diuersa diuersarum dignitatum, si minoris Vironis i. Baronis, 2. libræ, si maioris, quatuor.* Primis etiam Normannorum temporibus Valuasores, & Thani proximi à Comitibus in dignitate censebantur, & Valuasores maiores (si illis qui de Feudis scribunt, credimus) ijdem fuerunt qui nunc Barones. Vt Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & molliora reddidit. Nec dum magni honoris erat, Illis enim temporibus Comites

In Parergis.

Lordes.

* *Circa annum 580.*

Thani multi in Anglia tempore Conquestoris.

mites nonnulli suos sub se Barones habuerunt, meminíque me legere in antiquis Francorum Constitutionibus decem fuisse Barones sub Comite & totidem Capitaneos sub Barone. Necnon chartas antiquas extare certum est in quibus Comites scribebant, *Omnibus Baronibus meis tam Francis quàm Anglis salutem*,&c. Etiam melioris notæ ciues *Barones* vocabantur, ciues enim Warwicenses in libro Angliæ Censuali Barones, item ciues Londinenses, & quinque portuum incolæ eodem nomine gaudebant. Paucis deinceps interiectis annis, vt Romæ olim Senatores è censu eligebãtur, sic Barones apud nos sunt habiti, qui XIII. feoda militaria & tertiam partem vnius feodi militaris, *quolibet feodo*, vt habet vetustus liber, *computato ad XX. libras quæ faciunt* 400. *Marcas, ea enim erat valentia vnius Baroniæ integræ, & qui terras & redditus ad hanc valentiam habuerunt, ad Parlamenta summoneri debuerunt*, tenebant. Dignitásque esse videbatur cum iurisdictione, quòd * Baronum, quas vocant, Curiæ quodammodo innuant. Ipsaque Baronum multitudo persuadet tales fuisse Dominos qui ius in sua ditione dicere possent, cuiusmodi apud Germanos *Free-herrs* dicuntur, maximè verò si castra sua habuerant. Tunc enim Baldi celeberrimi illius Iurisconsulti definitioni respondebant, qui cum Baronem definit, quicunque *habuit merum mistumque imperium in aliquo castro concessione Principis*. Omnésque, vt aliqui volunt, qui Baronias tenebant hunc sibi honorem arrogasse videntur, & certe illa ætate centum quinquaginta Baronias in Anglia numerauit Henricus tertius. Et hinc est quòd tot in historijs eius seculi *nobiles Barones* dicantur: plenáque honoris illa appellatio sanè erat tunc, & nomine *Baronagij Angliæ* omnes quodammodo regni ordines continebantur. Sed ad summum honorem peruenit ex quo Rex Henricus 3. ex tanta multitudine quæ seditiosa & turbulenta fuit, optimos quosque rescripto ad Comitia Parlamentaria euocauerit. *Ille enim* (ex satis antiquo scriptore loquor,) *Post magnas perturbationes, & enormes vexationes inter ipsum Regem, Simonem de Monteforti & alios Barones motas & sopitas, statuit & ordinauit, quòd omnes illi Comites, & Barones regni Angliæ quibus ipse Rex dignatus est Breuia summonitionis dirigere, venirent ad Parlamentum suum, & non alij: nisi forte Dominus Rex alia consimilia Breuia eis dirigere voluisset.* Iam inde illi soli regni Barones censebantur, quos eiusmodi rescriptis reges ad Comitia vocauerint; donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis hunc

Court Barons.

Matth. Paris pag. 1262.

Barones Parlamentarij.

hunc honorem quibusdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per rescriptum solummodò sunt in vsu.

Vauasores. *Vauasores*, siue *Valuasores* proximum post Barones locum olim tenuerunt, quos à Valuis iuridici nostri deducunt; verùm horum dignitas iam euanuit, quæ à Francis ad nos promanâsse videtur. Cum enim illi rerum in Italia potirentur Valuasores, vt author est Sigonius, illos dixerunt qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebisue partem acceperant, & vt Butelerius Iurisconsultus inquit, summæ coërcitionis, sed non nundinarum & mercatus ius habuerunt.

Baneretti qui alijs *Baronetti* cùm Valuasorum nomen iam desierat, à Baronibus secũdi erant, quibus inditum nomen à vexillo, concessũ enim erat illis militaris virtutis ergô, quadrato vexillo, perinde ac Barones vti, vnde & equites vexillarij à nonnullis vocantur, & **Banner-heirs** Germanis, quorum inter nostros celeberrimus fuit Ioannes Coupland quem in Baneretti statum erexit Rex Edwardus 3. quòd Dauidem 2. Scotorum regem in prælio cepisset.

Nobiles minores sunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generosi, & **Gentlemen** dicuntur.

Equites siue Milites. Equites qui & Milites dicti, apud omnes ferè gentes ab equis nomẽ inuenerunt, *Cauallieri* enim Italis, *Cheualier* Gallis, **Reiter** Germanis, *Margogh* Cambro-britannis ab equitando dicuntur, Anglis solummodò **Knights** vocantur. Quod nomen si non sit à Saxonico Cnyȝhτ, quem pro *administro, vsurparunt, ne hariolari possim: nisi existimes olim dictos fuisse *Radknights*, quorum meminit Bractonus Iurisperitus antiquus, i. *ministri equites*, qui tenebant ea lege suas terras vt Domino in equis inseruirent, & inde truncato nomine, vt contractiùs loqui gaudemus, **Knight** nobis remansisse, vt *Lhafford* pro Domino in **Lord** contraximus. Vndecunque autem facta sit appellatio, non dubito quin hæc dignitas à Germanis maioribus nostris defluxerit, apud quos authore Tacito, *Primus honor iuuentæ scuto frameáque à principe ornari, antè enim domus pars videbantur, sed iam Reipublicæ*. Eques enim nemo nascitur sed creatur vel ab ipso rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque ob bellicam virtutem aut * togatam prudentiam. Inter Gothos, vt legimus apud Paulum Diaconum, consuetudo erat vt Regis filius cum patre pranderet priusquã à Rege gẽtis exteræ arma susciperet, i. vt ego intelligo,

Miles

Miles fieret. Inter Saxones nostros primus (quod legi) Alfredus Rex Athelstanum è filio nepotem Militem fecit, *Chlamydeque coccinea, gemmato baltheo, & ense Saxonico cum vagina aurea donans.* Quæ postea forma equitis creandi Saxonico tempore fuerit, his verbis qui tum vixit ostendit Ingulphus. *Qui militia legitima consecrandus esset, vespere precedente, ad Episcopum, Abbatem, Monachum, vel sacerdotem contritus de peccatis confessionem faceret, & absolutus, orationibus deditus in ecclesia pernoctaret, in crastinum rem sacram auditurus, gladium super altare offerret, & post Euangelium sacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus sacris Christi mysterijs denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò sub Normannis exoleuit, scribit enim in Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Inoleuit consuetudo solennis, vt ea ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, ecclesiam solemniter adeat, gladióque super altare posito, & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum obsequio altaris deuoueat, & gladij, id est, officij sui iugem domino spondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata accesserunt, vnde Milites & Equites aurati hodie vocantur. Ius etiam sigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, vt colligo ex Abendonensi libro, sigillo vti non licuerat. *Quod descriptum* (inquit) *Richardus Comes Cestrensis sigillo matris Ermentrudis signari constituit, cùm (nondum enim militari baltheo cinctus erat,) litera qualibet ab eo directa materno sigillo includebantur.* Subsequenti ætate ex censu (vt colligitur) facti fuerunt Equites, qui enim *Feodum magnum* militare habebant, i. (si antiquis schydis sit vlla fides,) * 680. *acras* terræ, equestris dignitatis ornamenta suo quasi iure postularunt. Imò sub Henrico 3. quodammodo coacti fuerunt Equites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum redditibus collegerunt. *Anno* 1256. vt scribit Matthæus Paris, *exijt edictum regium preceptumq; est & acclamatum per totum regnum vt qui haberet* XV. *Libratas terræ, & supra, armis redimitus tyrocinio donaretur, vt Anglia sicut Italia militia roboraretur, & qui nollent, vel qui non possent honorem status militaris sustinere pecunia se redimerent.* Quanta verò pompa, quantis etiam tributis pro census portione collectis Regum filij hoc honore ornati fuerint, quàm inflammato etiam studio hunc honorem olim ambierint cùm vno die 297. Milites à Rege Edwardo primo fuerint creati, alij scribant. Nostris verò temporibus qui equestrem dignitatem

Malmesb. lib. 2.

Equites aurati.

* 800. alij.

Historia minor.

tem suscipit, flexis genibus, educto gladio leuiter in humero percutitur, Princépsque his verbis Gallicè affatur, *Sois Cheualier au nom de Dieu*, i. Sis eques in nomine Dei, & posteà addit *Auancer Cheualier*, Surge Eques. Milites Balnei qui multis Balneorum

Milites Balnei. & vigiliarum ceremonijs adhibitis patrum memoria creati fuerunt, solummodo in Principum baptisino, nuptijs vel coronatione, sciens omitto, quòd hic ordo iampridem exoleuisse videtur.

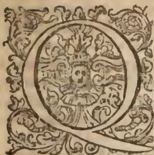
Armigeri. P. Diaconus. His proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi, Hominésque ad arma*, Gothis *Schilpor* à scuto ferendo, vt olim Scutarij Romanis dicti, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in nobilitatis insignia gestant, vel quia principibus & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Olim enim ex his duo vnicuique militi inseruiebant, galeam, clypeúmque gestabant, vt indiuidui Comites adhærebant, eò quòd à milite domino suo terras aliquas in *scutagio* tenebant, vt ipse miles à rege in feodo militari. Quadruplex nunc est horum discrimen, nam quos dixi, iam non sunt ampliùs in vsu. Armigeri primarij hodie censentur Equitum Auratorum filij natu maximi, & eorum itidem filij maximi successiuè: secundo in loco habentur filij natu maximi minorum filiorum Baronum & aliorum superioris ordinis, quando autem primogeniti masculi deficiunt, deficit vnà cum illis titulus. Tertio ordine sunt quibus rex ipse cum titulo insignia donat, aut armigeros creat collum torque S. S. vel sigmatico argenteo, & candidis, & argentatis calcaribus exornans, vnde hodiè in occidentalibus regni partibus vocantur **Whitespurres** ad discrimen Equitum auratorum qui auratis calcaribus vti solent, horúmque primogenitis titulus solummodo competit. Quarto loco Armigeri habentur quicunque aliquo publico in Rep. munere funguntur, vel principi honestiori conditione famulantur.

Generosi. Ciues. *Generosi*, vel promiscuè nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut fortuna è fæce hominum extulit. *Ciues*, siue **Burgesses**, qui in sua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs nostris Comitijs locum habent.

Yeoman. Gemen Saxonicè i. plebs. *Plebeij*, siue **Yeomen** sunt, quos alij *Ingenuos*, lex nostra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt.

Opifices autem sunt, qui mercede operam locant, sedentarij, mechanici, fabri, &c. qui capite censi, & proletarij Romanis dicebantur.

TRIBV-

Vod ad Curias nostras, siue Iuris fora attinet, in triplici sunt apud nos differentia, alia enim sunt Ecclesiastica, alia Temporalia, & vnum mixtum, quod Saxones olim ƿittena-ȝemott ; id est, Sapientum conuentus, nos *Parlamentum*; & vt vniuersum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, ita PANANGLIVM, vel *Commune totius regni concilium* rectè dici possit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus constat, & totius Angliæ corpus repręsentat, à principe pro arbitrio indicitur, summámq; & sacrosanctam authoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant. *Tribunalia.* *Parlamentum.*

Fora Temporalia sunt duplicia, iuris scilicet, aut æqui. Iuris sunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forensi Iuridicorum nostrorum stilo vti) *Curia Cameræ stellatæ, Bancus communis, Scaccarium, Curia Wardorum & liberationum, Admiralij, Assisæ*. Alia quæ obscuriora sunt, omitto.

Bancus Regius ita dictus quòd Rex ipse in eo præsidere solebat, Coronæ placita tractat. Iudices in hoc sunt Capitalis Iustitiarius Angliæ, Iustitiarij assessores tres vel quatuor, Officiarij sunt Clericus Coronæ, Protonotarius, Ministri inferiores sex. *Bancus Regius.*

Camera stellata, siue potius Curia Consilij regij, in qua tractantur criminalia, periuria, imposturæ, dolus malus, &c. Hæc si vetustatem spectemus, est antiquissima, si dignitatem honoratissima. Ex quo enim ad Reges prouocauerint subditi, consiliumque regium institutum fuerit, antiquitatem repetere posse videtur. Iudices verò sunt viri longè honoratissimi, & spectatissimi vtique Consiliarij regij. Hoc verò nomen *Cameræ Stellatæ* accepit, ex quo in Camera stellis ornata Westmonasterij hoc consilium fuerit constitutum. Quod iam olim factum, Legitur enim in actis publicis Edwardi tertij. *Counseil en la Chambre des Estoielles, pres de la receipte al Westmuster*. Verùm huius authoritatem prudentissimus Princeps Henricus septimus ita Parlamentaria authoritate adauxit, & constabiliuit, vt nonnulli primùm instituisse falsò opinentur. Iudices hic sunt Dominus Cancellarius Angliæ, D. Thesaurarius Angliæ, Præses Concilij Re- *Camera stellata.* *41. Edward. 3.* *3. Henri. 7. cap. 3.* *21. Henri. 8. cap. 20.*

gij,

giј, D.Custos priuati sigilli, & omnes consiliarij status tam Ecclesiastici quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit. Officiarij autem sunt, Clericus consilij, Ostiarius Cameræ consilij, Clericus Breuium, & processus consilij in Camera stellata.

Bancus communis.

Bancus Communis quia communia placita inter subditos ex iure nostro, quod *Commune* vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc iudicant Capitalis Iustitiarius, Iustitiarij assessores tres,vel quatuor. Officiarij sunt Custos sigilli, Custos Breuium,&c.

Scaccarium.

Scaccarium à tabula ad quam assidebant nomen traxit. Sic enim scribit Geruasius Tilburiensis. *Scaccarium tabula est quadrangula quæ longitudine quasi decem pedum,& quinque latitudine ad modum mensæ circumsedentibus apposita,vndique habet limbum latitudinis quasi quatuor digitorum.Supponitur Scaccario pãnus in termino Pascha emptus non quilibet,sed niger virgis distinctus, distantibus à se virgis vel pedis, vel palmæ extentæ spatio.*Et paulò post. *Ab ipsa regni conquisitione per Regem Guilielmum facta hac Curia cœpisse dicitur,sumpta tamen eius ratione à Scaccario transmarino.* In hac omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus Thesaurarius Angliæ,Cancellarius Scaccarij,Capitalis Baro,Barones alij tres. Ministri sunt, memoriæ Regis minister, Memoriæ Thesaurarij minister. Clericus pipæ, Contrarotulator pipæ,Auditores veteris reuentionis quinque. Forinsecarum oppositor,Clericus extractorum,Clericus placitorum,Mariscallus, Clericus summonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memoriç Regis duo,Secũdarij in officio Thesaurarij duo, Secundarij pipæ duo. Clerici in diuersis officijs quatuor,&c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur,hi sunt officiarij.Camerarij duo, Vice-thesaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis,Numeratores quatuor,Iunctores Talliarum duo,Deputati Camerarij duo,Clericus pro Tallijs,Custos Thesaurarij,Tabellarij ordinarij quatuor,Scribæ duo,&c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc spectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata esset, lege cautum est, vt Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ,& primitiæ regi persoluerentur.

Curia Wardorum

Curia Wardorum à pupillis quorum caussas tractat nomen habet. Veteri enim instituto è Normannia deducto, & non ab Henrico tertio, vt aliqui scribunt, cùm quis defunctus sit, qui possessiones à Rege *in capite* tenet, tam hæredes quàm eorum patrimo-

patrimonium redditúsque in Regis potestate & tutela sunt, donec alterum & vigessimum ætatis annum complérint. Verùm hanc Curiam (cùm superioribus temporibus eorum caussæ & querelæ in Cancellaria, & Scaccario audirentur) primus instituit Henricus octauus, in qua Magister Generalis iudicat, subsunt autem Superuisor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Assessores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta. *

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur Admiralius Angliæ, Locumtenens & Iudex, Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ. *Admiralij Curia.*

Assisæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Iustitiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, siue pacis Iustitiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoscunt. Loca verò & tempora in vnoquoque Comitatu edicto publico quindecem ante Assisas diebus denuntiantur.

Fora æquitatis sunt, *Cancellaria, Curia Requestarum*, Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali.

Cancellaria, à Cancellario nomen traxit, quod nomen sub priscis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuisse ex Vopisco docemur. Nunc autem honoris est maximi, & in summum togatæ dignitatis fastigium euecti sunt Cancellarij. Quorum nomen quidam speciosè à cancellando, id est, ductis cancellatim lineis inducendo, repetunt. Cassiodorus autem à Cancellis quòd intra secreta cancellorum septis clausa, caussas examinârunt. Ex his enim eius verbis. *Respice quo nomine nuncuperis, Latêre non potest quod intra cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, claustra patentia, fenestratas iannas.* Vnde planè constat Cancellarium intra Cancellos vndique conspicuum sedisse. Sed in recentiori Glossario legitur, *Cancellarius est qui habet officium scripta responsaque imperatoris atque mandata inspicere, malè scripta cancellare, & bene scripta signare.* Cæterùm in hac Curia ex æquo & bono iudicatur, & summum ius quod summa crux videri solet, temperatur. Hîc verò sedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magister Rotulorum, Magistri Cancellariæ duodecem. Pertinéntq; ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ, Clericus Hanaperij, Clerici Cancellariæ sex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad arma, Sigillator, Ceræ minister, Contrarotulator Hanaperij, Clericus Præsentationum,

Cancellaria. *Secretum, i. locus iudicij.* *Epistola 6. lib. 11.*

tionum, Clericus ad Facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Registrarius, Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demissionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones, Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis, Clericus ad Breuia, & Commissiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de *Sub Pœna* & Cursitæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

Requestarum Curia. *Requestarũ Curia* siue *Curia de Whitehall*, audit caussas inter priuatos priùs principi oblatas. In hac sunt Magistri Requestarũ, & Clericus. De Cõsilijs autem illis, & alijs Curijs, suo loco dicemus.

Ecclesiastica fora. Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parliamento habetur: & *Synodi Prouinciales* in vtraque prouincia. Post hæc Archiepiscopi Cantuariensis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de arcubus*, à loco sic dicta; cui Iudex præest *Decanus de Arcubus* appellatus, qui ad omnium in Cantuariensi prouincia appellationes rescribit. Aduocati in hac sunt XVI. aut plures pro Archiepiscopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem. *Curia de Arcubus.* *Curia Audientiæ*, quę omnes Prouincialium querelas, causas, & appellationes recipit. *Curia Audientiæ.* *Curia prærogatiuæ*, in qua Commissarius de hæreditatibus ab intestato, seu testamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*, in qua Præfectus constituitur, qui desideria cognoscit eorum qui Ecclesiastici iuris quandoque rigidi, atque stricti relaxationem petunt, & Registrarius, qui concessas dispensationes in scripta refert. *Curia Facultatum.* *Peculiarium Curiam*, quæ ad quasdam parochias ab episcopali iurisdictione in nonnullis Diœcesibus separatas, & Archiepiscopo Cantuariensi peculiares spectat, aliásque obscurioris notæ libens prætereo. *Curia Peculiarium.* Nec ego sanè prudens, qui hisce me immiscuerim, sed exemplo præiuit in Belgica describenda Guicciardinus.

Cui Signo Britannia subiecta. Expectat hîc aliquis vt ex Astrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela sit nostra Britannia. Et attexam sanè (nam & in doctis illis erroribus versatus sum) vt curiosis satisfaciam; quamuis tam diuersæ sint de hac re Astrologorum coniecturæ, vt ipsa diuersitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornum præesse innuit in illo versu,

Tu Capricorne regis quicquid sub sole cadente
Expositum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes

de

de *Muris* Saturnum, Frater Perſcrutator, Eſquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in ſeptimo, vt aiunt, ſit Climate, Rogerus Herefordenſis, Thomas Rauennas Philologus, & Hiſpalenſis Piſces, demúmque Schonerus & Pitatus, vt nullus ſit conſenſus, nos non meliori ratione, Geminis ſubiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, fauſtum, fortunatúmque ſit (vt antiqui rebus agendis præfari ſolebant) Deo duce, Prouincias, ſiue Comitatus obibo. In quibus ſingulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm poſſum veriſſimè, planiſſimè & breuiſſimè explicabo. In hâc Comitum ſucceſſione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentiſſimum, & antiquitatis noſtræ ſcientiſſimum, mihi magnum lumen prætùliſſe libens merito hîc agnoſco. *Ordo.*

Ab vltimo autem Occidente, id eſt, à Cornwallia, auſpicabor, & indè reliquas prouincias ſuo ordine perluſtrabo, imitatus in hôc Strabonem, Ptolemæum, & vetuſtiſſimos Geographos qui ab Occiduis regionibus deſcriptiones ſuas ſemper exordiuntur.

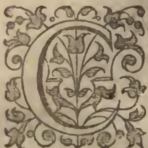
DANMONII.

Egionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ longissimè in solis occasum, tanquam Chersonessus proijcitur, & à Septentrione freto Sabriniano, à meridie Britannicò, ab Occidente Oceano Vergiuio vrgetur, insedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, *Ptolemæo* DAMNONII, *vel vt rectiùs in alijs exemplaribus* DANMONII *dicti. Quod nomen si à stanni fodinis, quas* Moina *Britanni dicunt, non sit deductum: ab habitatione sub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus passim per hanc regionem habitatur, quod* Dan-munith *Britannicè dicitur: quo etiam sensu proxima prouincia* Duffneint, *i. depressas valles incolens, à Britannis hodie vocatur. An verò* OSTIDAMNII, *qui &* OSTAEI, *&* OSTIONES, *quorum Strabo ex Pithea Massiliensi meminit, sint nostri Danmonij, velim vt antiquitatis studiosi paulò diligentiùs secum perpendant. In Europæ enim remotissimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hispaniæ, non procul ab Vxantissa insula, nunc* Vshant, *siti erant. Quæ singula huic Danmoniorum regioni optimè & vndique conueniunt. Cúmq; Artemidoro* Ostiones *illi* COSSINI *vocentur (vt innuit in suis Vrbibus Stephanus) velim etiam considerent, quãdoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro* COSSINI, CORINI *non sint substituendi.* Fusij *enim pro* Furij, *&* Valesij *pro* Valerij *leguntur. Quo loco hos* Ostidamnios, *&* Cossinos *ad mare Occiduum Geographi statuant, ne per nebulam quidem vident, si hinc excludantur. Cæterùm horum regio in duas hodie diuiditur partes* Cornwall *scilicet, &* Denshire, *de quibus suo ordine dicendum est.*

Ostidamnij.

Cossini.

Cornwall.

Ornwallia, quæ etiam recentioribus *Cornubia* dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & a Britannorum reliquijs, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britannica lingua (auitam enim linguam necdum omninò amiserũt) *Kernaw* dicitur, eò quòd in cornu tenuatur, & in altum

altum promontoriolis, quasi cornibus vndiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo nescio quo Bruti socio dictam velint *Cornwalliam, Coriniámque* nominent, iuxta fabulosi Poetæ carmen. *Kern & Kern.*

Pars Corinea datur Corinæo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinensis habet.

Sed nouum non est (si antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiusmodi situ nomina sortiri. In Cretâ, & Taurica Chersonesso Κριῦ μέτωπα promontoria dicuntur, quòd quasi arietis cornibus in mare procurrunt. Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontorijs, veluti cornibus mari incumbit; vt minimè mirum sit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatum. Vnde cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni se recepissent, naturæ loci confidentes; pedestria enim itinera montibus satis inuia, & æstuarijs concisa, nauigationem item impeditam propter inscitiam locorum sciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos sua lingua ƿealſh vocauit, huius incolas Coꞃnƿealeſ nuncupauit: Hinc enata Latinà appellatio *Cornwallia*, & recentiori sæculo *Cornubia*. Tantùm abest vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidam Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui si perinde domi saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quę Cornwallensium nostrorum lingua vtitur, à nostris eò transmigrantibus nomen sumpsisse. Nam vt Britanni hi nostri occidentales Armoricis Galliæ, cùm in Cæsarem bellum mouerent, auxilia subministrarunt, vnde bello Britannico ille causam prætexuit; posteáque, vt diximus, (eò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt. Sic superioribus sæculis, Britannis popularibus suis contra Francos præstò aderant, & intonante Danica tempestate, huc etiam nonnulli concesserunt, recentiśque hoc nomen *Cornouaille* reliquisse existimantur. *Walch.* *Cornouaille in Britannia Armorica.* *Strabo.*

Hæc regio, veluti pensante æquorum cursus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus satis fertili, quam alga marina *Orewood* dicta, & limo quodam supra quàm credi possit, lætificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numerosam classem conficere possint: interiora metallorum *Orewood.*

Stannum. diuite vena abundant; Stannum enim non sine vberrimo fructu, admiranda copia effoditur, ex quo vasa domestica ducta apud omnes Europæos in mensarum vsu argenteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in conti- *Diodorus Siculus.* nentem à Britannis priscis nauigijs vitilibus corio circumsutis deuehi solebat. Horum autem stannariorum, siue metallicorum *Opera Stannaria.* operum duo sunt genera. Alterum **Lode-works**, alterum **Streame-works** vocant; hoc in locis inferioribus est, cùm fossis agendis stanni venas sectantur, & fluuiorum alueos subindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos **Shafts** vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtroque ingeniorum solertia admiranda, tam in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, vt contundendi, lauandi, discernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil est solertius, tacitus prætermittam. Verùm vt Britannos priscos in hac arte elaborasse, ex Diodoro, & Æthico docemur: sic Saxones, & Normannos diu neglexisse videtur, aut Arabum, siue Saracenorum opera vsos fuisse, desertas enim fodinas *Attall Sarasin*, id est, Saracenorum reliquias sua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1270. impetratum est ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, concessæ libertates, & leges metallicæ latæ, quas sigillo suo muniuit, in quo ligonem, & rutrum impressum ferunt, & vectigal stanno impositum quod Comitibus persolueretur. Has libertates, priuilegia, & leges posteà *Metallicorum Politia.* confirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuersam metallicorum rempublicam, quasi vnum corpus in quatuor tribus, siue regiones descripsit, quas à locis, **Foy-more, Blackmore, Trewarnaile**, & **Penwith** dicunt. Omnibus Guardianum siue Præsidem præfecit, qui tam ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit, singulisque tribubus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicat, quæ iudicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum præsidem nonnunquam prouocatur. Et ne vectigalia subducerentur, & fraudi sit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro singulis millenis stanni pondo, 40. solidi veteri instituto numerantur, lege cautum est, vt omne quod conflatur stannum ad alterum è quatuor designatis oppidis deferatur, vbi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persoluitur, nec anteà venundare,

venundare, & distrahere sine grauissima mulcta cuiquam liceat. Nec Stannum verò hoc solum reperitur, sed vnà etiam aurum & argentum, adamantesq; ab ipsa natura in angulos efformati, & læuigati. Eringium autem lætissimo prouentu per littora passim reperitur. Frugum quoque, quamuis non sine magno agricolæ labore, ita ferax, vt non solùm sibi sufficiat, sed magnam vim frumenti Hispaniæ quotannis suppeditet. Vberrimus etiam quæstus existit è pisciculis illis quos *Pylchardes* vocant, qui magnis quasi examinibus littora à Iulio ad Nouembrem circumfusi capiuntur, exenterantur, saliuntur, infumantur, conduntur, premuntur, & in Galliam, Hispaniam, Italiámque infinita multitudine exportantur, quibus sunt gratissimæ merces, & *Fumados* appellantur. Nec tamen solo, quàm viris Cornwallia fœlicior, qui vt omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim vsu qui stanni gratia eò nauigant*, vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant*; ita fortes, strenui, & statura sunt satis procerâ: adeò vt olim Giganteæ magnitudinis fuisse perhibeantur. Vnde Poëta quidam satis antiquus, cùm Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic lusit de Britannia loquens,

Cornish Diamonds. *Eringium. Sea holme.* Pilchardes. *Fumados, qui fortasse Plinio Gerres.* *Hanvillaeus in Archtrenio.*

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, spectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstrísq; gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephyri Cornubia limen.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum compacta proceritas, & firmitas quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Fauonium, & occidentalem situm referenda sit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt procerissimos, & fortissimos videmus; an potiùs ad peculiârem aliquam cœli, & soli rationem, non est huius loci, curiosè inquirere.

Occidui populi fortissimi.

Nunc Promontoria, vrbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis instituti est nostri) persequamur. Ab ipso extremo promontorio exorsi, primùm australe,

inde Septentrionale littus, & demùm Tamaræ fluuij decursum, qui hunc agrum à Deuoniensi secludit, perlustrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII. tantùm temporibus in globosa terræ superficie à Fortunatis insulis, vel potiùs Asoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortasse à *Pell* Britannica dictione, quæ remotissimum significat, Ἀντιούεσταιον, siue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id est, promontorium sanguinis, sed tantùm Bardis, siue Poëtis, Historicis verò Britannis *Penwith*, id est, promontorium ad sinistram, Saxonibus Penpiþ-ſteopt. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis sua lingua *Pen von las*, id est, finis terræ, eodémque sensu Anglis **The lands end**, quòd sit totius insulæ ad occidentem extremum. Quòd si HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, sed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis sonat, vt *Ancon* Græcis. Cùm verò à Græcis littora incurua *Ancones* dicerentur, quod de Ancona Italiæ Plinius testatur, neutiquam absurdum est hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem sensu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiuestæo autem subinde dubitare solebam an Græcam saperet originem. Cùm enim vidissem solenne apud Græcos fuisse nomina locis imponere ex nominibus oppositorum, non solùm in ipsa Græciâ, vbi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, sed etiam in sinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barrium* Italiæ è regione prospiceret, sedulò perquisiui an locus aliquis *Vestæi* nomine insignitus Antiuestæo nostro obijceretur; sed cùm nihil tale inuenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamen hîc me expedire possum. Cæterum hoc promontorium longiùs se in occasum immisisse credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terramque ibi infuso mari adopertam, **Lionesse**, ex nescio qua fabula dictam fuisse accolæ asseuerant.

Belerium siue Antiuestæum.

Steort *quid significat.*

Lionesse.

In extremis huius promontorij scopulis, quum recedente æstu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impositamque fuisse olim speculam, vnde indicium nauigantibus accenso igne factum, ex Orosio colligo. Altissimam enim Pharum in Gallicia Hispaniæ erectam fuisse dicit *ad speculam Britanniæ*, hoc

hoc eſt (ſi modò illum benè capio) ex oppoſito ſpeculæ Britannicæ, nec enim alius huius inſulæ locus Hiſpaniam proſpectat. Viculus nunc illi inſidet, **Saint Buriens** dictus, Burienæ religioſæ mulieri Hibernicæ ſacer, Sanctos enim Hibernicos, & indigites ſuos hæc gens, vt tutelares deos ita ſemper ſuſpexit, vt omnia ferè oppida illis conſecrauerit. In huius vicinia in loco quem **Biscaw Woune** dicunt, vndeuiginti lapides in orbem diſpoſiti conſpiciuntur, ſinguli XII. quaſi pedibus inuicem diſtantes, & in centro cæteris omnibus multò maior exſurgit. Hoc, vt coniectura probabile eſt, trophæū aliquod Romanorū fuit ſub poſterioribus Imperatoribus, vel Athelſtani ſaxonis cùm Dāmonios in poteſtatem redegiſſet, & Aſyli ius Burienę ædiculę cōceſſiſſet, eò quòd (vt fama eſt) victor à Sillinis inſulis hîc appuliſſet. S.Buriens. Trophæum.

Hinc ſenſim in Auſtrum circumacto littore, ſinus lunatus admittitur, **Mounts bay** vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demerſiſſe fama obtinet. Huic incumbit *Mouſehole*, Britannicè *Port Inis*, id eſt, *Inſulæ portus*, cuiius mercatus obtinuit ab Edwardo primo Henricus de *Tieis* qui Baronis dignitate floruit, Dominúſque fuit de *Alwerton*, & *Tiwernel* in hoc Comitatus *Penſans* etiam, id eſt, *caput ſabuli*, emporiolum, vnde parum abeſt notiſſimum ſaxum *Main-Amber*, quod cùm maximæ ſit magnitudinis tamen digitulo moueas, ſed à loco ne magna vis hominum dimouere poterit; & *Merkin*, i. *forum Iouis*, ſtatio maleſida huic ſinui adſident. Et in ipſo angulo qui nomen ſinui fecit *Mons Michaelis*, *Dinſol* olim, vt in libro Landauenſi habetur, incolis *Careg Cowſe*, i. rupis cana, Saxonicè Mychelſtop, id eſt, Michaëlis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina inſignis, & qui Saxonicam maiorum noſtrorum linguam deſuetudine intermortuam, & obliuione ſepultam primus noſtra ætate reſuſcitauit. Scopulus hic eſt ſatis altus & confragoſus, quoties ex alto ſe æſtus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ coniunctus; Vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxonienſis Comes, non multis antè annis, in ſedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, ſed parùm fœliciter. Eius enim milites à Regijs tentati, ſtatim ſe dedidêrunt. In ipſo verò iugo intra propugnaculum ſacellum erat Michaëli Archangelo ſacrum. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui ſui munificentia tenuit, monacho vni & alteri conſtruxit, qui Michaëlem eo monte apparuiſſe prodidêrunt, quod Barones Tieis. Main Amber ſaxum. S.Michaels Mount. Laur. Noelus.

phantaſma ad ſuum Garganum Itali,& ad ſuum Michaëlis montem in Normannia Galli certatim rapiunt. Ad huius radices patrum memoriâ, dum ſtannum effoderetur, cuſpides, ſecures, & gladij æneí lino inuoluta reperta erant,cuiuſmodi effoſſa fuérunt iam olim in Germaniæ Hercinijs,nec ita pridem in noſtra Wallia. Conſtat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros,& Britannos armis æneis fuiſſe vſos,quamuis ex ære vulnera ſint minùs noxia, vtique cui (vt ex Ariſtotele habet Macrobius) vis inſit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac noſtra in hominum perniciem ingenioſa. In ſubiectis rupibus, vt etiam paſſim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax roſtro & pedibus rubentibus cornix,non Alpibus peculiaris, vt exiſtimauit Plinius. Quam incendiariam eſſe auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus ſæpè ſubijcit,nummulóſque ſublegit,& abſcondit.

Arma ænea.

Pyrrhocorax. Corniſh Chough

Hoc in loco maximè contrahitur regio, quaſi in Iſthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad ſuperum mare,ſiue Sabrinianum interiacent. Paulóque ſupra montem ſinus ſatis latus patet **Mountſbay** à monte dictus, vbi tutiſſima nauium ſtatio eſt,ſæuiente Auſtro & Phœnicia, ſex vel ſeptem orgias medio maris receſſu profunda. Magis ad Ortum ſurgit *Godolcan* collis ſtanni venis ferax & celebris (*Godolphin* nunc vocant) ſuis tamen dominis eiuſdem cognominis multò eſt celebrior, qui generis vetuſtatem virtutibus adæquarunt. Nomen verò in Cornwallica lingua ab *Aquila alba* eſt factum,& Aquilam bicipitem albam expanſam inter tria Lilia itidem alba in rubro ſcuto pro inſignibus hæc familia iam olim vſurpauit.

Mountsbay.

Godolphin hill. *Godolphinorum familia.*

Ad Auſtrum verò ſtatim à Michaëlis monte protruditur Cherſoneſſus, ad cuius ingreſſum **Heilſton** cernitur, *Hellas* patria lingua ob ſalſam aquam affuſam, oppidum ſignandi ſtanni priuilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis ſtagnum 2. mill.paſſ.longitudine efficitur, **Lopoole** dicunt, tenui intercurrente puluino à mari diuiſum, quod cùm vndarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. Nec ita procul indè ſepimentum militare viſitur, (**Earth** patria lingua vocant) è cõgeſtis ſine cemento ſaxis magno ambitu cõſtructum, cuiuſmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello,vt credimus, poſita. Nec diſſimile eſt munitionibus illis Britannorum, quas rudes & informes ſaxorum compages vocat Tacitus. Cherſoneſſus autem ipſa quæ ſatis magna

Leopoole.

eſt,

est, & viculis referta, Meneg appellatur, MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, nescio an Tacito, annalium scriptore, Iornandes in Geticis describit, & *Memma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Est enim* (vt verissimè inquit ille) *in extrema Britanniæ parte, metallis plurimis copiosa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copiosam esse* dixerit, nunc ita est indiga, vt iam olim exhausta videatur. Hæc nautis hodiè the Lisard vocatur, Ptolemæo *Danmoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in sua portentosa Geographia OCRANVM, Oceaníque occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod, vt Sext. Pompeius habet, confragosum montem sonat, non affirmârim: *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto situ nomen traxêrunt. Verùm cùm *Ochr* Britannicè aciem sonat, quid si factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum sit, & in conum desinat? Reducto ab hoc Meneg littore, sinus frequentibus, & angulosis recessibus portuosus occurrit *Vale* fluuiolum recipiens, ad quem interiùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: sed iam olim vel intercidit, vel nomen amisit, quod tamen in Volemouth, siue Falemouth portu nunc superest. Portus hic est æquè nobilis, ac ipsum Italiæ Brundusium, nauium capacissimus, & tutissimus. In ipso aditu rupis ardua & prærupta *Crage* ab incolis vocata, eminet. Fauces vtrinque muniunt ad loci præsidium & hostium terrorem castella, hinc S. *Mauditi* ad Ortum, & illinc *Pendinas* ad Occasum, ab Henrico VIII. extructa. De quibus Poeta noster Lelandus Antiquarius,

> Pendinas *tenet asperi cacumina*
> *Celsum montis, & intonat frequenter.*
> Mauditi *quoque subsidet rotundum*
> *Castrum, & impetu fulminat furenti,*
> *Portus ostia quà patent Falensis.*

Portus verò ipse, CENIONIS ostium Ptolemæo nuncupatur, à *Geneu* proculdubiò Britannica dictione, quæ ostium & ingressum notat, ídque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc est, si interpreteris, oppidulum ad ostium. Oppida interioribus huius portus sinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, vbi Walterus *Bronescome* Episcopus Exoniensis anno 1288. Collegiatam Ecclesiam, *Glasnith* vocant, & duodecim Præbendarios instituit, *Arwenak*, vetustæ & claræ familiæ Killegrew-

Menna. Meneg. *Ocrinum.* The Lisard. *Voluba.* Falemouth. *Pendinas.* *Cenionis ostium.* *Perin.* *Glasnith.*

Killegrevvorum ſedes, **Truro** Cornwallicè *Truſcu*, duobus riuulis quaſi incinctum, Maiore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & *Grampound*, à portu diſiunctiſſimum: Cui ſubijcitur ad mare **Roſeland** territorium, ita dictum, vt alijs placet, quaſi roſetum; vt alijs videtur, quòd ericetum ſit. Hoc enim *Ros* Britannicè ſignificat. Vnde *Roſſia* in Scotia, & *Roſſia* alteri in Cambria nomen, tractus vtpotè ſiticuloſi & aridi. Poſt hanc Roſſiam ſtatim Oceanus recedentes terras diffuſiore ſinu occupat, quem **Truearðraith bay** vocant, id eſt, ſi interpreteris, *Oppidum ad ſabulum*.

Roſſia.

Vix duobus hinc milliaribus, quà **Fawey** flumen mari illabitur, **Fowy** oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum iacet, bellis naualibus ſuperiori ætâte celebratiſſimum, quod & publica inſignia teſtantur, quæ ex quinque portuum inſignibus componuntur. Ad portum moles vtrinque habet ab Edwardo IIII. poſitas, Qui breui pòſt tempore Fawenſibus iſtis ſubiratus, quòd Gallico bello ſopito prædabundi Gallicam oram infeſtâſſent, naues omnes, & apparatum nauticum ademit. E regione ad alteram ripam ſedet *Hall* amœniſſimo ambulacro in collis deuexo notiſſima domus Guil. Mohuni Equitis aurati antiqua & illuſtri nobilitate, qui à Mohunis Somerſetti & Courtneis Deuoniæ Comitibus ortus & procreatus.

Foy.

Mohuni.

Interiùs ad eundem fluuium VZELLA Ptolemæi ſitum habet, quæ nomine non prorſus deperdito, **Leſtuthiell** hodiè dicitur, à ſitu nomen ſortita: collem enim editum occupauit, vbi **Leſtormin** eſt caſtrum antiquum, nunc autem in conuallem tranſlata ſubſidet. *Vchel* verò Britannicè idem ſonat, quod altum & æditum, vnde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte ſitum, præruptum eſſet vndique oppidum. *Pen-Vchelcoit*, id eſt, *Mons aditus in ſylua*, Britannicâ hiſtoriâ hæc vocatur, quam nonnulli Exoniam eſſe volunt. Verùm ſitus apud Ptolemæum & nomen ſuperſtes, Vzellam hanc eſſe antiquam conteſtantur. Noſtra ætâte, exiguum eſt oppidum, minúſque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius qui ſuperiori ætate accedente mari augeſcere ad ipſum oppidum, & par nauibus ſubuehendis eſſe ſolebat, ita arenis ex ſtanni fodinis alueum obſtructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obſtructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc ſufficiat. Totius tamen Conuentus, ſiue Comitatus primarium eſt oppidum, vbi Vicecomes (quem lex noſtra Municipalis vocat) ſingulis menſibus cauſſas

Vzella. Britanni literam x non habent.

Vxellodunum Galliæ.

Vada Portus in Cornwallia obſtructi.

caussas dijudicat,& Metallicorum præses suum carcerem habet: Signandi etiam stanni priuilegio gaudet, beneficio, vt inquiunt ipsi, Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim palatium suum habuerit. Sed Vzellæ huius luminibus inprimis officiunt duo oppida, *Leskerd* ad ortum æditiori colli impositum, castro antiquo foróque celebre, & *Bodman* ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Bosuenna*, ni fallor, Britannicè, & *Bodminiam*, in antiquis chartis, inter duos colles situ non ita salubri interpositum. Hoc celebratissimum est forum,ab ortu in occasum protensum,ciuibus frequens & ædibus satis excultum,signandíque stanni priuilegio clarum.Sed clarius olim,vt aliqui volunt, dignitate Episcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis perculso, Episcopalis dignitas ad S.Germans fuit translata. Prope *Leskerd*,vt accepi, in parochia *S.Claræ* cernuntur duo cippi, quorum pars superior in cathedræ formam excauatur, & alter barbaris characteribus iam fugientibus inscribitur. Hinc ad Circium in * monte nouem saxa inuicem superimposita in columnæ formam mira arte eriguntur, quorum superiora magni sunt ponderis, & ad austrum extat quasi domicilium ex nouem etiam saxis constructum. Leskerd. Bodman. * *Wrenchese.

Loo fluuius hoc in littore sibi viam in Oceanum aperit, & ad ostium duo oppidula suo nomini cooptat quæ ponte saxeo coniunguntur, occidentale quod recentiùs, maximè floret, orientali verò tempus suum florem detraxit, licèt Maioris & Burgensium Priuilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit donec ad *Liuerum* fluuiolum ostriferum perueneris qui subluit S.Germans viculum, ad quem in Danico turbine sedes Episcopales timor transtulit; vbi ædicula S. Germano Antisiodorensi sacra, qui Pelagianam hæresim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi sedissent Episcopi, Leuinus præsul Cridiensis qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat,regia authoritate intercedente, obtinuit,vt suæ sedi coniungeretur. Ex quo tempore vnus Episcopus,& huic prouinciæ & Deuoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ sedet, suffraganeóque suo hunc Germani viculum in sedem constituit. Nihil enim aliud hodiè est, quàm piscatorum casulæ, qui satis copiosam exercent piscaturam in Oceano,& vicinis fluminib. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fluuium *Trematon* castelli nomen semirutis mœnibus tuetur,vbi vt est in libro Domesday Guil.Comes Moritonensis *suum castrum & mercatum habuit*, caputq; fuit Baroniæ, Loo. S.German. Trematon.

niæ, Comitum & Ducum Cornubiæ. Quod cùm *Liuerus* præterfluxerit, propè *Saltashe*, olim *Esse*, familiæ * Valtortorum quondam sedem, nunc mercatoribus satis frequens, & non paucis priuilegijs munitum, in Tamaram qui regionis terminus est, euoluitur, vbi *Mont-Edgcombe* sedes familiæ vetustæ Edgcomborum amœnissimo situ sinuosum portum subiectum prospicit. Cui proxima est *Anthony* memoranda propter suam elegantiam, & piscinam quæ Oceanum admittit, piscésque marinos in vsum & voluptatem præbet, sed multò magis propter Dominum suum Richardum Carew, qui ita locum à maioribus traditum tuetur, vt virtutum ornamentis exsuperet. Hactenus australem oram, nunc Septentrionalem obeamus.

* *De Valle-torta.* — *Edgcombe.* — *Anthony.*

Septentrionale littus ab ipso Belerio promontorio, primùm longo tractu arenosis cumulis aggeratum procurrit ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, S. Jies appellatum, Iiæ mulieri Hibernicæ nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, subiectúmque sinum, in quem *Haile* fluuiolus influit, suo nomine adoptauit, qui nautis S. Jies bay vocatur. Oppidum verò ipsum iam tenue est. Caurus enim huius littoris tyrannus arenas conuerrendo ita afflixit, vt subinde translatum fuerit. Hinc vtrinque spatiosior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad Padstow vsque, nec aliud antiquæ notæ tota via habet, quàm in sabulo positum S. Pirano sacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (si credere libet) decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis suis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines suscitauit, tandémque hîc hominem ipse exuit. Deinde longiùs à littore *S. Columbani* oppidulum mercatorium sedet, Columbani Scoti viri sanctissimi memoriæ consecratum, iuxta quod propiùs ad mare *Lanheron* cernitur, sedes equestris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt, amplissimas *Arondellij magni* non ita pridem dicti sunt. De *Hirundine* alicubi Latinè scribuntur, nec malè, (si quid ego iudico) Hirundo enim Gallicè *Arondell* dicitur, & in nigro clypeo sex argenteis hirundinibus pro insignibus vtuntur. Familia sanè antiqua & celebris propinquitatis & affinitatis ramis longè diffusa. Parúmque hinc abest *Castellan Danis*, i. *Dauidis castrum*, vbi tantùm in collis vertice duplex vallum, aggérque ad illud ducens cernitur.

S. Jies. — *S. Columbe.* — *Lhanheron.* — *Arondelliorum familia.* — *Castellan Dauis.*

Non procul hinc *Alan* flumen, qui & *Camel*, à tortuoso meatu; (Hoc enim *Cam illis* denotat) placidè in superum fretum defluit,

fluit, qui ad suum ostium **Padstow** emporiolum habet, contracte pro **Petrokstow** (vt in sanctorum historijs legitur) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hîc Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Laffenac* vocaretur. Ad huius Alani fontes, **Camelford**, alicubi **Gaffelford**, viculus cernitur, **Camblam** olim dictum iudicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem nostrum ibi cecidisse scribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáque tot sæculis conseruata insignem hoc loco stragem factam fuisse prædicat. Extant etiam versus, in nescio quo medij temporis poëta, de Cambala cruore effuso inundante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos subijcere non pigebit, cùm Musis non omnino inuitis scripti videantur. Padstow. Camelford.

Naturam Cambala fontis
Mutatam stupet esse sui, transcendit inundans
Sanguineus torrens ripas, & voluit in æquor
Corpora cæsorum, plures natare videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno instauratæ salutis 820. funesto prælio hîc concurrisse legi, vt Marti sacer hic locus videatur. Et si verum sit, Arthurum hîc cecidisse, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exertâ quasi lingulâ sedet, vtrinque fluctibus in sinum reductis, **Tindagel** hodiè appellant, nunc tantùm splendida ruina, olim castrum magnificum, de quo quidam recens ce cinit. Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Est locus Abrini sinuoso littore ponti
Rupe situs media, refluus quem circuit æstus,
Fulminat hic latè turrito vertice castrum,
Nomine Tindagium veteres dixêre Corini.

Longum esset ex historijs nostris hîc declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ vxorem Gorlois Principis Cornwalliæ in hoc castro deperiret, assumpta præstigijs magicis mariti specie, matronæ stuprum inferret, & Arthurum illum susciperet. Satis sit si Ioannis nostri Hauillensis versibus vtar *Arthuri ortus.*

——————facie dum falsus adulter
Tindagel irrupit, nec amoris Pendragon æstum
Vincit, & omnificas Merlini consulit artes
Mentiturque ducis habitus, & rege latente,
Induit absentis præsentia Gorlois ora.

Fuit

Fuit Vtherus *Pendragon* iste princeps in quo rei militaris studia viguerunt, quique labentem patriam contra Saxones fortiter *Draco in vexillis Regum Angliæ.* suffulsit, An ab illo prodijt *regium illud apud Anglos vexillum Draconis habens cum capite aureo effigiem, quod vicinis expertum, & paganis sub Richardo primo in vltramarinis gentibus terribile fuit,* vt author est Geruasius Tilburiensis, non affirmauerim. Accep- *Vexilla.* tum potiùs à Romanis crediderim, qui diu Aquila vsi sunt, postquam Marius lupi, Minotauri, Equi, &c. abdicasset signa, tandémq; sub posterioribus Imperatoribus Draconem vsurparunt, vnde Claudianus, *Hi picta Draconum colla leuant,* Regésque Occidentalium Saxonum Draconem in vexillis gestasse Houedenus docet. De alio autem Saxonum vexillo quod Beda *Tufam* *Tufa vexillum.* dixit, & *Reafan* Danorum nihil attexam, ne longiùs à proposito abijsse videar.

In eadem deinde ora quæ minùs fœcunda, & syluis nuda, mari obijcitur **Botereaux** castrum, corruptè **Boscastell** vulgò, à Do- *Botereaux.* minis de *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes scuto argenteo gestabant, Guilielmus *Botereaux* primus in hac familia habetur, qui duxit Aliciam filiam Roberti Corbett, cuius soror amasia fuit regis Henrici primi, è qua Reginaldum Cornwalliæ 1462. Comitem suscepit. Ab hoc Guilielmo non interrupta serie vndecem eo prænomine floruerunt, (tertio, & septimo exceptis, qui Reginaldi nominati) vltimi verò vnica filia Margareta Roberto Hungerfordo nupta, per cuius posteros ad Hastingorum familiam deuoluta est hæreditas, quæ aucta fuit & hono- * rata nuptijs quas contraxerunt illi de *Botereaux* cum hæredibus nobilium familiarum de *Moeles*, S. *Laundo*, siue S. *Lo*, & *Thweng*.

Hinc in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII. milliaria hîc in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucusque in angustias quodammodo coarctata processit. In hac *Stow.* maxima latitudine *Stow* ad mare sedet, antiqua habitatio familiæ Grenvillorum quæ sanè generis antiquitate & claritate illustris. Cui adiacet *Stratton* hortis, & suo allio non obscurus mer- *Tamara fl.* catus. TAMARA flumen, nunc **Tamar**, haud procul à Septentrionali littore fontes hîc aperiens, celer & fremens ad meridiem cursum agit, multis riuulorum alueis auctus per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc **Tamerton**, & à ripa remotius *Lanstuphadon*, id est, *Fanum Stephani*, vulgò *Launston.* **Launston**, olim *Duneuet*, oppidulum nitidum cliuo surgenti adfixum, in quo primis Normannici imperij temporibus Guil.

Comes

Comes Moritonij suum castrum habuit. Recentiùs hoc nomen à S. Stephani monasterio assumpsit, quod Reginaldus Cornwalliæ Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Episcopi Exonienses humano affectu plus nimis abducti & seducti, intensiùs aduersabantur, dum suæ iurisdictioni anxiè timerent, ne aliquando esset sedes Episcopi. Hodie publico prouinciæ carcere, & sæpe *Assisis*, quas vocamus, est notissimum. Inferiùs iuxta **Saltash**, Liuerum flu. admittit, ad quem illud S. Germano sacrum visitur oppidum. Inde verò rectus solidusque in Oceanum exit, portum efficiens **Tamerworth** in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiserit. Hunc enim Athelstanus rex limitem inter Britannos Cornubienses & suos Anglos statuit, postquam è Deuonia Britannos submouisset, vt testatur Malmesburiensis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornwallia disterminat. Vnde Alexander Nechamus in Diuinæ sapientiæ laudibus.

Loegria Tamaris diuisor Cornubiaque
Indigenas ditat pinguibus isicijs.

De Vrsula magnæ sanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum XI. millibus virginum martyrio affecit; & de Constantino illo, quem *immunda Leanæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, & de huius vniuersi Comitatus *deafforrestatione* sub Rege Ioanne, anteà enim Forresta censebatur, dicant historici, instituti enim non est mei. E Britannici sanguinis Comitibus solùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis distinctum gerebat. E Normannico autem sanguine Comes primus erat Robertus Moritonius Guilielmi Conquestoris ex Herlotta matre frater, cui successit Guilielmus filius. Cùm ille autem à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem staret, in prælio captus, & libertatem & honores amisit, suffectúsque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cum diem obijsset, successorem habuit Ioannem Regis Henrici secundi filium, qui posteà etiam Rex Angliæ inauguratus. Huius filius Rex Henricus III. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiros ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus est versiculus,

Cornwallia tota Forresta.

Comites Cornwallia.

Nummus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Sed

Sed cùm in Germania omnia inteſtinis bellis flagrarent, imperio ſe abdicauit, & in Angliam citò rediȷt, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ Comitatu ſucceſſorem reliquit: quo ſublato, Edwardus, qui poſtea Rex Angliæ, eius nominis ſecundus, hunc titulum à patre accepit, cúmque ia m rex eſſet Petro Gaueſtono Vaſconi contulit, qui eius adoleſcentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia ſcelera capite truncaretur, ſucceſſit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam ſine ſobole mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardúmque filium ſuum bellicis laudibus principem cumulatiſſimum, anno Chriſti 1336. Ducem Cornwalliæ *per ſertum in capite, annulum in digito, & virgam auream inueſtiuit.* Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuerunt itidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibuſdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuerunt. Sed hæc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis ſplendore, quàm virtute & doctrina nobilis, qui huius regionis deſcriptionem latiore ſpecie, & non ad tenue elimat, quemque mihi præluxiſſe non poſſum non agnoſcere.

Duces Cornwallia.

Sunt in hoc Comitatu parochia 161.

Denſhire.

ITERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, Denſhire vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallenſibus *Deunan*, Cambrobritannis *Duffeneynt*, Saxonibus Deuenſchipe, vnde facta Latina appellatio *Deuonia*, & contracta illa, qua vulgus hominum vtitur, Denſhire, non à Danis, vt ſcioli quidam acerrimè contendunt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremento vtrinque quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta commodioribus, nec minùs ſtanni venis diues, præſertim quà Occidentem ſpectat, pratis diſtincta lætioribus

bus, syluis vestita frequentioribus, ædificijs, oppidisque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono respondet, si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendēdi facultatem conferre possit. Nec alibi ferè in Anglia maiorem impensam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo sterilescit, nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit, vnde in locis à littore remotioribus cariùs emitur. *Arena fœcunda.*

In hac describenda primùm Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam, & Somersettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur, me recipiam.

TAMARA, qui regiones has disterminat, primùm **Lid** fluuiolum ab ortu hospitio excipit, ad quem **Lidston**, emporiolum tenue, & **Lidford** nunc viculus, olim celebre oppidum Danico turbine anno 997. concussum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guil. primus scribitur) non alio tempore, nec alia ratione quàm Londinum censeri solebat. *Lid* ille fluuiolus hîc ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excauando agit, vt aqua non videatur, tantùm murmur inaudiatur, non sine prætereuntium admiratione. Indè æditum montem longè protentum suspicit, Hengeſtdoun Marianus vocat, Hengistiq; montem interpretatur, vulgò **Hengston hill** dicitur. Qui Stanni venis satis est fœcundus, locúsque solennis vbi septimo, vel octauo quoque anno, Cornwalliæ & Deuoniæ metallici frequentes conuenire soliti erant, & suis de rebus consilium inire. Ad hunc, anno salutis DCCCXXXV. Britanni Danmonij qui Danis in auxilium adscitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam sui iuris fecerant, exturbarent, miserandâ stragē, ab Egbrichto rege, ferè ad internecionem, vt author est ille Marianus, sunt occisi. *Lidford.* *Hengston hill in Cornw.*

Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem **Teauistoke**, vulgò **Tauistoke** floret, cœnobio quondam celebre, quod Ordulphus filius Ordgari Comitis Deuoniæ cælesti visione admonitus circa annum seruatoris Christi 961. extruxit. *Locus*, vt inquit Malmesburiensis, *amœnus oportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesiæ congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi quicquid inuenerint superfluum* *Tauistoke.* *Charta fundationis.*

perfluum deferunt. Rumonus ibi sanctus prædicatur, & iacet Episcopus. Cernitúrque in eodem monasterio sepulchrum Ordgari illius, spectaculóque ducitur enormitas Mausolæi filij eius; Ordulfus is vocatus est, gigantea molis, & immanis roboris: vtpote qui portarum repagula perfringere, & fluuiolum decem pedes latum diuaricatis pedibus continuare poterat, si fidem Guilielmo illi adhibere libeat. Sed tricessimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incensum tempestate deflagrârit. Refloruit tamen, laudabilíque instituto, auitæ nostræ linguæ, Saxonicam dico, quæ iam in desuetudinem abijt, lectiones in hoc vsque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Teauo, Tamara proximè suum ostium accedit, vbi *Plimus* fluuius se vnà in Oceanum euoluit, noménque oppido incumbenti Plimmouth fecit. Olim enim, vt accepimus, Sutton vocabatur, & superiori sæculo, ex viculo piscatorio in oppidum amplum, ciuiúmq; frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúsque commoditas hoc effécit qui maxima nauigia in sinum minimè deductis velis admittit, tutissimámque stationem nauibus quantumuis magnis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hostilem arcendam satis est munitus. In medio enim ostio insula S. Michaëlis præiacet, quæ & suas munitiones habet. Ipse verò portus ad oppidum vtráque ex parte munitur, & catena interposita, cùm opus fuerit, clauditur, moléfque ad Austrum obijcitur, & in colle proximo castrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim spectâuit, positum. In quatuor tribus totum est oppidum descriptum, Wardes, nostra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, siue Prætor præficitur, ab Henr. VI. constitutus, & sub eo singulis tribubus Capitaneus quondam præpositus erat, quorum quilibet & suos pedaneos magistratus habuit. De fabulosa illa Corinæi cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, sat sit, vnum & alterum ex Architrenio de Gigantibus nostris versiculum adiungere.

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth.

Gogmagog.

Hos auidum belli robur Corinæus Auerno
Præcipites misit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeâ suspendit in aëre lucta,
Anthæúmque suum scopulo detrusit in æquor.
Potauítque dato Thetis ebria sanguine fluctus,
Diuisúmque tulit mare corpus, Cerberus vmbram.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detrusum ferunt, the Haw nunc

nunc dicitur, qui collis est inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius summitate, quæ in amœnissimam planitiem sternitur, gratissimus vndiquaque patet prospectus, & in nauigantium vsum Index nauticus, quem *Compassum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. Non magna est huius oppidi amplitudo, maxima tamen nominis dignitas apud omnes gentes, nec tam ob portus commoditatem, quàm incolarum virtutem: Hinc enim vt alios taceam, est Franciscus ille Dracus Eques auratus in gloria nauali nostræ memoriæ facilè princeps. Qui primùm vt damna quæ ab Hispanis pertulerat, resarciret, Mexicanum sinum toto biennio victorijs quasi obsedit, Isthmúmque illum Darienę peragrauit, vnde cum Australe (quod vocant Hispani) mare prospexisset, vt Themistocles Miltiadis trophæis excitatus, sibi, patriæ, & suæ gloriæ deesse existimauit, nisi perlustraret, ita animo semper obuersabatur. Anno igitur 1577. hinc soluens mare illud per Magellanicum fretum ingressus, orbem terrarum inter varias fortunæ vicissitudines biennio & decem mensibus, Deo Duce, Virtute comite secundissimè circumnauigauit. Vnde quidam ad eum *Franciscus Drake.*

Drake, pererrati nouit quem terminus orbis,
Quemq; semel mundi vidit vterq; polus.
Si taceant homines, facient te sydera notum,
Sol nescit comitis immemor esse sui.

Reliquas eius res gestas & aliorum, cùm non huius sint loci, scribant historici. De hoc loco nihil aliud est quòd attexam nisi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditum, & coniugatum hîc floruisse. Nec enim ante annum 1102. sacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt. Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis sacris literis, & naturæ vim intulit, & (Henrici Huntingdonensis verbis vtar) *Anglorum sacerdotibus vxores antea non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani nominis summum dedecus inciderent.* *Vxores sacerdotibus in Anglia primùm interdictæ.*

Interiùs non procul à Plimo flumine sedet **Plimpton** forum satis frequens, vbi reliquiæ deforméſque ruinæ castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari iure, vel vt Iurisperiti nostri loquuntur, *in castle garde* tenuerunt, vtpote sedes erat primaria Reduersiorum qui Barones erant de *Plimpton* & Deuoniæ Comites. Huic proximũ erat *Plimpton S. Mary*, cuius gloria tunc *Plimpton.*

concidit cùm non ita pridem Canonicorum collegium cecidit, quod Guil. *Warlewast* Episcopus Exonienfis iam olim condiderat. Magis ad ortum Modbery cernitur, oppidum exiguum, quod ad antiquam Campernulphorum qui etiam de *Campo Arnulphi,(Champernouns* vulgus vocat,)familiam equeftri ſplẽdore claram ſpectare ſe agnoſcit, quæ plurimum ſplendoris ex hærede Radulphi de *Valletorta* accepit.

Modbery. Champernoun.

A Plimi oſtio, vnde littus auſtrale huius regionis incipit, ſpatioſa grandi fronte procedit regio vſque ad *Stert promontorium (hoc enim ſignificat Saxonicum illud) ſed quàm primùm ſe reduxerit littus, Dert fluuius erumpit, qui ex interiori regionis parte ſcatens per ſquallida montana Dertmore inde dicta, in quibus magnetes nuper ſunt inuenti, deiectus ruit; arenáſq; ex fodinis, quæ ſenſim alueum opplent, per foreſtam de *Dertmore vbi Dauid de Sciredun tenuit terras in Sciredon, & Siplegh, per ſeruitium inuenendi duas ſagittas cùm Dominus Rex venerit venari in illa foreſta,* Inde per *Dertinton* Baroniam quondam Martinorum, deuoluit vſq; ad Totnes vetuſtum oppidulum, quod in decliui montis ab occaſu ad ortum propendit. Magno olim honore floruit, *Non geldabat* (vt eſt in Cenſuali Angliæ libro) *niſi quando Exonia geldabat & tunc reddit xl d. & ſeruiebat, ſi expeditio vadit vel per terram, vel per mare, & Toteneſia, Barneſtaple, & Lidford ſeruiebat quantum Exonia reddebat.* Ioannes Rex Maioris pro ſummo magiſtratu eligendi poteſtatem conceſſit, & Edwardus primus varijs libertatibus adauxit, poſteáque fuit caſtro, vt credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Poſſeſſio olim erat Iudealis qui de *Totenais* dictus, poſteà Guilielmi *Briwer* viri nobiliſſimi per cuius filiarum alteram ad Breoſos, & ab illis per filiam itidem ad Georgium de *Cantelupo* Dominum de *Abergeuenny*, cuius Soror Melicenta Eudoni la Zouch elocata ſuis nuptijs ad Barones Zouchæos tranſtulit, eorumque fuit donec Ioanne Barone Zouchæo proſcripto, quod Richardi tyranni partes fouiſſet, Petro Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accẽpi, elargiretur Henricus VII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomerye*, vulgò Bery Pomery, à Pomeriorum nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulò magis ad ortum ſuum caſtrum perelegans habuit à ripa remotius. Hi genus repetunt à Radulpho de *Pomery* qui Guilielmi Conqueſtoris tempore tenuit *Wich, Dunwineſdon, Brawerdine, Pudeford, Horewood, Toriland, Helecom* & hanc *Berie*, &c. Ab hoc Totnes, littus vicinum olim *Toto-neſium*

*Stert, *Cauda Germanic.* Magnetes. * *Teſta Neuilli.* *Martini Barones.* Totnes. Pomery. *

nesium dictum fuit, Brutúmque illum nostræ gentis authorem ad hoc appulisse Britannica tradit historia, Hauillanúsque, vt Poëta illam sequutus, cecinit : *Archirenius.*

> *Inde dato cursu, Brutus comitatus Achate,*
> *Gallorum spolijs cumulatis nauibus æquor*
> *Exarat, & superis, auráque fauentibus vsus,*
> *Littora fœlices intrat Totonesia portus.*

Sed ille **Dert**, quem dixi, fluuius, cùm Totonesij pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat : nihil præter fertiles agros vtrinque videt, donec fessus ad ostium deuenerit, cui colle porrecto imminet **Dertmouth**, ex portus commoditate, quem castella duo defendunt, mercatoribus & instructissimis nauibus frequens. Pretorem habet à rege Edwardo tertio concessum. Zouchæos, Nicholaum de *Tonkesbury*, Brianósque dominos quondam agnouit, séque subinde contra Gallos strenuè defendit. Anno enim Christi 1404. Dominus *de Castell* Gallus qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluserat, & **Plimmouth** succenderat, dum hunc locum inuaderet, à rusticis & mulierculis interceptus, atque cum suis interfectus. *Dertmouth.* *T.Walsingham.*

Hinc refugientia ad Septentriones mare subsequitur littora, magnóque secessu sinus admittitur, qui x. plùs minùs mill. pass. in circuitu colligit, **Torbay** hodiè dicimus, qui nauibus admodum secura statio, cùm spiret Notolibycus, viculúmque eodem nomine adpositum habet, Bruierorum quondam sedem, qui Richardi Primi temporibus magni nominis fuerunt. Paulò superiùs **Hacombe** cernitur quondam habitatio Iordanis *Fitz-Stephens* militis inclyti, hinc denominati, per cuius filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam deuenit, à qua itidem per Hugonem *Courtney* ad Carewos decursu temporis deuoluta est, quorum familia in his regionibus admodum clara & numerosa habetur. Iana enim filia Hugonis illius & hæres matris Nicholao Baroni Carew nupta plures peperit liberos, quorum natu maximus Thomas cùm minùs reuerenter matrem haberet, transcripsit illa patrimonium admodum opulentum inter tres filios minores natu, (è quibus tres illæ familię Careworum de *Haccombe*, *Anthony*, & *Bery* sunt ortæ) & Ioannem *Vere* è secundo marito filium, Edwardi nunc Comitis Oxoniæ proauum. *Torbay.* *Haccombe.* *Carewrum familia.*

Inde **Teignemouth** viculus ad ostium *Teigns* flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani qui ad Britanniæ situm, & aditum explorandum præmissi erant, primùm circa annum salutis 800. *Dani primùm Britanniam ingressi.*

egressi, occisóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cœpêrunt, quam posteà per vniuersam insulam summa cum immanitate exercuêrunt. Interiúsque ad eundem fl. adsidet **Bishops Teignton**, sic appellatum quòd ad Episcopos spectârit, in quo, quia erat asylum, Ioannes de Grandisono Burgundus Episcopus Exoniensis quasi præsagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *vt haberent successores* (ex eius testamento loquor) *vbi caput suum reclinarent, si fortè in manum regis eorum temporalia caperentur.* Verùm tantùm abfuit, vt consilium eius expleretur, vt successores, & his ædibus, & alijs ferè omninò iam exciderint.

Isca fl. Ad sextum inde milliare ISACA, siue rectiùs ISCA flumē, cuius meminit Ptolemæus magno ostio in Oceanum se immittit, Britannis *Isc*, Saxonibus & nobis Ex, fortasse ab *Hesk*, i. ab arundinibus, quæ inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operiebant, & nauium commissuras ferruminabant. *Plinius.* Hic flu. fontes habet in *Exmore* squallenti & infœcundo iuxta Sabrinianum fretum solo, quod magna ex parte Somersettensis censetur agri, & in quo nonnulla visuntur antiqui operis monumenta, videlicet saxa alibi in triangulum, alibi in orbem disposita, & inter ea *Saxa antiqua.* vnum Saxonicis vel potiùs Danicis literis inscriptum ad dirigendum eos, vt videtur, qui illac iter haberent: *Ex* siue Isca illinc primùm descendit ad Austrum decurrens per **Twifordton**, à vado duplici dictum, nunc **Teuerton**, campos satis latos perstringit, duobúsque præcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiua Saxonum ecclesia, sedes floruit Episcopalis in eiusdem cognominis oppido **Cridiantun**, nunc **Kirton**, quod natale solum Winifridi *Winifridus Germanorum Apostolus.* illius, siue Bonifacij, qui * Hassones, Thuringos, & Frisios Germaniæ ad Christum conuertit: nunc tantùm mercatu minùs ** Hessos.* frequenti, & Exoniensis Episcopi ædibus notum, patrum autem memoriâ multò notius erat Collegio duodecim Præbendariorum, qui iam euanuerunt. *Columbus* flu. qui ab Oriente venit, **Columbton**, oppidulum, quòd suo nomini adoptauit, alluit, ab Alfredo Rege filio suo iuniori olim testamento legatum. Iámque Isca grandior, sed diuortijs ludens magna cum molarum oportunitate, ISCAM vrbem allabitur, cui nomen relinquit, vnde Alexander Nechamus:

Exoniæ fama celeberrimus Iscia nomen
Præbuit,----

Vrbs hæc ISCA Ptolemæo dicitur, Antonino ISCA DVNMONIORVM, pro Danmoniorum, alijs falsò *Augusta* quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cùm illam Iscæ Silurum stationem egisse infrà docebitur, Saxonibus Exancearter, Anglis hodiè **Excester**, olim **Monketon**, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis *Caerisk, Caeruth*, & *Pencaer*, i. *Vrbs primaria*. *Caer* enim, vt semel hoc admoneam, apud nostros Britannos vrbem sonat, vnde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur, id est, *Noua ciuitas*. Syris itidem *Caer* vrbem significâsse accepimus, à quibus cùm totum terrarum orbem incolis refertum fuisse in confesso sit, linguam quoq; posteris reliquisse, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs ista*, vt inquit Malmesburiensis, *licèt solum adiacens humidum, & squallidum vix steriles auenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen sua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi frustra desideres, quod vsui esse existimes.* Sedet autem ad Orientalem Iscæ ripam, molli & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituque suo M. D. passus colligit, longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiásq; parochiales XV. numerat, & in ipsa altissima parte prope portam Orientalem castrum habet *Rugemount* dictum, quondam Regum Westsaxoniæ, posteà Comitum Cornwalliæ sedem, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. Subiectæ enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucundoque fruitur in mare prospectu. In Orientali vrbis parte ecclesia primaria cernitur, speciosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, vt priuata loci historia testatur, Diuo Petro fundata, monachísque referta, quam demùm, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornauit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricúmque Britonem primum constituit Episcopum, cuius successores templum & ædificijs, & redditibus adauxêrunt, Guiliélmúsque *Bruier*, qui ab eo nonus, decanum, & XXIIII. Præbendarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus splendidissimo ingenio Poeta, cuius scripta ita probabantur, vt ad veterum scriptorum laudem peruenerint: Eius etenim de bello Troiano poema Germani semel atque iterum sub Cornelij Nepotis nomine

Isca Danmoniorum. Excester.

Caer, quid significat.

1224.

Iosephus Iscanus.

Corn. Nepos.

diuulgârunt.

Quo tempore Isca in Romani imperij ius concessit, non certè constat, tantùm enim abest, vt à Vespasiano expugnatam affirmârim, quod Monumethensis asserit, cùm sub Claudij Imperatoris auspicijs in Britannia, vt inquit ille, fatis monstraretur: vt vix dum fuisse conditam existimem: Antoninorum tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlteriùs sua itinera hac in parte prosequutus est Antoninus. In Anglosaxonum potestatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingressu non deuenit, Tunc enim temporis, Athelstanus Britannos, qui æquo anteà iure cum Saxonibus vrbem incoluissent, tota ciuitate deturbauit, vltra Tamaram submouit, vrbemque vallo, muro ex quadrato lapide & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, plurimis beneficijs à regibus fuit affecta, & inter alia, vt in regis Guil. Victoris libro legimus. *Hac ciuitas non geldabat, nisi quando Londinum, Eboracum, & Wintonia, hoc erat dimidium Marca argenti ad opus militis. Quando autem expeditio ibat per mare, aut terram seruiebat quantum quinque hida.* Varijs item afflictata fuit subinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ salutis 875. sed grauissimè à Suenone Dano, anno salutis 1003. perfidia Hugonis cuiusdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam prostrata, víxque reflorêre cœperat, cùm Guilielmus Conquestor arctissima obsidione incingeret, nec satis habuêre ciues eo tempore portas claudere, sed procacibus etiam verbis in ipsum iaculati sunt: verùm decidente muri parte (quod diuinitùs obtigisse historici antiqui referunt) deditio statim subsequuta. Qua tempestate (vt est in Censuali illo libro) *Rex habuit in hac ciuitate* 300 *domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus destructa erant postquam Rex venit in Angliam.* Posteà tribus obsidionibus pressa fuit, quas tamen omnes facilè elusit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuoniæ Comite, bello illo intestino inter familiam Lancastrensem & Eboracensem: altera à Perkino Warbecco imaginario, & scenico principe, qui vltimæ sortis iuuenis, Edwardi IIII. filium se ementitus periculosum bellum concitâuit; tertia à seditiosis Cornwallensibus, anno Christi 1549. cùm ciues omni rerum inopia grauissimè conflictati, in fide perstitêrunt, donec Ioannes Baro Russellius illos obsidione exemerit.

Sed ex his hostibus non tantum damni fecit ISCA, quantum ex molibus quibusdam, (Weares vocant) quas ISCAE fluminis alueo

alueo Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infensior obiecit, quæ ita omnem nauibus ad vrbem aditum præcludunt, vt merces iam inde à vehiculo **Topesham**, tribus ab vrbe milliaribus terrestri itinere deferantur. Nec submouentur illæ moles, licèt Comitiorum Parlamentariorum iusserit authoritas. Antiquæ Oxonienses tabulæ, quòd ad Geographicam rationē spectat, Iscam longitudine, XIX. Gr. XI. scrup. latitudine, L. Gr. XL. scrup. definiunt. Vrbs etiam hæc, ne hoc omittam, tres Duces habuit, Ioannem scillicet Hollandum Huntingdoniæ Comitem, quem Richardus II. quòd frater esset vterinus, Exoniæ Ducem creauit, de gradu à Rege Henrico IIII. deiectum; cuius in locum suffectus est Thomas de *Beaufort* è familia Lancastrensi, posteà tamen Ioannes Hollandus iam dicti Ioannis filius paternum recepit honorem, quem Henrico filio reliquit, qui sororem habuit in Neuillorum familiam matrimonio datam. Satis longo pòst tempore Marchionem habuit Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatum. Sed huic Marchioni, & primo illi Duci, magna fortuna magnam concitauit tempestatem quæ illos rerum nouarum studio abreptos citò subuertit. *Duces Exoniæ.*

Hinc ad ipsum ostium nihil est antiquæ memoriæ præter **Exminster**, quondam **Exanminster**, ab Alfredo rege filio iuniori legatum, & **Pouderham** castrum, Courtnæorum sedem, ab Isabella de *Riparijs* constructum: Altera veró ripa ipsi ostio adsidet **Exanmouthe** piscatorium oppidulum. Magis ad ortum *Otterey* fluuiolus in mare prolabitur qui *Honniton* non ignotum oppidum subluit, nomenque suum nonnullis locis communicat, quorum celeberrimus est *S. Marie Otterey* à Collegio S. Mariæ quod Ioannes de *Grandisono* Episcopus Exoniensis statuit, qui omnium Ecclesiasticorum virorum in sua Diœcesi facultates ad se conuerterat. Persuaserat enim vt testamentis in ipsum omnia sua transcriberent, vtpote qui in pios vsus conferret, ecclesijs dotandis, Xenodochijs, Collegijsque construendis. *S. Marie Otterey.*

Ab *Otterey* anfractuosè in ortum procurrit littus per *Budley*, *Sidmouthe*, & *Seaton*, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congesta ita obtenditur, vt hanc commoditatem penè omninò iam eripuerit. *Seaton* autem MORIDVNVM illud Antonini esse quod inter Durnouariam & Iscam ponitur, RIDVNVMque nomine trūcato in Tabula Peutegeriana dicitur, tum ex distantiæ ratione, tum ex nominis significatione *Moridunum.* *Seaton.*

conjecta-

Baro Bonuile. * *Inq.1.Ed.4.* *Orig.15.Ed.4. R 24.* *Axminster.* * *Registrum de Newenham.*

coniectarim, *Moridunum* enim Britannis idem planè est quod *Seaton* Anglis, scilicet *Oppidum ad mare*. Huic adiacet *Wiscombe* memorandum quòd vnicum Baronem habuit Guilielmum Boneuil, cuius tamen primaria sedes, erat *Chuton* in hoc Comitatu. Euocatus enim erat ad comitia Parlamentaria ab Henrico Sexto nomine Guil. Boneuil Domini de *Boneuil* & *Chuton*. Cuius nepos ~~filius~~ Guil. dictus dominus Haringtonius qui ante auum ~~patrem~~ obijt reliquit filiolam, quæ suis nuptijs titulum Domini *Boneuil* & *Harington* ad Th. Greium Marchionem Dorsettiæ transtulit. Sub his *Ax* fluuius tenui admodum alueo se exonerat, quum **Axminster** alluerit oppidum Saxonicorum principum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipso prouinciæ limite situm. Sub quo Reginaldus *Mohun* de *Dunster* cui Manerium de *Axminster* hæreditario iure per quartam filiam Guilielmi Briewr accidit, Abbatiam de *Newenham* anno salutis 1246 construxit. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Herculis Promontorium. *Guiliel.Malmesb.* *Dinhami è Dinant Britanniæ Armoricanæ oriundi.*

Primùm verò à Cornwallia littus, quod se in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominísque tantillum conseruat, **Hertypoint** hodie dictum: oppidulaq; habet **Herton**, & **Hertlond** Nectani viri sancti reliquijs olim clarum. In cuius honorem monasteriolum hîc erexit Githa Godwini Comitis vxor, quæ Nectanum inprimis coluit, eò quòd eius meritis maritum efferatam tempestatem euasisse credula mulier sibi persuaserat. Posteà tamen Dinanti, qui & *Dinham*, dicti, quibus in feudum obtigit, fundatores sunt habiti, è quibus oriundus Baro *Dinham* magnus Angliæ Thesaurarius sub Henrico VII. per cuius sorores & hæredes diuisa est hæreditas inter Zouchæum, Fitzwarrinum, Carew, & Arundellium.

An Hercules Britanniam adierit.

Hujus promontorij nomen fidem fabulæ admodum speciosæ fecit, Herculem nimirùm in Britanniam aduenisse & nescio quos Gigantes debellasse. At verum si sit, quod Mythiologi asserunt, Herculem nullum fuisse, sed per eum humanæ sapientiæ vim denotari, qua superbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monstra superamus: vel si per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII. notare signa Zodiaci volunt, quæ Sol annuo cursu permeat, viderint ipsi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuisse libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quorum

rum omnium gesta vni Alcmenæ filio ascribunt; in animum tamen inducere non possum, Herculem huc penetrasse, nisi fortè poculo illo Oceanum nauigârit quod Nereus sibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciscus Philelphus in epistolis, & Lilius Giraldus in Hercule suo illud affirmauit. Ignosce quæso, scriptores illi recentiores me mouere, sed non demouere possunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Græcorum res persecutus, disertis verbis asserat, *nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adiisse*. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicosissima) fortes viros maxima cum admiratione suspexêrunt, & monstrorum domitores summo loco habuerunt; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulêrunt, & quoniam ille multùm peregrinatus est, qui peregrinabantur, illi sacra facere soliti sunt, eidémque loca ad quæ appulêrunt, consecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno ostio, duo, quæ sola sunt in hâc Septentrionali orâ, flumina se effundunt, *Towridge* scilicet, & *Taw*. *Towridge* non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alueum agit, *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptonia* mercatorio oppidulo nomen fecit, vbi Baldwinus Vicecomes suum castrum habuit tempore Guiliemi Conquestoris, vt constat ex Censuali Angliæ libro, subitò flexus Septentriones petit per **Touringtou**, cui nomen impertit, collis supercilio illi longo tractu imminens; & **Bediford** hominũ frequentia, pontéque saxeo arcuato opere satis celebre, statímq; Tawo se insinuat, qui è regionis meditullio profusus per **Chimligh** mercatorium oppidulum non procul à **Chettelhampton** viculo vbi Hierytha inter Sanctas relata requieuit, primùm defertur. Indeq; **Tawton** præterlapsus, vbi Werstanus & Putta primi Deuoniæ Episcopi, circa annum salutis 906. sederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis studio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in suo de Episcopis Exon. libello testatur) & *Tawstoke* huic oppositum, nunc sedem honoratissimi Comitis Bathoniæ, ad **Berstaple** properat, quæ antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facilè primas in hac ora tenet, semicirculi forma ad fluuium quasi Diametrum inter colles adsidens.

* Domesday.

Bediford.

Berstaple.

Qui.

Qui singulis nouilunijs & plenilunijs intumescente Oceano ita agris superinfūditur, vt ipsum oppidum peninsula videatur; cùm verò, vt inquit ille, se æquor refundit in æquor, ita tenuis vt paruis nauigijs ferendis ferè impar sit, inter arenas sinuoso cursu diffusus. Ad Austrum pontem habet magnificum à Stamfordo ciue Londinensi constructū, ad Septentrionem quà *North Exe* amniculus confluit, visuntur castri reliquiæ, quod vulgò Athelstanū Regem, alij Iudaēlem de *Totenais* posuisse tradunt, ad quod defendendum prædia nonnulla circumuicina in *Castlegwarde* iure feudi tenētur. Mœnibus autem incinctum erat, quorum vix tantilla supersunt vestigia. Iudaēl ille de *Totenais* dono accepit clientelari iure à Rege Guilielmo primo, inde Tracii satis longo tempore tenuerūt, post Martini, deinde Rich. secundo regnante ad Ioannem Holland Huntingdoniæ Comitem deuenit, posteà ad Ducem Excestriæ, & postemò in regium patrimonium deuoluitur, Maria autem Regina Manerium, vt vocant iurifcōsulti nostri, Thomæ Marrow donauit, cuius filius diuendidit. Regnante Guilielmo primo, vt est in Censuali Angliæ libro, *Quadraginta Burgenses intra Burgum & nouem extrà habuit.* Henricus primus multis priuilegijs muniuit, & Ioannes Rex pluribus, Prætorem & duos Balliuos longo tempore habuit, Maria verò Regina Prætorem, duos Aldermannos, & Senatum ex viginti quatuor constituit. Incolæ sunt maximam partem mercatores, qui in Gallia & Hispania magnam mercaturam exercent. Nec tacendum est quòd ex huius schola duo doctissimi viri & nominatissimi Theologi, Iohannes Iewellus Episcopus Sarisburiensis, & Thomas Hardingus professor Louaniensis, qui acerrimè pro veritate religionis vtrinque scriptis acutissimis sunt digladiati.

Ioan. Iewell. Th. Harding.

Hinc *Tauus* Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò Chimligh illa, sit *Kinuith* castrum cuius meminit Asserius, non facile dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte præterquàm ab ortu tutissimum, ad quod, An. Christi DCCCLXXIX. Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confossus occubuit. Locus deinceps Hubblestow ab historicis nostris vocatur. Vexilloque Danorum, Reafan dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentiùs adnoto, quia ex fabellâ apud Asserium Meneuensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos coruo pro insignibus vsos fuisse, quem inuicto (vt putabant) omine, Lothbroci Danici filias in vexillo

Danorum vexillum.

vexillo acu pinxisse tradunt.

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilfarcomb* quæ statio est nauium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinæ non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* verò, vt semel adnotem, quæ vsitata est adiectio locorum nominibus in hoc tractu, situm depressiorem aut conuallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum quod idem significat, & Galli adhuc retinent. *Comb, quid significat.* *Nicotius.*

Hinc magis ad Euroaustrum proximè Somersettenses ostendit se *Bampton*, olim *Baentun* quæ sub Guilielmo Conquestore obtigit Waltero de *Doway* siue Duacensi, cum amplissimis alibi latifundijs è cuius posteris Iuliana hæres nupta Guilielmo Paganello vulgò *Paynell* peperit Fulconem de *Bampton*, ille suscepit Guilielmum, & Christianam vxorem Cogani ex Hibernia, cuius posteri successerunt cùm soboles Guilielmi sine liberis diem obijsset, A Coganis verò ad Bourchieros nunc Bathoniæ Comites per Hancfordum & Fitz-Warinos tandem possessio hæreditariò descendit. *Bampton.* *Paganelli siue Paynell.*

In prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Baldwinum hæreditarium Deuoniæ Vicecomitem, Baronémq; de **Okehampton** instituit, cui Vicecomitis honore Richardus filius successit, qui sine prole mascula obijt. Rex verò Henr. primus *Richardo de Redueriis primò Tiuerton, ac postea honorem de Plimpton cum alijs locis ad eundem pertinentibus contulit, in Comitemque Deuonium tertium denarium annui exitus eiusdem Comitatus illi concedendo, eum consequenter creauit. Exitus autem Comitatus qui tunc ad Regem pertinebat ad 30. marcas tantùm se extendebat, de quibus dictus Comes 10. marcas annuatim in partem suam assumebat. Post hæc insulam Vecta à dicto rege obtinuit, vnde Comes Deuoniæ & Dominus Insulæ nuncupatus erat.* Ille autem procreauit Baldwinum, qui cum à Matilde Augusta contra Stephanum staret, in exilium proiectus. Rich. tamen filius paternum hunc honorem recepit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Rich. ambos suo ordine Deuoniæ Comites & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille verò Baldwinum genuit, qui ante patrem obijt, è Margareta tamen Gwarini *Fitz-Geroldi* filia Baldwinum eius nominis tertium Deuoniæ Comitem suscepit. Hic duos habuit liberos Baldwinum vltimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, (qui Gryphem prementem bestiolam *Deuoniæ Comites.* * *Registrum Monast. de Ford.* ♦

quo

quo in sigillo maiores vsi sunt in aureum scutum cum leone cyaneo erecto mutauit) & Isabellam quæ enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti Albemarlę, filium Thomam qui statim mortuus, peperit, cuius soror Auellina Edmundo Lancastrensi in vxorem data, maritum magno honore illustrauit. Sed cùm illa statim sine liberis obijsset, Hugonem Courtnæum regio Francorum sanguine natum, cognationéque superioribus Comitibus connexum Rex Edwardus III. mandato Deuoniæ Comitem creauit, iussit enim vt hoc titulo vteretur. Illi successit Hugo filius, post quem Edwardus eius è filio Edwardo nepos sequutus est, Hugonique filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obijt 36. Regis Henrici sexti. Thomas ille tres filios suscepit Thomam, Henricum, & Ioannem, quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses & Eboracenses funestis dissidijs, multum iactata fuit, dum à Lancastrensibus obfirmato animo starent. Thomas capite plexus est Eboraci, Henricus frater qui successit septimo pòst anno eandem pœnam Sarisburiæ subiuit. Et quamuis Rex Edwardus quartus Humfredum Stafford Dominum de *Suthwick* in Deuoniæ Comitem euexerit qui eodem anno diem obijt, Ioannes tamen Courtnæus fratrum minimus natu hunc titulum, donec in prælio ad *Tewkesbury* ceciderit, mordicùs tenuit. Iam inde satis longo tempore hæc familia quodammodo extincta iacuit, sub Henrico tamen septimo emicuit, qui Edwardum Courtnæum proximum hæredem masculum auitis honoribus cumulauit. Hic genuit Guilielmum Deuoniæ Comitem qui Catharinam quartam Regis Edwardi quarti filiam in vxorem duxit, è qua suscepit Henricum Comitem Deuoniæ, & Marchionem Exoniæ capite sub Henrico octauo truncatum, cuius filius Edwardus in integrum à Maria Regina restitutus, nobilissimus, & optimæ spei adolescens immatura morte, nostra memoriâ Patauij in Italia obijt, Optimi enim quíque (vt Quadrigarij verbo vtar) minimè diurnant.

Th. Talbotus.

Continentur in hòc agro Parochiales ecclesiæ. 394.

DVROTRI-

DVROTRIGES.

Roximos Danmonijs ad Ortum DVROTRIGES *statuit Ptolemæus, qui vt author est Asserius,* Durgweir *Britannis, eorúmque regio* Dorsætta *Saxonibus, vti nobis hodie* Dorsetshire. *Nomen illud Britannicum* DVROTRIGES *à* Dour, *quod illis aquam, &* Trig *quod incolam denotat, enatum videatur, quasi aquæ, siue maris accolæ. Saxonicum etiam illud* Dorsætta *idem valet ex vtráque lingua conflatum,* sætta *enim Saxonibus incolere sonuit, vnde monticolas sua lingua* Dunsættan, *& nemoris incolas in Germania* Holtsatten *dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémque planè sensu* Durgweir, *id est, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim longissimo tractu Oceano nostro obuersa procurrit.*

DVROTRIGES. Dorsetshire.

ÆC regio à Septentrione agro Somersettensi, & Wiltoniensi, ab occasu Deuoniensi, ab Ortu Southantonensi terminatur, ab Austro quà longissimè protenditur, tota est maritima, Oceano Britannico per quinquaginta plùs minùs milliaria anfractuoso littore incumbens. Gleba verò est fertili, quà Septentriones spectat syluę & saltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ouium greges pascunt, gratis pascuis, & frugiferis conuallibus ad littus vsque descendit, quod nunc describendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

In ipso statim à Deuonia limine Lyme Saxonibus *&* *Lime* à fluuiolo præterfluente sic dictum, prærupto in colle oppidulum Lime.

primùm

primum hoc littore se exhibet, quod vix portus nomen sibi vendicet, licèt piscatoribus sit frequens, nauiúmque stationem (*Cobbe* vocant) subiectam habeat scopulis, & proceris arboribus à vi ventorum satis tutam. In antiquis libris vix nomē occurrit, solummodò legi Cinewulfum Regem, *vnius mansionis terram Sciréburnensi ecclesiæ dedisse iuxta occidentalem ripam fl. Lim haud procul à loco vbi meatus sui cursum in mare mergit, quatenùs illic præfata ecclesia sal coqueretur ad sustentationē multiformis necessitatis.* Hæc sunt ipsa donationis verba quæ scripta anno salutis 774.

Burtport. Cannabis optima. Iuxtà *Carrus* fluuius se euomit, vbi Carmouth viculus sedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli naualis fortunâ prosperè vsa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto rege, anno salutis 831. & octauo post anno, Æthelwulfo superato. Inde in agro optimæ cannabis feraci Burtport, vel rectiùs Birtport, duobus fluuiolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confessoris tempore centum viginti domus, sub Guilielmo primo (vt est in Censuali libro) centum tantummodò numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica classis vteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri possit, licèt in fluminis, quo alluitur, ostio collibus vtrínque concluso, natura quasi consultò portum molita sit, & quodammodo efflagitet, vt ars, & opera adhibeatur.

Chesill. Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggérque Chesil dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuso, per IX. mill. pass. obductus prætenditur, quem Auster, cùm ingruit, plerumque interscindit, & Aquilo è contrà consolidat. Hoc

Portland. aggere Portland quondam insula, nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, nisi, vt Saxonibus Portland sic dicta, quòd portui Weymouth obiaceat, ita olim

Vindelis. ab eodem Wey fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIM enim insulam hoc in mari statuit Antoninus, quæ si ab hac alia fuerit, inuestigent alij. Hæc vergente Saxonum imperio (nec anteà à scriptoribus memoratur) Danorum rabiem, si qua alia, subinde experta est. Sed Danico bello extincto, in

Historia Cantuar. ecclesiæ Wintoniensis possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis & Confessoris mater, cuius fama dubia, læsæ pudicitiæ cum Aldwino Wintoniensi præsule insimulata, in summo Wintoniæ templo nouem ignitos vomeres nudis pedibus

dibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vsitatum examinis genus erat) seque ita expurgâsset, vt clariorem ad posteros tanto miraculo pudicitiam fecisset. Illa in rei memoriam Wintoniensi ecclesiæ nouem prædia, & Edwardus filius pœnitentia ductus, quòd matrem in tam iniquam quæstionem postulasset, hanc insulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine scopulis celsior exsurgit, medio verò subsidet, sparsim habitatur, frugum satis ferax, ouibus pascendis commoda, syluis adeò indiga, vt fimo bubulo sole exsiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ saxis funda librandis omnium Anglorum peritissimi, interque algas Isidis Plocamon sæpiùs reperiunt, qui, vt author est è Iuba Plinius, frutex est marinus corallio non dissimilis, sine folijs, præcisus mutato colore in nigrum durescit, & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet ecclesiam, pauculásque contiguas domos; ad Septentrionem, castrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingressum portus **Weymouth** defendit. Oppidulum illud est ad **Wey** tenuis fluuioli ostium, cui è regione altera ripa adsidet **Melcombe** *Regis* cognominatum portu tantùm diuisum. Quæ suis seorsim superba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriúsque rem sit, Parlamentaria authoritate coaluerunt.

Ordalium examinis genus.

Isidis Plocamos.

Inde rectà littus porrigitur, per **Purbecke** insulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & saltuosam, damis, ceruísque refertam, in cuius medio castrum vetus **Corffe**, diu cum vetustate colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij testis admodum insignis. Ælfritha enim vt filio suo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipsam ex venatione hîc inuiseret, percussores immisit, eiúsque cæde sceleratissima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam sera pœnitentia, sanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum posteà sategit. **Purbecke** hæc insula vocatur, quòd mari, nisi ab occasu, circumfunditur, ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & angusto admodum littorum diuortio, cui insula propugnaculi instar interiùs obijcitur, irrumpit, magnamque in latitudinem sinum aperit, cui impendet ad Boreale latus in Peninsula **Poole** vrbecula, quæ superiori sæculo è carecto, & pauculis piscatorum casulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificijsque exornatum pulchris emicuit, vni-

Purbecke.

Odium nouercale.

Poole.

cam tantùm habet portam ad Septentrionem, & ad portam Rex Richardus III. qui plurima incolis promisit, mœnia inchoauit. Nomen verò factum existimârunt nonnulli, quòd sinus iste subiectus, quasi stagnum sedentibus aquis videatur, cuiusmodi **Poole** nostra lingua vocamus.

In huius sinus Occidentalem angulum *Frome* nobilissimum huius tractus flumen euoluitur, sic vulgus dicit, Saxones verò, teste Asserio, Fpau dixerunt, vnde cùm sinus iste **Fraumouth** olim diceretur, credidêrunt posteri *Frome* esse flumini nomē, sed Fpau illud Saxonicum, vt coniectura probabile est, à vetustiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt **Thrope** à **Thorpe**, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomen, nam ad fontes **Euarshot** habet, i. si interpreteris, Vari scaturiginem. Hi fontes ferè sunt ad occiduum agri limitem, vnde in ortum aquas agit, & riuulum à Septentrione admittit

Cerne. per *Cerne* monasterium defluentem, quod ædificauit Augustinus ille Anglorum Apostolus, cùm *Heil* Gentilium Saxonum idolum ibi comminuisset, superstitionúmque tenebras fugasset. Sub hoc aliquantò inferius *Varia* fluuius insulam spargit,

Durnouaria. Dorchester. & DVRNOVARIAM inuisit, id est, oppidum ad Variam flu. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgo **Dorchester.** Primarium totius conuentus censetur oppidum, nec magnum tamen, nec speciosum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui passim circa oppidum tumulos quosdam aggessêrunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicet militaris, siue Prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Doni Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuisse ex nomine suauissimè somniant. Et ad alterum milliare in colle vallum, & aggeres non paruo ambitu cernuntur, *Maiden-castle* vocant, quæ Romanorum fuisse æstiua facilè agnoscas. Grauissimum autem vulnus tunc accepit cùm Sueno importuna crudelitate bellum Danicum redintegrasset, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen status eius fuerit primis Normannorum temporibus, habe si placet, ex Censuali Angliæ descriptione. *In Dorchestre tempore Edwardi Regis erant centum septuaginta domus, hæ pro omni seruitio Regis se defendebant, & geldabant pro decem hidis, sed ad opus Huscarlium vnam marcam argenti ex-*

ceptis

ceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant duo monetarij. Modò sunt ibi octoginta duæ domus, & centum penitùs destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis. Hæc si obscuriora videantur, vt Sextus Cæcilius in re simili dixit, non culpæ scribentium, sed inscitiæ non assequentium assignentur.

Hinc *Varia* siue Fromus *Woodford* allabitur, vbi olim Guido de *Brient* militari laude celebris suum habuit castellulum: quod posteà fuit habitatio Humfredi Stafford de *Suthwick*, per cuius alteram hæredem ad *T. Strangwaies* (vt accépi) deuenit, qui ex Lancastrensi agro oriundus opimam adiuit hac in parte hæreditatem, & pulcherrimas ad *Milbery* ædes eius proles extruxit. Inde præterfluit **Byndon**, Saxonicè Beanoune, vbi Kinegilsus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulum Thomæ Howardo è Norfolciensi familia præbuit, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorũ hæreditatem hoc in agro creuit. *Neuborows* hi, qui de *Nouoburgo*, & *Newborrough* vulgò sunt nominati, tenuerunt hic *Winfrott* cum tota Centuria ex dono Regis Henr. primi, *per seruitium Camerarij* (ex libro inquisitionum loquor) *in capite de Domino Rege.* Sub Edwardo autem tertio legi *hoc teneri per Seriantiam, videlicet lauatorium tenendo ad lauationem Domini Regis in die Coronationis.* Radulphus etiam *Moien* tenuit Manerium proximum de *Owres per seruitium Seriantiæ de Coquina* dono itidem Regis Henrici primi, & *R. de Welles Manerium de Welles adiunctum à Conquestu Angliæ per seruitium pistoris.* Sed hæc obiter.

Woodford.

Strangwaies.

Bindon.

Newborrow.

Grand Seriantiès.

Warget viculum posteà Varia accedit, qui etiam ad *Variæ* nomen asserendum facit, & ad ipsum ostium **Warham** imponitur, Saxonicè peaneham, id est, habitatio ad Variam. Oppidum tutissimo vndique situ, nisi ab Occasu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumseptum; Edwardi Confessoris tempore, vt est in Censuali illo libro, CXLVIII. domos, & duos monetarios habuit; sed Guilielmo victore regnante, septuaginta tantùm domos numerauit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & castro munitissimo, quod Guilielmus ille primus construxit, vsque ad Henrici II. tempora, florentissimum erat: sed iam inde bellis, fortuitis incendijs, maríque paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit, & allium copiosè in ipso antiqui oppidi sinu profundit. Hoc etiam ostio vnà se eijcit *Trent*

Warham.

fluuiolus Asserio dictus, nunc verò accolis *Piddle*, à cuius Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetusti cœnobij *Middleton* vidimus, quod Athelstanus rex fundauit, vt fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cùm enim sollicita illa regnandi cupiditas omnem iustitiæ memoriam ex animo extirpâsset, miserum adolescentulum regni hæredem designatum cum seruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commisit, vt quod ipse delinqueret, vndis ascriberet, qui dolore euictus, & sui impotens inde se præcipitem in mare immisit. Ad *Midleton* hoc effunditur etiam riuulus alter qui *Bere* tenuem mercatum alluit, vbi longo tempore sedem habuit antiqua illa & celebris familia *De Turbida-villa* vulgò *Turbernill*.

Middleton

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Varie, siue Fromi frontes, quà gleba est fœcundissima, **Blackamore** saltus olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam admodum præbet venationem. Hic vulgatiore nomine **The Forest of White hart** dicitur. i. *Candidi cerui foresta.* Nominis rationem hanc à maioribus acceptam referunt incolæ, Regem Henricum tertium huc venatum venisse, cùm alias cepisset damas, ceruo pulcherrimo pepercisse, quem posteà T. *de-la-Lynde* hoc tractu nobilis cum suis cepit & occidit; verùm quàm periculosum fuerit leonem vellicare, illi statim senserunt. Rex enim iram in illos acerbiorem concepit, ingenti pecuniæ summa mulctauit, & ipsa prædia quæ illi tenuerunt ad hanc vsque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiscum regium persoluunt, quæ **White hart Syluer.** i. candidi cerui argentum appellatur. Huic saltui adiunctum est oppidum **Shirburn** quod & *Shirburn castrũ* dicitur, Saxonicè Scireburnam, hoc est, si interpreteris *Fons limpidus*, vel vt alibi scribitur *Fons clarus*, in collis deuexo positum, *habitantium frequentia, & positionis gratia*, vt inquit Malmesburiensis, *suaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Anno reparatæ salutis DCCIIII. sedes hic Episcopalis constituta. Aldelmúsque primus consecratus Episcopus, sed post annos CCCLXX. Sarisburiam Osmundus hanc sedem transtulit, Shirburnámque suis successoribus, ad quos etiamnùm spectat, in secessum reseruauit, è quibus Rogerus Poërius castellum munitum construxit in Orientali eius parte, cui palus ampla & multa viuaria olim subiecta, nunc oppleta in lætissimum pratum conuertuntur: Ec-

Forest of white hart.

White hart Syluer.
Shirburne.

clesia

clesia verò, quæ cathedram Episcopalem habuit, statim à translatione ad cœnobium recidit, magnámque vetustatis speciem præ se fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues & monachos exorto, deflagrârit, quod adustus in saxis color etiamnum planissimè loquitur. Sub hoc *Iuell* fl. de quo alibi dicemus, crebriori flexu subinde curuatus, in occasum prolabitur ad *Clifton* quondam sedem stirpis de *Maulbanch*, à qua hæreditariò ad Equestrem Horseiorum familiam descendit, vbi Somersettensem prouinciam subintrat. Clifton.

Magis ad Ortum *Sture* flumen clarissimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è sex fontibus in agro Wiltoniensi ebulliens ad Sturton sedem Baronum de *Sturton*, qui inde sibi nomen adsciuerunt, & hos suos fontes in clypeo suo gentilitio areola aurea transuersè interiecta gestant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, Gillingham saltum interfluit, vbi Edmundus cognomine Ferreum latus Danos memorabili prælio fudit. Et à tertio milliari Shaftsbury salutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur* vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaꝼτeꞅbẏꞃẏᵹ, forsitan à Pyramide sacra, quæ illis Scheaf dicebatur. Paulò ante Normannica tempora domos CIIII. & tres monetarios habuit, vt in libro illo quem sæpe dixi, legimus. Sed Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuersione fabella historicis nostris locus hic est notissimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, post Saxones, & Normannos ad veteres Britãnos denuò recasurum hîc prædixisse volunt, qui vel Saturno hoc esse vetustius contendunt, cùm tamen ab Alfredo constructum, & Sanctimonialium æde ornatum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim monachus sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis in Sanctimonialium capitulum translatum prodidit, sic inscriptum.

Insignia Sturtonorum. Shaftsbury. *Aquila vaticinium.*

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS
ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM
DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.

Hanc inscriptionem libentiùs adiunxerim, quod in omnibus quæ vidi exemplaribus, desideratur, prætequam vno solo Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij.

Iam Sturus **Sturminster** petit, id est, Monasterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore situ, cui ponte saxeo coniungitur **Newton** castrum vbi moles magno labore aggesta eminet, sed castri ne tantillum præter nomen superest. De his nihil antiquius occurrit quàm quòd Elfredus Rex **Sturminster** filio suo iuniori legauerit. Sub hoc, locum designare non possum, fuit *Okeford* caput Baroniæ Roberti filij Pagani, vulgò *Fitz-Payne*, qui hæredem duxit Guidonis de *Brian*, qui etiam Baronis honore hoc occiduo tractu sub Rege Edwardo III. floruit, sed deficientibus Fitz-Painorum masculis ad Poiningos ea etiam ætate Barones, & per eorum filiam tandem regnante Henrico VI. in Percios Northumbriæ Comites hi tituli Baronum *Fitz-Payn*, *Brian*, & *Poynings* coaluerunt: Patrum tamen memoria beneficio Henrici VIII. Baronis Poynings dignitas in Th. Poynings viro bellicoso refloruit, & statim cum illo euanuit.

Barones. Fitz Payn. Baro Brian.

Barones Poyninges.

Hinc **Blandford** forum multis habitatoribus frequens adit Sturus, & cùm suis flexibus alluerit, citato cursu ad antiquissimum oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus, properat, quod Saxonicè ƿẏnbuꞃnham, vulgò **Winburne**, & à monasterio **Winburnminster**, exactéq; hinc ad **Dorchester** XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à situ factum coniicio, quod inter duo flumina intersidet. *Windugledy* enim Britannicè inter duos gladios sonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phrasi appellari, Milfordici portus nomen Britannicum *Aberdugledian* docet, id est, *ostium duorum gladiorum*, eò quòd duo flumina *Cledian*, id est, *gladij* dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, **Winburne** enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico **Burne**, quod illis riuum significat, & eius adiectione soliti sunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipsum ad collis ramentum sedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum: Saxonico sæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de causa, quàm quòd Romanæ maiestatis tum temporis, præ se tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis soror, cùm coniugij pertæsa, viro suo Northumbriæ Regi repudium misisset, monasterium virginibus hîc posuit, in quod superiori ætate Præbendarij sunt introducti, & nostra memoria Reginaldus Polus Decanus

Vindogladia. Winburne.

Burne quid Saxonibus.

canus institutus, qui posteà Cardinalis, & Archiepiscopus Cantuariensis. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem restauratus videtur, hæc legitur inscriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic enim Princeps longè optimus frater Alfredi, cùm acerrimo prælio Danos ad *Wittingham* exciperet, dum saucij integris, & viui mortuis cumularentur, vulnere accepto occubuit. Posteà cùm Dani malis artibus Anglos inter se bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Æthelwaldum eius patruelem dirimerent; Æthelwaldus regnandi libidine percitus, & auersissimo à Principe suo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum suis accessit, & ad **Badbury** castra posuit, illi fuga se ad socios Danos proripuit. **Badbury** autem ille collis est oppido impendens, castrúmque olim habuit Regum Westsaxonum sedem, quo tempore Baddanbyrig vocabatur. Nunc verò suis ruderibus sepultum iacet, villámq; habet **Kingstone** Laceiorum dictam, quod ad Laceios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna spectauit, ad quos per Quinciũ Wintoniæ Comitem à Leicestriæ Comitibus deuenit. Rex enim Henricus Primus Roberto Comiti Mellenti & Leicestriæ dederat: & à Laceis tandem vtrumque ad Lancastrensem familiam descendit, quam sibi per benignam sensit Wiburna. Margareta enim Richmondia è Lancastrensi familia princeps pientissima, scholam ibi erudiendæ iuuentuti instituit. Badbury.

A *Winburna* Sturus *Alenum* amniculum admittit, cui incumbit *Wickhampton* patrimonium olim Baronum de *Maltrauers*, quorum vltimus regnante Edwardo III. duas solummodò reliquit filias, alteram Æleonoram enuptam Ioanni Arundell militi auo Ioannis Comitis Arundelliæ, qui reliquit posteris titulum Baronum de *Maltrauers*, alteram vxorem Roberti Rous, & po- Barones Maltrauers.

Canford. ſteá Ioannis Keynes militis. Hinc Sturus **Canford** præterit, ſub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Monteioy* rei metallicæ admodum ſtudioſus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, confi-
Chalcanthum. Alumen. cere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim (vt eſt in Walſinghamij hiſtoria) Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam
1317. Laceiam Thomæ Comitis Lancaſtrenſis vxorem, magno cum famæ diſpendio, & Angliæ incommodo, (vt in noſtris Annalibus videre eſt) quaſi per vim rapuit,& abduxit. Iam Durotriges relinquit Sturus, & Hantonenſis agri nonnihil permenſus, in Oceano tandem hoſpitatur.

Dorſettiæ Comites & Marchiones. Quod ad Comites & Marchiones ſpectat, Guilielmus Normannus, cùm iam imperij in Anglia potitus eſſet, Oſmundum, qui Sagienſis erat in Normannia Comes, tùm Sariſburienſem Epiſcopum,tùm primùm Dorſettiæ Comitem, Cancellariúmq; ſibi conſtituit, piam hominis prudentiam & egregias artes admiratus. Longo pòſt tempore Rex Richardus ſecundus anno regni ſui primo & viceſſimo Ioannem *Beaufort* Ioannis Gandauenſis filium Somerſetti Comitem in Dorſettiæ Marchionem euexit, qua dignitate Rex Henricus quartus illum exuit, fratrémque eius minorem nomine Thomam Comitem Dorſettiæ creauit,Ducíſque Exoniæ titulo adornauit. Poſt eius ſine prole obitum,Henricus VI. Edmundum ex eadem Lancaſtrenſi familia,primùm Comitem,deinde Marchionem Dorſettiæ,tandemque Ducem Somerſetti dixit, cui item ſucceſſit Henricus filius. His bello inteſtino ſublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lancaſtrenſis familia quaſi proſtrata, Thomam Greium ex familia Ruthinienſi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorſettiæ Marchionem creauit, cùm ampliſſimam Bonuillorum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuiſſet. Hunc ſequuti ſunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos,qui etiam Dux Suffolciæ cùm Franciſcam Caroli Brandoni Suffolcienſis Ducis filiam, & Regis Henrici Octaui è ſorore neptim duxiſſet. Hic ſub Maria Regina ob læſam maie-
1553 ſtatem ſupplicio affectus,ſerò didicit,quanti ſit periculi in Regiam familiam nuptijs inſeri,& ſpem fouere ambitioſam.

Hic Comitatus Paracias 248.*numerat*.

BELGÆ.

BELGÆ.

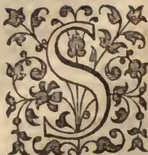

Vrotrigibus ad Septentriones & Ortum prætendebantur olim BELGAE, *quos à Belgis Galliæ populo in Britanniā demigrasse, & è nomine probabile, & authoritate verisimile est. Belgæ enim è Germanis (vt Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem ibi expulsis Gallis consederant, & inde (vt idem author habet)* in Britanniam prædæ, ac inferendi belli causa transiêrunt, omnésque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœpêrunt. *Quo verò tempore huc commigrarunt, non liquet, nisi fortè Diuitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, huc Belgas suos traduxerit. Magnæ enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus est Belgas esse vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *dici contendit, quæ illis iram significat, quasi faciliùs, quàm cæteri in bilem exardescant. Sed cum Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgiogermani vtuntur, & eadem ferè est, cum nostra Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare statui qui ex antiqua Gallica lingua, quæ nostris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum significat. Totius enim Galliæ erant remotissimi, & vt à cultu, & humanitate prouinciæ, sic etiam situ, & sede longissimè aberant: & Poeta Morinos Belgicæ populos remotissimos esse innuit, cùm cecinit,* Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longè latéque habitârunt per regionem Somersettensem, Wiltoniensem, Hantoniensísque agri partem interiorem, accedamus.*

Belgæ è Belgis Galliæ.

Belgæ vnde dicti.

Somersetshire.

Omersettensis Comitatus, vulgò **Somersetshire**, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione toto pulsata, ditis admodum soli, nusquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis; incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura sit ibi lenis, & quasi æstiua, eóque sensu *Glad ar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è nostra lingua translato, nec temerè, vt enim æstate verè æstiua regio, sic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madescit, vliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen proculdubio à **Somerton** totius conuentus olim maximè celebrato oppido impositum credam ego, cùm Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensum* passim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Danmonijs est confinis) primùm occurrunt **Porlock**, Saxonicè Popꞇlocan, & **Watchet**, olim **Wecedport**, nauiū stationes, quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempestas grauissimè perculit. His interponitur **Dunstor** castrum, loco depressiori, & collibus, nisi quà mare prospicit, vndique conclusum, à Moionis constructum, à quibus transactionibus tandem ad Luterellos deuenit. Præclara & potens diu fuit hæc Mohunorum familia, floruitque ab ipsius Guilielmi Conquestoris temporibus sub quo castrum extructum, ad Richardi secundi vsque tempora. Duo Comites fuerunt huius prouinciæ Guilielmus, & Reginaldus qui bello Baronico honore excidit. Posteri deinceps Barones censebantur, quorum vltimus Ioannes tres filias reliquit Philippam vxorem Edwardi Ducis Eboracensis, Elizabetham Guil. 2. de *Monte-acuto* Comitis Sarisburiæ, & Matildem Domini *Le-strange* de *Knokyn*. Quarum mater, (vt fama obtinet) tantum terræ sub hoc oppido in agrum compascuum à marito in gratiam incolarum impetrauit, quantum illa vno die nudis pedibus circumire potuit.

Dunstor castle.

Mohunorum siue Moonorum familia.

*

Conmons.

Huic castro adiacent duo viculi duobus indigitibus sacri, **Caranton** alter vocatur à Carantoco Britanno, alter *S. Decombes*

combes à Decumano, qui è Southwallia soluens huc appulit, *in vasta* (vt antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis, & vepribus obsita, densitate syluarum in longum, & latum spaciosè porrecta, montium eminentia educta, valliumque concauitate mirabiliter interrupta*, vbi mundi vanitati valedicens, à sicario transfossus diuinum honorem apud imperitum populum consequutus est. *Stoke-Curcy* Baronia à suis dominis cognominata paulò remotiùs à mari sedet. Guilielmi Curcy Dapiferi Regis Henrici primi habitatio: ex qua familia fuit Ioannes ille Curcy Vltoniæ in Hibernia expugnator, quem ad animi magnitudinem, grauitatem, omnésque alias virtutes magnum hominem & excelsum finxit natura, cuiúsque spectatæ fortitudinis memoria ex Annalium Hibernicorum vetustate est eruenda. Inde ad **Stertpoint** prominet sensim littus, vbi duo totius agri maxima flumina conflua vno ostio se euoluunt, V Z E L L A æstuarium Ptolemæo dicitur, ab **Iuell** flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen deposuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somersettensem agrum ingreditur, **Euell** forum frequens suo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem **Camalet** mons accliuis, & ascensu difficilis, in cuius vertice visuntur intermortui castri expressa vestigia, & egestæ terræ vallum triplex, quod suo ambitu xx. iugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt: Romanorum autem opus fuisse, Romanorum numisinata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, nisi sit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* transpositis literis appellatur. *Cadburye* viculus proximus coniecturâ satis probabili videatur fuisse illud *Cathbregion*, vbi Arthurus Saxones (vt author est Nennius) memorabili prælio profligauit. Alterum huius cognominis **North Cadbury** dedit Rex Henricus tertius Nicholao de *Moeles* qui duxerat Hawisiam alteram hæredum Iacobi de *Nouo-mercatu*, cuius posteri diu summo honore claruerunt donec Ioannes sub Edw. 3. moriens duas tantùm reliquit filias Murielam, & Isabellam; hanc Guilielmi Botereaux, illam Thomæ Courtenæi vxorem.

Curciorum familia.

Ioannes Curcy.

Camalet.

Cadbury.

Moeles.

Iuellus flumen hinc I S C H A L I N à Ptolemæo memoratam petit, nunc **Iuelcester**, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontauel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id est, *Pons ad Iuell in sylua*, Florentio Wigorniensi **Giuelcester**, foro & antiquitate sua tantùm hodiè celebris, olim amplam fuisse ex ruinis apparet, & sub ingressum Normannorum frequens erat, septem enim supra centum Burgenses

Ischalis. *Iuelcester.*

genses numerabat. Tuta etiam & munita, siquidem anno salutis M L XXXV I I I, cùm Angliæ optimates nefaria opprimẽdi Regis Guil. Rufi consilia iniissent, vt Robertus eius fratrem Normanniæ Ducem in Regiam dignitatem eueherent, Robertus Moubraius vir bellicosus, cùm Bathoniam succendisset, acritèr, verùm frustrà hanc oppugnauit; sed quod ille non poterat, tempus nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes insulam amnicam moliuntur **Muchelney**, id est, *Insula magna*, dictam, in qua parietinæ visuntur veteris monasterij, quod Athelstanum Regem construxisse memorant scriptores. **Pedred** vulgò **Parret** in ipso australi prouinciæ limite promanat, obliquiori alueo per **Crockherne**, Saxonicè Cpuepne, & **Pedderton**, cui nomen fecit, olim **Pedridan**, Inæ regiam, quod nunc tantùm foro, & nundinis celebre quæ Henricus Daubeny à Rege Henrico VI. impetrauit delatus, hîc Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decursu à I I I. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* salutârit, quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui castrum, & cœnobium ibi posuit, sic dixit, eò quòd sensim in acumen exurgit; antea enim **Logoresburg** vocabatur, & *Bischopeston*. Castrum verò ante multos annos disparuit saxis ad cœnobium, & ædificia alia instauranda asportatis. Nomen hæc fecit honoratissimæ familiæ de *Monte-acuto*, qui à Drogone Iuuene originem traxit. E qua quatuor Comites fuerunt Sarisburiæ, vltimus filiam vnicam reliquit Aliciam quæ ex Richardo Neuill suscepit Richardum Comitem illum Warwici celeberrimum, & Ioannem Marchionem de *Monte-acuto*, è cuius itidem filia Lucia descenderunt Browni qui nunc sunt Vicecomites *Montis-acuti*. Nec tacẽdum quòd Henricus Polus his materno genere cognatus aliquandiu sub Henrico VIII. hoc titulo est vsus. *Odcombe* huic adiunctum licèt tenue oppidulum non omittendum, cùm Baronem suum habuerit Guilielmum *Briewr*, quia in ericeto natus, sic denominatum, cui cùm aulica fortuna blandiretur, & Rex Richardus primus in delicijs haberet, amplexabantur & fouebant omnes, fortunas parauit amplissimas, filiæque (nam filius sine sobole obijt) suis nuptijs familias de *Breos*, *Wake*, *La-Fert*, & *Percy* magnis possessionibus adauxerunt. **Stoke vnder Hamden** huic vicinum subsidet vbi Gornaij suum castellum habuerunt, & collegium construxerunt. Hæc familia de *Gornaico* & vulgò *Gornay* dicta, in primis antiqua & illustris erat, ex eadem

Montacute.

Domini de Monte-acuto.

Annales Glaston.

*

Briewr Gallicè à Heath.

Briewri Barones.

Gornaij.

dem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarij propagata; verùm superiori seculo defecit, & eorum hæredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem descenderunt, qui se è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libentèr agnoscunt. Nec tacendum Matthæum Gourney hîc sepultum fuisse, virum bellicosissimum regnante Edwardo tertio, qui *96.* ætatis anno diem obiuit, cùm (vt ex inscriptione videre licuit) obsidioni *D'algizer* contra Saracenos, prælijs Benamazin, Selusensi, Cressiaco, Ingenos, Pictauensi, & Nazarano in Hispania dimicasset. *Newtonij.*

Irrigat deinde Pedredus *Martock* mercatorium oppidulum, quod olim Guilielmus Comes Boloniensis Regis Stephani filius Faramusio de Bolonia dedit, cuius vnica hæres Sibilla Ingelramo de *Fienes* in matrimonium data fuit, à quo descenderunt *Fienes* Barones *Dacre*, & Barones *Say* & *Zele*. *Faramusius de Bolonia.* *Fienes.*

Pedredus hinc limosam planitiem persecans in Septentriones contendit per **Langport** mercatum non infrequentem, & **Aulre** ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notæ oppidum fuisse videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prælio fregisset, & obsessos ad deditionem subegisset, vt iurauerint se quàm primùm ex suis ditionibus cessuros, & *Godrus* eorum Rex Christianitatem, vt inquit Asserius, subire promiserit: illum hoc in loco magna pompa de sacro baptismatis fonte leuauit.

Hinc ab occasu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proximè Deuoniam exortus lætissimos rodit agros per **Wellington** defluens quod nunc mercatorium est oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra sex erat manentium*, quando ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnensi Episcopo concederet. Inde leni, modicoque lapsu **Thonton**, vulgò **Taunton** alluit. Hoc elegans certè oppidum, lætissimóque situ, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum castrum construxit, quod Desburgia eius vxor solo æquauit, cùm Eadbricthum Australium Saxonum Regem inde exturbasset, qui iam sui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Cùm Edwardus Confessor rerum potiretur, *geldabat*, (vt est in Angliæ commentario Censuali) *pro* LIIII. *hidis, Burgenses* LXIII. *habuit, Episcopus Wintoniensis tenuit, eiusque Placita ter in anno hic tenebãtur, Istæ cõsuetudines pertinent ad Tauntone Burgheristhe, latrones, pacis infractio, hannifare, denarij de Hundret & denarij* *Charta Edw.* *Taunton.*

denarij Sancti Petri circieti, ter in anno tenere placita Episcopi sine admonitione, Profectio in exercitum cum hominibus Episcopi. Hic circumquaque regio virentibus pratis iucunda, hortensibus delicijs florens, & frequentibus villis spectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatissima sunt *Hach-Beauchamp*, & *Cory-Mallet* à Dominis facta appellatione. Hæc enim sedes erat Malletorum è Normanico genere à quibus breui tempore per fœminam ad Pointzios deuenit. E quibus regnante Edwardo primo Hugo inter Barones Parlamentarios censebatur, & iam ex ea familia nonnulli magno splendore & equestri dignitate supersunt. *Beauchampi* autem illi magnis honoris ornamentis clauerunt à temporibus Regis Henrici II. præcipuè ex quo Cecilia de *Fortibus* quæ à Comitibus de Ferrarijs, & magno illo Angliæ Marescallo Guilielmo Comite Pnebrochiæ genus duxit in hanc familiam enupta fuit. Verùm regnante Edwardo III. per sorores hæreditas inter Rog. de *S. Mauro* siue *Seimore*, & *I. Meriet*, qui viri veteris erant prosapiæ & multarum imaginum, dispertita fuit.

Mallet. *Pointzij.* *Beauchampi Barones.* *Seimour De S. Mauro.*

Inde quà Thonus Pedredo se insinuat, insulam amnicam efficit **Aethelingaeg** olim Saxonicè dictam, id est, *Nobilium insula*, nunc vulgò **Athelney**, quæ non minùs Alfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permisceret, quàm Italis Minturnensium paludes Marij latibulo. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipso cecinit)

Athelney. *Alfredus Rex.*

-----------Mixta dolori
Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
Si modò victor erat, ad crastina bella pauebat,
Si modo victus erat, ad crastina bella parabat.
Cui vestes sudore iugi, cui sica cruore
Tincta iugi, quantum sit onus regnare probârunt.

Et percommodum sanè erat hæc insula latibulum. Stagnantibus vtique aquis & refusionibus inaccessa est (quas Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Asserius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Elfredo constructas, alnetum etiam permaximum capris & feris plenum, sed solidam terrā vix duobus iugeribus latam, cui imposuit ille monasteriolum, cuius* (Malmesburiēsem, non mè audis) *machinam totam quatuor postes solo infixi suspendêrunt, quatuor cancellis opere sphærico in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis solitarius Pedredus pererrauit, sed alterum ab Ortu socium riuum accipit, qui **Somerton** præterfluit, olim primarium totius Comitatus

Somerton.

mitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Castrum Saxonico seculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincentibus annis ita cessit, vt omninò disparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, nisi ex foro Boario, quod à Festo Palmarum ad medium Iunium frequentissimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis student.

Hoc suscepto fluuio, Pedredus noster oppidum magnum, & incolis refertum petit, quod **Bridgewater** vulgò vocitamus, noménq; à ponte, & aqua inuenisse creditur; sed refragantur chartæ antiquæ in quibus semper *Burgh Walteri* disertè appellatur; nec alio nomine donatione illa vocatur qua Fulco *Paynell* Dominus de *Bampton* loci possessionem Guilielmo *Briwer* contulit, ad colligendam eius gratiam qui gratia plurimùm apud Regem Richardum primum valuit, huius filius eodem nomine, cùm firmandi castri licentiam fecisset Ioannes Rex, castellum hîc posuit iam tempore euictum, pontémque incœpit, quem Triuet è Cornubia nobilis immensis sumptibus perfecit. Cùm verò Guilielmus ille *Briwer* iunior sine prole diem clausisset, in familia herciscunda obtigit hic locus Margaretæ sorori, per cuius filiam in familiam de *Cadurcis*, siue *Chaworth* deuenit, & inde ad Lancastrenses Duces hæreditariò descendit: verùm maximus honor huic accessit quòd Comitatus titulo ab Henrico VIII exornatum fuerit, cùm Henr. Daubeneium Comitem de **Bridgewater** creauerit, cuius soror & hæres Cecilia enupta fuit Ioanni Bourchier primo ex ea familia Bathoniæ Comiti. Sub hoc, post pauca milliaria, vasto ostio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt diximus, V Z E L L A æstuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodiè **Euelmouth**, sed Saxonibus Pedredan muð, vbi, vt author est Marianus, palantem Danorum exercitum Ealstanus Episcopus Shirburnensis, circa annum salutis 845. fudit. Eôdem etiam æstuario aliud obuium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur è sylua illa amplissima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones **Selwod** dixêrunt, id est, interprete Asserio, *Sylua magna*, non procul à **Pen** ignobili viculo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conspirâsse videatur. Keniwalchus enim Westsaxo ita secundo prælio hic Britannos attriuit, vt vix posteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòst sæculis, eôdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui

Bridgewater.

Comes de Bridgewater.

Vzella.

regnum occupârat, vndique agitaret. Hic fluuius primùm **Bruiton** à se cognominatum inuisit, Moionorum tumulis celebre, longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos gramine campos irrigat, cúmque solum mollius inuenerit, quodammodo stagnat, insulámque ambit *Auallon*, à pomis Britannicè olim sic dictam, posteà *Inis Witrin*, i.*vitrea insula*, & eâdem significatione Saxonibus Glaſtney, Latinísque *Glasconia*. De qua Poëta satis antiquus.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert
Non opus est illis sulcantibus arua colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltrò fœcundas segetes producit, & vuas,
Nataq; poma suis pratonso germine siluis.

Glastenbury. In hac floruit monasterium **Glastenbury**, quod admodum antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo qui Christi corpus sepulchro mandârat, quemque Philippus Gallorum Apostolus in Britanniam misit, vt Christum prædicâret. *Vide Roman. in Britann. pag. 51.* Hoc enim & antiquissima huius monasterij monumenta testantur, & Patricius Hiberniensium Apostolus, qui xxx. annos vitam monasticam hîc egit, in sua prodidit epistola. Vnde hic locus à maioribus nostris *Prima terra Dei, & prima Sanctorum terra in Anglia* dictus erat. Nec est cur hac de re ambigamus, cùm anteà docuerim Christianam religionem in prima enascentis ecclesiæ infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexouiensis scripserit Philippum illum *barbaras gentes, vicinasque tenebris, & Oceano coniunctas ad scientiæ lucem, fideique portum deduxisse*. Sed ad monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cùm antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetustati tandem aliquando concederet, Deui Meneuensis Episcopus nouam eò loci construxit, quæ cùm iam etiam æuo fatisceret, duodecem viri à Boreali Britanniæ parte profecti eam restaurârunt, tandémque Ina Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, imposito in singulas domos denario, fecisset; hac demolita, magnificum admodum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. In cuius suprema præcinctione hos versus describi curauit.

Syderei montes speciosa cacumine Sion
A Lybano geminæ, flore comante, cedri,
Cœlorum portæ lati duo lumina mundi:
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus

Inter

Inter Apostolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celsior ille gradu,
Corda per hunc hominum reserantur, & astra per illum.
Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clauibus alter,
Est via cui Paulus, ianua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma salutem,
Fulgor Apostolicus Glasconiam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quod fidei turres vrbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuæ pietatis inhærens
Ecclesiæq; inges amplificauit opes
Melchisedech noster meritò Rex, atque Sacerdos,
Compleuit vera relligionis opus.
Publica iure regens, & celsa palatia seruans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc ——— fulget honore,
Hîc quoque gestorum laude perennis erit.

Primis his temporibus viri sanctissimi hîc Deo inuigilârunt, & præcipuè Hibernici, qui stipendijs regijs alebantur, & adolescentes pietate, artibusq; ingenuis instruebant. Solitariam enim vitam amplexi sunt, vt maiore cum tranquillitate sacris literis vacarent, & seuero vitæ genere ad crucem perferendam se exercerent. Sed tandem Dunstanus subacto ingenio homo, cùm in principum consuetudinem se penitùs immersisset, pro his, recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, ipséque primus Abbatis nomine numeroso Monachorum gregi præfuit: qui à bonis, & pijs principibus plusquàm regias opes consequuti Cùmq; omni rerum affluentia sexcentis annis quasi regnassent, (eorum enim nutum vicini omnes spectarunt,) ab Henrico VIII. exturbati sunt, monasteriúmque, quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & solo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrensis oculatus testis, de sepulchro Arthuri in huius cœmiterio retulit.

Monachi antiqui.

Arthurus heros Britannicus.

Cùm Henricus, secundus Rex Angliæ ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepisset Arthurum Britannorum nobilissimum

ſimum heroëm, qui Saxonum furores virtute ſæpe fregerat, Glaſconiæ inter duas Pyramides ſitum eſſe, corpus inueſtigari curauit: víxque iam ſeptem pedes in terram defodiſſent, cùm inciderent in cippum, ſiue lapidem, cuius aduerſæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inſerta: quæ extracta Epigraphen oſtendit, & ſub eo ad nouem ferè pedum altitudinem, ſepulchrum inuentum, ex quercu cauata, in qua oſſa inclyti illius Arthuri repoſita. Inſcriptionē autem ex Protypo, in Glaſconienſi cœnobio quondam deſcriptam, propter literarum antiquitatem ſubiungendam putaui. Barbarum quiddam, & quaſi Gothicum præ ſe ferunt literæ, & eius ætatis barbariem planè loquuntur, quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit, cuius ſcriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctiſſimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam, etiam ingenij laudem conſecutus fuiſſet. Fortiſſimus enim Britannici imperij propugnator hoc ſolo nomine vel infœliciſſimus videtur, quòd ſuæ virtutis dignum præconem non inuenerit. Sed ecce inſcriptionem:

HIC IACET SEP:
VLTVS INCLITVS
REX·ARTVRIVS·IN
INSVLA·AVALO
NIA·

Nec abs re erit, ſi quæ Ioſephus noſter Iſcanus non de populo Poëta olim in ſua Antiocheide in Arthurum cecinit, hîc adiungam.

Hinc celebri fato fœlici claruit ortu
Flos regum Arthurus, cuius cùm facta ſtupori,
Non micuêre minùs: totus quid in aure voluptas,

Et populo plaudente fauus. Quemcunque priorum
Inspice, Peleum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæsareos loquitur Romana triumphos,
Alcidem domitis attollit gloria monstris,
Sed nec pinetum corili, nec sydera solem
Æquant, annales Latios, Graiosque reuolue.
Prisca parem nescit, æqualem postera nullum
Exhibitura dies. Reges supereminet omnes;
Solus præteritis melior, maiorque futuris.

Vocabatur verò hic heros, vt obiter hoc notem ex Nennio, Mab-Vter.i. *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis, &* Artur *quod Britannicè sonat vrsum horribilem, vel malleum ferreum quo confringuntur molæ leonum.*

Alia etiam si placet, etsi non longissimæ vetustatis monumenta,[1] è Guilielmo illo Malmesburiensi habe. *Illud quod clam planè omnibus est libenter prædicarem, si veritatem exculpere possem: quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta positæ cœmiterium monachorum prætexunt. Procerior sanè, & propinquior Ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti sex pedum. Hæc præ nimia vetustate, etsi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla spectacula, quæ planè possunt legi, licèt non possint planè intelligi. In superiori enim tabulatu est imago pontificali schemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam, & literæ,* HER. SEXI. *&* BLISWERH. *In tertio nihilominùs nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. *&* EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc scriptura* LOGWOR. WESLIELAS, *&* BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera verò pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus in quibus hæc leguntur.* HEDDE *episcopus, &* BREGORRED, *&* BEORWALDE. *Quid hæc significent non temerè definio, sed ex suspicione colligo eorum interiùs in canatis lapidibus contineri ossa, quorum exteriùs leguntur nomina. Certè* LOGWOR *is pro certo asseritur esse, de cuius nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* BEORWALDE *nihilominùs abbas post* HEMGISELVM.

Occidentalium Saxonum reges qui hîc sepulturæ traditi fuerunt, enumerare superuacaneum esset, Eadgarum tamen Pacificum, qui semper paci consuluit, vel hoc nomine non possum

non meminiſſe, & epitaphium illo ſeculo non indignum ſubiungere.

Auctor opum, vindex ſcelerum, largitor bonorum,
Sceptriger Edgarus regna ſuperna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quòd caruit bellis, claruit inde magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros,
Nequitiæ lapſum, iuſtitiæque locum.
Nouit enim regno verum perquirere falſo,
Immenſum modico, perpetuúmque breui.

A Glaſconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem efficiunt, & vno emiſſa oſtiolo in Occaſum vno alueo Vzellæ æſtuariũ petunt per Gedney more, vel vt alijs placet, Godney more, quam Dei inſulam ſignificare, & Ioſepho Arimathenſi conceſſam fuiſſe volunt, deinde per Weadmore Alfredi villam, quam teſtamento Edwardo filio legârat, & paluſtrem illam regionem longè excurrentem Brentmerſh, quam paluſtrium ranarum regionem, vt eius oppidulum Brentknol, ranarum monticulum interpretati ſunt Glaſconienſes Monachi.

Mendippe hilles. Hinc ad ortum *Mendippi colles* ſe longè latéque explicant, *Minerarios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Muneduppe in antiquis ſchidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, & paſcendis pecoribus apti. In his antrum eſt longo receſſu, in quo putei quidam, & riuuli cernuntur, Ochiehole dicunt, de quo

Ochy hole. non minora ſomnia fingunt accolæ, quàm de ſuo Sybillæ antro in Apennino comminiſcuntur Itali. Nomen proculdubio inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum ſonat, vti etiam à ſimili antro, ſimili vocabulo Eubæa Inſula olim OCHA dicta

Strabo. fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & ſic inſcripta.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia poteſtas VIIII. in annum vrbis conditæ DCCCII. Antiſtio, & M. Suillio Coſſ. quo tempore P. Oſtorium Britanniæ Proprætorem turbidæ res excepêrunt.

Ex

Ex hoc tempore liceat mihi quæso, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium statuisse nummus ipsius Claudij antiquus, rei certissimus testis demonstrat, in cuius priore parte hæc concepta inscriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. PP. in parte verò auersa DE BRITAN. ibique expressus arcus triumphalis, cum equestri figura decurrente, & duobus trophæis. Qui verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet: Claudium enim Ostorij auspicijs duas Britannicas gentes hoc anno deuicisse testatur, ICENOS scilicet & CANGOS. Sed cùm Iceni alio quasi sub sole iacent, quid si de Cangis minori inter Belgas nostras popello constitutum hoc fuisse Trophæum, & CANGOS illos hic consedisse dixero? Non procul enim hinc est mare, quod Hiberniam aspectat, quo situ ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis superesse videtur, in **Cannington** nimirum, & **Canings** regiunculis, siue Centurijs, in **Wincaunton**, quod **Cangton** alibi dicitur, & **Kaingsham**, quasi Cangorum mansio. Sed de his penes lectorem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos vestigijs inquiro, & alibi me reperturum confido. *Cangi Britanniæ populi.*

Sub **Mendipp** montibus, ad Septentriones est **Congersbury** viculus, à Congaro quodam viro singularis sanctitatis sic dictus, (Constantinopolitani Imp. filium fuisse comminiscitur Capgrauius) qui heremeticam vitam ibi duxit, & *Harpetre* olim castrum eiusdem cognominis familiæ vetustæ, quod hæreditariò ad Gornaios, & ab illis ad *Ab-Adamos* descendit, qui (vt legi) Gornaijs restituerunt. Ad Austrum verò non procul ab illo antro, vrbecula Episcopalis solo saxeo ad **Mendipp** montis radices subijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc **Welles**, ita dicta à fontibus, qui passim in ipsa scaturiunt, vti etiam *Susa* Persiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pagase* Macedoniæ à fontibus nomina traxêrunt: vnde & *Fontanensis Ecclesia* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia sibi suo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis prouentibus statim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno Domini 766. concessit, Legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum est, pro aliqua vexatione inimicorum no-*

Harpetre.

Welles.

Stephanus in vrbib. & Barlenus.

ſtrorum Cornubiorum gentis, cum conſenſu Epiſcoporum, & Satraparum meorum, Dei Apoſtolo atque miniſtro eius Andreæ humiliter aſcribendo donabo, hoc eſt, ad augmentum collegij duó manent: prope flu. qui dicitur Welwe. Hanc appoſui tùm propter antiquitatem, tùm quòd ex hoc fluuio aliqui locum nomen adſumpſiſſe exiſtimârunt. Ipſum ſane Templum eſt admodum ſpecioſum, ſed eius frontiſpicio ad occaſum nihil ſpecioſius, totum enim ſtatuis antiquo & exquiſito artificio è ſaxo cœlatis ſurgit.

Splendidum admodum Epiſcopi palatium, inſtar caſtri mœnibus & foſſa munitum ad auſtrum adiacet, & ex altera parte nitidæ Præbendariorum ædes. Prębendæ enim 27. cum Præbendiolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres Archidiaconos, ad hanc ſpectant Eccleſiam. Edwardi Senioris tempore Epiſcopalis hìc ſedes conſtituta. Cùm enim Romanus Pontifex Edwardum illum ſacris interdixiſſet, quòd Politia Eccleſiaſtica in occidua hac Regni plaga apertè nutaret, ille qui ſe Eccleſiæ nutritium eſſe nouit, tres nouos erexit Epiſcopatus,
905 Cridienſem ſcilicet, Cornubienſem, & hunc Wellenſem, cui Eadulphum primum præfecit Epiſcopum. Non multis pòſt an-
Hiſtoria Bathon. nis Giſo huic ſedi præfuit, quem Haraldus Weſtſaxonũ, & Cantij Comes Eccleſiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm abfuerit, quin hanc dignitatem ſuſtulerit, verùm Guilielmus primus, deuicto Haraldo, Giſoni exulanti, & Eccleſiæ iacenti dextram porrexit, quo tempore, vt teſtatur Cenſualis Angliæ liber, Epiſcopus *ipſum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis geldauit*. Regnante deinde Henrico primo, Ioannes de *Villula* Turonenſis, cùm Epiſcopus iam electus eſſet, ſedem Bathoniam tranſtulit, quæ duæ ſedes in vnum coaleſcentes, ſuo vtraque titulo Epiſcopum ornat, vt vnus idémque Epiſcopus Bathonienſis, Wellenſíſque dicatur. Vnde Monachi Bathonienſes, & Canonici Wellenſes, quaſi in aciem, dimicationémque venerunt.
Vide in Decreta. lib. Ne quid innouetur in Episc. Interímque Sauanaricus Bathonienſis Epiſcopus, cùm etiam Abbas eſſet Glaſconienſis Glaſconiam cathedra tranſlata, Glaſ-
1193 conienſis dictus erat Epiſcopus, ſed cum eo hic titulus extinctus; Monachóſque & canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Eccleſiæ ſuæ patrimonium in Præbendas diuiſit, & Decanum, Subdecanum, &c. inſtituit, Iocelinus etiam ſub id tempus nouis ædificijs templum inſtaurauit, & auorum memoria Radulphus de *Shrowsbery* (vt aliqui vocant) elegans ſane collegium Vicarijs, & Cantoribus Boreali Eccleſiæ parti contiguum

contiguum construxit, Episcopique Palatium muro circumdedit. Sed quà à Palatio in forum itur pulcherrimam portam erexit *Th. Bekington* Episcopus, qui etiam duodecem ædes è saxo pulcherrimas pari altitudine adiunxit in foro, in cuius medio peristillium cernitur septem columnis exterioribus, & pulchro fornice subnixum, quod Guil. *Knight* Episcopus, & Wollmanus Decanus in vsum confluentium ad mercatum posuerunt. Hæc verò in orientali parte, in occidentali verò vidimus Ecclesiam Parochialem S. Cuthberto sacram. cui proximum est Hospitale à Nicholao Bubwith 24. pauperibus fundatum.

E montibus illis Minerarijs *Frome* fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad molliendū ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confecerit, in Septentrionē conuersus, limitis vice inter hunc, & Glocestrēsem agrum fungitur, & Farley Hungerfordorū castrum rupi impositum (non procul à Phillips Norton, foro celebrato, cui templum Philippo dicatum appellationem fecit) irrigat. Ab Edwardi III. temporibus illustris fuit hęc Hungerfordorum familia, Thomas enim *Hungerford* auus fuit Gualteri Domini Hungerford summi Thesaurarij Angliæ, qui familiam nuptijs cum Catharina Peuerell, (quæ à Moelis & Courtnæo orta) inprimis locupletauit. Eiusq; filius Robertus qui duxit filiam & hæredem Domini Botereaux. Huius itidem filius Robertus qui Æleonoram filiam & hæredem Guil. Domini *Molines* duxit, & intestino bello inter Lancastrenses, & Eboracenses apud Newcastle capite truncatus, magnam fecit accessionem. Filius autem eius Thomas occisus apud Sarisburiam patre viuente, vnicam reliquit filiam Mariam, quam Edwardus Dominus Hastings in vxorem accepit, Walterus verò Thomæ frater Edwardum Hungerford genuit, patrem illius Walteri quem Rex Henricus VIII. Baronem Hungerford de *Heytesbury* creauit, & posteà infandi criminis condemnauit. *Hungerfordorum familia.*

Inferiùs *Selwood* sylua, quam dudum dixi, longè lateq; diffunditur, arboribus satis condensa, à qua circumuicina regio olim Selwoodshire, ut author est Ethelwerdus, vocabatur, oppidum verò adsitum etiamnum Frome Selwood dicitur, quod è lanificio maximum quæstum facit. A quo vix duobus ad occasum milliaribus exiguum, & non inelegans castrum cernitur, quod à *Dela-Maris* conditum & cognominatum ab ipsis hæreditariò ad Powlettos deuenit. Nec procul inde *Witham* vbi Monialibus *Selwood.* *Nonney De la-Mare.*

ædem Rex Henricus 3 erexit. Cæterùm *Frome* nonnullis ex hac sylua riuulis plenior, tandem Auonæ nobili flumini se committit, qui obliquiorem ripam agens statim antiquam vrbem inuisit, quę à thermis Ptolemæo ὕδατα θερμὰ, id est, *Aqua calida* dicitur, Antonino AQVAE SOLIS, Britannis *Tr ennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþancester, hat Baþan, & etiam à valetudinariorum concursu **Akmanchester**, id est, vrbs ægrotorum, Stephano in vrbibus *Badiza*, nobis hodiè **Bathe**, & vulgò Latinorum *Bathonia*. Subsidet in planitie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quasi altitudinis fastigio obuallata, è quibus perennium riuulorum scaturigines in vrbem magno ciuium commodo descendunt. In ipsa vrbe tres calidi fontes ebulliunt, cæruleo quasi & marino colore tenues nebulas & Mephitim exhalantes (sulphure enim & bitumine aqua percolatur.) Qui efficaci remedio salutares corporibus quę prauis humoribus torpescunt, sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora sunt salutares, ab hora enim octaua ante meridiem vsque ad tertiam à meridie maximè feruent & exæstuant, & fœda quædam turbidi ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur, nec quisquam ingrediatur, donec per emissaria sua se sordibus illis liberârunt, & expurgârunt. Ex his tribus, qui *Crucis Balneum* ob crucem olim in medio erectam vocatur, miti admodùm, & temperato calore tepet: & 12. sedilia è saxo in margine habet, muroque includitur. Alter verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde *Whot bath*, id est, feruidus dicitur: His contiguum est Nosocomium à Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum, vt valetudinariorum inopiam subleuaret, & hæc duo in medio sunt plateæ ad occiduam vrbis partem. Tertius maximus in vrbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta ecclesiam Cathedralem, muro etiam circundatum, & 32. sedilibus arcuato opere adaptatum in quibus viri & mulieres seorsim sedeant, qui linteis indusijs cùm ingrediuntr se superinduunt. Vbi iam Ecclesia cathedralis antiquitùs templum Mineruæ sacrum extitisse fama tenet. Certè Solinus Polyhistor de his procul-dubio thermis loquens. *In Britannia* (inquit) *calidi sunt fontes opiparo exculti apparatu ad vsus mortalium, quibus fontibus præsul est Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunquam canescunt in fauillas, sed vbi ignis contabuit, vertitur in globos saxeos.* Athenæus tamen author est omnia lauacra calida, quæ ex terræ visceribus naturali-

tèr.

Bathe. *Aquæ Solis.* *Badiza.* *Therma.* *Mineruæ templum.* *

tèr scatent, Herculi esse sacrata: & nescio quæ Herculis antiqua imago anguem manu constringentis, hîc in mœnibus, inter alia vetusta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, si placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuisse dicata. A Græcis enim proditum est Palladem Herculi post labores exantlatos lauacra primùm subministrasse. Satis erit si ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam siue Palladem præfuisse prodat, hanc vrbem esse, quam Britanni *Caer Paladur* sua lingua dixerunt, hoc est *vrbs Palladis aquæ*, si Latinè interpreteris; appositè enim res, nomen, & significatio conspirant. Harum inuentionem referunt fabulæ nostræ ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id est, *Bleyden Magus*, quàm probabilitèr dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebrasse, author est Plinius, vt eam Persis dedisse viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non ausim. Nonnulli ex nostris, sed aliud agentes, Iulium Cæsarem inuentorem fuisse tradunt. Verum-enimuerò serius ad Romanorum cognitionem peruènisse iudico, cùm Solinus primus sit qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. ab aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam restinctum inflammantes, hanc vrbem obsidione incinxêrunt, sed cùm Arthurus bellicosus superuenisset, ipsi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima spe, animis diu dimicassent, magno numero concidêrunt. Hic mons ille ipse videtur, qui nunc **Bannesdowne** dictus, **Bathestone** viculo iuxta hanc vrbem impendet, suósque etiamnum aggeres, & vallum ostendit. Nec longo pòst tempore, Saxones hanc vrbem aggredi ausi, Britānis diu reliquêrunt. Verùm anno Christi DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad **Deorham** profligasset, armis, & operibus oppugnata, se primo in Saxonis fidem permisit: paucísque annis refota nouum nomen **Akmancester**, multúmque splendoris accepit. Osbrichus enim anno 676. virginibus sacris monasterium, statimque cùm in Merciorum potestatem venisset, Offa Rex alterum templum construxit, quæ ambo Danico turbine ceciderunt. Ex horum ruinis nouum postea effloruit Templum Diuo Petro sacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulsit, cuius rei memoriam anniuersarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Edwardi Cōfessoris tempore, vt in Angliæ Notitia legitur, *geldabat pro viginti hidis*,

Caer Paladur.

Britanni Magiæ dediti.

Mons Badonicus.

hidis quando Scyra geldabat, Ibi Rex habebat LXIIII. *Burgenses, &* XXX. *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum, Robertus Mowbraius nepos Episcopi Constantiensis, qui seditionem non leuem in Guil. Rufum concitârat, diripuit & succendit. Respirauit tamen breui, opera Ioannis de *Villula* è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Episcopus esset Wellensis, quingentis marcis (vt habet Malmesburiensis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Episcopalem cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, nouumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius *King* Bathoniensis
* Episcopus aliud iuxta vetustum illud, magno sane & pleno maiestatis opere inchoauit, & ad fastigium ferè perduxit: si verò perfecisset, palmam plurimis Angliæ ecclesijs cathedralibus proculdubiò præripuisset. Sed hanc gloriam immatura mors tanti Episcopi, iniquiora tempora, & auaritia quorundam qui collectam per Angliam in hunc vsum pecuniam interuerterunt, vt fama perhibet, inuiderunt. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tùm conuenarum frequentia, mœnibusque se communîuit, quibus antiquas illas imagines, Romanásque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetustate laborant, vt omninò legi non possint. Et ne

Bathoniæ Comites.

quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de *Chandew* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Posteà Rex *Henricus* Octauus, Ioannem *Bourchier* Dominum *Fitzwarin* anno regni XXVIII. Bathoniç Comitem creauit, qui obijt anno regni eiusdem regis XXXI. cui successit Ioannes filius qui obijt anno III. Reginæ Elizabethæ. Qui Ioannem Dominum *Fitzwarin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret, & bonis studijs nobilitatem suam illustrare contendit. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. scrupulis. Latitudinem verò LI. Tempor. XXI. scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corollario, habe si placet, qualescunque de his thermis Nechami versiculos,

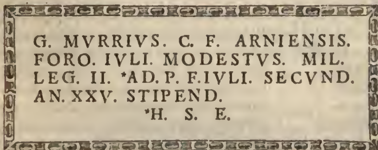
Inquis. 31. Henr. 8.

Bathoniæ thermas vix præfero Virgilianas,
Confecto prosunt balnea nostra seni.
Prosunt attritis, collisis, inualidisque,
Et quorum morbis frigida causa subest.

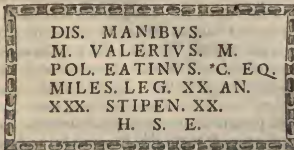
Præuenit

Prauenit humanum ſtabilis natura laborem;
Seruit natura legibus artis opus.
Igne ſuo ſuccenſa quibus data balnea feruent,
Ænea ſubter aquas vaſa latere putant,
Errorem figmenta ſolent inducere paſſim.
Sed quid? ſulphureum nouimus eſſe locum.

Ecce tibi etiam ſi legere lubeat, duas inſcriptiones antiquas nuperrime ad viam publicam ſub vrbem in campo de *Waldcot* effoſſas, quas in hortos ſuos Robertus Chambers antiquitatis ſtudioſus admirator tranſtulit.

G. MVRRIVS. C. F. ARNIENSIS.
FORO. IVLI. MODESTVS. MIL.
LEG. II. *AD. P. F. IVLI. SECVND.
AN. XXV. STIPEND.
*H. S. E.

* *Adiutricis, Pia Fidelis.*
* *Hic ſitus eſt.*

DIS. MANIBVS.
M. VALERIVS. M.
POL. EATINVS. *C. EQ.
MILES. LEG. XX. AN.
XXX. STIPEN. XX.
H. S. E.

* *Cohortis Equitum.*

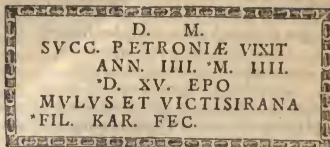
Vidi etiam has antiquitates mœnibus interiùs infixas inter portam borealem & occidentalem; Herculem ſublata ſiniſtra cum claua in dextra. In fragmento ſaxi literis magnis & pulchris,

*DEC. COLONIÆ *GLEV.
VIXIT AN. XXX. QVI.

* *Decurioni.*
* *Gleui, i. Gloceſtriæ.*

Inde folia implicata, Herculem duos angues ſtringentem, in ſepulchrali tabula inter duas imagunculas, quarum altera tenet cornu Amalthæum, deteriori charactere qui non facilè legitur,

SVCC.

D. M.
SVCC. PETRONIÆ VIXIT
ANN. IIII. *M. IIII.
*D. XV. EPO
MVLVS ET VICTISIRANA
*FIL. KAR. FEC.

* Menses.

* Dies.

* Filiæ Karissimæ fecerunt.

Paulò inferiùs in ſaxi fragmẽto grandioribus literis |VRN. IOP| Inter portam occidentalem, & auſtralem Ophiucum ſerpente implicatũ, duo humana capita criſpis capillis intra loricam mænium, leporem currentem, & huic adnexum in ſaxo literis tranſuerſis. |VLIA. ILIA.| Hominem nudum quaſi manum militi injicientem etiam inter loricam mœnium, folia, duos iacentes — baſiantes & ſe amplexantes, peditem vibrato gladio & protenſo clypeo, peditem cum haſta, in ſaxo literis tranſuerſis |III VSA| |IS.VXSC.| & caput Meduſæ comis anguineis.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes eſt inter hunc & Glouceſtrenſem agrum) in occidẽtali ripa **Cainſham** cernitur, à Keina Britannica Virgine ſanctiſſima denominata, quam ſerpentes in lapides mutaſſe ſuperioris æui credulitas multis perſuaſit, eò quòd eiuſmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hunc delatum ſerpentis in ſpiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Hîc in vicinis agris, & etiam alibi *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquàm ſpithamæo adultior toto anno ſuapte ſponte erumpit, ſine caule floſculis herbaceis, quæ vehementer, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua ſtillatitia magno vſu elicitur, vt P. Pæna in ſuis ſtirpium Aduerſarijs annotauit.

Serpentes ſaxei.

Percepier.

Briſtow.

Vix quinto hinc milliaria Auona fl. *Briſtoliam* mediam interſecat, Britannis *Caer Oder nant Badon*, id eſt, ciuitas Odera in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bnıʒhꝺſτoꝛ, id eſt *locus illuſtris*. Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & ſibi & nobis fucum fecẽrunt. Hęc vrbs partim in Somerſettenſi poſita agro, partim in Glouceſtrenſi,

neutrius

neutrius censeri velit, cùm suos habeat magistratus. Æditiori situ inter Auonam & Fromum fluuiolum intersidet, munitionibus & fluminibus satis tuta: duplici enim muro quondam circundata. Ad aspectum verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs, vt nomini respondeat, cloacis *Goutes* vocant, per subterraneos meatus ita constructa ad sordes euehendas, & abluendas, vt ad munditiem & sanitatem nihil desideres, vnde nullus hic curruum vsus: & ad vitæ necessitatem ita instructa, ciuibúsque frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè sibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vsus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipsum vrbis sinum naues passis velis admittat. *Auona* etenim ita Oceani irruentis æstu intumescit quoties Luna à meridiano fastigio deuergit, locúmque oppositum prætermeat, vt naues in vado hærentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Ipsique ciues opulentam per Europam exercent mercaturam & nauigationes in disiunctissimas Americæ partes instituunt. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nusquam apud historicos nostros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emersisse iudico, cùm nusquam nominetur ante annum Salutis c I Ↄ L X I I I. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigorniensis) è *Brystowa* cùm infesta classe in Walliam soluit. Primis Normannorum annis, *Berton* prædium adiacens, & hæc *Bristow reddebat regi,* (vt est in Censuali Angliæ Commentario) c x. *marcas argenti, Burgensesq; dixerunt Episcopum G. habere* x x x I I I. *marcas, & vnam marcam auri.* Deinde Robertus Constantiensis Episcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli sedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte superest. Sed paucis post annis, prolata sunt vndique pomeria, ab Austro enim **Radcliff**, vbi suburbanæ erant ædiculæ, reliquæ vrbi ponte saxeo vtrinque ita ædibus consito vt non pons platea videatur, coniungitur, mœnibúsque includitur, & incolæ in ciuitatem ascripti sunt, hospitales domus vbique in vsum pauperum, & ecclesiæ elegãtes in Dei gloriam erectæ. Inter quas longè omnium pulcherrima est S. Marię de *Radcliff* extra mœnia in quam magnificè pluribus gradibus ascendimus, adeo ampla, opere adeo venusto, testudine è saxo artificiosè concamerata, turri eximia altitudine, vt omnibus parochialibus Angliæ ecclesijs quas

hactenùs

hactenùs vidi meo iudicio longè præcellat. In hoc fũdator Guilielmus Canninges duos habet tumulos honorarios, alteri imago vestitu senatorio, quinquies enim erat prætor huius ciuitatis; alteri eiusdem imago habitu sacerdotali imponitur, sacris enim senex initiatus erat, & Decanus Collegij quod Westburiæ instituit. In proximo est etiam altera ecclesia *Temple* vocant, cuius turris sonante campana hac illac commouetur, adeò vt se à reliquo ædificio abruperit, & ita rimam egerit à summo ad imum, vt tres digitos transuersos hiet, & se arctet dilatétque cùm campana pulsatur. Nec tacenda sane est templum S. Stephani cuius turris sacra præcelsa magno sumptu & artificio Shipwardus quidam ciuis & mercator auorum memoria construxit. Ab ortu etiam & Septentrione quàm plurimis etiam aucta erat ædificijs, eáque mœnibus incincta, Fromóque fl. defensa, qui cùm mœnia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem præbet nauibus stationem, crepidinémque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam the Kay vocant. Sub qua inter Auonæ & Fromi confluentes campestris interponitur planities, quæ arboribus vndique consita amœnum admodum ambulacrum ciuibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vulgò Robertum Rufum Glocestriæ Consulem vocant, quia Glocestriæ Comes erat, Castrum amplum & munitum ad vrbis suæ defensionem extruxit, & pio affectu decimum quodque saxum ad sacellum extruendum propè Prioratum S. Iacobi quem etiam sub vrbem posuit, destinauit. Habuit ille in vxorem Mabiliam filiam, & ex asse hæredem Roberti *Fitz-hamonis*, qui hanc vrbem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem castrum vix constructum Stephanus Rex obsidione pressit, sed irrito conatu pedem referre coactus; paucis post annis in eodem captiuus inclusus, quàm incerta sit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte consternitur ad *Frome* portam, in æditiorem collem difficili cliuo obliquè ascenditur, vnde gratissimus in subiectam vrbem, & portum patet prospectus. Hic in summitate statim in amplam & viridem planitiem æquatur, quæ medio duplici arborum ordine obumbratur inter quas pulpitum è saxo, & sacellum in quo Iordanum socium Augustini Apostoli Anglorum conditum ferunt; nunc verò est schola publica. Vtrinque vt nitidas priuatorum ædes taceam, publicis & magnificis ædificijs cõdecoratur. Hinc collegiata ecclesia *Gaunts* dicunt

The Marshe.

dicunt à constructore Henr. Gaunt Equite aurato, qui posthabitis terrenis hîc Deo se consecrauit, nunc verò ad orphanos alendos beneficentia T. Carri ciuis opulenti conuertitur; illinc è regione duo consurgunt templa S. Augustino dicata, alterum minus & parochiale, alterum maius Episcopi cathedra & VI. Præbendarijs à Rege Henrico VIII. ornatum, vbi Collegij porta quæ affabrè extructa hanc prætendit inscriptionem.

REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES EXTITERVNT.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum sanguine natus, Patricius fuit Bristoliensis, & Henrico Regi ita charus, vt eius beneficio Mauritius eius filius filiam Domini de *Barkley* in vxorem acceperit: vnde illius posteri, qui summo honore floruêrunt, Barones de *Barkley* etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt. *Barones de* Barkley.

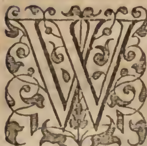
Hinc quà decurrit Auona, prævaltæ sunt vtrínque rupes, quas veluti de industria admolita est natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini imminet, *Sancti Vincentij* nomen habet, & adamantum adeò fœcunda est, vt quis modios inde impleat; existimationem verò copia apud nostrates inuidit, nam præterquam quòd colore translucido Indicos prouocant, ita duritie solummodò cedunt. Quòd verò laterum sexangulo vel quadrangulo læuore à natura ipsa turbinati sint, magis admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ripam etiam adamantum est ferax, quos caui & rufescentes silices (rubet enim hîc terra) ceu fœtu grauidi, in se mira naturæ solertia continent. Has rupes Auona prætergressus in Sabrinianum æstuarium tandem exoneratur. *Adamantes Bristowici.*

Non aliud nunc restat, quàm Somertunensi prouinciæ suos Comites, & Duces asserere, qui admodum pauci fuerunt. Guilielmus enim, & Reginaldus de *Mobun* Domini de *Dunstor*, primi Comites fuêre. Quibus longo pòst tempore successit Ioannes filius Ioannis Gandauensis à Rege Richardo II. eò honoris euectus, eiúsque filius eodem nomine primus Somersetti Dux creatus *Somersetti Comites, & Duces.*

creatus Margaretam vnicam filiam suscepit, quæ Regis Henrici VII. mater. Verùm non ea, sed patruus eius Edmundus fratri in Ducatu subrogatus est, qui aliquandiu Galliæ *Regens*, in prælio apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi suffectus, leuitatis pœnam apud *Hexham* capite luit: vti frater eius Edmundus vltimus ex hac familia Dux, qui in prælio apud *Tewkesbury* captus & obtruncatus. Sic extinctá hac familia, primùm Rex Henricus VII. filiolum Edmundum qui statim obijt, deinde Henricus VIII. filium suum naturalem Henricum *Fitz-roy* dictum, Somersetti Ducem instituit: eóq; defuncto Edwardus VI. Edwardum Seymor auunculum suum eodem honore inuestiuit, qui Angliæ prorex, & titulis onustus subitò, quasi fortunæ ludibrio, & honoribus & vita spoliatus.

Numerantur in hôc agro Parochiæ 385.

Wilshire.

Ilshire, (quæ etiam Belgarum fuit) Saxonicè piłreᵹa, vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido **Wilton** denominata, vt illud à *Willy* flumine, tota est mediterranea. Somersettensi enim agro ad occasum, Oxenfordensi & Southantonensi ad Ortum, Glocestrensi ad Septentriones, Dorcestrensi & Suthantonensi ad Austrum circumclusa. Regio cùm viris bellicosis fœcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sarisburiensis) subsidiariam inter Anglos cohortem in prælijs sibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia, vendicabant: tum pascuis, & frugibus vbique admodum læta.

Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil surgit, diffusis olim syluis, quæ iam rarescunt, vestita, & limpidis fluminibus irrigua. *Isis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui posteà *Tamisis* nomen assumit, cùm iam tenuis est, nonnullam huius partem perfundit. Australis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges pascit, & fontium perennium scaturigine admodum est iucunda. Mediam verò regionem fossa interscecat transuersa, admirando opere ab Ortu in Occasum

Isis flu.

per

per multa mill. perducta, Wansdike accolæ appellitant, quam peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. Woden-dic enim Saxonicè dicitur, i. *Mercurij fossa*. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna disterminanda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter se decertârunt. Ad Wodensburge viculum, qui huic fossæ adsidet, Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicosissimus, anno salutis 590. dum imperij sui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt solum necessariò verterit, & exul miserando etiam hostibus spectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Westsaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte signa contulêrunt. Huiusmodi fossa erat illa, qua Britannos à suis Mercijs submouit Offa, Offadike etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc visuntur, quibus se à Merciorum incursibus præmuniêrunt. Wansdike. 590 Fossa limitanea.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, qua Tamisis affunditur, Crecklade est oppidum, alijs Greklade à Græcis Philosophis, quos historia Oxoniensis ibi Academiam instituisse prodit, quæ posteà Oxoniam translata. Sub hoc *Lediard Tregoze* sedes equestris familiæ de *S. Iohn*, quam Margareta Beauchamp quæ posteà Ducissa Somersetti Oliuero de S. Ioanne filio secundo dedit. Ad illam enim per *Patishull, Grandison*, & *Tregoze* clarissima nomina hæreditariò deuenit. *Wotton Basset* huic finitimum quod ad claram Bassettorum familiam spectasse ipsum nomen comprobat. Superiori verò seculo habitatio fuit Ducis Eboracensis, vt accepi, qui amplissimum ibi ad includendas feras viuarium statuerunt. Hinc Breden sylua, nunc Bredenforest longè latéque pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vastata. Ad cuius Occiduum latus Auon flu. (de quo suprà) placidè fertur, qui in Boreali quasi limite huius agri effusus, in Austrum decurrit limésq; (vt Æthelwerdus notat) erat inter Occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quem magna subinde bella gesta fuerunt. Dum exilis est, Malmesbury collem sibi imminentem substringit, receptóq; profluente, ferè incingit. Oppidum sanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod, vt in historiarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum Lacock, & Tetbury castris adiacentibus construxit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio Lediard. Wotton Basset. Malmesbury.

concidisset, ex eius ruderibus castrum emicuisse proditum est, quod Saxones illi sua lingua Ingelbopne dixerũt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam suam ad *Caerdurburge* habuẽrunt, nunc Brokenbridge viculum, vix.M.pass. distantem. Nec alio sanè nomine, quàm *Ingelborne* longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir summa eruditione & singulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hîc sub colle succreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui posteà ludum aperiens, & cum auditoribus monasticæ vitæ se deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidum Maildulfsburge, pro Ingleborne dici cœpit, Bedæ *Maildulphi vrbs*, & posteà contractè Malmesbury, historicis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maidulphi discipulos floruit inprimis Aldelmus, qui eius successor designatus, ope Eleutherij Westsaxonum Episcopi ad quem locus iure spectauit, longè pulcherrimum ibi monasterium construxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in manuscripto quodam libro hoc oppidum Aldelmesbirig dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vtpotè qui in Diuos relatus. Et in eius festo nundinæ hîc sunt frequentes, militúmque cohors scribi solet, ne discordia inter tot conuenas oriretur. Dignúsque sanè est cuius memoria in æternitatem vigeat, primus enim erat ex Anglorum gente qui Latinè scripsit, primúsque qui componendi carminis Latini rationem Anglos docuit, quod ipse de se testatur his versibus,

Maildulphus Scotus.

Aldelmus.

Primus ego in patriam mecum, modò vita superstit
Aonio rediens deducam vertice Musas.

Hunc Aldelmum iam defunctum in tutelarem Deum sibi asciuit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monasterium amplissimis donarijs ditauit, in eo sepulturam sibi delegit, eiúsque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano iam indè monasterium longa opulentia clarum floruit, oppidum etiam monasterij ope quasi suffultum, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera munitum, qui ingruente inter Henricum Andegauensem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & castro firmauit, quod semel ab Henrico 2. obsessum se defendit. Sed non multis pòst annis, Ioannis Regis permissu in monachorum vsum demolitum, vt inde monasterium augeretur, qui continentèr & ædibus & prouentibus accessionem adiunxẽrunt, donec fatalis ille dies An-

gliæ monaſterijs intonaret. Tunc reditus diſtracti, & congeſtæ tot annos opes euerſæ, communémque ſortem ſubijſſet, niſi Stumpius pannarius cui abundè ſuppetebant opes, multis precibus nec ſine pretio ſuis ciuibus templum redemiſſet, à quibus in Parochialem, quam vocant Eccleſiam, conuerſum, magna ex parte hodiè supereſt.

A Maildulphi vrbe *Auona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui **Calne** vetuſtum oppidulum ſaxeo ſolo pulchra Eccleſia ornatum interfluit, vbi cum inter Monachos, & ſacerdotes de ſacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta eſt Synodus anno noſtræ ſalutis 977. Sed ecce in media diſceptatione, conciliabulum in quo ordines conſidebant, contabulatione diſſoluta, & trabibus diruptis ſubitò decidit, vnáque præſules, proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti, ſolus Dunſtanus, qui Synodo præſedit, & à monachis ſtetit, illæſus euaſit. Quod miraculum (ſic enim habuit ætas illa) monaſticum inſtitutum inprimis confirmâſſe creditur. Hinc Auona auctior **Chippenham** petit, Saxonicè Cẏppanham, nunc tantùm rerum venalium foro celebre, vnde & nomen, Cẏppan enim Saxonicè mercari ſonat, & Cẏppman, mercator, vti nobis **Cheppen**, & **Chappman**. Saxonico ſæculo villa regia fuit, & ab Alfredo rege filiæ ſuæ natu minori teſtamento legata. Nihil iam ibi ſpectabile præter Eccleſiam quæ à Baronibus Hungerfordis vt vbique ex inſignibus apparet, extructa. Huic è regione, ſed à ripa remotiùs **Corſham** obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum ſeceſſu inſignis, vnde **Caſtlecombe** vetus caſtrum proſpectes, Dominis ſuis Walteris de *Dunſtauill* quondam nobilitatum, è quorum familia genus ducunt Writhoſlæi Southantonienſes Comites, Petronilla autem vltimi Walteri filia & ex aſſe hæres Roberto de *Monte-forti* nupſit, filiúmque Guilielmum peperit, qui hoc caſtrum prædiáque reliqua Bartholomæo *Badilſmer* vendidit, à quo (vt accepi) ad *Le-Scropos* venit, qui iam inde tenuerunt.

Calne.

Synodus de Sacerdotum cœlibatu.

Chippenham.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quondam Baronis de *Sancto Amando* ſedem confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in ſe recipiat, qui propè caſtrum *De Vies*, *Deuizes*, ſiue **The Vies**, caput aperit. *Diuiſio* Florentio Wigornienſi, *Diuiſæ* Neubrigenſi appellatur, caſtrum ſanè quondam magnificum, ſitu & opere munitiſſimum, nunc autem temporis

The Vies.
Deuizes.

iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ castris omnem laudem præriperet, profusissimo sumptu construxit Rogerus Sarisburiensis Episcopus, quem è sacrificulo ad secundam à Rege dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, neminem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum permiserit. Stephanus enim Rex illi infensior hoc castrum & Shirburnense, vnà cum diuitijs quas habuit amplissimas extorsit, miserúmque senem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluerit, & mori nescierit.

Fluuiolo hoc socio recepto Auona se in occasum agit, statimque alter riuulus ab austro influit, qui ædibus impositis quas *Broke* dicimus, nomen impertijt: Ædes autem ipsæ sedem olim Ioanni Pauley qui fuit Dominus Centuriæ de Westbury, & posteà Baronis titulum præbuerunt Roberto Willoughby qui a Pauley per Chenecios genus duxit, cùm in Baronis dignitatem illum euexit Rex Henricus septimus, cui longè charissimus erat, & classis præfectus, siue Admiralius vt fertur constitutus. Vnde nauis gubernaculo in insignibus, vt prora Pompeius Romanæ olim classis præfectus in nummis est vsus. Verùm hæc familia quasi in herba intermortua citò defecit. Filium enim reliquit Robertum Dom. *Brook* qui progenuit ex priore coniuge Edwardum filium ante patrem defunctum, cui nata erat vnica filia Fulconi Greuill militi enupta, & ex altera coniuge duas filias per quas ad Wintoniæ Marchionem, & Baronem de *Montioy* hæreditas opima translata fuit.

Barones Brooke.

Ad eundem riuulum paulò superiùs colli insidet *Trubridg*, Saxonicè Tꞃuꞅabꞃiꝫ, id est, *oppidum firmum & fidele*. Sed qua tamen de caussa hoc nomen inditum fuerit, minimè constat. Lanificij gloria nunc inprimis floret, castríque reliquias ostendit, quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Deinde *Bradford*, à vado lato sic nominatum decliui colli affixum & totum è saxo constructum Auona respergit, vbi Wiltoniensibus valedicit, & *Aquas Calidas* petit. A quibus Antoninus in decimo tertio Britanniarum itinere, ad xv. mill. VERLVCIONEM ponit, qua distantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omnino suo nomine deposito, **Werminster** cernitur, ex antiquo nomine & Saxonico Minꞅꞇeꞃ, quod Monasterium sonat, coalitum. Nunc tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quanta vis frumenti singulis septimanis huc conuehatur. Olim immunitates

Trubridg.

Bradford.

Verlucio.

munitates suas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legimus, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat. Prope hanc ad occiduum agri limitem sedet **Long Leat**, ædes equestris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitę, licèt semel, atque iterum deflagrârint. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet **Edindon**, olim **Eathandune**, vbi Alfredus Rex nobili, si vnquam aliâs, prælio Danorum grassantem audaciam fœlicissimè contudit, eóque adegit vt conceptis verbis iurârint, se protinùs ex Anglia cessuros. Quo etiam in loco Guil. de *Edington* Episcopus Wintoniensis, qui summa erat in gratia apud Regem Edwardum tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis* quos dixerunt *hominibus* erexit. Long Leat. Edingdon. Bon-homes.

Hinc in Austrum, & Orientem solem per mediam regionem, campi sunt adeò patentes, vt vix prospici possint, vnde & nomen, **The Plaines**, raris admodum incolis, & latrocinijs infames, quos ad Austrum duo placidissimi amnes subluunt, **Willeybourn**, Asserio *Guilou*, & Nadderus, vulgo **Adderbourne. Willeybourn** ad Verlucionem exoriens per **Willey** viculum delatus prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admodum, & profunda, eáque duplici fossa munitum, quod **Yanebery Castle** vocant vicini, Romanorum fuisse castrametationem ex forma facilè agnoscas. Nadderus ex australi agri limite profusus sinuoso volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videatur) serpit non procul à **Warder** eleganti castro, quod olim antiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthæi Arundelij Equitis clarissimi est habitatio, cui è regione obiacet *Hatch*, quæ suum Baronem Eustachium de *Hatch* Edwardi primi tempore iactat. Sarisbury plaines. Yanebury. Warder castle. Baro Hatch.

Vbi vero hi amnes confluunt, *Willey* **Wilton** oppidum suo nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitùs *Ellandunum* dictum. Hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expresśè habent *Weolsthanum Ellanduni Comitem, id est Wiltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id est, Wiltoniæ monasteriolum posuisse*. Ex hoc nomine **Ellan** quodammodo inducor hunc fluuium ALANVM esse, quem Ptolemæus hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex secundum prælium anno reparatæ salutis 821. contra Beorwulfum Mercium fecit, sed vtrique tam funestū, vt profluens ille sanguine Saxonico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ salutis 871. Alfredus Wilton. Alanus fl.

dus cum Danis congreſſus primò victor, ancipiti Martis alea ſtatim deuictus ſigna retulit. Saxonico verò ſæculo inprimis ciuium frequentia floruit, Velatarum virginum monaſterio ornauit rex Eadgarus (vt habent Annales) filiámq; ſuam Editham præfecit. Verùm ex antiqua Eadgari charta data 974. antiquius eſſe conſtat. Sic enim in illa ſcribitur. *Cœnobium quod ab atauo meo Edwardo Rege in celebri loco qui à ſolicolis noto Wiltun vocatur nomine fundatum.* Et in vita S. Edwardi Confeſſoris legimus. *Dum S. Edwardus monaſterium B. Petri Weſtmonaſterij molitur, Editha eius vxor Wiltoniæ vbi educata fuit regio opere lapideum monaſterium pro lignea eccleſia inchoauit proſequuta affectum regis affectu ſuo.* Nec ita concidit hoc oppidum (licèt Sueni Dani rabie grauiſſimè dilaceratum fuerit) donec Epiſcopi Sariſburienſes viam, quà priùs hàc in occiduas regiones itum eſt, deflexerint. Tunc enim paulatim quaſi contabuit, & nunc tantùm tenuis quaſi viculus, Maiore tantummodò pro magiſtratu ſummo, & elegantiſſimis Comitis Penbrochiæ ædibus, quæ è diruto monaſterio ſurrexerunt, gloriatur. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles **Sariſbury** imprimis offecêrunt. Sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones poſteà Seaꝛẏꝛ-bẏꝛiᵹ dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sariſburia*. Itineraria enim ratio, & nominis veſtigium, vel me tacente, hoc conteſtentur. Quis enim ambigat **Searesbirig** à Sorbioduno profluxiſſe, addito Saxonico Bẏꝛẏᵹ quod Burgum ſonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc noſtrum Sorbiodunum: vſque adeò vt quidam Britannicæ linguæ callentiſſimus mihi *Soruiodunum* collem ſiccum interpretatus fuerit, & probabiliore certè coniectura, quàm qui à Sarone Beroſi Mago, aut à Seuero Imper. magno conatu deduxêrunt, *Seueriamque* dixêrunt. Collem enim æditiorem occupauit, &, vt iuquit Malmesburienſis, *In vice ciuitatis caſtellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aqua penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo.

Eſt ibi defectus lymphæ, ſed copia cretæ,
Sæuit ibi ventus, ſed philomela ſilet.

Ex parietinis quæ iam ſuperſunt, operibus & munitionibus ſatis tutum fuiſſe videtur, & ambitu quaſi quingentos paſſus collegiſſe. Kinricus Saxo cùm fœliciſſimè contra Britannos pugnauiſſet,

Sorbiodunum.

Old Sariſbury.

Dunum *quid Gallis & Britannis.*

uisset, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Osmundus Episcopus Shireburnensis & Sunningensis, sedem suam huc transtulit, & Ecclesiam Cathedralem construxit, sed hæc Sueni Dani furore vnà cum oppido prostrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus primus postquam Angliæ 1003.
lustrum condidisset, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem sibi interposito iureiurando adstringerent, quo tempore, vt est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Salisbery habet Rex* x x. *solidos adpensum, de Cremento* L x. *libras ad Pondus.* Quod ideò noto quia vt apud veteres Romanos, ita apud nostros maiores pecunia & appendi & numerari solebat. Nec ita multis pòst annis, regnante Richardo primo, tùm *Pecunia appensa, & numerata.*
ob præsidiarij militis insolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ, & vix mille hinc passus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quasi conceptaculum est plurimorum riuulorum, ad Auenæ, & Nadderi confluentes consedêrunt. Huius demigrationis meminit in suis epistolis Petrus Blesensis. Sic enim de antiquo Sorbioduno scripsit. *Erat locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus, erat ibi turris quasi in Siloem, quæ habitatores loci onere longæ seruitutis oppressit.* & posteà, *Captiua erat in monte illo Sarisburiensis ecclesia. Descendamus ergo fœlici auspicio ad complana, vbi valles abundabunt frumento, & campi spatiosi pinguescent.* New Salisbury.
Et Poeta iam dictus de eadem lusit

Quid Domini domus in castro? nisi fœderis arca
In templo Baalim; carcer vterque locus.

Locúmque illum in quem descenderant, sic describit.

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hospitium toto quæsijt orbe diu.

Cùm iam descendissent, vt ab ara Dei auspicarentur, Richardus Poure Episcopus, in loco amœnissimo, priùs Merifield vocato, augustissimum speciosa structura tēplum cum præcelsa pyramide & duplici vtrinque transepto inchoauit, quod sacra quadam hilaritate & maiestate venerabile quadragesimo pòst anno, maximis sumptibus peractum, & dedicatum anno 1258. præsente Rege Henrico tertio. De quo versificator ille vetustus non ineleganter,

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificúmque fides.

Sed multò elegantiùs clarissimus, & eruditissimus Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numerosa, ferunt, æde, fenestra micat.
Marmoreásque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totq; patent portæ quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

* Fenestras enim anni diebus, columnas & columellas anni integri horis, & portas duodecim mensibus numero respondere dicunt. Claustraque habet ex australi parte sua amplitudine, & elegantia nullis secunda, quibus adiungitur palatium Episcopi pulcherrimum: & ex altera parte seorsim à templo campanile excelsum & firmissimum. Opibus verò & prouentibus ita breui accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendijs alat, è quibus *Residentes*, vt vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent, & hæc omnia seorsim ab vrbe suis mænibus inclusa. Ciues itidem, dum Episcopus Dei domum molíretur, certatim vrbem statuêrunt, Rempublicam stabiliêrunt, in singulos vicos riuulos deriuârunt: fossam, quà perenni flumine non subluitur, duxêrunt, cùm licentiam muniendi à Simone Episcopo impetrauissent. Paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accreuit hæc noua Sarisburia, vt statim atque Regia authoritate, viam publicam quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu secunda, summè frequens, & omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa, & amplissimo ornata foro in qua domus ciuica est è ligno pulcherrima. Sed nihil est, quo perinde glorietur, ac Ioanne Iuello non ita pridem Episcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum instructissimo, & purioris religionis propugnatore acerrimo. Sorbiodunum iam inde euanuit, regnantéque Henrico septimo omninò desertum, vt vix hodie supersit vnum & alterum propugnaculum castri, quod longo pòst tempore Sarisburiæ Comitum sedes fuit.

29 Edward. 3. Term. Hilarij. Duellum de Castro Sarum, vel Shirburn vt alij volunt.

De hoc castro lis regnante Edwardo 3. exorta est memorabilis, Robertus enim Episcopus Sarisburiensis Gulielmum de *Monte-acuto* Comitem Sarisburiæ ea formula iuris (quod *Breue de Recto* appellant Iuridici nostri) in ius de hoc Castro vocauit, ille respondit se duello ius suum defensurum. Vnde die constituto

tuto Episcopus pugilem produxit suum ad rapagula albo vestimento ad mediam vsque tibiam indutum. Cui superinductum sagum armis gentilitijs Episcopi depictum, quem subsequebatur miles baculum, & seruulus scutum gestans, statimque Comes suum simili vestitu manu induxit pugilem, quem comitabantur duo milites bacula alba gestantes. Cum iam in arenam descensuri essent pugiles, iussi sunt secedere vt arma vtrinque explorarentur. Ex improuiso autem literæ Regis interuenerunt, vt ampliaretur caussa ne quid fraudi esset Regi. Interim verò conuenit inter eos, vt Comes acceptis 2500. Marcis, de iure in castro Episcopo & successoribus in perpetuum cederet.

Comites Sarisburiæ. *Historia monasterij Lacock.*

Comites suos Sarisburia hæc iam olim habuit quorum stemma paulò altiùs & veriùs ex Lacokensi historiola deducam. Gualtero de *Eunereux* Comiti de *Rosmar* in Normannia latifundia assignauit in hoc agro munificentia Guilielmi Conquestoris, quæ Edwardo de *Sarisberia* dicto, filio iuniori in Anglia nato reliquit, vt alias in Normannia terras cum titulo Comitis de *Rosmar* Gualtero filio natu maximo, cuius soboles paulò post defecit. Edwardus ille de *Sarisberia* floruit anno 20. Conquestoris sæpiusque memoratur sine Comitis titulo in libro Angliæ iudiciario. Huius filius Gualterus monasteriolum ad *Bradenstok* construxit, ibique Canonici habitum senex induit, cùm Patricium qui Comes Sarisburiæ primus, ex Sibilla de *Cadurcis*, siue *Chaworth* suscepisset. Hic à Guidone de *Lusignian* in reditu è terra sancta interfectus, successorem habuit Guilielmum filium qui obijt Lutetiæ tempore Regis Richardi primi. Huius filia vnica Ela (nec plures numerat author meus) & titulo Comitis, & suo clypeo cæruleo sex leunculis aureis erectis ornato, Guilielmum de *Longa-spatha* filium naturalem regis Henrici 2. nuptijs honorauit. Huic filius erat Guilielmus bello sacro occisus 1250. Filius autem eius Guil. cui vti patri Henricus 3. offensior Comitis titulum abstulit, vnicam filiam Margaretam progenuit quæ ad Henricum *Lacy* Comitem Lincolniæ maritum honorem transtulit, cui vnam peperit filiam Aliciam *Lacy* coniugem Thomæ Comitis Lancastriæ. Inde Lancastrensis familia hæreditatem creuit: titulum verò posteà Guiliel. de *Monte-acuto* detulit Edwardus tertius. Hic duos suscepit liberos Guilielmum qui patri in honore successit, & sine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis concessit, cùm reliquisset è Margareta filia & hærede Domini de *Monte Hermerij* Ioannem

Insignia Comitis Sarum.

Walsingham pag. 74. *Vide Comites Lancastriæ.*

annem Sarisburiæ Comitem, qui cùm temporario esset ingenio, & Regi Henrico quarto perniciem moliretur, anno 1400. Cicestriæ interfectus erat. In integrum tamen restitutus est filius eius Thomas, vir inter summos Duces numerandus, siue laborem in negotijs, siue industriam in agendo, siue celeritatem in conficiendo spectes, qui dum Aureliam in Gallia obsideret, pila è tormento maiori vulneratus anno 1428. occubuit. Alicia filia eius vnica nupta Richardo Neuill, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui filium etiam Richardum successorem habuit Warwici & Sarisburiæ Comitem, qui periculis lætus, ciuilis belli incendio patriam inuoluit, quo ipse extinctus, Huius filiarum altera Isabella nupsit Georgio Duci Clarentiæ Regis Edwardi 4. fratri, cui peperit Edwardum qui * puerulus, & Margaretam Richardi Poli vxorem quę sexagenaria, vtrumq; capite truncatum. Filia altera Anna, vxor erat regis Richardi tertij, qui nepotum cæde regnum adeptus, è qua suscepit Edwardum teneris annis defunctum. Sub hac vrbe ad Auonam *Dunton*, siue *Donketon* assidet, Burgus, vt ferunt, antiquus, & Bogonis Southantoniensis ædibus clarus, qui inter heroum numerum ob celebratam versiculis fortitudinem à populo relatus.

* Sub Henr. 7.

Bogo vulgo Beauois.

Sarisburiam planities campestris vndique incingit, nisi ad ortum, quà adiacet viuarium amplissimum **Claridon** conseruandis, enutriendísque animantibus feris peropportunum, & regijs ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis inclusis sic carmine lusit D. Mich. Maschertus legum Doctor omni meliori doctrina versatissimus.

Clarindon.

*Nobilis est lucus, ceruis clusura, * Saronam*
Propter, & à claro vertice nomen habet,
Viginti hîc nemorum partito limite, boscis
Ambitus est passus mille cuique suus.

* Hoc nomen ipse Poëticè excogitauit.

Septentriones versus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, insana (vt Ciceronis verbo vtar) conspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia, & rudia saxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transuersaria, sic innituntur, vt pensile videatur opus: vnde **Stone-henge** nobis nuncupatur, vti antiquis historicis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Eius verò qualemcúnque delineationem cùm verbis satis commodè exprimi non potest, hîc opera sculptoris subiungendam curauimus.

Stone-henge.
*

Hoc

A. Saxa quæ vocantur Vorkestones pondere. 12. tonnar. altitudine 24. pedes, latitudine pedes. 7. ambitu. 16.
B. Saxa quæ vocantur Crownets. 6. vel 7. tonnarum
C. Locus vbi ossa humana effodiuntur.

Hoc in miraculorum numerum referunt nostrates. Vnde verò eiusmodi saxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vix structiles lapides inueniantur, & quanam ratione subrecta, demirantur. De his non mihi subtiliùs disputandum, sed dolentiùs deplorandum obliteratos esse tanti monumenti authores. Attamen sunt qui existimant saxa illa non viua esse, id est, naturalia & excisa, sed factitia ex arena pura, & vnctuoso aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quæ Eboracensi agro vidimus. Et quid mirũ? Nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus mersum protinùs fieri lapidem? & cisternas Romæ ex arena fossitia, & calce vehementissima ita constructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambrosium Aurelianum, siue Vtherum eius fratrem in Britonum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera posuisse. Vnde Alexander Nechamus medij temporis Poëta, poëtico œstro percitus, sed non Apolline plenus, sic lusit.

Saxa factitia.

Nobilis est lapidum structura, Chorea Gigantum,
Ars experta suum posse, peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem segniùs, artem
Se, viresque suas consuluisse reor.
Hoc opus adscribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuisse
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aues.
Hinc tantum munus suscepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla satis.
Nam resperſus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari sæpiùs æger eget.
Vther Pendragon molem transuexit ad Ambri
Fines, deuicto victor ab hoste means.
O quot nobilium, quot corpora sacra virorum,
Illic Hengisti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generosa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Consulis Eldol
Virtus, qui letho septuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quasi magnificum sepulchrum eidem Ambrosio substruxisse eò loci, vbi hostili gladio ille perijt, vt publicis operibus contectus esset, eâque exstructione, quæ sit ad

ad æternitatis memoriam, quasi virtutis ara. Certè ossa humana hîc sæpius effossa fuerunt, & pagus adiacet ad Auenam, qui **Ambresbury**, i. *Ambrosij vicus*, dicitur, vbi antiquos quosdam Reges sitos esse historia Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuisse refert, quod nescio quis barbarus Gurmundus diripuit. Posteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo priuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem superbam Monialibus hîc construxit. Ambrosius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus testatur, in Britannia induit, patriæ labenti suppetias tulit, & bellicosi Arthuri operâ hostium impetus repressit, exercitus maximos ex animosis Germaniæ populis conflatos, occisis Hengisto, & Horsa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie signis, animam patriæ reddidit. Cùm verò Gildas, & Beda huius parentes, purpurâ indutos occisósque scribant, illum Constantino æditum fuisse, qui Theodosio Iuniore IIII. Cos. in Britannia spe nominis Imperator designatus, & posteà Arelati interemptus fuerat, cur non asseueranter affirmârim? Ab **Ambresbury** cis Auonam vix ad quartum lapidem est Leporarium vulgò **Euerlie Warren**, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, sed non tantus, vt militare auxilium aduersus eos petant accolæ, quod Balearicos fecisse apud Plinium legimus, licèt messibus itidem sint infesti. Non multò superiùs *Wolfhall* fuerunt ædes familiæ claræ Seimororum siue de *S. Mauro* qui amplam in hoc tractu hæreditatem Esturmiorum nuptijs adierunt. Hi in clypeo argenteo tres leones rubros dimidiatos gestarunt, & hæreditariò iure Balliui, & Guardiani erant forestæ de *Sauernac* quæ adiacet. In cuius memoriam Cornu eorum venatorium, magnum illud quidem & argento ornatum à Seimoris etiamnùm seruatur.

Ambresbury. *Ambrosius Aurelianus.* *Leporarium.* *Wolfhall.* *Esturmy, siue Sturmy.*

Paulò magis ad ortum Cunetio flumen Saxonicè Cyneтan, vulgò *Kennet* oritur propè *Selbury* collem rotundum & in fastigium æditum, qui hominum labore aggestus videatur, cùm ex ipsius collis forma, & terræ subsidentis facie. Cuiusmodi multi in hoc tractu rotundi & fastigiati cernuntur, *Beries & Burrowes* vocant, in occisorum militum memoriam excitati, ossa enim in illis reperiuntur, & legi in vsu fuisse Septentrionalibus, vt singuli milites prælio superstites tantum terræ quantum casside capere poterant, in occisorum tumulos aggererent. Cunetio post pau-

Cunetio fl. Selbury hill. *Berries & Burrows* *Tumuli.*

ca emensa milliaria (per campos è quibus vasta saxa vt rupes passim eminent, vnde viculus ibi *Rockly* dictus) sui nominis vrbem inuisit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad xx. à Verlucione milliare locatur. Ad quam distantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine Marlebozow, olim Marleberge in collis decliui ab ortu in occasum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga, quam Marle nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos vtimur, non facilè dixerim. Certè subiacet colli ex calce albicanti quam maiores nostri antequam hoc nomen Chalk, à calce Latinorum sunt mutuati, Marle dixerunt. Risu verò excipienda est illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc disticho in suo de diuinæ sapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Rockly. Marleborow. *

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, testis erit Anglica lingua mihi.

Cunetionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunáque cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingressu ad Normannicum vsque seculum perijt; interposito enim tempore ne nomen quidem vsquàm in nostris historijs occurrit. Insequenti verò sæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui posteà Rex Angliæ, hîc castrum habuisse, quod Hubertus Cantuariensis Archiepiscopus expugnauit, quódque posteà celebratissimum fuit, cùm frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conuentu, qui coniunctis sententijs ad tumultus sedandos legem tulêrunt, quæ Statutum de Marlebozow, vulgò vocatur: tùm Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm plenissima manu, & quàm ornatissimè in cœlum tolli meruit. Nunc autem tempore deuictum, nihil aliud planè est, quàm rudetum; paucul̨ę sane intra fossam supersunt mœnium reliquiæ, & diuersorium adiunctum pro castro intersignium castri prætendit. Incolæ verò nihil magis ostentant quàm in proxima Ecclesia *Preshut* baptisterium, in quo Edwardus celeberrimus ille princeps Christo renatus erat. Nec tacendum sanè quod legi, quemlibet Burgensem hîc admissum duos canes leporarios, duos capos candidos, taurumque cādidum, Maiori exhibere solere.

Ramesbury. Eidem flumini etiam eadem ripa adiacet Ramesbury pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Episcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuerunt, sed cathedra illa Shirburnensi ab Hermanno octauo Episcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sarisburiam translata, omnem

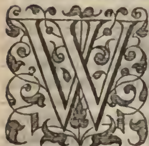
secum famam hinc vnà transtulit, *quoniam apud Ramesberiam* (vt habet Guil. Malmesburiensis) *nec Clericorum erat conuentus, nec erat quo sustentaretur.* *

Huc vsque Wiltoniensem agrum perlustrauimus, qui, vt est in Angliæ Notitia, (nec adnotare pigebit) *reddebat regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fœno centum solidos & oras quinque.*

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolsthanum omittamus, nullum (quod sciam) ante Richardi II. tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, sed huius fœlicitas cum suo principe & stetit, & cecidit, quum enim ille regno exturbatus, hic capite mulctatus. Nec multis pòst annis successorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancastrenses iacerent, ad Ioannem Stafford secundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnumque & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è fratre neptis in Bolleniorum familiam hunc titulum Regis gratia intulit, Thomas enim Bollen Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. assumpta, Diuam ELIZABETHAM Britanniæ amorem, & orbis delicias nobis peperit. Cæterùm Edwardus VI. hanc dignitatem posteà Guilielmo Pouletto summo Angliæ Quæstori contulit, in cuius familia etiamnum remanet. *Comites Wiltoniæ.*

Paræcias 304. *continet hic Comitatus.*

Hantshire.

Iltoniensibus proxima est, quę quondam Saxonibus hanteꝛcꝛyꝛ, nunc vulgò Hamshire, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum spectasse non est cur debitemus. Ab occasu Dorsettiam, & Wiltoniam ab Austro Oceanum, ab Ortu Sussexiam & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola est frugum prouentu ferax, syluarum densitate amœna, pascuorum fœcunditate

ditate læta, & à maritimis commoditatibus fœlicissima, vtpote quæ crebris interscissa æstuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum potestatem cum primis redactam fuisse creditur, Galfredus enim Monumethensis Vespasianum debellasse author est, & hac in re vt illi credamus ratio satis probabilis postulat. Dio enim testatur Plautium, & Vespasianum, cùm sub Claudio Britanniam aggrederētur, copijs in tres partes distributis, ne vno loco appellentes littore prohiberi possint, insulam petijsse: & ex Suetonio docemur Vespasianum in ea expeditione triciès cum hoste pugnâsse, Vectam insulam, quæ huic agro obiacet, & duas validissimas gentes in deditionem redegisse. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permensum, ipsum Vespasiannm, quasi Cæsare fœliciorem sic affatur Val. Flaccus,

Vespasianus.

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
O-eanus, Phrygios priùs indignatus Iulos.

Et de ipso cecinit Apollonius Collatius Nouariensis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Vespasianum à Britannis arctissimè obsessum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipsum tunc temporis complexus est, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod instituti mei est, ab Occidentali huius prouinciæ limine exorsus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Auena siue Auona.

Cerdicksford. Cerdici vadum.

509

Natanleod.

Regnum. Ringwood.

Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auena*, & vbi primùm hunc agrum influit, Cerdici est vadum, olim *Cerdicks-ford*, posteà *Cerdeford*, nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Hîc enim Cerdicus ille collatis cum Britannis signis ita eos fregit, vt non solùm imperij sui fines protenderit, sed etiam facile bellum posteris tradiderit. Cùm anteà anno salutis 508. magna belli contentione *Natanleod* regulum Britannicum cum magno Britannorum numero hoc tractu superauisset, è cuius nomine etiam regiunculam in hoc tractu *Natanleod* appellatam fuisse legimus. Verùm hęc alterius sunt loci. Inde flumen delabitur per Regnwod, siue Ringwod, in libro Anglię Cēsuali *Rincewed*. Quod Regnum esse Regnorū oppidū, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ratio,

tùm

tùm nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: **Kingwood** enim Saxonica adiectione, Regnorum syluam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adiacet inde nominata persuadet, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus Auena hospitio suo excipit à Durotrigibus Sturum, vbi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodiè ab æde Christo sacrâ **Christ church**, olim quòd inter amnes interpositum, **Twinamburne**, eodem planè sensu, quo Italiæ *Interamna*. Castello quondam firmatum, & antiqua Præbendariorum ecclesia ornatum quæ Saxonico seculo constructa, à Radulpho Flammard Episcopo Dunelmensi (qui ibi Decanum egerat) regnante Guilielmo Rufo restaurata, & à Richardo de *Riparijs* Deuoniæ Comite, cui Rex Henricus hunc locum in feodum contulit, magnis redditibus locupletata, ad Regis Henrici VIII. tempora, & summam illam monasteriorum horam fuit celeberrima. Sub hoc Sturus, & Auena vno coniuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAVNI fl. ostium dixit, & rectè quidem. Nam *Auenam* proprium fuisse huic nomen minimè credam, cùm sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designent. Alaunum autem olim dictum existimarim, quòd eius nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, vtpote in **Allinton, Hale, & Allingham.**

Christ church.
Twinham.
*
Registrum Monasterij.
Alaunus fl.

Ad huius ripam Orientalem Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus longè latéque excisis, miserísque incolis eiectis, omnia per triginta plùs minùs in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos **Newforest**, Angli illo seculo **Ytene** dixerunt. Verùm hanc rem si placet, antiqui scriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terram Deo & hominibus abstulit, vt eam dicaret feris, & canum lusibus; à qua triginta sex matrices ecclesias extirpauit, & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorem accessum in Angliam Normannis suis præstandum (Normanniæ enim obiacet,) si eum quasi bello perfunctum, grauior in hac insula tempestas exciperet, vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam sibi vndiquáque corradendam. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariam mulctam, eámque grauissimam, & supplicia alia grauiora constituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius secundò genitus, & Guilielmus Rufus Rex Angliæ, alter etiam filius in hoc saltu perierunt; hic sagitta à

Newforest.
Eulogium.

Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio natu maximo nepos, dum in hoc feras contentiùs insectaretur, ramusculis appensus animam efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foresta circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintoniensis versiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem instituisse innuant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subiungere non displiceat.

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & instituit Beaulensi in rure forestam,
Rex ceruum insequitur, Regem vindicta, Tirellus
Non bene prouisum transfixit acumine ferri.

Beaulieu. Asyla. *Beaulense rus* vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vsque memoriam celeberrimum: asylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis sceleratos, vel læsæ maiestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeò vt maiores nostri, cùm eiusmodi Asyla, siue templa (vt vocant) misericordiæ passim per Angliam instituerunt, Romulum sibi potiùs in exemplum proposuisse videantur, quàm Mosem, qui consulti homicidij reos ab altari auelli iussit, vt moriantur. Illísque tantùm asylum collocauit, qui fortuitum homicidium perpetrassent. *Exodi 21. Iosephus lib. Antiq. 4.*

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hîc saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula enim longiùs prominente, vnde breuissimus in Vectam insulam traiectus, **Hurst** castellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magísque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, **Calshot**, pro **Caldshore** vocant, vt Southantonensis portus ingressum tueretur. Hîc enim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id est, æstuarium *Anton*. Eodem enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahannoni ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie **Test**, superiori ætate, vt est in Sanctorum vitis, **Tertsan**, atq; olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuisse **Ant-port**, **Andouer**, & **Hanton** oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abest, vt ab Hammone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumethensis, *Trisantonis fl. ostium.*

sis,& Poeta eius assecla, qui de Hammone sic ludit.

Ruit huc, illúcq; ruentem
Occupat Aruiragus, eiúsq; in margine ripæ
Amputat ense caput, nomen tenet inde perempti
Hammonis portus, longúmq; tenebit in æuum.

Cæterùm huic portui imponitur South-Hanton vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æstiuum, alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex distantia hinc à *Regno*, quàm inde à *Venta* videatur: vtque *Trisanton*, Antoni æstuarium, sic *Clausentum* portum *Entum* Britannicè significat. *Claudh* enim Britannis idem denotare accepi, quod χυτὸς λιμὴν Græcis, id est, portus effossa terra extructus. Hanton autem & Henton, hunc locum dictum fuisse, non est cur quisquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, totus ager expresse Hantscyre, & Hentscyre alibi dicatur, & ipsum oppidum ab australi situ Southanton. Cuiusmodi fuerit non facilè quis dixerit, sedem habuit eò loci, vbi campus est, quem nunc S. Mariæ vocant, & ad portum vsque pertigit, & alteram fluminis ripam occupasse videatur, nam paulò superiùs ex opposito ad *Bittern* Franciscus Milles vir optimus qui illic habitat, mihi ostēdit rudera, parietinas & fossas antiqui castri quod in ambitu quingentos passus colligit, & accedente æstu tribus ex partibus aquis latè circumfunditur. Vetustatem verò ita probant antiqui Romanorū imperatorum nummi subinde effossi, vt si non fuerit castrum veteris Clausenti, facilè iudices ex illis munimētis fuisse, quæ Romani in littore Oceani ad meridianam plagam (vt habet Gildas) ad reprimendas pyraticas Saxonum deprædationes collocârunt. Cùm omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni Hantona vetus anno Domini 980. relicta fuit, & Guilielmi illius primi temporibus, vt ex eius libro loquar, habuit Rex in eo tantùm *octoginta homines in dominio.* Sed ante ducentissimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valesius de summa Imperij Gallici decertârent, à Gallis incensa deflagrauit. E cuius statim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interposita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concursu opulenta, duplici fossa, mœnibus validis, crebris interpositis propugnaculis circumsepta, & ad portus tutelam castellum è quadrato saxo firmissimum aggesta in magnam altitudinem

Southanton. Clausentum. Bittern.

mole exurgit à Richardo II. constructum. Memorabile est illud potentissimi Canuti Regis factum, quo assentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti asserebat, hoc in loco repressit. *Sedile suum*, inquit Huntingdonensis, *in littore maris cùm ascenderet, statui iussit. Dixit autem mari ascendenti, Tu mea ditionis es, & terra in qua sedeo mea est, nec fuit qui impunè meo resisteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam ascendas, nec vestes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò de more conscendens pedes Regis sine reuerentia madefecit. Ille igitur resiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum esse potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec vnquam posteà coronam sibi imposuit, &c.*

Canuti gesta.

Fluminum illorum, quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc *Test*, olim vt opinamur *Anton*, è **Chute** saltu exoriens primùm **Andouer** adit, Saxonicè Andeafapan, id est, Anti traiectus, vbi anno salutis 993. Ethelredus rex Angliæ, cùm Dani eius regnum vndiq; raptarent, vt fessas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in suam familiam adoptione, quæ tamen statim irrita, inseruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. Inde haud procul à **Whorwell** defluit vbi Ælfritha regina monasterium construxit, vt expiaret grauissimum illud scelus quo tollendo Edwardum regem priuignũ nefariè se astrinxit, & etiam cædem mariti sui prioris Athelwoldi Comitis nobilissimi elueret, quem Edgarus Rex huc venandi gratia euocatum transfixit, quòd sibi in amatorijs consilijs illusisset & hanc ipsam Ælfritham formâ ante omnes eo sæculo venustissimâ malis artibus sibi præripuisset. Posteà BRIGE, vel BRAGE, vetustum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Testus, ad quam distantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam *Broughton* viculum rusticum haud procul à sua ripa inuênit, qui si BRAGE non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, vt saltum, quem dixi, conficeret. **Rumsey** deinde, Saxonicè Rumpeg, ab Eadgaro Rege velatis virginibus quarum templum adhuc superest, consecratum inuisit hic noster fluuius, & mox in portum Antonensem fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & **Redford** interpretatus est, nunc autem à ponte vbi vadum fuit, pro **Redford**, **Redbridge** dicitur, ad quod enascente Saxonica

Andouer.

Aulafus ab Ethelredo adoptatus.

Brige.

Rumsey.

Redbridge.

nica Ecclesia monasterium floruit, cuius Abbas Cymberth Aruandi Britanni Vectæ Regis duos fratres puerulos salutari, vt author est Beda, baptismatis aqua perfudit carnificis manum iam iam subituros. Hi enim cùm Cedwalla Saxo Vectam insulam oppugnaret, fuga sibi consulentes ad *Lapidem* oppidulum delituêrunt, donec proditi, Cedwallæ iussu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, si fortè rogites, **Stoneham** dixero, proximum scilicet à **Redbridge**, viculum; quod pro me ipsa nominis significatio facillimè probet. Alterum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, **Alresford** vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripæ Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum ciuitas, Ptolæmeo & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim ƿinꞇanceꞅꞇeꞃ, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè **Winchester.** Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliamq; Ventæ Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo. Intereà verò si oppida Ventæ apud Antoninum adiacentia, vel vt formicæ semitas alibi quærant, quo coniecturam suam confirment, nihil quicquam inuenient. *Venta Belgarum.* Winchester.

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à *Guin*, siue *Guen* Britannorum, .i. *albo* deduxit, ita vt *Caer Guin*, Albam vrbem significet. Et quî non? cùm ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucadem*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiusdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in solo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs proculdubiò Romanis seculis insignis, vtpotè in qua textrina sua sacra Imperatores Romani habuisse videntur, cùm inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria, & Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventensis, siue Bentensis memoratur, vbi Iurisconsultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynæcij legit, & sacrum textrinum in suis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Iuxtaque sentit Guidus Pancirolus, scribitque illa Gynæcia constituta fuisse *texendis principis militúmque vestibus, nauium velis, stragulis linteis, & alijs* *Cynegium Rom. Im. in Britannia.* *Gynæcium.*

ad instruendas mansiones necessarijs. Procuratorem tamen illum canes Imperatoribus hic curâsse existimauit Wolphgangus Lazius. Et canes sanè nostri primas inter Europæos omnes ferunt: vsque adeò, vt Strabone teste, nostri Canes milites essent, prisciq́ue Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, alijsq́ue Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (authore Strabone) εὐφυεῖς πρὸς τὰς κυνηγεσίας. id est, *ad venationem naturali præstantes facultate.* Vnde de illis Claudianus:

Canes Britannici.

Magnáque taurorum fracturi colla Britanni.

Nemesianus item,

diuisa Britannia mittit
Veloces, nostrique orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præstantia.

Quòd freta si Morinûm dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos,
O quanta est merces, & quantum impendia supra.

A Gase-hound.
Agasæus canis Britannicus.

Ipsum quoque Agasæum nostrum, quem etiamnum A Gase hound vocamus, norunt, & in precio habuêrunt antiqui illi Græci. Quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet.

Ἔστι δέ τι σκυλάκων γένος ἄλκιμον ἰχνευτήρων,
Βαιὸν, ἀτὰρ μεγάλης ἀντάξιον ἔμμεναι ἀοιδῆς.
Τοὺς τράφεν ἄγρια φῦλα Βρετανῶν αἰολονώτων,
Αὐτὰρ ἐπικλήδην σφὰς Ἀγασσαίους ὀνόμηναν·
Τῶν ἤτοι μέγεθος μὲν ὁμοίιον οὐτιδανοῖσι
Λίχνοις οἰκιδίοισι τραπεζήεσσι κύνεσσι.

Quæ sic Latinè conuertit Bodinus.

Est etiam catuli species indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico sed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello
Nutrit, Agasæósque vocat, vilissima forma
Corporis, vt credas parasitos esse latrantes.

Sed hæc parerga sunto.

Constans è Monacho Cæsar.

In hac vrbe, vt historici nostri produnt, Romanis temporibus Constans ille Monachus fuit, quem primò Cæsarem, & postea Augustum designauit pater Constantinus, qui contra Honorium spe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim*, vt habet Zosimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populosa collegia habuerunt monachi*, & huius Collegij parietinæ illæ antiquæ quæ tanta crassitie & firmitate ad portam occiduam cathedralis

cathedralis ecclesiæ cernuntur, reliquiæ esse videantur. Verùm Cæsareus iste Monachus hinc eductus paternæ ambitionis, & spretæ religionis citò pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, semel atque iterum cladibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, episcopalíque sede exculta, & sex officinis monetarijs ab Athelstano Rege instructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque, siue publicorum monumentorum receptaculum hìc constitutum. Diúque floruit, nisi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari insolentia, intestino bello direpta. Vnde Nechamus noster, qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram, gazísque repletam
Nouerunt veterum tempora prisca patrum.
Sed iam sacra fames auri, jam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere nescit amor.

Hęc tamen solatus est damna Edwardus III. cùm pannorum, & lanarum emporium, quod vulgò the Staple vocamus, in hâc constituerit. Quæ vrbis fuerit his superioribus annis facies non facilè quis dixerit, quam, vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Prætendit, casus nuntia vera sui.

Nostra ætate satis est frequens, fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occasum porrectior, mille quingentos plùs minùs passus ambitu intra mœnia colligit, quæ sex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus suburbijs. Ad occiduæ portæ australem partem castrum eminet vetustum, sæpius obsidione cinctum, sed tùm grauissimè, cùm Matildis Augusta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato se diem obijsse, loculo, quasi mortua, elata, hostes eluderet. De mensa illa circulari, siue orbiculari muro hìc appensa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam mensam suspicit, nihil est quod dicam, nisi recentioris esse ætatis. Superioribus enim sæculis, cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decursiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur; huiusmodi mensis vsi erant, ne quod discrimen inter nobiles ex ambitione existeret: & veteri sanè, vt videtur, instituto. Gallos enim antiquos circularibus mensis circumsedisse, Armigerosque eorum scuta ferentes à tergo adstitisse, memorat in libro Deipnosoph.

Tabula rotunda.

Torneamenta.

nosoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, sed magis ad Austrum, Kenelwalchus Occidentalium Saxonum Rex, post dirutum illud Monachorum Romano sæculo collegium, *Primùm*, vt inquit Maimesb. *Deo templum posuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco posteritas in sede episcopali fundanda, et si angustiori prima, per eadem tamen cucurrit vestigia.* Huic sedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchus ille primum instituit Episcopum, præfuerunt

Episcopi Wintonienses. Episcopi non minùs opulentia & honore, quàm sanctimonia clari, Archiepiscopi scilicet Cantuariensis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à sacris, qui subinde magnis impensis hoc

* templum instaurârunt, scilicet Edingtonus & Walkelinus, sed præcipuè Wickhamus qui occiduam ecclesiæ partem à choro, nouo & eleganti sanè opere immenso sumptu extruxit, in cuius medio ipsius inter duas columnas cernitur sepulchrum. Nouísque subinde patronis præsules consecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithuno, & demum S. Trinitati, quo nomine nunc innotescit. Saxonibus etiam, quibus summo in honore erat ob quo-

* rundam Regum sepulturam, quorum ossa collegit Rich. Fox Episcopus & cistulis inauratis in summitate parietis qui superiorem chori partem incingit cum suis inscriptionibus disposuit. Ealden mynster, id est, *Vetus monasterium*, hoc olim dictum erat, ratione alterius recentioris Newan mynster,

* id est, *Nouum monasterium.* Quod Alfredus fundauit, *& ad con-*

Speculum Vincentij. *struendum eiusdem officinas mercatus ab Episcopo terræ spatium, ad vnum quemque pedem marcam pondere publico pensitauit,* Hoc verò vti illud vetustius coniugatis presbyteris positum erat, qui postea miraculo Crucis loquentis, & eorum institutum improbantis, à Dunstano Archiepiscopo Cantuariensi exturbati, & in eorum locum monachi substituti. Hæc monasteria contiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentium in altero alijs obstreperent, vnde cùm simultates monachi inuicem exercerent, quæ posteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monasterium stagnaret, aëremque insalubrem exhalaret: post ducentissimum ab ipso conditum annum,

Hide Abbatia. templum in Septentrionale vrbis suburbium, quod Hyde dicunt, translatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monasterium amplissimum & pulcherrimum construxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Henrici Episcopi Wintoniensis (vt priuata loci huius historiola testatur) miserè deflagrauit.

grauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt schidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuum reditum contulerat, absumpta fuit, Monasterium nihilominùs resuscitatum in miram amplitudinem, vt ipsæ ruinæ iam loquuntur, ad funestam vsque monachorum periodum sensim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis est Ecclesia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarij XII. sunt inducti. Ad Ecclesiæ cathedralis orientalem partem Episcoporum palatium amplissimum, *Woluesey* dictum, crebris turribus incinctum, riuulóque ferè circumfusum, ad mœnia pertingit, & in Australi suburbio Collegium elegans è regione prospectat, quod Guil. Wickhamus huius sedis Episcopus, maximus inter Anglos bonarum literarum pater & patronus, cuius laus omni seculorum memoria vigebit, in scholam construxit, & dicauit, è qua fœlicissimus est doctissimorum in Remp. & ecclesiam prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij X. scholarchæ duo, & Scholastici LXX. aliíque nonnulli honestissimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, (fuerunt enim plurima religioni consecrata) quæ cùm tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, siue virginum monasterium quod Alfwida Alfredi regis vxor posuit, præterire nolò, cùm longè celeberrimum fuerit, vt reliquiæ iam ostendunt, & ex hoc Matildem Malcolmi Scotorum regis filiam sibi in vxorem acceperit Henricus primus, per quam veterum regum Anglorum stirps Normannicæ coaluit. Illa enim Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis: mulier cùm cæteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina essent, ornata omnibus; tùm veræ pietatis incredibili studio flagrans. Vnde in eius laudem vetus est Tetrastichon.

Collegium Wicchamicum. *Guil. Wiccamus.*

S. Marie Abbay.

Matildis vxor Henr. primi.

Prospera non latam fecere, nec aspera tristem,
Aspera risus ei, prospera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non sceptra superbam;
Sola potens humilis, sola pudica decens.

De Guidone Waruicensi qui singulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hîc deuicit, de Waldeofo Huntingdoniæ Comite hîc capite truncato, vbi posteà capella fuit S. Ægidij, & egregio illo Sanctæ Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Blesensi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Episcopo fundato, & Henrico de *Beaufort* Cardinale adaucto non est cur aliquid dicam, cùm ex historijs sint omnibus peruulgatissima.

gatiſſima.

Comites Win-toniæ. Quód ad Wintoniæ Comites ſpectat, poſt Clitonem Saxonem à Nonnannis auito honore exturbatum, Iohannes Rex Saerum *Quincy* Wintoniæ Comitem dixit, qui vſus eſt pro inſignibus baltheo militari *Feſſe* vocant, cum* lemniſco ſeptemplici vt in ſigillo vidimus. Sed in filio Rogere qui ſeptem Rhombulos aureos euacuatos in ſanguineo ſcuto geſtauit, cùm maſculam prolem non ſuſcepiſſet ex Helena primogenita filia & coherede Alani principis Gallouidiæ in Scotia, honor ille euanuit; tres verò filiæ Guilielmo de *Ferrarijs* Comiti Derbiæ, Alano Zouchæo, & Comino Buchaniæ in Scotia Comiti enuptæ cum ampliſſimis prædijs in vtroque regno fuerunt. Longo pôſt tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo à Rege Edwardo ſecundo nobilitatus erat, læſæque maieſtatis reus honorem cum vita amiſit. Poſteà Edwardi IIII. beneficentia Ludouicus Brugenſis Belga, Baro de *Grutbuſe*, & princeps *Stenbuſij* hunc titulum cum inſignibus Rog. Quincij non diſſimilibus, geſtauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus tradidit. Noſtra verò memoria Guilielmum Poulettum, Angliæ Theſaurarium nouo Marchionis Wintoniæ titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam eius poſteri nunc fruuntur. Ventæ huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. eſſe, ſuperioris ætatis obſeruationes docuêrunt.

Inſignia Quinciorum.

*A Lable of 7.

Hamble. A Venta magis ad ortum, **Hamble** fluuius vaſto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui, vt habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, ſic enim illi vocatur fretum, quod Vectam inſulam, & Britanniam interluit, in quo ſtatis horis æſtus reciprocatio vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occurſans, tantam admirationem antiquis illis fecit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipſa Bedæ verba. *Bini æſtus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, ſibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra oſtium fluminis Homelea, finitóque conflictu in Oceanum refuſi vnde venerant, redeunt.* In hoc fretum etiam euoluitur fluuiolus qui prope *Warnford* ortus tranſit inter Forreſtas de *Waltham*, vbi ædes ſũt ampl̨e Epiſcopi Wintonienſis, & de *Bere* per *Tichfeld* quõdam monaſteriolũ à Petro de *Rupibus* Epiſcopo Winton. poſitũ, nũc primariam ſedem Writheoſleorum Southantoniæ Comitum. Inde flexuoſo anfractu ſtatim retrahitur littus, ſinúmque **Portſey** inſula efficit, in cuius interiori

Solente.

*

Tichfeld.

Portſey.

teriori recessu floruit olim *Portperus*, ad quem Vespasianum appulisse nostri produnt, Saxones nouo nomine **Portchester** dixerunt, non à Porta Saxone, sed à portu: Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id est, *Portus magnus* vocatur, à spatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teste Plinio. Castrúmque sanè amplum superest quod in subiectum portum longè latéque prospectat. Cùm autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim subtraheret, hinc demigratum est in **Portsey** insulam adiũctam. Quæ 14. plùs minùs milliaria ambitu colligit, salsis aquis intumescente æstu circumflua, ex quibus salem coquunt, & ponte qui suum propugnaculum adiunctum habuit, continenti coniuncta. Hanc Athelfleda Eadgari Regis vxor Nouo monasterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis sinus fauces, siue ostium oppidum maiores posuerunt, indéq; **Portsmouth** dixerunt, id est, *Portus ostium*. Inardescente bello frequens est hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíque potiùs quàm Mercurio studet. Ecclesiam habet opere satis vetusto, & Hospitale (Dei domum vocant) à Petro de *Rupibus* Wintoniensi Episcopo fundatum. Muro ex trabibus multo aggere vestitis, mole quondam ad ortum æstiuum prope portam & duobus ad portus ingressum è viuo saxo propugnaculis communitum, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfecisse, præsidióque oppidum firmasse referunt incolæ. Sed nostra memoria DIVA ELIZABETHA magnis sumptibus nouis operibus ita quasi armauit, vt iam nihil desit quod in munitissimo oppido requiras. Et ex præsidiarijs alij nocte diéque ad portas, alij in turre sacra stationes agunt qui pulsu campanæ quot equites & pedites accedunt, & ex qua parte ostenso vexillo significant. Huic iam præest Capitanei dignitate honoratissimus Carolus Baro Montioyius vt antiqua nobilitate, ita summis virtutum & doctrinæ ornamentis clarissimus.

Portus magnus.

Portesmouth.

Hinc à *Portes-bridge* circumacto littore vidimus *Hauant* mercatorium oppidulum, & in proximo *Warblington* speciosas ædes equestris familiæ Cottonorum. Quibus præiacent duæ insulæ altera maior *Haling* dicta, altera minor *Thorney* à spinis, quarum vtráque suam habet Ecclesiam parochialem.

Meanuari.

Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta insula Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus exulans ab Edilwalcho Australium Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Christo per Baptismum inseruisset. Horum sedes nomine

mine vix immutato, hodie in tres Centurias diuisa, Mainsborow, Eastmean, Weastmean, inter quas mons æditus attollitur, Old Winchester incolis dictus, ad quem vrbem antiquitùs fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, vt aiunt, iam superest.

Segontiaci. His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dedidêrunt, ad Septentrionalem huius agri limitem in Centuria de Holeshot consedêrunt: in qua cernuntur Aulton forum, quod Alfredus custodi de *Leodre* legauit, & Basingstoke, Dominis suis cognomine de *S. Iohn*, Poinings, & Powlettis notissima. *Basing.* Cùm enim Adam de *Porta* Dominus de *Basing* filiam & heredem Rogeri de *Aureuall*, cuius vxor filia itidem & hæres fuit familiæ prænobilis de *S. Ioanne* sibi iunxisset, Guilielmus eius filius honoris caussa nomen *S. Ioannis* assumpsit, quique illi recta serie successerunt, retinuerunt. *Familia de S. Ioanne de Basinge.* Verùm cùm Edmundus de *S. Ioanne* sine prole 21. Edwardi tertij diem clausisset, Margareta eius soror filia Hugonis maritum suum Ioannem de *Sancto Philiberto* possessionibus Domini *S. Ioannis* auxit, sed illa sine sobole defuncta, Isabella altera soror Lucæ Poynings vxor Thomam filium Dominum de *Basing* peperit, cuius è filio Hugone neptis Constantia in familiam Powlettorum hanc dignitatem suis nuptijs intulit. E quibus nostra memoria Guilielmus Powlet Angliæ Thesaurarius, Wintoniæ Marchio, & Dominus *S. Iohn* de *Basing*, ad Basing villam suam sub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentissimas extruxit.

Vites in Britannia. Prope has The Vine visitur, Baronum de *Sands* mansio nitidissima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus. Britannis enim & alijs, vt habet Vopiscus, permisit ille vt vites haberent. *Barones de Sands.* Horum Baronum primus erat Guilielmus *Sands* quem Rex Henricus VIII. eò dignitatis euexit, cùm sibi esset Camerarius, & nuptijs cum Margareta Bray filia & hærede I. Bray, nepte item & hærede Reginaldi Bray Baneretti clarissimi adauxisset, ex quo natus est Thomas Dominus *Sands*, auus Guilielmi Baronis honoratissimi qui nunc superstes. Huic vicina sunt, ad v. milliare versus occasum *Cleare*, olim Saxonicorum Regum sedes, hodie Kingscleare, iuxta quod vallum est militare Romanorum, vt ex nummis constat, quod nunc *Burgh-walles*, id est, Burgi mænia vocant; Ad eandem distantiam in ortum

Odiam, regijs nunc ædibus superba, & Dauidis Scotorum Regis carcere nota, quondam Episcopi Wintoniensis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortissimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuso exercitu acriter inuasit, defendérunt, vt author est Matthæus Parisiensis. Odium.

Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorū ciuitas VINDONVM, Vindonum. quæ suo nomine exuto, gentis induit, vt Lutetia Parisiorum suorum nomen sibi assumpsit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id est, *Segontiacorum ciuitas*, sic enim Nennius in vrbium catalogo dixit, nos hodie Silcester vocitamus, Higdenus à Britannis Briteniden nominare videtur. Silcester. *Vindonum*, vt hanc appellem, distantiæ Vindoni à *Gallena* siue Guallenford, & à Venta, apud Antoninum persuasérunt, eóque magis quòd inter hanc Vindonum, & Ventam, via Consularis etiamnum visitur. Hanc à Constantio Constantini Maximi filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictā, fortassè pro *Muri-vindun*, id est, Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuérunt, & V consonans sæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiúsque pauimento* (Nennij verbis vtor) *tria semina seminauit Constantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti conderetur, omnes, vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina respersit, quod vrbem illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuito monstrauit indicio. Constantium etiam hîc diem obijsse refert ille, & sepulchrum eius ad portam, vti inscriptio docuit, monstrari. In his suam fidem liberet Nennius, qui libellum illum mendaciunculis refersit plurimis. Hoc autem asseuerare ausim, eo tempore, summo in honore floruisse, & ego ipse in plurimos ibidem Constantini Iunioris Maximi illius filij nummos incidi, qui in auersa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIAE CAESS. habent. Constantium autem quem vrbis huius conditorem facit, Mopsuestiæ Ciliciorum defunctū, Tumuli honorarij. & maiorum sepulchro Constantinopoli illatum in confesso est. Cœnotaphium verò, siue tumulum honorarium illi hic excitatum non denegauerim: multis huiusmodi tumuli positi fuerint, circa quos milites quotannis solemni ritu in defuncti honorem decurrere solebant. Cùm res Romana iam in occasum diuergeret, & barbaræ gentes vndique prouincias diriperent, Britannici

exercitus

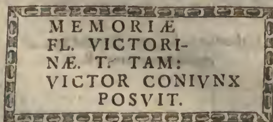
exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuolueret, Cæsares sibi leuârunt, primò Marcum, deinde Gratianum, quos statim peremêrunt, & postremo anno à Christo nato 407. Constantinum quendam spe nominis in hac ciuitate *Caer Segont* (vt Nennius & Geruasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia soluens, Bononiam Galliæ appulit, omnesque Romanorum exercitus ad Alpes vsque in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenuò contra Honorij Augusti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præsidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Pæninas, & maritimas, quà via patuit, munimenta construxit. In Hispania auspicijs Constantij filij, quem ex Monacho Augustum declarârat, res fœliciter gessit, literísque posteà ad Honorium datis, culpam deprecatus, quòd sibi purpuram vi à militibus inijci passus fuerit, ab eo Imperatoriam vestem dono accepit, vnde elatior, Alpibus superatis Romam cogitat, sed accepta Alarichi Gothi morte, qui suis partibus studuerat, Arelatem recessit, vbi imperij sedem fixit, *Constantinamque vrbem* vocari, & in ea septem Prouinciarũ conuentus agi iussit. Interim Gerontius, qui Britannis suis præfuit, milites in Dominum concitauit, cumq; Constantem filium Viennæ Galliæ perfidè trucidasset, Constantinum ipsum Arelati obsidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Constantius quidam ab Honorio missus infesto agmine properaret, Gerontius sibi vim attulit. Constantinus grauissima obsidione pressus, & infœlici suorum pugna animum despondens, deposita purpura, & fortunæ suæ mole, Ecclesiam ingressus, Presbyteri suscepit dignitatem, statímq; Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio quem *Nobilissimum* dixit, & Sebastiano fratre. Hæc summatim ex Zosimo, Zosomeno, Nicephoro, Orosio, Olympiodoro, vt veritas contra illorum vanitatem triumphet, qui hanc historiam mendacijs è suo ingenio adsperserunt ridiculis, & vanissimis. Hac etiam vrbe Arthurum nostrum bellicosum inauguratum produnt historici nostri, nec multò pòst diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenso in Edwardum regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Basingstochiam vsque depopularetur. Nihil iam superest præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuisse videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportũ, quem **Onions hole** vocant, vix me prono corpore transmitterem. Mœnia hæc

Constantinus Aug. qui spe nominis electus.

Iulianus Nobilissimus.

hæc quodammodo integra permanent, nisi illis locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipsis mœnibus enatæ sunt tantæ magnitudinis quercus, & quasi saxis congenitæ, tam vasto radicum complexu, & tam diffusa ramorum sparsione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine Selcester Saxones forsitan dixerunt, quasi vrbem magnam. Sel enim magnum illis sonuisse videatur, cùm Asserius Saxonicam dictionem Selwood syluam magnam sit interpretatus, præiacetque mœnibus ad occasum quà iacet planities, longo tractu agger in munimen eductus. Includit LXXX. quasi terræ iugera, quæ subactum & purum solum in arua sunt diuisa, cum nemusculo ad occasum, ad ortum verò iuxta portam, prædium & Ecclesiola est recentior, in qua dum antiquas inscriptiones perscrutarer, nihil offendi, nisi in fenestris quædam insignia, videlicet in parma nigra duos *Cheuernos* (quos vocant) aureos cum areola item aurea interposita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam bicipitem expansam. Hanc Blewettorum esse accepi, quibus post Guilielmi magni tempora hæc terra obuenit, istam verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Blewettis hæreditariò successerunt. Hoc diuturna obseruatione esse exploratum retulerunt mihi incolæ, etsi solum satis fertile, & fœcundum sit, quibusdam tamen locis quasi areolis, quæ se intersecant, non perinde læte fruges prouenire, sed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxisse opinantur illi. Eruuntur hîc quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numismatum vis ingens, *Onions penies* appellitant, id est, *Onioni denarij*, quem Gigantem fuisse, & hanc vrbem incoluisse somniant. Inscriptiones etiam sæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet rusticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc translata in hortis Cecilianis honoratissimi Domini Guilielmi Cecilij Baronis de *Burghley* & summi Angliæ Quæstoris cernitur, videlicet

Insignia Blewettorum, & Bainardorum.

MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIVNX
POSVIT.

An.

An hic tumulus positus sit Victorinæ, quæ *Mater castrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Augustum Victorinos filium & nepotem, Posthumum, Lollianum, Marium,& Tetricum Cæsares, in Gallia & Britannia appellauit, non facilè dixerim. Duos autem Victores in Britannia nostra, aliquo loco fuisse legi, eósque vno eodémque tempore: alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiusdem Maximi prætorio Præfectum, cuius Diuus Ambrosius in epistolis meminit, sed neutrum horum hoc monumentum vxori posuisse affirmare ausim.

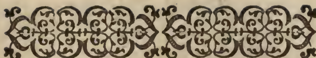
Sigebertus Rex occisus.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges spectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidem, & prouinciam malè habitam regno exuissent, illi, vt author est Marianus, ne omninò priuatus videretur, assignatus erat. Quem tamen posteà ob admissa scelera itidem expulêrunt, tantúmque abfuit, hanc afflictam regis fortunam quenquam ad misericordiam allexisse, vt subulcus tandem in sylua Anderida latitantem interfecerit.

Hantoniæ Comites.
Beauoys of Hampton.

Comites admodum pauculos numerat, primis Normannorum temporibus, Bogo siue Beauosius Anglus hoc titulo vsus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnauit, vir bellica laude florentissimus, quem dum monachi fabellis fictis & commentitijs celebrare sudarunt, fortissima eius facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum vsque VIII. Southantonensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitzwilliams* iam grandæuum, amplissima Montisacutorum familia oriundum, & Southantonensem Comitem,& Angliæ Thalassiarcham designauit, quo statim sine prole mortuo, Edwardus VI. eundem honorem anno sui regni primo, Thomæ Wriotheosley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præsidio bonarum literarum, & rei militaris scientia nobilitatem communit vt vberiores fructus maturiori ætate patriæ,& principi profundat.

Habentur in hoc agro Paræciæ 253. *&* *oppida mercatoria* 18.

ATTREBATII.

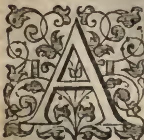

Elgis finitimi, vti in Galliâ, ita in Britanniâ ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum sedes* Barshire *vulgò appellatur. In confesso enim sit, cùm è Galliâ Belgicâ aduenas maritima Britanniæ occupâsse, regionúmque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebatios è Galliæ Attrebatibus hùc demigrasse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, vt author est Ptolemæus, tenuerunt, regionem scilicet, quæ nostris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, si Cæsar Comij Attrebatensis authoritatem his regionibus magnam fuisse scribat, vtpote apud populares suos, & illum à Cæsare victum, huc fugisse, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in sicco hærentibus, vela pandi iusserit, & Cæsarem insequentem frustratus sit; qui è longinquo vela tumentia spectans, ferentibus ventis auolare ratus, à persequendo destitit. Vnde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab* Attrech *quidam petant, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis sonare volunt, vereor vt frustrà sint. Satis sit nobis indicasse, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.*

Comius Attrebatensis.

In Strategematibus.

Barkshire.

Ger ille qui nobis Barkshire, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beppocyrcype quondam dicebatur. Quod nomen à quadam sylua Berroc, vbi buxus plurima, deducit Asserius Meneuensis, alij à quercu nudatâ, hoc enim Beroke denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim suis de rebus cō- sulturi

Barkshyre vnde nominetur.

Asserius.

compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius agri oppida facilè nunc primas ferat, Prætorem habeat, & madefacto illo regerminanti hordeo, quod Byne Græci, nos *Mault* vocamus, magnum quæstum faciat. Vt Cissa hoc monasterium, (obiter ex antiquo libro notabo) ita *Cilla soror Cedwallæ Regis monasterium monialibus construxit ad Helnestow iuxta Tamisin vbi virginibus ipsa præfuit, posteà translatæ fuerunt ad Witham: Ardente bello inter Offam & Kinulfum, cum castellum ibi construeretur secesserunt virgines. Kinulfo enim victo omnia quæ iurisdictioni suæ subdita fuerant ab oppido Wallingfordiæ in Australi parte ab Ichenildestreete vsque ad Esseburiam, & in Aquilonari parte vsque ad Tamisim Rex Offa sibi vsurpauit.* Sed ad rem. Iuxta Abbendoniæ pontem, *Ocke* fluuiolus, qui Australem oppidi partem alluit, in Isidem placidè infertur, cùm riuulum receperit, qui è valle de Whitehorse, ad *Wantage* exoritur. Hæc verò *Wantage*, Saxonicè panaꞇinꝫ, villa erat olim regia, & Alfredi regis clarissimi incunabula, qui moriens Alfritho vnà cum Lamborne oppidulo legauit. Longo pòst tempore mercatorium factum erat oppidum, operâ Fulconis Fitz-Warini viri bellicosissimi, cui Rogerus *Bigod* Angliæ Marescallus virtutis bellicæ ergò donauerat, hodiéque Bourchieri è Fitz-Warinorum stirpe oriundi domini agnoscuntur, eorumque nonnulli sunt hîc sepulti.

Mault. * *Liber Abbend.* Wantage. *Fitz-Warin.*

Isis Abbendoniâ digressus statim ab Oxoniensibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamisis* composito vocabulo dictus primùm *Sinodun* collem æditum, & fossa profunda munitum inuisit, vbi olim Romanorum castrum fuisse certum est; proscissus enim nunc aratro Romanorum nummos vetustatis indicia aratoribus subinde effundit. Sub hoc ad *Brettwell* castrum fuit, si non in hoc colle, quod Henricus 2. expugnauit, paulò antequam pacem cum Stephano iniret. Hinc Tamisis primariam olim Attrebatiorum vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo CALEVA, sed vtrique perperàm librariorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Ναλκυα, pro *Gallenâ* nobis obtruserunt. Sic etenim Britannicè dictum arbitratus sum, quasi *Guall hen*, id est, *Vallum antiquum*. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, Forde adiecto, Guallenꝫaꝼoꞃd & Wallenꝫaꝼoꞃd Saxones vocârunt, & nos hodiè contractiùs Wallengford. Burgus habebatur Edwardi Confessoris temporibus, & continebat (vt est in eo libro quo Angliæ lustrum condebat Guilielmus primus) CCLXXVI.

Tamisis. * *Sinodun.* Bretwell. *Rob. Montensis.* *Gallena.* Wallengford.

hagas, id eſt, domos *reddentes* I X. *libras de Gablo, & qui ibi manebant, faciebant ſeruitium Regis cum equis, vel per aquam. De hagis octo pro caſtello ſunt deſtructa.* Mœnibus olim obuallatum erat, quæ vt ex eorum tractu videre eſt, mille paſſus ambitu collegerunt, Caſtrum eſt ad flumen amplum ſanè, & quondam adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti ſpes quoſdam ferociores fecerit. Cùm enim communi quaſi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, ſubinde inani obſidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia ſecederemus, demirabamur (eſt enim iam ſeceſſus ſtudioſis ex æde Chriſti Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam altitudinem æditæ arx imponitur, in cuius accliui per gradus aſcenſu fontem immenſæ profunditatis vidimus. Incolæ conſtructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquid hîc poſitum, à Saxonibus poſteà & Danis exciſum iudicarim, cùm Sueno Danus hâc populabundus vagaretur: demúmque ſub Guilielmo primo denuò reuixiſſe ex Cenſuali libro pro comperto habemus. Caſtri tamen non meminit Guilielmus Gemeticenſis, cùm ſcribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, ſtatim ad hanc vrbem (ſic vocat) exercitum ductâſſe, tranſmeatóque Tamiſis vado, hic caſtrametatum fuiſſe, priuſquàm Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum ſuum agnouit Wallengfordia, qui vnicam filiam ſuſcepit Roberto *D'Oyley* in matrimonio datam, ex qua Matildem hæredem (*vnicam ille*) progenuit, quæ primùm Miloni Criſpino, eoque defuncto, Brienio *filio Comitis* beneficio Regis Henrici primi elocata fuit. Qui bellicis laudibus innutritus, & Matildis Auguſtæ partes ſequutus, hoc ſuum caſtrum contra Stephanum, cùm ille ad Craumarſh, è regione propugnaculum excitâſſet, fortiſſimè defendit: donec pax omni Angliæ exoptatiſſima, hoc in loco confecta; & compoſita illa de regno inter Stephanum & Henricum I I. grauiſſima diſſenſio. Tunc enim Brieni & vxoris animum Dei amor ita ſubibat, vt caduca & fluxa reiecerint, Chriſto ſe deuouerint, & in ſacrum regis patrimonium hic *Honor* Wallingfordiæ deuenerit. Quod conſtat ex veteri inquiſitione in Scaccario hiſce verbis, *Dominis ſuis dilectiſſimis Domini Regis Iuſtitiariis, & Baronibus Scaccarij Conſtabularius Wallingford ſalutem. Sciatis me diligentèr inquiſitionem feciſſe de mandato D. Regis per Vicecomitem ad me tranſmiſſo per milites de* Ballina

Domini Walling-fordia.

De honore de Wallingford in Teſta. Neuilli in Scaccario.

Balliua mea, & hæc est inquisitionis factæ summa. Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi, & posteà tempore Regis Willelmi primi, & habuit ex vxore sua quandam filiam quam dedit Roberto D'oilly. Ipse Robertus habuit ex ea quandam filiam Matildem nomine quæ fuit hæres eius. Milo Crispinus desponsauit eam, & habuit cum ea prædictum honorem de Wallingford. Mortuo Milone dedit Dominus Rex Henricus primus prædictam Matildem Brienio filio Comitis, &c. Posteà tamen spectauit, vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Cestriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, qui instaurauit, eiúsque filium Edmundum, qui in interiori areâ collegiatum sacellum fundauit, Quo sine liberis sublato, in sacrum Coronæ patrimonium recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa pestis funestissima quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno insequuta, per vniuersam Europā pertinacitèr, anno salutis 1348. grassaretur; hæc nostra Gallena ita assiduis funeribus exhausta fuit, vt cùm priùs frequentissimè habitaretur, & XII. ædes sacras numeraret, nunc tantùm vnam & alteram ostendat: Sed hanc solitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbindoniç, & Dorcestriæ constructos, quibus regia via hinc deflectitur. *Pestis grauissima.*

Hinc in Austrum per lætissimos vtrinque agros placidissimè fertur Tamisis per *Moulesford* quod Rex Henricus primus dedit Giraldo filio Walteri à quo profluxit inclita familia de *Carew*. Cui plurimum spendoris accessit ex nuptijs cum clarissimis familijs Mohunorum, Dinhamorum, & alijs tam in Hibernia quàm in Anglia. Nec procul ad *Aldworth* vbi sunt sepulchra quæ vulgus hominum demiratur, cùm fuerint tantùm Equitum familiæ *De la Beche*, quæ regnante Edwardo III. defecisse mascula prole creditur. Tandémque Tamisis Cunetionem obuium habet, qui Australem, vt modo dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienses reliquerit, **Hungerford** subluit oppidulum tenue, & humido situ, quod amplissimæ tamen familiæ Baronum de *Hungerford* & nomen, & titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus de Hungerford* summus Angliæ Thesaurarius, regnante Henr. VI. Sed iam antè hæc diximus. Hinc parùm abest ad austrum *Widehay* quæ Baronem de *Sancto Amando* longo tempore sedes erat, quorum hçreditatem & dignitatem vxorio iure adijt Gerardus *Braybrok*, cuius è filio Gerardo neptis Elizabetha suis nuptijs eandem ad

Moulesford. *Carew.* *Aldworth.* *Kenet fl.* *Barones de S. Amando.*

Guil. de *Bellocampo* transtulit, cuius soboles breui in spurio desijt.

Inde defluens Cunetio inter *Hemsted Marshall* quod olim per virgam Marescalliæ tenebatur, vbi Thomas Parry Thesaurarius hospitij Reginæ Elizabethæ elegantes ædes extruxit, & *Benham Valence* ita dictam quòd ad Guilielmum de *Valentia* Comitem Penbrochiæ spectauit, SPINAS vetustum illud oppidum adit cuius Antoninus meminit. Quod hodie nomine superstite, Spene dicitur, verùm nunc pro oppido viculus est minimus vix mill. pass. à Newbury celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. Newbury enim *Nouus Burgus* nobis sonat, ratione scilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod intercidit, noménque etiam in ipsius Noui Burgi parte reliquit quæ Spinhamlands hactenus appellatur. Si verò nihil aliud, hoc sanè probet Newbury è Spinis emicuisse, quòd Spene viculum, vt matrem Neuburienses agnoscant, licèt illud præ Spinis, ædificijs cultúque sit inprimis spectabile, & lanificio opulentum, situ percommodo in campestri planitie, & Cunetione siue Kenetto flumine interfusum. Obtigit hoc in Normannica Angliæ expugnatione Ernulpho de *Hesdin* Comiti Perticensi, cuius cùm abnepos Thomas Perticensis in obsidione Lincolniæ cecidisset, Episcopus Chalonensis eius hæres diuendidit Guilielmo Marescallo Comiti Penbrochiæ, qui etiam Manerium de *Hempsted* vicinum de quo dixi, eiusque successores tenuit donec Rogerus Bigod eo honore sub Edwardo primo excidisset.

Spinæ.

Liber inquisitionum.

Hinc Lambozn riuulo recepto, quod subluit Dennington quod alijs *Dunnington* dicitur, castellum exiguum, sed elegans nemorosi collis supercilio prospectu amœno positum, & quod interiùs omne ferè lumen admittit. Conditum verò ferunt à Richardo de *Abberbury* Equite aurato, qui etiam sub eo *Domum Dei* pauperculis fundauit. Posteà fuit Chauceri, & inde *De la Polorum*, & patrum memoria Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ habitatio. Cunetio iam longo confecto cursu per *Aldermaston* quod Henricus 1. dedit Roberto Achard, à cuius posteris per *De la Mares* ad Equestrem Fosterorum familiam iure coniugij tandem deuenit, in Tamisim tandem illabitur, statim ac *Readingi* magnam partem suis diuergijs amplexus fuerit. *Reading* verò vrbecula, siue oppidum, Saxonicè Rheaðyȝe à *Rhea*, id est, *Flumine*, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia,

Aldermaston.

Reading.

ædium

ædium ſpendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiſerit; Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum. Hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cùm vallum inter Cunetionem & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cùm ad Inglefield (viculus eſt vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus II. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium eſſet, vt nihil iam ſuperſit præter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentiſſimum monachis conſtruxit, magníſque redditibus locupletauit Henricus primus, diruta virginum ſacrarum ædicula, quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat. In hac ſepultus erat ipſe conditor Henricus vnà cùm filiâ Matilde, vt priuata huius loci teſtatur hiſtoria, etſi aliqui Becci in Normannia hanc cōditam ferunt. Quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cuius Plinius meminit) regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Huius ſcilicet Henrici primi regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor, & Henrici II. regis Angliæ mater. Qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſanè iudicio, Muſis fauentibus natum. *Matildis Auguſta.*

Ortu magna, viro maior, ſed maxima prole,
Hic iacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim II. eius filius, vt ſcripſit qui tum vixit, I. Preſul Carnotenſis, *Rex optimus apud Britannias, Normannorum, & Aquitanorum dux fœliciſſimus, & primus tàm amplitudine rerum, quàm ſplendore virtutum. Quàm ſtrenuus, quàm magnificus, quàm prudens, & modeſtus, ab ipſa vt dicam infantia fuerit, nec ipſe liuor ſilere, nec diſſimulare poteſt: cùm opera recentia, & manifeſta ſint, & à Britanniarum finibus ad Hiſpaniæ limites, virtutis ſuæ protenderit, & continuauerit titulos.* Et alibi de eodem. *Henricus II. maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminauit, Toloſam fœlici cingens obſidione non modò prouinciales vſque ad Rhodanum, & Alpes territauit, ſed munitionibus dirutis, populiſq; ſubactis, quaſi vniuerſis immineret, timore principes Hiſpanos concuſſit & Gallos.* Adiungam etiam, ſi placet, vnum & alterum verbum de eodem ex noſtro Giraldo. *A Pyreneis montibus vſque in occiduos, & extremos borealis Oceani fines hic Alexander noſter occidentalis brachium extendit. Quantum igitur noſtris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excurſuum metæ quærantur, priùs deerit orbis, quàm aderit finis.* *Henricus ſecundus.*

fine. Animoso quippe pectori cessare possunt terræ, cessare nesciunt victoriæ, non deesse poterunt triumphi, sed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis suis Hibernicus orbis accesserit? Quanta, & quàm laudabili virtute Oceani secreta, & occulta transpenetrauerit? Sed ecce veterem in eius mortem versiculum, qui vno verbo, & hæc omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Richardus Primus. Tantùm enim abest, vt Richardus noctem intulerit, vt Angliam nostram suis in Cypro, & Syria victorijs clarissimè illustrauerit. Verùm hæc extra callem. Ad loca à personis iam denuò regrediamur. Monasterium hoc iam in regias ædes conuersum est, quibus Ἱπποστάσιον, siue equile pulcherrimum adiunctum, regijs, & generosissimis equis refertum. Sed hoc de loco audi etiam Poëtam describentem Thamisim hîc præterlabentem.

Hinc videt exiguam Chawsey, *properátq; videre*
Redingum *nitidum, texendis nobile pannis.*
Hoc docet Alfredi nostri victricia signa,
Begsceg? cædem, calcata cadauera Dani:
Vtq; superfuso maduerunt sanguine campi.
Principis hîc Zephiro Cauróq; parentibus orti
Cornipedes crebris implent hinnitibus auras,
Et gyros ducunt, gressus glomerántq; superbos,
Dum cupiunt nostri Martis seruire lupatis
Haccine sed pietas? heu dira piacula flenda
Neustrius Henricus situs hîc, inglorius vrna
Nunc iacet eiectus, tumulum nouus aduena quærit
Frustrà; nam regi tenues inuidit arenas
Auri sacra fames, Regum metuenda sepulchris.

Quingentis vix à Redingo passibus, inter florentissima prata Cunetio Tamisi consociatur, qui iam latior in Septentriones *Sunning.* spaciatur per *Sunning* viculum, quem mireris octo episcopis, qui huic, & Wiltoniensi agro præfuerunt, fuisse sedem, (hoc tamen nostræ produnt historiæ) quæ posteà ab Hermano Shirburnam, & tandem Sarisburiam translata, ad quam etiamnùm *Bisham.* locus iste pertinet. Inde *Bistlesham*, nunc contractè *Bisham* præterit Tamisis, primùm Templariorum militum, inde *Montacutorum*, qui monasteriolum extruxerunt, & posteà patrimoni- *D. Edwardus Hobæus.* um Domini Edwardi Hobei Equitis clarissimi, & mihi inprimis obseruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequens ita

exercebit,

exercebit, & renouabit, vt memoriæ nunquam subducantur meæ.

Bishamo iam relicto, se reducit ad oppidulum superiori sæculo **Southealington** dictum, hodie **Maidenhead**, à superstitioso cultu capitis nescio cuius virginis Britannicæ ex vndecim illis millibus, quæ dum Vrsula duce, in patriam Roma redirent, iuxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuerunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ, nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò superiori ad **Babhams end**, sed postquàm hîc pontem construxissent sublicium, diuersorijs florêre cœpit, & matri suæ vicinæ **Bray** prælucere, quæ longè tamen antiquior, vt potè quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc BIBROCOS, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissimè, BIBRACTE Galliæ etiam nunc in **Bray** contrahitur, & non procul hinc Cæsar Tamisim cum suis transmisit (vt suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cæsari dedidêrunt. Certè si alibi Bibrocos vel plagis auritis venaris, vix credo inuenias. Maidenhead. Bibroci.

Inter hos Bibrocos floret **Windesore**, Saxonicè (à flexuosa forsitan ripa) ƿyndleſhora, vt in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit. *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hæreditatem ad vsum Domino seruientium, Windlesoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego. Sed non diu tenuerant Monachi cùm permutatione facta, Guiliel. Normannus ad se retraxit, sic enim habet eius Charta. *Cum consensu, & fauore venerabilis Abbatis Westmonasterij, conuentionem feci de Regia possessione Windlesora, quòd locus ille vtilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & syluam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi sunt regibus commoda, imò regiæ perhendationi aptus existit, pro qua Wokendune, & Ferings concessi.* Situm certè amœniorem sedes Regia vix habere possit. Clementer enim ex edito colle, iucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longè latéque procurrentem, aruis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec prædalti, saltibus coronati, & venationi è natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sæpissimè huc secedunt, & hic ad Galliam vincendam natus est Edwardus III. Windsore.

Rex.

Rex potentiſſimus, qui hoc caſtrum quaſi vrbis æmulum foſſis, & propugnaculis ex quadrato ſaxo munitiſſimum de integro conſtruxit, ſtatímque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem Regem Galliæ & Dauidem Scotiæ in hoc captiuos vno eodémque tempore tenuit. Diuiditur hoc caſtrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum ſpectat aulam Regiam, quæ ædificiorum deſcriptione nihil illuſtrius, nihil ſplendidius, complectitur. Ad cuius Borealem partem quà flumen deſpectat, D. Elizabetha ſubdiale ambulacrum adiecit longè amœniſſimum. Exterior area in ipſo primo ingreſſu tẽplum habet auguſtiſſimum B. Mariæ virgini & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. conſecratum, ſed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo

1350. IIII. perductum. Hic Edwardus III. vt militarem virtutem honoribus, præmijs atque ſplendore decoraret, nobiliſſimam conſcripſit equitum auratorum ſocietatem, quos ob periſcelidem ſuam in prælij, quod fœliciter ceſſit, teſſeram datam, Garterij ſiue Periſcelidis Equites nominauit, qui cærulea Periſcelide aureis literis Gallicè inſcripta, HONI SOIT QVI MALY PENS, ſiniſtram tibiam ſubſtringunt. Alij tamen ad periſcelidem ſiue garterium Reginæ, vel potiùs Ioannæ Comitiſſæ Sarisburiæ eximia pulchritudine fœminæ referunt quod fortè fortuna Rex inuenit, & è terra ſuſtulit, ridente nobilium multitudine adſtante, & illo reſpondente, futurum vt breui ſummus honor eiuſmodi periſcelidi haberetur, Hæc vulgus perhibet, nec vilis ſane hæc videatur origo, cùm vt ait ille, *Nobilitas ſub amore iacet*, Sunt etiam qui huius ordinis inuentionem multò antiquiorem faciunt, ad regem Richardum primum referunt, Edwardúmque tandem reduxiſſe credunt: quàm verè neſcio. In ipſo enim inſtitutionis libro quem Guil. Dethicus principalis Armorum rex, Garterij nomine inſignis, omnium quæ ad honorem & nobilitatis rationem ſpectant ſtudioſiſſimus mihi oſtendit, ſic legitur. *Richardo cùm contra Turcas & Agarenos, Ciprum & Aconem moueret, longioriſque moræ pertæſum eſſet, dum mira ſolicitudine traheretur obſidio, tãdem illabente per diui Georgij, vt opinatum eſt, interuentum ſpiritu, venit in mentem vt quorundam electorum militum cruribus coraceum ſubfibulum quale ad manus tunc ſolum habebat, induceret, quo futuræ gloriæ memores ex condicto ſi vincerent, ad rem fortiter ac ſtrenuè gerendam expergeſierent, ad Romanorum inſtar, apud quos illa coronarum varietas quibus varijs de cauſis donati ſunt, & inſigniti milites, vt his velut irritamentis excuſ-*

Order of the Garter.
Equeſtris Periſcelidis ſiue Garterij ordo.

ſa

sa vecordia, virtus animi fortitudóque pectoris feruidior exurgeret atque exiliret. Cæterùm in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari instar maximi honoris duxērunt, & iam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è XXVI. Equitibus constat, Reges adscripti fuērunt plus minùs xx. præter Angliæ reges, qui eiusdem Præsides habentur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & nostra ætate ex hoc ordine fuerunt Rodolphus II. Cæsar Augustus, Philippus Rex Hispaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Daniæ. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adsciti, & vulgò *Fundatores Ordinis* dicuntur, adiungere libet, nec enim eorum fama obliteranda est, qui illa tempestate, & animo, & virtute militari in paucissimis erant. *Fundatores ordinis.*

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.
Henricus Dux Lancastriæ.
T. Comes Warwici.
Capitaneus de Bouche.
Radulphus Comes Staffordiæ.
Guilielmus de Monteacuto Comes Sarisburiæ.
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.
Ioannes de Insula.
Bartholomæus Burgwash.
Ioannes de Bello-campo.
Ioannes de Mohun.
Hugo Courtnæus.
Thomas Hollandus.
Ioannes Grey.
Richardus Fitz-Simon.
Milo Stapleton.
Thomas Walle.
Hugo Wrothesley.
Nigellus Loring.
Ioannes Chandos.
Iacobus de Audley.
Otho Hollandus.
Henricus Eme.
Zancbettus Dabridgecourt.
Guilielmus Paganellus.

A sinistra templi ædes sunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra est quasi Prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendijs prouectiori ætate milites duodecim, honestiori loco nati, qui quotidie rubra tunica ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibúsque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramq; aream intereminet moles cui arx rotunda imponitur, Iuxta quam alia arx ædita surgit *Winchester Tower*, ab Episcopo Wintoniensi Wickhamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamum extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam apposite & facetè exprimi nequeunt *Almes Knights. Equites Eleemosynarij.*

unt) insculpsisse, **This made Wickham**, id est, *Hoc fecit Wickhamus*. Quæ locutio in Anglicana lingua quæ casibus rarò discriminatur, tàm ambigua est, vt incertum sit, vtrum is arcem, an eum arx effecisset. Hoc regi à calumniatoribus quibusdam in eius inuidiam ita delatum est, quasi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem sibi arroganter vindicârit. Quod cùm Rex iniquo animo tulisset, eíque probrosè obiecisset. Non sibi tàm magnificè regiæque structuræ laudes adscripsisse, sed structuræ huic suas dignitates acceptas se retulisse, respondit. Nec ego (inquit) hanc arcem, sed hæc arx me effecit, & ab ima conditione ad regis gratiam, opes, atque dignitates euexit. Castro subiacet ad Occasum, & Austrum, oppidum satis magnum & frequens, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdque quod disiunctius, & **Olde Windsore** nunc vocatur, sensim euanescere cœpit, in quo Guilielmi primi temporibus, vt in eius libro legimus, *centum bagæ fuerunt, è quibus* XXII. *quietæ erant de gablo, de alijs exierunt triginta solidi*. Nihil aliud hìc memoria dignum, nisi quod è regione Windesore trans Tamisim qui hìc ponte ligneo coniungitur, *Ætona* cernitur Collegium egregium, & humaniorum literarum gymnasium celebre, ab Henrico VI. constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri sexaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promouentur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantùm superest, quod de Windesora attexam, inclitam esse Baronum familiam de **Windsore** cognominatam, qui originem suam ad Gualterum filium Otheri Castellanum de *Windesor* tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam *Fitz-Giraldos* in Hibernia, Kildariæ, & Desmoniæ Comites stemma duxisse probauit, qui artis Heraldicæ studiosissimus, peritissimúsque, & in fæcialium Collegio Somersetti titulum gessit, Robertus Glouerus. Nec pigeat percurrere hos de Windesora versiculos ex Tama & Isis Connubio ante plures annos conscripto. In quibus pater Tamisis cùm loci dignitatem, tùm incolæ Reginæ Elizabethæ maiestatem celebrare conatur.

Wickami Apophthegma.

Eaton.

Barones de Windsora.

Iam Windesoræ surgunt in culmina ripæ
Turrigeræ, celso lambentes vertice cœlum.
*Quas vbi conspexit doctæ * gratatus Etonæ,*
Quæ fuit Orbilijs nimiùm subiecta plagosis,
Cæruleum caput ille leuans, ita farier infit.

* *Thamisis.*

Aërias

Aerias moles, gradibus surgentia templa,
Ferratos postes, pinnas, viuaria, vere
Perpetuo letos campos, Zephiroque colono
Florentes hortos, regum cunabula, regum
Auratos thalamos, regum praeclara sepulchra,
Et quaecunque refers: nunc Windesora referre
Desine. Cappadocis quanquam sis clara Georgi
Militiâ, procerúmque cohors chlamydata nitenti
Cincta periscelidi suras, te lumine tanto
Illustret, tantis radijs perstringit & orbem.
Vt iam Phrixaeum spernat Burgundia vellus,
Contemnat cochleis variatos Gallia torques,
Et cruce conspicuas pallas, Rhodus, Alcala, & Elba.
Soláque militiae sit splendida gloria vestrae,
Desine mirari, laetari desine tandem.
Omnia concedunt vni, superatur in vno
Quicquid habes, tibi maior honos, tibi gloria maior, Elizabetha
Accola quòd nostrae ripae fiet incola vobis Regina.
Elisabetha. (simúlque suo quasi poplite flexo
Tamisis en placide subsidet, & inde profatur,)
Elisabetha suis Diua & dea sola Britannis,
Cuius inexhaustas laudes si carmine nostro
Complecti cuperem Melibocco promptiùs Alpes
Imponam, numeremque meas numerosius arenas,
Si quasdem tacuisse velim, quamcunque tacebo,
Maior erit; primos actus, veterésque labores
Prosequar? ad sese reuocant praesentia mentem.
Iustitiam dicam? magis at clementia splendet.
Victrices referam vires? plus vicit inermis.
Quòd pietas floret, quòd non timet Anglia Martem,
Quòd legi nemo, quòd lex dominatur & omni,
Quòd vicina truci non seruit Scotia Gallo,
Exuit atq; suos siluestris Hibernia mores,
Criniger Vltonius quòd iam mitescere discit,
Laus sibi sola cadit, nil non debetur & illi.
Crimina quae pellunt, tanta quae Principe digna
Omnes templa suo posuerunt pectore Diuae
Relligio, superos sanctè monet esse colendos.
Iustitia vtilibus semper praeponere iustum
Edocet, vt praeceps nil sit, Prudentia suadet.

Temperies

Temperies vt casta velit, cupiatque pudica
Instruit, immotam mentem Constantia firmat,
Symbolum Elizabethæ R. *Hinc* EADEM SEMPER *rectè sibi vendicat illa.*
Proferat vndoso quis tantas carmine laudes?
Sola tenet laudum quicquid numerabitis omnes.
Sit fœlix, valeat, viuat, laudetur, ametur;
Dum mihi sunt fluctus, dum cursus, dum mihi ripæ,
Angligenûm fœlix princeps moderetur habenas.
Finiat vna dies mihi cursus, & sibi vitam.

Windsore Forrest.

Saltus, siue Forresta.

Reliqua Attrebatiorum regio quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum Okingham lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris vbique refertissima. Incredibile enim est quantum terrarum Reges Angliæ passim incultum iacere permiserint, & feris inclusis dicauerint, vel vt nostri loquuntur, *afforestauerint*. Nec enim aliam fuisse causam, quàm insanum venandi studium existimare possum, * (quamuis aliqui in populi infrequentiam reijciant,) cùm à Danicis vsque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conseruandos durissimas leges & præfectum, quem *Protoforestarium* dixêrunt, imposuerunt; qui saltuarias causas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu confecisset. Sed hæc paucis tibi è Polycratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis. *Quod magis mirère, pedicas parare auibus, laqueos texere, allicere nodis vel fistula, aut quibuscunque insidijs supplantare ex edicto sæpe fit criminis, & vel proscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, salutisque dispendio. Volucres cœli, & pisces maris communes esse audieras: sed hæ fisci sunt, quas venatica exigit vbicunque volant. Manum contine, abstine, ne & tu in pœnam lesæ maiestatis, venantibus cedas in prædam. A noualibus suis arcentur agricolæ, dum feræ habeant vagandi libertatem, illis vt pascua augeantur, prædia subtrahuntur agricolis: sationalia insitiua colonis, cùm pascua armentarijs & gregarijs, tùm aluearia à floralibus excludunt, ipsis quoque apibus vix naturali libertate vti permissum est.* Quæ cùm nimis inhumana viderentur magnas nonnunquam turbas excitauêrunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis seuerioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duóque deinceps ad has causas instituti

*Vel ad regiam familiam alendam.

Protoforestarius.

Iustitiarij Forestarum.

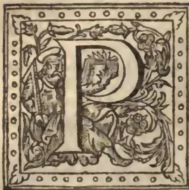
instituti sunt Iusticiarij, quorum alter omnibus Forestis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltra Trentam ad Scotiam vsque, magna cum authoritate præest. Per totam hanc prouinciam, vt est in libro Censuali Angliæ, *Tainus vel miles Regis Dominicus moriens pro releuamento dimittebat Regi omnia arma sua, & equum vnicum cum sella, & aliũ sine sella. Quòd si essent ei canes, vel accipitres præsentabantur Regi, vt si vellet, acciperet. Quando Geld dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Bercbesciram dabat hida iij. d. ob. ante natale Domini & tantundem ad Pentecost.* Hæc de **Barkshire**, quæ hactenus Comitis honore insigniuit neminem.

In huius Comitatus complexu sunt Parochiæ 140.

QVas hactenùs peragrauimus regiones, Danmoniorum scilicet, Durotrigum, Belgarum, & Attrebatiorum, cùm Saxones iam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cesserunt, quod illi sua lingua ƿeſt-Seaxanric, & ſe Geƿiſſ, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum instituit, dixêrunt: vnde Bedæ Geuissi. alijs etiam Visisaxones vocantur: sed ab Occidentali situ, vti Occidui Gothi Visigothi sunt nominati. Hi tandem in virili Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen posteà regum ignauia citò consenuit, faciléque euanuit, à Danis miserè dilaniata, & demùm à Normannis quodammodo absorpta. *Occidentalium Saxonum regnum.*

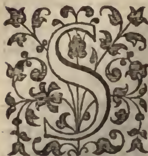
REGNI

REGNI.

Roxime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, *Ptolemæo* Ῥῆγνοι, *regiones eas quæ nobis nunc* Surry, *&* Southsex *vulgò vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insedêrunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia forsitan à veritate non fuerint; non minùs, ac si* Ῥῆγνοι *Ptolemæo dictos existimarim, quòd regnum esset & sub regio dominatu permanere permiserint Romani. In hoc enim tractu Cogiduno regi Britanno, vt habet Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani consuetudine donatæ, vt haberet instrumenta seruitutis & Reges. Sed cùm hæc coniectura nec mihi probabilis, & alijs absurda videatur, prorsus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipsa persuadet.* Southsex *videlicet ab Australibus Saxonibus, &* Suthrey *ab Australi ad flumen situ: hoc enim* Suthrey *denotare legimus.*

Suthrey.

Vrria, Bedæ *Suthriona*, vulgò Suthrey, & Surry, Saxonibus ab australi ad flumen situ suðrea, suð enim Austrum, & rea flumen illis significauit, ab occidua mundi plaga partim Bercheriæ & Southantonensi prouinciæ, ab Austro Sussexiæ, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamisi flu. perfunditur, & à Midlesexia dirimitur. Regio est non admodum ampla, satis tamen opulenta, quà Tamisi incumbit, & quà campestris iacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benignè producit, præsertim ad Austrum, vbi perpetua vallis in altitudinem depressa, Holmesdale olim à syluis dicta, grata nemorum, aruorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc indè longo tractu surgunt, viuaria passim feris repleta, fluuij

Rhey.

etiam piscosi, vnde ad voluptatem iucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. Assimilatur verò à nonnullis Leuidensæ vestimento, vel panno tenui & crasso textu, cum viridi prætexta, vtique cuius interior pars sterilis, exterior siue limbus fertilior. In hac perambulanda Tamisim, & fluuios influentes, quasi duces itineris sequar, sic nihil memorandum omisero, cùm his fluuijs loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Tamisis, vt eius cursum secundo flumine sequamur, statim atque Bercheriæ valedixerit, **Chertsey**, quam Beda *Cerotis insulam* dicit, nunc vix peninsulam, allabitur, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs secreto, Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Saxonicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuit, quod aliquandiù tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracensis familia sustulit, vt sibi regnum securè confirmaret, & sine vllo honore hìc sepulturæ tradidit: verùm illi posteà Windlesoram translato, & in nouum Mausolæum illato, iusta regio more fecit Henricus VII. Sanctasque eius virtutes tantopere admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. Sed quò minùs hoc fieret, in caussa erat Pontificis auaritia, qui pro regis Apotheosi nimis magnam pecuniæ vim exegit, vtique non principis virtutibus, sed auro honores illos delaturus. Sub hoc **Wey** fluuiolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, vbi primùm Suthriam peruenerit, **Feornham**, vulgò **Farnham**, à filiceto nominatum, inuisit, vbi circa annum 893. Alfredus Rex grassantes Danos perua manu fudit, & posteà cum Stephanus rex quibuslibet castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintoniensis castellum erexit: quod cùm seditionis esset præsidium, Henricus III. deturbauit; Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnùm spectat, denuò excitarunt. Nec procul hinc ad *Wauerley* G. Giffard Episcopus Winton. monasteriolum Cisterciensis ordinis monachis posuit. Inde **Wey** per **Godelminge**, quod Alfredus Rex Ethelwaldo è fratre nepoti legauit, haud procul à *Catteshull* Manerio quod Hamo de *Gatton tenuit vt esset Marescallus meretricum cùm rex in illas terras veniret*, accedit **Guilford**, Saxonicè Guldeford, & nonnullis exemplaribus **Gegldford**. Forum nunc frequens, & diuersorijs niti-

Chertsey.

Henricus vj.

Hist. Cantuariensis.

Farnham.

1129

Catteshull.

Guildford.

dum, olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regiæque ibi sunt ædes quæ iam fatiscunt, & haud procul à flumine lacera mænia antiqui castri: in medio verò Ecclesia est cuius pars orientalis concamerato ex saxo opere videtur admodum antiqua. Hic vt in Guilielmi primi libro videre est, *Rex* LXXV. *Hagas*, i. *domos habuit, in quibus manserunt* CLXXV. *homines*. Nulla tamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Christi, 1036. cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad ius suum repetendum è Normannia venisset, fide data eum suscepit, contráque fidem statim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiso intempesta nocte hoc in loco oppressos decimando, vt nostri scriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque sorte ductum antiquo militię more interfécit, verùm nouem interfectis, decimum quémque dimisit, decimósque reseruatos summa cum crudelitate redecimauit. Alfredum verò ipsum Haraldo Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem vsque carcere condidit.

Decimatio.

Longo hinc cursu in Septentriones Wey delatus, nihil memoria dignum, præter *Sutton* equestris familiæ Westonorum sedem, *Woking* ædes regias, & Pyrford vbi Baro Clinton sibi domum extruxit, & in proximo Ockham vbi magnus ille Philosophus Nominalium pater Guil. de *Ockham* natus, & à loco denominatus. Vbi verò in Tamisim duplici ostio exoneratur Otelandes regiæ ædes satis elegantes in viuario conspiciuntur, iuxta quas Cæsar Tamisim in fines Cassiuellani transmisit. Hic vnus enim omninò locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægrè transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, eiusdémq; generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. *Quarum vestigia*, inquit Beda, *vsque hodiè visuntur, & videntur inspectantibus, quòd singulæ earum ad modum humani femoris grossæ, & circumfusa plumbo immobilitèr hæreant in profundum fluminis infixæ*. Sed eo impetu Rom. flumen ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, vt Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugámque capesserent. Hac in re falsus esse non possum, cùm hîc vix VI. pedes flumen sit altum, cùm *Coway stakes* à sudibus hodiè locus dicatur, cúmque Cassiuellani

Vbi Cæsar Tamisim transmisit.

fines

fines à mari quòd orientalem Cantij partem alluit, vbi ille terram conscendit, circitèr millia passuum LXXX. faciat Cæsar, vbi traiectum statuit, & ad eandem est à mari distantiam hic noster traiectus, cuius memoriam fugitiuam nunc primus, quòd scio retraxi.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisim properat *Molis* riuulus totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demùm obiectu impeditus subterraneum meatum vt nobile illud Hispaniæ flumen Anas, quasi talpa sibi aperit, vnde nomen impositum videatur, cùm subterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Nihil tamen ad hunc flu. præclarum, nisi quòd remotius est à fontibus (& propè antiquam militarem Romanorum viam quam *Stanystreat* dicunt) oppidum Aclea, vulgò Ockley à quercubus nominatum, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui sacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate solutus regnum paternum hæreditariò suscepisset, collatis cum Dano signis, prosperè conflixit, & eorum quemque fortissimum occidit; patriæ tamen, Danica illa hydra semper repullulante, parùm profecit. Parùm à fontibus huius fluminis abest *Gatton* quæ iam vix viculus est licèt olim oppidum fuerit celebre. In antiquitatis argumentum Romanorum nummos effossos ostendit, & ad Parlamentum duos mittit Burgenses. Inferiùs sedet *Rhiegat*, i. si ex antiqua lingua nostra interpreteris *Fluuioli decursus* in coualle quæ longè in Ortum procurrit *Holmesdale* dicta, cuius incolæ quod semel atque iterum grassantes Danos deuicerunt, in suam laudem cantitant

Moli fl.

Anas fl. Hispaniæ.

Ockley.

Gatton.

Rhiegat.

Holmesdale.

The vale of Holmesdall
Neuer wonne, ne neuer shall.

Rhiegat hoc amplitudine, quàm structura est speciosius, viuarium nobilissimi herôis Comitis Nottinghamiæ & Baronis de *Effingham*, & summi Angliæ Thalassiarchæ qui ibi suas ædes habet, nemusculis condensum australe latus claudit, Castrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibns Warrenniæ, & Suthriæ constructum, & Holmescastle, à valle in qua insidet, vulgò dictum, sub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiusmodi ipse collis est, magno labore excauatum vidimus. Warrenniæ verò Comites (vt est in libro Inquisitionum) *tenuerunt in capite de Rege in Baronia sua de Conquestu Angliæ.* Inde decurrit per Betchworth castrum, cui Nundinarum ius ab Henrico sexto impetrauit Thomas Brown.

Sedes enim eſt equeſtris familiæ Brownorum, è qua auorum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alteram Ioannis Neuilli Marchionis Montiſacuti filiam cùm dotali patrimonio amplo duxiſſet, eius è filio nepotem Vicecomitis *Montiſacuti* titulo Maria Regina exornauit. Pauculis hinc ad occaſum milliaribus *Effingham* cernitur poſſeſſio iam-pridem Gulielmi Howardi (triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filij,) qui à Maria Regina Baro Howard de *Effingham* creatus, Diuæ noſtræ ELIZABETHAE primùm à cubiculo, & deinde ſigilli priuati cuſtos, cuius filius Carolus nunc floret, magnus Angliæ Thalaſſiarcha, quem anno 1597. ob virtutem & operam egregiè nauatam eadem Elizabetha Comitis Nottinghamiæ titulo ornauit. Sed ad flumen regrediamur.

Effingham.

Molis iam cùm ad candicantem collem **White hill** peruenerit, in quo buxus lætiſſimè prouenit, ad eius radices ſe condit, vel potius abſorbetur; vnde **the Swallow** locus nominatur, & poſt vnum & alterum plùs minùs milliare prope pontem *Letherhed* ebulliens gaudet renaſci, vt huius tractus incolæ, non minùs quàm Hiſpani iactent ſe pontem habere qui plures ouium greges paſcat, Hoc enim tritiſſimo prouerbio iactitant Hiſpani, de loco, quo Anas flu. (qui nunc *Guadiana* dicitur) ſe per decem milliaria abſcondit. Sic Molis noſter renatus ad Tamiſim placidè properat.

The Swallow.

Pons in quo greges ouium paſcuntur.

Poſt Molim admiſſum Tamiſis noſter aquas rectà in Septentrionem agit, perfunditq; **Kingſtone**, *Moreford* olim dictum vt aliqui volunt, frequens inprimis emporiolum, & caſtro Clarorum Gloceſtriæ Comitum olim notum, quod ex eiuſdem cognominis vetuſtiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, ſuis ferè ſedibus conuulſa eſſet, Athelſtanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuerunt, vnde à Regibus factum nomen **Kingſton**, id eſt, *Oppidum Regium.* In proximo enim Reges ſibi locum habitandi delegerunt, quem à ſplendore **Shene** dixerunt, nunc verò **Richmond** vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentiſſimus, cùm ſatis gloriæ, ſatiſque naturæ vixiſſet diem ex dolore obijt, quem in filij bellicoſiſſimi morte hauſit, qui ipſi & vniuerſæ Angliæ tantus erat, vt omnem conſolationem vinceret: Et iuſtus ſanè hoc tempore ſi vnquam aliâs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum ſolidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amiſit; vterque etenim victricia

Kingſton.
Matth. Pariſ.

Richmond, *locus ille & vicus ante Henrici vij. tempora* Shene *dictum.*

Edwardus tertius.

tricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incuſſerunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritiſſimè gereret. Hîc etiam defuncta eſt Anna Regis Richardi II. vxor, Wenzelai Imperatoris filia, quę prima mulieres Anglicas, eam inſidendi equi formam, quæ hodie in vſu, docuit, cùm anteà, parùm decorè diuaricatè, perinde ac viri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impotenter tulit maritus, vt etiam ipſas ædes omninò negligeret, & auerſaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus V. atque in *Shene* viculo cœnobiolum Carthuſianorum adiunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico VII. regnante, hæc regia ſedes luctuoſo incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phœnix è ſuis cineribus, opera eiuſdem Henrici multò ſplendidior ſtatim renata, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui ille priuatus Comitis titulo præfuerat, accepit. Huc vſque Tamiſis noſter exæſtuantis maris acceſſu augeſcit, ſexaginta plùs minùs ab oſtio Italicis milliaribus: quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo motu accidit, quo Oceanus orbium cœleſtium ab ortu in occaſum circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius Europæ fluuius tam longè Oceani æſtus ſentit. Sed hæc Philoſophis relinquenda. Paucula tamen his de locis, & hac de re carmina ex Tamæ & Iſis Connubio, ſi palato faciant, habe.

Shene.

Quouſque Tamiſis maris æſtu augetur.

A dextra, nobis Richmondia, Shena vetuſtis
Celſa nitet. ſapiens namq; hanc Richmondia dici
Henricus voluit, ſibi quod retuliſſet honorem
Et titulos comitis Richmondia iure paterno.
Hectoris Edwardi ſed deflet funera noſtri;
Proh dolor hic illi regi mens libera ceſſit
Corpore contempto, ſedes habitura ſupernas:
Quem ſi non ſubitò rapuiſſent ferrea fata
Aut te Valeſijs rapuiſſet Gallia duris
Aut tibi Valeſios.——————
Tamiſis alternum ſentit reditumque fugamque
Huc refluі pelagi, quoties vaga Cynthia pronos
Octauâ librat cœli ſtatione iugales,
Aut tenet oppoſitam varianti lumine plagam,
Plenior increſcit celeremque recurrit in æſtum:
Atque ſuperbus ait, concedant flumina nobis,
Nulla per Europæ dotatas nomine terras

Flumina, tam longè sic certis legibus vndas
Alternas renouant, nisi sit Germanicus Albis.

Interiùs quatuor plùs minùs à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit *Nonesuch* secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII. in loco saluberrimo priùs Cuddington dicto, delicijs & otio suo destinauit, tantâq; magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coaceruatam existimes. Tot sunt vbique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulla eiusmodi*, & vt nonnullis placet, *Nulli secunda* sonat, vel vt Lelandus cecinit.

Nonesuch.

Hanc quia non habeat similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nulliq; parem *cognomine dicunt.*

Ædes verò ipsas sic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; vt non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas, vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegisse videatur. Maria tamen Regina Henrico *Fitz-Allano* Arundeliæ Comiti pro alijs possessionibus addixit, illéque cùm Bibliotheca instructissima, & nouis operibus adauxisset, ius suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non fecit, vt suo nomini verè responderet, & à quo in regiam possessionem transactionibus iam recidit. *Vandalis* riuulus limpidus & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Casbalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens ad Occidentalem ripam loco feracissimo Merton habet, Saxonicè Meꝛetune, olim Kenulphi Westsaxonum Regis fato insigne, qui in meretriculæ, quem hîc deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipsíque Clito à Kenulphi amicis confossus, perfidiæ pœnas statim luit. Nunc monasterij à Gilleberto Normanno constructi rudera solummodò ostendit, quod Comitijs sub Henrico III. celeberrimum fuit.

Vandalis fl.

Merton.

Deinde Vandalis augetur ab ortu fluuiolo qui fontes habet ad Croydon, olim *Cradiden*, quod sub collibus situm Archiepiscoporum Cantuariensium palatio, ad quos longo iam tempore spectauit, & carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ, notissimum est. Referunt incolæ domum quondam fuisse Regiam in occidentali oppidi parte propè *Haling*, vbi rudera subinde

Croydon.

inde à colonis eruuntur, quam posteà Archiepiscopi dono à Rege acceptam transtulerunt ad suum propiùs riuulum palatium. Iuxta quod Reuerendissimus in Christo pater D. Ioannes Whitgift qui nunc sedet Hospitale perpulchrum ad subleuandos pauperes, & scholam ad promouendas bonas literas pio animi affectu posuit, & dotauit. Torrentem verò illum quem nonnunquam exsurgere nescio quo præsagio difficultatis annonæ, vel pestilentiæ perhibet vulgus, non operæpretium est vel verbo memorare. Hinc vicinum est **Beddington**, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœnissima hortorum specie conspiciuntur, quas Franciscus Carew equestri dignitate clarus nuper construxit. Sedes enim antiqua est Careworum, qui à Nicholao de *Carew* Barone de *Moulesford* oriũdi (à quo etiam sunt Carewi Deuonienses) longo tempore hoc agro floruerunt: maximè verò ex quo I. Carew filiam alteram, & hæredem nobilissimi Baronis *Hoo* sibi matrimonio coniunxit. **Wibbandune**, nunc vulgò **Wimbledon** ad alteram ripam sedet, vbi cùm nimia fœlicitas ciuiles furores inter Anglo-saxones peperisset, Britannico bello iam sopito, Ethelbertus Rex Cantij in suos gentiles primùm classicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum strage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oslano & Cnebeno, à quo fortè **Bensbury**, pro **Cnebensbury** vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hîc vidimus. Nunc verò maximum huic loco ornamentum sunt ædes structura speciosæ, prospectu & hortis amænissimæ quas anno 1588. cùm Hispanica classis Angliæ immineret, Thomas Cecilius Eques auratus filius Nestoris nostri Baronis Burghlæi extruxit.

The Bourne.

Wimbledon.

Primum bellum intestinum inter Anglos.

Duobus hinc ad Austrum milliaribus, in collis edito nemusculum est, **Woodcote** hodie vocant, in quo modicæ vrbis manifesta visuntur vestigia, & fontes plures è silicum fragmentis constructi, plurimaque de eius frequentia, & opulentia, Patriciorumque numero commemorant vicini. Hæc vt mea fert opinio, vrbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGVS, Antonino NOVIOMAGVS: nec aliundè argumentum petatur, quàm à distantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagniacis, vt annotat Itinerarium vetus, abest. Pluribus igitur Parasangis aberrârunt illi, qui vel ad *Buckingham*, vel *Guildford* Nouiomagum statuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas, Marinóque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptolemæus

Nouiomagus.

mæus cùm Censorem induisset, taxat, quod Nouiomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per Itinerariam rationem Australiorem collocârit.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, vbi oppidulum **Wandlesworth** inde denominatum sedet, **Batersey** est viculus, olim Saxonicè Paτpykſ-ea, & Latinè *Patricij insula:* & quas nunc quærimus ædes Regiæ *Kennington* dictæ, quo Reges Angliæ olim secedere soliti, sed nunc nec nomen, nec rudera inuenimus. Inde **Lambith**, siue **Lomehith**, i. *limus luteus*, Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructauit. Ille enim totus in comessationibus & conuiuijs agendis *Prandia regalia*, vt habet Henricus Huntingdonēsis, *quatuor in die vicibus omni Curiæ suæ fecit apponi: malens à vocatis apposita fercula dimitti, quàm à non vocatis apponenda fercula reposci.* Nunc verò locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuariensium palatio. Circa annum enim Christi 1183. Baldwinus Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisiuit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cùm ecclesiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minę, & censurę à Romano Pontifice in Archiepiscopos emissa? Malè enim metuêrunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præiudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant **The Bourrough of Southworke**, Saxonicè Suðƿeρke, id est, *opus siue ædificium australe*, quod è regione Londini ad Austrum situm habeat, cuius quodammodò suburbium videatur: sed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Sui quasi iuris, suos Balliuos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI. regnante, suis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quasi membrum hodie dignoscitur.

* Kennington.

Lambith.

Southworke.

Sub hoc Tamisis Surriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in austrũ descendit, & in ipso ferè angulo, qua Southsexiam & Cantiũ spectat, *Sterborrow* castrũ intersidet, olim sedes Dominorum de *Cobham*, qui hinc à *Sterborrow* dicti, & à Ioanne de *Cobham* Domino de *Cobham* & *Couling*, & Hugonis Neuilli filia procreati diu gloria & dignitate floruerunt, Reginaldus enim

Sterborrow.

enim regnante Edwardo III. in ordinem Georgianum adscitus oræ maritimæ erat præfectus, à Tamisis ostio vsque partes Occidentales. Vltimus verò Thomas Annam Ducis Buckinghamię filiam vxorem habuit, è qua suscepit Annam filiam vnicam enupta Edwardo Burgh, qui etiam à Percijs & Comitibus Atholiæ stemma repetijt, eiusque filius Thomas Baro Burgh ab Henrico Octauo creatus, filium reliquit Guilielmum, qui genuit Thomam, bonarum literarum fautorem summum, Præfectumque Brielæ, quem Garterij ordinis honore ornauit, Hiberniæque proregem constituit Regina Elizabetha. De Æleonora Cobhama ex hac familia, Humfredi Ducis Glocestriæ coniuge, cuius existimatio minùs integra, ad Anglicam, si libet, referimus historiam. *Barones Borough siue Burgh.*

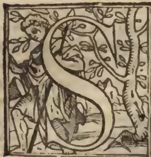
Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primùm præfecit, cuius insignia erant * scutum aureum cæruleo interstinctum. In charta enim fundationis Prioratus de Lewis legitur. *Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filij sui, post cuius aduentum in Anglicam terram hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit &c.* Huic filius, & ex filio nepos eodem nomine successerunt: verùm vltimus iste solam filiam suscepit, quæ primò Guilielmum Stephani Regis filium, & posteà Hamelinum Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito sine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex ea genuit, cuius posteri, ascito *Warrennorum* nomine, eundem titulum gesserunt, Guilielmus hîc duxit primogenitam & cohæredem Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ, viduam Hugonis Bigod, quæ illi peperit Ioannem, Ioannes verò ex Alicia filia Hugonis *Le Brune* vterina sorore Regis Henrici tertij progenuit Guilielmum qui obijt ante patrem, & genuit ex Ioanna *Vere* Ioannem posthumum vltimum ex hac familia Comitem, qui fuit (vt in sigillo eius vidi) *Comes Warrenniæ, Surriæ, Strathernia in Scotia, Dominus de Bromfeld & Yale, Comesque Palatij.* Verùm cùm ille sine legitima prole diem anno 1347. obijsset, Alicia eius soror & hæres enupta Edmundo Comiti Arundeliæ, hunc honorem in Arundeliorum stirpem matrimonio intulit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos deuenit. Ducis interà nomen Thomæ Hollando Cantij Comiti præbuit, quem

Comites Surriæ.
Insignia Comitum Warrenniæ.
* *Checky or & Azur.*

quem Richardus II. Surriæ Ducem in honoris accessionem dixit, quo tamen honore non diu vsus erat. Dum enim Richardum illum captiuum in libertatem, regnúmque restituere occultis conspirationibus machinaretur, è latebris præter opinionem erupit coniuratio, & ille à populo Cirencestriæ interceptus, & securi percussus. Thomas de *Beaufort* deinde ad hanc dignitatem ab Henrico IIII. prouectus, qui etiam Angliæ Cancellarius, Anno enim 1410. vt habet Walsinghamus *Dominus Th. Beaufort Comes Surrey concessit in fata*. Demùm verò Richardus III. cùm regnum scelere occupâsset, vt Howardorum familiam sibi beneficijs adstringeret, vno eodémque die Ioannem Howardum Norfolciæ Ducem, & Thomam eius filium, qui de Scotis posteà triumphauit, Surriæ Comitem creauit, in cuius sobole hæc dignitas nuper eluxit.

Parochiales ecclesias 140. *habet hic Comitatus.*

Sussex.

Vthriæ ad Austrum longo tractu subtenditur, quæ etiam olim Regnorum sedes *Suthsexia*, Saxonicè Suðsex, hodiè Sussex, id est, *Australium Saxonum regio*, composito ab Australi situ, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchia secundum regnū hîc constituerunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quàm latior recto quasi littore incumbit, sed raris stationibus, quòd mare sit breuibus atrox, ideóque fluctuosum, littúsque ipsum scopulosum. Maritimus regionis tractus colles viridantes sublimè elatos habet, Downes vocant, qui cùm ex creta pingui constent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, aruis, lucis distinctus admodum est spectabilis. Citerior, & Borealis syluarum opacitate amœnissimus, vti olim vniuersa hæc regio, quæ syluis inuia fuerat. Andradswald enim sylua, Britannicè *Coid Andred*, ab vrbe proxima Anderida nominata, hôc tractu cxx. mill. pass. longitudinem xxx. latitudine occupauit, Sigeberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui solio deturbatus

Downes.

Anderida sylua.

batus à subulco in hac confossus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, sed qui è septentrionali agri limite effusi, cùm statim Oceanum petant, nauigijs onerarijs subuehendis sunt impares. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum vndique fornaces, magna vis lignorum quotannis absumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diésque personant. Sed quod conflatur ferrum non eiusdem vbique bonitatis, in vniuersum tamen minùs tenax quàm Hispanicum, siue id sit ex natura, siue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum maiorum, & alia inde conficiunt, non paruum cedit; an vero Reipublicæ in dubio est, verùm insequens ætas certiùs dixerit. Nec vitriariorum officinæ desunt, sed vitrum itidem, siue sit ex materia, siue ex coctione minùs purum, & translucidum. *Ferrum.* *Vitrum.*

Diuiditur hæc regio vniuersa politicâ partitione in sex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapos* de *Chichester*, *Arundel*, *Brembre*, *Lewes*, *Peuensey*, & *Hastings*, quarum vnaquæque (præter suas Centurias) suum habet castrum, flumen, & saltum. Verùm cùm harum limites quibus circumscribuntur mihi minùs sint comperti, ego ab Occasu in Ortum littus legere constitui. Interiora enim viculis aspersa nihil ferè memorabile habent. In ipso Southantoniensis agri & huius confinio **Bosenham**, vulgò **Boseham** sedet, syluis, & mari circundatum, *vbi*, ut inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monasteriolum habuit permodicum, & quinque aut sex fratres paupere vita Domino famulantes*, quod longo post tempore in Haraldi Regis secessum fuit conuersum. E quo ille, cùm sui colligendi caussa, in Oceanum nauicula excurreret, aduerso vento in Galliam abreptus, detinebatur, quousque Guilielmo Normanno Angliæ regnum iureiurando, post Edwardi Confessoris mortem firmauisset: quo facto & sibi exitium & Angliæ excidium illicò attraxit. Quàm subdola Amphibolia versutus ille syllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locum aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiscopum deluserit, Gualterus Mapæus qui non multis pòst annis vixit è suo de Nugis Curialium libro suis ipsius verbis tibi dicet. **Boseham** *sub Cicestria vidit Godwinus & affectauit, & multo stipatus agmine magnatum, subridens, & ludens Cantuariensi Archiepiscopo, cuius tunc erat vicus, ait, Domine da* Boseham. *Amphibolia Comitis Godwini*

mihi

* Bosham forsitan. *mihi** Boseam? *Archiepiscopus autem admirans quid sibi quæstione petijt, ego ait, do tibi* Boseam. *At ille continuò cum illa manu militum ad eius procidit, vt procurauerat, pedes, & deosculans eos, cum multâ gratiarum actione recessit ad* Boseham, *& violenta dominatione retinuit, & cum testimonio suorum donatorum laudauit Archiepiscopum coram Rege, possedítque pacificè.* Posteà vt legimus in *Testa Nevilli* quæ fuit inquisitio facta tempore Regis Ioannis. *Willelmus Rex qui venit ad Conquestum Angliæ dedit hoc Guilielmo filio Ancheri & hæredibus suis ad feodum firmum reddendo inde annuatim ad Scaccarium* 40 *libr. argenti arsas & ponderatas, & posteà Guilielmus Marescallus tenuit illud hæreditariè.*

Chichester Britannicè *Caercei*, Saxonicè Cirranceaſter, Latinè *Cicestria*, interiùs ad eundem sinum campestri planitie iacet. Vrbs ampla satis, & mœnibus circundata, à Cissa Saxone secundo huius prouinciæ Regulo constructa, & denominata. Cissanceaster enim nihil aliud est, quàm vrbs Cissæ, cuius pater Ælla primus Saxonum hîc regnum constituit. Obscurioris tamen ante Normannicum imperium famæ, & tantùm Monasterio S. Petri, & Sanctimonialium ædicula notum: Guilielmo autem primo regnante (vt in Angliæ Noticia legitur) *centum in hac fuerunt Hagæ, fuitque ista ciuitas in manu Comitis** *Rogeri, & sunt in ijsdem mansuris sexaginta domus plusquam anteà fuerant, reddebat* xv. *libras Regi, &* x. *Comiti.* Posteà cùm sancitum fuisset, vt Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrētur, cathedrâ Episcopali, quæ in Selsey priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucísque interiectis annis, Radulphus Episcopus ecclesiam construxit, nec dum supremam manum imposuerat, cùm fortuito incendio deflagrauit. Eius tamen opera, & Regis Henrici primi munificentia denuò surrexit, iamque præter Episcopum, etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Præbendarios habet. Eodémque tempore ipsa vrbs florere cœpit, florentissimáque fuisset, nisi portus sit paulò remotior, & minùs commodus, quem tamen nouo fodiendo canali commodiorem efficere iam ciues conantur. Forma verò orbiculari mœnibus inclusa, & ab omni parte nisi à septētrione *Lauant* riuulo alluitur, portis patet quatuor ad quatuor mundi plagas, à quibus plateæ rectâ ducunt & se decussant in medio vbi forum celebratur, & Ed. Read Episcopus peristylium pulchrum è viuo saxo erexit, Castrum autem quod erat haud procul à boreali porta in Franciscanorum monasteriolum

nasteriolum erat conuersum, sedes verò erat Comitum Arundeliæ qui hinc se *Cicestriæ Comites* scripsere. Quicquid interiacet portam occidentalem & australem Ecclesia Cathedralis, Episcopi palatium, Decani, & Præbendariorum ædes occupant. Quæ circa Regis Richardi primi tempora iterum combusta Seffridus secundus eius nominis Episcopus singula restaurauit. Ipsa sanè Ecclesia non magna quidē, sed admodū nitida cum prçcelsa è saxo pyramide surgit; & in australi eius parte ex vno latere artifici manu depingitur historia fundationis Ecclesiæ, cum iconibus Regum Angliæ, ex altero icones omnium Episc. tam Selsiensium, quàm Cicestrensium sumptu Roberti Shirburne Episc. qui admodum ornauit hanc Ecclesiam, & pro symbolo suo vbiq; adiunxit, *Credite operibus*, & *Dilexi decorem domus tuæ Domine.* Turris verò illa magna quæ propè occidentalē Ecclesię partem eminet, extructa fuit à R. Rimano, vt fertur, cùm prohibitus erat castellum ad *Aplederham* habitationem suam in proximo erigere, è saxis quæ ad castellum antè parauerat. Cicestria Comites. Temp. H. 8.

Selsey illa, Saxonicè Sealrey, id est, vt Beda interpretatur, *vitulorum marinorum, siue Phocarum insula* (hos enim nostra lingua Seales vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, vt fœtum edant) paulò inferius est. *Locus* vt ait Beda, *vndique mari circundatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingressum amplitudinis quasi iactus fundæ.* Octoginta septem familiarum censebatur, cùm Edilwalchus huius prouinciæ Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annuntiauit, *seruósque ducentos & quinquaginta*, vt habet Beda, *non solum baptisando à seruitute dæmoniaca saluauit, sed etiam libertatem donando humana iugo seruitutis liberauit.* Posteà monasterium Cedwalla Rex qui Edilwalchum deuicit hîc fundauit, sedéque Episcopali illustrauit, quæ à vicessimo secundo Episcopo Stigando ad Cissanceastriam traducta, nunc ibi floret, & Cedwallam fundatorem agnoscit. In hac Insula, antiquæ vrbeculæ, in qua Episcopi illi sedērunt, cadauer solummodò iacet, aquis intectum quoties ex alto maris æstus intumescit, cùm verò residet, apertum, & conspicuum. Selsey. Phoca. Serui.

Arundel inde conspicitur, situ decliui, famâ quàm re maior, nec illa tamen admodum antiqua, ante Alfredi enim tempora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Nisi fortè *Portum Adurni* existimemus corruptè dici transpositis literis pro *Portus Arundi.* Fama verò Arundel.

rò

rò tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & statim ab ingressu Normannorum Rogerum de *Monte Gomerico* restaurasse legimus, qui inde Arundeliæ Comes dictus. Est enim amplum situ & opere inprimis munitum. Sed huius filius Robertus de *Beleasmo* qui successit Hugoni fratri, à Rege Henr. primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnisque munitionibus locum firmauit, sed quo seditiosi successu solent. Milites namque regij ex omnibus partibus circumfusi tãdem occupârunt. Roberto verò proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias eius possessiones Adelizæ Godfredi Barbati Louaniensis, Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ filiæ, quam sibi secundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem seculo illo indocto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupôre riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, tibi nec diadêma nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura ministrat:
*Non * exornari forma beata potest.*
Ornamenta caue, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit modicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

Alijs exemplaribus. ** meliorari.*

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineio* in maritum assumpsit, qui cùm Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum à Matilde Augusta *Anglorum Domina* (hoc enim vsa est titulo) accepit, filiúsque eius Rex Henricus II. dedit totum *Rapum* de *Arundel* Guilielmo illi *tenendum de eo per seruitium* 84. *militum, & dimid.* cúmque post quartum ab eo Comitem, proles eius mascula deficeret, Richardum *Fitzallanum* iure vxoris in eum honorem euexit rex Edwardus secundus, vndecimúmque ex ea familla Comitem tempora nostra vidêrunt, cui nuper sine mascula prole defuncto eius ex filia nepos Philippus Howardus successit. Præter castrum & Comites nihil memorabile habet Arundelia, nam Collegium quod ibi floruit iam fatiscit. In ecclesia tamen nonnulli sunt Comitum tumuli, sed ille pulcherrimus ex alabastro in quo, medio

Comites Arundeliæ. *Anglorum Domina.*

Vide Comites Sussexiæ.

medio choro iacet Thomas Comes & Beatrix vxor eius filia Ioannis Regis Lusitaniæ. Nec omittenda est hæc elegans inscriptio in honorem Henrici Fitz-Alan vltimi ex hac stirpe Comitis posita.

VIRTVTI ET HONORI SACRVM.

MAGNANIMVS HEROS, CVIVS HIC CERNITVR EFFIGIES, CVIVSQVE HIC SVBTER SITA SVNT OSSA, HVIVS TERRITORII COMES FVIT: SVI GENERIS AB ALANI FILIO COGNOMINATVS, A MALATRAVERSO, CLVNENSI, ET OSVVALDESTRENSI HONORIBVS EXIMIIS DOMINVS INSVPER AC BARO NVNCVPATVS: GARTERIANI ORDINIS EQVESTRIS SANE NOBILISSIMI SODALIS DVM VIXIT ANTIQVISSIMVS: ARVNDELIAE COMITIS GVILIELMI FILIVS VNICVS ET SVCCESSOR, OMNIVMQVE VIRTVTVM PARTICEPS: QVI HENRICO OCTAVO, EDVVARDO VI. MARIAE ET ELIZABETHAE ANGLIAE REGIBVS, A SECRETIS CONSILIIS, VILLAE QVOQVE CALESIAE PRAEFECTVRAM GESSIT, ET CVM HENRICVS REX BOLONIAM IN MORINIS OBSIDIONE CINXERAT, EXERCITVS SVI TVM MARESCALLVS PRIMARIVS, DEINDE REGIS FVIT CAMERARIVS: EIVSQVE FILIO EDVVARDO DVM CORONARETVR MARESCALLI REGNI OFFICIVM GEREBAT: EIQVE SICVT ANTEA PATRI CAMERARIVS FACTVS. REGNANTE VERO MARIA REGINA, CORONATIONIS SOLEMNI TEMPORE SVMMVS CONSTITVITVR CONSTABVLARIVS, DOMVSQVE REGIAE POSTMODVM PRAEFECTVS, AC CONSILII PRAESES: SICVT ET ELIZABETHAE REGINAE, CVIVS SIMILITER HOSPITII SENESCALLVS FVIT.

ITA VIR ISTE GENERE CLARVS, PVBLICIS BENE FVNCTIS MAGISTRATIBVS CLARIOR, DOMI AC FORIS CLARISSIMVS: HONORE FLORENS, LABORE FRACTVS, AETATE CONFECTVS, POSTQVAM ÆTATIS SVAE ANNVM 68. ATTIGISSET, LONDINI XXV. DIE FEBRVARII, ANNO NOSTRAE SALVTIS A CHRISTO M.D.LXXIX. PIE, ET SVAVITER IN DOMINO OBDORMIVIT.

IOANNES LVMLEY BARO DE LVMLEY GENER PIENTISSIMVS, SVPREMAE VOLVNTATIS SVAE VINDEX, SOCERO SVAVISSIMO ET PATRONO OPTIMO MAGNIFICENTISSIME FVNERATO, NON MEMORIAE, QVAM IMMORTALEM SIBI MVLTIFARIIS VIRTVTIBVS COMPARAVIT, SED CORPORIS MORTALIS ERGO, IN SPEM FAELICIS RESVRRECTIONIS RECONDITI: HANC ILLI EX PROPRIIS ARMATVRIS STATVAM EQVESTREM PRO MVNERE EXTREMO, VBERIBVS CVM LACHRYMIS DEVOTISSIME CONSECRAVIT.

Caussa

Caussa nominis nec ab Arundelio Beuesij fabuloso equo, nec ex *Charudo* Cimbricæ Chersonesi promontorio fuit quod Goropius per quietem vidit, sed ex valle, in qua sedet ad *Arun* fl. Hoc enim nostra lingua **Arundall** sonat, vnde non perperã à quibusdam *Aruntina vallis* Latinè dicitur. *Arun* autem ille (vt obiter hoc notem) è Septentrionali agri parte scatens, plurimis hinc inde riuulis increscit, inter quos præcipuus est qui præterlabitur *Cowdrey* Vicecomitis Montisacuti ædes splendidissimas, & ad alteram ripam *Midherst*, quæ Bohunos Dominos suos iactat, qui pro insignibus crucem cæruleam in aureo clypeo gestarunt, & ab Ingelrico de *Bohun* sub Henrico primo floruerunt ad Henrici VII. vsque tempora, qui filiam & hæredem Ioannis Bohuni Dauidi Owen militi cum opima hæreditate in vxorem dedit.

Bohuni de Midherst.

Insignia Bohunorum.

* Fuerunt hi Bohuni, vt obiter adnotem propter obsoletam verbi antiquitatem, aliquandiu *Spigurnells Regis*, i. *Sigillatores Breuium* iure hæreditario, quod officium vnà cum *serientia* capellæ regiæ Edwardo, I, remisit Ioannes de *Bohun* filius Franconis, vt in Charta antiqua legi.

Spigurnell quid

Pettworth.

Pettworth inde cernitur, quàm cum latifundijs Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioscelino de *Louanio* Brabanto Adelizæ reginæ fratri, filio iuniori Godfridi Ducis Brabantiæ è stirpe Caroli magni elargiebatur, cùm Agnetem vnicam filiam & hæredem Perciorum in vxorem duxerat; ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi *Percij* nomine, vt alibi dicemus,) tenuerunt. Familia sanè antiqua & nobilissima, quæ multò minùs interrupta maiorum serie à Carolo Magno stemma ducit, quàm qui tantoperè ostentant Lotharingiæ Duces, & Guisij. Ioscelinus verò ille vt in donatione eius vidi, hoc vsus est titulo. *Ioscelinus de Louanio, frater Reginæ Adelizæ, Castellanus de Arundell.*

Percij.
Vide in fine Northumbria.

*

Cedente ab *Aruni* ostio littore, iuxta **Wering** sedet *Offingtones* Guilielmi West Baronis *De-la-ware* ædes, Hæc Westorum nobilis, & antiqua est familia quæ nuptijs cum hæredibus Cantelupi de *Hempston*, & Fitz-Reginaldi filij Herberti aucta, etiam per Ioannam filiam Rogeri Domini *De-la-ware* Baronis titulo fuit exornata. Iuxtà vallum est militare agresti aggere incinctum, quo Cæsarem castra sua vallasse ab incolis creditum: sed **Cissburp** loci nomen Cissæ opus fuisse planissimè loquitur. Qui secundus huius regni ex Saxonico genere regulus, post Ællam patrem, cum Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu hoc littore

Westorum familia.

Barones La ware.

Cissbury

littore appulit ad *Cimenshore* à Cimeno illo dictum, quod nunc nomen amisit, sed propè *Wittering* fuisse charta donationis quam Cedwalla Rex Ecclesiæ Selsiensi fecit planissimè conuincit. *Broodwater* inde propè mare adsidet Baronia Dominorum de *Camoys*, qui ab Edwardi primi temporibus ad auorum vsque memoriam floruerunt, cùm per filias hæreditas ad *Lewkenoros*, & *Radmildos* deuenit. Inferiùs in littore apparet **Shoreham**, Saxonicè Scopeham, qui paulatim in viculum desijt, & hodie **Olde Shoreham** dicitur, incrementúmq; præbuit eiusdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppressa & mari æquata disparuit, portúsq; commoditas ex aggestis ad ostium fluminis arenis omninò ablata: cùm superioribus seculis ad **Brember** vsq;, quæ à mari remotior est, naues plenis velis admittere soleret. Hoc castrum fuit olim Breosorum, Guilielmo enim de *Breosa* donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breosæ illi sunt oriundi, qui tùm de *Gower*, tùm Brechiniæ Domini, & ab illis etiam in hoc agro, Leicestrensiq; equestres familiæ Shirlæorum. Sed nunc pro castro, nihil est nisi rudetum, sub quo statis diebus frequentissimum forum **Stening** subiacet, quod Ælfridi testamento, nisi me fallo, **Steningham** appellatur. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ab hoc ostio vix tribus milliaribus abest, vbi cùm Saxones primò mare nostrum infestum haberent, Numerus Exploratorum sub Romanis Imp. stationem habuit, sed agglomeratis glareæ molibus nunc esse obstructus. Hunc enim fuisse **Ederington** modicum viculum quem Alfredus ille filio suo iuniori concessit, & nomen quasi integrum, & casulæ adiunctæ nunc **Portslade** dictæ, id est, *ad portum via*, quodammodo persuadet; vt taceam quàm facilè hîc exscensionem facerent, cùm littus sit apertum & planum, eamque ob caussam nostri, regnante Henrico VIII. hîc præcipuè Gallorum triremes præstolabantur, dum littori nostro imminerent, & ad **Brighthelmsted** quæ Saxonibus Bpighthealmeyτun, (proxima ea statio est) vnum & alterum tuguriolum ex improuiso succenderent. Pòst pauca hinc milliaria in mare euoluitur fl. anonymon è foresta S. Leonardi effusum propè *Slaugham* habitationē *Couertorum* qui equestri dignitate sub Henr. 3. floruerunt. Huic paulò remotius à mari **Lewes** æditiori situ adsidet, à pascuis quę saxones Lepa vocarunt, forsitan nominatum, frequentia & amplitudine sua inter primaria huius agri oppida. Regnante Edw. Confessore, *Reddebat* VI. *libras*, *&* III. *Solid. de gablo & Theloneo.*

Cimenshore.

Camoys.

Shoreham.

Brember Castle.

Portus Adurni.

Notitia Prouinciarum.

Lewes.

Ibi Rex habebat CXXVII. *Burgenses. Eorum consuetudo erat, si rex ad mare sine se mittere suos voluisset, de omnibus, cuiuscunque terræ fuissent, colligebantur* XX. *solidi, & hos habebant qui in nauibus arma custodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præposito num. mũ, & qui emit, alterum, de boue obolum, de homine* IIII. *denarios quocunq; loco emat infra Rapam. Sanguinem fundens emendat pro* VII. *solidis, adulterium vel raptum faciens* VIII. *sol. &* IIII. *denarijs, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepis. fœminam. Cum moneta renouatur dat* XX. *sol. vnusquisq; monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, & tertia Comitis.* Guil. Warrenię, & Surreię Comes primus hîc castrum posuit, sub quo Prioratũ S. Pancratio sacrauit, & monachis Cluniacensibus repleuit, *Ob sanctitatem, religionem, & charitatem quam in Cluniaco Burgundiæ monasterio inuenit* (ex ipso fundationis autographo loquor) dum peregrè religionis ergô cum vxore profectus ibi diuerteret. Sed hoc iam in ædes honoratissimi Baronis de *Bukhurst* est conuersum. Sex tamen in oppido supersunt ecclesiæ, inter quas haud procul à castro subest ecclesiola desolata, & vepribus obsita, in cuius parietibus arcuato opere inscribũtur rudes versiculi obsoleto charactere, qui innuunt Magnũ quendam è Danorũ regio sanguine oriundũ ibi conditũ. Sed en ipsa carmina licèt manca, & cum ipsis saxorũ, vt ita dicam, disiunctis commissuris hiantia.

Magni Dani monumentum.

Quæ fortaſſe ſic legenda,

Clauditur hic miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magnæ nota progeniei*
Deponens magnum, prudentior induit agnum:
Præpete pro vita fit paruulus Anachorita.

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelſtanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos inſtituit; Poſteà verò Normannicis regnantibus, funeſto inter Henricum tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ proſpera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus Regis filius perrumpens, longiùs hoſtes, quaſi victoria explorata, ſecurus proſequeretur, Barones redintegratis viribus nouo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem pacis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à **Cuckmer**, & promontoriolo, quod à glarea **Beach** dicitur, **Peuenſey** Saxonicè Peoꝼenꞅea, Normannis *Peuenſel*, vulgò **Penſey** locum habet, caſtrum olim Roberti Comitis Moritonenſis fratris vterini Guilielmi Conqueſtoris, poſteà Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico ſecundo in manus illud tradidit cum agro vicino, quem *Honorem de Aquila* dixerunt. Diúque è patrimonio ſacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ Comitibus H. 3. Rex cõceſſerat, à quibus denuò ad Reges deuenit: nunc verò tantùm caſtri parietinæ ſuperſunt; *Honoris* verò *de Aquila* partem nonnullam Pellhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem poſteà dono dedit Henricus IIII. Iuxta hæc *Herſt* inter ſyluas adſidet, quod & nomen à ſylueſtri ſitu habet. Sylua enim antiquis Anglis Hẏꞃꞅꞇ vocabatur. Hæc ſtatim à primo Normannorum in Angliam ingreſſu ſedes fuit nobilium, qui à loco aliquandiu de *Herſt* dicti ſunt, donec Guilielmus filius Walleranı de *Herſt*, nomen *Monceaux* à loco fortè natali (vt vſu receptum erat illo ſeculo) ſibi adſciuit, vnde & loco adhæſit, qui iam inde *Herſt Monceaux* à domino denominatus. A cuius poſteris ad Fienos deuenit hæreditariò; *Fienij* verò illi qui & *Fenis*, & *Fienles* dicti, ab Ingelramo de *Fienes* qui Pharamuſij de *Bolonia* hæredem duxerat, genus repetunt. E quibus Richardum *Fenis* Rex Henricus VI. *acceptauit, declarauit, & reputauit* eſſe Baronem de *Dacre*. Eundemque titulum Rex Edwardus 4. honorarius arbiter inter ipſum & Humfredum *Dacre*, dicto Rich. *Fenis*, & hæredibus legitimè procreatis confirmauit, eò quòd in vxo-

[Margin notes: 1263 — *Prælium apud Lewes.* — *Peuenſey.* — *Florentius Wigorn. pag. 452.* — *Honor de Aquila* — *Herſt Monceaux.* — *Herſt, quid.* — *Regiſtr. Mon. de Robert. bridg.* — *Fienes familia.* — *Pat. 37. Henr. 6.* — *An. 13. Edw. 4.*]

rem duxerat Ioannam consanguineam & proximam hæredem

Lord Dacre of the South. Thomæ Baronis *Dacre*. Ex quo tempore floruerunt eius posteri dignitate Baronis *Dacre*, donec nuperrimè Georgius *Fenis* Dominus *Dacre* diem sine sobole obierit. Cuius vnicam sororem & hæredem Margaretam Sampson Lennard Armiger virtute & humanitate singulari in vxorem duxit.

1066. Ad *Peuensey* verò (vt regrediamur) Guilielmus Normannus, (iterum cùm locus postulet, paucis perstringam, quod fusiùs alibi dixerim) omnibus nauibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validáque pro castris munitione opposita nauibus ignem iniecit, vt spes in virtute, & salus in victoria sola esset: statímque ad planitiem iuxta **Hastings** processit, vbi de Angliæ imperio iacta alea, & Saxonica periodus suum finem habuit.

Pugna Haraldi cum Guil. Conquestore.

Ibi enim Haraldus noster, licèt viribus superior cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. se obiecit. Cùm Normanni bellicum cecinissent, primùm sagittis vtrinque emissis aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutiùs dimicatum: sed cùm fortissimè eorum impetus excepisset Anglus, Normanni equites acriter sunt inuecti. Cùm autem nec illi aciem perrumperent, ex cōposito, seruatis tamen ordinibus, recessērūt: Angli verò fugisse rati, statim ordines laxabant suos, & incōpositi hostibus instabant, quos subitò illi reductis cohortibus confertissimè vndiq; de integro adorti, & circumfusi multa cum strage repulerunt, qui occupato loco æditiori diu restitérunt, donec ipse Haraldus sagitta transuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atq; in fugā omnes effusi.

Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de Bello*, siue **Battell** dixit, eò loci consecrauit, vbi Haraldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, vt foret, quasi æternus Normannicæ victoriæ titulus. Monasterio posteà accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatæ historiæ verbis vtar, *Crescente monasterio, mansiones 115. circa ambitum monasterij fabricata sunt, è quibus villa de Bello ordinata est.* In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluuiam rubescere videtur, vnde Neubrigensis scripsit, sed minùs verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si fortè modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si apertè per ipsam rei euidentiam*

Battell.

dentiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra. Monasterio verò multa, & magna Priuilegia indulsit Guilielmus ille. Inter alia verò, vtar ipsis Diplomatis verbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam peruenerit, in nullo lædatur. Sed liber omnino dimittatur. Abbati verò ipsius ecclesiæ, liceat vbiq; latronem, vel furem de suspendio liberare, si fortè superuenerit.* Henricus etiam primus, vt ex eius Charta loquar, *Mercatum die Dominico liberum absque omni exactione instituit.* Verùm mercatum hunc in alium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impetrauit honoratissimus Vicecomes *Montisacuti*, qui eò loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Asyli autem iura hîc & passim Parlamentaria authoritate in indigntoribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto supplicij metu, ferociam, & sceleratè agendi libidinem increscere, & impunitatis spem, maximam esse peccandi illecebram.

Asylum.

Mercatus die Dominico.

Hastings illa quam dixi, eodem littore superiùs sedet, vbi etiam Athelstanus officinam Monetariam instituit, quo tempore Saxonicè Hæꞅꞇingaceaꞅꞇeꞃ dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, OTHONA illa videatur, in qua Fortensium numerus hoc littus contra Saxonum deprædationes sub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit, vt Saxones nostri Germani, qui inprimis consonantium concursu gaudent, pro Othona **Hasteng** duriusculè vocarint. Minuenda autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen è nostra lingua deducunt, eò quòd, vt scribit M. Parisiensis, *Apud* **Hastings** *ligneum agiliter castrum statuerit Guilielmus Conquestor.*

Hastings.

Othona.

Maximam huius *Rapi* de *Hastings* partem tenuerunt Comites Aucenses vulgò de *Augi* siue *Ew* dicti, à Richardo primo Duce Normanniæ oriundi, quorum stirps in Alicia filia desijt, quam in vxorem duxit Radulphus de *Issoduno* in Gallia, posterique lauto patrimonio in Anglia exciderunt quòd ad *fidem* (vt iurisconsulti tunc loquebantur) Regis Franciæ essent. Cæterùm vt primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi* & *de Hastings* dicti fuêrunt, è quibus Matthæus de *Hastings* Manerium de *Grenocle* ea lege tenuit, *vt inueniret ad hunc portum remum quando Rex transfretaret*: ita nunc illustris Hastingorum familia, qui Huntingdoniæ sunt Comites, hoc titulo *de Hastings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc cum quibusdam, vt

Inquisitio 5 Edw. I.

vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Hastingo cubiculario suo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam pensionem acceperit, induci non poterat, vt Gallo Apocham, siue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæstorum ærarij Gallici conspiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam se totum immergendo, prorsus seipsum demersit. Dum enim in priuato consilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta caussa actutùm capite truncatus. Nec tacendum est Regem Henricum 6. Thomam *Hoo* virum egregium quem in ordinem Georgianæ militiæ adsciuerat, titulo Baronis *Hoo & Hastings* exornasse, cuius filias & hæredes Galfredus Bollen, à quo materna origine Diua ELIZABETHA, Rogerus Copley, I. Carew, & Io. Deuenish in vxores duxerunt.

Guil. Dominus Hastings.

Baro de Hoo, & Hastings.

Winchelsey.

Sinuoso inde recessu excauatur littus, cui imponitur **Winchelsey**, quod cùm eiusdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè Wincelrea dictum, ingruente Oceano, desereretur, regnante Edwardo primo constructum erat. Situm ob oculos Th. Walsinghami verbis proponam. *Super montem sita est prærupta altitudinis ex eo latere, quò vel mare respicit, vel imminet nauium stationi, vnde via quæ ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia decliuitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: sed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam sinuosis flexibus sæpè recuruatur.* Primùm aggere cingebatur, posteà mœnibus validis, vixque florere cœpit, cùm à Gallis & Hispanis direpta, subducentéque se Oceano, subitò quasi deflorescceret. Ex huius occasu, & Oceani beneficio **Rhie** in proximo effloruit, sed potiùs refloruit, olim enim floruisse, & Guiliel. Iprensem Cantij Comitem muniuisse, *Ipres tower*, id est, Turris Iprensis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, satis doceant. Sed vel ex Winchelseiæ vicinitate, vel maris recessu, superioribus sæculis diu iacuit; at cùm illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, respirare cœpit, qui mœnibus inclusit: patrúmque memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè resarciret, tempestate insolita concitatus ita irruit, & se insinuauit, vt portum perquàm commodum effecerit, quem & alia nostra memoria tempestas non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piscatura, & re nautica non mediocritèr refloruit, hodiéque

Rhie.

diéque vsitatissimus hinc est in Galliam traiectus. An verò nomen habet à **Rither** siue **Rother** fluuio qui ad **Ritheramfeld**, (sic Saxonibus vocabatur, quod nobis **Rotherfeld**,) effusus per Pontem Roberti vbi Aluredus de *S. Martino* regnante Henrico secundo monasteriolum fundauit, & **Bodiam** Lewkneorum familiæ & claræ, & antiquę castrum à Dalegrigis extructum, hîc in Oceanum descendit; an à *Riue* Normannica dictione quæ ripam significat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis sępissimè *Ripa* Latinè, & qui hinc pisces deferunt, **Ripiers** dicantur, in hanc partem propendeo; magísque sanè propenderem, si hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam, vsurparint. Maritimam Sussexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil est quod memorem, nisi sylvas & saltus longè latéque patentes, inter quas **Buckhurst** sedet antiquæ familiæ Saculorum habitatio, è qua Thomam Saculum virum prudentem, iuxtà ac nobilem D. ELIZABETHA Baronem de *Buckhurst*, nostra memoria creauit, in sanctius consilium adsciuit, in honoratissimum Georgianorum militum ordinem cooptauit, & iampridem Angliæ Thesaurarium constituit. Robertsbridge. Ripiers.

Comites verò habuit quinque è familia de *Albineio*, qui itidem Arundeliæ Comites fuerunt. Quorum primus Guilielmus de *Albineio* filius Guilielmi Domini de *Buckenham* in Norfolcia, qui pro insignibus vsus est leone aureo erecto in clypeo rubro, dictúsque Comes Cicestriæ & Arondelliæ, Hic ex Adeliza filia Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ progenuit Guilielmum Comitem secundum Sussexiæ & Arondelliæ, patrem Guilielmi Comitis tertij, cui Matildis cohæres Ranulphi Comitis Cestriæ peperit Guilielmum Comitem quartum, & Hugonem Comitem quintum, vtrúmque sine sobole sublatum. Eius autem sorores duxerunt Robertus Dominus de *Tateshall*, Ioannes *Fitz-Allan*, Rogerus de *Somery*, & Robertus de *Monte-alto*. Arondelliæ autem titulus quasi regerminauit in *Fitz-Allanis*, Sussexiæ verò extinctus iacuit ad nostra vsque tempora, quæ viderunt quinque Radcliffos è nobilissima *Fitz-walteri* familia (quæ à Claris stemma duxit) eo honore illustratos; Robertum scilicet, Sussexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII. qui duxit Elizabetham filiam Henrici Staffordiæ Ducis Buckinghamiæ, è qua genuit Henricum Comitem secundum, cui Elizabetha filia Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ peperit Thomam, qui Reginę Elizabethæ à cubiculis sine liberis obijt, Heros longè hono- *Sussexiæ Comites.* *Vide Comites Arondelliæ.* *Vide in Norfolcia.* *Insignia familiæ Albineiorum.* *Alij faciunt Hugonem filium Guil. 4.* *21. Henr. 8.*

ratiſſimus, in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem vnà habitaſſe & Anglia & Hibernia agnouit. Huic frater Henricus, illique eius vnicus filius Robertus iuuenis honoratiſſimus, qui nunc floret, ſucceſſit.

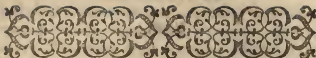
Parochias continet hæc Prouincia 312.

Auſtralium Saxonum regnum.

HActenus Suſſexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuit ſedes, poſteà Auſtralium Saxonum regnum, Saxonicè Suðſeaxan-ric dictum, quod anno trigeſſimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, *primus in gentis Anglorum regibus, cunctis auſtralibus eorum prouinciis, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis ſequeſtrantur, imperauit.* Primus Rex Chriſtianus erat Edilwalchus, qui Chriſto baptiſmo regeneratus, Wulphero Merciorum Rege præſente qui illum à ſacro fonte ſuſcepit, & in adoptionis ſignum duas prouincias donauit, Vectam ſcilicet Inſulam, & Meanuarorum prouinciam. Sed cùm trecenteſſimus ſextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldinio vltimo rege ab Ina occiſo, in Occidentalium Saxonum poteſtatem ceſſit.

CANTIVM.

CANTIVM.

D Cantium nunc peuêni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, *vir insigni eruditione, & moribus sanctissimis ornatissimus, adeò graphicè iusto volumine descripserit, vt curiosa eius fœlicitas paucula alijs reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoque percurram, & ne sublesta, vt inquit Comicus, fide me agere quis existimet, eum mihi fundum, & fontem fuisse libens meritò hic agnosco.*

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemao, & reliquis CANTIVM *dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio,* Cantguaplantꝺ, *id est, regio virorum Cantium incolentium, & nobis* Kent. *Hoc nomen à* Cainc, *quæ Britannis frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (si coniecturam interponere liceat) cùm ingenti angulo in ortum hîc Britanniam excurrere viderim, obseruarimque eiusmodi angulum in Scotia* Cantir *dici, incolas item alterius anguli, in ea parte insulæ* Cantas *Ptolemæo vocari, Canganos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos insederunt) qui vt vnius originis, vnius ita linguæ, cum nostris Britannis fuêre; coniectarim à situ nomen inditum, eóque magis, tùm quòd Galli nostri,* * Canton *pro angulo vsurpârint, & à veteri (vt probabile est) Gallorum lingua: non enim e Germanica, vel Latina est, quæ cùm illa vetusta, huius recentiores Gallici idiomatis sunt matrices: tùm quod* Angulus *hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prospectat, Tamisis æstuario, & Oceano omni ex parte circumfusus, nisi quà ad occidentem Solem, Surreiam conterminam habet, & Southsexiæ partem ad Meridiem.*

Carion corruptè *apud Diodorum Siculum.*

* *Vnde* Canton *in arte Heraldica pro angulo, & Heluetiorum pagi* Cantones, *quasi anguli à Gallis dicti.*

Kent.

Egio est inæqualis, ad occasum planior, & syluis vmbrosa, ad ortum surgentibus collibus excelsior. Incolæ, quà à Tamisi ad Austrum patet, in tres areas, siue portiones (Gradus vocant) distinguunt, quarum superiorem ad Tamisim salubrem, sed minùs opulentam esse ferunt, mediam, & salubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, sed insalubrem, vtpotè quæ magna ex parte est vliginosa. Pratis tamen, pascuis, aruisque vbique ferè læta, pomis ad miraculum abundans, nec non cerasis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & vicessimo supra centessimum post anno in Britanniam translata, fœlicissimè hîc proueniunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincuncem, iucundissimo spectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentissima, stationes satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aërem crassiusculum ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæsar olim tribuit, etiamnum iure debetur; vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus quidam scripserit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in suo Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Ob egregiæ*, inquit, *virtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit Cantia nostra, primæ cohortis honorem, & primos congressus hostium vsque in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet*. Quorum etiam in laudem scripsit Malmesburiensis. *Gens rustica, & vrbana Cantij, plusquam cæteri Angli, antiqua nobilitatis conscientiam adhuc spirat, & ad honorificentiam, & hospitium cuiuslibet promtior, & ad pulsandas iniurias serior*.

Plin. li. 15. cap. 25.
Cerasi in Britan. translata.
Militaris Cantianorum virtus.

Cæsar, de quo posteà plura dicemus, cùm primùm insulam nostram aggrederetur, in hac regione terram conscendit, nauibúsque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, littore non sine graui pugna potitus est. Cùm secundò etiam nos adiret, hîc exercitum exposuit, Britannique cum equitatu & essedis ad Sturum flumen animosè excepêrunt, sed à Romanis citò repulsi se in syluas subduxerunt. Inde cum equitatu Romano acritèr

Iulius Cæsar.

tèr prælio in itinere conflixerunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus superiores fuerint, ac intermisso spatio rursus in Rom. impetum fecêrunt, per medios audacissimè perrupêrunt, interfectóque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes se recepêrunt, posteróque die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipsum Cæsarem legas. Quo tempore Cantio præfuêrunt Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuicisse videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Constabilito Romanorum Imperio, sub Præside Britanniæ Primæ censebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppositum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præsidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum quem Præsentalem dixêrunt, qui præter præsidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc sunt cohortium nomina) illi assignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principem ex officio magistri præsentalium à parte peditum. Numerarios duos, Commentariensem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores singulares, &c.* Nec dubito, quin maiores nostri hoc Romanorum institutum imitati fuerint, cùm præfectum siue Limenarcham huic oræ prȩfecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinque portubus præsit.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum

Guardianus V. Portuum.

Cùm autem Romani è Britannia cessissent, Vortigernus qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio *Guorongum* præfecit, id est, Proregem, siue Libertum, quo nesciente, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburiensis) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ quam miserè deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Christi 456. constitutum, illis Canꝛpapa pȳc dictum, quod post annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum potestatem deuenit, quibus ad Normannorum vsque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad Suanescombe (viculus est, vbi Suenum Danum olim castrametatum ferunt) ramos prętendentes ea lege Gulielmo Normanno

Cantium Saxonibus traditum.

no se dediderunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, illámque inprimis, quam *Gauelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diuiduntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem cum xv. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt verè, quamuis minus purè in antiquo libro sit scriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu isto de iure debet de eiusmodi grauamine esse liber, quia dicit quòd Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fuit conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris dominatui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus primò habitis & vsitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantiũ, quę tanquam Anglię clauis habetur, sibi firmiùs retineret, Connestabilem Castro Douerensi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum instituto præfecit. Hi sunt **Hastings, Douer, Hith, Rumney, & Sandwich**, quibus **Winchelsey, & Rie**, vt pręcipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipséque Limenarcha, qui semper aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ magna cum laude nuper exercuit Limenarcha ille nobilissimus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de *Cobbam* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs, & magnus literarum patronus, cui successit filius eius honoratissimus Henricus nunc Baro de *Cobham*. Sed iam ad loca.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Ports.

Septentrionalem huius regionis partem Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam prætergressus statim sinuoso flexu ferè in se reductus, primùm *Depford* vidit nauale notissimum, vbi regiæ naues construuntur & quassæ reparantur; atq; armamentarium insigne & quasi* collegium in vsum classis constitutum. Locus olim *West-Greenwich* vocabatur, & Gisleberto de *Mamignot* Normanno in Anglię expugnatione obtigit, cuius è filio nepos Walkelinus castrum Douerense contra Stephanum Regem propugnauit, & filiam superstitem vnicam reliquit, quæ fratre defuncto, suis nuptijs opulentam hæreditatem dictam *Honorem de Mamignot* in Saiorum familiam intulit.

Depford.
* Holy Trinitie House.

Mamignot.

Hinc Tamisis *Grenouicum* adit, vulgò **Greenwich**, id est, *Sinus viridis*,

Greenewich.

viridis, (fluminis enim sinus Wic Germanicè dicitur) Danicæ classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi 1011. exquisitis tormentis trucidârunt) immanitate olim notissimus. Cuius mortem cum caussa sic descripsit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Mersepurgius Libro Chron. octauo. *Percepi à relatu Seuualdi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quòd perfida Northmannorum manus, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac ineffabili pœna, more suo nefando, constringeret. Hic humana motus fragilitate pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias posuit, vt si in his acceptabili redemptione mortem momentaneam euadere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostiam domino viuam ad immolandum. Transactis tunc omnibus designatis temporibus, vorax piratarum Charibdis domini famulum euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum minaciter postulat. Et ille; vt mitis agnus præstò sum, paratus ad omnia, quæ in me nunc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exemplum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quòd vobis mendax videar, non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem peccatricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Talia loquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad interficiendum arma congerit. Quod cùm eorum dux Thurkil à longè vidisset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, infit, aurum & argentum & omne quod hic habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta naui sola, ne in Christum domini peccetis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrænata sociorum ira, ferro & saxis durior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus boum & imbribus lapidum atque lignorum infusione protinùs confundunt.* Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Glocestrensis ædificauit, *Placentiámque* dixit, Henricus VII. magnificè adauxit, fraterculorum mendicantium ædiculam adiunxit, & perfecit turrim illam quam inchoauit ille Dux Humfredus in edito colle vnde in sinuosum flumen, & viridantia prata subiecta patet prospectus perquàm lætissimus. Sed longè maximum huic decus est DIVA nostra ELIZABETHA, quæ hîc fœlicissimis auspicijs in lucem ædita, vniuersæ Britanniæ, imò vniuerso terrarum orbi tantam lucem

Normanni ijdem qui Dani.

lucem regiæ virtutis splendore affundit, vt iam omni laude maior iam adoranda, non adornanda videatur. Sed de *Grenouico* hæc etiam Lelandi Antiquarij carmina percurre,

Ecce vt iam niteat locus petitus
Tanquam syderea domus cathedræ.
Quæ fastigia picta? quæ fenestræ?
Quæ turres vel ad astra se efferentes?
Quæ porrò viridaria, ac perennes
Fontes? Flora sinum occupat venusta
Fundens delicias nitentis horti.
Rerum commodus æstimator ille,
Ripæ qui varijs modis amœna,
Nomen contulit eleganter aptum.

Nihil aliud habeo quod hîc adnotem nisi quòd Guilielmus Lambardus, vir vt summa doctrina ita singulari pietate ad sustentandos pauperes hîc ædes extruxit quas *Collegium Pauperum Reginæ Elizabethæ* nominauit. Huic à tergo **Eltham** secessus item regius adiacet, vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Antonius Beccus Dunelmensis Episcopus, & Hierosolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Vesciorum hæreditatem interuertisset, ad quos locus iste priùs spectauit. Episcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Vescy* fiduciarium hæredem sibi scripsit, vt hæreditatem Guilielmo de *Vescy* filiolo spurio traderet, vix bona fide cum pupillo egisse traditur.

Eltham.

The breach.

Infra *Grenwicum*, Tamisis diuulsis aggeribus quàm plurima terræ iugera oppressit, quocum annos iam plures, nonnulli immensis sumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri possunt. Prouenit hîc copiosè Cochlearia, nostris *Scuruygrasse*, quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam esse volunt, quo nomine ego illius iam memini, sed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis solus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagésque in genibus soluerentur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio est herba quæ vocatur Britannica, non neruis modò, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes, &c. Frisij quà castra erant, nostris demonstrauere illam. Mirórque nominis causam, nisi fortè confines Oceano Britanniæ velut propinquæ dicauere.* Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert

Scuruigrasse.

Britannica herba

Vide in Insulis nostris Britan. de Armamentario Britannico.

adfert in suo Nomenclatore eruditissimus Hadr. Iunius, quem si placeat adeas, *Britannica* enim vocabulum me à cursu hîc deflexit.

Tamisis deinde ripis suis coarctatus Darentum flumen obuium habet, qui è Suthreia demissus leni alueo vndas ducit per Ottanforo, nunc Otford Danicæ stragis anno 1016. consciam, Regijsque ædibus superbam, quas Warhamus Archiepiscopus Cantuariensis tanta magnificentia sibi, & suis successoribus construxit, vt ad amoliendam possessionis inuidiam, cum Henrico octauo commutare necesse habuerit Cranmerus successor proximus. *Lullingston* vbi castrum olim fuit sedes familiæ nobilis eiusdem nominis inferiùs Darento apponitur, qui ad ostium Darentford, vulgò Dartford, amplum & frequens forum suo nomini adsciscit, sub quo *Crecca* riuulus vnà commiscetur; ad cuius vadū Creccanford, nunc Crayford, Hengistus Saxo octauo à Saxonum ingressu anno, signa cum Britannis contulit, cæsisque ducibus, tanta strage protriuit, vt ab illis nihil sibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio securus constituerit. Otford. Dartford.

A Darento ad *Medweagi* ostium nihil suspicit Tamisis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerúmue dispendium. Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notum, si quod aliud Angliæ oppidum, vtpotè statio inter Cantium & Londinum, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henricus octauus. Huic à tergo paulò interiùs adiacet *Cobham* sedes iam diu Baronum de *Cobham*, è quibus vltimus Ioannes Cobham Collegium hîc, & castrum ad *Couling* fundauit, filiamque reliquit vnicam vxorem Ioannes de *La-Pole* Militis, quæ vnicam etiam genuit filiam Ioannam pluribus enuptam; peperit autem illa solummodò Reginaldo *Braybroke*. Maritus verò tertius Ioannes de *Oldcastle* dum rebus in religione innouandis studeret, suspendio & igne perijt. Reginaldi verò *Braybroci* vnica filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma Brooke de Comitatu Somersettensi, à quo nunc floret sextus Henricus Baro *Cobbam*, de quo suprà. A *Grauesenda* ad ortum est Cliffe, à cliuo ædito cui insidet, nominatum, Synodo olim celebre, & *Cliues ad Ho* Bedæ dictum, Ho enim vocatur illa quasi Chersonessus, quæ Tamisim, & Medweagum fluuium intersita, hîc longè se in Ortum immittit. Barones de Cobham. Ho. Medwey.

Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè nisi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida,

Weald. derida ſylua, quæ Wealde, id eſt, *regio nemoroſa* Saxonibus dicta, & meridianam huius agri partem latè occupat. Primùm

Penſherſt. dum tenuis eſt *Penſherſt* præterfluit antiquæ familiæ Sidnæorum ſedem quæ à Guilielmo de *Sidney* Camerario Regis Henrici ſecundi genus ducit. Verùm huius familiæ modò ſydus erat, magna illa ſpes hominum, expreſſiſſimum virtutis exemplum, & literati orbis amor, Philippus noſter Sydnæus Eques longè clariſſimus ex illuſtri Warwicenſi familia oriundus, qui acriter (ad Zutphenum Geldriæ cum hoſte congreſſus fortitèr occubuit.) Hic ille Sydnæus eſt quem Deus ideò natum voluit, vt priſcorum ſpecimen noſtro ſeculo oſtenderet; ita ex improuiſo ad ſe reuocauit, & nobis ſubduxit, ne deploratiſſimi noſtri æui labes diutiùs videret. Veriùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vſurpari poterat,

Philippus Sidnæus.

Oſtendent terris hunc tantum fata, nec vltra
Eſſe ſinent.

Ignis vtique quo clariùs effulſit, citiùs extinguitur, eripit ſe auferteque ex oculis ſubitò perfecta virtus, quicquid eſt abſoluti faciliùs transfluit, & optimi neutiquam diurnant. Placidè ſi fas ſit loqui, Sydnæe quieſcas, nos te non lachrymis, ſed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ

Tacitus. Præſide optimus ſcriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati ſumus: manet, manſurúmque eſt in animis hominum, in æternitatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles obliuio obruit, Sydnæus poſteritati narratus ſuperſtes erit. Α'ιςῆαι enim, vt canit ille Græcus, χερείονες εισι μόρμ.

Hinc *Medway* fl. Tunbridg reſpergit, vbi vetus eſt caſtellum

Tunbridg. quod Richardus de *Clare* conſtruxit, qui commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit. Eius enim auus Godfredus naturalis Richardi primi Ducis Normanniæ filius, Aucenſis, & Brionij Comes erat. Cùm etenim diu de Brionio diſceptatum fuiſſet, *Richardus*, vt ſcribit Guilielmus Gemeticenſis, *pro repetitione eiuſdem caſtri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Aſſerunt enim * Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuiſſe menſuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem ſpatij in metiendo recepiſſe.* Veruntamen *Manerium*, vt vocant, de Tunbrige eius ſucceſſores Gloceſtriæ Comites clientelari iure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, vt Archiepiſc. in inthroniſatione Seneſcalli, & eorum liberi ipſis in tutela

* The Lowy of Tunbridg.

Maidſtone. eſſent. Inde Maidſton petit, quam cùm Saxones Medpeagerton

gerton dixerint, VAGNIACAS esse illas credo, quas Antoninus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, *Caer Megwad* corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec sanè distantiæ ratio repugnat: hinc à Nouiomago, inde à Durobroui, de qua mox agemus. Sub posterioribus Imperatoribus, vt in tabula Peutegeriana nuper à M. Vellero ædita videre est, MADVS dicitur. Sic sensim voluentibus annis sensim immutantur nomina. Oppidum hoc est frequens & cultum, magnâq; longitudine extentum. In medio Archiepisc. Cantuar. palatium, ab Vffordo inchoatum, & ab Islepo absolutum habent; alter item publicus totius huius agri carcer hic constituitur, immunitatesque plurimas Reginæ ELIZABETHAE fert acceptas, quæ Maiorem summum magistratum instituit, pro *Portgreuio*, quem priùs habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt **Markgraue, Reingraue, Landtgraue**, &c. *Vagniaca.* *Madus.* *Portgreuius.*

Hîc sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegæ consociatur, qui ad **Leneham** surgit, quæ Antonini sine controuersia DVROLENVM est, perperam in nonnullis exemplaribus *Durolenum*. Durolenum enim *Lenum aquam* Britannis sonat, & præter nominis reliquias, distantia etiam à Cantuaria, & Roffa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam situm ad viam Consularem Romanorum, quæ olim à Dubri (vt author est Higdenus Cestrensis) per medium Cantium duxit. Nec aliud oppositum habet hic fluuius quod memorem præter **Leedes** castrum, quod fuit *Creuequerorum* nobilium opus, qui in antiquis chartis de *Creuecuer & Crepito corde* nominantur. Posteà Baronis Bartholomæi de *Badilsmer* inauspicata erat sedes, qui illud perfidè contra EDWARDVM secundum, à quo dono acceperat, communiuit, sed posteà meritas perfidiæ pœnas capite soluit. Rem totam si placet legas ex historiola Thomæ *De-la-More* viri nobilis qui eadem tempestate vixit, & vulgò non habetur. *Anno* 1321. *venit Isabella regina ad castrum de* Leedes *circa festum Michaëlis, atque ibi pernoctare voluit, at verò non est permissa ingredi. Hac re Regis animo offenso, vt in suum contemptum acta, conuocatis vicinis ex Essexia & Londino nonnullis Castrum iussit obsideri: Castrum tenuit B. de* Badelsmer, *in quo relicta vxore & filijs ipse cum reliquis Baronibus ad res Hugonum euertendas profectus fuerat. Interim inclusis de salute desperantibus, Barones cum suis* Kingston *vsque peruenerunt rogantes per intermissos Episcopos Can-* *Durolenum.* *Leneham.* *Leedes castle.* *Creuequer familia.*

tuarienſem & Londinenſem, & Comitem Pembrochiæ, vt obſidionem Rex ſolueret, polliciti ſe poſt proximum Parlamentum Caſtrum Regi in manus tradituros. Rex verò perpendens non poſſe diu obſeſſos reſiſtere, exaſperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes conuerſis, poſteà non modico labore Caſtro potitur, reliquis in eo repertis ſuſpenſis, vxorem cum filijs ad turrem Londinenſem miſit.

Hinc *Medweagus* per vberrima arua & *Allington* caſtrum vbi ſplendidas ædes conſtruxit T. Wiattus, decidens Ailesford peruenit, Saxonicè Eaglesford, Henrico Huntingdonenſi *Elſtre*, Nennio Epiſford, qui prodidit Britannicè *Sathenaegbaibail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti Anglesford alij eodem ſenſu vocârunt. Guortimerus enim Britannus Guortigerni filius Hengiſtum cum ſuis ſaxonibus hîc aggreſſus eſt, quos incompoſitos, cùm ſecundum impetum ſuſtinere non poſſent, ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuiſſet; niſi Hengiſtus declinandi periculi gnarus, in Tanetum inſulam ſe recepiſſet, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra ſubſidia è Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horſa Saxo, quorum hic ad Horſted non procul hinc ſepultus loco nomen reliquit: ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Ailesford, vbi vaſta illa ſaxa erecta ſunt, quæ imperitum vulgus à Catigerno Keith coty houſe hodie vocat. Nec tacendum in proximo *Boxley* vbi monaſterium anno 1145. poſuit Guilielmus de *Ipre* Comes Cantij. Haud procul ab altera è regione ripa *Birling* ſedet Baronia olim Maminotorum, deinde Saiorum, quorum tandem hæreditas per fœminas deuenit ad *Clinton*, *Fienes*, & *Aulton*.

Orientali Medweagi ripæ (cùm præteruectus ſit *Halling* vbi ædes ſucceſſoribus ſuis poſuit Hamo de *Heath* Epiſcopus Roffenſis) paulò ſuperiùs vetuſta ciuitas apponitur, Antonino DVROBRVS, DVROBRIVAE, & alibi rectiùs, DVROPROVAE, vel DVROBROVAE. Bedæ *Durobreuis*, & inclinante Romano imperio, ita temporis progreſſus hoc nomen contraxit, vt ROIBIS nominaretur, vnde Saxonibus addito Ceaſter, Hroueceaſter diceretur, nobiſque contractiùs nunc Rocheſter, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, ſed priſtini illius nominis Darobrouis aliquid in ſe retinere mihi videtur. Nec eſt cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerariam rationem,

Ailesford.

Horſted.
Catigerni ſepulchrum.

Boxley.

Birling.

Halling.

Durobreuis.
Tabula antiqua Welſero edita.
Roibis.
Rocheſter.

rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobreuis* in charta fundationis ecclesiæ Cathedralis expresse vocetur. Hoc tamen admoneo in impressis Bedæ libris *Daruernum* legi, vbi in M. S. *Durobreuis* concipitur. In conualle sedet muris malè firmis ex parte cincta, *situ*, vt inquit Malmesburiensis *nimium angusta*, vnde olim Castellum potius quàm vrbs habebatur. *Castellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis suburbijs tumet. Casibus defuncta est non paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & deinde à Danis sæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustrauit. Iusto primo episcopo designato: verùm cùm hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum 1080. restaurauit, & presbyteris expulsis monachos induxit, quibus iam eiectis, Decanus VI. prebendarij, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Baiocensem, & Cantij Comitem extruxisse fama refert. Verùm Guilielmus primus procul dubiò construxit, Legitur enim in libro *Domesday*; *Episcopus de Rouecester tenet in Elesforde pro escambio terra in quo castellum sedet*. Certum enim est Odonem Episcopum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tãtùm castrum tradidisse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Verùm de restauratione huius castri habe ex Textu Roffensi. *Cùm Rex Guilielmus 2. confirmare noluisset donum Lanfranci de Manerio de Hedenham in Com. Buck: factum ecclesiæ Roffensi, nisi Lanfrancus & Gundulphus Episcopus Roffensis darent Regi* 100. *li. denariorum. Tandem interuentu Roberti filij Hammonis, & Henrici Comitis Warwici Rex concessit quatenùs pro pecunia, quam pro concessione manerij exigebat, vt Episcopus Gundulphus quia in opere cementario plurimum sciens & efficax erat, Castrum Regi Roffense lapideum de suo construeret. Tandem ægrè consentientibus episcopis coram Rege Gundulphus Episcopus castrum de suo integro totum custamine fecit.* Paulóque pòst Rex Henricus Primus, *Ecclesiæ Cantuariensi, & Archiepiscopis eius custodiam, & constabulationem in posterum possidendam concessit*, vt habet Florentius Wigorniensis, *& in eodem turrem sibi construendi licentiam.* Ex quo tempore vna, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tum maximè, cùm Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monte-

forti acerrimè, sed frustrà oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum è Gallorum manubijs substruxerunt posteà Ioannes Cobham, & Rob. Knowles, qui ab infimo gradu ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior nauale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Diua Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ædificauit, ad eamque defendendam propugnaculum in ripa apposuit.

Classis Regia.

Vpnore.

Nunc Medweagus lætior, & latior crispantibus vndis spectatu amœnissimus fœcundos agros subluit, donec **Sheppey** insulæ obiectu diuisus (quam Ptolemæi Toliatin esse suspicamur, vt suo loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostijs infertur, quorum occidentale **Westswale**: orientale, quod Sheppeiam à continenti abscidisse videtur, **Eastswale** dicitur, Bedæ **Genlade**, ad quod **Midleton**, nunc **Milton** villa olim regia, **Sittingburne** diuersorijs refertum, & *Tonge* castri reliquiæ in vicinia cernuntur, quæ sedes fuit antiqua Guncellini de *Badilsmer*, viri magnæ nobilitatis, cuius filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex hærede Radulphi *Fitzbernard* Domini de *Kingsdown* Bartholomæum procreauit illum seditiosum de quo dixi, qui ex Margareta Clara suscepit Maltildem Ioannis Veri Comitis Oxoniæ coniugem, Margaretam Ioannis Tiptoft, Margeriam Guilielmi Roos, & Elizabetham Guilielmi Bohuni Comitis Northantoniæ. *Feuersham* inde visitur Stephani regis monasterio, & tumulo olim notum. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effoderunt olim Britanni, vt docet Plinius. *In centenos enim*, vt inquit ille, *pedes puteos egêrunt ore angustatos, sed intus spatiantes*, cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum ostreorúmque viuarijs frequens, *Reculuer* cernitur, Saxonicè ꞃeaculꝼ, sed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetasiorum in excubijs hîc sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egisse memorat: & hanc sanè suam antiquitatem

Familia de Badilsmer.

Putei in Cantio cur facti.

Rheculuer.

Regulbium.

tem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantij cum Cantuariam Monacho Augustino concessisset, in hac sibi palatium extruxit, Basso Saxo monasterio ornauit, è quo Brightwaldus octauus Cantuar. ecclesiæ Archiepisc. euocatus erat. Hinc **Raculfminster** etiam à monasterio dictum fuit, cùm Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud est, quàm viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Pyramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & breuia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

Cernit oloriferum Tamisim sua Doridi amara
Flumina miscentem.

Nunc ad **Tanet** insulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, a continente disterminat **Stoure** flu. Bedæ **Wantsum**, qui duobus in syluestri regione, quam **The Weald** vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quam primum solidus fertur, **Ashford** & **Wy**, emporiola nota inuisit. Quorum vtrúmque sua habuit collegia, hoc à Ioanne Kempo Archiepiscopo Cantuariensi qui hîc natus, illud à R. Foggo Equite aurato constructum, & **Wie** etiam suum fontem habuit in quem mirificam gratiam precibus cuiusdã Normanni Monachi infudit Deus, si credamus Rogero de Houeden, quem adeas si admiranda te delectant. Inde **Chilham**, siue vt alij vocant *Iulham*, vbi castri antiqui rudetum est, quod Fulbertus quidam Douorensis construxisse memoratur, cuius è filio Richardo neptis Roisia, vt in antiqua habetur genealogia, enupta Richardo filio naturali regis Ioannis, Loram reliquit vxorem Guilielmi Marmioni. Constans fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hîc castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est, *Iulij statio*, vel *domus* dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cùm noctu à littore XII. millia pass. confecisset, ad flumen primùm cum Britannis conflixisse, ibíq; cùm eos in syluas cõiecisset, castra muniuisse: vbi crebris arboribus succisis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII. a littore mill. exactè abest, nec aliud est interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc castris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo cõditum multis retrò antè seculis *Iul-laber* ferunt, quem alij

Stoure fl.

*

Pag. 457.

Chilham.

Fulberti de Douer stirps.

Gigantem, alij veneficam fuisse somniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latêre existimarim, propemodum mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hîc situm, quem interfecêrunt Britanni in itinere ab illis quæ dixi castris, & inde *Iul-laber* tumulum dictum fuisse.

Laberius Durus Trib.

Durouernum.

Quinto hinc milliari **Stoure** diuiso alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, noménque fecit. *Durwhern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantparabyrig, id est, vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id est, *Vrbs Cantij*, nobis **Canterbury**, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanóque sæculo proculdubiò illustris, *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parua, quæ & terræ positione, soli affinis maxima vbertate, & integro murorum ambitu, fluuijs irrigua, nemorum opportunitate inclita, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum iure Regali Augustino Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hîc stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile est, quantum floruit, cùm Archiepiscopali dignitate, tum meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræsul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis incendijs magna ex parte subinde absumpta, semper tamen renata est splendidior. A Normannorum ingressu, cùm Guilielmus Rufus, vt est in Annalibus M.S. August. *dedisset ciuitatē Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent anteà ex beneficio*, religionis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis *Sudbury*, qui mœnia restaurauit, non modò respirauit sed eò splendoris, quasi subitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, sacrarum verò ædium magnifica structura, & frequentia celeberrimas quasque superârit. Inter has duæ maximè enituêrunt, Christi scilicet, & S. Augustini vtrúmq; Benedictinis monachis oppletum: Christi autem templum in medio quasi vrbis sinu, tanta maiestate, vt Erasmus inquit, se in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, vt author est Beda, antiquitùs factum recuperâuit, Christo sacrauit, sedem successoribus constituit, in qua septuaginta duo iam perpetua serie sedêrunt Archiepiscopi.

Canterbury.

pi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl superiorem Ecclesiæ partem, & qui successerunt, inferiorem, quum illud vetustius opus incendio concidisset, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impensis, quas superioribus sæculis pia superstitio suggessit, perduxérunt. Plurimi enim summi, medij, infimi, cōfertim huc cum amplissimis donarijs, ad visēdum Thomæ Becketti Archiepis. tumulum confluxérunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd se regi peruicaci animo opposuisset, à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino honore colebatur, tantisq; muneribus onérabatur, vt thecæ, in qua conditæ fuérunt eius reliquiæ, vilissima pars aurum fuerit. Gemmis raris, vt inquit Erasmus, & prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuersum plusquam regijs opibus vndique luxuriauit, Christíque nomine quasi obliterato, in S. Thomæ transijt. Nec vlla alia re æquè celebratum fuit, ac huius memoria, ac sepultura, licèt aliorum sepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præstantissimi, & Henrici IIII. Regis Angliæ potentissimi. Verùm has nebulas Euangelij lumen sub Henrico VIII. discussit, monachorúmque examina dispulit, pro quibus in Christi templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij XII. & verbi diuini sex præcones sunt collocati, qui diuinum verbum in circumuicinis locis disseminent. Alterum templum huius pertinacissimus æmulus sub vrbem ad Orientem sedem habuit, S. Augustini nomine notum, quod ipse Augustinus, & Ethelbertus Rex eius hortatu Petro & Paulo posuérunt, vt sepultura esset, tùm Regum Cantij, tùm etiam Archiepiscoporum, (nondum enim in vrbe sepelire fas erat) infinitísque opibus cumulárunt, concessâ Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam signandi. Nunc verò maxima parte suis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuersa, quantum fuerit intuentibus facilè ostendit. Ipse verò Augustinus in eodem sepultus erat, cum hoc vt testatur Thomas Spot, epitaphio,

Inclitus Anglorum præsul pius, & decus altum,
Hic Augustinus requiescit corpore sanctus.

Nihil attinet de altera ecclesia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóque sacrata, in qua ante Augustini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Christianis sacris interesse solebat. De castro ad Australe vrbis latus fatiscentibus

nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ se ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, nisi à Normannis constructum fuisse. De sedis Cantuariensis dignitate, quæ olim longè amplissima fuit, nihil dicam, nisi vt superioribus seculis in Romana hierarchia, Archiepiscopi Cantuarienses Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchæ erant; sic cùm fugata esset Pontificum authoritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo deposito, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendissimus in Christo pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & Deo vitam, & Ecclesiæ operam omnem sanctè consecrauit. Cæterùm Polus Borealis supra Cantuariæ horizontem grad. LI. scrup. XVI. attollitur, Longitudo verò XXIIII. partib. LV. scrup. definitur.

Primas, & Metropolitanus Angliæ.

A Dorobernia **Stoure** statim se in vnum colligit, simpléxque fertur per **Fordich** (qui paruus Burgus de *Forewich* Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis insignem, ad **Sturemouth**, venit, vbi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, noménque relinquens, **Wantsume** dicitur, Thanaton ab Occasu & Austro insulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON alijs exemplaribus dixit, Britanni *Inis Rubin* (teste Asserio) fortasse à Phocis, Saxones Tanet, & Tanetland, nos **Tenet**. Terra tota est ex creta albicāti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum sexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendosè legitur *milliarium sexcentorum*. Quòd verò Solinus nullo serpi angue hanc insulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, iam falsum deprehenditur. Proinde etymologia illa ἀπὸ τοῦ θανάτου, i. à serpentium morte deducta planè labascit. Hìc primam exscensionem fecerunt Saxones, hic illis perfugium, hîc magnas eorum strages ædidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem tituli* (sic in Nennio vocatur locus, quem **Stonar** eo ferè sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat,) præcipitatâ fugâ in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iussit se sepeliri ad compescendos, vt existimauit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ità sibi sepulchrum statui præcepit, vt Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hîc etiam ad **Wippedsflete**, à Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengistus.

Fordich. *Thanaton.* *Tenet.* *Lapis tituli.*

Augustinus

Augustinus multis pòst annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripsêrunt sacerdotes creduli, Monachúsq; Gotcelinus exclamauit. *Fœlix tellus* Tanet, *suâ fœcunditate, sed fœlicissima tot deiferorum aduenarum, imò tot ciuium supernorum hospitio*. Posteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc **Minster** virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere polluêrunt, vt non antè pacata Normannici imperij tempora refloruerit.

Nec tacendum quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipuè eorum qui iuxta stationes *Margat, Ramsgate, & Brodstear* habitant. Sunt enim viri summè industrij, qui quasi Amphibij, & mari & terra victum quærunt, cùm vtroque elemento rationem habent, & piscatores & aratores, & Agricolæ & nautæ; quíque stiuam in agro sulcando, ijdem clauum in nauigando tenent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, nauigant, merces exportant: ijdem agros stercorant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in vtrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cùmque subinde hîc naufragia fiant, obiacent enim littori formidolosa illa nauigantibus vada, & * puluini, quæ *The Godwyn*, (de quo suo loco in insulis) *The Brakes, The foure foote, The Whitdick*, &c. vocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam nauare solent. *Diligentia singularis.* * Codde. * Shelues.

Ad Australe *Wantsumi* ostium, quod alueum mutasse credunt, è regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo RHVTVPIAE, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensis*, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIAE STATIO. Orosio RHVTVBI *portus & ciuitas*, Anglis, teste Beda, **Reptacester**, alijs **Ruptimuth**, Alfredo Beuerlacensi **Richberge**, hodiè **Richborow**. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cùm à sabulo loca huic vicina **Sandwich**, & **Sandibay** denominentur: & *Rhyd Tufith* Britannicè *vadum sabulosum* sonet, inde, si auderem, libentèr deducerē. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam salutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appulêrunt, Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, & Mœsicorum *Rhutupiæ.* *Portus Trutulensis.* Richborrow.

Mœsicorum numeros hîc exposuit. Theodosius etiam Theodosij Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum suis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Posteà cùm Saxones piratæ sublatis commercijs maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrocinijs infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Walliâ consederat, huc translata, Præpositúmque suum hîc habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortaſsè gessit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & posteà Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronem in his versiculis de Aquileia dixit.

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixa.
Fœlix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus suis vindicauit idem Poëta, de quo cecinit.

Sunt qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & vsuris multiplicatam extraneis morte præreptus liquit, hîc etiam situm funebri carmine prosequitur Ausonius.

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum aduentum floruêrunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantij regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedáque ciuitatis nomine insigniuit, Iam inde deficere cœpit, nec nomen vsquam legitur, nisi apud Alfredum Beuerlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spolijs implicatos, ad hanc **Richberge** tunc dictam fudisse prodidit. Nunc verò vestigia eius omnia tempus erasit, vtque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum est, in quo platearum tractus cùm seges succreuerit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgò *S. Augustines crosse* appellant. Et semiruta quædā arcis mœnia solùm supersunt, quadratâ formâ sabulo tenacissimo materiata. *A'χρòπο-*

ur esse dijudices, situ adeò sublimi vliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolémq; suam paulò inferiùs ostendit, quam à sabulo Sondwyc dixêrunt Saxones, nos verò Sandwich. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens, licèt portus ex aggestis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. PP. in ipso alueo depressa, non sit nauigijs magnis ferendis iusta altitudine. Sandwich.

Sub Rhutupijs Ptolemæus CANTIVM promontorium, quasi extremum huius anguli verticem statuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, & Diodoro CARION, nobis hodiè The Foreland dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem satyricè insectaretur de ostreis ex hoc littore Romam delatis. *Cantium Prom.* The Foreland. *Rhutupina ostrea*

— —nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate meâ, Circæis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinóve edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus.

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupináq; littora feruent.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto disiungitur, vbi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem.* Gratius Poeta *Freta Morinûm dubio refluentia ponto.* Belgæ Dehofden, à duobus promontorijs, vt annotauit doctissimus Abrah. Ortelius. Nos *The strait of Calleis.* Galli *Pas de Callais.* Hic enim locus est, vt inquit nostri temporis Poeta, *Fretum Britannicum.*

- - - - - - - - - gemini quà ianua ponti
Faucibus angustis, latéque frementibus vndis
Gallorum Anglorúmq; vetat concurrere terras.

Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æstibus, rursúsque in speciem complanatur camporum: bis inter duos lunæ exortus affluens bísque remeans. Attollente enim se Luna ad Meridianum, & sub Horizonte in opposito iam de-

mersa, supra modum hic intumescit Oceanus, & immensa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non sine causa ille dixerit *Rhutupináque littora feruent.*

Morini. Exaduerso in continente consederunt MORINI, sic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quasi maritimi, siue maris accolæ. Eorum regio nunc *Conte de Guines*, & *Conte de Bolonois* dicitur, duosq; olim nominatissimos habuit locos GESSORIACVM,

Itius portus. & ITIVM, vnde Cæsar commodissimum è Gallia in Britanniam esse traiectum prodidit, plurimique fuisse credunt, quod nunc *Callais* vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritissimus asserit Caletum minimè vetustum esse, tantúmque viculum fuisse, cuiusmodi Galli *Burgado* vocant, priusquam Philippus Comes Bononiensis mœnibus incinxerit, non multis antè annis, quàm Angli expugnauerint. Nec vspiam legas aliquos inde in Britanniam soluisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum existimo, ad *Vitsan* scilicet inferiùs propè *Blanest*, quod nos Whitsan vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac insula transmisisse, & inde in eadem soluisse, ex historijs nostris obseruamus, vsque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inuiseret, hoc solum à nouo illo Sancto demississimè contendit, vt inter

Breuissimus inter Galliam, & Britanniam traiectus. *Vitsan*, & Douer nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo tempore commodissimus fuerit traiectus, nec alibi sanè hoc fretum mágis coarctatur. Quamuis existimandum sit nauigantes in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamuis fretum angustissimum sit inter *Blacness* Galliæ, & The Nesse Angliæ: nunc tamen traijciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Vitsan*, inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam transmiserunt.

Gessoriacum. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemęus, apud quem in locum Itij prorepsit, *Gessoriacum nauale*, qua etiam significatione, Britanni nostri *Bowlin llong* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongne*, Belgæ Bunen, nos

Bononia Galliæ. Tabula Peutingeriana nunc edita Bolen vocamus, asseueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B. Rhenani authoritate, qui tabulam

bulam militarem antiquam vidit, in qua ſcriptum *Geſſoriacum, quod nunc Bononia*, tùm itineraria ratione, quæ exactè reſpondet diſtantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Geſſoriacum* interpoſuit Antoninus. Sed quod inſtar omnium eſt, pyraticam Carauſij factionem, quam * Geſſoriacenſibus muris incluſam, & captam retulit Panegyricus Conſtantio Auguſto dictus: alter ad Conſtantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuiſſe deuictam commemorat, vt Bononia, & Geſſoriacum ſit neceſſariò vnum idémque oppidum, vetuſtiúſque nomen ſub eo tempore exoleuiſſe videatur. Nec enim iudicandum eſt, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauiſſe. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vſurpaui, quòd maiorum noſtrorum virtus ſæpiſſimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Geſſoriacum Gallis extorſérunt, quorum hoc ſupplicanti Gallo poſt octennium pacta pecunia reddidérunt, illud verò annos CCXII. Gallo fremente, tenuérunt. *Pag. 272. editione Baſilienſ.* *Pag. 251.*

Nunc Britanniam plenis velis, & ſecundo æſtu repetamus. A Cantio promontorio in Auſtrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad **Sandon**, id eſt, *tumulus arenarius*, & **Deale** caſtra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, ſubſidet, planum & apertum mari obiacet. Ad **Deale** illud, *Dole* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertam ad mare, vel flumen planitiem ſic hodie appellant Britanni noſtri) Cæſarem appuliſſe conſtans eſt fama, Nenniúſque ſuffragatur qui barbarè ſcripſit. *Cæſar ad Dole bellum pugnauit:* Tabula item penſilis in Caſtro Douerenſi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæſar ipſe, qui aperto, & plano littore ſe terram conſcendiſſe, difficilique pugna à Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noſter in Cignea Cantione Sandon. Deale. *Vbi Cæſar appulit.*

> *Iactat* Dela *nouas celebris arces*
> *Notus Cæſareis locus trophæis.*

Ille enim (à curſu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra maríque captis, Oceanum reſpexit, quaſi orbis Romanus non ſufficeret, alium cogitauit, claſſéque mille nauium (ſic ex Cota ſcribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, ſumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum ſpe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Chriſtum *Cæſaris in Britanniam ingreſſus.* *Vide pag. 35.*

ſtum

ſtum natum L I I I I.& rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm anteà, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem explorasſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fusè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quæ minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licèt tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolummodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret* inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem ſuam continere poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britãniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus nauicula ante tranſuectus eſt ad ſcopulum inſulæ propinquũ, atque intereà receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipſius fuerunt, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primò pilo reſtitit, poſtremò gladio rem gerit ſolus in plures. Cúmque feſſus, vulneratúſque eſſet, & galeam ac ſcutum ictibus perdidiſſet, cum duabus loricis natauit ad caſtra Cæſaris, & popoſcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæſar Centurionatus honore ſubuexit.* Hic ille Scæua eſt cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachij clariſſimè emicuit, quemque natione Britannum fuiſſe Poeta noſter Ioſephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia verſibus,

In libro de arte & natura.

Scæua.

Hinc & Scæua ſatus, pars non obſcura tumultus
Ciuilis, Magnum ſolus qui mole ſolutâ
Obſedit, meliorque ſtetit pro Cæſare murus.

Alia Cæſaris in noſtra regione geſta ex ipſo petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac inſula vidit, qui ſe fatebatur pugnæ interfuiſſe quâ Cæſarem arma inferentem arcère littoribus aggreſſi ſunt. Nec ego hiſtoriam iam conſcribere in animo habeo. E Britannia victor reuerſus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri Genetrici in eius templo dicauit. Captiuóſque, vt author eſt

Thorax Veneris.

Honoratus,

Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæáque etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipsis picti erant tollere solebant, cecinit Virgilius.

Purpureaq; intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam satis exorbitauimus: ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus conuerrisse nonnulli suspicantur: ego verò munitionem, seu potiùs naualia castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contráq; tempestates, & Britannos, qui eas frustrà sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerem *Romesworke* vocari, quasi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæsarem hîc appulisse, quòd prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber à Fl. Constantino viro consulari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi possit. Certè statim à Deale cautium eminentia (*moles magnificas* vocat Cicero) Crythmo quam *Sampetram* vocant fœcunda per septem plus minùs milliaria ad Douer procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit: eáque loci est natura, vt perinde ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admiserit, & continuerit. Hoc cautium diuortio DVBRIS interiacet, cuius Antoninus meminit, Saxones Doppa dixêrunt, nos Douer. Inditum nomen scribit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. *Cùm enim*, inquit, *antiquis temporibus valdè eo loco portuosum mare se diffunderet, necessitate vrgente, sic effectum est, vt arctioribus quibusdã limitibus constringerent.* Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Dufyrrha*, quod Britannicè locum accliuem significat probabiliùs deduxit. Oppidum quod inter cautes considet (vbi portus ipse olim fuit, quum mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla est, & in Galliam traiectu magis celebratur, quàm sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim est traiectus, cautumq; olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficisceretur, alibi traijcerent. Quà Oceanum iam glarea interiecta exclusum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua superest. Templum habuit Martino sacrum à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam disparuerunt, sedemque præbet Archiepiscopi Cantuariensis

Naualia Cæsaris castra.

Darellus.

Sampetra.

Dubris.

Douer.

Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.

Cantuariensis suffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiscopus negotijs districtus sit, quæ ordinis sunt, non quæ iurisdictionis episcopalis gerit. E colle, seu potiùs rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragosa in admirandam altitudinem exurgit, castellum amplissimum instar vrbeculæ, opere munitissimum, & turribus frequentissimum subiecto freto quodammodo minatur: *Clauem & repagulum Angliæ* vocat Matth. Parisiensis. Vulgus hominum à Iulio Cæsare constructum somniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in sacello, quibus vsi sunt in suis substructionibus, arbitror. Præcipitante in occasum Romano Imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hic in præsidio collocârunt, è quorum apparatu sagittæ illæ magnæ videntur, è basiliscis solitæ emitti, quas pro miraculis iam ostendunt castellani. A Saxonum ingressu, vsque ad confectum eorum imperium, nusquam, ne verbulum de hoc castro, siue oppido legerim, nisi in schidis quibusdam ex tabula pensili hîc asseruata, descriptis, quæ memorant Cæsarem, cum ad **Deale** appulisset, & ad **Baramdowne**, (hæc equitabilis est planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profligasset, Douerense castrum inchoasse, Aruiragum posteà contra Romanos muniuisse, portúmque obturasse. Arthurum deinde, & eius milites, nescio quos rebelles hîc deuicisse. Cæterùm paulò ante Normannorum aduentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, eóque nomine, Guilielmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc castrum cum puteo sibi in manus traderet, cùm regnum affectaret: compósitísque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúsque latifundia in Cantio assignare, ea lege, vt prestò, cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Cùm enim Hubertus de Burgo constitutus erat Constabularius huius castri, verbis antiqui scriptoris vtor, *Ille perpendens quod non esset tutum pro castro quolibet mense habere nouos custodes ad Wardam, procurabat per assensum Regis & omnium militum quòd quilibet miles mitteret pro Warda vnius mensis decem solidos; & quod inde stipendiarentur certi homines electi & iurati tàm milites quàm pedites ad castrum custodiendum.* Fertur Philippum Augustum Galliæ regem dixisse, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbésque quasdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, si Douerense castrum in potestatem non redegerit;

Castlegard mutatum.

rit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum.

In altera rupe, quæ est è regione, & æquato ferè iugo, ædificij cuiusdam perantiqui supersunt reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris Aram* dixit: sed Thom. Twinus Cantuariensis, senex eruditus qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit quæ nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam extitit à Romanis posita, & longo pòst tempore à Carolo magno restaurata, (vt testatur Regino, apud quem corruptè *Phanum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d'order*, Anglis, *The old man of Bullen* vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus, rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, stilis colligatis, arborum, saxorumque cumulo iniecto molem, seu pilam, nos The Peere vocamus, eduxit, qua tutiùs naues subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor citò deuicit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Regina nostra Elizabetha magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit. Douer Peere.

Hinc cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per v. milliaria perpetuum habent dorsum vsque ad Folkstone, quod olim floruisse Romanorum numismata quotidiè inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore regnante) *per interualla* (vt inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*. Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus consecrauit: nunc verò viculus est, eiúsque partem maximam abrasit Oceanus. Baronia tamen fuit familiæ de *Abrincis*, à quibus ad Hamonem de *Crenequer* & per eius filiam ad Ioannem de *Sandewico*, cuius è Ioanne filio neptis Iuliana eandem Ioanni Segrauio in dotem attulit. Folkstone. Barones de Folkstone.

Conuersa inde ad Occasum littorum fronte (vt *Saltwood* castrum Cantuariensium Episcoporum quod Courtnæus Præsul Cantuariensis adauxit, omittam) ad quartum milliare Hith sedet, è quinque portubus vnus, vnde & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sonat; licèt nunc vix illud nomen Saltwood. Hith, *siue* Hide.

tueatur ob arenas accumulatas, quibus mare longiùs excluditur. Nec tamen ita diu est, ex quo primùm emicuit, ex occasu scilicet *Westhythi*, Oppidulum illud est ad occasum vicinum, portúsque fuit, donec hinc se mare proauorum memoria submouerit. Originem autem vti & *Westhithum* Limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obstruxissent. Antoninus & Notitiarum liber

Portus Lemanis. Lime.

PORTVM LEMANIS vocârunt, Ptolemæus λιμὴν, quod cùm apud Græcos significatiuum sit, Librarij vt viderentur defectum supplere καινὸς λιμὴν scripsêrunt, Latiníque interpretes *Nouum portum* ineptè conuerterunt: cùm loci nomen *Limen*, vel *Leman* fuerit, vti hodiè **Lime**. Stationem hîc sub Comite littoris Saxonici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viáque hinc Militaris saxis constrata, ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facilè dijudices, vti etiam castrum, quod in deiectu collis, decem quasi iugera inclusit, mœniúmque reliquiæ supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calcéque cum arena & grumis intrita sic compactæ, vt nec dum vetustati cesserint. Nunc verò licèt portus non sit, dignitatis tamen pristinæ vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc solemne inijt iusiurandum, vbi primùm magistratum init, & hîc de causis inter portuum incolas statis diebus cognoscit.

Nonnulli existimârunt magnum flumen hoc in loco se exonerâsse, quòd vnus & alter scriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 892. appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tùm quòd nullus hîc fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tùm quòd Huntingdonensis Archidiaconus pressę fidei author, illam classem ad *Lemanem portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocum ego sentire non ausim) **Rother** flu. qui sub **Rhy** Oceano commiscêtur, hâc defluxisse, cursumq; paulatim immutâsse, cùm cãpestris illa pla-

Rumney Marsh.

nities **Rumney Marsh** terræ accresceret. Hæc enim campestris regiuncula, quæ à Lemani x. mill. in longitudine, VII. latitud. occupat, luxurianti viriditate saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vndè maris donum appellare non immeritò possim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namque vt paria faceret, quod alibi hac ora hauserit, hîc reddidit, vel recedendo, vel limum subindè apponendo; adeò vt **Rumney** oppidum è quin-

que

que portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus á mari nunc disiungatur. Quanta sit soli vbertas, quàm numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra exasperati Oceani insultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conspexerit. Saxonico sæculo huius incolæ * Merscware Saxonicè dicti erant, & nominis sanè significatio cum loci natura optimè conuenit, nec ego Æthelwerdum antiquum illum scriptorem capio cùm prodit *Cinulfum Merciorum regem vastasse Cantium, & regionem quæ* **Mersc-warum** *dicitur: & Herbythum Ducem à Danis in loco* **Mersc-warum** *truncatum fuisse*, si hanc ipsam regiunculam non innuerit. *Rumenal* quod hodie **Olde Rumney** appellatur præcipuum erat oppidum, cuius incolæ, vt est in Regis Guilielmi primi libro, *fuerunt quieti pro seruitio maris ab omni consuetudine, præter latrocinium, pacem fractam, & Foristell.*

* Marshmen.

795

Old Rumney.

Sub hac, terra in Ortum euecta longiùs procurrit, (**Nesse**, quasi nasum vocamus,) cui insidet **Lid** satis frequens oppidulum. Indè se reducens rectà in occasum fertur, vsque ad Rotheri ostium, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur. Huius decursum à Southsexiæ parte superiùs paucis persequuti sumus. A Cantij parte priusquam **Oxney** insulam spargat, **Newenden** habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAN, Britanni *Caer Andred*, Saxones Andredescester nuncupârunt, ferè persuadeor: primùm quòd incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseuerent: deindè quòd ad **Andredswald** syluam, cui nomen creauit, situm habeat: postremò quòd **Brittenden**, i. *Britannorum vallem*, Saxones dixisse videantur, (vti etiam Segontium de quo anteà) vnde *Selbrittenden* toti Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hìc statuêrunt. Posteà tamen Saxonum furore penitus deletum concidit, Hengistus enim, cum Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximíque suâ interesse existimaret, si maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è sylua proxima insidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem post multas vltrò, citróque illatas clades, partitis copijs, & Britannos in syluis fudisset, eodémque tem-

Anderida.

Andredcester.

pore in oppidum irrupiſſet, ita ad vindictam barbari animus exarſit, vt occiſis incolis funditùs euerterit. *Locus verò deſolatus multis pòſt ſeculis trāſeuntibus*, (vt inquit Huntingdonenſis) *oſtendebatur*, donec ſub Edwardo primo fratres Carmelitæ è Carmelo Paleſtinæ recèns profecti, qui ſolitaria quærebant loca, hîc monaſteriolum ex impenſis Thom. Albugeri militis poſuerint, oppidulúmque ſtatim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, **Newenden**, id eſt, *Nouum in valle oppidum*, dici cœpit. Iuxta hanc **Newenden**, in ſylueſtri regione ſunt **Cranbroke**, **Tenterden**, **Benenden**, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, ſiue rei pannariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi III. temporibus, qui propoſitis præmijs, & plurimis conceſſis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni ſui decimo euocauit, vti noſtros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. noſtræ columina meritò numeratur.

Res pannaria primùm in Anglia.

Comites Cantij.

Nunc vt Cantij Comites ſuo ordine percenſeam, (omiſſis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hæreditarij, ſed officiarij Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur é Normannico ſanguine, Cantij Comes, ſimúlque Baiocenſis Epiſcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis ſemper intento, vnde poſt grauiſſimam, quam concitârat ſeditionem ſuis ſedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliȩ vſufructuarius bellicoſos homines beneficijs ſibi aſtringeret, Guilielmum Iprenſem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de cauſſa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cum res nouas in patrem moliretur, ſed hic tantum titulo, & promiſſo tenùs Cantij Comes erat. Vt enim habet Geruaſius Cantuarienſis. *Comes Flandriæ Philippus ſuum pro poſſe ſpopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramēto. Cui pro ſeruitio ſuo promiſit Rex cum toto Cantio, 1000. librarum redditum, Caſtellum quoque de Roffa, cum Caſtello de Douoria.* Non longo pòſt tempore Hubertus de *Burgo*, optimè de Repub. meritus, ſuo quaſi merito eundem honorem ab Henrico III. accépit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere poſſit, inter medias aduerſantis fortunæ procellas cumulatè præſtitit, honore tamen exutus diem obijt: iacuitq; hic titulus vſque ad Edwardi II. tempora. Ille enim fratri ſuo iuniori Edmundo de *Woodſtock* contulit, qui nepotis ſui Edwardi III. tutor falſæ & iniquæ inuidiæ tempeſta-

tem subijt, securi percussus, quòd in fratrem depositum, fraternum animum nunquam obscurè tulerit, & illum è custodia liberare voluerit. Filij tamen duo Edmundus & Ioannes successêrunt, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror ob venustatem dicta *The faire mayde of Kent* superstes in equestrem Hollandorum familiam transtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus factus est Cantij Comes, quem ordine sequuti sunt Thomas eius filius, qui obijt anno vicessimo Richardi 2. cui successerunt bini eius filij Thomas qui Dux Surriæ creatus, statimque dum res nouas in Regem Henricum quartum moliretur, obtruncatus, & Edmundus qui Angliæ Archithalassus, dum *Fanum Brioci* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno salutis 1408. occubuit. In his cùm hæc familia sua exacta periodo intercidisset, rex Edwardus IIII. primùm Guilielmum *Neuill* Dominum de *Fauconberg*, eóque extincto, Edmundum Grey Dominum de *Ruthyn* Cantiani Comitis honore adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna *Wideuile* coniuge prima Richardum Comitem Cantij progenuit, qui sine sobole diem clausit; ex secunda autem vxore Catharina filia Guilielmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equitem suscepit, cuius è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à D. nostra ELIZABETHA anno 1571. erectus erat, cui sine prole defuncto Henricus eius frater successit omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè honoratissimus.

S.Brieu.

Tho.Walsingham.

Habet hæc prouincia paræcias 398.

DOBVNI.

Egiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamisim fluuium interiacent, obambulauimus omnes. Nunc reliquas instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinaque æstuarium reuecti, DOBVNOS *videamus, qui olim, vbi nunc* Glocesterſhire, *&* Oxfordſhire, *habitârunt. Horum nomen factum à* Duffen *Britannica dictione credimus, quòd maxima ex parte loca iacentia & depressa sub collibus insidebant, vnde in vniuersos nomen transijt, & ab eiusmodi sanè situ* Bathieia *in Troade,* Catabathmos *in Africa,* Deepedale *in Britannia nomina accepêrunt. Hoc vt credam, faciliùs à me impetraui, cùm videam Dionem hos populos eadem planè significatione* BODVNNOS *dixisse, si literæ non transponantur.* Bodo *enim vel* Bodun *profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstrauimus) significare author est Plinius, vnde* Bodincomagus *vrbs, vbi maxima Padi altitudo,* Bodiontij *populi, qui vallem profundam, nunc* Val de Fontenay *ad Lemanum lacum incoluêrunt, vt* Bodotriam *profundissimum in Britannia æstuarium tacitus prætermittam.*

Duffen Britannicè profundum, siue depressum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Cæterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumuicini nouo Germanico nomine Wiccij *vocabantur, vnde tamen (nisi cum bona lectoris venia) coniectare vix ausim. Si verò* Wic *Saxonibus fluminis sinum sonat, &* Viguones *Germaniæ populi sic dicantur, quòd maris & fluuiorum sinus accolerent, (hoc enim asseuerat B. Rhenanus.) minimè absurdum erit, si inde Wiccios nostros deducerem, qui Sabrinæ ostium, quod admodum sinuosum circumcoluêre. De his Dobunis nihil è prisca memoria legendo erui, nisi A. Plautium præsidem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Cattuellanis parebant, (finitimam enim illi regionem tenuêrunt) præsidiúmque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse Dio prodiderit.*

Wiccij.

Glocester-

Glocesterſhire.

Loceſterſhire, Saxonicè Gleaceſtenſcyre, quæ primaria Dobunorum ſedes erat, ab Occaſu Walliam, à Septentrione agrum Wigornienſem, ab Ortu Oxonienſem, à Meridie Wiltonienſem ſpectat. Regio amœna & fertilis, ab ortu æſtiuo in occaſum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exſurgens **Cotteſwold** vocatur. Media in fertiliſſimam ſubſidet planitiem, Sabrináque nobiliſſimo flumine, qui glebis quaſi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota ſyluis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem ſubleuabit Guiliel. Malmesburienſis qui pleno ore hanc regionem laudat, & deſcribit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio* Vallis Gloceſtriæ *dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hic ſola naturæ gratiâ, illic culturæ ſolertiâ, vt quemuis tædioſum per ſocordiam prouocet ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore reſponſiua ſit copia. Cernas tramites publicos veſtitos pomiferis arboribus, non inſitiua manus induſtria, ſed ipſius humi naturâ. Ipſa ſe terra ſponte ſubrigit in fructus, eóſque ſapore, & ſpecie plurimùm cæteris præſtantes, quorum plures ante annum marceſcere neſciunt, vt dominis vſque ad nouos ſucceſſores præſtent officium. Regio pluſquàm alia Angliæ prouincia vinearum frequentia denſior, prouentu vberior, ſapore iucundior. Vina ipſa bibentium ora non triſti torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine.* Vites & vinum. *Villæ innumerabiles, eccleſiæ præſtantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nullus in hac terra alueo latior, gurgite rapacior, amne piſcoſior. In eo quotidianus aquarum furor, quem vel voraginem, vel vertiginem vndarum dicam neſcio, fundo ab imo verrens arenas, & conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas tranſcendit, & magna parte circuitâ, terræ victor regreditur. Infelix nauis ſi quam à latere attigerit. Nautæ gnari cùm vident illam* Higram, *(ſic Anglicè vocant) venire, nauem obuertunt, & per medium ſecantes, violentiam eius eludunt.* Higra.

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abeſt: nec tamen ego cum querulis illis, & deſidioſis

agricolis quos perstringit Columella, solum nimia prioris æui vbertate defatigatum, & effœtum existimarem. Hinc tamen vt alia tacem, non est cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis **Vineyards** vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs socordiâ, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (vt in Statutis nostris legitur) priuata consuetudine, quæ in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi solummodo in annum, & diem cedant, eóq; tempore exacto, cōtrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim nostri instituti est inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, suo ordine perlustremus.

Occidentalior pars trans Sabrinā (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam siue *Wye* fl. Walliæ & Angliæ limitē, tota profundis syluis occupatur. **Deane Forrest** hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Syluam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Danubiæ Syluam*. Ego verò, si à **Deane** oppidulo adiuncto hoc nomen factum non fuerit, truncato vocabulo, **Deane** ab *Arden* dictam suspicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro sylua olim vsi videantur, cùm duæ longè maximæ syluæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicensi, vno eodémque nomine **Arden** appellentur. Saltus enim hic erat longè densissimus, & superioribus sæculis itinerum anfractibus, & vmbrarum horrore ita opacus, & formidolosus, vt incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinam latrocinijs oppresserunt, vt ad eos coërcendos leges Parlamentaria authoritate latæ fuerint. Verùm ex quo opulentæ ferri venæ hîc fuerint repertæ, syluæ illæ condensæ paulatim rarescere inceperunt. In hoc saltu, ad flumen satis antiquæ memoriæ fuerunt *Tudenham*, & *Wallaston* quas Gualterus, & Rogerus fratres Gilleberti de *Clare* circū annum 1160. Wallis extorserunt, & his contiguum *Lidney*, vbi Guilielmus Winter Vice-admirallus Angliæ, & Eques auratus celeberrimus ædes extruxit elegantes. Sed antiquissimę memoriæ est ABONE siue AVONE ab Antonino memoratum, quod prisco illo nomine non omnino viduatum, **Auenton** hodiè dicitur, viculus sanè exiguus, sed qui exactè ad IX milliaria, vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, siue *Caer Went*, Sabrinæ adsidet. Cúmque *Auon* flumen Britannis denotet, non absonum erit, si à flumine sic dictum putemus, cadem enim planè significatione, vt alia omittam,

Forrest of Deane. *Ardena.* *Ferrum.* *Lidney.* *Abone.* Auenton.

tam,nos *Waterton,Bourne* & *Riuerton*, Latini *Aquinum* & *Fluentiam* habuerunt. Eóque magis hoc nomen à flumine inditum iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere ſolebant,vnde oppidum è regione oppoſitum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, ſed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix. II.mill. pateat. Intercidiſſe verò vel potiùs in viculum abijſſe, tùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelſtanus Britannos Wallenſes hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam ſiue *Wye* (teſte Malmesburienſe) eos ſubmouit. Cúmque ante eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos ſiue Cambros diſterminaret, ille Vagam limitem conſtituit, vnde Nechamus noſter, *Traiectus.*

Inde vagos Vaga Cambrenſes,hinc reſpicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemoroſa auia *Breulais* caſtrum pluſquam ſemirutum cernitur Guilielmi Herefordiæ Comitis,quarti filij Milonis fato inſigne. Ibi enim auida eius conſilia, efferam crudelitatem, & alieno immmentem auaritiam (his nominibus malè apud ſcriptores audit) vltio diuina aſſequuta eſt. Nam vt Giraldus ſcripſit, à Gualtero de *Clifford* in hoc caſtro hoſpitio ſuſceptus,ædibus deflagrantibus, lapide à turre ſumma in caput impacto,animam exhalauit. *Breulais.*

Nec aliud eſt in hoc ſaltuoſo loco quod adnotem, niſi Herbertum qui ſororem Guiliel.illius Herefordiæ Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de *Deane* dictum fuiſſe, à quo originem repetit inclyta illa Herbertorum familia,vnde,vt aliqui volunt,oriundus eſt Antonius *Fitzherbert*, quem iuriſconſultorum fuiſſe conſultiſſimum,& Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit,& elaboratiſſimi de iure noſtro municipali libri æditi conteſtantur. Sed illum ex equeſtri *Fitz-Herbertorum* ſtirpe in Comitatu Derbienſi ortum eſſe alij crediderunt. *Antonius Fitz-Herbert Iuriſconſultus.*

Sabrina flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter anguſtiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmque riuulum ab Oriente excipit, quibus interſidet **Tewkesbury**, Saxonicè Þeocſbyrẏ, alijs *Theoci Curia*, à Theoco qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum. Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium,laneis pannis conficiendis, & ſinapi quod acrimonia plenum altiſſimè penetrat, celebre : ſed celeberrimum quondam monaſterio antiquo quod Odo & Dodo fratres *Tewkesbury.* *Sinapi.*

fundauerunt

fundauerunt anno 715. vbi Aulam priùs habuerunt, & testati sunt hac inscriptione

HANC AVLAM REGIAM DODO DVX CONSECRARI FECIT IN ECCLESIAM.

Quod longo tempore & hostili furore euictum restaurauit Robertus *Fitz-hamon* Normannus, in quo ipse & successores eius Glocestriæ Comites fuere sepulti qui castrum suum de *Holmes* dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno 1471. Lancastrensis nominis plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spésque attenuata, sublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indignissimè cerebrum dispersum, vt iam inde contra Edwardum IIII. signa non extulerint. Vnde de hoc oppido I. Lelandus.

Fitz-Hamon.

Ampla foro, & partis spolijs præclara Theoci
Curia, *Sabrina quà se committit Auona*
Fulget, nobilium sacrísque recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclita corpora bello.

Deorhirst.

Inde Deorhirst, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, vnde magna damna perfert cùm fl. ita insurgat vt se non capiat. Monasteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit sub Edwardo Confessore, qui, vt in eius testamento legimus, *Locum religiosum ad Deorhirst, & eius regimen S. Dionysio propè Lutetiam assignauit.* Paulò tamen pòst, vt inquit Malmesb. *Antiquitatis inane simulacrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet, Oleneag, & Alney, Saxonicè, nunc The Eight, id est, *Insula.* Hinc celebris, quòd cùm assiduis prælijs & Angli, & Dani comminuti fuissent: misso in compendium bello, vtriúsque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commissa fuerint, qui singulari certamine de summa Imperij in hac insula depugnârunt. Sed post ancipitem æquo Marte pugnam, pax conuenit, & regnum inter eos dispertitum: verùm Edmundo statim neque sine suspicione veneni sublato, vniuersam Angliam occupauit Danus.

Monomachia.

Sinuoso volumine à Deorhirst defluit Sabrina, & statim se diffindens, vt amnicam insulam viridantibus pratis lætissimam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoninus CLEVVM, & GLEVVM dixit, Britanni *Caer Gloui*, Saxones Gleauceꞅteꞃ, nos Glocester, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudiocestriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui sic

Glevum.
Glocester.

ſic denominaret, quum Geniſſam filiam nuptijs hic Aruirago Britanno locaſſet. De quo Iuuenalis,

Regem aliquem capies, vel de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Quaſi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tuliſſet, & Aruiragus ea ætate innotuiſſet, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem ſuperſtruunt. In Nennij potiùs ſententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis atauo denominatam ſcribit, niſi longo antè tempore *Gleuum* ab Antonino dictum fuiſſet (quod & diſtantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed vti **Gleaucester** Saxonum, à *Gleuo* promanauit, ita *Glenum* analogicè à Britannorum *Caer Glowi*, quod à dictione *Glow* profluxiſſe ſuſpicor, quæ Britannis *pulchrum & ſplendidum* ſonat, vti *Caer Glow* ſit idem, quod *vrbs pulchra*, quâ etiam ſignificatione Græci ſuam *Callipolim*, *Calldromon*, *Callſtratian*, & Angli **Brightstow**, atque in hoc ipſo agro **Faire-ford**, i. *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa fuit à Romanis, & Silurum quaſi ceruicibus impoſita. Coloniaq; eò deducta quę COLONIA GLEVVM dicta: vidimus enim fragmentum antiqui ſaxi in mænibus Bathoniæ prope portam borealem ſic inſcriptum *Gloceſtria Romanorum Colonia.*

*DEC COLONIAE GLEV
VIXIT AN. XXX QVI.

* *Decuria.*

Sabrinæ exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmiſſimus alicubi opponitur, Templorum numero, & ædiū deſcriptione ſanè eſt elegans. In Auſtrali parte caſtrum è ſaxo quadrato conſurgit, Guilielmi primi temporibus extructum, ſedecemque domus eo loci (vt in Cenſuali Angliæ libro legimus,) ad caſtrum conſtruendum demolitæ fuerunt. De quo litem Heurico ſecundo Rogerum fratrem Milonis Conſtabularij Gloceſtriæ intentaſſe, fratremque eius Gualterum omni iure quod in hanc vrbem, & caſtrum habuit, excidiſſe Robertus de *Monte* ſcripſit. Ceaulinus rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ ſalutis DLXX. vi & armis extorſit. In Merciorum poteſtatem poſteà ceſſit, ſub quibus

magno

magno cum honore floruit, monasteriúmque amplissimum Ethelredi Mercij permissu Osricus Rex Northumbrorum virginibus posuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum Reginæ successiuè præfuerunt. Edelfleda etiam illa clarissima Merciorum Domina templo, in quo ipsa sita est, hanc vrbem adornauit. Nec longo pòst tempore, cùm Danicis deprædationibus vniuersa regio exhausta esset, virgines illæ sacræ sunt eiectæ, &
878 *Dani* (vt habet Æthelwerdus author ille antiquus) *attegias fixerunt in oppido* Gleuu-cester *vario ictu.* Qua tempestate cùm illa templa antiquiora subuersa fuissent, Aldredus Eboracensis Ar-
* chiepisc. & Episcopus Wigorniensis, monachis aliud quod nunc principem locum obtinet & Decanũ cum sex Prebendarijs habet, construxit. Verùm illud superioribus seculis nouum decus accepit. I. enim Hanley, & T. Farley Abbates capellam B. virginis addiderunt, N. Morwent occidentale frontispicium quod sanè pulcherrimum è fundamentis erexit, G. Horton Abbas borealem partem transuersam, Abbas Trowcester claustrum nitidissimum adiunxit, & Abbas Sebrok campanile præcelsum, Australe verò latus ex oblationibus populi ad sepulchrum Regis Edwardi secundi restauratum qui hîc sepultus monumento alabastrino, & non procul ab illo infælix Robertus *Curthose* Dux Normanniæ medio choro in tumulo ligneo. Supra chorum verò in fornice huius ecclesiæ paries in semicirculũ angulosum eo artificio cõstruitur, vt si quis admodũ submissa voce ad vnam eius partẽ loquatur, & alter applicet aurem ad aliam partẽ satis longè distantem facillimè vnamquamque syllabam exaudiat. Guilielmo primo regnante, & anteà, ferro conflando ciues præcipuè operam dedisse videantur, nec enim, vt est in libro Angliæ Censuali, aliud ferè tributum, quàm quasdam ferri *Icras*, bacu-lósque ferreos in vsum classis Regiæ, & pauculos mellis sextarios reges imperârunt. A Normannorum ingressu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III. filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuito igne quater penè absumpta. Sed longa pace fouente, iam rediuiua floret, Episcopaliq; sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclaram fuisse asserit Monumethensis, & asserenti fidem non derogo, cum *Cluuiensis* Episcopus inter Britannorum præsules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glow* deductum coniecturæ meæ, hanc Gleuum esse Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina

Sabrina cùm iam Glocestriam reliquerit, & se collegerit, alterno maris accessu, recessúque plenior, more sæuientis pelagi exurgit, Oceanúmque crebro sinuosus flexu petit. Nihil verò in itinere visit quod memoria dignum, nisi quà *Cam* amniculum recipit, *Cam-bridge* rusticanum viculum, *cuius pontem quum ordine literato*,vt Æthelwerdus scribit, *Dani cum opimis spolijs transmeassent, exceperunt illos graui prælio Occidentales Saxones, & Mercij in* Wooddnesfeld *vbi tres eorum reguli ceciderunt*. Heatsden, Cinuill, & Inguar. Cam-bridge.

Eodem littore non multò inferiùs sedet **Barkley**, Saxonicè Beoꝛkenlau castro munitissimo, Maiore (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de **Barkley** superbum. Qua arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam instructissimus in huius loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit legas, nec lectu sanè indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est villa 500. librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili satis, non ipsam, sed sua cupiens in transitu ei reliquit nepotem suum iuuenem elegantissima forma, tanquam infirmum, donec reuerteretur, instruxitque ipsum iacentem ne conualesceret, donec visitantes ipsum, & ipsam & quascunque posset moniales fecisset de honestis onustas; & vt plenam valeret ab ijs assequi iuuenis visitationis gratiam, anulos, & zonulas ei dedit ipsis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter vltroneum libenter ingressus, quòd facilis descensus Auerni, facilè docetur, & in id quod sibi sapit, sapienter desipit. Penes ipsum resident omnia fatuis optanda virginibus. pulchritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & solicitus est singulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Venerem intulit, fecitq; Saluatoris & Sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic agnas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum vteris, iam relanguens & victus voluptatis euictor euolat, Domino suo victrices aquilas mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille regem impigrè adit, Abbatissam, & suas prægnantes, & omnibus prostitutas edocet, exploratoribus missis omnia probat. Berkleiam ipsis petit eiectis, & à Domino suo accepit*, vxorique Guedæ reliquit, sed *quia de hoc Manerio*, sic habet liber * Censualis Angliæ, *pro destructione Abbatiæ ipsa aliquid comedere nolebat, emit pro illa* Vdecester *vt inde viueret, donec ad Berchelay maneret*. Sic malè parta mens bona semper auersatur. Quomodo Rex Edwardus secundus vxoris artibus regno

Barkley.

Vide Bristow in Somersetshire pag 204.

Godwini fraus.

* Domesday booke.

Subdola Episcopi versutia.

Edw. secundi cædes.

regno exutus, in huius loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula sine interpunctionibus ad eius custodes scripsit. *Edwardum occidere nolite timere bonum est:* vt pro sensus varietate & illi cædem patrarent, & ipse se commodè excusaret, malim ab Historicis petatis, quàm à me expectetis. Sub hoc *Auen* fluuiolus mare subintrat, ad cuius fontes vix 8. mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearum, & ostrearum specie enascuntur, quæ siue viua aliquando fuerint animantia, siue naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius verò Philosophorum ætate nostra Coryphæus animantia fuisse minimè dubitat in mari enata, & in montes vndis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arenâ primùm in tumulos coniectâ, marêque inundâsse vbi nunc montes exsurgunt, eodemque recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hæc extra callem.

Cochleæ lapideæ.

Traiectus.

TRAIECTVS cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinæ æstuarium traijcere solebāt, olim erat vt conijcimus ex nomine apud *Oldbury* i. si interpreteris, *vetus oppidum*, vt nos hodie ad **Aust** viculum paulò inferiùs. Hic **Austcliue** olim vocabatur, cliuus enim est præruptus, & memoria sanè dignum est quod hoc loco factum fuisse scribit Mapæus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad* **Austcliue**, *Leolinus Walliæ regulus ad Betheslei egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus minimè descenderet, nec Sabrinam traijceret, Edwardus ad Leolinū transijt. Videns autem ipsum, & agnoscens Leolinus proiecto pallio solenni, nam se foro parauerat, vsque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientissime Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit ineptiam, collum ascende, quod contra te fatuus erexi, & sic intrabis terram quam tibi hodiè tuam fecit benignitas, acceptúmq; humeris super pallium suum sedere fecit, & iunctus manibus sibi fecit* * *hominium.* In eodem etiam littore **Thornbury** iacet, vbi fundamenta magnifici ædificij educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt testatur inscriptio, vndecimo supra millesimum quingētessimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infusus Glocestrenses & Sommersettenses diuidit, nec procul ab eius ripa **Puclechurch** cernitur, olim villa Regia **Pucelkerks** dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum suum, & *Leone* hominem profligatissimum, se interponeret, occubuit.

Austcliue.

Superbia humilitate deuicta.

*homage.

Thornbury.

Puclechurch

occubuit.

Huic vicina ſunt *Winterbourne*, quæ ſuos Dominos habuit *Bradſtonos* nomine, à quibus Vicecomites *Montiſacuti*, Barones de *Wentworth*, &c. genus deducunt, *Acton* quæ equeſtri familiæ de *Acton* nomen fecit, cuius hæres enupta Nicholao *Pointz* Equiti aurato tempore Edwardi 2. eius poſteris reliquit. **Deorham** viculus, Saxonicè Deoꝑham, vbi cruento admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannorum regulos, *Commeail*, *Condidan*, & *Fariemeoil*, cum ſuis occidione occidit, & agri illius poſſeſſione Britannos omnino exuit. Ampliſſima valla caſtrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expreſſiſſima etiamnum eò loci ſuperſunt. Baronia hæc fuit Iacobi de *Nouomercatu* qui tres filias progenuit, Nicholao de *Moelis*, Radulpho Ruſſell à quo Gorgi, & I. de *Botereaux* enuptas.

Bradeſtoni. · *
Acton Ireton.
Pointz.
Deorham.
Marianus.
Iacobus de Nouomercatu.

Magis ad Septentriones *Dureſley* conſpicitur antiqua (vt fertur) Barkleiorum poſſeſſio, & haud ita procul ad ortum *Beuerſton* caſtrum quondam Gournaiorum, & *Ab-Adamorum*, qui ſub Edwardo primo floruerunt, poſteà Barkleiorum ordinis equeſtris.

Beuerſton
Ab-Adam.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam ſita ſunt curſim perſtrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, **Cotſwold** ſcilicet quæ à collibus & ouilibus ſic dicta. Montes enim & colles **Woulds** olim dixerunt Angli, vnde Gloſſarium antiquum Alpes Italiæ **The Woulds of Italie** interpretatur. In his candidiſſimi ouium greges maximo numero paſcuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter ſitum gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ molliſſimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quaſi in vna vicinia hæc quatuor loca cernuntur, *Campden*, vulgò *Camden* mercatus ſatis celebris, vbi (vt author eſt Ioannes Caſtoreus) Saxonici generis reges omnes anno ſalutis 689. conuenerunt, & in commune de bello contra Britannos conſuluerunt. Tempore Guilielmi Conqueſtoris poſſeſſio erat Hugonis Comitis Ceſtriæ, & ab eius poſteris ad Rogerum de *Somery* deuenit per Nicholeam de *Albiniaco*. *Hales* monaſterium nuper florentiſſimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno ſuo Alexandro de *Hales* in ſpinoſa illa Scholaſticorum Theologia coryphæo laudatum: Tertium eſt *Sudley* olim *Sudleagh* caſtrum elegantiſſimum, nuper ſedes Ægidij

Cotſwold.
Campden.
Inquiſitio 2. Edward. 1.
Hales.
Sudley.

Baronis

Barones de Chandos. Baronis de *Chandos*, cuius auum Ioannem Maria Regina Baronem de *Chandos* creauit, quòd ex antiqua familia de *Chandos* originem duxit, è qua effloruit Ioannes Chandos Baro de *Sancto Saluatore* ab omni rei militaris laude fœlicissimus. Olim verò nobiles qui hinc de *Sudley* nominati incoluerunt, ex antiquissima Anglica prosapia, scilicet Goda Ethelredi Regis filia prognati, cuius filius Radulphus Medantinus Herefordiæ Comes genuit Haraldum Dominum de *Sudley*, cuius soboles hîc diu floruit, donec deficientibus masculis, hæres cum Guilielmo Butler de *Wem* nuptias contraxit, illique peperit Th. Dominum de *Sudley*, ille verò genuit Radulphum Thesaurarium Angliæ qui hoc castrum nouis ædificijs instaurauit, cuius sorores in familias de *Northbury*, & *Belknape* enuptæ fuerunt per quas breui in varias familias possessiones sunt distractæ. Quartum est **Winchelscombe** oppidum satis frequens, vbi Kenulphus Mercius monasterium erexit, & quo consecrauit die, Edbricthum Cantij regem quem captiuum tenuerat, gratis ad suos demisit. Vix credas in quanta celebritate hoc monasterium iampridem fuerat ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis, quem soror, vt hæreditatem interuerteret, clanculùm è medio sustulit, & in Martyrum catalogum maiores retulêrunt. Territorium huic adiacens quondam per se Comitatus, siue Vicecomitatus censebatur, Legimus enim in antiquo manuscripto codice ecclesiæ Vigorniensis. *Edric cognomento* Streona *id est, adquisitor, qui sub rege primitùs Athelredo, & posteà aliquandiu sub Cnut, siue Canuto omni Anglorum regno praerat, & quasi subregulus dominabatur, Vicecomitatum de* **Winchelcombe**, *quæ per se tunc erat, vicecomitatui* **Glocester** *adiunxit.*

Barones de Sudley

Winchelscombe.

Inferiùs *Brimesfeld* iacet quæ suos olim Dominos habuit Giffordos, quibus vxorio iure lauta Cliffordorum hæreditas obtigit, & statim per filias ad Dominos *Le-Strange de Blakamer*, & Audleios decidit. Iuxtà *Corinus* fl. nunc *Churne* inter colles se in austrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id est Cornouium aqua, exactè ad xv. à Glocestria, vt ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Anglosaxones Cypenceaſtep dixerunt, nos hodiè **Circester**, & **Circiter**. Mœnium ruinæ peramplum fuisse declarant, quæ duo vtiq; milliaria vt ferunt in ambitu collegerunt. Inclaruisse comprobant Romanorum nummi, pauimenta

Barones de Brimesfeld.

Corinium. Circester.

pauimenta tessellata, & marmora inscripta subinde effossa, quæ cùm in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta periêrunt, & viæ illæ Romanorum consulares quæ hîc transuersè se intersecarunt, quarum illa quæ ad Gleuum siue *Glocester* duxit conspicuo aggere adhuc extat vsque ad *Birdlip hil* & diligenter intuenti saxis constrata videtur. Britannici annales hanc vrbem à Gurmundo, nescio quo tyranno Africano, strategemate per passeres incensam deflagrasse produnt, vnde *Passerum vrbem* Giraldus vocat, & Nechamus, *Via Rom.*

Vrbs vires experta tuas Gurmunde per annos
Septem.

Quis fuit hic Gurmundus planè ignoro. Incolæ sub vrbem molem ostendunt, quam Gurmundum iecisse ferunt, *Grismundi* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei historicus Ceaulin hanc Britannis abstulisse memorat, quo tempore eorum exercitus ad **Deorham** fudisset, & Gleuum in potestatem redegisset. Longo pòst tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Mercium à Cineglis̃o Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumsideret. In Merciorum tamen potestatem cum vniuerso agro tandem deuenit, & ad Saxonicam vsque monarchiam permansit. Sub qua luctuosam, affligentibus Danis, fortunam subijt, à Gurmone fortasse illo Dano, qui & *Guthrum*, & *Gurmondus* ab historicis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua sunt agri compascui, & ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, primùm extructi & ab Henrico 2. restaurati. In quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* sepultos accepimus. Lanificio maximum quæstum faciunt incolæ, & Richardi primi singularem in se benignitatem prædicant, qui cœnobium locupletauit, & septem adiacentibus Centurijs præfecit, *ad tenendum ad feodi firmam*, vt causas cognoscerent, & mulctas, aliáque ex causis illis cognoscendis emolumenta sibi ipsi haberent. Rex etiam Henricus 1111. nonnulla indulsit priuilegia ob operam strenuè præstitam in proceres nonnullos, qui cùm in eius caput conspirassent, huc se subduxerant. Corinio relicto, Corinus flu. Isidi ad sextum milliare se consociat. Isis enim vulgò *Ouse*, vt Glocestrensis origine esset, ex huius agri australi limite, iuxta **Tocleton** viculum haud procul à via illa celebri *Foss-way* venis perennibus manat. Hic ille Isis, qui posteà recepto Tama, *Tamisis*, composito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum *Isis fl. qui posteà Tamisis.*

Y regnator,

regnator, de quo non immeritò dicere liceat, & ferere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poeticam verò fontis descriptionem ex Tamæ, & Isis connubio subiunxi, quam siue admittas, siue omittas minimi refert.

Lanigeros quà lata greges Cotswoldia pascit,
Crescit & in colles faciles, visura Dobunos,
Haud procul à Fossa *longo spelunca recessu* *Fosse way.
Cernitur, abrupti surgente crepidine cliui:
Cuius inauratis resplendent limina tophis,
Atria tegit ebur, tectumque Gagate Britanno
Emicat, alterno solidantur pumice postes.
Materiam sed vincit opus, ceduntq; labori
Artifici tophus, pumex, ebur, atque Gagates.
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Passibus obliquis voluentia sydera lustrans:
Oceano tellus coniuncta marita marito
Illinc calatur, fraternaq; flumina Ganges,
Nilus, Amazonius, tractúsq; binominis Istri,
Limpidus & Rhenus: sed & his intermicat auro
Vellere Phrixæo diues, redimitaq; spicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis,*
Quæ Scotis dat fræna feris, & calcat Hibernos.
Vndoso hic solio residet regnator aquarum
ISIS, *fluminea qui maiestate verendus*
Cæruleo gremio resupinat prodigus vrnam,
Intonsos crines vluis & arundine cinctus,
Cornua cana liquent, fluitantia lumina lymphis
Dispergunt lucem, propexa in pectore barba
Tota madet, toto distillant corpore guttæ:
Et salientis aquæ prorumpunt vndiq; venæ.
Pisciculi liquidis penetralibus vndiq; ludunt,
Plurimus & cygnus niueis argenteus alis
Peruolitat circum.

Glocestriæ Comites. Quod ad Comites attinet, quidam Guilielmus *Fitz-Eustace*, tanquam primum Comitem nobis obtruserunt, quis hic fuit nondum comperi, nec vnquam natum fuisse credo. Quod verò comperi, lectori non subducam. Sub Normannorum ingressum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse in historia Tewkesburiensi legi, quem Matildis Guilielmi Normanni vxor, spretæ iniuriâ formæ exulcerata (eius enim nuptias priùs asperantus

aſpernatus erat) infeſtiſſimè exagitauit, & cùm in vincula tandem coniecisset, eius poſſeſſiones & titulos à victore Rege Robertus filius Haimonis Corbulenſis, vulgò *Fitz-Hamon* dictus accepit, cuius filiam Mabiliam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit, primuſque Glocestriæ Comes factus vulgò *Glocestriæ Conſul* appellatur, qui hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cuius tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt; maxima natu Iſabella Ioannem filium Henrici ſecundi hoc titulo ornauit, ſed is poſteà cùm regni compos eſſet, illam repudiatam pro 20000. Marcis dedit Galfrido de *Magnauilla* filio Galfredi, filij Petri Comitis Eſſexiæ, quem fecit Comitem Glocestriæ. Poſteà Almaricum Ebroicenſem Glocestriæ Comitem dixit, vtpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius minima natu. Sed Almarico ſine prole defuncto, ad Amiciā filiam natu minorem deuenit hæreditas, quæ Comiti Clarenſi elocata Gilbertum de *Clare*, ſiue Clarenſem Glocestriæ Comitem peperit, cuius filius Richardus, nepos Gilbertus ſecundus, & abnepos Gilbertus tertius, qui in prælio ad *Sterling* in Scotia cecidit, ordine ſucceſſerunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adoleſceret Radulphus de *Monte Hemerij*, qui clandeſtinis nuptijs Gilberti ſecundi viduam, regis * filiam in vxorem duxerat, aliquandiu Glocestriæ Comes dictus erat. Poſteà hic honor ad * Hugonem de *Spencer* iuniorem (duxerat enim primogenitam filiam Gilberti ſecundi) qui à regni proceribus ſuſpenſus, & inde ad Hugonem de *Audley*, qui alteram filiam duxerat, gratia Edw. 3. deuolutus eſt. Eo defuncto in Ducatum hunc titulum erexit Richardus. 2. tréſque Duces habuit, Thomam ſcilicet de *Woodſtocke*, Humfredum Henrici quarti filium de Repub. literaria meritiſſimum, & Richardum, qui poſteà regnum occupauit Richardi III. nomine notus, quibus omnibus ſe Seianum equum præbuit. Poſt Thomam de *Woodſtock* capite truncatum, Thomas de *Spencer* (quod tacendum non eſt) Comitis Glocestriæ titulum à Richardo ſecundo obtinuit, & ſtatim amiſit ab Henrico IIII. exturbatus, ſiue vt vulgò loquuntur, degradatus, & Briſtoliæ ſecuri percuſſus. Hæc de Comitibus ex hiſtoria Tewksburienſi paucis perſtrinximus.

Pat. 15. Ioan. R. 4.

Placita in Octab. Mich. 4. E. 1. R. 26.

** Ioanna de Acres dicta quia Aconi in terra Sancta nata, filia Edw. 1.*

**Tho. De la more in vita Edw. 2.*

Parœciæ 280. in hoc Comitatu comprehenduntur.

Hospite, suscepit saluum, saluúmq; remisit.

Iacentibus agris indè sæpiùs innatans Isis Windrusho fluuiolo primùm augetur, qui è Cotteswoldia profluens ad ripas **Burford** videt, Saxonicè Beoƿfoꝛd, vbi Cuthredus Occidentalium Saxonum rex, tunc Merciorum beneficiarius, cùm acerbissimas Æthelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non posset, qui suorum succum & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Heraldorum gratiam adnoto, aureum Draconem depictum fuisse memorant authores. Inde *Minster Louell* præteruehitur sedem olim Baronum Louellorum de *Tichemersh*, qui à Lupello Normanno nobili exorti multis seculis floruerunt, & opulentis nuptijs cum hæredibus de *Tichemersh*, Dominorum *Hollande*, *Deyncourt*, & Vicecomitum de *Bellomonte* aucti. Defierunt verò in Francisco Vicecomite *Louell* Camerario Richardi Tertij, à Rege Henrico VII. proscripto, cuius soror erat Frideswida auia Henrici Domini *Norris* qui nunc floret. Hinc *Whitney* perfundit Windrushus antiquum oppidum, & ante Normannica tempora Episcoporum Wintoniensium, cui adiacet *Coges* caput Baroniæ de *Arsic*, cuius domini è familia Comitum Oxoniæ prognati multos ante annos sunt extincti. Iuxta quod *Wichewood* saltus latè patet, qui quondam latiùs patuit. Nam *Rex Richardus* III. *deafforestauit magnum agrum de* **Wichelwood** *inter* **Woodstocke** *&* **Brightstow**, *quem Edwardus* IIII. *forestæ incorporauit*, vt testatur I. Rossus Warwicẽsis. Windrusho recepto ad **Einsham** defertur Isis, Saxonicè Eignesham, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britannis primus abstulit, Ethelmarus vir nobilis monasterio ornauit. Quod Ethelredus Rex Angliæ anno salutis 1005 confirmauit, & *libertatis priuilegium* (ex ipso Autographo loquor) *cum signaculo sanctæ crucis confirmando consignauit*. Nunc autem in priuatas ædes conuersum Comitem Derbiensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidem *Euenlode* fluuiolus emittitur è Cotteswoldia etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vastos scilicet lapides in orbem dispositos, quos **Rollerich stones** vulgus appellitat, hominésque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguerunt, somniat. Victoriæ autem alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui posteà rerum in Normãnia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, &

Burford. Barones Louel. Whitney. Barones de Arsic. * Einsham. * Rollerich stones.

Normannis Angliam bellorum æstu exagitaret, Danos cum Anglis prælium ad **Hoknorton** conseruisse legimus, & posteà iterùm dimicâsse ad **Scearstane** in Huiccia, quem etiam iudicârim lapidem esse illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus distinguit, Hoc enim Saxonica illa dictio **Scearstane** planissimè innuit. *Hochnorton* verò ille de quo dixi, ob rusticitatem incolarum superiori seculo cessit in prouerbium, vt inde natum dicerent, quasi Suillium, qui moribus sit agrestioribus. Nulla re olim magis innotuit quàm miseranda Anglorum cæde in prælio contra Danos sub Edwardo Seniore. Baronia fuit posteà D'Oiliorum honoratę & antiquæ familiæ Normannicæ, quorum in Angliã primus ingressus est Robertus *D'Oilye*, vel rectiùs de-*Oilgy*, qui ob operam strenuè præstitam hunc vicum, plurimásque terras à Guilielmo Conquestore accepit, nonnullásque dedit fratri suo iurato Rogero Iuereio, quæ dictæ fuerunt Baronia de S.*Valerico*. Verùm cum Robertus ille sine hærede masculo diem obijsset, successit frater eius Nigellus, cuius filius Robertus secundus fuit fundator Monasterij *Osney*. Tandem verò hæres huius familiæ *D'Oily* enupta fuit Henr. Comiti Warwicensi, cui peperit Thomam Comitem Warwici, sine prole defunctum regnante Henrico tertio, & Margaretam quæ etiam sine sobole obijt, licèt duos habuerit maritos, Ioannem Marescallum, & I. de Plessetis vtrumque Warwici Comitem, Tunc verò, ex ipsa largitionis charta loquar, Rex Henr. 3. *Hocbnorton, & Cudlington concessit Ioanni de Pessetis siue Plessy, quæ fuerunt quondam Henrici D'Oily & quæ deuenerunt in manum Regis post mortem Margaretæ quandam Com. Warwici vxoris prædicti Ioannis, tanquam eschaeta de terris Normannorum, habendum & tenendum donec terræ Angliæ & Normanniæ fuerint communes.* Ex hac tamen antiqua & celebri stirpe equestris D'Oliorum familia etiamnum in hoc Comitatu superest.

Hocbnorton. * Lib. Osniensis. D'oily. Baronia de Sancto Valerico. * Registr. Mon. de Osney. 37. H. 3.

Nihil aliud memorandum præterfuit *Euenlode*, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet **Woodstock** Saxonicè puðeſtoc, id est, *locus syluestris*, vbi Etheldredus rex olim ordinum conuentum habuit, & leges tulit. Ædes hic sunt regiæ magnificentiæ plenæ ab Henrico primo constructæ, qui etiam viuarium amplissimum saxeo muro incinctum adiunxit, quod primum fuisse in Anglia viuarium scribit Ioannes Rossus, licèt *Parcus syluestris bestiarum* semel atque iterum in Censuali Angliæ libro legatur. Verùm iam inde in eum numerum excreuêrunt,

Woodstocke. Viuarium in Anglia primum.

uêrunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur, eò vsque venandi studium maiores nostros prouexit. Referunt historici nostri Henricum II. cùm Rosamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Rosamundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursúque inexplicabili inædificâsse, qui tamen hodiè nusquam apparet. Oppidum ipsum cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo & nostris poëtis Anglicis illud verè asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit: *Labyrinthus.* *Galfredus Chaucer.*

Hic ille est cuius de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poëtastras nostros longo pòst se interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Isis cùm *Euenlodum* iam admiserit, diuiso alueo in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas **Godstow**, id est, *Dei locus*, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex instaurauit, annuóque censu dotauit, vt virgines illæ sacræ suis suffragijs (ea enim persuasio iam omnium animos occuparat) Henrici II. & Rosamundæ animabus subuenirent. Illa enim ibi cum hoc Epitaphio Rythmico sepulta: Godstow.

Hac iacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Necdum in vnum se collegit Isis, cum Cherwellum qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi prouincia obuium habeat, Hic **Banbury** quondam Bananbyrig primùm perfundit, ad quod Kinricus Visisaxo Britannos pro aris & focis fortitèr dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus Neuill Comes Warwicensis, dùm à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligauit, vt statim etiam ipsum Edwardum IIII. consilij inopem ceperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, nam castrum illud intercidit, quod Alexander Lincolniensis Episcopus (ad Lincolniensem enim cathedram spectat oppidum) coustruxit, qui cùm latè potiùs, quàm lætè habitare voluit, plurima sibi Banbury.

mala ex insanis substructionibus accersuit.

Iam indè longo decursu nihil hac parte præter cultissimos agros, & lætissima prata cernit Cherwellus. In quibus consident *Islip* olim *Ghistlipe* locus natalis Edwardi Regis illius quem ob pietatem, & continentiam *Confessoris* nomine dignati sunt maiores, vt ipse testatur in Autographo quo hoc suum Manerium Ecclesiæ Westmonasteriensi dedit, & *Hedindon* quam in Baroniam Thomæ Basset Rex Ioannes donauit. Vbi verò cum Iside confluit, & amœnissimæ, quas dixi, insulę aquarum diuortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenford, vulgò Oxford, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ *κμκστιον*, & *ερεισμα*, imò Sol, Oculus, & anima, literarum & sapientiæ clarissima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè distribuuntur. Vrbs egregia, & nitida siue priuatorum ædificiorum elegantiam, siue publicorum dignitatem, siue situs salubritatem, & amœnitatem spectes. Planitiem enim ita obuallant nemorosi colles, vt hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephiro excluso, tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittant, vnde ab hoc situ *Bellositum* quondam dictam fuisse produnt scriptores. Nonnulli, qui tamen mea opinione, fallacem opinionis succum imbiberunt, hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannicè appellatam, & nescio quos Vortigernos, & Mempricios extruxisse opinantur. Quodcunque verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenford dixerunt, & ea planè significatione, qua Græci suos *Bosphoros*, & Germani suam Ochenfurt ad Oderam habent, à boum scilicet vado, quo etiam sensu Britannis nostris hodiè *Rhidychen* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab Ouse fluuio, qui Latinè Isis, nomen deducit, & Ousford vocatum fuisse arbitratur, cùm Insulæ amnicæ quas Isis hìc dispergit, Ousney dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus nostris legitur) hanc vrbem etiam Britannico sæculo Musis consecrauit, quas Græcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantarium transtulêrunt. Scribit enim Alexander Necham. *Iuris ciuilis peritiam sibi vendicat Italia: sed cælestis scriptura & liberales artes ciuitatem Parisiensem cæteris præferendam esse conuincunt. Iuxta vaticinium etiam Merlini viguit ad* Vada Boum sapientia tempore suo ad Hiberniæ partes transitura.* Verùm tùm insequens ætas Saxonica vrbium euersionibus continenter decurreret, communem temporum inclinatione

Islip.

Hedindon.

Oxonia. Oxford.

* *Lib 2. de Natura rerum.*

inclinatione sortem subijt, & longo sanè tempore solummodo Frideswidæ reliquijs celebrata fuit, quæ in Diuas relata, eò quòd solennibus votis se Deo obstrinxisset, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret, non sine miraculo, oculis (vt scribunt) captus fuisset. *Hæc*, vt apud Guilielmum Malmesburiensem legitur, *virginei triumphi compos hîc statuit monasterium, in quod cùm tempore Egelredi Dani neci adiudicati confugissent, pariter cum domibus insatiabili ira Anglorum absumpti sunt. Sed mox regis pœnitentia purgatum sacrarium, restitutum monasterium, veteres terræ redditæ, recentes possessiones additæ, tandémque locus datur à Rogero Sarisburiensi Episcopo excellentis literaturæ Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omissis ad Academiam redeamus. Posteà pientissimus Rex Alfredus Musis iamdiu exulantibus sua adyta restituit, tribus constructis Collegijs: Grammaticis vno, Philosophis altero, & Theologis tertio. Verùm hoc pleniùs intelligas ex his verbis veterum Annalium Noui Monasterij Wintoniæ. *Anno Dominicæ incarnatione 886. anno secundo aduentus sancti Grimbaldi in Angliam incepta est Vniuersitas Oxoniæ: primitùs in eadem regentibus, ac in schola Theologia legentibus, sancto Neotho Abbate, nec non in Theologia doctore egregio, & S. Grimbaldo sacræ paginæ suauissimæ dulcedinis excellentissimo professore, in Grammatica verò & Rhetorica regente Asserio monacho, & in arte literatoria viro eruditissimo. In Dialectica verò, & Musica, & Arithmetica legente Iohanne monacho Meneuensis ecclesiæ, in Geometria, & Astronomia docente Ioanne monacho, & Collega S. Grimbaldi viro acutissimi ingenij, & vndicunque doctissimo, præsente gloriosissimo & inuictissimo Rege Alfredo, cuius in omni ore, quasi mel indulcabitur memoria:* Statim vt legitur in optimo manuscripto illius Asserij exemplari qui eodem tempore hîc bonas literas professus est. *Exorta est pessima ac teterrima Oxoniæ discordia inter Grymboldum, doctissimósque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illos scholasticos quos ibidem inuenisset: qui eius aduentu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant. Per tres annos haud magna fuerat inter eos dissentio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate posteà erupit, ipsa erat luce clarius. Quod vt sedaret, rex ille inuictissimus Alfredus de dissidio eo, nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, vt finem modumque huic controuersiæ imponeret, qui & ipse summos labores hausit, causas & querelas vtrinque illatas audiendo:*

Frideswida. 886 *

Caput

Caput autem huius contentionis in hoc erat positum: Veteres illi scholastici contendebant antequam Grymboldus Oxoniam deuenisset, literas illic passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores quàm priscis temporibus, plerisque nimirum sæuitia ac tyrannide paganorum expulsis. Quinetiam testimonio illius loci ordines ac instituta à nonnullis pijs & eruditis hominibus fuisse sancita, vt à diuo Gilda, Melkino, Nennio, Kentigerno, & alijs qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem fœlici pace & concordia administrantes, ac Diuum quoque Germanum Oxoniam aduenisse annique dimidium illic esse moratum, quo tempore per Britanniam iter fecit aduersus Pelagianorũ hæreses cõcionaturus, ordines & instituta supra mirum in modum comprobauit: Rex ille inaudita humilitate vtramque partem accuratissimè exaudiuit, eos pijs ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, vt mutuam inter se coniunctionem, & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex vtraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros sperans. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Alfredo recens fundatum proficiscebatur. Deinde tumbam Wintoniam transferri curauit, in qua proposuerat post huius vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Diui Petri in Oxonia, quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento, de saxo summa cura perpolito.

Hanc rediuiuam fœlicitatẽ paucis pòst annis vna, & altera calamitas excẽpit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuoluerunt, statímque Haraldus *Leuipes* barbara immanitate ita in eam sæuijt ob quosdam è suis tumultu interfectos, vt tristissimum studiosorum exilium subsequutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermortua ad Guilielmi Normannici vsque tempora iacuerit. Quem aliqui expugnasse falsò scribunt, sed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperàm concepta illis imposuit. Tunc tamen sedem fuisse studiorum ex his Ingulphi verbis, qui ea ætate floruit, intelligatur. *Ego Ingulphus constitutus primùm Westmonasterio, postmodùm Oxoniensi studio traditus cùm in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem, &c.* Verùm hoc tempore ita exhausta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Cẽsuali Guil. Conq. libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint præter 24. mansiones Murales, quingentæ ex illis censui soluendo non essent. Vtque eius libri verbis loquar, *Hæc vrbs reddebat pro theloneo, & gablo, & alijs consuetudinibus*

ſuetudinibus per annum Regi quidem viginti libras, & ſex ſextarios mellis, Comiti verò Algaro decem libras. Paulò pôſt Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (de quo ſuprà diximus) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepiſſet, caſtrum ad occiduam vrbis partem magnis aggeſtis molibus extruxit, & in eo eccleſiam S. Georgij parochialem, in quam cùm Stephano Rege arctiſſimè obſidente Matildem Imperatricem in hoc caſtro, Parochianis ingreſſus non pateret, Capella S. Thomæ in vicinia extructa fuit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipſam vrbem incinxit, quæ nunc ſenſim expugnat vetuſtas. Robertuſque eius è fratre Nigello nepos Regis Henrici primi à cubiculis *Oſney* cœnobium ampliſſimum (vt ex parietinis videre eſt) in medi amni ſub caſtro fundauit, perſuaſione Edithæ filiæ Forni vxoris eius, quæ prius fuerat amaſia Regis Henrici primi. 1074 Regiſtr. Monaſt. de Oſeney. Oſny. 1129

Eodem tempore *procurante* (vt ſcribit Ioannes Roſſus Warwicenſis) *Rege Henrico primo lectura Theologiæ quæ diu ceſſauerat Oxoniæ reflorere cœpit, & nouam Aulam ibi ædificauit.* In qua in lucem editus erat ille verè * Θυμολέων Richardus primus Rex Angliæ, vulgò *Leoninus*, animi excelſi & erecti pleniſſimus. Reipub. Chriſtianæ, Anglorum gloriæ, & paganorum terrori natus. In cuius mortem Poëta eo ſeculo minimè malus luſit. Rich. Cuer de Lion.

Viſcera Carceolum, corpus Fons ſeruat Ebrardi
Et cor Rothomagum, magne Richarde, tuum.
In tria diuiditur vnus, qui plus fuit vno,
Nec ſupereſt vno gloria tanta viro.
Hic Richarde iaces, ſed mors ſi cederet armis,
Victa timore tui, cederet ipſa tuis.

Verùm ædes has Regias in Conuentum Carmelitarum Rex Edwardus III. tandem conuertit.

Sic ædifitijs recreata vrbe, huc quaſi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & refloruêrunt literæ, opera inprimis Roberti Polenij viri ad Rempub. literariam promouendam nati, qui nihil non egit vt aridæ quaſi vrbis viſceribus obſtructos Muſarum fôtes denuò aperiret, fauente inprimis (vt author eſt Lelandus) Henrico. I. Henrico II. & Richardo eius filio de quo modò dixi. Polenij verò conatus adeò fœliciter ceſſit, vt regnante Ioanne, tria millia ſtudioſorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrarunt; quòd in ſtudioſam hanc hominum

num nationem ciues iniquiores viderentur; sed pacato tumultu, post breue tempus sunt reuersi. Tunc autem,& subsequente tempore, vt Deus vrbem hanc Musis, ita optimos principes,& præsules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendísq; literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus III. salutata Fridesvvida, quod piaculare anteà creditum, superstitiosam formidinem exemisset, qua principes, ne Oxoniam adirent, sacrifici deterruissent, & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuersias habuisset; superiorum regum priuilegia confirmauit, & ipse nonnulla irrogauit. Tantáque iam erat eruditorum copia, vt innumeri diuinis, humanisque artibus instructissimi, cùm in Ecclesiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæúsque Parisiensis *Vniuersitatem Oxoniensem secundam à Lutetia Ecclesiæ scholam, imò Ecclesiæ fundamẽtum* disertè appellârit. Vniuersitatis enim nomine iam anteà honorârant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Parisiensem, & Patauinam, in suis decretis eo tempore dignati fuerunt. Et Hebraica lingua cœpit legi per Iudæum conuersum 1318. *cui pro stipendio quisque ex Clero Oxoniensi pro singulis Marcis sacerdotij sui vnum conferret denarium.* Iam boni Mæcenates vrbis interiora, & suburbana augustissimis Collegijs, Aulis, & Gymnasijs, & ea rursum redditibus opimis animare cœperunt. (Maxima enim Academiæ pars erat anteà in suburbijs extra portam borealem) regnante adhuc Henrico III. Gualterus Merton Episcopus Roffensis Collegium quod in agro Surriensi posuerat, anno 1274. Oxoniam transtulit, locupletauit, & Mertonense Collegium dixit, statímque Guilielmus Archidiaconus Dunelmensis opus illud Alfredi, quod Vniuersitatis nunc vocant Collegium, nouis operibus restaurauit. Quo tempore studiosi, quòd Ottonem Pontificis legatum, siue potiùs hirudinem ad exsorbendum sanguinem Anglicum emissum duriusculè exceperint, sacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolense fundauit & denominauit. Iamque, vt scribit Armachanus, triginta millia studiosorum hîc censebantur. Sub Edw. 2. Gualterus Stapledonus Episcopus Exoniensis Exoniense Collegium, Aulamque Ceruinam, & ipse Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò *Orial*, & Aulam S. Mariæ posuit. Posteà Philippa Regina, Edwardi III.

Registr. Monast. Hide.

Collegia.

111. vxor Collegium Reginæ, siue Reginale, vt vocant, & Simon Islip Archiepiscopus Cantuariensis Cantuariense extruxit. Cùm studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuisis factionum nominibus, Septentrionales, & Australes ad intestina, & insana inter se arma conclamarent, vnde Septentrionales Stanfordiam secesserunt: & scholas ibi aperire cœperunt. Sed Pauculos post annos, cùm Phœbus Musis lætiùs illucens has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges ne quis Oxoniensis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus Wiccanus Episcopus Wintoniensis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è suo Wintoniensi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruil Episcopus Dunelmensis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum vsum, optimis authoribus vndiquáque conquisitis instruxit. Eiúsque successor Thomas de *Hatfield* Dunelmense Collegium monachis Dunelmensibus, & Richardus Flemming Lincolniensis Episcopus Lincolniense locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Glocestrense collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui posteà apud suos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in suburbijs surrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Insequente seculo cùm regnaret Henricus v. H. Chicheleius Archiepiscopus Cantuariensis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriæ, alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statímque Guilielmus Wainflettus Episcopus Wintoniensis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, situ percommodum & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodémque tempore Schola Theologica tanta elegantia extructa est, vt illud Xeuxidis ei iure inscribi possit, *Inuisurum faciliùs aliquem, quàm imitaturum*; & in eius superiori parte Bibliothecam institutam centum viginti nouem selectissimis libris, quos magnis impē sis ex Italia comparauit, exornauit Humfredus ille *Bonus* Dux Glocestriæ bonarum literarū summus admirator. Sed hos quorundā priuata auaritia publico vsui iampridem inuidit. Nunc verò quod fœlix faustúmq; sit clarissimus vir. Thomas Bodley huius Academiæ quondam alumnus tanto sumptu, tantóq; studio restaurat, vt denuò habeat Academia publicum sapientiæ armamentarium,

Schola Theologica.
Bibliotheca.

um, & ipse gloriam quæ omnium seculorum memoria efflorescat. Henrico VII. regnante, vt adhuc meliùs literarum honori consuleretur, Guilielmus Smith Episcopus Lincolnensis Collegium Ænei nasi, quod optimus ille & pius senex Dominus Alexander Nowellus Sancti Pauli Londini Decanus prouentibus auxit, & Richardus Fox Episcopus Wintoniensis Collegium Corpus Christi nominatum exædificauit: illósque subsequutus Thomas Wolsæus Cardinalis Eboracensis (vbi Fridesvvidę monasterium erat) omnium amplissimum & elegantissimum inchoauit, quod Henricus VIII. adiuncto Cantuariensi Collegio, magnis redditibus ditauit, & Ædem Christi dixit. Potentissimúsque idem princeps pecunia è suo ærario deprompta, ad vrbis dignitatem Episcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos professores instituit. Nostra itidem memoria, vt nouis etiam beneficijs Musas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equestris Dunelmense Collegium, & Thomas Whitus ciuis Londinensis, & equestris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ suis ruderibus sepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs instaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nominibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptistæ, illud sacrosanctæ Trinitati dicârunt. Maria etiam Regina publicas scholas bellè à fundamentis ædificauit. Et nuperimè Hugo Prisus Legum Doctor noui Collegij in honorem Iesu fundamenta fœlicibus auspicijs iecit. His Collegijs quæ numero sunt XVI. & Aulis prætereà VIII. eleganti structura, opimis redditibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas orbis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis verò animatis (sic enim meritò doctissimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium disciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia, tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, superfluit claritas; nec ego in altricis meæ laudes prodigus lasciuire videbor. Sat sit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius. *Clarior est quàm vt indicari egeat*. Sed pro coronide habe initium historiæ Oxoniensis è Procuratorum libro. *Contestantibus plerisque Chronicis, multa loca per orbis climata varijs temporibus variarum scientiarum studijs floruisse leguntur. Omnibus autem inter Latinos extantibus studijs Vniuersitas Oxoniensis fundatione prior, quadam scientiarum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ professione firmior, & priuilegiorum multiplicitate præstantior inuenitur*. Mathematici Oxonienses

Oxonienses hanc suam vrbem XXII. partibus à Fortunatis insulis abesse, Polum verò Borealem LI. gradibus, L. scrupulis sublimen attolli obseruarunt.

Cherwellum ab ortu influit riuulus, qui **Burcester**, Saxonicè Buꝛenceaſteꝛ & Beꝛnaceaſteꝛ præterfluit, antiqui nominis oppidulum, sed vbi nihil antiquum obseruaui nisi Bassettos eius olim Dominos fuisse, & cœnobiolum construxisse, à quibus posteà ad Barones *le Strange de Knocking* deuenit. Cùm verò sub Oxonia Isis & Cherwellus in vnum alueum aquas consociárint, Isis solidus, & concitatior in Austrum fertur, vt quem diu quæsierat, Tamam inueniat. Nec multa emensus est milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui vbi primùm hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodum grato intersidet. Tama enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occasu alter includunt: Satisque floruit ex quo H. Episcopus Lincolniensis viam publicam quæ infra fuit per medium oppidum regnante Henrico 3. deduxit. Alexander ille munificus Lincolniensis Episcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in castris extruendis profusio ab omnibus subaccusaretur, ad eluendam maculam, vt innuit Neubrigensis, monasteriolum iuxta oppidum extruxit, multísque post annis Quatremanni qui superiori seculo magni erant in hoc tractu nominis Xenodochium alendis pauperibus fundârunt. Verùm vtrúmque iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, siue *Williams*, miles quem Baronem *Williams de Tama* Maria Regina creauit, scholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue instituit. Inde Tama prope *Ricot* ædes elegantes defertur, quæ olim ad Quatremanos illos spectârunt, quorum stirps mascula cùm defecisset, venditionibus subinde alienatæ à *Fouleris* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Guilielmiadem sunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norricium, quem Serenis. Elizabetha Baronem Norricium de *Ricot* dixit, virum cùm generis splendore conspicuum, à Louellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tùm bellicosissima prole, quod Belgica, Lusitania, Britannia Armorica, & Hibernia contestentur, longè clarissimum. Demùm Tama *Dorcestriam* adijt, quæ nobis **Dorchester**, Bedæ *Ciuitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, sed nomine ex suo ingenio deprompto, satis tamen apposité, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam

Burcester.

Tama fl. Tame.

Claus. H. 3. 3.

L. Williams de Tame.

Ricot.

Baro Norris.

Dorchester.

habitatam fuisse eorum nummi sæpiùs eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cùm enim Cinigilsum Occidentalium Saxonum Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum Rex è sancto lauacro suscepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem Episcopo hanc ciuitatem ad faciendam inibi sedem Episcopalem.* Birinus iste, vt apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poëta satis vetustus qui eius vitam carmine descripsit.

Dignior attolli quàm sit Tyrinthius heros,
Quàm sit Alexander Macedo; Tyrinthius hostes
Vicit, Alexander mundum, Birinus vtrunque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus & hostem,
Sed sese bello vincens, & victus eodem.

Hanc sedem post 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Episcopi nomen vilesceret) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam transtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorcestria* (vt inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maiestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate noua.* Iam inde sensim deficere cœpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: satisque iam habet, quòd in adiacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc Tama, & Isis confluentes, quasi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtq; vndis, sic nomine coëunt. TAMISIS enim iam inde composito vocabulo nominatur. Quod primus obseruasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De hoc Tamæ & Isis connubio en carmina ex Poemate eodem titulo, quæ si placet, vel legas, vel negligas.

Sic Ior. & Dan. in terra sancta, Dor. & Dona in Gallia, vnde Iordan & Dordan. Tama, & Isis confluentes.

Hauserat intereà sperati coniugis ignes
Tama Catechlaunùm delabens montibus, illa
Impatiens nescire thorum, nupturaque gressus
Accelerat, longique dies sibi stare videntur,
Ambitiosa suum donec præponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
*Ambitio? notámq; suo iam nomine * villam*
Linquit, Norricijs geminans saluete, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petiti

* *Tame.*

Augurium

Augurium latura thori, tunc Tama resurgit
Nexa comam spicis, trabeæ succincta virenti,
Auroræ superans digitos, vultúmque Diones,
Pestana non labra rosæ, non lumina gemmæ,
Lilia non æquant crines, non colla pruinæ,
Vtque fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & vndanti legem formamq; capillo,
En subitò frontem placidis è fluctibus Isis
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu,
Iungit & optata nunc oscula plurima Tamæ,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,
Oscula mille sonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem descenditur vnà
In thalamum, quo iuncta FIDE CONCORDIA *sancta,*
Splendida conceptis sancit connubia verbis.

Paucísque interiectis versiculis

Dixerat, vnito consurgit & vnus amore
Lætior exultans nunc nomine TAMISIS *vno,*
Oceanúmque patrem quærens iactantior vndas
Promouet.

Hinc Tamisis **Benson**, olim **Bensington** adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditque Ceaulinum eam Britannis anno salutis 572. abstulisse, Occidentalésque Saxones ad ducentessimum inde annum tenuisse. Tunc enim Offa Mercius in rem famámque suam arbitratus vt illi nihil cis flumen haberent, expugnauit, suique iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus censetur, vicinásque habet regias ædes elegantes, sed minùs salubres ob halitus stagni adiuncti, ab vlmis *Ewelme* dictas, vulgo *Newelme*, quas construxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem Alicia vnica Tho. Chauceri filia, amplissimam hîc hæreditatem creuit, & præter has ædes, ecclesiam etiam elegantem in qua Alicia illa sepulta iacet, & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolniæ Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ fœlicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contra Henricum septimum moliretur, proscriptus omnibus honoribus & his possessionibus excidit, quæ in patrimonium Regium transcriptæ, statimque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamisis in se ferè reflectitur, Centuriam de **Henley** amplexus collibus

Benson. Ewelme.

Ancalites. surgentem, & syluis densiorem, quam ANCALITES tenuisse, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, suspicantur nonnulli. In hac sunt **Greies Rotherfield** ædes quas quondam Walterus Grey Archiepiscopus Eboracensis Guilielmo Grey nepoti dono dedit, *Grey de Rotherfield.* cuius hæreditas per Baronem de *Deincourt* ad Louellos devoluta fuit. Nunc Francisci Knowlles equitis clarissimi, & Aulæ *Henley.* Regiæ Thesaurarij est habitatio. Iuxtà *Henley*, olim *Hanleganz* ad Tamisim in ipso Comitatuum confinio se ostendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij subuehendo Londinum ligno, & distrahendo frumento quæstum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quòd Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Hungerfordos qui duarum Nundinarum ius oppido ab Henrico VI. impetrarunt, ad illustrissimam Hastingorum familiam hæreditariò deuenit. Quà verò Tamisis sub hoc nunc sublicio ponte coninngitur, olim saxeum fuisse ar- *Xiphilinus.* cuato opere ferunt. An verò hîc fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos transisse, cùm Britannos hoc tractu insequerentur, qui inferiùs flumen tranauissent, non facilè quis dixerit.

Ab **Henley** colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxoniensem hunc agrum à Buchingamiensi disterminant, ad quorum radices plura subsunt oppidula, inter quæ *Shirburne.* notissima sunt *Watlington* mercatus tenuis, olim Rob. D'oilij & *Shirburne* quondam Quatremanorum castellulum, nunc verò *Chamberlanorum* sedes, qui è Tankeruillæ Comitum familia oriundi, cùm Camerarij Normanniæ essent, prisco illo nomine *Tankeruillorum* obliterato, *Chamberlani*, id est, *Camerarij*, ex munere quod obierunt, nominari cœperunt.

Comites Oxoniæ. Oxoniensis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Augusta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primum collatus, in eius posteris masculis ita perpetua serie effloruit, vt iam Edwardus multis nominibus nobilissimus ab eo sit Comes decimus septimus, & inter Angliæ Comites Verorum familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatissima, & antiquissima habeatur.

Ecclesias parochiales 280. complectitur, hic ager.

CATTI-

CATTIEVCHLANI.

Obunis ad Ortum contermini sunt, quos Ptolemæus pro exemplarium varietate CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, *& Dio* CATTVELLANOS *vocat. Ex his quod fuerit verissimum nomen haud facilè dixerim. Liceat tamen quæso, opinionem, qua iamdiu animus mihi grauidus hac de re fuerit, quasi abortu hîc effundere. Ego hos olim* CASSIOS *fuisse dictos existimaui, ab his Cassijs eorum principem Cassiuellaunum, siue Cassibellinum denominatum, & à Cassiuellauni nomine hunc ipsum populum Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Casij enim inter Britanniæ gentes à Cæsare memorantur, quos certo certius est his in locis consedisse, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima* Caishow *etiamnùm appellatur.* Cassij.
Cùm autem Cassiuellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, vt ex Cæsare videre est, & in eius nomine Cassiorum appellatio planissimè se prodat: satis probabile videatur, Cassiuellaunum sic dictum, quasi Cassiorum principem. Id ni esset, cur hunc Cassiuellaunum vocârit Dio Suellan *pro* Vellan, *& Nennius Britannus non Cassibellinum, sed Bellinum, quasi illud esset proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec nouum videatur si principes olim à sua gente nomina sortiti fuerint. Catti in Germania suum Cattimarum, Teutones suum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottisonem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs nostri Casij suum Cassibellinum haberent?* Bellin.
Cùm Bellinus protritum fuerit in hac insula nomen, & nonnulli putârint Cinobellinum nostrum qui inter Icenos regnauit, quasi Icenorum Bellinum fuisse nuncupatum. Ab hoc igitur Cassiuellauno si Græci scriptores Cattwellanos, Cattieuchlanos, *&c. non detorserint, ego in hac re me omninò cæcutire fateor.*

Vnde autem Cassiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum

tum non est, nisi fortè à virtute bellica. Seruius enim Honoratus viros bello strenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vsi erant) Gessos *dictos prodit, vnde* Cethilou *Britannicam dictionem bellicorum semen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruisse manifestum est, continentia enim ante Cæsaris aduentum cum vicinis bella gesserant. Dobunorum partem in suam potestatem redegerant: Britannicorũ principem bello contra Cæsarem vniuersis copijs præfecerant, longe etiam lateq́; imperium & nomen protulerant. Vniformi etenim Cassiorum, siue Cattieuchlanorum appellatione insigniti erant, qui nunc tres agros siue Comitatus occupant: scilicet* Buckinghamshire, Bedfordshire, *&* Hertfordshire, *de quibus iam ordine, sed paucis dicamus.*

Dio.

Buckinghamshire.

Buckinghamshire, cùm fagis sit passim feracissimus, quas Saxones Bucken vocant, à fagis primarium oppidum Buckingham, & indè totus ager denominatus videatur. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos oppidum in Norfolcia *Buckenham* dictum, fagis circumsitũ esse accepimus. Hic ager minori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A meridie Bercheriam Tamisi seclusam, ab occasu agrum Oxoniensem, à Septentrione Northantonensem, ab ortu primùm Bedfordiensem: indè Hertfordensem, & posteà Mediosaxones prospicit. Solo est passim vberi, incolis refertissima qui rei pecuariæ imprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, seu potiùs collina *Chilterne*, Saxonicè Cylтepn, altera huic subiecta ad Septentriones *The Vale*, id est, *Vallis*, dicitur.

Chiltern. Chiltern quam à gelido situ sic dictam existimant nonnulli, tota collibus ex argillacea creta albicantibus surgit, fageis lucis & syluis vestita, arboribúsque olim planè inuia, donec Leofstanus Abbas S. Albani succideret, eò quòd latronibus esset perfugium. In hac quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, Marlow sedet, non contemnendum oppidulum, nomine à cretâ Marle vulgò dicta sumpto, qua dispersa per arua sic

lassatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, vt post annum agricolæ imperium nunquam recusent, sed cumulatiore mensura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamisim æditur fluuiolus per iacentia loca sibi iter aperiens, & quà flectitur, **High Wickham** vel rectiùs *Wicombe*, oppidum sibi impositum habet, & inde forsitan nominatum, cùm Germani Saxones fluminis & maris flexum **Wick** vocent, plurimaque inde nominata loca in Britannia occurrunt. Hoc amplitudine sua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo verò quòd Maiorem pro summo magistratu habeat, plerísque meritò anteponendum. Sub ingressum Normannorum Wigodus de *Wallengfordia* Dominus erat tùm *Burgi de Wicombe*, *tùm villæ forinsecæ* (ex Inquisitione antiqua loquor) pòst cuius mortem Rex Henricus primus hanc regio patrimonio adscripsit. Ioannes autem Rex tandem *villam forinsecam* diuisit inter Robertum de *Veteri Ponte*, & Alanum *Basset*. Wichcombiæ ad Boreã ædítissimus huius regionis locus eminet, vnde *Pen* Britannicum nomen etiamnum retinet. Caput enim & eminentia illis *Pen* dicitur, vnde Alpes Penninæ, & Apenninum, & plures apud nos mõtes nomen inuenerunt. Huic vicina est *Bradenham* situ percommodo & salubri, quæ iam habitatio est primaria Baronum de *Windesor* (de quibus in *Barkshire* iam diximus) ex quo patrum memoria Guilielmus Dominus *Windsor* hìc sedem sibi constituerit. Admisso illo fluuiolo Tamisis prouoluitur per Ætonam bonarum literarum plantario celebrem, quod posuit, vt iam antè dixi, optimus ille & pientissimus Princeps Henricus sextus. Demum Tamisim influit *Colnus* qui Buchinghamienses & Mediosaxones hìc interneat, *Colbroke* denominat, quos PONTES fuisse quorum meminit Antoninus, vtrinque distantia à * Gallena & Londino testatur. Nec vspiam alius est locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. **Colne** enim hìc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipsa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Ponthieu* Comitatus nominantur. Qui comitatus (vt obitèr adnotem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex asse eiusdem hæres fuerat. His diuortijs **Colne** amœnas insulas circumfundit, in quas Dani anno Christi 894. se fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis instaret, locíque ingenio se tutati sunt, 894

Wickham.

Pen.

Bradenham.

Vide in Barkshire.

Colbroke. *Pontes.*

* Wallengford.

Comitatus Pontiuus.

donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obsidionem reliquerit. *Eure*, siue *Euer* viculus ad hæc diuortia conspicitur, quem cùm Rex Ioannes Ioanni *filio Roberti* Domino de *Clauering* dedisset, iuniores eius filij è loco nomen sibi assumpserunt Hugo scilicet vnde Barones de *Eure*,& Robertus à quo familia de *Eure* in *Axholme* est propagata. *Colne* iste alium riuulum superiùs ab occasu infusum secum defert, ad quem primùm *Missenden* vbi cœnobium quod *D'oilios* fundatores agnouit,& inde in conualle Amersham, Saxonicè Agmundesham vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed domino suo Francisco Russellio Bedfordiæ Comite superbiuit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquam ita magnificè quicquid in eius dicam laudem, quin id hominis virtus longè superârit. Verùm Comitum Bedfordiæ sedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis est ad ortum, vbi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciscus ille eius filius contumulantur.

Euer.

Barones de Euers vulgò.

*

I. Rossus. Amersham.

Cheneys.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emensi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorsum peruenimus, quod totam regionem ab occasu brumali in ortum æstiuum transuersam intersecat per multos viculos, inter quos nominatissima est *Hamden*, quæ antiquæ & numerosæ hoc in tractu familiæ nomen fecit. In ipso verò collium ad ortum angulo accliuem situm Asheridge secessus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius cœnobium noui instituti religiosis, *Bonos homines* vocant, excitauit. Qui, vt author est Polydorus, Diui Augustini ordinem sequebantur, vestitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorso longè latéque patet prospectus in subiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campestris est, solo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabulosis pratis innumeros ouium greges pascit, quarum mollia, & tenuissima vellera ab Asiaticis vsque gentibus expetuntur. Sed syluis nuda nisi ad occiduum latus, vbi præter alias *Bernewood*, circa quam anno à Christo nato 914. Danorum furor impotentiùs sæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani numini inuenti testantur, qui posteà regia erat villa Edwardi Confessoris. Nunc autem pagus est rusticus, & pro Burihill, Brill contractiùs appellant. In hac valle licèt oppidis & pagis sit confertissima, perpauca tamen sunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vsam.

Asheridge.
1260

The Vale.

Oues.

Brill.

Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, surgente

surgente colliculo insidet emporiolum amplum, satis frequens, multiplici & amœnissima pratorum & pascuorum viriditate incinctum, vulgò Ailesbury, vnde vallis vniuersa *The vale of Ailesbury* nominatur. Saxones Aeglesburge dixérunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum salutis 572. expugnaret: nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo disperijt. Eadithâ alumnâ suâ inprimis olim illustre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetrauerat, vt hoc oppidum sibi in dotem diceret, mundo, maritóque à sacrificulis persuasa, statim valedixit, & suscepto velo, sanctitatis opinione, in illo feracissimo Sanctorum sæculo, ad miracula vsque, cum Eadburga sorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus est qui *Edburton* adhuc appellatur. Guilielmi primi temporibus *Manerium* erat *regium*; Et nonnullæ hîc terræ *virgatæ* à Rege donabantur ea lege vt possessor (obseruate delicatuli) *literitium*, id est *stramen, si Rex eò veniret, ad Regis lectum inueniret.* Regnante Edwardo primo Equites quidam de *Ailesbury* dicti qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro insignibus gestabant, Domini fuisse perhibentur, qui ex nuptijs cum hærede Cahaignorum (hi olim Domini de *Midleton Cahaignes*) opimam adierunt hæreditatem, quæ tandem per vxores ad Chaworthos, siue de *Cadureis*, & Staffordos deuenit. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria, Baldwinóque Iusticiario plurimum debet, qui non solùm publicis ædificijs ornauit, sed etiam viam pulcherrimam quà iter impeditius erat, per tria plùs minùs milliaria muniuit. Hîc circumquáque sunt ouium greges velleribus onusti maximo numero, magno dominorum emolumento lætissimè pascuntur, præcipuè ad *Querendon* Henrici Lee Georgiani ordinis equitis longè clarissimi, *Eythorp* olim Dinhamorum, nunc Equestris familiæ Dormerorum, & *Winchindon* Godwinorum, &c. Inferiùs ad Tamam nihil aliud memorandum occurrit, nisi *Cheardesley* (quod multi putant,) sit locus qui Saxonicè *Cerdick-slega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone, qui grauissimo prælio ibi cum Britannis concertauit. Cui vicinum est *Credendon*, nunc *Crendon*, quod caput fuit *honoris de Giffard*, sic enim latifundia quæ obtigerunt Gualtero Giffard in expugnatione Angliæ dicebãtur. Eius successor factus est Comes Buckinghamiæ, atq; vt creditur *Notesley* monasterium construxit, cognatúsq; verò illius Hugo de *Bolebec* à quo Comites Oxoniæ sũt orti, de illo nõ paruas hîc tenuit possessiones. Castriq; de *Bolebec* ruinę in parochia de *Whitchurch* in proximo cernuntur.

Ailesbury. Querendon. Crendon. Notesley. *Vicecomites Bolebec.*

Vsa fluuius, siue Isis secundus, qui septẽtrionalem agri partem
Buckingham. lentus pererrat, sinistra ripa primùm **Buckingham** totius Conuentus caput sustinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtráque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur, cum regnante Edwardo Confessore, *se* (vt est in Guilielmi Normanni libro) *pro vna tantùm hida defenderit, & viginti sex Burgenses* habuerit. Oppidum verò magna molarum opportunitate incingit fl. nisi à Septentrione, Castrum in medio aggestis molibus nullis ferè iam reliquijs quasi interdiuidit, situ subsidet depressiori, maior pars oppidi ad Septentrionem in qua est domus ciuica, pars altera ad meridiem minor, in qua cernitur Ecclesia nec illa antiqua, in quo feretrum fuit Sancti Rumaldi qui natus in *Kings Sutton* viculo vicino, inter diuos à maioribus relatus.

Inde **Stony Stratford**, **Dulney**, **Tirringham** quod & nomen & sedem clarissimæ familiæ dedit, & **Newport Panell**, à Fulcodio Paganello eius Domino denominatum, & ab eo ad Barones Somerios de *Dudley* qui suum hîc castrũ habuerunt, deuolutum, eidem flumini incumbunt, magísque ad ortum à flumine iuxta nemora suas ædes bellicosa familia Baronum *Grey* de *Wilton* habet, quas *Waddon* vocitant, qui Manerium vicinum *Æton* dictum tenuerunt *per seruitium custodiendi vnum Gerfalconem*
Inquis. *Domini Regis*, vnde illa Greiorum familia Falconem pro symbolo vsurpat. *Waddon* autem olim possessio erat Giffordorum qui hæreditarij erãt custodes *Chacea de Waddon* sub Comite Vltoniæ, & ab illis ad Pigottos deuenit qui abalienârunt. Parúmque hinc abest *Saulden* vbi ædes sibi & suis extruxit I. Fortescue Eques clarissimus, iuxtà ac eruditissimus qui ob prudentiã Scaccarij Cancellarius, & R. ELIZABETHAE à secretioribus consilijs.
Stony Stratford. Sed inter hæc celeberrimum est **Stony Stratford**, à strata publica sic dictum, diuersorijs nitidum, & saxeo ponte superbum, quo flumen continetur violentiùs in agros irruere solitum, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa positum op-
Isannauaria. pidum. Ad hoc si ISANNAVARIAM, quam Antoninus nominat fuisse coniectarem: coniecturæ, præter distantiæ rationem, subluentis fluminis nomen *Isan*, Saxonicè Vsan, adstipularetur,
Varia. & *Isannauaria*, vt videtur, idem sonat, quod *Isani traiectus*, vt *Durnouaria* aquæ traiectus, vnde etiam fortasse Britanni & nos huiusmodi traiectus *Ferie* hodiè vocamus: eadémque significatio-

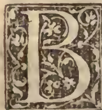
ne

ne ad alteram ripam *Passaham* est viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Isannauariam crediderim, cùm sit multò vetustior, Romanis etiam temporibus floruisse via Consularis Romanorum quæ suo aggere hic conspicua docet. Nec Saxonico sæculo iacuisse videtur; cùm Edwardo senior ibi subinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidisset, **Stony Stratford** extructo ponte surrexisse opinamur. Passham.

Hæc antiquiora sunt Buchinghamiensis agri loca, qui etiam à suis Ducibus & Comitibus illustratur. Comites verò habuit; Gualterum *Giffard* à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, cuius patrem natum ex Osberno de *Bolebec* aliqui scribunt primum fuisse Buchingamiæ Comitem. Longo pòst tempore Thomam de *Woodstock* Edwardi III. filium, per cuius filiam Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico ex Humfredo filio nepoti, & Edwardo eiusdem Henrici filio reliquit: quibus capite mulctatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodie eorum posteri sint tantùm Barones de *Stafford*. *Comites Buckinghamia.*

Recensentur in hac regione paræcia 185.

Bedfordshire.

Edfordiensis ager, vulgò **Bedfordshire**, alter est è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupâsse diximus. Ab ortu Cantabrigiensi, ab austro Hertfordensi, ab occasu Buchinghamiensi, à septentrione, Northantonensi, & Huntingdonensi coniunctus, Vsaque interfluente in duas partes diuisus. Quà Septẽtriones spectat fertilior est, & nemorosa: altera ad meridiem, quæ multò maior, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio syluis nonnihil densior, sed ad ortum magis siticulosa, & arboribus nuda.

Vsa, vbi hunc agrum ingreditur, primùm *Turuy* inuisit ædes Baronis Mordanti, qui hanc dignitatem Regi Henrico VIII. acceptam tulit. Ille enim Ioannem Mordant auum Lodouici qui nunc floret Baronem creauit; deinde **Harwood** viculum olim *Harleswood* *Barones Mordaunt.* *Vide Hypodigma pag.153.*

Harlefwood præterlabitur, vbi anno falutis reparatæ 1399. paulò ante motus illos, & ciuiles turbas quibus Anglia diu diuulfa fuit, hic fluuius reftitit, & cedentibus vtrinq; aquis, iter in ipfo alueo per tria milliaria non fine admiratione peruiũ fuit. Posteà **Owill**, fiue **Woodhill**, olim *Wabull*, fubluit quæ fuum etiam Baronem de *Wabull*, & caftrũ quod nunc hæreditariò ad Chettwoodos deuenit habuit. Vnde non minùs tortuofus, quàm ipfe Meander fertur per **Bletnesho**, vulgò **Bletso**, quæ fedes olim *Patefhulorum*, posteà *Bellocamporum*, nunc illuftris familiæ de *S. Iohn* quæ olim fua virtute ampliffimas in Wallia poffeffiones, & noftro tempore Sereniff. Elizabethæ gratiâ Baronum dignitatem confecuta eft. Ad quos deuenit per Margaretam de *Beauchamp* hæredem, quæ primò nupta Oliuero de *S. Iohn* à quo hi Barones ftemma deducunt, & fecundò Ioanni Duci Somerfetti, cui peperit Margaretam Comitiffam Richmondiæ fœminam nũquam fatis laudatam, à qua regia Anglorum familia. Hinc Bedfordiam, Saxonicè Bedanford primarium oppidum vnde & regioni nomen, adproperat & ita diffecat, vt duo viderentur oppida, nifi ponte faxeo committerentur. Situs amœnitate, & fua vetuftate, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque ecclefias numeret) prædicandum. Britannico enim fæculo, LACTODORI nomine floruit, cuius non femel meminit in fuo Itinerario Antoninus. Argumento eft diftantia, & teftimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis fcydis *Lifwidur, fiue Lettidur*, nunc *Bedford*, & ipfius fanè vocabuli fignificatio huic fuffragatur, vt enim *Lettuy* Britannis diuerforia publica fonat, & *Lettidur* diuerforia ad flumen, fic **Bedford** *lectos & diuerforia ad vadum* Anglis fonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, fignificationem tamen retinuêrunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa falutis noftræ annum 572. fub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura fibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuiffe videtur, cùm Offa potentiffimus Merciorum Rex hîc fibi (vti legimus in Florilego) fepulturam delegerit, cuius tumulum Vfa cùm incitatior & fublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis posteà bellis proftratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámq; ad auftralẽ ripam adiecit, quam **Mikesgate**, (vt optimum Honedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Tempore Regis Edwardi Confefforis, vt eft in libro illo quem Rex Guilielmus primus fcripfit cùm Angliæ luftrum conderet.

Aqua diuifa.

Bletfo.

Barones S. Iohn.

Bedford.

Lactodorum.

Pro dimidio Hundredæ se defendebat in expeditione, & nauibus. Terra de hac villa nunquam fuit hydata. Grauiora deinde sub Normannis pertulit, cum enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de *Bedford* castrum construxisset, nulla intestini belli coorta est tempestas quæ in illud, dum steterit, non intonuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, posteà cùm Barones arma in Ioannem Regem induissent, Guilielmus de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: sed vno & altero pòst anno, Falcasius de *Brent* obsedit, statímque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis sacris ædibus castrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obsideret, & post sexagessimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcasio, hanc seditionis nutriculam captam solo adæquârit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis est visendum quàm huius vestigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque subfuerunt elegantissima cœnobiola, ab Austro *Helenstow*, nunc *Elstow* Helenæ Constantini Magni matri, & virginibus sacris à Iuditha Waltheofi Comitis Huntingdoniæ vxore consecratum: ab ortu **Newenham**, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roisia Pagani de *Bellocampo* vxor transtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vsa*, & cùm vestigia diruti castri apud *Eaton* quæ caput fuit Baroniæ *T. de Bello-campo* inuiserit, Bedfordiensibus valedicit. A meridie verò tamen priùs anonymo * amniculo augetur, ad cuius confluxum **Temesford** Danorum statiuis, & castro notum, quod tunc construxerunt, cùm suis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc **Chesterfield & Salndy** dictus Rom. numismata vetustatis suæ signa sæpè exhibet. Nec dubito è situ, quin hæc fuerint SALENAE illæ quas Cattieuchlanis adscribit Ptolemæus, si *Salndy* sit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Potton* Mercatulum omitto, cùm nihil de illo occurrit quàm quòd *I. Kinaston* Thomæ Comiti Lancastrensi olim cum terris adiunctis dono contulerit. Nec est cur pluribus memorem quæ ad hunc amniculum assident, videlicet *Chicksand* vbi Paganus de *Bellocampo* monasteriolum extruxit, *Shelford* mercatum, *Biglesfwade* equorum

Eton.
* Iuell nonnullis dicitur.
Salenæ.
Potton.

rum nundinis, & ponte lapideo celebratum. Vnde parùm abest *Stratton* sedes quondam Baronum *Latimer*, posteà Erdbeiorum & ab illis Pigottorum.

Ampthill. Ad quintum milliare ab huius amniculi fontibus, in ipso ferè agri vmbilico, colli apponitur **Ampthill**, domus ampla, regia, & castri æmula, viuarijs vndique circumsita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. è Gallorum manubijs constructa, cuius bona cùm Edwardus III. publicasset, quòd à Lancastrensi familia steterat; & ipsum seu potiùs, vt inquit ipse Fanhopus, has ædes læsæ maiestatis egisset, protinus Edmundo Grey Domino de *Ruthin*, & posteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem deuenerũt, qui eas, vt loquuntur Cæsarei iuris periti, sacro patrimonio, vt nostri iurisprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de Ampthill* dixit. Magis ad austrum *Tuddington* conspicuas ædes ostendit quas H. Dominus Cheney nuper construxit, vbi etiam olim Paulinus Peuer aulicus, & Regis Henrici 3. dapifer *ædificium adeò palatio, capella, thalamis & alijs domibus lapideis, & plumbo coopertis, pomeriis & viuarijs communiuit, vt intuentibus admirationem parturiret.* (Math. Paris pag. 1092.) Haud longè hinc progressi iuxta *Hockley in the hole*, via lutosa itinerantibus admodùm molesta, inter agros optimis fabis redolentes, quæ sua redolentia odoram illam canum vim non sine venatorum indignatione prorsus hebetant, albicantem collem ascendimus; statimq; *Dunstable* deuenimus, quod vetustum esse scioli affirmant, sed Henricum primum hîc oppidũ struxisse, ædesque Regias *Kingsbury* & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obsederant, collocasse, priuata historia monasterioli, quod ipse ad coloniæ suæ ornamentum fundauit, planè contestatur. Sed habe ipsa verba ex historiâ illa priuata licèt eius seculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi viæ Watlinge & Ikeninge conueniunt, per Henr. Regem Angliæ Seniorem primitùs * sartabatur ad malitiam cuiusdam famosissimi latronis Dun nomine & sociorum suorum refrænandam. Et ab ipso Dun dictus locus* **Dunstable** *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunstable condidit, fecitq; sibi iuxta illum locum regiam mansionem. Burgenses liberi erant per totum, sicut cæteri Burgenses regni regis. Rex habuit in eadem villa nundinas & mercatum. Postea fundauit Ecclesiam, & authoritate Eugenij III. Papa posuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religiosos de toto Burgo feofauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipso oppido crux visitur Angliæ,

Dunstable.

*Syluæ succidebantur.

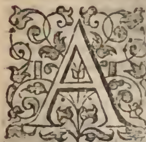
Castiliæ,

Castiliæ, & Pontiui insignibus exornata, quam Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas posuit, quacúnque eius funus exequiali pompa Westmonasterium deduxit. In campis ad Austrum munitionem quandam castrorum quasi tumultuariam, rotunda forma sed perexiguam, Maidenbowre vocitant, ad ipsum Chilternicorum collium descensum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incola fabellas, quas decantant vicini, ipsis relinquo.

Quod ad Dominos, Duces, & Comites spectat, primùm fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello-Campo*, qui regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemosynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, Wakorum, Pigottorum, Orberiorum, Boutetortorum, &c. dispertita fuisset, Edwardus III. Engelramum de *Couci* Suessionum in Gallia Comitem cui filiam elocârat, primum Bedfordiæ Comitem creauit. Postea Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, trésq; Duces habuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi sepultus est, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montisacuti filium, qui pauculis diebus eo honore vsus erat, & Gasparem de *Hatfeld* Henrici VI. fratrem vterinum. Nostra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Russellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciscus filius nobilissimum pietatis & humanitatis exemplũ, & bonis omnibus longè charissimus, sequutus est, qui nuper defunctus Edwardum qui maiorum virtutes tuebitur è filio tertio Francisco nepotem, successorem reliquit. *Bedfordiæ Duces, Comites & Barones.*

Habet hæc prouinciola parœcias 116.

Hertfordshire.

AGro Bedfordiensi à meridie adiacet Hertfordshire, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectarunt. Occidentale latus claudunt Buchinghamienses, australe Mediosaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienses. Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluuiolis fælix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma

palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ oppida ostendat.

Roiston. *Chronica Dunstaplia.* * *Alijs vxor Richardi Domini de Clara.*

In ipso Septentrionali limite quà Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet **Roiston** oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namq; mulier ea ætate celeberrima (* quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci statuit, vnde *Crux Roisiæ* diu dicta fuerit, donec Eustachius de *Mare* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuersoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ*, **Roiston**, id est, *Roisiæ oppidum* appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus primus, quod nunc distrahendo Byni est celeberrimum.

Barones de Scales.

Nucelles huic sunt confines, quibus tota dignitas ex suis incolis Baronibus de *Scales*, siue de *Scalarijs*, quorum scutum sanguineum sex conchilijs argenteis ornatum plurimis in locis vidimus. Baronum honore ab Edwardi primi temporibus successiuè floruerunt, tandem vnica filia enupta fuit Anthonio *Wideuile* Comiti de *Riparijs* siue *Riuers*, quem virtutis gloria & sororis cum Rege Edwardo IIII. coniugium extulit, eundémque inimicorum inuidia indignissimè oppressum ad supplicium depressit. Rex enim Richardus III. innocentem capite truncauit.

Magiouinium. Ashwell.

Inferiùs ad ortum MAGI-OVINIVM quod corruptè *Magintum* & *Magouinium* scribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario sæpiùs memoratum occurrit, quod diu quæsitum nunc tandem ex verbi significatione me inuenisse, blandiente coniectura confido, si liceat vna immutata literula pro *Magi-ouinium Magio-ninium* legere. *Magi-oninium* enim Britannicè sonat *fraxinetum*, vel *locus fraxinos alens*. *Magi* scilicet alere & *Onnen* fraxinos significat. E fraxinis igitur cùm hoc indagandum videatur, dicam, sed cum aliorum venia, fuisse quod hodie **Ashwell**, id est, *fons inter fraxinos*. Vicus hic est rusticus, amplus, & ædificijs frequens, depressiori situ in septentrionali agri confinio locatus, Vt distantiam à Lactodoro in argumentum non arripiam, quæ vel sola in huiusmodi disquisitione fidem faciat, & hic optimè congruit: nominis significationi loci natura ita appositè respondet, vt dubitare vix patiatur. In ipso enim oppido celeberrima est fontium scaturigo è saxo abrupto, siue crepidine quæ proceris fraxinis vndique vmbrosa, vnde

tanta

tanta vis aquarum perennibus venis emanat, vt statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in iustum flumen conualescat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum est Saxones nouum hoc nomen **Ashwell** indidisse: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teste Gilda, montes, fluuios, fontes, & lucos diuinis cumulârunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magioninium* denominasse. Nec alia ad antiquitatem asserendam desunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum quod Romanis nummis sæpiùs effossis cuius fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Sed si nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quæ inter Magioninium & Durocobriuas interponit Antoninus, perspicuè demonstrarent.

Magis ad Austrum in agro culto & florenti *Wimondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos iure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirùm vt possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphũ, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione huius prædij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Teca* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios deuenit. Hi à Dauide de *Argentonio* Normanno viro militari qui sub Guilielmo primo meruit, & nomen & stemma duxerunt, & in huius rei memoriam tribus scyphis argẽteis in clypeo rubro pro insignibus iam diu vsi sunt. Verùm deficiente tandem prole mascula Henrici sexti tempore, Elizabetha Argentonia quæ solidam hæreditatem creuit, Guilielmo Alingtono Equiti enupta amplissima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo septimus est Ægidius Alingtonus huius familiæ hæres, adolescens moribus suauissimis, & indole verè generosa, qui, vt spero, generis claritatem nouo virtutum splendore illustrabit.

Wimondley. *Grand Sergeantia.* *Fitz Teca.* *Argentonij.* *Alingtonij.*

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. Saxonicè Ligean fontes habet, qui leni aquarum ductu primùm per **Whethamsted** frumento, vnde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus, vir sub Henrico VI. celeberrimus, eruditionis merito honestauit. Inde **Brockett-hall** equestris familiæ Brokettorum sedem & *Woodhall* habitationem Butlerorum, qui à Barone de *Wem* prognati nuptijs hæreditatem Gobionorum adierunt, præterfluens, **Bishops Hatfield** ferè accedit in deiectu collis positum, in cuius superiori parte sunt

Whethamsted. *Woodhall.* Bishops Hatfield.

ædes

ædes nunc regiæ, quondam Epiſcoporum Elienſium quas I. Mortonus Epiſcopus Elienſis pulcherrimè inſtaurauit. Quadraginta enim hidas in hoc loco Rex Eadgarus eccleſiæ Elienſi donauit. Poſteà *Hertfordiam* ſubluit, quam DVROCOBRIVAS eſſe illas vetuſtiſſimas nonnulli ſunt qui opinantur: nec vetuſtatis fidei derogat ſitus & nomen. Diſtantia enim tam à *Magionio* quàm Verolamio cum Antonini numeris ſatis conuenit, &

Hertford. verum nomen eſt Herudford vt rectè Beda vocat, cùm de Synodo ibi anno. 670. celebrata agit. Vtique ſi Britannum conſulas, quid ſit *Durcob, aquam rubram* reſpondebit. Si ab Anglo quæras quid ſit Herudford, ſtatim vadi rubri ſignificationem latere audies. He enim articulum eſſe Saxonicum credunt, pro quo *The* nunc vtimur, cùm plurali numero *Hem* pro *Them* ſæpius legatur. *Briua* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum eſt,

Briua, quid priſcis Gallis & Britannis.

traiectum vel *vadum* Britannis priſcis & Gallis ſignificaſſe exiſtimo, cùm ad flumina ſolummodò reperiatur. In hac inſula vna & altera fuit *Durobriua*, id eſt, *Aqua traiectus*, in Gallia *Briua Iſara*, nunc *Pontoiſe* vbi Iſaram, *Briua-Odera*, vbi Oderam, *Samarobriua* (hoc enim verum eſt nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt: ſunt tamen qui à ceruis deducunt, vt ſonet *Cernorum vadum*, cuiq; verò ſuum liberum eſto iudicium. Cæterùm oppidum hoc regis Guilielmi Conquæſtoris tempore, vt in Cenſuali Angliæ libro legitur, *pro decem hidis ſe defendit, ibique fuerunt viginti ſex Burgenſes*. Nunc autem eſt infrequens, & ex eo maximè celebratum, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerſo nomen ſuum communicauit, & caput cenſetur Comitatus. Caſtrum habet ad Leæ fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur, conſtructum, primùm à Clarēſi familia ad quam ſpectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici ſecundi tempora, Herudfordiæ huius habitus erat Comes, & Robertus *Fitz-walter* qui ex eadem Clarenſi familia, cùm Stephanus Angliæ caſtra ſibi vndique raptaret, liberè ipſi Stephano (vt in M. Pariſienſi legitur) huius caſtri cuſtodiam ad ſe antiquo iure ſpectâſſe affirmauit. Poſteà patrimonio regio accreuit; & Rex Edwardus III. Ioanni Gandauenſi filio, tunc Richmondiæ Comiti, qui poſteà Lancaſtriæ Dux, hoc *caſtrum, villam, & Honorem de Hertford, conceſſit, vbi* (ſic habent ipſa donationis verba) *iuxta ſtatus ſui exigentiam hoſpitari, ac decenter morari poſſet.*

Lea fl. Hinc *Lea* ad Ware ſtatim prolabitur, ab obice ad ſiſtendas aquas quas maiores noſtri *Weare* & *Ware* dixerunt, nominata.

Hæc

Hæc paulatim Herudfordiæ primùm plurima damna intulit, & posteà sua frequētia quasi obscurauit. Baronū enim bello contra Io. Regem exardescente, hæc domino suo Barone de *Wake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset * nec curribus illâc transire liceret, extenta per pontem catena, cuius claues penes Herudfordiæ Balliuum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur *Lea*, Asserius *Mimerā* & *Benefician* vocat. *Benefician* esse ad quem *Benington* adsidet cōiectarim, vt *Mimeram* illum alium ad quem *Pukerich*, quod forum mercatorium & nundinas Regis Edwardi primi beneficio, & Guil. *Le Bland* opera habet, cui à tergo se offert *Munden Furniuall*, vel vt hoc nomine memoretur, quòd suum Dominum habuit Gerardum de *Furniuall* (à quo & nomen deportauit) filium natu minorem Gerardi *Furniuall* de *Sheffeld*. Sed ad *Leam* fl. & *Waram* redeamus, quò Danos myoparonibus suis delatos, propugnaculum excitasse prodit ille Asserius, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita *Lea* aquas diuertit, ne illi nauigia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vsui fuerit, donec iampridem restituto alueo, ad merces, annonam, &c. deuehenda factus sit commodior. A *Wara* non multùm progressus est, cùm riuulum (*Stort* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primùm per Bishops Stortford decurrit, exiguum oppidum exiguo castro æditiori moli aggestæ in insula quondam munitum, quod Rex Gulielmus primus Episcopis Londinensibus donauit, vnde ab Episcopis denominatio facta. Inde *Hunsdonam* præteruehitur, quæ Baronis titulum honoratissimo Domino Henrico *Cary* Baroni de *Hunsdon* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs & cubiculis præbuit. Qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia fuerit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Hoc riuulo sic admisso, Lea iam lætior ad Tamisim properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgò *Tibaulds*, salutat, quas si structuram spectes, ad omnem elegantiam, si hortos, & ambulacra lucis conuestita, ad omnem amœnitatem construxit Nestor noster Britannicus honoratissimus Baro Burghlæus summus Angliæ Thesaurarius, cui hic fluuius se alueum restitutum debere libenter agnoscit.

Ware.
* *Inspeximus Henric. v I.*
Furniuall.
Bishops Stortford.
Castle of Waymore.
Baro Hunsdon.
Theobalds.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. A *Dur cobriuis* ad XII. milliare statuit Antoninus VEROLANIVM, vrbem

Verolamium. S.Albones. eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM, Ptolemæo VROLANIVM. Hæc satis hodie nota iuxta fanum S.Albani in Centuria Caishow (quam CASSII quorum meminit Cæsar, vt diximus, procul dubiò tenuêrunt.) Saxonibus pætlingaceſter à via Regia Watlingſtreat, & ƿeſlamceaſter à riuulo præterlabente quem *Werlam* aliqui dictum fuiſſe credunt. Nec dum vetuſtum illud nomen depoſuit, Verulam enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium rudera teſſellata pauimenta & Romana numiſmata ſubinde effoſſa nihil ſuperſit. Colli molliter ad ortum decliui appoſita fuit, mœnibus obſepta firmiſſimis, vallo duplici & foſſis profundis ad auſtrum, & ad ortum riuulo rigata qui olim in magnam paludem ſtagnauit, vnde coniectura fuit *Caſſibellini oppidum.* hoc Caſſibellini fuiſſe oppidum ſyluis paludibúſque munitum, quod Cæſar expugnauit, nec enim alia in hoc tractu palus, quòd ſciam extitit. Neronis ætate MVNICIPIVM cenſebatur, vnde in Nennij vrbium catalogo *Caer-Municip* dicitur, vt non dubi- *Municipia.* um ſit quin hoc illud fuerit CAER MVNICIPIVM quod Hub. Goltzius in veteri inſcriptione reperit. Municipia autem erant *In Theſauro Antiquit.* oppida iure ciuium Romanorum donata, noménque factum à muneribus capiendis, id eſt publicis in Repub. curationibus: habuerúntque quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad conſilium publicum, Senatum & populum, quod ad magiſtratus & ſacerdotes, duum-viros, trium-viros Iuricundo, Cenſores, Ædiles, Quæſtores & Flamines. An tamen cum ſuffragio, vel ſine ſuffragio hôc fuerit municipiū non facilè quis dixerit. Municipium enim cum ſuffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum cui non licebat, ſine ſuffragio. Sub eodem Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflâſſet funeſtiſſimum, à Britannis, vt habet Tacitus, erat exciſum. Hinc ſcripſit Suetonius, *Acceſſit tantis ex principe malis clades Britannica, qua *duo præcipua oppida, magna ciuium Romanorum, ſociorúmque cæde direpta.* **Verulam & Maldon.* Refloruit nihilominùs, & ad ſummam celebritatem peruenit, nummóſque antiquos hîc, vt videtur, ſignatos vidimus cum inſcriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditiſſimus venerandæ Antiquitatis indagator D. Da. Powelus ſacræ Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Taſc* enim, vt ille mihi author eſt, Tributum, *Taſcia* Denarius Tributi, & *Taſcyd* præcipuus Tributi collector, Britannicè ſonat. Sed ipſum nummum tu etiam vide, quem & iam antà exhibuimus

Vide pag. 69. & 76. *Taſc quid ſignificat.*

Hos

Hos aliqui ante Romanorum aduentum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuisse existimant, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani advenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit Cæsar. *Vtuntur autem nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certam pondus examinatis, vbi antiqui libri *Lanceis ferreis* habent, pro quo substituunt Critici *Laminis ferreis*. Sed ad institutum se recipiat oratio. Eandem telam hîc retexere non est animus. Nulla autem re æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem sanctitate & fide in Christum singulari protulerit Albanum, qui, cùm Dioclesianus Christianam religionem exquisitis supplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuictâ animi constantia mortem pro Christo primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus noster, & Britanniæ Protomartyr appellatur, Fortunatúsque Presbyter cecinit,

Britannorum nummi.

Alij annulis.

Albanus Martyr.

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante septingentos annos floruit, de eodem, & percussore eius non sine miraculo, excæcato.

In vita S. Germani.

Multa pœnarum Christi pro nomine passus,
Quem tandem rapuit capitis sententia cæsi.
Sed non lictori cessit res tuta superbo,
Vtque caput Sancto, ceciderunt lumina sæuo.

In huius opprobrium, & Christianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienses eius martyrium marmori inscripserunt, mœnibúsque inseruerunt: sed posteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum sanguis vicisset, Christiani ecclesiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam posuerunt, & tanta religionis opinio Verolamio accessit, vt hîc

Synodus anno mundi redempti 429. haberetur cùm Pelagi ana hæresis per Agricolam Seueriani episcopi filium in hâc insulâ repullulasset, Britannicásque ecclesias ita maculasset, vt ad veritatem asserendam Germanum Antisiodorensem, & Lupum Tricassinum è Gallia euocarent; qui refutata hæresi se venerabiles Britannis reddiderunt, inprimis Germanus, qui plurima per hanc insulam templa sibi sacrata habet, & in ipsa huius prostratæ vrbis areâ, Germani sacellum etiamnum superest, quo loci ille pro suggestu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranulæ testantur. Nec ita multò pòst in Saxonum potestatem deuenit, sed graui & diuturna obsidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob serpentinam prudentiam, recepit: quo sublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gildæ enim verbis, Saxones suo tempore hanc vrbem tenuisse facilè colligitur, *Deus*, inquit, *clarissimas sanctorum lampades nobis accendit, quorum nunc corporum sepulturæ, & passionum loca, si non lugubri barbarorum diuortio quàm plurima ob scelera nostra ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamiensem, &c. dico.* His bellis cùm Verolamium concidisset, Offa rex Merciorum potentissimus è regione eius, circa annum salutis 793. in loco quem Holmehurst dixerunt, monasterium amplissimum in Albani memoriam construxit, statímque oppidum vnà surrexit, quod ab eo, S. Albans vocant, possessionésque amplissimas assignauit, & priuilegia impetrauit amplissima, quæ è Florilego nostro attexam, vt profusam principis illius in ecclesiam liberalitatem intuearis. Sic igitur ille scribit. *Dedit Offa rex potentissimus protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti fermè milliaria à Verolamio distat, &* * Uneslaw *nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reddítu, qui* Romscot *dicitur, cùm neque rex, neque archiepiscopus, vel episcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pontificiale exercet ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi summo Pontifici subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quòd Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici redditum statutum, id est,* * Romscot de

* Winslow forte.

* id est, de singulis ædibus denarius.

de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem Romscot *ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpe dicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Verolamium etiam ipsum concessit, cuius paludem ingesta terra obstruxerunt monachi. Loco tamen *Fishpole* nomen etiamnum hîc in platea quadam oppidi remansit. Iuxta quam cùm nostrâ memoriâ anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim áliquando hâc alueum egisse. *Anchoræ effossa.*

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quótque antiqui operis miracula hîc eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas subterraneas Verolamij perscrutatus, euertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solide per artificium arcuatis, quorum quidam subtus aquam quæ quondam maxima ex parte ciuitatis fuit circumflua, diruit, & obturauit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata ciuitatis, & quasdam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides quos inuenit aptos ad ædificia seponens, iuxta ripam asseres quernos cum clauis infixis pice nauali delinitos inuenerunt, nec non naualia armamenta, vtpote anchoras rubigine semirosas & remos abiegninos.* Paulò pòst. *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossoréṡque eius in mediâ vrbe antiquâ palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asseribus quernis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, vrceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamij laudem pro Corollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexastichon. *Circa annum Christi 960.*

Vrbs insignis erat Verolamia. plus operosæ
Arti, natura debuit illa minus.

Pendragon Arthuri patris hac obsessa laborem
Septenmem sprevit cive superbo suo.
Hic est martyrij roseo decoratus honore
Albanus, ciuis, inclita Roma, tuus.

Et alibi, *Hic locus ætatis nostræ primordia nouit*
Annos fœlices, lætitiæq; dies.
Hic locus ingenuus, pueriles imbuit annos
Artibus & nostræ laudis origo fuit.
Hic locus insignis, magnósq; creauit alumnos,
Fœlix eximio Martyre, gente, situ.
Militat hic Christo noctiq; dieq; labori
Indulgens sancto religiosa cohors.

S. Albans. Hodiè Verolamio in agros conuerso, *Fanum Albani* ex eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monasterij illius superest, magnitudine, elegantia, & vetustate suspiciendum, quod nunc in parochialem ædem conuersum, pulcherrimum habet ex ære solido Baptisterium, in quo regum Scotorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus Eques Cunicularioruin Præfectus cum hac inscriptione consecrauit.

Baptisterium è manubijs Scoticis.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE, ANNO DOMINI. M.D. XLIIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed.

Sed ad rem: vt hunc locum in religionis aram consecrauit vetustas, sic etiam Mars in belli aream statuisse videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primùm Richardus Dux Eboracensis graui clade Lancastrenses hîc affecit, capto Henr. VI. Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. 1456 Quarto pòst anno Lancastrenses, duce Margareta Regina, secundo prælio vsi, Eboracenses hîc profligârunt, regémque in libertatem vindicârunt. Sed ad decimum hinc milliare ad austrum prope *Bernet* foro pecuario celebre in eadem caussa pugnatum est acerrimè conserto prælio ipso Paschatis die, & vario diu Marte quòd spississima nebula terris incubuit. Bernet. Prælium Barnetense. 1471 Tandem verò fœliciter victoria Regi Edwardo quarto cessit: occiso Richardo Neuillo Comite Warwicensi, quem vt fortunæ indulgentia ferocem & regibus infestum fecit, ita mors Angliam longa bellorum ciuilium formidine liberauit.

Paulò suprà *Flamsted* in colle cernitur, quam tempore Edw. Sancti Leostanus Abbas S. Albani dedit tribus militibus Turnoto, Waldefo & Thurmano, vt regionem vicinam contra latrones defenderent. Flamsted. Sed Guilielmus Conquestor illis eripuit deditque Rogero de *Todeneio*, siue *Tony* clarissimo Normanno, cuius fuit Baronia, sed per filiam ad Beauchampos Comites Warwicenses tandem translata fuit. Tony. Huic adiacet *Redborn* Amphibali Martyris Britanni sub Diocletiano reliquiis ibi repertis olim celebris vicus, notusque vicinis è riuulo dicto *Womer*, quia nunquã ebullit & insurgit sine præsagio difficultatis annonæ vel difficillimi temporis, vt vulgò creditur. Hanc *Redborn*, cùm *Aquam rubram*, vt apud Britannos *Dur-coh* significat DVR-COBRIVAS cuius Antoninus meminit suspicantur nonnulli, quamuis distantia reclamet. At illi contrà loca ex inscriptionibus antiquis, itinerum ductu, nominum ratione & similitudine, fluuijs, lacubus adiectis rectissimè conijci contendunt, quamuis itinerarij numeris non exactè respondeant, qui facillimè corrumpantur, & viarum compendia mutentur. Welferus. De *Berkhamsted* castro olim munitissimo, colli subiecto ad VIII. à Verolamio in occasum milliaria, nihil est quod dicam, cùm à Normannis conditum fuerit, & nunc nihil aliud sit, quàm strages lapidum informis: nisi quòd sedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Essexiæ erant Comites, & posteà bellicosi illius Edwardi cognomento *Nigri*, Berkhamsted.

Principis longè clarissimi. Magis ad Austrum *Kings Langley* sedet domus olim Regia, in qua natus & inde denominatus Edmundus de *Langley* filius Regis Edw. 3. & Dux Eboracensis. Sed quà Antoninus iter à Verolanio Londinum persequitur,

Sulloniacæ.

SVLLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouem milliaribus distantes interponit. Has diligentia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem distantiam antiquæ vrbeculæ cadauer esse iuxta Edgeworth, in colle quem Brokley hill hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetustatis indicia effossa fuerint, nonne veritati & mihi illuderem, si Sulloniacas nostras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non sit, quæ hodie Londino Verolanium ducit. Certum enim est viam Romanam olim magis ad occasum per *Hamsted* duxisse, nec Antonino propositum fuerat compendiariam viam sequi, sed hinc inde loca celebriora percensere, quod qui in Antonino, & Geographis versatus est, facilè agnoscet.

Comites Hertfordiæ.

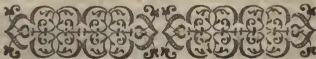
Comites habuit hic Hertfordensis ager, ex Clarensium familia, qui etiam Glocestriæ Comites. Richardus enim de *Clare*, qui anno 1262. obijt, disertè à Florilego Westmonasteriensi Glocestriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat.

Vide in Essexia & Glocestria.

Hic pudor Hippolyti, Paridis gena, sensus Vlyssis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum de *Sancto Mauro* siue *Seymour* Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam posteà Dux Somersetti. Illíque successit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius, vir longè honoratissimus, & bonarum literarum amator summus.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRINO-

TRINOBANTES.

Attiencblanis adiuncti erant, qui Cæsari TRINOBANTES, *Ptolemæo & Tacito* TRINOANTES, *in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine* Middlesex, *&* Essex *vulgò appellantur. Vnde vetustum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, nisi sit è Britannica* Trenant, *quæ oppida in valle sonat. In vallem enim ad Tamisim hæc regio quasi tota subsidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Gallouidiam Scotiæ totam vallibus depressam insederunt, Britannicè olim* Noantes *&* Nouantes *dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallicè* Le Vault, *populus olim* Nantuates *appellati, & sedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura æquè probabilis videatur, ac illa aliorum; qui Trinobantes, à Troia, quasi* Troiam Nouam *ambitiosè deduxerunt. Sed valeant illi, & sibi placeant. Hi Cæsaris ætate propè firmissima harum regionum ciuitas erat (Ciuitatem enim semper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Cassibellino interficeretur, Mandubratius eius filius fuga mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, eiúsque fidem sequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes nostri per legatos Cæsarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Cassibellini defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præesset, imperiúmque obtineret: quod cùm factum, obsidibus* XL. *datis, se in eius fidem primi Britannorum permiserunt. Mandubratius iste, vt hoc obiter notem, Eutropio, Bedæ & recentioribus semper* Androgeus *dicitur. Vnde verò nata hæc nominis diuersitas me planè latet, nisi verum sit, quod à viro Britannicæ historiæ & linguæ bene perito accepi, scilicet hoc nomen Androgeus illi ob scelera, & proditionem impositum fuisse: sceleris enim significatio in eo se planissimè exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro sceleratissimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocârit, patriámque prodiderit. Post Mandubratium cùm iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta esset, & suis Regibus, & legibus relicta, Cunobilinum hac in parte*

Ciuitas quid apud Cæsarem.

Androgeus.

te regnum administrásse certum est, cuius nummos hic tibi exhibemus, quos & alios è suo antiquitatum thesauro Robertus Askus ciuis Londinensis, & antiquorum nummorum indagator studiosissimus nobis communicauit.

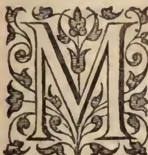
Suetonius.

Admimus huius filius à patre pulsus cum exigua manu ad C.Caligulam trāsfugit, seq; dedidit: quod iuuenis imperatoris animum ita inflauit, vt quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romā literas miserit: monitis sæpe latoribus vt non nisi in æde Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobillino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auspicijs hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobillini filium interfecit, alterum nomine Catacratum deuicit, de quo etiam, vt est in Fastis Capitolinis, ouans triumphauit, tanto honore (authore Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: statimque ipse legionibus huc transuectis, in prouinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, nisi quod imperante Nerone occultis coniurationibus cum Icenis ad Romanorum iugum excutiendum conspirarint: verùm hanc seditionem multo cum Britannorum sanguine (vt habet Tacitus) citò restinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, vt author est Nennius, diúque suos Reges habuit, sed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Christo primus

nomen

nomen dedit, & Suthredus vltimus ab Egberto deuictus anno 804. regnum occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fusiùs: iam ipsas regiones videamus.

Midlesex.

Idlesex à medijs Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones orientales, Occidentales, Australes, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamiensibus Colno fluuiolo ad occasum, ab Hertfordensibus ad Septentrionem noto limite, ab Essexia ad ortum Lea flumine, à Surreia & Cantio ad Austrum Tamisi disterminatur. Angustioribus spatijs circumscripta, quà longissima, xx.mill. quà arctissima XII.mill.patet. Summa cœli temperie & soli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndíque nitida, plurimáque sunt vbíque memoranda. Ad *Colnum* flu.vbi primùm hunc agrum influit, vidimus *Breakespear* vetustas ædes olim nobilis familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII. Pontifex Romanus fuit, ille inquam, cuius stapiam, cùm ex equo descenderet, tenuit Fredericus primus Romanorum Imperator; inde *Haresfeld*, olim *Herefelle* Richardi filij Gilleberti tempore Guil. Conquestoris possessio, nunc sedem Edm. Andersoni Militis Communium placitorum Iusticiarij summi. Magis ad Austrum *Vxbridge* recentius oppidum, diuersorijs frequens in longum protenditur. Inferiùs est *Draiton* à Baronibus Pagettis instauratum, *Colham* quæ à Baronibus *Le-Strange* ad Derbiæ Comites deuenit, & *Stanwell* familiæ de *Windesore* ab ipso Normannorum ingressu ad patrum vsque memoriam habitatio. Nec magno hinc interuallo Tamisim duplici ostiolo *Colnus* illabitur. Ad quem, vt nostræ ætatis Poëta lusit.

Breakspeare. *Hadrianus 4. Papa.* *Haresfeld.* *Vxbridge.*

Tot campos, sylvas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus hortos,
Vt nunc Ausonio Tamisis cum Tybride certet.

Stanes, Saxonicè Stana, in primo statim ad Occasum limine se offert, vbi ponte sublicio Tamisis coniungitur. Nomen verò accepit à saxo terminali quod olim hîc erectum erat ad designandam iurisdictionem quam Ciuitas Londinum in flumine habet.

Stanes. *

Iuxta

Runingmead. Iuxta hoc saxum pratum est celeberrimum *Runingmead*, in quo proceres Angliæ conuenerunt frequentes anno 1215. ad exigendas libertates à Rege Ioanne, De quo in Connubio Tamæ & Isis.

Subluit hic pratum quod dixit Renimed Anglus
Quo sedêre duces armis, annísque verendi,
Regis Ioannis cuperent qui vertere sceptrum,
Edwardi sancti dum leges iuráque vellent
Principe contempto tenebroso è carcere duci:
Hinc sonuere tubæ plusquam ciuilia bella,
Venit & hinc refugus nostras Lodouicus in oras.

Pag.258. Inde **Colway stakes** ad *Lalam*, præterit vbi Cæsarem Tamisin transmisisse diximus, Britanníque ripam, & vadum sudibus, vnde nomen, præstruxerunt. Harrow hill. Hinc prolapsus *Harrow* monticulum huius agri æditissimum suspicit, cui ad austrum eximia fœcuntate agri longo tractu subiacent, præsertim circa *Heston* viculum, è cuius purissimo polline panes Regibus Angliæ in delicijs iam diu fuerunt. Hampton Court. Posteà **Hampton Court** allabitur Regiam, in veræ magnificentiæ admirationem à Thoma Wolsæo Cardinale ad opes ostentandas extructam, cùm præ insolentia sui impotens esset, & ab Henrico octauo auctam & perfectam, quæ quinque peramplas areas cultissimis cinctas ædificijs opere admodum specioso includit. De qua Lelandus.

Est locus insolito rerum splendore superbus,
Alluiturq; vaga Tamesini fluminis vnda
Nomine ab antiquo iam tempore dictus Auona.
Hic Rex Henricus taleis Octauius ædes
Erexit, qualeis toto sol aureus orbe
Non vidit.

Et in Tamæ Isisque Connubio.

Alluit Hamptonam celebrem quæ laxior vrbis
Mentitur formam spacijs; hanc condidit aulam
Purpureus pater ille grauis, grauis ille sacerdos
Wolsæus, fortuna fauos cui felle repletos
Obtulit, heu tandem fortuna dona dolores.

Magno iam flexu in Septentrionem cursum intendit fluuius per Thistlewoorth. *Gistlewoorth*, sic enim olim vocabatur, quæ nunc *Thistlewoorth*, Vbi olim Richardi Regis Romanorum & Comitis Cornubiæ palatium quod seditiosi ciues Londinenses incenderunt. Sion. *Sion* inde cernitur à sanctissimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm

v. cùm monachos externos expulisset, Brigidianis virginibus construxit, tótque virgines, sacerdotes, & laicos fratres parietibus discretos constituit, quot Apostolorum, & discipulorum Christi numerum æquarent, quibus cùm satis superque redditum contulisset, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu superesset, pauperibus erogarent. Nunc verò in regium secessum est conuersus. **Brentford** huic contiguum est, cui *Brent* amniculus nomen fecit, ad quem 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obsidione gradum referre coëgerat, ita adortus est, vt effusis habenis fugam non sine magna cæde capesserent. Huc vsque à *Stanes* quicquid viam publicam quæ per *Hounslow* ducit, & Tamisim interiacet *Foresta siue Warrena de Stanes* dicta fuit, donec Henricus III. vt in eius charta legitur, *deforestauit & dewarrenauit*. **Fulham** Saxonicè Fullonham, i. *Volucrum domus*, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ. Et *Chelsey* à puluino arenario in Tamisi flu. dictum magnificis ædificijs exornatum. Brentford. * Chelsey quasi Shelsey.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicíque imperij sedes, *Regúmque Angliæ Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt ait ille, inter viburna cupressus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA. Stephano in vrbibus Λινδόνιον, Cambrobritannis nostris *Lundayn*, Saxonibus priscis Londenceaster, Londenbyryg, Londenpyc, exteris *Londra*, & *Londres*, incolis **London**, fabulosis scriptoribus *Troia Noua, Dinas Belin*, id est, *vrbs Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo Rege, quem & instaurasse, & denominasse volunt. Sed hęc nomina & origines, vnà cum Erasmi coniectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæsar & Strabo authores sint, Britannos antiquos syluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obstruxerant, vrbes, siue oppida vocauisse, eósque eiusmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiuerim: in eam penè concessi opinionem, vt Londinum inde dictum existimauerim, quasi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemorosa. Sin veritas in hoc me fugit, liceat mihi bona cum venia conijcere, nec quis me inconstantiæ hîc insimulet, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem sit consequuta, à nauibus scilicet, quas Britanni Londinum. Britannorum oppida.

ſua lingua *Lhong* vocant, ita vt Londinium ſonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc eſt quod alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Næniâ antiquiſſimi Bardi Britannici *Lhong-porth*, i. *nauium portus*, & hoc ipſo vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Geſſoriacum Nauale*, in Britannico Gloſſario *Bolung long* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti *Naupactus, Nauſtathmos, Nauplia, Naualia Auguſti, &c.* Sed ex his nulla meliori iure Naualis nomen ſibi aſſumere poſſit, quàm Londinium noſtrum. Ab vtroque enim elemento vrbs eſt fœliciſſima, ſolo læto, & affluenti omnium rerum copia, cliuo molliter ſurgenti, Tamiſi adpoſita, qui placidiſſimus rerum in orbe naſcentium mercator, ſtatis horis Oceani æſtibus ſuperbus, alueo tuto, præalto, & nauium quamlibet magnarum capaciſſimo, tantas orientis & Occidentis opes quotidiè inuehit, vt cum orbis Chriſtiani Emporijs de ſecunda palma hodie contendat, ſtationémque præbeat nauibus cùm fidiſſimam, tùm pulcherrimam, ſyluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velíſque vndíque obumbratur.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetuſtas, & perpaucæ ſanè ſunt vrbes, quæ ſuos authores norunt, cùm è paruo ſenſim excreuerint. Verùm vti aliæ, ita hæc noſtra, fabuloſa origine Troianis ſe imputauit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunque autem condiderit, vitali genio conſtructam fuiſſe ipſius fortuna docuit, & antiquitate ſuſpiciendam eſſe innuit Ammianus Marcellinus, qui ſuo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos vetuſtum oppidum appellârit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copiâ negotiatorum, & commeatu maximè celebre* fuiſſe prodidit. Hoc ſolum, illo tempore eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine inſigniretur. Nec certè in rem Romanorũ fuiſſet, ſi vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Præfecturam itaque, vt opinor, conſtituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magiſtratus ſuos non haberent, ſed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod in publicis négotijs, nempe cenſus, tributorum, vectigalium, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc eſt quòd Londinium Tacito, Panegyriſtę, & Marcellino oppidum ſolummodo vocetur. Quamuis autem non meliori fuerit conditione, fortunâ tamen (ſi qua alia) ampla,

Præfectura.

pla, opulenta, & secunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio vsa est, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem resumere, duce Bunduica, conspirassent, Londinenses neque fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adscitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hosti relinqueret, qui statim paucos oppressit, quos vel imbellis sexus, vel fessa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertulisset, si non præstò fuisset diuinum ex improuiso auxilium. Cùm enim C. Alectus, C. Carausium Menapiæ ciuem dolo sustulisset, qui maris nostri inclementiâ, difficillimis Dioclesiani in Oriente bellis, & Francis, socijsque naualibus audacissimis fretus, Britanniæ Bataujæque redditus interuerterat, Augustíque titulum (vt nummi eius hîc eruti demonstrant) sex annos gessisset: Alectum itidem iam tertio anno purpuram in Britannia vsurpantem M. Aur. Asclepiodatus prælio delesset, Franci illi qui pugnæ superfuerunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: nisi Tamisis, qui nunquam Londinensibus defuit, Romanos milites per errorem nebulosi maris à classe abiunctos peropportunè intulisset. Illi enim barbaros totâ vrbe confecêrunt, & non solùm ciuibus in cæde hostium dederunt salutem, sed etiam in spectaculo voluptatem. Tunc concidisse produnt Annales nostri L. Gallum ad amniculum, qui vrbem ferè mediam interluebat, & ab eo *Nant-gall* Britannicè, Walbrooke Anglicè dictum, quod nomen manet in plateâ, sub qua cloacam esse subterraneam ad expurgandam sordium colluuiem accepimus, haud procul à saxo illo London-stone, quod *Milliarium* fuisse, cuiusmodi Romæ in foro erat, existimamus, cùm in media vrbe sit, quà in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuisse credimus. Paulò pòst tamē Historiæ nostræ Constantinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide structili, & latere Britannico obsepsisse tradunt, quæ suo ambitu tria plùs minùs milliaria colligunt: ita vt vrbem formâ ferè quadratâ, sed non æquilatera includerent, cùm ab occasu in ortum longior sit, ab Austro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamisi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitùs concidit, eius reliquias Henrici secundi tempore apparuisse scripsit, qui tunc vixit, Fitz-stephanus. Reliqua pars superest, ad Septentriones firmior, quæ non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris instaurata repentinam

C. Carausius.

Panegyricus Constantio Cæs. dictus, & falsò Maximiano inscriptus.

Franci cæsi.

Londonstone.

Helenæ nummi sub mœnibus sæpè reperti.

Mœnia.

1477 pentinam quaſi induit iuuentutem. Ad occaſum verò,& ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in ſuis bellis Barones, tota tamen ſunt lacera,& fatiſcentia. Londinenſes enim, vti veteres illi Lacedæmonij,præmunitas vrbes, quaſi muliercularum habitacula rident, vrbémque ſuam ſatis munitam credunt,quæ viris non ſaxis præcingitur.Patent hæc mœnia

Porta. ſeptem portis,præcipuis (minores verò ſciens omitto) quæ nouatæ, noua etiam aſſumpſerunt nomina. Ad occaſum duæ ſunt *Ludgate*,à Luddo Rege, ſiue *Fludgate*,Lelandi opinione, à fluui-

1586 olo ſubiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis inſtauratur, & *Newgate* omnium pulcherrima à nouitate,priùs *Chamberlangate*,quæ publicus eſt carcer.Ad Septentriones quatuor, *Alderſgate* ab antiquitate, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet,*Creplegate* à claudorum hoſpitio,*Moregate*,à palude adiuncta nunc in agrum conuerſa, primùm à Francerio

Eaſterlings. Prętore, anno 1414.patefacta, *Biſhopſgate* ab Epiſcopo, quam Germani Hanſeaticæ ſocietatis mercatores & inſtaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus tenebantur. Ad ortum vna ſola eſt **Aldgate** à vetuſtate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamiſim duas etiam portas præter illam ad pontem extitiſſe credunt, **Belingſgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, id eſt, *Aquaria porta*, vulgò **Dowgate**.

Quà murus etiam ad flumen deſinit, munimenta fuerunt

Turris. firmiſſima, quorum alterum ſupereſt, vulgò *Turris Londinenſis*, Britannicè ab albedine *Bringwin*, *Tourgwin*. Arx ſanè nobiliſſima, mœnibus lætè incincta, turribus excelſa, vallo latíſque munita foſſis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita inſtructa, vt oppidum æmuletur: meritóque putes duo illa caſtella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuiſſe prodidit Fitzſtephanus, in hanc vnam coaluiſſe. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quà **Flæte** amniculus (vnde **Flæteſtræte**) nunc diſpectus, olim nauiger(vt in Chartis Parlamentarijs legi) Tamiſi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzſtephanus dixit, incendióque hauſtam Gullielmo regnante prodit. E cuius ruinis tùm magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipſius areâ cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde **Blackfriers** locum nominamus) fundauit Robertus Kilwarby Archiepiſcopus Cantuarienſis, vnde magnitudinem facilè coniectes. Extiterunt eo tamen loco Henrico ſecundo regnante,

duo

do (vt author est in Otijs Imperialibus Geruasius Tilburiensis) *Pergama, muris & aggeribus constructa castra, quorum alterum Bainardi, alterum Baronum de Montfitchett ex iure est successionis.* Verùm nihil hodie ex ijs reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas horum fuisse particulam, quas **Bainards castell**, à nobili viro Bainardo Domino de *Dunmow* constructore appellamus, cuius successores Fitzwalteri hæreditario iure erant ciuitatis Londini Antesignani. *Lib. 3.*

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imp. confirmata, Episcopus in eius locum substitutus. Secundo enim Concilio Arelatensi, quod anno salutis 326. sub Constantino celebratum erat, Londinensem Episcopum interfuisse constat, Subscripsit enim, vt videre est in Tomo primo Conciliorum, *Ex prouincia Britanniæ, ciuitate Londinensi Restitutus Episcopus*, quem cum successoribus ad S. Petri in *Cornehill* sedisse affirmant nonnulli. Inde verò ea dignitate floruit Londinum, vt AVGVSTA dici cœperit, eóque nomine sub Valentiniano innotuit, Ammianus enim Marcellinus libro XXVII. *tendénsque ad Londinium vetus oppidum, quod Augustam posteritas appellauit.* Et libro XXVIII. *Ab Augusta profectus quam veteres appellauere Londinum:* vnde cùm à Constantini tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, (legimus enim in eius nummis, quos in honorem Constantij patris signauit, & alijs, P. LON. S. id est, *Pecunia Londini signata,*) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus Thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Hoc nomen AVGVSTA plenum summâ dignitate, plenum maiestate nomen, Conditores & restauratores vrbium cùm vrbes potentes, florentes & pollentes futuras aut sperarent, aut optarent, auspicata nomina indiderunt. Sed inter auspicatissima nullum magnificentius, nullum auspicatius quàm AVGVSTA. Augusti enim nomen optimus ille & maximus imperator Octauianus sibi non sine iudicio doctissimorum asciuit. *Augustus*, inquit Dio, *quasi hominis natura amplior cognominatus est.* Quæ enim honore dignissima ac sanctissima AVGVSTA dicuntur. Nec sine Romanorum Augustorum licentia summi honoris ergô hoc nomen habuit Londinum. Quam imponendi nominis licentiam concedendam annotat in illo versu Virgilius

Episcopus. *Londinum Augusta dicta.* *Officina Monetaria.* *Augusta nomen honoratissimum.* *Lib. 54.*

Vrbem appellabant, permisso nomine, Acestam.

Sed vt hoc honoratiſſimum nomen deleuit dies, ita vetuſtius illud *Londinum* confirmauit. Dum hoc gauderet nomine parùm abfuit, quin à prædonibus ſeditioſis vaſtaretur, ſed Theodoſius Theodoſij Aug. pater, illos ſpolijs implicatos trucidauit, merſámque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem in ouantis ſpeciem lætiſſimus introijt. Indéque mouens Britanniam grauiſſimis malis obſitam ſua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teſte Symmacho) ſtatua equeſtri, inter priſca nomina conſecrarint Romani. Non longo pòſt tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico inſulæ fato in Saxonum poteſtatem deuenit: quomodo verò è ſcriptoribus non conſtat. Vortigernum captum, vt ſe redimeret, Hengiſti Saxoni tradidiſſe opinor, cùm ad Orientales Saxones ſpectaret, quorum regionem Hengiſto ea lege Vortigernum addixiſſe meminerunt ſcriptores. Quo tempore Eccleſia etiam grauiſſima quæque pertulit, paſtores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibuſque omnibus ſacris & profanis contuſis, Theonus vltimus è Britannis Londinenſis Epiſcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad ſuperſtitionem occultabat.* Quamuis autem eiuſmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua veriſſimè Martem ſua arma concuſſiſſe dicas, emporium nihilominùs fuit, teſte Beda, *multorum populorum terra marique venientium.* Poſteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ inſulæ aſpiraſſet, Saxoneſque Chriſtianæ religioni inſeruire cœpiſſent, rediuiuo ſplendore refloreſcere incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (ſub quo Sebertus quaſi beneficiarius hoc tractu regnauit) templum Diuo Paulo poſuit, quod ſubindè reſtauratum in maximum & magnificentiſſimum excreuit redditibúſque opulentum, vndè præter Epiſcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Theſaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij XXIX, & alij aluntur. Orientalem huius templi partem, quæ recentior videtur, & operoſa eſt, cryptoporticúmque habet pulcherrimam, (quæ & ipſa eſt S. Fidei ædes ſacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum 1086. ſubſtruxit Mauritius Epiſcopus, cum anteà miſerabili incendio abſumpta fuiſſet. Occidentalis pars, vti tranſeptum, ſpatioſa eſt, ſublimis columnis ingentibus, & concameratione è ſaxo pulcherrima conſpicua. Quà verò hæ quatuor partes ſe decuſſant, ampla & excelſa ſurgit turris, cui impoſita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem

Londinum in Saxonum poteſtate.

Reliquiæ ad memoriam occultatæ.

D. Pauli templum.

altitudinem ædita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem ascendit,) quæ anno 1087. ignem cœlestem prouocauit, arsitque non sine magno totius vrbis damno, sed restaurata, nuperrimè nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. Sed de constructione huius audi qui tunc vixit Guil. Malmesburiensem. *Mauritius regis cancellarius, quamuis in quibusdam minus prospera famæ prædicabilis tamen efficaciæ, Magnanimitatis certè ipsius est indicium basilica beati Pauli, quam inchoauit Londoniæ, tanta est decoris magnificentia vt meritò inter præclara numeretur ædificia: Tanta criptæ laxitas, tanta superioris ædis capacitas, vt cuilibet populi multitudini videatur posse sufficere. Quia igitur Mauritius erat mentis immodicus, laboriosi operis impensam transmisit ad posteros. Denique cùm Richardus successor eius omnes redditus ad episcopatum pertinentes ædificationi basilicæ transcripsisset, aliundè se suósque sustentans propemodum nihil efficere visus est, totúmque censum ad hoc bene prodigus exhauriebat & parùm in effectum prodibat.* Dimensionem etiam huius tam magnificæ structuræ ex antiquo satis scriptore subiungam vt legas si placeat. *Longitudo Ecclesiæ B. Pauli continet 690. pedes, latitudo eiusdem 130. pedes, Altitudo occidentalis testudinis ab area 102. pedes, altitudo testudinis nouæ fabricæ ab area. 88. pedes, Altitudo fabricæ lapideæ Campanilis à plana terra 260. pedes. Altitudo fabricæ ligneæ eiusdem Campanilis 274 pedes, &c.* Dianæ templum olim hoc loco extitisse coniectârunt aliqui, & sunt quę fidem eorum coniecturæ adiungunt: Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Dianæ cameræ* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, vt est in nostris Annalibus, quæ tunc cum admiratione, tanquam Gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ sacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinum boatu ex veteri fortasse & superstitioso instituto, in ipso templo circumgestatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus, (quinquagesimo anno post Theonum Britannici generis exturbatum,) Melitum Romanum ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iusserat, Archiepiscopatus insignia, & Metropolitanam sedem Londino Cantuariam transtulit. Conduntur in hoc templo,

1561

Templum Dianæ.

Sepulti in templo Paulino.

plo,(vt S. Erkenwaldum, & Episcopos taceam,) Sebba Rex Orientalium Saxonum qui regno se abdicauit, vt Christo vacaret,
Circiter 680. 1016 Ethelredus siue *Egelredus*, qui hoc regnum *potiùs oppressit, quàm*
Guil. Malmesb. *rexit, sæuus in principio, miser in medio, turpis in exitu: ita parricidio cui conniuentiam adhibuit immanis, fuga & mollitie infamis, & morte miserabilis.* Henricus Lacy Comes Lincolniæ, Ioannes Gandauensis Dux Lancastriæ, Simon de *Burly* Eques clarissimus, I. de *Bellocampo*, I. Dominus *Latimer*, Ioannes Masonus Eques, Guil. Herbert Comes Penbrochiæ, Nicholaus Baconus magni sigilli custos vir alto consilio limatoque iudicio, Philippus Sidneius, Fr. Walsinghamius Equites clarissimi, &c. Et Christoph. Hattonus magnus Angliæ Cancellarius, cuius sacræ perpetuæq; memoriæ magnificum, & tanti viri amplitudine dignissimũ monumentum Guil. Hattonus nepos ex antiqua *Newportorum* familia, (quem in nomẽ & stirpem Hattonorũ inseruit) iampridẽ posuit.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitârunt, cùm breui Orientalium Saxonum opes frangerent Saxones occidentales Londinúmque in Merciorum potestatem cederet. Vix sopitis intestinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempestas, Danica scilicet, quæ miserè hanc regionem lacerauit, vrbémque conquassauit. In suam enim potestatem redegêrunt Dani, sed recepit Alfredus, instauratámque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vastatores tamẽ illi posteà obsidione capere sæpiùs conati sunt, præcipuè verò Canutus, qui effosso canali Tamisim auertere molitus, sed semper operam luserunt, ciuibus fortissimè hostilem impetum propulsantibus. Terror nihilominùs ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannorum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratantèr acceperint, & Regem salutârint. Iam indè posuêre venti, fugêre nubes, & verè aurea sæcula illuxêrunt; insignem nullam calamitatem subiuit, Principum indulgentia immunitates consequuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimonijsque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburiensis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs constipatam, negotiatorum ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit; & Fitzstephanus qui eo seculo vixit, eo tempore Londinum 127. Ecclesias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâsse, & facta hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit.

Tunc

Tunc surgentibus tectis vndique accreuit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad occasum, quà frequentissima sunt, in quibus XII. sunt ædificia, Hospitia vocant, iuri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum siue *Curiam*, vt vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero iuris studio sedulò vacant, vt nec Andegauis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedat, vt I. Fortescu in suo de Angliæ legibus libello testatur. Quatuor illa primaria sunt Templum interius, Templum medium, *Grayes Inne*, & *Lincolnes Inne*. Duo illa priora sita sunt eo loci vbi olim regnante Henrico 2. Heraclius Patriarcha Hierosolymitanis ecclesiam militibus Templarijs consecrauit, quam ad formam Templi iuxta sepulchrum Domini Hierosolymis extruxerant. Habitârunt enim in parte Templi iuxta sepulchrum, vnde appellatio facta, vouerántque Christianam religionem, & peregrinos sepulchrum Domini inuisentes contra Mahometanos tutari: Vnde illos gratissimis animis prosecuti sunt omnes, munificentia principum possessiones & facultates vbique longè maximas acquisiuerunt, magna pietatis opinione floruerunt. Plurimiq; nobiles apud eos tumulati fuerunt, quorum imagines visuntur in hoc Templo tibijs in crucem transuersis: sic enim sepulti fuerunt, vt accepi, quotquot illo sæculo, nomina bello sacro dedissent, vel qui (vt tunc temporis sunt locuti) *Crucem suscepissent*. E quibus fuerunt Guilielmus pater, Guilielmus & Gilbertus eius filij, omnes Marescalli Angliæ Comitésque Penbrochiæ. Verùm anno salutis 1312. hic ordo impietatis damnatus, & Pontificia authoritate omninò sublatus erat, possessiones verò Hospitalarijs militibus S. Ioannis Parlamentaria authoritate sunt assignatæ, ne in pios vsus erogata contra donatorum voluntatem in alios vsus distraherentur. Certum tamen est ex scriptis antiquis hunc locum post exactos Templarios fuisse sedem Thomæ Comitis Lancastriæ, & inde Audomari de *Valentia* Comitis Penbrochiæ, posteà Spenserij qui Regi Edwardo secundo fuit in delicijs, demúmq; in duo Iurisconsultorum collegia conuersum fuisse. De cæteris nihil mihi legenti occurrit: fama obtinet alterum Dominorum Graiorum, alterum Comitū Lincolniæ fuisse habitationem.

Municipalis Iuris Collegia.

Innes of the Courts.

Templum nouum olim dictum Templum vetus vbi nunc Southhampton house in Holborne.

Templarij.

In altero horum tumulo literis fugientibus legi, Comes Penbrochiæ, *& in latere* Miles eram Martis, Mars multos vicerat armis.

Statutum de terris Templariorum 17. Edward 2.

Iuxta hęc *Domum conuersorum* Rex Henricus III. ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem conuersi fuerunt,

inter nouum & vetus Templum instituit, quam posteà ad scrinia & archiua reponenda destinauit Rex Edwardus tertius, vnde *The Rowles* hodiè dicitur.

The Rowles.

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus ad Westmonasterium procurrunt. Ædificia verò celeberrima sunt *Fons Brigidæ* vbi regiam ad Carolum v. Imp. excipiendum posuit Henric. VIII. nunc ergastulum. Ædes *Buckhurstiæ*, Carmelitarum, *Templa* quæ dixi, Ædes *Essexiana* à Domino Pagetto, *Arondellia*, *Somersettenses* à Seimero Duce Somersettensi extructæ. Deinde vt alias omittam, *Sabaudia* à Petro Sabaudiæ Comite, qui incoluit denominata, quam à fratribus *Montis-Iouis* Æleonora vxor Henrici III. emit, & filio Edmundo Lancastriæ donauit, cuius posteris diu fuit sedes donec Henricus VII. pauperibus sacrauit. *Dunelmenses* ab Anth. Beko Episcopo Dunelmensi & Patriarcha Hierosolymitano conditæ, & Eboracenses ita nuper appellatæ olim Bathonienses. Sed quid hæc nomino, εἰσὶ ὅλως ὐδενὸς, ἄλλα τύχης.

Nulli certa possessio, sed omnia fortunæ

Westminster.

His ita suburbijs *Westmonasterium* vrbecula quondam plus mill. pass. abiuncta vrbi Londino adiungitur. **Thorney** hæc olim à spinis, nunc **Westminster**, ab occiduo situ, & monasterio dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè est celeberrima. Templum regum Angliæ inauguratione, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eò loci extitisse olim author est Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruisse, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus concessit. Sed posteà Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omnium suorum redditutum de integro construxit, & patrimonijs tota Anglia dispersis ditauit. Sed audi qui tunc vixit Historicum. *Intendit deo deuotus rex locum illum cùm vicinum famosæ & opulentæ vrbi, tum satis apricum ex circumiacentibus fœcundis terris & viridantibus prædijs atque proximo decursu principalis fluuij ac toto orbe ferentis vniuersarum venalium rerum copiosas merces subiectæ ciuitati. Potissimum autem ob amorem principalis Apostoli quem affectu colebat vnico & speciali, Elegit ibi habere sibi locum sepulcri, Præcepit deinde ex decimis omnium reddituum suorum initiari opus nobilis ædificij quod deceret Apostolorum principem, quatenùs propitium sibi*

pararet

pararet dominum post huius vitæ cursum labilem, & pro gratia pietatis suæ & pro oblatione prædiorum & ornamentorum quibus eundem locum disponit nobilitare. Ad regis itaque præceptum opus nobiliter cæptum fæliciter apparatur, nec impensa siue impendenda pensantur: dummodò Deo & beato Petro dignum & acceptum præbetur. Formam antiquæ illius structuræ, si placeat ex antiquo manuscripto habe. *Principalis area domus, altissimis erecta fornicibus quadrato opere, parique commissura circumuoluitur, ambitus autem ipsius ædis duplici lapidum arcu ex vtroque latere hinc inde fortiter solidata operis compage clauditur. Porrò crux templi quæ medium canentium Domino chorum ambiret, & sui gemina hinc inde sustentatione media turris celsum apicem fulciret, humili primùm & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochleis multipliciter ex arte ascendentibus plurimis intumescit, deinceps verò simplici muro vsque ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum peruenit.* Verùm post 160. annum, hanc Edwardi fabricam subuertit Henricus III. nouámque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearũ columnarum 1220
ordine, tecto laminis plumbeis conuestito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occasum plurimùm auxérunt, Henricúsque VII. in suam & suorum sepulturam, ad Ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo sepulchrum eius splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis posteà monachis, ad varias subinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum vnicum Thom. Thurlbeium, qui patrimonio dilapidato cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò pòst authoritate Parlamentaria eiectis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium conuertit Serenissima Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui suo tempore ad Academias promouentur, & in Ecclesiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem hodie summa cum laude gerit D. D. Goodmanus vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hæc otia fecit.

Contumulantur in hoc templo (vt illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus primus Rex Orientalium Saxonum, Haraldus Nothus filius Cnutonis Dani *Principes sepulti in Ecclesia Westmonasteriensi.*

E. Howarda filia & hæres Vicecomitis *Bindon*, Elizabetha filia & hæres Edwardi Comitis Rutlandiæ vxor Guilielmi Cecilij, Thomas Puckering custos magni sigilli Angliæ, Francisca Howarda Comitissa Hertfordiæ, quique minimè tacendus Poëtarum Anglorũ princeps Galfredus Chaucer; & qui ad illum ingenij fœlicitate, & diuite Poëseos vena proximè inter Anglicos poëtas accessit Edm. Spencerus. Alijque Ecclesiastici ordinis & melioris notæ quamplurimi.

S Stephens Chappell.

In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S. Stephano sacrum, quod regia sanè magnificentia, & amplissimis possessionibus construxit Edwardus tertius, cùm Galliam suis victorijs permensus esset, *reducens*, vt in fundationis Charta legitur, *in deuota considerationis examine profusa Christi beneficia, quibus ex sola miserationis suæ dulcedine in opportunitatibus nos præuenit, à varijs nos licèt immeritos liberando periculis & dextra suæ potentiæ contra nobis aduersantium impetus, cum victoriosis successibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum insperati superinfusione remedij consolando.* Sub hoc *Westminster Hall* siue Prætorium est, in quo præter Comitia Parlamentaria, quæ ibi sæpissimè habentur, fora iudiciaria constituuntur, & statis temporibus causæ cognoscuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono summum ius moderatur, Cum ante Henrici III. tempora, primæ iustitiæ forum vagum esset, aulámque Regiam comitaretur. Verum ille, vt in *Charta Magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non sequantur Curiam nostram, sed teneantur in aliquo certo loco*, Hoc, quod nunc habemus Prætorium, Richardus II. diruto vetustiori, extruxit, suæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipsi caussas audiebant,) Palatiúmque ab Edwardi Confessoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante sexaginta annos igne absumpto, Henricus VIII. sedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolsæi transtulit, quas *White Hall* vocant, id est, *Aula alba*. Domus hæc est verè Regia, hinc viuario, quod & alteram Regiam coniungit, *S. Iames* dictam, illinc Tamisi conclusa. Hanc Poëta quidam *Leucæum* ab albedine dixit;

Westminster Hall.

White Hall.

Regale subintrant
Leucaum reges, (dederant memorabile quondam
Atria, quæ niueo candebant marmore, nomen)

Quod

Quod Tamisis prima est cui gloria pascere cygnos
Ledæos, rauco pronus subterluit æstu.

Ad Circium etiam magna subsunt Londino suburbia, speculáque fuit olim, siue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo *Barbacan* (authore Galeoto Martio) cessitque dono Edwardi III. in sedem Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum *Bertey*, Dominum *Willoughby* de *Eresby*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & vrnæ, in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Vialæ etiam vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamentum ex vino & lacte existimarem, quo in cremandis corporibus vsi sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Barbacan.

Vidæque liquores
Arsuram lauere comam.

Hunc locum cremandis, condendisque corporibus destinârunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & iuxta vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc quà vrbs terram spectat. Quà verò flumen labitur, ad austrum amplum illum *Burgum de* Southworke, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm sublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Posteà, regnante Ioanne, è viuo saxo opere admirando nouum pontem XIX. fornicibus præter versatilem illum suspendêrunt, elegantissimísque ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec solùm amplificata eo tempore vrbs erat, sed etiam optima Reipub. forma descripta, ciues in corpora, siue Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXVI. regiones, siue tribus diuisa, conciliúmque Reipub. penes totidem senes constitutum, qui ex ætate, nostra lingua Aldermen, id est, *Senatores* dicuntur, quorum singuli singulis tribubus præessent, & cùm antiquitùs pro summo magistratu Portreue, id est, vrbis Præfectum habuissent, duos Balliuos instituit Richardus primus, pro quibus statim Ioannes Rex concessit, vt Maiorem siue Prætorem annuum magistratum suis suffragijs è XII. primarijs corporibus eligerent, duosque Vicecomites Shirifs vocant, quorum alter Regius, vrbanus alter dicitur

Pons.

Ciuium Collegia. Tribus.

Maior, siue Prætor.

tur nominarent.

Hac Reipub. forma constituta, incredibile est quantum publicis, priuatisque operibus creuit, crescitque (reliquis Angliæ vrbibus decrescentibus.) Nam, vt taceam domum Senatoriā Guildhall à Tho. Knowles Prætore pulcherrimè constructam, Leadenhall amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum, vt publicum esset horreum ad annonam laxandam. Peristillium siue Ianum medium, *Bursam* vulgus, Regina Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum vsum, & vrbis ornamentum à Thoma Gresshamo equestris ordinis positum, magnificum illud quidem, siue ædificij structuram, siue gentium frequētiam, siue mercium copiam spectes; vt etiam Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis, & syphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illísque recipiendis elegantissima castella, nouum etiam aquæductum, quo Petri Mauritij Hydragogi Germani solers industria rota è Tamisi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit. Templis vndique & ædibus sacris ita fulget, vt RELIGIO, & PIETAS sibi delubrum hîc collocasse videantur. Ecclesias enim centum viginti numerat, quot nec ipsa Romā ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, aliteque orphanos plùs minùs 600. in Paidotrophio, quod Christi Ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa 1240, &c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges, & instituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obsequium & fidem, ciuium humanitatem, ædium nitorem, fœlicissimorum ingeniorum prouentum, suburbanos hortos delicijs, & herbis exoticis refertissimos, classem numerosam, & instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, necessitatémque spectant, redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

1411
1445
Bursa.
1567
Royall Exchange

tectis opibúsque refertis
Londinum, & si fas, numeroso ciue superbum,
Larga vbi fœcundo rerum vndat copia cornu.

Et I. Scaliger in suis vrbibus:

Vrbs animis, numeróque potens, & robore gentis.

Alius hos quoque de Londino procudit versiculos, si legere non dedigneris, Conubio Tamæ & Isis.

LONDINVM

LONDINUM gemino procurrit littore longè
Æmula maternæ tollens sua lumina Troiæ,
Clementer surgente iugo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna situ, cœloque solóque beata,
Vrbs pietate potens, numeroso ciue superba,
Vrbsque Britannorum quæ digna BRITANNIA *dici.*
Hæc noua doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Chrysæa secunda metallis.

* Hos etiam in Londini laudem alius etiam mediæ ætatis sic lusit.

Ibis & in nostros diues Londonia versus
Quæ nos immemores non sinis esse tui
Quando tuas arces, tua mœnia mente retracto
Quæ vidi, videor cuncta videre mihi.
Fama loquax & nata loqui, moritura silendo,
Laudibus erubuit fingere falsa tuis.

Alius item olim sic cecinit

Hæc vrbs illa potens cui tres tria dona ministrant,
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc vrbs illa potens quam Iuno, Minerua, Diana,
Mercibus arce, feris, ditat, adornat, alit.

Sed hæc & huiusmodi fusiùs & accuratiùs persequutus est Ioannes Stowæus ciuis Londinensis & Chronographus celebris in sua quam nuperrimè ędidit Londini perlustratione. Nunc charissimę patriæ valedicam, si priùs annotauero inclinationem cœli LI. gradibus, XXXIIII. scrupulis, distantiam ab vltimo occidente XXIII. part. XXV. scrup. definiri. Fidiculam naturæ Veneris Mercuriique stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

Radcliffe. A Londino Tamisis *Redcliffe* à rubro cliuo sic dictum nitidum oppidulum, & nautarum habitationem rigans, ferè in gyrum magno flexu se circumducens *Leam* fl. Comitatus huius ad Orientem limitem admittit, cui nihil memoria dignum adsidet. Nec enim *Ædelmton* præter nomen à nobilitate deductum, quicquam ostendit, nec *Waltham* nisi crucem in funebrem Æleonoræ reginæ Edwardi primi vxoris pompam erectam vnde denominatur. (Edmonton. Waltham Crosse.) Solum *Enfeld* ædes regiæ à Louello, vt ex insignibus colligere licèt, constructæ hic visuntur, quibus viridissimo arborum vestitu, & ferarum venatione celebris saltus *Enfeld Chace* adiungitur, (Enfeld Chace.)

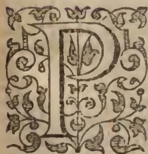
gitur, possessio olim Magnauillanorum Essexiæ Comitum, deinde Bohunorum qui illis successerunt, nunc verò ad Ducatum Lancastriæ spectat, ex quo Henricus IIII. Rex Angliæ Humfredi Bohuni vltimi alteram filiam & hæredem in vxorem duxerit. Visunturque adhuc in medio ferè hoc saltu rudera antiquæ domus quam Magnauillanorum Comitum fuisse vulgus perhibet.

Paræciæ 73. plus minùs in hoc agro, extra vrbem numerantur.

TRINOBANTES.

Essex.

ARS altera Trinobantum ab orientali situ, & Saxonibus qui occupârunt Saxonicè Eaſtſeaxa, Normannicè *Exsessa*, vulgò Essex, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemorosa, & opulẽta in primis est regio: hinc Oceano, inde fluminibus piscosis, quasi coronata, quæ & sua commoda affatim suppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit, ad ortum Oceanus se insinuat, ad Austrum Tamisis iam grandis à Cantio secludit, vti ad occasum *Ley* fluuiolus à Mediosaxonibus, & qui in eum influit *Stort*, siue Stourus minor ab Hertfordensibus. Nos autem in hac describenda pro instituti ratione, primùm quæ sunt ad *Ley*, & Tamisim memoranda, deinde quæ sunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad Ley, Saxonicè Lygean, satis longè latéq; saltus expanditur venationi dicatus, feris quibus primas ob magnitudinem, & pinguetudinem deferunt, refertus; olim *Forresta de Essex* ob excellentiam dictus, nunc Waltham Forrest ab oppido *Walтham*, quòd Walcham Forrest.

Waltham Abbey, vel *Sancta Crucis.*

quòd Saxonicè pealoham, i. *Syluestris habitatio.* Sedet hoc ad *Leam* qua insulas diuiso alueo spargit, nec originem admodum vetustam repetit. Consenescente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, & vt in priuata loci historiola legitur, *Stallerus, i. vexillifer Regis, propter abundantiam ferarum syluestrium primus fundauit, & 66. viris instituit.* Illo defuncto, Athelstanus filius fortunarum suarum statim naufragium fecit, Edwardúsque *Confessor* Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monasterium excitatum est; quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium fastigium hominum errore, & sua ambitione obrepsisset, hoc in S Crucis honorem posuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & statim ab illis occisus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Huic in surgenti colle impendent ædes *Copthall* & longè spectantium oculos pascunt, olim *Fitz-Aucheri*, nuper Tho. Heneagi Equitis clarissimi habitatio qui eas nuper ad summā elegantiam perduxit. Inferiùs Britānico tempore DUROLITUM floruit, quæ antiquæ appellationis nota retenta, **Leiton** hodie dicitur, id est, *oppidum ad* **Ley**, vti *Durolitum* Britannicè flumen **Ley** denotat: viculus est hodie sparsim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv. in Antoninum librariorum incuria irrepsit. Hic fluminis traiectum olim fuisse locus vicinus **Oldford** dictus, id est, *Vadum antiquum* fidem facit, in qua cum parum abfuisset quin Matildis Regina vxor Henrici primi submersa esset, illa curauit vt paulò inferiùs fluuius ad **Stretford** pontibus cōiungeretur. Vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœnissimè viridantia prata circumluit, in quibus monasterioli reliquias vidimus, quod Guil. de *Monte Fixo*, siue *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno 1140. construxit, statímque **Ley** in vnum se recolligens, in Tamisim placidè exoneratur, vnde **Leymouth** locus appellatur.

Copthall.

Durolitum.

Leiton.

*

Tamisis verò, qui iam in immensum auctus multarum aquarum agmina hâc secum rapit, solummodò quæ meminisse conuenit, **Berking** habet, Bedæ **Berecing**, sacris virginibus ab Erkenwaldo Londinensi episcopo sacratum: vbi Tamisi confluit *Roding* fluuiolus qui multis viculis affusus nomen impertit suum, vt *Heigh Roding, Esthorp Roding, Leaden Roding, &c.* ex quibus vnum & alterum Ecclesiæ Eliensi dedit olim Leofwinus vir nobilis ad expiandum quod summo cum scelere commiserat matricidium.

Berking.

*

Liber Eliensis.

cidium. Inde **Tilbury** subluit, Bedæ **Tilaburge**, quæ ex paucu- Tibery.
lis casis constat, antiquitùs tamen Ceadæ Episcopi sedes erat, cùm circa annum salutis 630. Orientales Saxones per Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Posteà per iacentia loca & minùs salubria delatus reciprocanti aqua CONVENNON insulam nunc **Canuay** (de qua Ptolemæus & nos alibi meminerimus) à continente abscindit, cui ordine adsident, primùm *Beamfleot, fossatis altis & spatiosis*, vt inquit Florilegus, & castro, ab Hastenció Dano munitũ quod Alfredus Rex expugnauit. Inde **Hadleigh** quondam Huberti de *Burgo*, posteà Thomæ Woodstochij castrum, ruinis iam deformatum, & demùm **Legh** oppidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum, illique vicinum *Pritlewell* vbi cellam monachis Sweno de *Essex* olim construxit. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficientibus iuxta *Shobury*, quod aliqui *Sceobirg* Danorum munitionem fuisse suspicantur, in Oceanum Tamisis vasto ostio euoluitur. Quod Ptolemæus TAMESAE, & corruptè in alijs exemplaribus, IAMESAE æstuarium, nos vulgò *The Temes mouth* appellamus.

Shobury.

Interius autem **Rochford** quæ huic Centuriæ nomen fecit, locum habet, nunc Baronum de *Rich*, quos Edwardus sextus ea nobilitate ornauit, habitatio; olim verò Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine habuit. Quorum hęreditas ad Butler Ormondiæ & Wiltoniæ Comitem tãdem deuenit, & ab illis ad Thomam Bollenium, quem Vicecomitem *Rochford*, & posteà Wiltoniæ Comitem Henricus Octauus creauit, è cuius propagine serenissima nostra ELIZABETHA, & clarissimus Baro Hunsdoniæ effloruerunt.

Rochford.

Domini Rochford.

In mediterraneis verò celeberrima sunt **Rumford** forum suarium, **Hornechurch** quod *Cornutum monasterium* olim dictum, **Hauering** antiquus regis secessus, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo *Confessori* à diuo Ioanne vt scribunt missum eo loci tradidit, denominatus: *Brentwood*, & *Engerstone* quondàm *Ingheaston* publicis diuerſorijs notã. Nec omittendum est *Angre* vbi castri sunt indicia quod a Rich. Lucy summo Angliæ Iusticiario regnante Henrico 2. conditum, cuius familiæ hæredem Matildem Ioannes Rex Richardo de * *Riparijs* in vxorem dedit. Ad XVI. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus CAESAROMAGVM, id est, *Cæsaris vrbs*, vt *Drusomagus* Drusi vrbs censetur, quam in Cæsaris Augusti honorem cõstructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atque socij singuli in suo quisque regno*,

* Riuers.
Cæsaromagus, alibi corruptè Baromacus.

894 *regno, Cæsareas urbes in honorem Augusti condiderint.* Hanc à Saxonibus Sceobýryg dictam credunt nonnulli, de qua, *Dani à Beamfleot fugati, urbem quæ lingua Anglorum* Sceobyrig *in Eastsaxonia sitam adeunt, firmámque sibi munitionem ibi constituerunt.*

Florentinus Wigorniensis.

Burghsted.

Nunc verò & illo etiam nomine truncato, Burghsted, & Bursted contractè vocatur, id est, *Burgi locus*, quo Germanico nomine plurima loca vetustiora insignierunt maiores, hodiéque tantùm rusticorum viculus est iuxta Billiricay forum satis frequens. Nec hoc solummodò nomen cùm distantia à Durolito opinionem confirmat meam, sed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM posuit idem Antoninus, quo situ superest Cannonden vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud scio an à fraxinis Britannicè denominatum fuerit, *Onnen* enim illis fraxinum significat, & ager est fraxinis fœcundus, nec non Ashdowne, i. *fraxinorum mons* proximus est.

Canonium.

Cannonden.

Barones de Ralegh.

Ab his Ralegh non multùm abest oppidulum non inelegans, *Raganeia* videtur in libro illo *Domesday*, qui meminit castri quod hîc Suenus construxit. Vbi (etiam legitur) *vnus est parcus & VI. Arpenni vineæ, & reddit XX. modios vini si bene procedit.* Quod adnoto tum propter Arpennen Gallicam dictionem tum propter vinum in hac insula confectum.

Arpenni. Vinum.

Fuit hic Suenus vir magni nominis, & magnæ nobilitatis, filius Roberti filij *Winmaerc*, pater autem Roberti de *Essexia*, ex quo natus erat Henricus ille de *Essexia* qui iure hæreditario regis signifer, quique quòd in velitatione contra Wallos animum, & signum simul abiecerat, proditionis insimulatus, singulari certamine victus, & in claustrum contrusus, amplissimo patrimonio Regis Henrici secundi fiscum adauxit, Baronia verò iam inde diu erat in Regum possessione, donec Hubertus *de Burgo* à Rege Ioanne obtinuerat.

Familia de Essex.

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætissima, & re pecuaria diues, Insulam olim Foulenesse, æuo nectente, sibi adiunxit. Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo insinuantis Oceani accessus admittunt: hunc *Cronch*, alterum *Blackewater* accolæ vocant, inter quos intersidet Centuria Dengy, quondam Dauncing, vbi casearijs operibus omnia feruent, virique muliebri officio oues mulgent, vnde Casei illi insusitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, sed etiam per exteras regiones ad saturandos agrestes, & opifices distrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confessor Raudulpho * *Peperking* concessit Charta breui, quam apponam, vt nos qui

Foulenesse.

Dengy hundred. Essex cheese.

* *Peuerell Normanni vocârunt.*

qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa se habet ex Scaccario, sed sæpiùs describendo molliora facta.

Iche Edward Koning
Haue yeouen of my forest the keping
Of the hundred of Chelmer and Dancing
To Randolf Peperking and to his kindling
With heorte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and foxe, catt, and brocke,
Wilde foule with his flocke.
Partrich, fesaunte hen, and fesant cock:
With greene and wilde stob and stokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night,
And hounds for to holde
Good, swift, and bolde:
Fower grehounds, and six raches,
For hare and fox and wilde cattes.
And therefore ich made him my booke,
Wittenes the Bishop Wolston,
And booke ylerned many on,
And Sweyne of Esser our brother,
And teken him many other,
And our steward Howelin
That besought me for him.

Inter Record. de Term. S. Hilarij B 2. 17. penes Thes. & Camerarium Scaccarij.

Hæc candida erat illius ætatis fides & simplicitas, quæ in pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta posuerunt. *Ante Normannorum enim ingressum*, vti apud Ingulphum legitur, *Chirographa firma erant cum crucibus aureis, alijsque signaculis: sed Normanni cum cerea impressione per vniuscuiusque speciale sigillum sub intitulatione trium vel quatuor testium conficere Chirographa instituerunt. Conferebantur anteà multa prædia nudo verbo, absque scripto vel charta, tantùm cum Domini gladio, vel galea, cum cornu vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sagitta.*

Sigilla apud Anglos primùm in vsu.

In *Blackwater* sinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis ostreis scatet, quæ *Wallfleot* vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, Chelmer

mer & Frosħwell. *Chelmer* fl. ex interiori regione effluens decurrit primùm ad *Estannes ad Turrim* nunc *Eston*, quam incoluerunt Domini de *Louanio* dicti, vtique Godfredo fratre Henrici Brabantiæ Ducis prognati, qui huc missi ad *Honorem de Eya conseruandum* ad sextam vsque progeniem Barones habiti sunt. Sed sub Edwardo 3. deficiente prole mascula, per filiam hæreditas & dignitas ad Guil. *Bourgchier* demigrauit, cuius posteri breui Comites fuerunt Essexiæ. Inde *Tiltey* vbi cœnobiolum *Mauritius filius Gilberti* posuit præterfluens, per Dunmow oppidum Fitzwalterorum ex Clarensi familia olim sedem prolabitur, vbi Iuga quædam Monasterium anno 1111. fundauit. *Sed Guil. Bainardus de quo Iuga tenebat*, sic scribitur in priuata loci historia, *villam de parua Dunmow, per feloniam amisit Baroniam suam, & Rex Henricus* I. *illam Roberto filio Richardi filij Gisleberti Comitis de Clare & heredibus suis cum honore Castri Barnardi Londini dedit. Qui Robertus fuit tunc Dapifer D. Regis Henrici.* Hæc ipsissima sunt authoris verba, nec mihi fas existimo ea interpolare, quamuis in illis sit Αντιχρονισμὸς, qui in optimis historicis aliquando occurrit, Nondum enim * Richardus ille fuit Comes *Clare.* Haud procul hinc sedet *Plaissy* Gallicè sic dicta à placendo, quondam Estre, quæ Constabulariorum Angliæ vltimis Saxonum annis, & posteà (vt liber Eliensis testatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis principes, Thomas Woodstochius Dux Glocestriæ, Comésque Essexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntingdoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium modum tenere non potuerint, fata complêrunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam inopinatò Caletum abreptus & strangulatus: hic ab Henrico IIII. ob seditionem hoc ipso loco securi percussus, vt ipsius Woodstochij manibus pœnas dedisse videatur, cuius exitij author habebatur. Inde Chelmerus non longè à *Leez* defluit quondam cœnobiolo à Gernonis condito quæ hodie sedes Baronum *Riche*, qui à Richardo *Rich* magno Angliæ Cancellario sub Rege Edwardo VI. hanc dignitatem acceperunt. Paulóque inferiùs sedet *Hatfeld Peuerell* à possessore suo Ranulpho Peperello sic dicta, qui in vxorem habuit illa ætate forma supra omnes venusta filiam Ingelrici viri inter Saxones prænobilis, quæ marito peperit Guilielmum *Peuerell* Castellanum Doueriæ, Paganum *Peuerell* Dominum de *Brun* in Comitatu Cantabrigiæ, & Regi Guilielmo Conquestori cuius erat pellex Guil. *Peuerell* Dominum

Domini de Louanio.

*Qui passim dicitur, *Richardus filius Comitis Gisleberti.*

Plessy.

Hatfield Peuerell.

Liber S. Martini London.

num Nottinghamiæ, iacetq; hîc in fenestra ecclesiæ tumulata. Sed ad Chelmerum redeamus qui iam **Chelmerford** vulgò **Chensford** petit, amplum satis oppidum in ipso Comitatus quasi medio positum, iampridem monasteriolo à M. Rege Scotorum constructo celebre, nunc tantùm *Assisis*, sic vocant fora in quibus caussæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, insigne. Florere verò incepit cum Mauritius Episcopus Londinensis ad quem spectauit pontes hîc construxit regnante Henr. primo, viamque deflexit quæ anteà duxit per *Writle* amplitudine suæ parochiæ notissimum, quod Rex Henricus 3. concessit Roberto Brusio Scoto, cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos muliebres diuidi, Edwardusq; 2. Humfredo de *Bohun* Comiti Essexiæ dedit cùm Brusij liberi à principis fide defecissent. Chensford. Writle.

Froshwell siue **Blackwater**, qui longo decursu cùm nihil viderit præter **Cogshall** à Stephano Rege Cluniacensibus positum, & **Hwittam** ab Edwardo Seniore rege 914. ædificatam, quæ etiam Eustachij Comitis Boloniensis, (vt ferunt) *Honor* erat; Chelmerum obuium habet, qui primùm solidus *Woodham-walters* præterfluit vetustam Dominorum *Fitz-walters* sedem, quorum altissima cum antiquitate coniuncta fuit nobilitas; à Roberto filio 4. Rich. filij Gilleberti Comitis repetita, sed superiori sæculo in Ratcliffortum stirpem per filiam translata, qui ad Comitum Sussexiæ dignitatem prouecti **New hall** ædes magnificas parum hinc dissitas iam incolunt. Hæ olim ad Butleros Ormondiæ Comites spectarunt, deinde ad Thomam Bollen Comitem Wiltoniæ, à quo permutatione facta Rex Henricus VIII. accepit, maximis impensis adauxit, nouoque nomine *Beau-Lieu* appellauit, quod nunquàm tamen apud populum inualuit. Deinde *Chelmerus* insula amnica diuisus vetustam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illustrauit, salutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: sed *Camalodunum* genuinum esse nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum persuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm luscio si fuerint nostrates, cùm se suo nomine proderet, & cæcutientibus illis se perspicuè exhiberet, nubemque submoueret. Plurimi in occidentali Insulæ parte peruestigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus gestare sibi videbatur, alij in vltima Scotia, alij **Colchester** in Lelandi verba iurati, esse affirmârunt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie **Maldon** dicatur, Saxonicè Maleoune, Woodham walters. Barones Fitz-walteri. New hall. Lelandus in Cygneam Cantionem. Camalodunum. Maldon.

& Mealoune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & superstite. Nec hoc solummodò expressum nominis vestigium persuasit; verùm etiam distantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipse situs probationem præstant vel apertissimam. Cunobillini hanc fuisse Regiam scripsit Dio, cuius nummos antiquos expressos hic tibi exhibemus cùm ad hanc Camulodunum spectare videantur.

Cunobillinus, vide Verolamium pro Tasc.

Vide pag. 69. & 76.

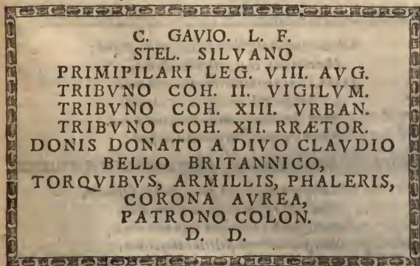

Præfuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Insulæ parti, trésque suscepisse filios videtur, Adminium, Togodumnum, & Catacratum. Adminius à patre pulsus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula ista expeditione in Bataviam venit, vt sui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iusto prælio devicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius est, qui C. Berico exule Britanno suasore, (nunquam non suggerentibus se belli causis,) primus post Iul. Cæsarem Britanniam sub Claudio tentauit, quem Claudius ipse statim transmissis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephantis, (quorum ossa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) subsequutus est: primúmque transmisso Tamisi, Britannos qui in ripa aduenientem exceperunt, signis collatis, fugauit, facilèque hanc regiam Camalodunum cepit. Ob quæ BRITANNICI nomine filio imposito, sæpiúsque ipse Imperator salutatus (contra Romanorum institutum, neq; enim

Claudius in Britannia.

enim sæpiùs quàm semel licebat vno de bello id nomen assumere) sexto quàm profectus erat mense, Romam rediȷt. Tantum erat vel tantillam Britanniæ partem debellâsse, vt hinc Claudio annuos ludos, titulum quòd auxerit Romani imperij fines, arcus triumphales & in vrbe, & Gessoriaci Galliæ, splendidissimúmque triumphum decreuerit Senatus, ad cuius spectaculum etiam prouinciarum præsidibus, & quibusdam exulibus in vrbem commeare permissum, Naualis corona fastigio Palatinæ Domus, quasi Britannici maris domiti insigne, fixa, Coronas aureas contulerint prouinciæ, Gallia Comata vnam IX. pondo, Hispania citerior alteram VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adscendit, leuantibus eum vtrinque generis. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt, ac sæpiùs ipso à spectaculis digresso, alij ea curarunt. Equorum certamina tot promisit, quot dies illi admitterent, plura tamen quàm decem non fuere; nam inter equorum cursum vrsæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congessit, Licinio Crasso frugi equo phalerato, & veste palmata ipsum triumphantem sequi permisit, Posidio Spadoni hastam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámque auream, vt in antiquo marmore Taurini videre est, quod sic inscribitur.

Claudij de Britannis triumphus. Suetonius.

C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. RRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

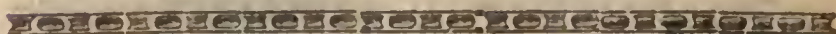
Nec minus ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria.

toria. Doctissimi, sed incerti poëtæ hac de re carmina eruditissimus Iosephus Scaliger in suis Catalectis è situ vindicauit, quæ cùm non passim occurrant, subtexere non pigebit, sunt enim quantiuis pretij. Diuersa autem esse Epigrammata, & ideò distinguenda eruditissimus adolescens I. Obsopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrimè docuit.

Antonius Del. Rio, a'cus legit alicubi. igitur varias lectiones adposui.

Ausoniis nunquam tellus violata triumphis
Ista tuo, Cæsar, fulmine procubuit.
*Oceanúsq; tuas vltra se * respicit aras,*
*Qui finis mundo est, * non erit imperio.*

** Prospicit.*
** nunc erit.*

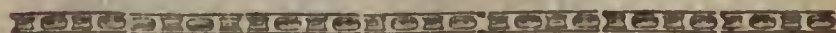

Victa prius nulli, iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula visa diu, medióque recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.
*Euphrates Ortus, Rhenus * incluserat Arctos,*
Oceanus medium venit in imperium.

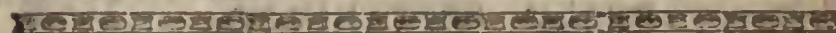
** recluserat.*

Libera non hostem, non passa Britannia Regem,
Æternum nostro quæ procul orbe iacet.
Fœlix aduersis, & sorte oppressa secunda,
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia cælo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus antè fuit.

Mars pater, & nostræ gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vterque Polo.
Cernitis ignotos Latiâ sub lege Britannos,
Sol citra nostrum flectitur imperium.
Vltima cesserunt adaperto claustra Profundo.
*Et iam Romano * cingimur Oceano.*

** cingitur.*

Opponis

Opponis fruſtra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodeſt nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæſareos faſces, imperiúmque tulit.

Illa procul noſtro ſemota, excluſáque cœlo,
Alluitur noſtra victa Britannis aqua.

** Semota, & vaſto diſiuncta Britannia ponto,* * Semote.
Cinctáque inacceſſis horrida littoribus:
Quam pater inuictis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax æſtu circuit Oceanus.
*Brumalem ſortita *plagam: quà frigida ſemper* * polum.
Præfulget ſtellis Arctos in occiduis.
Conſpectúque tuo deuicta Britannia, Cæſar,
Subdidit inſueto colla premenda iugo.
Aſpice, confundit populos imperuia tellus,
Coniunctum eſt, quod adhuc orbis, & orbis erat.

Et in Octauio cecinit Seneca de Claudio:

cuique Britanni
Terga dedere, ducibus noſtris
Ante ignoti, iuriſque ſui.

Et ibidem quòd Tamiſim tranſmiſerat.

En qui oræ Tamiſis primus poſuit iugum.

Sic enim Phœbus noſter Iuſtus Lipſius legit, non *Tanais*, vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno ſic in Romanorum poteſtatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu conſtituit Claudius, nummoſque in rei memoriam ſignatos cum inſcriptione COL. CAMALODVN. Et ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martiæ Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inſcriptione appellatur, ſed eccam.

Vide pag. 70. & 77.

Colonia Camaloduni.

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Ara, & Templum Claudij. Constitutum etiam hîc eo tempore Diuo Claudio templum, *Aram æternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in suo Ludo meminit Seneca. *Parum est*, inquit, *quòd templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti sunt etiam in eius honorem sacerdotes, sodales nimirum Augustales, qui religionis specie Britannorum fortunas effundebant. Sed post decem annos versa fortuna, concidit hæc Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in subsidium contra rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum deducti, impotentiùs in misellum populum sæuirent, extincta bellorum incendia maiore flamma eruperunt. Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc nullis munimentis septam impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo se miles conglobauerat, biduò expugnarunt, Legionem Nonam in auxilium aduentantem fuderunt, & vt semel dicam, septuaginta ciuium, & sociorum millia occiderunt. Hanc stragem varia prodigia prædixerunt. Victoriæ simulachrum in hac vrbe retrò conuersum, & delapsum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus insonuit theatrum, ædes sub Tamisis aqua visæ, cruentóque aspectu inundauit subiectum æstuarium, quod nunc (nescio an ob illam caussam Blackwater vocamus, id est, *aqua nigra*, vti Ptol. IDVMANVM dixit, quo etiam nigredinis significatio subest, *Ydu* enim nigrum Britannis sonat.) E fauillis tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos post annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantùm Edwardum Alfredi filium *Mealdunam* Danica rabie conuulsam instaurâsse, castroque firmâsse tradidit Florentius, Guilielmus

Margin notes: *80000 habet Dio.* (beside "globauerat"); *Prodigia.* (beside "varia prodigia"); *Idumanus.* (beside "nigra, vti Ptol."); 914 (beside "Edwardum Alfredi filium")

mus Normannus Angliæ deuictor, vt in eius Commentario legitur, *Centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenses tenuerunt, & octodecim mansuras vastatas.* Hodie verò populi frequentia, & sua magnitudine inter primaria Essexiæ oppida meritò censetur, *Burgúsq; de Maldon*, à Iurisperitis nostris nominatur. Statio satis commoda, incolis pro magnitudine satis frequens quæ vna tantum est platea mille plùs minùs passus in longitudine protenta.

Sex mill. interuallo à Camaloduno statuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suspicatus sum hunc aliquem fuisse Coloniæ Camaloduni terminum, qui Ansæ similitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonis adiacentes varijs terminis definiebantur, in limitibus constituti erant pro terminis res aliæ, atque aliæ, alibi Hermulæ, alibi seriæ, alibi spatulæ, alibi Rhombi, & alibi secundum Vitalem, & Arcadium, termini erant Lagenares, vel orculares, id est, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Ansa pro termino: cùm *Ad Ansam*, nō *Ansæ* suo more dixerit Antoninus. Quanta religione hi termini olim positi fuerint, ex eodē Siculo Flacco paululum digrediēs, adscribam. *Cùm enim terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terram collocabant, proximè ea loca quibus fossis factis defixuri eos erant, vngento velaminibusque & coronis eos coronabant: in fossis autem quibus posituri eos erant, sacrificio facto, hostiáq; immaculata cæsa, facibus ardentibus, in fossa coopertis sanguinem instillabant, eóque thura & fruges iactabant; fauos quóque & vinum, aliáque quibus consuetudo est terminis sacrum fieri, in fossa adijciebant, cōsumptísq; omnibus dapibus igne, super calētes reliquias collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant, adiectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant quo firmiùs starent:* Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author satis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinensis Chronographi studiosissimi, scribat *Ceadem Episcopum baptisasse Orietales Saxones iuxta Maldoniam in ciuitate* Ithancester, quam posteà in *Panto* fl. submersam fuisse innuit: (fauete linguis) si hanc Ithancester, ipsissimam esse *Ad Ansam* dixero: *Y*, etenim ad locum Britannicè sonat, cur igitur non *Yhan* contractè pro *Ad Ansam?* Locum autem digito signare non possum, fluuiolum tamen quem Froshwell dicunt, *Pante* priùs dictum fuisse minimè dubito, cùm alter ex eius fontibus *Pantswell*, (vt vir doctissimus sacrarum literarum, & antiquitatis cognitione præstans. Gulielmus Harrisonus obseruauit) hodie nuncupetur.

Ad Ansam.

Coloniarum termini.

Ithancester.

Sunt

Sunt tamen qui existimant **Ithanceſter** extremo in Centuria de **Dengie** promontorio impoſitum fuiſſe,vbi hodie **S.Peters vpon the wall**,id eſt,*ad aggerem*.Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicúnque loci fuerit, ad priorem ſententiam de verbi notione me refero. Nimirum *Ad Anſam* vel terminale ſignum fuiſſe,vel diuerſorium aliquod ad viam ſub eiuſmodi interſignio. Nec alia quàm ſigna terminalia, vel diuerſoria erant quæ eadem loquendi formula Romano ſæculo, *Ad Columnam, Ad fines, Ad tres Tabernas, Ad Rotam, Ad ſeptem fratres, Ad Aquilam minorem, Ad Herculem, &c.* nominabantur: & proindè hæc accuratiùs quærere nihil aliud eſſet quàm ventos venari.

Oſtrea. Hinc reducta littora mare magno & amœniſſimo ſinu accipiunt, qui optimorum illorum oſtreorum feraciſſimus, quæ nos **Wallfleet** vocamus. Et ne littora noſtra ſua gloria fraudentur, hæc illa eſſe exiſtimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis ſeruiebant, cùm Britannicis oſtreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his ſuis ipſius verbis. *Cizicena maiora Lucrinis, ſuauiora Britannicis.* Nec alia ab his oſtrea eſſe puto, quæ mira Auſonius vocauit,in hoc ad Paulum verſiculo:

Mira Caledonius nonnunquam detegit aſtus.

In hunc ſinum præter alia, *Colne* fl. ſe inſinuat, qui in Boreali agri parte è diuerſis fontibus coaleſcens, allabitur *Hedningham* ſiue *Heueningham*, vulgò *Heningham* elegans olim caſtrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppoſitus eſt *Sibble Henningham* locus natalis (vt accepi) Ioannis Hawkwodi (Itali Aucuthum corruptè vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem ſuſpexerunt, vt Senatus Florentinus propter inſignia merita equeſtri ſtatua & tumuli honore in eximiæ fortitudinis, fideíque teſtimonium ornauit. Res eius geſtas Itali pleno ore prædicant, & Paulus Iouius in Elogijs celebrat. Sat mihi ſit Iulij Feroldi tetraſtichon adiicere.

Ioan. Aucuthus ſiue Hawkwood.
1393

Hawkwood Anglorum decus,& decus addite genti
Italicæ,Italico præſidiúmq; ſolo.
Vt tumuli quondam Florentia,ſic ſimulachri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Hinc *Colne* fluuius per *Hawſted* quæ fuit ſedes familiæ Bourgchierorum,quę ex quo Robertus Bourgchier fuit Angliæ Cancellarius tempore Edw. III. inprimis floruit: inde per *Earles Colne* à Comitum

Comitum Oxoniæ sepultura sic dictam, vbi Albericus de *Vere* monasteriolum posuit,& religionem induit, COLONIAM (cuius meminit Antoninus, quam & aliam esse à Colonia Camaloduno facit,)accedit. An à Colonia huc deducta,vel à Colno flumine nomen sit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi imposita, *Colne* dici, vt *Earles Colne*, *Wakes Colne*, *Colne Engaine*, *Whites Colne*, à Dominis denominata. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Coleceaster, nos **Colchester** vocamus. Vrbs est elegans,frequens,& amœna, collis supercilio ab occasu in ortum porrecta,muris incincta, Ecclesijs quindecim exornata, præter amplum illud templum quod Diuo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici primi consecrauit; nunc in ædes priuatas conuersum. In media vrbe castrum eminet vetustate collapsurum, quod Edwardum Alfredi filium excitâsse scribunt historici, cùm Colocestriam bellis deformatam repararet. Floruisse verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidie eruta planissimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum, Posthumi, C.Carausij,Constantini, & qui subsequuti sunt,Imperatorum. Ciues Fl. Iuliani Helenam Constantini magni matrem suam alumnam fuisse asserunt ex Coelo rege natam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodosam inter quatuor coronas interpositam publico in clypeo gerunt. Vnde de illa,& hac vrbe Nechamus noster,etsi Apolline minùs fauente.

Colonia. Colchester.

1105

Helena Constantini M. mater.

Effulsit sydus vitæ,Colcestria lumen
Septem climatibus lux radiosa dedit.
Sydus erat Constantinus,decus imperiale,
Seruijt huic flexo poplite Roma potens.

Mulier illa sanè fuit sanctissimis moribus, & infracta animi constantia in religione Christiana propaganda,vnde in antiquis inscriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA passim nominatur. Sub hoc,vbi Colnus flu. mari immiscetur, S. Osithæ extat oppidulum, cuius antiquum nomen **Chic** aboleuit regia illa virgo Ositha,quæ tota Deo defixa,à Danicis piratis ibi confossa Sanctæ honores apud maiores obtinuit. Nunc verò sedes est primaria honoratissimorum Dominorum *Darcy*,qui de *Chich* dicti, quos ad amplissimam Baronis dignitatem Rex Edwardus sextus prouexit.

S.Ositha.

Barones Darcy de Chiche.

Hinc vastè proiectum littus ad **Nesse** promontorium, Saxonicè

Nesse.

nicè Saoulpheȝneȝȝ protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos 350. scripsit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* **Edulfsnesse** *inuenti sunt duo dentes cuiusdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his secari possent. Hos apud Cogshall & vidimus, & admirando contrectauimus.* Et nescio quid aliud Giganteum primis Dominæ nostræ R. Elizabethæ annis à nobili R. Candishio iuxta hunc locum effossum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet B. Augustinus, extitisse voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm staturæ magnitudinem in bonis non esse numeranda, cùm non minùs pijs, quàm impijs sint communia.

Gigantes.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri ostium, anno 884. nauali bello inter Anglos & Danos memorandum; vbi nunc **Harewich** tutissima statio, vnde & nomen: nam hapepic Saxonicè stationem vel sinum vbi exercitus agit, denotat. Iste *Stourus* est qui Essexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit. Sed non procul ab eius fonte, est *Bumsted* quem per Baroniam tenebat familia de *Helion*; & quà hæc regio Cantabrigienses spectat, **Barklow** tribus tumulis aggestis notum ostenditur, cuiusmodi occisis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, vt aliqui volunt, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his iampridem defoderetur, tria, vt accepimus, è saxo sepulchra, & in illis confracta hominũ ossa sunt inuenta. Aggestos verò tum credimus cùm ad *Asbdown* proximũ viculum prælium funestum olim commissum erat, in quo Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos initio prospera pugna contudit: sed mox versa fortuna proditione ita fuit ab illis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres desiderârit. In cuius prælij memoriam Canutum Danum posteà templum eò loci posuisse legimus, cum vbicunque pugnasset, pœnitentia ob effusum sanguinem commotus ædiculas sacras erigeret. Rustici autem ebulum quod sanguineis baccis hîc circumquaque copiosè prouenit, non alio nomine quàm *Danesbloud*, id est, Danicum sanguinem, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui eo bello ceciderunt.

Harewich.

Barklow.

Tumuli antiqui. *vide Pag. 221.*

Danes-blood.

Walden à croco denominatum **Saffron Walden**, emporium

Walden.

um paulò est inferiùs inter agros blandissimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum castello, quod nunc disparuit,& monasteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores sepulti. Galfredus de *Magnauilla*, primus quasi vitam dedit huic loco. Matildis enim imperatrix, ex eius diplomate transcribo, dedit illi *Nieuport pro tanto quantum reddere solebat die qua Rex H. pater meus fuit viuus & mortuus, & ad remouendum Mercatum de Niewport in castellum suum de Waledena cum omnibus consuetudinibus quæ priùs mercato illi meliùs pertinuerunt, in theloneo, passagio, & alijs consuetudinibus & vt viæ de Nienport quæ sunt iuxta littus aquæ dirigantur ex consuetudine ad Waledenam super forisfacturam meam, & Mercatum de Waledena sit ad diem Dominicam, & ad diem Iouis, & vt feria habeatur apud Waledenam, & incipiat in vigilia Petecostes, & duret per totam hebdomadam Pentecostes.* (Inq; libro Waldenensis huius monasterioli) *Waldenam* ille *vt totius honoris sui & Comitatus caput & sedem sibi suisque constituit, locus vbi monasterium construxit erat aquis irriguus, quæ ibi iugiter manantes oriuntur, nullo tempore deficientes. Solis Orientis radios tardiùs recipit, occidentis verò citiùs amittit, montibus ex vtraque parte obiectis.* Nunc **Audley end** loco illi nomen est, à T. Audlæo Angliæ Cancellario, qui monasterium in suam habitationem commutauit. Hic Baro *Audley* de *Walden* ab Henrico 8. creatus vnicam reliquit filiam & hæredem Margaretam vxorem secundam Thomæ Howardi Ducis Norfolcię, è qua Thomam, Guilielmum, Elizabetham, & Margaretam progenuit. Thomam verò illum rei naualis gloria celebrem Regina Elizabetha ad Comitia Parlamentaria anno 1597. inter regni Barones euocauit titulo *Domini Howard de Walden.* Sed his multò vetustior vrbecula erat, prope **Icaldune** in ipso agri termino, quam nunc ab antiquo Burgo, **Burrow banke** rustici vocitant, vbi intermortui oppidi solummodò supersunt vestigia, & ipsorum mœnium expressus tractus. VILLAM tamen FAUSTINI fuisse, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero, & quanquam

Ingrati lati spatia detinet campi,
Et rure vero, barbaróque lætatur.

Non tamen ausim vel somniare hanc esse illam *Faustini villam*, quæ istis & alijs versibus à lepidissimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco satiuo hic, vt dixi, agri circumquaque sunt blandissimi, mense enim Iulio, tertio quoque anno, cùm bulbi fuerint eruti, & post viginti dies, ingestâ glebâ reconditi,

Baro Audley de Walden.

Burrow banke.

Crocum.

sub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea stamina croci (*Chiues* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante solis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne siccantur. Tantúsque est prouentus, vt è singulis iugeribus octoginta, vel centum plus minùs croci, dum humidum est, pondo colligantur, quæ siccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, solum quod tres continuos annnos crocum protulit, hordeum sine stercoratione annos octodecim affatim profundet, denuóque crocum non recusabit.

Barones de Clauering. Magis ad austrum *Clauering* locum habet, quod Rex Henricus secundus cum titulo Baroniæ dedit Roberto *Fitz Roger*, (à quo familia de *Euers* stemma deducit.) Huius posteri cum longo iam tempore nomina è paterno nomine accepissent, more illo antiquo vt Ioannes filius Roberti, Robertus filius Ioannis, &c. tandem iubente Rege Edwardo primo, hinc *Clauering* nomen assumpserunt. Sed de his in Northumbria. *Vide in Northumbria.* *Stansted Montfitchet* hîc etiam culmeis tectis se exerit, quod tacitus non prætermittam cùm habitatio siue Baronia olim fuerit familiæ de *Montefixo*, vulgò *Montfitchet*, qui tres quos vocant *Cheuernos* aureos scuto rubro gestarunt, summæque censebantur nobilitatis. *Barones Montfichet. Insignia Montfichetorum.* Quinque autem solummodo recta linea floruerunt, demúmque hæreditatem adierunt tres sorores Margareta vxor Hugonis de *Bolebec*, Auelina vxor Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Philippa vxor Hugonis *Plajz*. *Plaizi.* Huius posteri ad auorum vsque memoriam floruerunt, & in filia desierunt nupta Ioanni Howardo Equiti aurato, à cuius filia per Hugonem Vere Barones Latimeri & alij profluxerunt. Parúmque inferiùs *Hastingbury* habitatio Baronum Morleiorum conspicitur: de quibus plura in Norfolcia. *Hastingbury.* Illique contiguum est vallum antiquum militare, inde *Walbery* nominatum, magisque ad ortum *Barrington hall* vbi incolit clarissima familia *Barringtonorum* quam regnante Stephano, Barones de *Montefixo* possessionibus adauxerunt, & patrum memoria nuptiæ cum altera filia & hærede Henrici Poli Domini *Montisacuti* ex sanguine regio clariorem reddiderunt. *Barington.*

Comites Essexiæ. A Normannorum aduentu Essexia hæc Comitem primum habuit Galfredum de *Magnauilla*, vulgò *Mandeuill*, filium Guilielmi ex Margareta hærede Eudonis *Dapiferi*, qui in illa sub Rege Stephano temporum confusione turbulentam & seditiosam

vitam pugnando profudit. Ille verò pro sceleribus, vt est in antiquo scriptore, *publicam anathematis non immeritò incurrit sententiam, in qua apud quoddam oppidulum Burwella letaliter in capite vulneratus est. Illo autem in discrimine mortis vltimum trahente spiritum, quidam superuenere Templarij qui religionis suæ habitum cruce rubra signatum ei imposuerunt, ac deinde iam mortuum secum tollentes, & in pomerio suo veteris scilicet Templi apud London. canali inclusum plumbeo in arbore suspenderunt.* Regist. Walden. Hunc sequuti sunt duo filij Galfredus & Guilielmus sine prole sublati. Posteà Galfridum * *Filium Petri* de *Ludgershal*, Angliæ Iustitiarum virum prudentem & grauem accepta magna vi pecuniæ ad hunc honorem extulit Rex Ioannes. * Fitz Piers, siue Fitz Pietre. Ille enim in vxorem duxerat Beatricem filiam natu maximam Guilielmi de *Say* qui natus è sorore Galfredi illius de *Magnauill* primi Comitis Essexiæ. *Vir*, vt scribit author vetustus, *nummosus & locuples valdè qui Eliensem Episcopum Regis Iustitiarium precio maximo cum prece dato conuenit, Comitatumque illum quem vice vxoris suæ filiæ sc. Willielmi fratris Galfredi de Say primogeniti hæreditario iure sibi vendicabat, interpellando expostulauit. Qui illum in plenariam sesinam admisit, pecuniam promissam exegit, quam in breui integram plenariamque regijs thesauris inferendam ab eo recepit. Sic admissus, sicque scriptis regis confirmatus tenuit, possedit, & homagia Militum suscepit.* Huius Galfredi *Filij Petri* duo filij, Galfredus & Guilielmus ascito sibi nomine *Magnauill* siue *Mandeuill*, hoc honore vsi sunt: Regist. Mon. Walden. ille in hastiludio iuuenis perijt, hic à Ludouici Franci partibus contra Ioannem Regem stetit, & sine prole anno Christi 1228. è vita migrauit. Istis sine prole defunctis subrogatus est Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Conestabularius; Sic enim scribit ex Waldenensi monasterio Chronographus. *Anno 1228. sexto Idus Ianuarij Guilielmus de Mandeuil Comes Essex obijt, &c. Eodem anno Humfredus de Bohun Comes Hereford, & Constabularius Angliæ desponsauit Matildem filiam Galfredi Comitis Essex, & sic successit.* Ex Archiuis tamen Henricum de *Bohun* patrem huius Humfredi hæredem illam duxisse certò constat. Sed error sanè facilè subrepsit, cùm in eius seculi scriptis prænomina tantùm maiusculis literis notentur, vt H. pro Henrico, vel Humfredo; G. pro Gilberto, vel Galfredo, &c. Ex huius posteris masculis Comites Herefordiæ & Essexiæ multos annos successerunt, vltimique filia primogenita Æleonora Thomæ de *Woodstock* Duci Glocestriæ in vxorem cum Essexiæ titulo data Annam filiam peperit, Vide Comites Herefordiæ Inquis. 3. R. 2.

rit,

rit, quæ in primum maritum Edm. Comitem Staffordiæ, in secundum Guilielmum *Bourchier* Comitem de *Ewe* accepit, cui Henricum *Bourchier* peperit, quem Rex Edwardus Quartus Comitatus Essexiæ honore inuestiuit. Ille alterum Henricum è filio nepotem successorem habuit, cuius solam itidem filiam Annam Guilielmus *Parr* in vxorem duxit, & eodem honore auctus erat, postquàm paruo tempore Thomas *Cromwell* ex alia familia illam personam inauspicatò gessisset. Demùm verò Parro sine liberis defuncto, Gualterus *D'Eureux* Vicecomes Herefordiæ, cuius proauia erat Cecilia *Bourchier* soror Henrici *Bourchier*, quem modò dixi, Sereniss. R. Elizabethæ gratia hunc Comitis Essexiæ titulum accepit, filiumque Robertum reliquit, quem vera virtus ita armauit, vt maximis maiorum omnium laudibus cumulatissimè respondeat.

Computantur in hac regione Parochiales Ecclesiæ 415.

ICENI.

EGIONEM *Trinobantibus proximam quæ posteà* Eastanglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensémque agrum, cum Huntingdonensi complectitur, occupârunt olim* ICENI, *alibi perperàm* TIGENI, *Ptolemæo corruptiùs* SIMENI: *quos etiam confuso vocabulo* CENIMAGNOS *apud Cæsarem fuisse dictos iampridem existimaui: & vt ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, *&* CENI-MAGNI *intercedit, fecit Taciti & Cæsaris consensus. Ille enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat*

Tacitus

Tacitus: Volentes amicitiam nostram accesserunt; *sed quod maximum est in libro MS. pro* CENIMAGNI, GENI, AGNI *diuiso vocabulo concipitur, pro quibus si non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *substituerim ego. Nec alicubi certè Cenimagnos in Britannia comperias, si à Regnis & Icenis diuersi fuerint. Ceterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, vt* Ikenworth, Ikenthorpe, Ikborow, Iken, Iksning, Ichlingham, Eike, *&c. Consularisque illa via, quæ hinc duxit, superioris sæculi Chronographis* Ichenildstreat, *quasi* Icenorum strata, *passim nominatur.* Ichenild streat. *Quæ nominis sit ratio, ita me veritas amet, vt coniectare non ausim, nisi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim suo idiomate* Iken *vocant Britanni, eodem etenim nomine locus in Wallia ad* Lhintegid *lacum,* Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem sensu regiuncula in Hispania* SPHEN, *id est, cuneus, vt author est Strabo, vocatur, quæ minùs tamen quàm hæc nostra ad cunei similitudinem accedere videtur.* Sphen.

Gens hæc erat, vt inquit Tacitus, valida, & postquam se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudij tempora prælijs non concussa. Tunc enim cùm Ostorius Proprætor flumina castris communiret, & Britannis arma detraheret, contractis copijs se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non sine clade magna deuicti. Qua pugna multa sanè, & clara facinora fecêre, & M. Ostorius legati filius seruati ciuis decus meruit. Hoc bello sic sopito, vix XIII *agebatur annus, cùm noua bellorũ tẽpestas his initijs exorta. Prasutagus Rex Icenorum, vt calamitatem à sua gente, vel suis priuatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem hæredem scripsit, tali obsequio (vt Tacitus pro me paucula loquatur) ratus regnum, & domum suam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeo vt regnum, per Centuriones, domus per seruos velut capta, vastarentur. Iam primùm vxor Boadicia, quæ etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiæ stupro violatæ sunt. Præcipui quique Icenorum, quasi cunctam regionem muneri accepissent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouinciæ cesserant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum seruitio assuefacti, resumere libertatem occultis coniurationibus conspirant, acerrimo in veteranos odio incensi. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Senecæ auaritia, qui sub id tempus quadringeties sestertiûm, (trecenta scilicet millia librarum nostratium) maximis vsuris cumulatum acer-* Prasutagus. Boadicia. Seneca in Britannia vsura.

bus exigebat. Hoc bello, vt summatim dicam, Boadicia illa, quam Leænam dolosam *vocat Gildas, Prasutagi vxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excidit. Legionem* IX. *fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, sed tandem iusto prælio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi constantia, vt Tacitus scribit, hausto veneno; vt Dio, morbo diem obijt. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos* VICTORIAM *sub Andatis nomine, quam alibi Græcus codex* Andraſten *vocat, inprimis coluisse, & in eius luco summa cum immanitate captiuos immolasse, quod tamen hodie nomen pro Victoria non agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi vt Latini Victoriam à vincendo, Sabini Vacunam ab euacuando, & Græci* Νίκλω ἀπὸ τοῦ μὴ εἴκειν. *id est, non cedendo nominarint, sic Britanni* Anarhaith *ab euertendo appellarint; hoc enim nomine exitiabilis euersio illis significatur. Sed hæc obitèr & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, nec quicquam legendo erui potest, nisi quod Romani, præcipite iam eorum imperio, nouum magistratum oræ maritimæ per has, & alias regiones ad Saxonum deprædationes cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocârunt, vt iam antè diximus.*

Dio.

Andates, siue Andraste.

Cùm autem Saxones iam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regnum cessit hæc prouincia, quam ab orientali situ sua lingua Eaſt-angle-ryc *dixerunt, id est,* Orientalis Angliæ regnum, *Vffamque primum regem habuit, vnde* Vffkines *successores diu dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuisse videntur. Quorum soboles cùm in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem peruaserunt, & miserum in modum annos plus minùs quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniârunt, donec Edwardus senior, illis debellatis, suo occidentalium Saxonum imperio tandem adiunxerit. Deinceps verò suos Præsides habuit, quem honorem primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam e Britãnia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guil. Normanni consilia cum multis iniuit, sed frustrà silentium & fides inter tot cõscios sperabatur. Indicio enim facto, ille honore exutus, & proscriptus, alijq; securi percussi. Sed hæc fusiùs ab historicis tractãda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti adeamus. Cuiusmodi horum fuit regio, ecce tibi Abbo Floriac. qui anno Christi 970. floruit, his verbis depinxit: Hæc pars quæ* Eaſtangle *vocatur, cùm alijs, tum eo nobilis habetur, quòd aquis penè vndique alluitur, quum à Subsolano &*

Eastangle.

Vffkines.

Radulphus Eastangliæ Præses.

Euro

Euro cingitur Oceano, ab Aquilone verò immensarum paludum vligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullio fermè totius Britanniæ per centum & eo ampliùs millia cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, quà sol vergit in occasum, ipsa prouincia reliquæ insulæ est continua, & ob id peruia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, aggere ad instar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interiùs vbere satis gleba, admodum læta hortorum, nemorúmque amœnitate, gratissima ferarum venatione, insignis pascuis, pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi. Hæc Abbo.

Suffolke.

Vffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðfolc, id est, *populus Australis*, ratione Norfolciæ, ab occasu habet Cantabrigienses, ab austro Stourum fluuium, qui ab Essexia diuidit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos *Ouse minimum*, & *Waueney* qui ex eodem quasi fonte in diuersa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, vtpote ex argilla & marga composita, vnde lætissima vbique arua, & vberrima saginando pecori pascua, caseíque magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hispaniam, vt author est Pantaleon Medicus, qui hos nostros cum Placentinis, & colore & sapore conferre non dubitauit. *Casei.*

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna **The Geldable**, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi*,

quia ad eius monasterium spectauit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Eliense cœnobium pertinuit, cui concesserunt olim reges nostri quædam territoriola cum *Sacha*, & *Socha*, vt inquit liber Eliensis, *sine vlla exceptione Ecclesiasticæ aut secularis iurisdictionis*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab occasu exorsi, potiora loca perlustremus. Quà occasum & Cantabrigienses spectat in ipso limite Irning sedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata suis natalibus, Radulphus huius Eastangliæ Comes, suâ in Guilil. Normannum conspiratione, & Heruæus primus Episcopus Eliensis via, quam hinc ad *Ely* muniuit, olim nobilitarunt. Nunc verò vicinitate *Noui fori*, quod Newmarket dicimus, quò certatim res venales vndique comportantur, decrescere cæpit. De hoc verò nihil aliud mihi plura legenti occurrit quàm quod Robertus de *Insula* siue *Lisley in liberum maritagium* cum Cassandra filia Richardo de Argentonio dederit.

Irning.

Ab hoc longè patet ericetum Newmarket heath inde nominatum, arenosâ, sterili, & emoriente terra, in qua fossa illa admiranda videtur, quam quasi à Diabolo ductam Deuils dike vulgus vocat, cùm certum sit illam fuisse qua, vt innuit Abbo, contra hostiles irruptiones incolæ se præmunierunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxisse, vt monachorum S. Edmundi libertatem quam vocant, includeret: historicique nostri, cùm prælium istud narrant, quo ad hanc Edwardus senior Athelwaldum patruelem deuicit, locum ab hac fossa *Edmundi fossata* dixerunt. Interiùs enim oppidum est S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico sæculo Beodericsgueorð, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Antoninus, sic enim existimauit Talbottus vir antiquitatis benè peritus, & in hac Angliæ parte versatissimus: distantiæ etiam ratio tam ab Icianis quàm à Colonia apud Antoninum satis conuenit, vtque *Villa* Latinis nobilis cuiuspiam domum in fundo locatam significat, ita Gueorð idem Anglis denotauit. Abbo enim ille Bedericsgueorð, *Bederici cortis*, id est, *villa* interpretatur. Prætereà Angli, vim verbi in suam linguam transfudisse videantur: etenim vt Faustinus Latinè prosperitatis sensum in se habet, ita Germanicè Bederic, vt scribit literatissimus ille Hadrianus Iunius, vbi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & fauore plenum interpretatur. Sin diuersi hi fuerint libenter me

Newmarket heath.

Diuels Dike.

S. Edmunds Bury.

Villa Faustini.

Gueord *siue* Worth.

nescire

nescire fateor, quis ille Faustinus, & quis hic Bedericus. Faustini illius villam quam Martialis libro Epigrammatum 3. depingit non fuisse certò scio. Et Berici eius fuisse, qui è Britannia exturbatus, vt author est Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere persuasit, si dicerem, ipse mihi neutiquam crederem. Quæcunque verò fuerit, si Faustini villa non sit, celebris tamen memoriæ fuisse videtur, quum Abbo *Villam Regiam* vocarit. Verùm cùm Edmundi Christianissimi regis corpus, quem Dani exquisitis supplicijs trucidassent, huc transtulisset populus, & in eius honorem permaximam miro ligneo tabulatu ecclesiam construxisset: *Edmundi Burgus* vulgò **S. Edmonds bury**, & contractè **Bury** dici cœpit, mirúmque in modum floruit. Cùm enim in ecclesiæ ius cessisset oppidum, Canutus, expulsis Canonicis, noui instituti monachis, & opibus refersit, nouoque opere instaurauit. Posteà Heruæus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit. Pontificésque Romani maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia concesserunt, *Vt nulli Episcopo locus ille subderetur in aliquo, in legitimis Archiepiscopi nutum spectaret*. Quod adhuc obseruatur. Iámque monachi diuitijs circumfluentes nouum magnifica structura templum erexêrunt, quod nunc suis quasi ruderibus sepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, sacelli noui fundamenta ponerent; *Inuenti sunt* (vt inquit Euersdenus huius loci monachus) *muri veteris cuiusdam ecclesiæ rotundæ ita constructa, quòd altare quasi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuisse, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit constructa.* Quale verò sit hoc oppidum, & quantum fuerit monasterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non vidit vrbem situ elegantiorem, sic molli delicata pendet in cliuo, & riuulus ad orientem defluit: aut cœnobium illustrius, siue quis dotationem, seu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres planè cœnobium vrbem esse: tot portæ partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui & alia tria egregio opere nitentia vno & eodem cœmiterio sita subseruiunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit, quot donaria viri Edmundi mausolæo appensa, & sexaginta supra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per suum Seneschallum præfuerunt) subinde exortos, & quantâ cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, sigillatim narrarem, omnem fidem superaret narratio:

Bericus Britannus.

Malmesburiensis.

Euersdenus.

iacturam, vt hoc etiam adnotem, si vnquam aliàs in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Humfredus Dux Glocestriæ, iusti peruicax, & qui illustre ingenium altioribus studijs excoluerat, cùm regnum viginti quinque annis sub Henrico VI. summa cum laude ita gubernasset, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hîc è medio sublatus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum VI. maritum minuti & angusti animi videret, vt ad se rerum summam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm suo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania statim amissa, & plusquam ciuilia in Anglia suscitata bella.

Humfr. Dux Glocestriæ.

* Iuxta hunc *Edmundi Burgum* vidimus *Rushbrok* sedem claræ & equestris familiæ Ierminorum, nec longè *Ikesworth* cernitur vbi Prioratus antiquus fuit à Gilberto Blundo magnæ nobilitatis viro, Domino de *Ikesworth* fundatus, cuius stirps mascula defecit in Guilielmo qui cecidit in prælio ad *Lewes* tempore Henrici tertij, duasque sorores, Agnetem Guilielmi de *Creketot* & Roisiam Roberti de *Valonijs* conjuges hæredes reliquit.

Ikesworth. Blundi.

Lidgate. *Ioannes Lidgate.* Magis ad occasum Brumalem abest **Lidgate** viculus qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Ioannem *Lidgate* monachum ædiderit, cuius ingenium ab ipsis Musis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in suis Anglicis carminibus renident. * Nec multũ abest *Somerleton* habitatio olim *Fitz-Osberti* à qua ad equestrem & claram familiam Ierneganorum deuenit. Hæc ad occiduam Suffolciæ partem sunt memoriæ celebrioris.

Somerleton.

Ad Austrum, **Stour** fluuius statim à fonte in amplam paludem *Stourmere* vocant, stagnare vidimus, sed mox intra ripas se colligens, primùm **Clare** præterfluit vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam ostendit, Clarorum nomen honoratissimę familiæ, quæ à Gisleberto Normanno descendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi III. filio impertiuit, qui cùm vxorem ex illa familia duxisset, Ducis Clarentię titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux est dictus (vt prius Comitis Gisleberti posteri, Comites de *Clara*,) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cùm secundis nuptijs Galeacij Vicecomitis Mediolanensis filiam sibi iunxisset: & in Collegiata hic ecclesia inhumatur, vti etiam Ioanna de *Acres* filia regis Edwardi primi quæ Gilberto secundo de *Clara* Glocestriæ Comiti enupta. Expectet fortasse hîc lector vt Comites de *Clara*, & Clarentiæ Duces

Clare.

Comites Claræ.

ces subijciam, cùm honoratissimo semper loco in hoc regno fuerint,& sanè paucis subijciam ne quis desideret. Richardus filius Gilleberti Comitis * Aucensis in Normannia stipendia fecit Regi Guiliel.cùm in Angliam ingrederetur,ab eóq; donatus est villis *de Clare* & *Tunbridge*. Hic genuit quatuor filios Gillebertum,Rogerum,Walterum, & Robertum à quo Fitz-walteri descenderunt. Gillebertus ex filia Comitis de *Claro monte* habuit Richardum qui ei successit, Gillebertum, à quo Richardus ille Comes Penbrochiæ & expugnator Hiberniæ,& Walterum.Richardus primogenitus à Wallis occisus reliquit Gilbertum qui obijt sine prole,& Rogerum Comitem Claræ.Rogerus verò Richardum Comitem Claræ suscepit qui Amiciam filiam & vnam hæredum Guilielmi Comitis Glocestriæ sibi matrimonio iunxit, cuius iure eius posteri Glocestriæ erant Comites, quos suo loco vide. Verùm mascula eorum prole tandem deficiente,Leonellus tertius Regis Edwardi tertij filius (qui Elizabetham filiam & ex asse hæredem Guilielmi de *Burgo* Comitis Vltoniæ ex Elizabetha Clara prognati duxerat) à patre nouo titulo Ducis Clarentiæ vxorio iure honoratur. Cùm ille autem vnicam tantùm filiolam Philippam Edmundi Comitis Marchiæ vxorem suscepisset, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem instituit, qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in se ruentium impetu in Andibus nulla suscepta prole;cecidit.Satis longo post tempore Edwardus quartus hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graues inimicitias & acerba odia in gratiam receperat, tandémque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici,(vt fama obtinet) immersum. Vtiq; hominibus natura insitum est vt quos timuerint,quibuscũ de vita contenderint,hos licèt sint fratres,semper oderint.

*Augy.

Guil.Gemiticensis lib.7.cap.16.

Rob.Montensis.

Duces Clarentiæ.

1421

Inde per Long Melford Hospitale pulcherrimum ab optimo viro Guil.Cordallo Milite, & ab archiuis nuper positum, ad *Sudbury*,id est, *Australis Burgus*, accedit *Stourus*, & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuisse, & ratione Norwici, id est, *vicus Septentrionalis*, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinis inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus, & pannis conficiendis opulentus. Haud multùm hinc abest *Edwardeston* non magni nunc nominis, sed quæ olim Dominos & incolas summi honoris habuit de *Monte-Canisio*,vulgò *Montchensy* dictos, è qua familia Guarinus duxit filiam & vnam hæredum potentissimi illius Guilielmi Marescalli Angliæ

Sudbury.

Edwardeston.

Barones de Montchensy.

gliæ & Comitis Penbrochiæ, atque ex illa suscepit Ioannam filiam quæ maritum Guilielmum de *Valentia* è familia Lusigniana in Gallia Comitis Penbrochiæ titulo adauxit. Guilielmus autem ille *Montchensy* vt vir erat honoribus amplissimis, ita fortunis maximis, adeò vt Angliæ Crassus eo seculo haberetur, *Testamentum enim eius ad ducenta millia Marcarum transcendit*, vt scribit Parisiensis. Post pauca milliaria *Bretono* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decursu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes Bretenham cernitur, oppidulum exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM esse, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum significatio persuadet. Vt enim Bretenham Anglis *domum vel mansionem ad Bretonum*: sic *Combretonium* Britannis *vallem*, aut depressiorem ad *Bretonum* locum denotat. Sed hæc perperam in Peutegerianis schedis COMVETRONVM & AD COVECIN dicitur. Hinc parum ad Ortum *Nettlested* conspicitur, vnde *Wentworthi* fuerunt quos Baronum dignitate ornauit Rex Henrici octauus. Infrà hanc Hadley, Saxonicè Headleȝe sedet, laneis pannis conficiendis hodiè insigne. Ab historicis nostris olim memoratum, quòd *Guthrum*, siue *Gormo* Danus hîc sit sepultus. Cùm enim Aifredus illum eò adegisset, vt Christo nomen daret, & baptismum susciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi assignauit, Vt (authoris mei verbis vtor) *sub fidelitate regis iure foueret hæreditario, quas peruaserat latrocinio.*

Hinc *Bretonus* Stourum petit, qui consociatis aquis post pauca milliaria, propè *Arwerton* olim claræ familiæ Baconorum, nunc Philippi Parkeri clarissimi equitis ædes, qui paternam originem à Baronibus Morlæis, maternam à Calthropis celebri inprimis familia genus deducit, Oceanum subit, ipsoque ostio, *Orwell* siue *Gipping* fl. vnà euoluitur. Hic in ipso quasi huius agri vmbilico exoritur apud Wulpet, id est, *luporum fossa*, si Neubrigensi credamus, qui non minus speciosam fabellam de hoc loco contexuit, quam sit ipsa Luciani vera narratio: nimirum duos pusiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per subterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, scilicet ab Antipodibus, & terra *S. Martini* hîc emersisse, de quibus si plura velis, ipsum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus risionibus ridenda propinabit.

Ad eundem flu. cernuntur *Stow* & *Needham* mercatoria oppidula, nec procul à ripa *Hemingston* in qua tenuit terras Baldwinus

[Margin notes: * | Minor hist. Math. Paris. | Combretonium. | Bretenham. | Barones Wentworth. | Hadley. | Guthrum, siue Gormo Danus. | Arwerton. | Wulpet. | *]

winus *Le Pettour* (notato mihi nomen) *per seriantiam*, loquor ex antiquo libello, *pro qua debuit facere die natali Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ, vnum saltum, vnum sufletum, & vnum bumbulum*, vel vt alibi legitur *per saltum, sufflum & pettum*, i. si intelligo, vt saltaret, buccas cum sonitu inflaret, & ventris crepitum ederet. Ea fuit illorum temporum aperta & læta hilaritas. Notaturque quod ad hoc *feodum* Manerium de *Langhall* spectauit. Propius ostium **Ipswich** olim *Gippewic* humiliori situ vidimus, quæ licèt magna sit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúsque satis commodus subsit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno salutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, vt Siritio Archiepiscopo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterū diripuerint, statímq; Angli prælio fortitèr eos exceperint, sed vnius (vt habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (leuibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, vt est in Censuali Angliæ Commentario, *De hac Regina Edeua duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgensésq; erant* DCCC *reddentes consuetudinem regi.* Cùm verò Normanni Angliam occupassent, castrum hîc erexerunt, quod contra Stephanum vsufructuarium Angliæ regem Hugo Bigodus aliquandiu propugnauit, sed demùm dedidit: Hoc nunc ita disparuit, vt rudera non supersint. Demolitum tunc credimus, cùm **Waleton** castellum vicinum solo complanaret Henricus II. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc exposita tria millia Flandrorum, quos in illam euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designasset, iuuenísque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamuis hæc castra iam euanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (*Langerston* vocant) quod, vt inquit ille, summo mari non sine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad australem huius agri partem.

Testura lepida. *Ipswich.* *Waleton.* *Langerston.*

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuersa

obuersa est) in Septentriones procurrens, mox *Debeno* fluuiolo se aperit, qui fontes habet iuxta *Mendlesham*, cui ius mercatus, & Nundinarum ab Edwardo primo loci Dominus H. *Fitz-Otho*, siue filius Othonis sculptoris cuneorum acquisiuit, per cuius hæredes non minima possessio ad Boutetortos Dominos de *Wily* in Wigorniensi Comitatu decidit, & ab illis denuò regnante Richardo II. ad Freuillum, Burnellum, & alios. Hic *Debenus* fl. primùm affunditur & nomen facit *Debenhamiæ* mercatorio oppidulo, inde defluit per Vfford Roberti de *Vfford* Suffolciæ Comitis quondã sedem, & huic altera ripa oppositã Rendelisham, i. interprete Beda, *Rendili mansio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum Rex plurimùm egit, qui primus ex sua gente Baptismatis fonte Christo renatus erat: posteà tamen ab vxore seductus, *in eodem fano, & altare*, vt inquit Beda, *ad Christi religionem, & arulam ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda episcopo posteà hoc loco baptisatus erat.

Boutetorts.

Rendelisham.

Iam littus sensim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis ostium, quod à Framlingham Bigodorum quondam castro profunditur, & præterlabitur *Parrham*, cuius Dominum Guilielmum Willoughby Baronis dignitate ornauit Rex Edwardus VI. & *Glemham* quæ vetustæ & celebri familiæ nomen imposuit; ad *Oreford* verò cui nomen facit, in mare descendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, castroque munitum, quod olim ad *Valoinios*, & posteà ad Willoughbæos pertinuit, sed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui sensim se subducit, & portus commoditatem inuidere cœpit: nec aliud est quod de *Orefordia* dicam, nisi placeat hæc paucula Radulphi de *Coggeshall* vetusti scriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Bartholomæus de Glanuile custodiret castellum de Oreford, contigit vt piscatores hominem syluestrem inter retia sua comprehenderent, qui speciem humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimiùm pilosus erat & hispidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nusquam comparuit.* Vt verum sit, quod vulgus dicit, Quicquid nascatur in parte naturæ vlla, & in mari esse: & non omnino commentitium, quod de Tritone in Lusitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano scripsit Plinius.

Barones Willoughby de Parrham.

Oreford.

Tritones, & monstra marina.

Non multò superiùs inter *Orum* flumen, & ipsum Oceanum, tuto & peramœno situ interiacet Aldburg, id est, si interpreteris,

Aldburg.

Burgus

Burgus ad Alde, ita enim fluuium quo rigatur nominant accolæ. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria segetum spicæ per Angliam anno 1555. suffocatæ essent, pisa nulla terra circumfusa è scopulis, Autumno ineunte, non sine miraculo enata, annonam laxasse ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta subinde illic renasci solita esse referunt, vt nullus sit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare **Dunwich** offendimus, Saxonicè **Dunmoc**, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Christo deficientes ad fidem reduxit, anno salutis 630. episcopalem sedem fixit, eiúsque successores non paucis annis vniuersæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Bisus à Fœlice quartus, cùm ætate ingrauescente, & aduersa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par esset, in duas sedes diuisit: altera verò in hac permansit, alteram in **North Elmeham** oppidulo constituit. Rege Guilielmo primo regnante, 236. *Burgenses habuit, pauperes* 100. *valebat* 50 *libras, & sexaginta millia* * *allectum de dono*: sic in Censuali Angliæ tabula legitur. Superiori sæculo fuit hæc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico secundo regnante, vt scribit Guilielmus Neubrigensis, *vicus insignis, varijs opibus refertus*. Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leicestrensi Comiti qui has partes latè persultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quæ sine vllo fine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Episcopis multa ante secula sedem suam aliò transferentibus, in solitudinem quasi redacta iacet. Paulò superiùs *Blith* flumen se in mare exonerat, ad cuius ripam exiguum oppidulum **Blithborow** vidimus, quod non alio, quàm sepultura Annæ regis Christiani nomen meruit, quem Penda Mercius iusto prælio interfecit. Mercatus verò est tenuis beneficio Ioannis Domini *Clauering*, cui hoc ius cum nundinis Rex Edwardus secundus concessit. Luculentum sanè ille patrimonium hoc in tractu abauiæ iure habuit quæ filia & hæres fuit Guilielmi de *Casineto* siue *Cheney* qui Baroniam de *Horsford* tenuit, & Monasteriolum ad *Sibton* erexit.

Pisa è rupibus enata.

Dunwich.

* *Halecum.*

Blithborrow.

Regist. Mon. de Sibton.

Procurrit hic longiùs in Ortum proiectum promontorium **Easton-nesse**, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἐξοχὴ, siue EXTENSIO dicitur. Et ne dubites hoc esse quod nos **Easton** vocamus, noueris *Eysteney* idem esse Britannis, quod Græcis Ἐξοχὴ, & Latinis Extensio, quamuis & hoc

Extensio Promontorium.

Eastonnesse.

nomen

Wingfeild. nomen à situ Orientali inditum videatur. Interiùs *Wingfeild* cernitur, quæ familiæ in hoc tractu numerosæ, & equestri gloria & antiqua nobilitate admodum insigni nomen fecit, & *Dunnington* quæ suum Dominum Ioannem *Phelipps* ostentat patrem Guilhelmi illius qui in vxorem duxit filiam, & hæredem Baronis Bardolphi, cuius itidem filiam & hæredem Ioannes Vicecomes *Beaumont* in coniugem accepit. Sed nunc veteris familiæ Roussorum est habitatio. Nec multùm hinc abest *Huntingfeild* qui Baronem eo nomine notum, Edwardo tertio regnante, habuit, & huic vicinum *Heueningham* sedes equestris familiæ de *Heueningham*, quæ admodùm vetustam repetit originem, parúmque abest *Halesworth* quondam *Healsworda*, antiquum Argentoniorum, nunc Alingtoniorum oppidum, cui Richardus Argentonius ius mercaturæ ab rege Henrico tertio impetrauit.

Phelipps

Huntingfeild.

Henningham.

Halesworth.

A Septentrione duos fluuiolos *Ouse* scilicet minorem, & *Waueny* hanc prouinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad **Lophamford** emanantes, in diuersa per vadosos sinus cursus agunt. Ad *Ouse* qui in occasum fertur, nihil memoria dignum hac in parte se exhibet. Ad *Wauenej* qui in ortum tendit, primùm **Hoxon** olim *Hegilsdon* cernitur, martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Christianissimum regem quòd Christo non renuntiaret, immanissimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) ***ad arborem religatum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum ictibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.*** Atque vt medij temporis Poëta de illo cecinit.

Edmundi Regis Martyrium.
Hoxon.

Iam loca vulneribus desunt, nec dum furiosis
Tela, sed hyberno grandine plura volant.

Quo loco posteà ædes erant Episcopi Norwicensis admodum elegantes, donec illi pro monasterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo ad *Brome* longo iam tempore habitauit equestris familia *Cornwalleys* ex quibus Ioannes fuit Seneschallus familiæ Edwardi VI. principis, & Thomas eius filius, qui iam plenus dierum ob prudentiam & fidem fuit à consilijs Mariæ Reginæ, eiusque aulæ Controrotulator. Inferius **Eay** sedet, id est, *insula*, sic dicta, quod sit vndique aquis irrigua, vbi vetusti castri, quod ad Guilielmum *Mallet* Normannicum Baronem spectauit, rudera, ruinæ, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Cùm verò ille sub Rege Henrico primo honore excidisset, Rex hunc honorē Stephano Comiti Bononiensi donauit, qui posteà

Cornwalleys.

Eaye.

Liber Inquisitionum.

Rex

Rex Angliæ vsufructuarius, filio Guilielmo Warrenniæ Comiti reliquit. Cùm in expeditione Tholosana ille perijsset, Reges ipsi occupârunt, donec Rex Richardus primus Duci * Lotharingiæ cum nepte Guilielmi dederit. Longo verò pòst tempore cum iam ad Reges Angliæ recidisset, Edwar. III. hunc titulum Roberto Vffordo Suffolciæ Comiti (vt accepi) contulit. Nec tacendum *Bedingfeld* in proximo quod claræ & vetustæ familiæ nomen indidit, quæ plurimùm claritatis ab hærede familiæ de *Tudenham* accepit. Inde per **Flirton**, pro *Felixton*, à Fœlice primo Episcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad **Bungey** decurrit *Ouse* fluuius, & quodammodò circumfundit, vbi castrum & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm seditionum quasi tempestate Angliam agitarent seditiosi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obsidibus datis ab Henrico secundo redemit. Iam *Waneneius* (nam *Mettingham* vbi olim sedes familiæ *Norwich* omitto) mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam sibi frustrà molitur, peninsulam efficit non exiguam, quam **Louingland** dicunt. In cuius ingressu **Lestoffe** angustius oppidulum mari impendet, in exitu **Gorlston**, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui est vsui nauigantibus. Introrsum verò vbi *Gariensis* & *Waueney* aquas commiscent, *Cnobersburg*, id est (interprete Beda) *Cnoberi vrbs* floruit, nos **Burghcastell** hodie vocamus. *Quod* (vt inquit Beda) *syluarum & maris vicinitate amœnissimum erat castrum, in quo monasterium à Fursæo Scoto extructum*, cuius suasu Sigebertus Rex Orientalium Anglorum vitam monasticam amplexatus se regno abdicauit, qui posteà ex hoc monasterio inuitus extractus, vt suis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum suis interijt. Nunc eò loci solummodò sunt lacera mœnia, quadrata quasi forma, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniáque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subinde eruuntur: adeò vt ex munimentis illis videatur quæ ad Saxonum pyraticam propulsandam ad Garienem flumen statuerunt Romani.

* *Brabantia, sic Brabantiæ Duces, eo seculo nominati*

Flixton.

Louingland.

Cnoberi vrbs.

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: Edwardus tertius Rex Angliæ Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellíque gloria, filium Roberti Seneschalli Aulæ regiæ sub Edwardo secundo è Cecilia de *Valonijs* Domina de *Orford*. Suffolciæ Comitem dixit; Huic successit filius Guilielmus, cuius quatuor filij cùm prææmatura morte prærepti essent, & Robertus Willoughby,

Suffolciæ Duces & Comites.

Inq. 5. Rich. 2.

Willoughby, Rogerus Dominus de *Scales*, & Henric. de Ferrarijs de *Groby* propinquiores hæredes Wilielmi Comitis, hæreditatem diuisissent, Richardus secundus Michaëlem *De-la-pole* è * mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit. *Qui mercimonijs magis vtpote mercator mercatoris filius, quàm militia occupatus*, vt habet Tho. Walsingham. Filius enim ille fuit Guil. *De-la-pole* qui primus fuit Maior *Kingstoni super Hull*, & ob opes Barenetti dignitate ab Edwardo III. ornatus. Sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax esset, solum vertere coactus extorris obijt. Nec nobilitati huius derogat mercatura, nobilium enim filios mercaturæ operam dedisse quis ignorat? Nec inficiabor illum quamuis mercatorem nobili genere fuisse ortum. Michaël eius filius restitutus, genuit Michaëlem prælio Agincortensi cæsum, & Guilielmum quem Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, posteà Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Glocestriæ Ducem sustulisset, dum Galliam proscriptus peteret, ab aduersarijs in mari interceptus, securique percussus, filium reliquit Ioannem: qui Edwardi IIII. sororem in vxorem duxit, genuitque ex ea Ioannem Lincolniæ Comitem, qui cùm regni hæres à Richardo III. declaratus fuisset ambitio eius se continere non potuit, quæ illicò prorupit contra Henricum VII. ad suam ipsius perniciem qui bello intestino statim cecidit, ad patris interitum qui dolore confectus expirauit, & totius familiæ ruinam, quæ simul extincta concidit. Edm. enim eius frater qui Suffolciæ Comes dictus illum sequutus statímq; læsæ maiestatis reus, honorem cum vita amisit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia sæpius quàm pœna contentus ipsi criminum grauissimorum gratiam fecerat, res nouas moliri cœpit; vnde in carcerem coniectus, & sub Henrico VIII. morte affectus. Posteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius sororem Lodouici XII. Galliarum regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui successit Henricus filiolus, & illi Carolus frater quibus sudore Britannico 1551. extinctis, Francisca eorum soror Henricum Grey Dorcestriæ Marchionem maritum suum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, sed ille non diu vsus, ob affectatum pro filia regnum sub Maria Regina obtruncatus, Suffolciensium Ducum erat vltimus.

* *Lelandus in Com. in Cigneam cantionem. Walsinghamus pag. 351.*

* *Regist. Mon de Melsa. Vide Hullum in Comitatu Eborac.*

Habentur in hoc agro Paraciæ 575.

Northfolke.

Northfolke.

Orfolcia, vulgò **Northfolke**, id est, si Latinè interpreteris, *Borealis populus*, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis *Ousa* minimo, & *Waueneio* in diuersa fluentibus seiungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, qui admodum piscosus, à Zephiro *Ouse* flumen diuortijs suis ludens à Cantabrigiensibus secludit. Regio est ampla, ferè omnis campestris, nisi quà faciles assurgunt colles, admodum opulenta, ouium gregibus refertissima, cuniculísque inprimis ferax, & populosis pagis distincta plurimis (præter oppida enim mercatoria 27. villas, & pagos sexcentos viginti quinque exhibet) aquis irrigua, syluis non omnino indiga; Solum pro locorum diuersitate varium, alicubi pingue, luxurians, & succulentum, scilicet in *Mersland*, & *Flegg*; alibi, maximè quà occasum spectat tenue, leue, & sabulosum, alibi argillosum, & cretaceum. Verùm soli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia versutissima, & in iure nostro municipali acerrima: adeò vt fœcundissima Iurisconsultorum altrix & olim & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, si nihil sit litium, lites tamen ex iuris apicibus serere calleant. Sed ne dum breuis esse velim, digressionibus longior fiam; ab his ad loca stilum conuertam, & ab Australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, vbi *Thet* fluuiolus è Suffolcia profusus confluit, loco inferiori apponitur vetusta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, corruptè in antiquæ Tabulæ fragmentis SIMOMAGVS, & SINOMAGVS, nunc **Thetford**, Saxonicè Ðeoꞇꝼoꞃð, manente prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quę *Vadum* sonat. Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem significasse docet Plinius:) sic **Thetford** vadum *Theti* Anglicè denotat, nec multùm absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis amplum, olim verò

Sitomagus.

Thetford.

Magus.

verò frequens & celebratum, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicique vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel potiùs Saxonicorum regum vt volunt alij, sub quibus longo tempore fuit florentissimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & VI. post anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amisit omnem. Ad quam restituendam Arfastus Episcopus sedem Episcopalem *Elmhamo* huc translulit, & qui huic subrogatus Guilielmus ad eam exornandam nihil non fecit, adeò vt sub Rege Edwardo *Confessore* Burgenses censerentur 947. & Guilielmi Conquestoris tempore 720. mansuræ, quarum 224. fuerunt vacuæ, summusque magistratus *Consul* diceretur. Verùm cùm Herbertus cognomento *Losenga*, quoniam totus ex adulatione compositus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepsit, cathedram hinc Norwicum deportasset, quasi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacensium cœnobio quod illius opera extructum Episcopi absentiam solari potuit. Cœnobium autem illud extruxit Hugo Bigod. Sic enim ille in fundationis autographo scribit. *Ego Hugo Bigod Dapifer Regis Henrici ipso concedente, & consilio Herberti Episcopi Norwici constitui monachos Cluniacenses in Ecclesia S. Mariæ, quæ fuit sedes Episcopalis Thetford, quam eis dedi, & posteà fundaui aliam magis idoneam ad vsus ipsorum extra villam.* Tunc tamen maxima pars vrbis quæ in citeriori ripa fuerat, paulatim concidit, altera pars licèt multùm decreuerit, ante vnum tamen & alterum sæculum septem templis, præter tria monasteriola, effloruit, quorum alterum constructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hîc occubuerunt. In proximo enim historici nostri Edmundum illum sanctissimum Regem paulò ante interitum, horis ampliùs septem cum Danis non sine horrenda strage dimicasse produnt, & æquo Marte tandem discessisse; ita vtrisque alternans belli fortuna omnem sensum excusserat.

Ad Waueney qui alter est è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus **Buckenham**, & **Keninghall** visuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratissimæ Howardorum familiæ sedes est, quorum gloria triumphatis Scotis maior est, quàm quæ à Scoticorum historicorum inuidia infringatur. Illud verò, cui à fagis, quas **Bucken** Saxones vocârunt, nomen factum existimo, castrum est longè pulcherrimum

Keninghall.

Buckenham.

mum & munitissimum, quod à Guilielmo *D'Aubigny* Normanno cui *Conquestor* dederat, conditum, per eius posteros qui Arundeliæ Comites erant, & Wimundhamiæ in proximo cœnobiolum posuerunt, ad *Tatsallos*, & ab illis per *Caly* atque *Clistonos* ad *Kneuettorum* familiam tandem descendit. *Kneuettorum* hęc peruetusta est familia, & iam inde à Ioanne Kneuetto Angliæ sub Edwardo III. Cancellario clarissima, & magnis nuptijs honorata quasi ramos longè diffudit. Præter enim hos de *Buckenbam*, hinc orti sunt clarissimi Equites Henricus *Kneuet* de *Wiltshire*, & Thomas *Kneuet* de *Ashellwell-Thorp*. Oppidulum illud est vicinum quod à *Thorpis* iam olim equestris ordinis per *Tilneios*, & Bourchieros Dominos de *Berners* tandem ad Kneuettos hos hereditariò est deuolutum. Tenetur verò *Buckenbam* illa ea lege vt domini sint pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. Vt (nec alienum sit notare) in *Carleton* viculo adiuncto Radulphus de *Carleton* & alius quispiam, *terras tenuerunt per seruitium deferendi pastillos centum balecum de primis ad Dominum Regem vbicunque fuerit in Anglia.* Verùm fluuius hic statim *Disce* subluit nunc *Dis*, oppidulum non ignotum, quod Rex Henricus primus Richardo de *Lucy* elargitus est, & ille statim in Walterum filium Roberti transtulit cum filia, è cuius posteris Robertus *Fitzwalter* ab Edwardo primo Mercatum huic loco obtinuit. Inde quamuis *Waueney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen ne vnum quidem vetustatis nomine glorietur, nisi *Shelton* quod remotius est & antiquæ inprimis Sheltonorum familiæ nomen impertijt; sed priusquàm mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis **Gerne**, & **Jere**, ab alnis proculdubiò sic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, non procul à **Gernston** viculo quem denominauit, vicinumque habet *Hengham* quæ suos Barones de *Rhia* etiam dictos habuit, à Ioanne Marescallo (nepote Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ ex fratre) oriundos, cui Rex Ioannes terras Hugonis de *Gornaco* proditoris cum filia & cohærede Huberti Domini de *Rhia* contulit. A Marescallis verò ad Morleios, & ab illis per Louellum ad Parkeros nunc Dominos de *Morley* hic honor temporis vicissitudine transmigrauit. *Skulton* aliter *Burdos* dictum parùm hinc abest, quod eo iure tenebatur vt Dominus in coronatione Regum Angliæ primarius esset, quem vocat *Lardiner*. Magisque ad Orientem *Attleburgh* conspicitur, antiquæ familiæ Mortumariorum sedes, qui

Kneuettorum familia.

Baro Berners.

Dis.

Shelton.

Gariensis fl.

Barones de Rhia, *vel* Hengham.

Attleburgh.

Mortumari Barones.

qui aureum clypeum lilijs nigris inspersum gesserunt. Quorum hæreditas per matrimonium Ratcliffis nunc Sussexiæ Comitibus, familiæ de *Fitz-Raulph*, & Radulpho *Bigot* quondam accreuit.

Garienis autem ille non longum in Subsolanum cursum tenuit, cum Wentsum riuulum, (alij *Wentsar* vocant) ab Austro aquas suas infundat: ad quem VENTA ICENORVM florentissima huius populi olim vrbecula sedit, quæ in Peutegerinæ tabulæ fragmentis & truncatè & corruptè AD MVM ex distantiæ ratione vocari videtur, sed nunc vetusto nomine amisso, Caster appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ *Ventis* hanc solùm nomen amisisse, cùm se penitùs amiserit. Præter parietinas enim & habitati soli indicia, pauculosque Romanorum nummos subinde fossoribus se exhibentes, nihil superest. Verùm ex hac posterioribus sæculis ortum habuit Norwicus, ad tertium hinc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decursu recurrentibus sæpè ripis flexuosus hâc Garienem per *Attlbridge* petit.

Venta Icenorum.

Caster.

Norwich.

NORWICVS ista vrbs celeberrima, nobis Norwich, Saxonicè Noꞃðꝩyc, i. *sinus Aquilonaris*, si Wic Saxonicè fluminis sinũ significet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco sinuoso anfractu deuoluitur flumen: vel *statio Aquilonaris*, si Wic, vt contendit Hadrianus Iunius, stationem securam, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel castellum Septentrionale, si Wic castellum sonet, vt Alfricus noster Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexum cum quibusdam opinarer, quid aliud quàm à veritate ipse me deflecterem? Nec enim alio iure sibi Ventæ nomen arrogare potest, quàm vel Basilea AVGVSTAE, vel Baldach BABILONIAE; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Augustæ occasu exorta; ita Norwicus noster è Venta illa antiqua serò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in Wentsum siue Wentsar flu. Ventæ nomen se planissimè prodit. Nec enim hoc vocabulum Norwich, ante bella Danica vspiam nostra legentibus sese offert. Tantum abest, vt vel Cæsar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, iudicij trutina nihil pensant. Verumenimuerò nunc suis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plùs minùs xxx. complectitur) ciuium

Wic quid Saxonibus significauit.

uium sedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò connumeranda. Ab Æquatore LII. partibus XL. scrupulis, à Fortunatis insulis XXIIII. partibus LV. scrup. peramœno situ in collis deiectu sedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos passus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad meridiem se sensim quasi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ dispositæ turres, & vndecem portæ) vndique obsepta, nisi ad Ortum quà flumen (cùm sinuoso flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & præcipitibus ripis defendit. In ipsa huius vrbis quasi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & consilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copijs peruasit, primùm diripuit, & posteà iniecto igne succendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, tempore Edwardi Confessoris 1320. Burgenses in ea numerabantur, Quo tempore, vt ex eodem libro loquar, *reddebat* XX. *libras regi, & Comiti* X. *libras, & præter hæc* XX. *solidos, &* IIII. *præbendarios, &* VI. *sextarios mellis, & vrsum, & sex canes ad vrsum: modò verò reddit* LXX. *libras pensas Regi, & centum solidos de gersuma Reginæ, & asturconem, &* XX. *libras blancas Comiti &* XX. *solidos de gersuma ad numerum*. Regnante autem Guilielmo illo, funestæ seditionis fax, quam Radulphus Eastangliæ Comes in regem accenderat, hic adhæsit: Cùm enim ille fuga sibi consuluisset vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauissimam vsque ad extremam famem obsidionem sustinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt solum verteret, & ita accisa hæc vrbs vt vix 560. Burgenses relinquerentur, vt in illo Censuali libro legimus. De hac deditione meminit in sua ad Guilielmum Regem epistola Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis his verbis, *Regnum vestrum purgatum est spurcitia Britonum, castrũ Norwich redditum est, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, concessa eis vita cum membris, iurauerũt quòd infrà quadraginta dies de regno vestro exirent, & amplius sine vestra licentia in illud non intrarent*. Iam inde ex hoc calamitatum diluuio se paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Episcopus, cuius fama ob sordes ad metas hæserat, Episcopalem sedem Thetfordia huc transtulit, Ecclesiamque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm speciosam exædificauit, prædijs munificè locupletauit, quæ sexaginta monachis alendis sufficerent, pro quibus nunc

Decanus, sex Præbendarij, alijque substituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburiensis, *erat mercimonijs, & populi frequentia insignis. Annóque decimo septimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta*, Stephanumque Regem Gulielmo filio in Appennagium, vt vocant, siue hæreditatem concessisse è tabulis publicis certissimum. A quo statim Henricus secundus extorsit, sibíque retinuit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cùm regnum affectaret, Hugoni Bigodo quem in suas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuisset. Bigodus tamen Regis iuuenis signa sequutus, qui regni spem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauissimè afflixit: posteáq; cùm Norfolciæ Comes designatus esset, castrum illud excelso colli iuxta templum in ipsa vrbe instauràsse creditur, quod fossa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuisse videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba seditiosi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cepit. Bigodum verò hoc castrum restaurasse credimus, quòd Leones salientes eadem forma in saxo exsculptos vidimus, qua vsi sunt olim in sigillis Bigodi, è quibus etiam erat qui cruce in sigillo vsus fuit. Hæc in prima quasi Norwici ætate.

Subsequente verò sæculo maxima incrementa cepit, ciuibúsque opulentissimis floruit, qui ab Edwardo primo libello supplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem suam mœnibus communirent, quod posteà ad summam vrbis firmitatem & dignitatem præstiterunt. Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto impetràrunt: Domum Ciuicam perpulchram in ipsa media vrbe prope forum quod statis diebus omnibus ad vitam necessarijs refertissimum est, extruxêrunt. Sed quid ego his immorer, cùm hæc omnia, Pontificum historiam, magistratuum seriem, & perditissimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus vir natalibus, & literis clarissimus pulcherrimè descripserit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583. aquas ex fluuio per tubulos instrumento Hydragogico in altissimas vrbis partes subduxêrunt ciues. Dicam tamen hîc scribam tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandę Antiquitatis respondeant, cur antiquos nostros ORDOVICES aliò quasi sub sole iacentes, hanc Norwicum incoluisse affirmàrint.

affirmârint. Eandem etiam litem Caio nostro intenderem, nisi optimo & eruditissimo seni innatum patriæ amorem oculos hac in re perstrinxisse certò nouerim.

A Norwico, Garienis in suum nomen aquis aduenis adscitis tortuosè voluitur, Ruffo pisce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Austrum descendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, lingulámque facit, quam hinc ipse, inde mare allambit. In hac lingula littore apertissimo *Yarmouth* vidimus, Saxonicè Gaȝmuð & Ieȝmuð, id est, *Garienis Ostium*, portum oppidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti opera permunitum. Quamuis enim aquis penè circumuallетur, ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab alijs partibus Oceano, nisi ad Septentriones, quà continens est: mœnibus tamen satis firmis quę cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur; in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare subiectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longè latéque effulminatur. Templum verò vnicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicensi extructum, sub quo ad illud ampliandum, educta visuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâssem, vbi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubârunt, nisi ad *Castor* viculum proximum (qui sedes quondam fuit Ioan. *Fastolf* militis celeberrimi) antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, Garienem flu. ostium habuisse fama valuisset, & famæ indicia nonnulla annuissent, quibus refragari non ausim quo minùs illud GARIANONVM existimem: milítesque Romanos etiam apud *Burgh castle*, quod in proximo huic Garieni incumbit stationem egisse Romani nummi sæpius effossi edocent. Vt Caurus in Batauiam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturauit: itidem Aquilò hanc oram affligit, & arenas conuerrens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si *Yarmouth* nostrum Garianono antiquo adiunctum, *Garianonum* dixerim, cùm Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alueo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signauit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum *Yarmouth* recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonũ illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent, Cerdicus bellicosus Saxo hîc terram conscendit, (vnde locus hodiè incolis *Cerdiksand*, & historicis *Cerdiksbore* dicitur,)

A Ruffe.

Yarmouth.

Garienis ostium.

Garianonum.

Cerdicus Saxo.

dicitur,) cùm Icenos grauissimo bello exercuisset, hinc in occiduas plagas soluit, vbi occidentalium Saxonum Regnum instituit, nec longo pòst tempore pro Garianono, nouum oppidum posuêrunt Saxones in agro illo fluido, ad Occidentalem fluminis ripam, quod *Yarmouth* dixêrunt: sed cùm minus salubri esset situ, ad alterâm ripam tunc *Cerdicksand* ab eodem Cerdico dictam, demigrârunt, nouum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore septuaginta, vt est in Angliæ Notitia, floruerunt Burgenses. Mœnibus deinde Ioanne regnante firmauêrunt, breuíque ita opibus & potentia valuêrunt ciues, vt nauali bello Lestoffenses vicinos, & Portuenses (sic quinque portuum incolas dixêrunt) sæpiùs non sine magna vtrinque strage aggressi fuerint. Illis enim infensissimi fuerunt forsitan, quòd quinque portuum numero, & priuilegijs exclusi fuissent, quibus Garianonum vetus, & maiores sui sub Comite littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compressit tandem Regia authoritas: vel vt alij existimant, eorum animos contudit pestis illa tristissima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno absumpserit, quod testatur Tabula Chronographica antiqua in templo appensa, vbi bella etiam cum Portuensibus, & Lestoffensibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatoriæ, & halecum (quas vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas esse existimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis est vberrima, gnauiter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quàm frequentes nundinæ hîc ad festum Michaelis habeantur, & quanta vis halecúm, aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore Portuenses veteri instituto Balliuos suos *commissionarios* constituunt & huc mittunt, qui vt ex ipsorum diplomate, siue *Commissione* loquar, cum oppidi magistratibus, *tempore liberæ feriæ, Curiam quantum ad Nundinas pertinet, regant, regalem iustitiam faciant, & pacem Regis conseruent.* Portus verò qui subest, & incolis & Norwicensibus percommodus est; sed ne obstruatur, non sine magnis sumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt paria secum faceret, & quod alibi hoc littore hausit, redderet, modicam insulam hîc aggesta terra nuper effecit.

Halices.

Hoc etiam ostio alter anonymus vnà cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinque plùs minùs milliaribus distans, longo decursu quasi gradum confert per *Ailesham* forum non infrequens, vbi prædia habuit olim Comes *Atholiæ* in Scotia, &

Ailesham.

& dirutum monasterium *Benedicti de Hulmo*, vulgò S. Benet in the Holme, id est, *in Insula amnica*, quod Canutus Danus construxit, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi posteà ita armârunt, vt pótiùs castrum quàm claustrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conquestor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidisset, vt Abbas crearetur, quod factum, sed statim nouus Abbas quia proditor, regis iussu vt ferunt incolæ, suspensus iustas proditionis pœnas persoluit. Terra verò adeò palustris in hac insula, vt resectis fibris & radicibus arborum, & arbustorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem sequatur. S. Benets.

A Garienis ostio littus ad Winterton notissimum nautis promontoriolum rectâ quasi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus, & resolutissimus: vtpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ scribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proscinditur. Ager pinguissimus.

A Winterton statim conuersa ora in Oceanum sine vlla ferè prominentia recedit longo tractu & iacenti, vsque ad Eccles ab Oceano ferè obsorptam, inde excelsiori littore haud procul à *Gimmingham* quod cum alijs Manerijs Th. Comiti Lancastriæ, I. Comes Warrenniæ & Surriæ olim dedit, ad Wauburnehope sinum non ita pridem munitum, à Wauburne oppidulo sic dictum, cui intercessione Oliuarij de *Burdegalia* mercatum & nundinas Rex Edwardus secundus concessit. Cui proximum est *Blakeney*, *Nigeria* nostro Balæo, Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre, à Domino Rob. de Roos, Rob. Bacono, & I. Bretto militibus conditum, è quo prodijt Ioannes *Baconthorp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ Heydonorum sedes est) nominatus, vir eo seculo eruditione tam varia & recondita vt in summa admiratione apud Italos fuerit, & Doctor Resolutus vulgò vocaretur. Vnde de eo Paulus Pansa. *Si Dei Opt. Max. penetralia adire suadeat animus, nemo accuratiùs essentiam eius mandauit literis. Si rerum caussas, si naturæ effectus, si cæli varios motus, ac elementorum contrarias qualitates discere exoptet quisquam, hic se officinam offert. Christianæ religionis arma Vulcanijs munitiora contra Iudæos solus hic resolutus Doctor ministranda tradidit, &c.* Gimmingham. Wauburn. Blackney. 1321 Ioannes Bacontborp.

Walsingham. Walsingham vix quinque hinc milliaribus abest. Vnde à maris vicinitate *Parathalassam* vocat Erasmus. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui superiori sæculo non inuiserat, & dono salutârat, in Deos impius videbatur. Sed hanc suis ipsius verbis Erasmus qui vidit, tibi describet. *Haud procul à mari passuum ferè tribus millibus, vicus est vix alia re victitans, quàm commeantium frequentia. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Latinis regulæ cognomen additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos seculares appellant. Collegium hoc vix alios habet prouentus, quàm ex liberalitate virginis. Nam maiora quædam donaria seruantur: Cæterùm si quid est nummorum aut leuioris precij, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum est nitidum & elegans, verùm in eo non habitat virgo: sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum vt à dextra sit filio. Nec hic tamen habitat, nondum enim ædificium est absolutum, & locus est vndique perflabilis patentibus ostijs, patentibus fenestris, & in propinquo est Oceanus ventorum pater. In eo templo, quod inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum ad vtrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec ferè nisi ex cereis, fragrat odor naribus gratissimus. Imò si introspicias, dicas diuorum esse sedem, adeò gemmis, auro, argentóque nitent omnia.* Sed patrum memoriâ cum superstitiones profligaret Henricus Octauus, hæc disparuerunt omnia. De *Walsinghamia* nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiam (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen & originem duxisse: è qua floruit clarissimus Eques Franciscus Walsinghamius, Regiæ Maiestati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perspicacissima, ita industria singulari, & pietate eximia. In vicinia verò ad *Houghton* celebris quondam floruit Neirfordorum familia, qui nuptijs cum Petronilla de *Vallibus*, quæ circa *Holt, Cley* & alibi opimum habuit patrimonium, valde fuerant locupletati.

Regulares.

Neirford.

Brannodunum. Brancaster. Huic ad occasum in littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque, Castrum vicini vocant, quod octo plùs minùs iugera includit, ostendens, & Brancaster nominatur

nominatur vbi Romanorum nummi antiqui sæpiùs eruuntur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi* enim sacellum vicinum, & Hunstanton ab Edmundo illo constructum, ora ad Austrum reflectitur, sinúmque laxiorem admittit pyratis expositum, in quem plura flumina se effundūt. Nec vel hoc nomine omittendum est *Hunstanton*, quòd sedes fuerit inclitæ & equestris familiæ *Le-Strange*, ex quo, regnante Edwardo secundo Ioannes Baro *Le-Strange* de *Knockyn*, Hamoni fratri natu minori eam donauerit. Vt taceam copiosam piscaturam, gagaten, & electrum sæpiùs in littore repertum. Hunstanton. *Le-Strange.*

Sinum illum nostri The Washes vocant, Ptolemæus Æstvarivm Metaris, *pro Maltraeth* dixit, quo nomine huiusmodi æstuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, quà *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet Lynne, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc est amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúsque exiguis fluuiolis diuisum, & quanquam recentiùs sit, & non ita pridem *Linnum Episcopi* dictum, quòd ad Episcopos Norwicenses vsque ad Henrici viii. tempora spectârit, (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ è regione in Mershland hodie Old Lynne, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen securitate qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & ciuium opulentia, si Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet amplissimis quas sanguine suo à Ioanne Rege, dum eius caussam tuerentur, emerûnt, qui Prætorem constituit, & suum ipsius gladium præferendum tradidit. Libertates posteà amissas non sine sanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius signa sequuti infœlici prælio contra proscriptos Barones in Eliensi insula demicarent, quod liber Eliensis, & Matthæus Parisiensis contestantur. The Washes. *Metaris æstuarium.* Lynne.

E regione Lynni trans flumen Mershland regiuncula palustris (quod nomen indicat) subiacet, fossis & elicibus ad eliciendas & corriuandas aquas vbique distincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu adeò vt in loco quem *Tilney smeth* vocitant plùs minùs triginta millia ouium pascantur: sed Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando sæpissimè grauissiméque ita exercet, vt vix aggeribus cohiberi possit. Celebriora huius loca sunt *Walpole*, quod loci dominus Mershland. *Tilney smeth.* Walpole.

minus Eliensi olim ecclesiæ cum filio donauit, quem ibi Monachum instituit, *Wigenhall* possessio I. Howardi regnante Edwardo primo, cuius posteri in honoratissimam & illustrissimá familiam propagati. *Tilney* de quo iam dixi; quæ veteri & Equestri stirpi Tilneiorum nomen fecit, & *S. Maries* antiquæ prosapiæ Caruiliorum sedes.

Tilney. S.Maries.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrsum verò, ad occiduum agri latus oppida sunt etiam quàm plurima, sed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Linnum *Rising* castrum ædito colli appositum, & arcis Norwicensis æmulum, olim Albeneiorum, posteà Roberti de *Monte-alto*, qui Hugonis de *Albeny* Comitis Arundelliæ sororem & cohæredem duxit, demumque fuit Mowbraiorum, qui ex familia qua *Albeney* prognati, vt accepi, sedes; nunc verò vetustate prolapsum quasi animam efflauit. Inferiùs *Castleacre* vbi Comitum Warreniæ quondam habitatio, in castro nunc se miruto ad fluuiolum qui tenui lapsu in occidentem aquas ad Linnum trahit, per *Neirford* quæ ibi inclitæ familiæ Neirfordorum nomen fecit, & *Neirborrough* propè ædes equestris familiæ Spilmannorum in æditiori colle sepimentum militare munitissimum antiquo opere cernitur, situ ad agrum vicinum tuendum opportuno. *Penteney* inde eidem fluuiolo adsidet cœnobiolum quod commune sepulchrum erat hoc tractu nobilium. Huic vicinum adiacet *Wormegay* vulgò *Wrongey*, quod Reginaldus de *Warrena* frater Guilielmi de *Warrena* Comitis Surriæ secundi habuit cum vxore quę *de donatione sine maritagio* (vt illo seculo loquebantur) Comitis illius erat, vt legi, per cuius è filio neptim ad Bardolphos statim translata fuit, qui summo in honore Barones admodum nobiles diu floruerunt, tribusque quinquefolijs aureis in parma cyanea vsi sunt: quorum hæreditatis magna pars vnà cum titulo Guilielmo Phellips cessit, & per eius filiam ad Vicecomites de *Bello-monte* transiuit. Magis ad ortum apparent **Swaffham** forum celebratum quondam Comitis Richmondiæ possessio, *Ashele* manerium cuius iure Hastingi & Grei Domini Ruthuniæ mappis quæ mensis insternuntur, & linteis quæ in solenni regum Angliæ inauguratione adhibentur, olim præfuerunt. **North Elmeham**, vbi aliquandiu sedêrunt Episcopi, cùm in duas diœceses diuisa esset hæc prouincia. **Dercham**, in quo Withburga Regis Annæ filia sepulta, quæ quia à luxuria, & leuitate remotissima sancta Virgo à maioribus inter sanctas relata. Cui proxima

Rising. Castleacre. Neirford. Wormegay. *Bardolphi Barones.* Swaffham. Ashele. *L'office de Napperyre.* Dereham.

proxima est *Gressenhall* Folliotorum qui magna dignitate olim floruerunt possessio, quæ dotali iure per filiam Richardi Folliot ad Hugonem de *Hastings* è familia de *Abergeuenny* deuenit. Wimondham nunc *Windham* sepultura Dominorum de * *Albineio* olim clarum, & Icborow, quod ICIANOS fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbottus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi iam longius est quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire. Gressenhall. Folliot. * D'Albigni. Ickborrow. Iciani.

Radulphum quendam Estangliæ, id est Norfolciæ, Suffolciæ & Comitatui Cantabrigiensi præfecit Guilielmus Conquestor, qui statim rebus nouandis, vt dixi, inhians fuit eiectus. Post aliquot annos Guilielmus Stephani Regis filius Comitatum Norfolciæ habuit, & Hugo *Bigod tertium denarium vnde erat Comes,* quem de nouo Rex Henricus II. *Comitem fecit de tertio denario de Norfolc, & Norwic.* Cui anno salutis 1177. defuncto successit filius Rogerus, illi Hugo filius qui Matildem primogenitam Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus vnam sibi matrimonio copulauit, è qua suscepit Rogerum Comitem Norfolciæ, & Angliæ Marescallum qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem *Bigod* Angliæ Iusticiarium in prælio ad *Lewes* occisum, cuius filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus erat, qui cùm in Regis Edwardi primi offensionem incurrerat, honores & hæreditatē ferè vniuersam in Regem transcribere coactus est. Sic enim refert historia ex Bibliotheca S. Augustini Cantuariensis. Anno 1301. *Rogerus Bigod Comes Norfolciæ regem Edwardum constituit hæredem suum, & virgam Marescallatus ei tradidit hac conditione, quòd si vxor eius liberos peperit, sine omni contradictione à parte Regis omnia vt priùs recipiet, & habebit pacificè, & dedit ei Rex* 1000. *libras, & mille libratas terræ pro vita, vnà cum Marescallatu & Comitatu.* Cùm autem ille sine prole fato functus esset, Rex Thomam de *Brotherton* suum è secunda vxore filium Norfolciæ, & Marescalli titulis honorauit, cuius filiam Margaretam Ioanni Domino *de Segraue* elocatam Norfolciæ Ducissam creauit Rex Richardus secundus. Huius filiola Elizabetha in matrimonium data Ioanni de *Mowbray* suscepit Thomam *Mowbray* primum Norfolciæ Ducem, à Richardo secundo creatum, & statim ab eodem exilio multatum, cui filius, nepos, & pronepos Ioannis nomine successerunt, quibus sine prole mascula defunctis, Richardus Dux Eboraci, Regis Edwardi 4. filiolus Norfolciæ Comites & Duces. Compos. inter R. Steph. & Henr. Ducem Andegauiæ. Robertus Montensis. Vide 135.

Annam

Annam vnicā vltimi horum Mowbraiorum filiam duxit. Cúmq; illi in teneris annis sublati essent, Richardus tertius rex Angliæ hunc titulum, & Marescalli authoritatem Ioanni Howardo contulit, cuius mater altera filia erat illius primi Thomæ *Mowbray* Ducis Norfolciæ. Ioānes iste in prælio ad *Bosworth* occubuit dum contra Henricum VII. pugnaret. Huius filius Thomas qui ex creatione Richardi III. Surreiæ Comes, in paternum Norfolciæ titulum ab Henrico VIII. restitutus, cùm Iacobo IIII. Scotorum rege occiso, Scoticam aciem ad *Floddon* profligasset. In cuius victoriæ monumentum Howardorum familiæ concessum est, vt in media area illa argentea transuersa (*Bendam* vocant) quæ in ipsorum clypeo gentilitio cernitur, scutum aureum interponeret cum dimidiato Leone rubro, sagitta ore transfixo, intra eiusdem coloris limbum duplicem vtrinque liliatum, quod proximè ad Scotorum Regum insignia accedit. Thomas filius huic successit quem inter reciprocos fortunæ æstus iactatum tempora nostra viderunt, cuius è filio * Henrico nepos Thomas læsæ maiestatis reus anno salutis 1572. capite truncatus, Norfolciæ Ducum erat postremus.

Scutum honorarium in insignibus Howardorum.

** Vide in Adagijs Hadr. Iunij.* Achilleum vonum.

Sunt in hac prouincia Parochiales ecclesiæ plus minus 660.

Cambridgeshire.

Ntrorsùs ager Cantabrigiensis, Saxonicè Grentbriggscyre, vulgò **Cambridgeshire**, longius in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordensibus, ab occasu Huntingdonensibus, à Septentrione Lincolniensibus, & *Vsa* flumine, qui ab occasu in ortum transuersum intersecat, in duas partes dispertitus.

Inferior & australis, magis culta, magis consita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, sed exiguè plana, plurima, imò tota (nisi quà Crocum copiosè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulísque enatis tosto, *Byne* maxima

ma copia conficiunt (nos Mault vocamus) & ad ceruisiam coquendam vtimur: quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludescat, & in insulas dispergatur, The Isle of Ely dicitur, pascuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta. Mault.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera (Ermingstreat liber Eliensis vocat) quæ Huntingdoniam rectà ducit, per Roiston in ipso agri limine, oppidum notum, sed tamen nouum de quo iam antè diximus, & Caxton quæ olim Baronia Stephani de *Eschallers*, à cuius posteris regnante Henrico III. descendit ad Freuillos, & ab illis per Burgoinos ad Ierminos. Nec *Gamlingbay* procul hinc dissitum est, vbi habitârunt Auenelli quorum hæreditas per nuptias deuenit ad vetustam familiam de *S.Georgio*, ex qua plurimi equestri dignitate floruerunt à tempore Henrici primi, ad *Hatley* qui ab illis *Hatley S.George* denominatur. Roiston. *Vide in Hertfordiæ Comitatu.* Caxton. Hatley S.George

Magis ad occasum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex *Ashwell* demissus ab Austro in Boream, vt se Vsæ committat, varijs anfractibus contendit, non procul à *Burne* castro, quod olim Picotti Vicecomitis huius agri, & Peuerellorum Baronia, à quibus per filiam honor & possessiones ad Gilbertum *Pecbe* deuenerunt, quorum vltimus cùm secundæ vxoris filios promouisset, Edwardum primum Angliæ regem hæredem scripsit. Morem enim Romanorum sub Imperatoribus illo seculo Angliæ proceres reuocarunt, scribendi scilicet principes hæredes, cùm apud principes in offensa essent. Deflagrauit verò hoc castrum bello Baronico sub Henrico III. à Ribaldo de *Insula* siue *L'isle* incensum; quo tempore Walterus de *Cottenham* vir magni nominis suspendio ob rebellionem perijt. Quo nomine hunc fluuium appellent scriptores, controuertitur; alij *Grantam*, *Camum* alij nuncupant: quibus ego potiùs assentior, tum quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* sonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere memorat, huic adsedisse, ex distantia, nomine & Romanorum nummis hîc propè pontem magna copia inuentis mihi ferè persuaserim. *Camboritum* etenim *Vadum ad Camum*, vel *Burne.* *Barones de Burne.* *Historia Barnwellensis.* *Rex hæres priuatorum.* *Camboritum.*

Vadum

Rith *quid Britannis, & Gallis significauit.* *Vadum flexuosum* ſignificat, nam *Rith* Vadum Britannis noſtris ſignificat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videant, quid ſit *Auguſtoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus*, &c. in Gallia.
Grantceſter. Sed Camboritum noſtrum maluerunt Saxones Ᵹꞃanꞇceaſꞇeꞃ, & Ᵹꞃonceaſꞇeꞃ vocare, quod nomen etiamnum retinet, ſed vnde factum fuerit, nondum video. A Ᵹꞃon Saxonica dictione, quæ locum paluſtrem ſignificat, ſi deducerem forſitan errarem: Aſſerius tamen loca paluſtria in agro Sommerſettenſi ſemel atq; iterum *Gronnas paludoſiſſimas* Saxonico-Latino vocabulo dixit, & vrbs Friſiæ Occidentalis, quæ paluſtri loco ſita, **Groningen** dici notiſſimum eſt. Sed nominis huius rationem venentur alij. Hæc circa annum Chriſti 700. *deſolata ciuitatula fuit*, vt inquit Beda, dum memorat, *iuxta muros inuentum fuiſſe locellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóque ſimilis lapidis aptiſſimè tectum.* Nunc autem viculus eſt, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit, vt eius poſteri, (qui iampridē defecerunt) non aliud quàm Henrici nomen vſurparent; alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancaſtrenſi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio ſuo Regio in Cantabrigia, ſiue
Cambridge. **Cambridge** conceſſit. Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeò & ſitu & nomine eſt confinis. Nec facilè crediderim *Cam* à *Grant* deflexum, vtpote duriuſcula hæc videatur deflexio, in qua præter vnam omnes literæ abſorbentur: exiſtimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* flu. vocabulum retinuiſſe, licèt ſcriptores Saxonico nomine *Grantbridge* ſæpiùs vſi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & *ἔρεισμα* alterum, clariſſimáque bonarum literarum & pietatis officina ad *Camum* ſedet, qui cùm Occidentale eius latus inſulis ludens perſperſerit, ad Ortum conuerſus in partes diſpertit duas, pontéque coniungitur, vnde recentius hoc nomen **Cambridge** enatum. Vltra pontem Caſtellum cernitur amplum & vetuſtum, quod ſua iam fata cōpleſſe videatur, & Collegium S. Magdalenæ ſacrum. Cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum deſcriptione, templorum frequentia, & XVI. pulcherrimis Muſarum ſacrarijs, ſiue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditiſſimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium ſcientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo cenſeantur, qui Eccleſiæ & Reipub. hortos ſalutaribus aquis

ſuauiſſimè

suauissimè irrorant. Nec quicquam hîc desideres, quod in florentissima Academia requiras, nisi quòd è palustri situ aliqua est cœli grauitas. Fortasse autem, qui eò loci primùm Academiam instituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cum corporis habitudine vteretur optima, Academiam insalubrem Atticæ locum studijs delegit, vt quod redundans esset, & animum grauaretur, loci intemperie supprimeretur. Nihilominùs maiores nostri viri longè prudentissimi hanc vrbem, nec sine Deo duce, studijs dicauerunt, præclarisque operibus illustrârunt.

Verùm ne in optimos illos literarum patronos, imò (vt cum Eumenio loquar) liberorum nostrorum parentes pessimè ingrati videamur, ipsos, & Collegia, quæ bonis literis consecrârunt, honoris caussa ex historia Cantabrigiensi summatim memoremus. Cantabrum Hispanum anno ante Christum natum 375. Academiam hanc primùm instituisse, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno post Christum 630. restituisse perhibetur. Posteà Danicis procellis subinde euersa diu neglecta iacuit, donec sub Normannico imperio omnia dilucescere incœperint. Iam inde literarum diuersoria, Hospitia, & Aulæ studiosis excitata fuerunt, sed nullis possessionibus dotata. Primum verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balsham Episcopus Eliensis, anno 1259. extruxit & dotauit, quem sequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitissa adiutus anno 1340. Aulam Clarensem; Maria de S. *Paulo* Penbrochiæ Comitissa anno 1347. Aulā Penbrochiensem; Societas fratrum Corporis Christi 1346. Collegium Corporis Christi, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandensis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus nostro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441. (cui sacellum adiunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia suo iure sibi locum vendicat.) Margareta Andegauensis eius vxor anno 1448. Collegium Reginale. Robertus Woodlarke 1459. S. Catharinæ aulam. Ioannes Alcockus episcopus Eliensis Collegium Iesu, anno 1497. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Christi & S. Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, 1542. quod clarissimus vir D. Christophorus Wrey summus Angliæ Iusticiarius & ædificijs & possessionibus

Collegia.

Ioannes Caius.

ſeſſionibus modò adauxit,& potentiſſimus Rex Henricus VIII. S.Trinitatis Collegium anno ſalutis 1546. religioni & bonis litteris exædificauit. Quodque bonis ſtudijs,noſtro ſæculo,& nobis gratulor,honoratiſſimus & prudentiſſimus vir D. Gualterus Mildmaius Eques auratus, & Regiæ Maieſtati ab intimis conſilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem poſuit,& Franciſca Sidneia Comitiſſa Suſſexiæ quinq; millia librarum ad Collegium extruendum quod *Sidney-Suſſex* diceretur, teſtamento legauit,quod iam inchoatum.

Barnwell. Cœnobiola, & fraterculorum ædes omitto, cùm obſcurioris erant notæ, præter *Barnwell* quod Paganus Peuerell vir bellica virtute inſignis & vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello ſacro, regnante Henrico primo, tranſtulit à templo S. Ægidij, vbi Picotus vicecomes Canonicos inſtituerat, ad hunc locum & triginta monachos induxit eò quòd tunc temporis triginta erat annorum. Nominis rationem ex priuata loci hiſtoria, ſi placet,legas. *Hiſtoria Barnwellenſis.* *Paganus Peuerell impetrauit ab Henrico primo locum quendam extra Burgum Cantabrigiæ; De illius loci medio fonticuli ſatis puri, & viuidi emanabant, Anglis* Barnwell, *id eſt fontes puerorum eo tempore appellati, eò quòd pueri, & adoleſcentes ſemel in anno in vigilia natiuitatis Sancti Ioannis illic conuenientes more Anglorum luctamina,& alia ludicra exercebant puerilia, & cantilenis muſicisque inſtrumentis ſibi inuicem applaudebant. Vnde propter turbam puerorum & puellarum illuc concurrentium & ludentium,mos inoleuit vt eodem die illic conueniret negotiandi gratia turba vendentium & ementium.*

Nec à Martis tamen furore, quamuis muſis ſacrata, omninò libera fuit Cantabrigia.Cùm enim Dani paſſim latrocinia agitarent,ſæpiùs hîc hibernarunt,& anno Salutis decimo ſupra milleſimum,cùm Sueno Danus omnia acerbiſſimo tyrannidis terrore opprimeret,nihil famæ,& Muſis donârunt: quod tamen Sullam Athenis feciſſe legimus, ſed totam incendio miſerè deformârunt. Primis nihilominus Normannorum temporibus ſatis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Cenſuali libro, *Burgus de Grentbridge in decem cuſtodias diuiditur, & 387. manſiones habet. Sed pro caſtro deſtructæ fuerunt domus octodecem,* cùm Guilielmus ille primus Anglos quos nuper vicerat caſtris tanquam frænis ſeruitutis vbique coërcere ſtatuit. Bello poſteà Baronico proſcripti ex inſula Elienſi plurimum damni intulerunt,ad quorum direptiones cohibendas foſſam altam ad Orientalem

talem vrbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiamnum Kingsditch dicitur. Vocat hic me tacita nonnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam: sed nihil me interpono, nec enim animus est florentissimas nostras Academias παραβάλλειν, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococcygias nobis condiderint, qui huius vetustatem longè supra veri fidem efferentes Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos hanc Academiam instituisse tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primùm instituta fuit, circa Henrici 1. tempora, bonarum literarum sedes denuò esse cœpit: sic enim in appendice vetusta ad Ingulphum legitur. *Transmisit Abbas Ioffredus ad Manerium suum de Cotenham iuxta Cantabrigiam Gislebertum commonachum & sacræ Theologiæ professorem cum aliis tribus monachis, qui sequuti eum in Angliam philosophicis theorematibus & aliis scientiis primitiuis instructissimi, quotidie Cantabrigiam adeuntes, & conducto quodam horreo publico suas scientias palàm profitentes in breui temporis excursu grandem discipulorum numerum contraxerunt. Anno verò secundo aduentus illorum, in tantum accreuit discipulorum numerus, tam ex tota patria, quàm ex oppido, quòd quælibet domus maxima, horreum, nec vlla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diuersis in locis à se diuisi & formam Aurelianensis studij sequuti, summo mane frater Odo Grāmaticus & Satyricus singularis pueris & iunioribus sibi assignatis legebat Grammaticam iuxta Prisciani doctrinam & Remigij in eundem. Ad horam verò primam Terricus acutissimus sophista Logicam Aristotelis iuxta Porphyrij & Auerrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam verò tertiam frater Wilhelmus Rhetoricam Tullij, Quintilianique flores perorabat, magister verò Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum prædicabat. Ex isto itaque fonte paruo qui creuit in fluuium magnum videmus nunc lætificatam ciuitatem Dei, & totam Angliam factam frugiferam, per plurimos magistros doctorésque de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c.* Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de *Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo primo de studio Grantbridge facta est Vniuersitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adolescentulus in hanc arenam descendo? In qua iampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sanè arma libentissimè submitto, & tantis nominibus honore quàm

possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII. scrup. XXV. ab vltimo occidente distat. Arcus verò eiusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interiectus gradibus LII. scrupulis XI. commensuratur.

Gogmagoghils. Proximè Cantabrigiam ad ortum æstiualem colles eminent æditiores, *Gogmagoghils* studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham* dixit à viculo subiecto, in quo, vt ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum vidimus

Vallum militare. amplum sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quòd aqua longiùs absit: Æstiua verò fu-

Wandlesbury. isse Romanorum vel Danorum nonnulli existimant. *Vandelbiriam* autem appellare videtur Geruasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes saua Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: vbi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, vnico ad instar portæ aditu patens ad ingressum.* De militari spectro hic obuersante, quod subtexit, quia nugacissimum est delirantis scriptoris commentum tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc magis ad or-

Horsheath. tum *Horsheath* inter viuaria locum habet, cuius possessio ad antiquas & claras Argentoniorum, & Alingtoniorum familias de

In Hertfordshire. quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, vtique Alingto-

Castle-Camps. niorum iam habitatio. *Castle Camps*, antiqua etiam Verorum Oxoniæ Comitum sedes contigua est, quæ ad Hugonem *Vere* pertinuit (sic habet vetus Inquisitio) *vt esset Regis Camerarius.* Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas

Flemsdike, *& alia.* Orientales Anglos duxisse certum est, ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obuia immaniter populari solebant.

Sturbridge faire. Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ siue conuenarum multitudinem, siue mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo quà iter erat impeditissimum, & itinerātibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plùs minus mill. pass. versus Newmarket, optimus & integerrimus vir D. G. Heruæus

Legum

Legum Doctor, & Aulę Trinitatis præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sanè instituto substruxit.

Magis ad Aquilonem **Rech** oppidulum mercatorium iacet, sub quo fossa illa admiranda, quam alij *Rech-dike*, alij *Deuilsdike* appellitant, incipit, & longo tractu in Suffolciam ad ortum procurrit, ducta, vt iam diximus, ad regiones Merciorum, & Orientalium Anglorum disterminandas; Ad hanc *Burwell* assidet, vbi olim castrum quod difficilimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnauilla* Essexiæ Comes qui in alienas possessiones irruendo, magnam famæ iacturam fecit, fortiter oppugnauit, donec sagitta caput transfixus regiones illas longa formidine exsoluit. Vix vno & altero hinc milliari abest *Lanworth* vbi multos iam annos Cottoni equestri splendore clari incoluerunt.

Deuils dike.

Burwell.

Ad eandem etiam fossam *Kirtling* quę & *Catlidg* nominatur, situm habet, nunc celebris ædibus primarijs Baronum *North* quorum primum Edwardum North eo honore Maria Regina ob prudentiam decorauit. Olim verò synodo frequenti notum 977 dum Ecclesiastici de Paschate celebrando acriter inter se digladiarentur.

Kirtling.

Barones North.

Superior & Septentrionalis huius agri portio in insulas tota dispescitur, & intermeantibus crebris fossis, canalibus & incilibus quasi fasceijs distincta, læta viriditate æstiuis mensibus intuentium oculis arridet, hybernis autem tota aquis adoperta longiùs & latiùs quàm oculorum acies metiatur, maris quodammodo speciem præbet. Qui hanc Saxonico sæculo occuparunt, *Giruij* dicebantur, id est, (vt quidam interpretantur) *Paludicolæ*, nunc verò à primaria insula **Elie**, Saxonicè Elyg, vno vocabulo omnes **The yle of Elie** vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Insulam Anguillariam* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco Ελος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quarum, cùm aliarum arborum sit impatiens, est feracissima, tum soli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus satæ, sæpiúsq; cæsæ, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. E quibus etiam & hîc & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskades* vocent, ego, vt hoc obiter notem, Martialem non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo disticho:

Giruij.

The yle of Elie.

Baskads.

Barbara de pictis veni Bascauda Britannis:

Sed me iam mauult dicere Roma suam.

Scordium. Gramine lętissimo omnia in his insulis virent & luxuriant, Scordiúmque quod & Trissago palustris dicitur, iuxta fossas copiosè profunditur. Verùm palustres has insulas Fœlix antiquæ memoriæ scriptor his verbis depinxit. *Est immensæ magnitudinis palus, quæ à Gronta fl. ripis incipiens nunc carectis, interdum nigris fusci vaporis laticibus, nec non insularum nemoribus interuenientibus, & flexuosis riparum anfractibus ab austro in Aquilonem mare tenùs, longissimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Guilielmus monachus Crowlandensis in vita Guthlaci sic descripsit.

Est apud Angligenas à Grontæ flumine, longo
Orbe per anfractus stagnosos, & fluuiales,
Circumfusa palus, orientalísque propinqua
Littoribus pelagi, sese distendit ab austro
In longum versus Aquilonem gurgite tetro
Morbosos pisces vegetans, & arundine densa
Ventorum strepitus, quasi quædam verba susurrans.

Adiunge his, si placet, ex Huntingdonensi: *Palustris hæc regio latissima est, & visu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam syluis, & insulis florida.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburiensis paucula verba. *Piscium hic tanta copia, vt sit aduenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, vt pro vno asse de vtroque cibo quinque homines, & eò ampliùs non solùm famem pellant, sed etiam ad satietatem se expleant.* Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti seditiosi quidam, nec solùm Angli contra Guilielmum Conquestorem: sed etiam Barones quotiescúnque proscriberentur, hinc regibus negotium facessserunt; verùm infœlici semper successu, quamuis ad *Athered*, hodie *Audre*, vbi facillimus est in insulam transitus, & alijs in locis subinde propugnacula posuerint. Tombertum quendam Australium Giruiorum principem hanc regionem Etheldredæ vxori in dotem dedisse legimus, quæ cùm Egfridum Nordanhumbrorum regem, cui secundò nupserat, reliquisset, vt Christo inseruiret: in primaria harum insula, & propriè Ely3 dicebatur, sexcentarúmque familiarum tunc censebatur, deuotis virginibus monasterium construxit, cui & ipsa præfuit. Quod tamen primum non fuit in hac palustri regione templum. Liber enim Eliensis Augustinum nostrum ad Cradiden Ecclesiam posuisse author

Audre. Elye. Cradiden.

author est, quam Penda Mercius posteà subuertit: & Malmesburiẽsis prodit Fœlicem Orientaliũ Anglorum episc. ad Soham, quæ Norwicensis adhuc iuris est, primam sedem habuisse. *Soham*, inquit ille, *Villa est iuxta stagnum quod volentibus ire in* Ely, *quondam periculosum nauibus, nunc facta via per palustre arundinetum transitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia dirutæ à Danis Ecclesiæ, quæ habitatores pariter exustos cum ruinis operuit suis.* Quo etiam tempore illud Etheldredæ monasterium Danico furore corruit, sed restaurauit Ethelwoldus Wintoniensis Episcopus, qui facta cum rege conuentione, insulam de integro emit, eiectisque sacerdotibus, monachis compleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *cōcessit inter paludes causas seculares duarũ Centuriarum, & extra paludes quinque Centuriarum cum dimidia in* Wichlaw, *in prouincia Orientalium Anglorum*, quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deindè amplissimis redditibus reges, virique principes locupletârunt. Inprimis *Brithnothus Comes iam bellum in Danos gesturus* 991. *dedit Ecclesiæ de Elye Somersham, Spaldwic, Trumpinton, Ratindum, Heisbury, Fulburn, Tmerston, Triplestow, Impetum*, quòd magnificè illum monachi excepissent, si modo occumberet illo bello. Occubuit verò ille ad *Maldun* 14. diebus cum Danis congressus. Adeóque ditatum fuit hoc Monasterium vt Abbas (teste Malmesburiense) *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumerarit.* Richardúsque Abbas vltimus Comitis Gilleberti filius, hisce diuitijs quasi ebrius, & Lincolniensi Episcopo subesse dedignatus, auratis verbis, vt scribunt monachi, & exquisita diligentia cum Rege egit, vt sedes Episcopalis hîc constitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamen rex Henricus primus, hoc à Papa consequutus, Heruæum Bangorensem præsulem sede sua eiectum primum Episcopum instituit, cui & successoribus Cantabrigiensem agrum, qui ad Lincolniensem præsulem spectauit, in diœcesim assignauit, & in his insulis iura quędam regalia confirmauit. Lincolniensibus autem Episcopis, quibus hanc insulam & Cantabrigiensem agrum subtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum resarciendum concessit, vel vt Eliensis liber habet, *Datum est Manerium de* Spaldwic *Lincolniensi Ecclesiæ in ius perpetuum pro commutatione Episcopalis curæ super pagum Grantbrigensem.* Heruæus iam Episcopus constitutus nihil priùs habuit, quàm suæ Ecclesiæ dignitatem augere: *Ut esset vbique à telonio libera* (Eliensis libri verbis vtor) *impetrauit, de iugo serui-*

Soham.

S. Etheldredæ Libertas.

Liber Eliensis.

tutis & custodia quam castello Norwici debebat, liberauit: viam ab Erning ad Ely per paludes, VI. plùs minùs mill.pass.substruxit, & latifunda non pauca acquisiuit. Successores autem accisо monachorum numero (è septuaginta enim solummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitijsque affatim ad nostra vsque tempora affluxerunt, & dies festos & solennes tanto cum apparatu & pompa celebrârunt, vt reliquis Angliæ monasterijs laudem omnem præripuerint. Vnde & Poëta illo sæculo non malè cecinit,

Præuisis alijs, Eliensia festa videre,
Est, quasi præmissa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetustate nutauit, paulatim extruxêrunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinem perduxêrunt: est enim amplum, excelsum, & elegans, sed procerum & Episcoporum tumulis, non sine summa indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroso illo monachorum grege substituti sunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo XXIIII. pueri erudiuntur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, nimirùm * Hypæthrum in ipso templi fastigio quod choro imminet octo columnis singulari arte à Ioanne de *Hothum* Episcopo suspensum. Sub templo ad Septentriones sacellum est Diuæ Mariæ sacrum, eleganti sanè opere à Simone de *Monteacuto* Episcopo constructum. Ad Austrum magnæ altitudinis moles rotunda aggesta *The Mont* vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quæ iam exaruit. Quæ hoc rythmo olim complexus est Monachus.

* The Lantern.

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, necnon dans vinea vinum.

Ipsa verò Elye vrbs est non exigua, nec sua sanè vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob vliginosum situm, cœlo parùm salubri. In ijsdem etiam paludibus alterum fuit ad occasum æstiualem celebratissimum monasterium à dumorum cōdensitate & spinis Thorney dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, vbi, vt est in libro Petroburgensi, Sexuulfus vir inprimis religiosus *monasterium cum heremiticis cellulis construxit.* Quod posteà à Danis subuersum Æthelwoldus Wintoniensis Præsul, vt rem monasticam promoueret, restaurauit, Monachisque compleuit, & arboribus vndique circumsepsit. Locus, vt habet Malmesburiensis, *Paradisi simulacrum, quod amœnitate iam cælos ipsos imaginetur,*

Thorney.

*

imaginetur, in ipsis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad sydera, æquorea planities herbarum viridantibus comis oculos aduocat, currentibus per campum nullus offensioni datur locus. Nulla ibi vel exigua terra portio vacat, hic in pomiferas arbores terra se subrigit, hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per baiulos palos in celsum surgunt. Mutuum certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiscitur illa, producat iste. Quid dicetur de ædificiorum decore, quæ solum mirabile quantum inter illas paludes solidum inconcussis fundamentis sustinet? Solitudo ingens ad quietem data monachis, vt eò tenaciùs hæreant superis, quo castigatiùs mortales conspiciantur, Fœmina ibi si vsitur monstro habetur, maribus aduenientibus quasi Angelis plauditur. Verè dixerim insulam illam esse castitatis diuersorium, honestatis contuburnium, diuinorum philosophorum gymnasium. De **Wisbich** Episcoporum Eliensium castro ad XII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper fit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeo quod adiungam, nisi hoc oppidum vnà cum **Walepole**, monasterio Eliensi olim à possessore datum fuisse, cùm Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primum Castrum extruxisse, cùm proscripti ex hac palustri regione excursiones facerent, & anno salutis 1236. cùm Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominúmque stragem ædidisse. Castrum verò lateritium quod nunc cernitur auorum memoria construxit Ioannes Mortonus Episcopus Eliensis, qui etiam recta linea in palustri hac regione incile, quod *The Newleame* vocitant, duxit ad subuectationis commoditatem, vt frequentatione hoc suum oppidum vberiori quæstu increscerect; quod contrà tamen vertit, nam non magno est iam vsui, & conqueruntur vicini *Auona* siue *Nena* cursum in Oceanum per *Clowcrosse* omninò hinc esse impeditum.

Wisbich.

New-leame.

Clowcrosse.

Comites Cantabrigiæ.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Guil. frater Ranulphi Comitis Cestriæ vt legitur in diplomate Alexandri Episcopi Lincolniensis dato 1139. Longo pòst tempore Ioannes Hannonius frater Guilielmi III. Comitis Hollandiæ, & Hannoniæ, quem eò honoris euexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ vxoris suæ, quæ Ioanni illi sanguine coniuncta. In cuius etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmum Marchionem Iuliacensem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus

111. hunc honorem in filium suum quintum Edmundum de *Langley* transtulit, quem cùm *quatuor annos tenuisset* (ex authoritate veteris M S. libri loquor penes optimum Antiquarium Fr. Thinnum) *Comes Hannoniæ consanguineus D. Philippæ Reginæ ad parlamentum veniens ius in eo vendicauit & placatus recessit.* Richardúsq; filius Edm. iunior beneficio Henrici Regis v. eundem gessit: sed cùm iste perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit, vel latuit inter titulos filij eius Richardi qui posteà creatus Dux Eboraci.

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huntingdonshire.

Antabrigienses à dorso contingit ager Huntingdonensis, Saxonicè huntedunescyre, vulgò **Huntingdonshire**, eo situ locatus, vt ab Austro Bedfordienses, ab occasu Northantonenses, vt etiam à Septentrione, quà Auona fl. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienses spectet. Regio sementi satis apta, pascẽdo pecori, ad ortum quà palustris est, vberrima, vbique ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim syluis olim obsitam fuisse prædicant incolæ, & *Forestam* fuisse constat, donec Rex Henricus secundus primis regni sui temporibus *deforestauerit* vniuersam, vt habetur in perambulatione veteri *præter Waybridge, Sapple & Hertbei, qui fuerant bosci Dominici, & remanent Foresta.*

Meridionalem partem *Vsa* flu. quem sæpe dixi alluit, & floribus vestit. Ad quem inter alia obscurioris famæ, tria adsident notissima oppida, vbi relictis Bedfordiensibus, hunc agrum subintrarit. Primùm inuisit *Sancti Neoti fanum*, vulgò **S. Needes**,

S. Needes. à Neoto viro cùm docto, tùm sancto qui in propaganda Christi religione omne vitæ studium consumpsit, cuius corpus à *Neo-*

Vita S. Neoti. *stok* in Cornwallia huc translatum erat, & in eius honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monasterium conuertit. Quod latifundijs plurimis Roisia vxor Richardi Domini de *Clare*

statim

ſtatim à Normannorum aduentu locupletauit. Anteà verò hic locus ab Amulpho ſanctulo *Amulphsbury* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Hailweſton* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Inde haud procul *Bugden* ſalutat elegantes Epiſcoporum Lincolnienſium ædes, & per *Hinchingbroke* quondam velatis virginibus ſacrum quas ab *Elteſley* in Comitatu Cantabrigienſi huc tranſtulit Rex Guilielmus *Conqueſtor*, *Huntingdoniam* accedit, Saxonicè Huntantun Mariano, in ſigillo publico **Huntersdune**, i. *Mons venatorum*, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400. floruit, vnde venatorem in inſignibus geſtat, & nouum vocabulū *Venantodunum* Lelandus noſter nobis excudit. Præcipuum hoc eſt totius Comitatus oppidū, cui & nomen contulit, *tam ſitus fulgore*, vt inquit ille Archidiaconus, *quàm ſui decore, tam paludum vicinitate, quàm ferarum & piſcium fertilitate vicinis oppidis longè præeminens*. Edw. Confeſſoris temporibus, vt ex Angliæ luſtro hoc adnotē, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Ferlingi, in duobus fuerunt* CXVI. *Burgenſes conſuetudinem, & geldum reddentes, & ſub ijs* C *Bordarij: in alijs duobus Ferlingis* CXI. *Burgenſes ad omnes conſuetudines, & geldum Regis*. Ad Septentrionalem Vſæ ripam æditiori ſitu ſedet longiùs in Aquilonem productum, quatuor templis exornatum, monaſteriolúmque habuit à Matilde Auguſta, & Euſtatio *Louetoſt* fundatum, cuius parietinas ſub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è ſaxo viuo ſpecioſus eſt, moles & area caſtri cernitur, quod anno reparatæ ſalutis 917. Edwar. ſenior inſtaurauit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet hiſtoricus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúſq; II. demùm ſolo, quòd perfugium ſeditioſis fuiſſet, vel quòd lites de eo ſæpiùs ſeruiſſent Scoti, & S. Lizij, vt alij ſcribunt, adæquauit. Ex his molibus longè patente proſpectu, oculis ſubijcitur pratum (*Portſholme* vocant) Vſa flumine circumfuſum, ampliſſimum quidem, & omnium quæ ſol vidit floridiſſimum, de quo verno tempore verè illud vſurpari poteſt:

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandiſſimé arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ ſtat eius quaſi mater, vnde enata fuit, **Godmanchester** hodie dicta pro *Gormon-cheſter*. Vicus maximus

Aimbury. *Fontes ſalutares.* Budgen. Huntingdon. Gormoncheſter.

maximus & agricultura celebratissimus, campo patenti, soluto, & ad solem recliui positus. Nec est aliud in Anglia oppidum quod plures habeat strenuos colonos, & plura exerceat aratra, Reges enim Angliæ hàc itinerantes olim centum octoginta aratris rustica quadam pompa eductis, se excepisse gloriantur. Certè inter nostrates, vitam rusticam (quam sapientiæ consanguineam vocat Columella) studiosissimè colunt, siue rei prudentiam, siue impendendi facultatem, agendíque voluntatem respicias, *Villam* suo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonensis, *olímque nobilem fuisse vrbem*, verè scribit. Nam vt Romanorum numismata sæpè eruta, & itinerariam distantiam taceam; hanc vrbem fuisse illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperàm pro DVROSIPONTE dicitur, ipsa nominis significatio probet, *Durosiponte* enim (ignosce quòd vnam literulam immutârim) idem sonat Britannis quod Pons ad flumen *Ose*, *Vse* verò, *Ise*, & *Ouse*, hoc flumen promiscuè nominari in confesso est omnibus. Sed antiquato hoc sub Saxonibus nomine, à Gormone Dano cui has prouincias cùm pax conuenisset, Alfredus noster concessit, *Gormoncester* vocari cœpit, attestante vetere versiculo:

Durosiponte.

Gormonis à castri nomine, nomen habet.

Hic ille est de quo I. Picus scriptor antiquus, sic scribit. *Aluredus Rex sic Dacos contudit, vt dabant ad libitum obsides, quòd terra exirent, vel Christianitatem reciperent. Quod & factum est: nam Rex eorum Guthrum (quem Gormondum vocant) cum 30 proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Aluredo susceptus, imposito sibi nomine Athelstano. Hic igitur mansit, dataque sunt sibi prouinciæ Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas sub fidelitate regis foueret hæreditariò, quas peruaserat latrocinio.* Nec prætereundum est quòd aliqui etiam è priscis illis scriptoribus hanc vrbem *Gumicastrum* vocârint, & Machutum hic Episcopum sedisse asseueranter affirmârint.

Hinc *Vsa* se proripiens, quum Cantabrigienses iam aditurus est, oppido satis nitido, inter amœnissima prata affunditur, quod Slepe olim Saxonicè, nunc verò *S. Iues* dicitur, ab Iuone Persa Episcopo qui circa annum Christi sexcentessimum Angliam magna sanctitatis opinione perlustrauit, diuinum verbum sedulò proseminauit, suúmque nomen huic oppido, in quo fatis concessit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramseiam transtulerunt religiosi. Hoc enim (vt prætercam *Somersham* speciosam

S. Iues.

Somersham.

sam Episcoporum Eliensium habitationem, quam Brithnotus Comes anno 991. Ecclesiæ Eliensi dedit) opulentissimum erat monasterium, ad septimum hunc milliare in Septentriones inter paludes positum, quà stagnant flumina, quum iam mollius solum ibi inuenerint. Loci descriptionem, si placet, ex priuata huius monasterij historia, paucis habe. Ramsey, *i. Arietis insula à parte occidentali, nam aliàs palustria loca humanis gressibus haud peruia longiùs protenduntur, à tellure solidiore duobus ferè balistæ iactibus interiacentibus luteis salebris dirimitur. Qui locus olim segni tantummodò amne naues ferens aduectas aura placido iucundi marginis excipiens gremio; nunc graui labore, & sumptu, lignorum, arenæ, pariter & lapidum congerie lutosa obstructa abysso, calle solido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. pass. in longum extensa, latitudine paulò strictior habetur, quæ tàm alneto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potissimùm autem abundanti tota vestiebatur orno. Nunc verò longiori temporis tractu, nemoribus ex parte demolitis, terra vberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus iucunda, hortis consita, pascuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore spectantibus arridente, veluti depicta floribus tota insula vario colore coloratur. Ambitur præterea paludibus anguilosis, & stagnis multimodi generis piscium, & auium natalium nutritiuis. E quibus vna est* Ramsey Mere *de nomine insulæ dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & fertilitate superexcellens, ab ea parte quà maior insula sylua densior habetur, arenosam ipsius oram pulchrè allambens delectabile videntibus spectaculum prabet, in cuius vastis gurgitibus laxatis tam sagenis, quàm alterius generis retibus immissis, inescatis hamis, & cæteris artis piscatoriæ instrumentis admirandæ magnitudinis lucij, qui ab incolis* Hakeds *nuncupantur, persæpè extrahuntur, & indesinenter vbi laborat aquatilium industria venatorum, semper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, semper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde persequitur pluribus quomodo Ailwinus piscatoris somnio admonitus extruxerit, Oswoldus Episcopus promouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt septem millia librarum nostratium ad alendos sexaginta monachos annuo censu collegerit: sed cùm iam dirutum sit, hæc plus satis videantur. Adiungam tamen inscriptionem tumuli Ailwini cùm insusitatum dignitatis titulum præ se ferat.

Ramsey.

Ramsey Mere.

Hakeds.

Hinc

HIC REQVIESCIT AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc ad Peterborow, quæ decem plùs minus milliaribus abest, Canutus Rex, quia torrentibus & alluuionibus iter impeditius erat, viam, (*Kingsdelfe* historicis nostris vocatur) magnis operibus haud procul à *Writtlesmere* lacu magno constrauit. Vtq; hoc monasterium Occidentalem agri partem exornauit, sic mediam *Saltria* Cisterciensium quondam monasterium à secundo Simone de *Sancto Lizio* Huntingdoniæ Comite constructum. A quo parùm abest *Cunnington* quod de *Honore de Huntingdon* (vt municipalis iuris periti loquuntur) tenetur, vbi intra fossam quadratam vestigia expressa cernuntur castri antiqui, quod fuit sedes, vti etiam *Saltria* ex dono Canuti, Turkilli Dani illius qui hîc inter Orientales Anglos egit, Suenumque Danorum regem ad Angliam diripiendam euocauit. Post cuius abitum Waldeofus Siwardi Northumbriæ Comitis filius Huntingdoniȩ Comes obtinuit, qui Iuditham Guilielmi *Victoris* neptem duxit, per cuius filiam ad Regiam Scotorum familiam, & ab ea per nuptias ad Bernardum de *Bruis* fratrem Iuniorem Roberti de *Bruis* Domini *Vallis Anandiæ*, à quo Reges Scotiæ sunt prognati, descendit. Sed hæc Bernardi hæreditas ab eius posteris per Wesenhamos ad Cottonorum familiam deuoluta est, è qua iam sextus hîc habitat Robertus priscæ antiquitatis admirator, & indagator studiosissimus.

Kingsdelfe.

Sawtry *vulgò*.

Cunnington.

Saltria.

Turkillus Danus. *Vide* 240.

Verùm hæc loca solo depressiore & multos menses demerso, * alibi etiam quasi aquis sublato natante, à lacuum offensa, & palustri grauitate minimè sunt libera. Sex enim mill. pass. longitudine, tres latitudine hîc diffunditur limpidus & piscosus ille lacus *Witlesmere* in regione admodum palustri, sed cæli grauitatem piscationis vtilitas, pastionis vbertas, & cespitum copia in ignis alimentum facilè, vt aiunt accolæ, compensant. Rex enim Canutus *singulis villis iuxta Mariscum positis proprium Mariscum* *diuidi*

* *Mosses.*

Witlesmere lacus.

Charta fundationis Saltriæ.

diuidi iussu per Turkillum, quem modò dixi, *Danũ, qui ita diuisit, vt vnaquæque villa tantum de Marisco ipso ad vsus proprios propriè haberet, quantum firma terra cuiusque villæ Mariscum contra se positum tangeret. Sanxitque vt nulla villata in alterius Marisco foderet vel falcaret sine licentia, & vt pastura ijs omnibus esset communis, i. cornu sub cornu, pro pace & concordia inter se tuenda.* Sed hæc obiter.

Cùm filij & famuli Canuti Ramseia à Petriburgo euocati per illum lacum traijcerent, *Irruerunt nequissimi venti, tempestasque turbinosa illis alacriter nauigantibus atque vocibus amœnis vociferantibus exorta ex omni eos parte circumquaque inuoluit, ita vt de vita illorum aut securitate vel cuiuscunque spe adiutorij deposita funditùs desperarent, sed omnipotentis Dei clementia eos omnino non deseruit, nec atrocissimam voraginem totaliter absorbere permisit, sed quosdam ab illis furentibus fretis ex sua dispensatione misericorditer liberauit, quosdam verò secundum iustum suum occultum iudicium, in illis vndis ab hac luce caduca transire permisit: & cùm tanti fama discriminis ad regis notitiam peruenisset, timor eum & tremor vehementer arripuerunt; sed procerum suorum & amicorum consilio releuatus, ad futura in posterum immanis belluæ infortunia præcauenda, quoddam fossatum in Mariscis inter Ramesyam, Wittlesyamque adiacentibus, militibus atque famulis spathis & gladijs suis signari & postmodum mundari per operarios ordinauit, vnde vt ab antiquis prædecessoribus fide dignis accepimus, fossatum illud à nonnullis circumbabitantibus* Swerdesdelf *propter gladiorum consignationem nomen accepit, quidam illud* Cnouteſdelf *secundum eiusdem regis vocabulum appellari statuerunt.* Historiola Eliensis. Swerdsdelf, *aliud* à Kingsdelf.

Orientale latus *Kinnibantum* castrum, nunc **Kimbolton**, olim Magnauillanorum, postea Bohunorum & Staffordorum, hodie Wingfeldorum habitatio cõdecorat. Sub quo *Stoneley* cœnobiolum erat ab Bigramis fundatum. *Ankenbury* parùm hinc abest quam Rex Ioannes dedit Dauidi Comiti Huntingdoniæ, & Ioannes Scotus eius filius Stephano Segraue cuius libentiùs memini, quòd ille inter Aulicos fuit, qui docuit nullam potentiam esse potentem. Ægrè enim ad eminentem statum conscendit, anxiè constitit, & repentè decidit: *in iuuentute enim sua de clerico factus miles, licèt de humili genere oriundus, strenuitate sua vltimis diebus adeò ditatus & exaltatus est, vt inter primos Regni reputatus, pro Iustitiario Angliæ habitus est, & omnia ferè Regni negotia pro libitu disposuit,* Tandem verò regis fauore omninò excidit delituitque. Kimbolton. *Steph. Segraue.* *Matth. Paris.*

itque.

itque ad mortem in monasterio, *& qui priùs à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reuersus, coronam quam reliquerat, inconsulto Episcopo reuocauit.*

Vbi verò *Anona* siue *Nene* hunc agrum subintrat *Elton* alluit sedem celebris & antiquæ familiæ Sapcottorum. Sed paulò superiùs his omnibus vetustior vrbecula erat propè **Wamsforth**, quam Henricus Huntingdonensis *Caer Dorm*, & **Dormeceaster** vocat ad *Nen* fl. & ante sua tempora penitùs excisam memorat. DVROBRIVAE proculdubiò hæc fuit Antonino, id est, *fluminis traiectus*, & nunc eodem sensu **Dornford** dicitur iuxta **Chesterton**, manifestáque vrbis prostratæ indicia præter antiques nummos exhibet. Ad hanc enim via militaris Romanorum ab Huntingdonia rectà ducit, paulóque super *Stilton* quod olim *Stichilton* dictum celso aggere conspicitur, & *Erminstreat* antiqua charta Saxonica vocatur. Hîc verò per medium valli quadrati transit, cuius latus boreale mœnibus munitum videtur reliquis lateribus tantum aggesta terra. Iuxta quod plures capuli è saxo siue sepulchra iampridē effossa fuerunt, in fundo K. Beuilli ex veteri & clara in hoc agro familia. Vtramque ripam hanc vrbem occupâsse credunt nonnulli, viculumque *Caster* in altera ripa, eius partem fuisse sunt qui opinantur, & opinioni sanè fidem adijcit antiqua historia, quæ innuit ad *Nen* locum fuisse **Dormundcaster**, in quo cùm Kinneburga monasteriolum ædificâsset primùm **Kinneburgecaster**, & posteà contractè **Caster** vocari cœpit. Kinneburga illa Christianissima Pendæ pagani regis filia & Alfredi Nordanhumbrorum regis vxor, *mutauit imperium in Christi ancillatū*, (vt ex antiquo loquar authore) *& huic suo Monasterio tanquam mater sacrarum virginū præfuit.* Quod posteà circa annum salutis 1010. Danico furore solo erat adæquatum. Vbi verò fl. iam relicturus est hunc Comitatum *Bottle-bridge* ita contractè nunc vocatur pro *Botolph-bridge* antiquas ædes allabitur, quas à R. *Gimels*, Draitoni & Louetti ad Schirleiorum familiam hæreditaria serie transtulerunt. Illisque adiunctum est *Ouerton* corruptè nunc *Orton* quod fisco propter *feloniam* addictū redemit à Rege Ioanne Nigellus Louetost, cuius soror & hæres enupta Roberto de *Brounford* illi liberos suscepit qui *Louetost* nomen sibi resumpserunt.

Wamsford.

Durobriuæ.

Stilton.

Ermingstreat.

Caster *in Com.* Northampton.

Bottle-bridge.

Huntingdonensis hæc prouincia inclinato iam Saxonum imperio Comitē habuit officiarium Siwardum, (nec dum hæreditarij erant in Anglia Comites,) verùm prouinciarum præfecti

Huntingdoniæ Comites.

pro

pro vsu eius seculi Comites dicebantur, adiectione Comitatus prouinciæ cui præerant, vti hic Siwardus dum huic agro præesset Huntingdoniæ, cùm paulò post præficeretur Northumbriæ, *Northumbriæ Comes* dictus erat. Huic filius erat Waldeofus qui titulo comitis huic præfuit prouinciæ gratia Guilielmi *Conquestoris*, cuius è sorore vterina neptim Iuditham duxerat. *Primogenitam autem Waldeofi* (vt habet Guil. Gemiticensis) accepit *Simon Siluanectensis, siue de S.* Lizio *cum Comitatu Huntingdoniæ genuitque filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid frater sanctæ Matildis Reginæ Angliæ*, qui posteà Rex Scotorum, *duxit vxorem eius, ex qua suscepit filium Henricum.* Variante verò deinde fortuna, & regum fauore, nunc Scoti, nunc *S. Lizij*, hunc certatim gesserunt honorem, scilicet Henricus Dauidis filius, tum Simon *S. Lizius* Simonis primi filius, post hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon *S. Lizius* tertius, qui cùm sine prole obijsset, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater successit, inde Dauid eius frater, Dauidísque filius Ioannes cognomento *Scotus* Cestriæ Comes, qui cùm sine sobole fatis concessisset, & Alexander II. qui Regis nostri Henrici III. filiam duxisset, aliquantisper hoc titulo vsus esset, Scoti eo honore & lautissimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius satis longo pòst tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creauit: illi suffectus à Richardo II. Guiscardus Angolismius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos successerunt qui fuerunt Exoniæ etiam Duces. Et hic ille Henricus Exoniæ Dux est, quem nudis pedibus ostiatim mendicantem vidit (vt ipse testatur) Philippus Cominæus, dum constanter à Lancastrensi familia staret, etsi sororem Regis Edwardi IIII. in vxorem duxerat. Posteà Thomas Greius (vt aliqui tradunt,) eo honore auctus est, nec multò pòst, (vt in Archiuis habetur) Guilielmus *Herbert* Comes Penbrochiæ *restituit Chartam creationis in Cancellariam cancellandam, & Edwardus IIII. anno regni sui XV. ipsum in Huntingdoniæ Comitem creauit.* Patrum verò memoria illum honorem Georgio *Hastings* contulit Henricus VIII. cui successit Franciscus, & illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratissimus. Cui sine prole defuncto Georgius eius frater successit.

Lib. vltimo cap. 16.

Th. Talbottus in Catalogo Comitum.

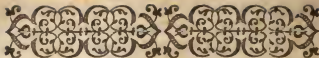
Ioannes Fordon in Scotochronico lib. 8. cap. 3. 6. & 39.

Matth. Paris. 1243

Cap. 50.

Numerantur in hac regiuncula Paræciæ 78.

CORITANI.

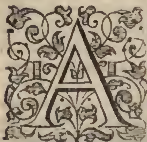

CORITANI.

ORITANI *nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longissimè per mediterraneam Insulæ partem diffusi, ad Germanicum vsque Oceanum egêrunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northamptonshire, Leicestershire, Rutlandshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, & Derbishire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obuius, manum abstinebo. Licèt enim longè latéque diffusus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos si inde dictos assererem, nonnè aleam luderem? Qui fœliciùs hæc poterint, tutiùs coniectent. Ego intereà singulos, quos dixi, Comitatus, pro meo instituto, suo ordine, sed compendio perlustrabo.*

Northamptonshire.

GER Northantonensis, Saxonicè Norþhamtunscyre & Northantonshire, vulgò Northamptonshire, in ipso quasi Angliæ meditullio positus, ab occasu brumali quâ latior est, sensim se contrahendo in ortum æstiualem protenditur. Ab ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab occasu Warwicenses, & à Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses *Wellando* flumine discriminati sedent. Campestris, habitatissima & nobilium villis excultissima est regio, oppidis & ecclesijs refertissima, adeò vt nonnullis in locis 20. nonnullis 30. plùs minùs sacræ pyramides simul aspectui se offerant. Soli admodum ditis, siue arua, siue pascua respicias:

cias: syluis tamen nisi in vlteriori & citeriori parte minùs læta. Vbique verò, vt etiam alibi in Anglia, ouibus oppleta & quasi obsessa, quæ, vt Hythodæus ille dixit, *tam mites esse, támque exiguo ali solebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atque indomita esse cœperunt, vt homines deuorent, ipsos agros, domos, oppida vastent, ac depopulentur.* Oues.

In australi limite, vbi *Vsa* flu. sæpè iam dictus exoritur, molliter surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt Brakeley, id est, *filicetum*, amplum olim Hollandorum, & pòst Louellorum oppidulum, nunc verò Stanleiorum, proscripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis ostentat. Celeberrimum autem olim fuit Rumbaldi infantuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt scribunt religiosi) nescio quæ sancta loquutus, & se Christianum professus, statimque baptisatus expirauit. Hinc ad Aquilonem VI. mill. pass. nemorosa via emensi (primùm per *Astwell* vbi T. Billing iudex olim celebris habitauit, à quo ad antiquam Louettorum familiam hæreditariò deuenit, & inde per *Wedon*, & *Wapibam* quas familia de *Pinkeny* per Baroniam tenuerunt, donec H. de *Pinkeney* Edwardum primum Regem hæredem scripsisset.) TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc Torcester vocamus, non languidæ fidei restant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus: *Triturrita* Tusciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc nostrum *Tripontium* denominatum fuisse, non est cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torcestria*, via Prætoria Romanorum quæ planissimè inter hanc & Isanauariam se ostendit, tribus fluuiolis interscinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipso oppido, qui licèt sint admodum tenues, tamen perennes esse produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuisse necessitas persuadet. Si verò Britannum consulas quomodo tres pontes Britannici vocant, statim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hîc nūmos Romanos accepi, constāter asserunt Torcester verum esse loci nomen, & à turribus dictum putant. *Touecester* tamen Marianus vocat, si liber non mendosus, apud quem legimus, hoc anno salutis 917. adcò munitum fuisse, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, senioremque Edwardum regem lapideo muro posteà incinxisse: nos tamen mœnium vestigia vidimus nulla. Sola moles aggesta superest, Berihill vocant, in hortis priuatis vndique cerasis consita:

Brakeley.

Baronia Pinkeniorum.

Tripontium.

Torcester.

sita: & ipsum oppidum ita euicit tempus, vt situi, nomini, & antiquis nummis debeat, quòd vetustum censeatur.

Grafton. Fluuius quo *Torcestria* irrigatur, dum *Ousam* hinc petit, *Graftonam* quę nunc Regis *Honor* censetur, præterfluit, vbi Edwardus quartus clandestinas nuptias cum Elizabetha *Wooduill* siue potiùs *Widdeuill* contraxit, & vnà sibi, & vxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, vt in historijs nostris videre licet. Richardus

Comites Riuers. Widdeuill (nec ab re erit notare) qui anteà Domini *Riuers* titulum gessit, ab Edwardo illo IIII. iam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquar) *in Comitem de* Riuers *per cincturam gladij habendum sibi & hæredibus masculis cum feodo viginti librarum per manus Vicecomitis Northanton.* Quamuis autem in huius filijs stirps quasi intermortua desijt cùm Antonius Comes *Riuers* capite truncaretur, & Richardus eius frater sine sobole obiret: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim Rex Henricus VIII. eiúsque liberi, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progerminârunt.

Sacy Forrest. Forresta de Salceto. Graftonæ à tergo obiacet *Sacy* Forresta venationi dicata, magis ad Ortum viculis omnia sunt aspersa, inter quos nominatissimi sunt *Blisworth* sedes Wakorum qui ex illustri illa prosapia Baronum de *Wake*, & *Estotexile* enati, *Pateshull* quæ clarissimæ quondam familiæ nomen fecit, *Greenes-Norton* à Greenis viris superiori seculo ob opes clarissimis denominata, *Wardon* Centuria quæ suos habuit Dominos Guidone de *Reinbudcourt* Normanno prognatos, quorum hæreditas per *Folliottos* ad Guiscardum *Leddett* deuenit, cuius filia Christiana peperit plures liberos Henrico de *Braibrook* marito, maximus verò natu Guiscardus *Ledetti* nomen maternum assumpsit; sed breui per fœminas inter Guilielmum, & Ioannem Latimeros de *Corby* fratres diuisa sunt ampla latifundia. Ab hoc *Gryphini* in hoc Comitatu, ab illo

Latimeri Barones. *Latimeri* illi Barones antiquiores in agro Eboracensi genus traxerunt.

Nen fl. Superiùs ad Boream fontes aperit *Aufoua* fl. *Nen* hodie vocatur, qui sæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius sanè nobilissimus, & nisi me fallo, à Romanis olim præsidijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars sub Claudio in Romanorum potestatem ita cessisset, vt qui eam incolerent Romanorum socij dicerentur, & vlterio-

res Britanni sæpius in horum agrum effusi omnia violentiùs raperent: ipsique socij faciliùs Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, subinde cum vlterioribus illis conspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos castris (Antonam* Aufonas si ausim, legerim*) & Sabrinam cohibere parat.* Hoc est, ni malè capio, munimentis ad fluuios dispositis statuit coërcere Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluuius hic sit ANTONA dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sanè obduxit. Ad **Northampton** digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Aufona* ad quem sita Northamptona, in Tacitum subrepsisse opinor. Hic enim Aufona in vmbilico Insulæ surgens, ita ad Ortum tendit, & eiusdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occasum se confert, insulam transuersam secantes, vt in Boreales Britanniæ partes transeunti alter ex his sit necessariò transeundus. Quare cùm Ostorius Sabrinam, & hos Aufonas communiuisset, non erat cur è Wallia, vel septentrionali Britanniæ plagâ suis Romanis, & socijs timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi ipse Tacitus testatur. *Antona Taciti.*

Sed ad Aufonæ cursum qui perpetuo officio hunc beat agrum. Iuxta fontes sedent **Dauentrey**, quod aliqui à Danis sic dictum falsò crediderunt, vbi antiquum sepimentum militare quod 300. plùs minùs iugera includit, visitur; *Catesby* quod vetustæ illi familiæ de *Catesby* nomen fecit; *Fawsley* vbi diu incoluere *Knightlei* equestri dignitate clari, à *Knightleis* illis antiquioribus de *Gnowshall* in Comitatu Staffordiensi oriundi, & **Wedon** secundum viam Prætoriam, quæ Merciorum Regis Wolphari erat Regia, in monasterium ab eius filia Werburga conuersa, cuius miracula in fugandis hinc anseribus scriptores religiosi decantârunt. Paulóque magis ad Septentriones vidimus *Althorp* habitationem claræ & Equestris familiæ Spencerorum, & in proximo vnicum magnificæ structuræ exemplum *Holdenby* ædes elucent, quas in hæredio proauiæ quæ hæres antiquæ familiæ Holdenbeiorum, (maximum & vltimum monumentum iuuentutis suæ, vt ipse posteà solitus dicere) construxit clariss. Christophorus Hatton, Regiæ maiestati à consilijs sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani ordinis Eques auratus, qui à Guilielmo de *Hatton* sic dicto à prædio clientelari nepote Nigelli Baronis de *Halton* quem *Hugo primus Cestriæ Comes *Dantrey.* * *Fawsly.* *Wedon.* *Holdenby.* *Christoph. Hatton.* * *Cognomine Lupus.*

euexit, recta linea stemma deduxit. Vir (nec aliquid dicam quod veritati negari possit) pietate in Deum singulari, fide in Rempub. spectata, prudentia summa, æquitate incorrupta, eleemosynis verò erogandis longè omnium munificentissimus. Quodque non minimæ cedit laudi, Musicam præcipuè in sacello ad diuinum cultum impensè fouit, dextrámque salutarem bonis
1591 literis libentissimè porrexit. Verùm ille vt piè vixit, piè in Christo obdormiuit; laus tamen splendore virtutis clarè refulget, & literarum lumine illustrata clariùs elucebit, quàm splēdidissimo illo monumento tantóque viro dignissimo, quod eius memoriæ maximis impensis in templo Paulino Londini, Guilielmus Hatton Equestris ordinis filius adoptiuus consecrauit.

Tenui lapsu infra hæc se promouet Aufona, statímque à Septentrione amniculo confluente augetur, vbi ad ipsos confluen-
Northanton. tes ita sedet vrbs à flumine **Northafandon**, contractè **Northamton** dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie subluatur. Hanc
Bennauenta. esse quæ ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem aliquis iurarit. Quis non vidit fluminis Auonæ nomen in *Bennauenta* emicare, & Bennauenta in **Northafandon**, quæ Saxonicum **North** ob Borealem situm
Pen. præfixum habet, vt Bennauenta Britannicum *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forsitan primarium Aufonam, vel primariam ad Aufonam vrbem. *Benbarth* enim præcipuum vatem vel Bardum, conuersum legimus. Vrbs ipsa quæ tota è saxo constructa fuisse videtur, ampla satis est, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circūquáq; oculis subijcitur. Ad occasum castrum habet vetustum, cui & decori est ipsa vetustas à
1075 Simone de *S. Licio*, qui vulgò *Senliz*, primo Northantoniæ comi-
Registr. S. Andreæ te constructum, qui etiam speciosum templum Diuo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adiunxit, & oppidum (vt ferunt) instaurauit, Simonq; iunior eius filius monasterium *de Pratis* vulgò *De la Prey* monialibus, extra vrbem posuit. Saxonica Heptarchia iacuisse videtur, nec eius in Danicis deprædationibus vspiam meminerunt scriptores, nisi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immanissimè sæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonensis) iniecto igne deflagrauit. Edwardo sancto regnante in hac vrbe fuerunt, vt est in Angliæ Notitia, LX. *Burgenses in dominio Regis, habentes totidem mansiones, ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecem vastæ, residua erant* XLVII. *præter hos fuerunt in nouo Burgo* XL. *Burgenses in dominio*

dominio Regis Guilhelmi. A Normannico imperio, Baronum obsidionem fortitèr elusit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infestarent Ioanni Regi priuatis de causis infensiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt se *Exercitum Dei & Ecclesiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari successu regi legitimo Henrico tertio, quo seditiosis obsistebat. Cùm enim Barones illi seditionibus innutriti, hinc classicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quasi meditullio sedeat, hîc subinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuosum vidit prælium, quo, diuulsa per seditionem Anglia, Richardus Neuillus Warwicensis Comes Henricum sextum regem captiuum abduxit. Cæterùm longitudinem Northamptoniæ XXII. gradibus, XXIX. scrup. latitudinem LII. grad. XIII. scrup. Mathematici nostri descripserunt.

Hinc festinat Aufona iuxta *Castle Ashby* vbi splendidas ædes inchoauit Henricus Baro Compton, quibus adiacet *Yardley Hastings*, ab Hastingis olim Penbrochiæ Comitibus ad quos spectauit, denominatum, ad **Wellingborow** forum, olim *Wedlingborrough*, vbi ab Ortu inuehitur fluuiolus delapsus per *Kettering* forum non infrequens, nec procul à *Rushton* Equestris familiæ Treshamorum sede, & *Rowell* equorum nundinis celebri. Per *Burton*, etiam Baroniam (si nominis ratio non me fallit) Alani Dinanti, Baroniam enim illi eo nomine dedit Rex Henricus primus in hoc Comitatu, quòd in monomachiâ pugilem Regis Galliæ ad *Gizors* occiderat, & *Harrouden* cuius Dominũ Nicholaum *Vaulx* præfectum Guinarum in Picardia Baronem de *Harrouden* creauit Rex Henricus VIII. Hinc *Aufona* adit **Higham** Ferrariorum quondam oppidum, à quibus *Higham Ferrars* est denominatum, qui & suum hîc habuere castrum cuius rudera propè ecclesiam cernuntur. Verùm eximium huius loci ornamẽtum erat Henricus Chicheley Archiepiscopus Cantuariensis, qui hîc pulchrum collegium in quo clericos seculares, & præbendarios collocauit, & simul hospitalem pauperibus domum extruxit. Inde *Nen Addington* olim Verorum, & **Thorpston**, vulgò **Thrapston** alluit, huicque oppositum **Draiton** ædes superiori seculo H. Greni, posteà per filiam eius Ioannis & Edw. Stafford Comitum Wiltoniæ, nunc verò Baronis *Mordaunt*, ad quem à Grænis maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulum elegans ferè circumluit, & denominat **Oundale**,

Yardley. Kettering. Lib. Inquisit. Scaccario. Barones Vaulx. Matth. Parker. Oundale.

corruptè pro *Auondale* vocitant, cui vicinum est *Barnwell* vbi suum castrum habuit Berengarius *Moigne*, quod nunc nouis ædificijs reconcinnat Edwardus de *Monteacuto* Eques clarissimus ex antiqua Monteacutorum, vt ex insignibus apparet, familia oriundus. Fotheringhay. Postea *Fotheringhay* castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico tertio regnante, cùm munitissima loca nobiles ad defectionem inuitarent, 1221 Gulielmus Comes Albemarliæ ex improuiso occupauit, & agrum vicinum latè deuastauit, vt habet Matthæus Paris. Quo tempore ad Cestrenses Comites spectasse videtur. Satis longo pòst interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracensi quasi in hæreditatem, siue Appennagium (vt vocant) assignauit, qui castrum reædificauit in formam * pedicæ equestris quæ erat symbolum familiæ Eboracensis, & Collegium ibi fundauit, in quo duo Duces Eboracenses conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortensi, & Richardus qui prælio ad Wakefield occubuit, Cæciliáque Neuilla eius vxor quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis sibi facit planè perspexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam spe deuorantem, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucósque pòst annos filium natu maximum Edw. IIII. ad regiam dignitatem euectum, immaturáque morte abreptum cùm ille fratrem suum G. Clarentiæ Ducem sustulisset. Deinde alterum filium Richardum luctuosa nepotum cæde matrisque probro, (matrem enim læsæ pudicitiæ publicè insimulauit) ad rerum summam grassantem, sceptróque iam potitum, statim prælio trucidatum vidit: miseriæque ita erant concatenatæ, vt posterior dies semper priore acerbior illuxerit. Iam Huntingdonenses Ausona attingens, regiones disterminat per DVROBRIVAS quas dixi, donec Petriburgum, qui in vltimo est agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè distrahitur, aut sedentibus aquis stagnat. Ad hæc Ausonæ diuortia immensæ profunditatis fuisse voraginem Medeswell dictam appositúmque oppidum inde Medeswelhamsted, & Medeshampsted tradūt scriptores. Quod, vt apud Rob. de *Swapham* legitur, *in optimo loco erat constructu, qui vna ex parte, palude & aquis optimis, in alia syluis pratis, & pascuis plurimis honoratur, ex omni parte formosum & per terram accessibile præterquam ad orientalē plagam.* Nen *flu. ex australi parte Burgi præterfluit. In huius amnis medio locus est, quasi vorago, qui tam profundus, & frigidus est, vt in æstate nullus natantium*

* A Fetter locke.

Peterborow.

Anno. 669.

Swapham.

tium eius ima adire possit; nec tamen in hyeme vnquam congelatur, Est enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locum Medeshwell *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus rex Merciorum monasterium ibidem S. Petro consecrauit. Cùmque locus esset palustris *immanissimos lapides* (vt scribit Robertus ille) *in fundamentis iecit, quales octo boum paria vix vnum traherent, quod nos vidimus cùm monasterium esset destructum.* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, Peterborow, & Burgh dici cœpit, monasteriúmq; fuit longè celebratissimum. Verùm quibus initijs ac fundamentis extructum fuerit, operæ pretium existimaui è Ro. illo de *Swapham* authore satis vetusto paucis perstringere. Peada filius Pendæ qui primus christianus Merciorum rex, anno salutis 656. ad propagandam Christianam religionem fundamenta monasterij ad Medeshamsted in Giruiorum regione iecit, quod malis vxoris artibus sublatus perficere non poterat. Peadæ successit Wolpherus eius frater, qui cùm à Christiana religione auersissimus esset, Wolphaldum & Rufinum filios barbara immanitate trucidauit, eò quòd Christo se addixissent, Ipse autem paucis pòst annis Christianam religionem amplexus, vt hanc suam impietatem pio aliquo opere elueret, monasterio à fratre incœpto manum admouit, quod ope Ethelredi fratris, Kineburgæ & Kineswithæ sororum perfecit, anno 633. S. Petro consecrauit (vnde locus Petriburgus dici cæpit) amplissimis prouentibus ditauit, Sexwulfúmque virum admodum pium (qui præcipuus operis suasor erat) primum Abbatem instituit. Floruit deinceps hoc monasterium magna sanctitatis opinione annos plùs minùs 214. ad grauissima illa Danicæ deuastationis tempora, tunc enim monachi interfecti & monasterium funditùs euersum suis ruderibus annos 109. quasi inhumatum iacuit. Tandem circa annum 960. Ethelwoldus Episcopus Winton. qui in re monastica promouenda totus erat, restaurare cæpit, auxilio in primis Eadgari regis & Adulphi regis Cancellarij, qui pœnitentia ductus, quòd filiolus quem vnicum habuit ab eo, & vxore in somno suffocatus esset, vniuersas opes ad instaurationem huius monasterij effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterij factus est Abbas. Iam inde multis opibus, & magnis priuilegijs celeberrimum fuit, licèt regnante Guilielmo Normanno, Herwardus Anglus proscriptus ex Eliensi insulà congestas opes deprædatus fuerit, (contra quem *Monturold* castrum, *Mon-Turold.* Turoldus Cœnobiarcha posuit) opulentissimum tamen vsque

ad patrum memoriam censebatur: Tunc enim vbiq; monachos exturbauit Henr. VIII. (causatus quòd à sanctorũ illorum, & veterum monachorum curriculo, & spatio deflectẽtes, bona ecclesiæ quæ pauperum patrimonium erat, luxu absumebant) & episcopũ qui huic agro & vicinæ Rutlandiæ præesset, Decanum & Præbendarios hîc constituit. Hoc in loco angustissima est regio, inter Aufonam enim & Wellandum, qui terminus est ad Septentrionem vix quinque interiacent milliaria. Ad Wellandum, qui *Weolod* Æthelwardo veteri scriptori dicitur, prope fontes **Braybrook** est castellum à Roberto *May* aliàs de *Braybroke* qui Regi Ioanni intimus fuit, extructum, cuius filius Henricus cùm Christianam Ledet magnarum opum hæredem duxisset, eius filius natu maior in Ledettorum nomen se adoptauit, à cuius è filio nepti altera, vt modò dixi, ad Latimeros, & per illos ad Griphinos, quorum nunc est patrimonium, deuenit. Inde **Rockingham** quondam Comitum Albemarliæ castrum à Rege Guilielmo Conquestore, quo tempore fuit *Vasta*, vt in ipsius Commentario legitur, conditum, vallis, propugnaculis, duplicíque pinnarum ordine munitum, collíque affixum in nemoroso saltu, qui hinc **Rockingham forrest** denominatur. Posteà **Peringworth** olim Canteluporum, nunc Baronum Zouchæorum sedem præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani *de la Zouch* de *Asbbye* prognati in amplissimam Baronum familiam succreuerunt, quibus plurimùm honoris accessit ex nuptijs cum hęredibus de *Cantelupo*, & Baronis de *Sancto Mauro* qui etiam ab hærede Domini Zouchæi de *Asbbye*, Lupellísque Dominis de *Castell-Cary* in Comitatu Somersett. stemma deduxit. In hoc etiam saltu *Deane* vidimus, quæ vel eo nomine memoranda, quòd Brudenellorum sit elegans habitatio, è quibus Edmundus Brudenell Eques auratus non ita pridem defunctus, venerandæ antiquitatis summus fuit cultor, & admirator. Familia etiam de *Engayn* qui antiquæ & honoratæ nobilitatis, hîc ad *Blatherwic* (vbi nunc Staffordi Equestris dignitatis incolunt, qui genus à Radulpho primo Staffordiæ Comite deducunt) sedem habuit, Castrúmque quod *Hymell* vocabatur in monasterium *Finisbeued* dictum commutarunt. Stirps eorum mascula ante ducentos annos defecit, filiarum verò prima Io. *Goldingtono*, altera Laurentio *Pabenham*, & tertia Guilielmo *Bernak* viris ex Equestri ordine clarissimis fuit elocata. *Apthorpe* hîc etiam cernitur sedes Anth. Mildemay Equitis clarissimi, cuius pater Walterus Mildemay nuper

Braybrook. *Domini de Braybroke.*

Barones de Zouch.

Deane.

Barones de Engayn.

* Apthorpe.

nuper D. Reginæ à consilijs ob virtutem, prudentiam, pietatem & in Rempublicam literariam benignitatem verè promeruit, vt inter optimos huius seculi enumeretur. Nec *Welledon* silendum est oppidulum, cùm olim fuerit Baronia, quæ per Matildem filiam & hæredem Galfredi de Ridell qui submersus erat cum filio Regis Henrici primi, ad Richardum *Basset* filium Radulphi Basset Iusticiarij Angliæ descendit, in cuius stirpe ad Henrici vsque quarti tempora permansit, tunc enim per fœminas, (masculis deficientibus) Kneuetti & Alesburij hæreditatem adierunt. *Welledon* *Basset de Welledon.*

Ab *Heringworth* Wellandus *Colliweston* inuisit, vbi Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater ædes decore & elegantia conspicuas extruxit. Sub hoc lapides tegulares ab omnibus vicinis in ædificiorum vsum magna copia effodiūtur. *Wittering heath* planities hinc lōgè in ortum procurrit in qua memorabili prælio olim fusos fuisse Danos memorant incolæ. Iam Wellandus *Burghley* accedit, ædes speciosissimas, quę consultissimum & honoratissimum virum Guilielmum Cæcilium magnum Britanniæ columen, summum Angliæ Quæstorem Baronis titulo honorauerunt, & quas ille suis virtutibus ornauit, magnificentissimis ædificijs nuper condecorauit, & Parcum (hoc enim verbo vtitur Varro) muro è saxo magno ambitu circumdedit. Latomiæ hîc subsunt antiquæ ad Berneck, è quibus & Petroburgense, & Ramsiense monasterium extructum, *Operosa enim* (Ramsiensis historiæ verba legis) *Latomorum vires hic frequenter exercentur, sempérque superest, in quo alterna requie reparata exerceantur.* Legiturque in Charta Edwardi Confessoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadragesima fratres de Ramsei habebunt, de territorio S. Petri, quantum sibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Bernech, *& de petris muralibus apud Burch.* Sub *Bernek* publica illa Romanorum via quam *Fortie foote way* à latitudine vicini vocant, à *Caster* ad *Stanford* hunc Comitatum interfecat, & alta aggere eminet præcipuè vbi per syluulam de *Bernek* vbi speculam ipso aggere impositam habet, & per murum *Parci de Burghley* longè procurrit. De *Caster* verò iam anteà dixi, quomodo olim vocabatur, Nec aliud iam restat nisi notem quod ecclesia ibi sit cum turri sacra in medio admodum vetusta vbi in pariete legitur, *Lapides tegulares.* *Burghley.* *Baro Burghley.* *Latomiæ.* *Berneck.* *Vide pag. 448.*

Post

XV KL MAII DEDICATIO HVIVS ECCLESIAE M. C. XXIIII.

Poſt paucula hinc milliaria Wellandus delatus per *Maxey* caſtrum, & *Peagkirk* (vbi in primitiua Saxonum eccleſia *Pega* fœmina ſpectata, quæ nomen loco reliquit, Guthlaci ſoror cum ſacris virginibus pietatis & caſtitatis documenta, vt ſcribitur, præbuit,) paludibus illis, quas ſæpe dixi, hauritur.

Ingulphus.

Northantoniæ Comites.

Comites habuit hic ager Siwardi filium Waldeofum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica ſtirpe tres Simones Siluanectenſes, ſiue de *Sancto Licio*, Primus enim ex illis duxit Matildem alteram filiam & hæredem Waldeofi illius ex Iuditha nepti Guilielmi Conqueſtoris. Multis pòſt annis Guilielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui ſucceſſit Humfredus filius qui Eſſexię etiam Comes, & Thomas Woodſtochius, qui Humfredi alteram filiam Æleonoram in vxorem acceperat. Deinde primùm ad Henric. IIII. Regem, poſteà ad Humfredum Stafford Ducem Buchinghamiæ cum alijs titulis deſcendit. Demùm Edwardus Sextus Guilielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla ſuſcepta prole, diem obijt.

Pertinent ad hunc agrum Parochiæ 326.

Leiceſterſhire.

NOrthantonenſi ad Septentrionem finitima eſt prouincia Leiceſtrenſis, in eo libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus Normannus **Ledecesterſcyre** dicta, vulgò **Leiceſterſhire**, tota itidem campeſtris, frugibus opima, ſed ſyluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolnienſi, à Septentrione Nottinghamienſi, & Derbienſi, ab occaſu Warwicenſi

censi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum **Watlingstreat** appellata, perstringit, & à Warwicensibus seiungit. Ab austro Northantonensis adiacet Comitatus. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem verò *Wrekus* fluuiolus qui Soaro demùm commiscetur, placidè pererrat.

Ad austrum quà hinc Auona inde Wellando flu. disterminatur nihil quod relatione dignum se offert, nisi *Hauerburg*, vulgò *Harborrow* pecuarijs nundinis celeberrimum, & quod hinc parum abest *Carleton*, id est, Colonorum, vel rusticorum oppidum nescio an dignũ sit relatu, in quo nati peculiari vel soli, vel aquę, vel alia quapiam abdita naturæ vi absonè & impeditè loquuntur, verba asperrimè ex imo gutture extrahentes, Rhotacismo quodam laborant. Via illa Romana cuius agger planissimè hic se exhibet, recta quasi linea in Septentriones per occiduam huius prouinciæ partem tendit, & semel tantùm iuxta **Lutterworth**, *Swifto* fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interscissus in caussa est, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENNONES siue BENNONES fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus, vbi militaris via se in duas partes diffidisse videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æstiuum, quà Lincolniam itur, *Ratas & Verometum*, & ad occasum æstiuum quà in Walliam tendimus, *Manuessedum* collocat. Cùm autem Bennones hic fuisse dico, non mihi meum est ex distantiæ ratione somnium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manuessedo ad amussim respondet: sed pons iste **Benfford bridge** nunc vocatur, in quo Bennonum nomen se expressè ostendit, quod proculdubio à fluuio factum suspicor. *Bean* etenim Britannis idem est quod Latinis velox, & Anglis *Swift*, quo nomine accolis appellatur hic fluuius, retenta in nostra lingua prioris nominis significatione. Cæterùm præter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periere ruinæ*. Nisi forte * **Cesterouer** amplissimi Equitis Fulconis Greuilli secessus, qui proximus est, ex eius sit reliquijs. Illud enim **Cester** locorum, quibus apponitur, vetustati contestatur, nec nisi vetustis vrbibus aut castris Saxones addiderunt. Proximè hunc pontem **Lutterworth** cernitur emporiolum olim Verdonorum; Sed cui maximum decus erat, qui ecclesiam hic rexit Ioannes *Wickliff* vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cùm calamum in Pontificiam authoritatem, & Romanam ecclesiam strinxisset, non solùm grauissimè exagitatus

[Margin notes: * — Carleton Curlew. — Wharling. — Watlingstreat. — *Bennones siue Vennones.* — * *In Com. Warwicensi.* — Lutteworth. — *Ioan. Wickliff obijt.* 1387]

exagitatus erat dum viueret; ſed etiam anno poſt mortem quadrageſſimo primo in corpus ſæuitum fuit, quod Senenſis Concilij mandato, exhumatum erat & exuſtum. Ad tertium hinc milliare magis in Septentrionem iuxta ipſam militarem viam *Claybrok* nunc viculus tot iactat vetuſtatis monumenta ſubinde effoſſa, tantamque olim fuiſſe prædicant incolæ, vt proculdubiò Statio aliqua Romano ſeculo fuerit, licèt vetuſtius nomen iam prorſus perierit.

Claybrooke.

Hinckley.

Hinckley, ſuperiùs ad eandem adſidet viam, quæ ſuum habuit Dominum Hugonem *Grantmaiſnill* magnum Angliæ Oeconomum, ſiue Seneſchallum, cùm Guilielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ille autem duas ſuſcepit filias, Petronillam Roberto Comiti Leiceſtriæ cum *Seneſchallia* Angliæ, & Aliciam Rogero Bigotto datam. Ad orientalem ſanè partem templi foſſæ,& moles in eminentem altitudinem egeſta cernuntur,quod Hugonis fuiſſe caſtrum ferunt incolæ. Ad tertium hinc milliare ſedet **Boſworth** antiquus mercatus, vtpote cui hoc ius vnà cum nundinis obtinuit à Rege Edwardo primo Richardus Harecourt. Sub quo in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richmondiæ Comes parua manu Richardum tertium, qui per ſummum ſcelus regnum occuparat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs cum ſuis mori voluiſſet; fœliciùs tyrannum vicit, & confecit, fauſtiſque acclamationibus inter medias ſtrages Rex ſalutatus Angliam tyranni dominatione ſua fortitudine vindicauit, & diſcordijs ciuilibus irriquietam ſua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholoſas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Roſis quæ Henrici inſignia erant ludens.

Boſworth.

1485
Richardus tertius occiſus.

Ecce nunc omnes poſuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic roſas nutrit, nitidoſque flores
Veris amœni.

Aſhby.
Barones Zouch de Aſhby.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, niſi remotiùs *Aſhbye de la Zouche*, nunc Huntingdoniæ Comitũ villa amœniſſima, quondam Alani *de la Zouch* Baronis, cuius clypeus ruber decem globulis aureis reſperſus erat. Hic cùm alteram hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ duxiſſet, opimam hæreditatem vxorio iure hoc in agro creuit. Verùm cùm Ioannem Comitem Warrenniæ in ius vocâſſet, qui rem ferro non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Weſtmonaſterij anno

no 1279. fuit trucidatus, & post paucos annos nepotis eius filiæ & hæredes hanc hæreditatem suis nuptijs in familias de *Sancto Mauro* & Hollandorum transtulerunt. Hoc verò oppidum postea ad Hastingos deuenit, è quibus Guilielmus ius Nundinarum ab Henrico VI. impetrauit. Nec silentio hîc prætereundum *Coleoverton* sedes H. de *Bellomonte* ex celebri illa Vicecomitum de *Bellomonte* familia. Prænomen verò locus inuenit à carbonibus lapideis bituminis indurati natura, qui hîc tanta copia effodiuntur vt vicinis longè latéque, ad extruendos focos abundè sufficiant.

Hollandi.

Coleorton.

Carbones fossiles.

Soarus flu. medium agrum secare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum riuulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri vrbem ab occasu & Septentrione subluit, quæ *Legecestria, Leogora,* **Legecester, & Leicester,** apud authores vocatur. Hæc maiorem vetustatem, quàm venustatem præ se fert. Anno salutis 680. cum Sexwulphus Merciorum regnum in Episcopatus iussu Ethelredi Regis describeret, in hoc Episcopalem sedem statuit, ipséque primus sedit Episcopus: sed paucos post annos, sede aliò translata, hæc desijt dignitas, sensímque imminuta oppidi amplitudo, donec Edelfleda optima mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Parisiensis in Historia minori scripserit, *Legecestria vrbs opulentissima, ac munitissima muro indissolubili, qui si fundamento roboraretur, nulli vrbium secunda fuisset.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimósque habuit Burgenses, è quibus duodecem (vt in Guil. primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si verò per mare in hostes ibat, mittebant quatuor equos vsque Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus essent. Reddebat hæc ciuitas Regi per annum* XXX. *libras ad numerum, &* XX. *in ora, &* XXV. *sextarios mellis.* Sed Henrici secundi temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniáque diruta, cum Robertus cognomento *Bossu,* id est, *Gibbosus* Leicestriæ Comes res nouas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obsessa est, & per regem Henricum subuersa nobilis ciuitas Leicestria, & murus qui videbatur indissolubilis, funditùs in circuitu dirutus. Vrbs enim* (vt hoc è minori illa historia adiungam) *muris fundamento carentibus subfossis, & fulciminibus tandem combustis, mœnium fragmenta*

Leicester.

1173.

menta ceciderunt, quæ vsque in hodiernum diem propter cæmenti indissolubilem tenacitem scopulorum retinent cum integritate magnitudinem. Misera etiam eo tempore ciuium mulctatio, & miserum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi conuolârunt. Castrum quoque propugnaculis nudatum erat, sub quo pulcherrimũ est Hospitale Collegiatum, siue Xenodochium, in cuius Ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis eius filius, qui primus Lancastriæ Dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cùm iam annorum plenus esset, hoc Xenodochium alendis pauperibus construxit, & consecrauit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestrensis qui eo seculo vixit. *Henricus dux Lancastriæ, primus Ecclesiam Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit,*
1330 *in qua constituit Decanum cum* XII. *Canonicis Præbendarijs, totidem vicarijs, & alijs ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fortibus mulieribus, quæ debilibus inseruirent, dictámq; Hospitalem sufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de
1143 quo sic scripsit Knightonus ille. *Robertus le Bossu Leicestriæ Comes fundauit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris possessionibus & redditibus luculenter dotauit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecem annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgẽdo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem construxisse, per me, credat qui velit.

Ratæ. RATAS fuisse quæ Ptolemæo facili errore RAGAE vocantur, licèt distantia minimè repugnet, non asseuerabo, quum distantia

Ratby. & nomen potiùs dictent illas nunc Ratby nominari, rusticanum in saltu Leicestrensi viculum. Quæ illic sunt vetustatis indicia nescio, nec vetustatem adimat, si vetustum nihil occurrat in cultissima regione. Antonini verò descriptioni ita exactè cõgruit situs, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum sit integrum, non possum non RATAS existimare, donec dies certiora doceat.

Groby. Huic vicinum est *Grooby*, opimum & amplum hæredium, siue vt nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaismill*, quem

quem magnis prouentibus ditauerat Guil. 1. per Leiceſtrenſes Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua Ferrarij Domini de *Grooby* diu floruerunt, demúmq; relicta vni ea filia Iſabella in Greiorum nomen matrimonio intulit, à quo rurſus proſcriptione in patrimonium regium tandem recidit. *Ferrarij* Groby.

Sed ad Soarum flumen regrediamur, qui Leiceſtriam præterlapſus primum *Montſorell* nomen præbet, quod nunc tantùm mercatu celebre eſt, olim verò celeberrimum caſtro in prærupto colle flumini impendenti, quod ad Saherum de *Quincy* Wintoniæ Comitem bello Baronico ſpectauit, hodiéque nihil eſt niſi rudetum. Anno enim 1217. poſt grauem obſidionem captum, *incolæ tanquam nidum diaboli, ſpeluncam latronum & prædonum ſolo tenùs* diruerũt. Superiùs ad alteram ripam eſt *Barrow* vbi calx laudatiſſimæ firmitatis effoditur. Inde *Soarus* poſt pauca milliaria in Trẽtam flu. deſinit, parùm infra Loughborow mercatorium oppidum, quod vnum regnãte Maria Baronem Edw. Haſtings ſuo nomine exornauit. Hanc eſſe regiam villam Saxonice Lieganburge dictam, quam Marianus Cuthulfum Britannis anno Chriſti 572. ademiſſe tradit, nominis affinitas quodammodo probet. Nunc verò ſecundum locum à Leiceſtriæ inter omnia huius Comitatus oppida ſibi ſuo iure vendicat, ſiue amplitudinem ſiue ſtructuram, ſiue etiam ſyluarum amœnitatem ſpectes, ſub ipſo enim Saltus de Charnwood, ſiue *Charley* longè expanditur, in quo *Beaumannour* viuarium cernitur, quod Domini de *Bellomonte*, vt accepi, lapideo muro circumſepſerunt. Hi ex familia Francica (vt vulgò creditur) orti circa Edwardi primi tempora in Angliam venerunt, & ex nuptijs Aliciæ filiæ Alexandri *Comyn* Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cuius mater vna erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, ampliſſimam hæreditatem adierunt,. Vicecomites de *Bello-monte* ſunt creati, & in magnam familiam propagati. Verùm cùm Guilielmus Vicecomes vltimus ſine ſobole obijſſet, eius ſoror Domino Louello nupta eſt, & patrimonium variè diſtractum. In hac Septentrionali parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, niſi monaſteriolum quam virginibus ſacris Roiſia de *Verdon* poſuit & *Grace dieu*, i. *Gratiam Dei*, nuncupauit, & quà Trenta allabitur, *Dunnington* caſtellum antiquum à primis Leiceſtriæ Comitibus extructum conſpiciatur, quod poſteà fuit Ioannis *Lacy* Comitis Lincolniæ, qui ius fori mercatorij, & nundinarum ab Edwardo primo huic obtinuit. Verùm cùm in Baronum proſcriptione

Mont-ſore-hill. * * *Hiſtoria Minor.* Loughborow. Charnwood Forreſt. Vicounts Beaumont. Dunnington.

tione sub Edwardo secundo possessiones proscriptæ variè distraherentur, Hugoni *le Despencer* iuniori Rex hoc Manerium elargitus est.

Orientalem agri partem, quæ collina est, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM cuius meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodum celebre.

Verometum. VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci sedisse videtur, quem hodie Burrowhill & Erdburrow vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum milliaria, totidem verò inter Ratby, & hunc locum; inter Verometum & Margidunum VII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abest ab hoc loco *Margedouerton*, quod olim Margidunum. Hodiernum etiam nomen Burrow à Bupgh promanauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod maximum est, eo ipso loco collis vndique præceps nisi ad Euroaustrum attollitur, in cuius summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa, & ipsorum mœnium tractus, quæ octodecem plus minùs iugera incluserunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hîc gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. Burton autem cognominatum La-

Burton Lazers. zers à Lazaretis (sic Elephantiacos, siue leprosos vocârunt,) Nosocomium erat, siue Hospitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, vt ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe (Mowbraijs præcipuam opem ferentibus) constructum ferunt. Quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiasis grauissimè vi contagionis

Lepra in Anglia. per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primùm ex Ægypto in hanc insulam demigrâsse, qui subinde se in Europam profudit, primùm Pompei Magni ætate, posteà sub Heraclio, & aliàs, vt ex historijs videre liceat, sed nunquam quod

* legerim, ante illa tempora, in hanc insulam irrepsit. Verùm præter hæc celebriora loca, omittenda non est propè hanc *Burton*,

Melton. *Melton Mowbray* forum à Mowbraijs olim Dominis denominatum, vbi nihil magis conspiciendum quàm templum speciosum, & remotiùs ad Austrum *Sceffington* quæ vt claræ familiæ no-

Skeffington. men impertijt, ita vicissim ab illa claritatem accepit.

Comitibus suis viris longè clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis prouincia. Cúmque hæreditarios habuerit

Saxonico

Saxonico tempore Comites, eos sua serie primùm enumerabo, vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritissimus è regijs archiuis mihi descripsit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno salutis 716. Leofricus Leicestriæ Comes erat, cui recta linea successerunt Algarus primus, Algarus secundus, Leofricus secundus, Leofstanus, Leofricus tertius qui Conuentriæ sepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ primò Iuoni *Talboys* Andegauensi enupta, posteà Rogero de *Romara* vnde Guilielmus de *Romara* Lincolniensis Comes enatus est. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ stirpe mascula, Saxonicóque nomine quasi conculcato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, & Comes *Mellenti* mortuo Simone Comite Leicestriæ eius Comitatum adeptus est anno Christi 1102. beneficio Regis Henrici primi, *vir scientia clarus, eloquio blandus, astutia perspicax, prudentia sagax, ingenio versipellis; qui cùm in summo statu gloriæ degeret, alius quispiam Comes ei coniugem abripuit. Vnde in senectute mente turbatus in tenebras mœroris incidit.* Huic successerunt filius cognomento *Bossu*, nepos cognomēto *Blanchemaines*, & pronepos *Fitzparnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum postremus iste *Fitzparnell* à Petronilla siue Parnella matre, Hugonis *Grantmaismill* filia, & cohærede cognominatus, sine prole obijt. Paucis pòst interiectis annis Simon de *Monteforti* regio Francorum oriundus sanguine, qui Roberti *Fitzparnell* sororem duxerat hunc honorem gessit. Verùm illo cum suis expulso anno 1200. hunc honórem consequutus est Ranulphus Comes Cestriæ, non iure hæreditario, sed Principis gratia. Posteà tamen Simon de *Monteforti* filius Simonis prædicti hanc dignitatem adeptus est, cùm Almaricus frater eius primogenitus iure suo coram Henrico III. cessisset. In hunc tanta, & tam fecunda erat regis Henr. III. voluntas, vt illum exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leicestriæ, & sororis nuptijs honorarit; Ille autem cùm beneficijs obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas est) odisse cœpit, Regem optimè meritum pessimè exagitauit, cumque seditiosis Baronibus horrendas intestini belli tempestates excitauit, in quibus ipse tandem cecidit: honores verò & possessiones Edmundus dictus *Gibbosus* Lancastriæ Comes Henrici tertij filius minor à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancastrensis familiæ titulos diu quasi delituit hic honor,

Comites Leicestriæ

Rot. antiq. in Thesaur. Scaccarij.

Henric. Hunting-don. in Epistola de contemptu mundi verba.

Rotul. in Thes. Scaccarij.

Matth. Paris.

nor, Matildísque Henrici Ducis Lancastriæ filia Guilielmo Bauaro Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leicestriæ etiam titulum adiunxit, disertè enim in Charta anni 35. Edwardi III. vocatur *Guil. Comes de Henhaud & Leicester*, & vt est in Inquis. 36. Edwar. III. illa nomine Ducissæ Bauariæ *tenuit Castrum, Maneriũ, & honorẽ Leicestriæ*. Sed posteà sine prole defuncta, reuersus est ille honor ad Ioannem Gandauẽsem Lancastriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis sororem duxerat. Iam inde Lancastrensi familiæ coaluit, donec nostra memoria, in illo honoratissimo Heroë Roberto Dudleio resplenduit, quem Leicestrensis Comitatus gladio, anno sui regni sexto cinxit D. nostra ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempestate iactata ad gubernacula tractanda communibus votis, & suffragijs vocauit, quique 1588. vitam cum morte commutauit.

In registro magno Ducatus Lancastriæ.

Intra hunc agrum sunt Parochiales Ecclesiæ 200.

Rutlandshire.

RUtland, Saxonicè Roτelanδ, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi à Meridie quà Wellando flu. incumbit, & ab ortu quà Lincolnienses attingit: non minori soli vbertate, & amœnitate, licèt spatio sit multò minori, vtpote totius Angliæ prouinciola minima. Forma enim ferè circulari circumscripta tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques vno die conficere possit. Vnde fabulantur incolæ Regem nescio quem Rutto cuidam tantum terræ donâsse, quantum vno die circumequitare posset: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitasse & inde dono accepisse, suúmque ipsius nomen imposuisse. Sed facessant huiusmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò passim rubeat hæc terra, vsque adeò vt etiam ouium vellera rubedine inficiantur, rubrúmque Saxonibus **Roet**, & **Rud** dictum fuerit, nonne **Rutland** quasi terra rubra, nominatam suspicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina sæpe suis*. Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuisse

Rutlandiæ vnde nomen.

Rutlan

Rutlan castrum Walliæ in rufescente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erytheia Ioniæ, & sexcenta alia satis supérque probent: vt non sit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola seriùs in Comitatuum instituta videatur. Nam Edwardi Confessoris tempore Northantonensis agri pars censebatur, & historici nostri qui ante trecentos annos scripserunt, in Comitatuum numero non reposuerunt.

Wash, siue *Gwash* fluuiolus, qui hunc agrum ab occasu in Ortum quasi medium intermeat, in duas dispescit partes. In citeriori siue australi **Uppingham** accliui loco sedet, vnde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum, & scholam elegantem ostendat, quam vti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis literis excolenda laudabili instituto R. Ihonson verbi diuini minister nuper posuit. Sub hoc verò *Drye Stoke* subsidet quod non reticendum cùm clarissimæ, & antiquæ sanè prosapiæ Digbeiorum habitatio antiqua fuerit. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis substernitur, *The Vale of Catmose* hodie dicunt, à *Coet maes* forsitan, quod Britannicè *campum nemorosum* sonat. In huius medio **Okeham** cernitur, quod pari etiam ratione à quercubus nomen assumpsisse videatur, vbi iuxta templum fatiscentia mœnia vetusti castri supersunt, quod Walkelinum de *Ferrarijs* primis Normannorum temporibus extruxisse fama obtinet. Ferrariorum autem fuisse habitationem præter famam, ferreæ equorum soleæ quibus pro insignibus olim vsa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ satis apertè comprobent. Posteà ad Dominos de *Tattesball* spectauit, sed cùm Rex Richardus secundus Edwardum Ducis Eboracensis filium in Rutlandiæ Comitem euexerat, hoc etiam castrum eidem donauit. Patrum verò memoria obtigit Thomæ Cromwello in sedem Baroniæ, quem ad altissimam dignitatem Henricus VIII. extulit, & statim cùm in inuidiarum procellas multa moliendo se coniecisset, ex improuiso & vita, & honore spoliauit.

Vppingham.

Okeham.

Cromwell. Barones.

E regione ad Ortum valli bellissimo situ impendent **Burly** nunc Haringtoniorum ædes, qui ex nuptijs cum filia & hærede *Colpeperi*, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentissimi, quemadmodũ anteà Colpeperi, ad quos *Bruseorum* opimum per N. *Green* patrimonium partim

Burly.

Haringtoni.

 descenderat.

descenderat. Brusæi verò isti latifundia hîc iure clientelari à Scotiæ regibus acceperant, qui cùm Huntingdoniæ essent Comites, plurimos per Angliam redditus habuerunt. In Orientali autem parte ad *Guash* fluunt *Brigcasterton* de quo posteà, & *Riball*, vbi, cùm maiores nostros ita fascinasset superstitio, vt Deorum multitudine Deum verum propemodum sustulisset, Tibba minorum gentium Sancta, quasi Diana ab aucupibus, vtique rei accipitrariæ præses, colebatur. Sed noua hæc sunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè *Margedouerton* appellatur. MARGIDVNVM autem olim fuisse quod proximè post Verometum memorat Antoninus, & nomen & distantia à VEROMETO, & PONTE oppido, siue *Paunton*, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucidè doceant. A marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio Ouerton æditioribus solummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæsitamus, cùm Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non quæritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vsum in albarijs, sigillísque, Romanis longè gratissimum fuisse in Naturali historia testatur Plinius.

Aucupij Diana.

Margetouerton. *Margidunum.*

Marga.

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori testamento legauit Edwardus Confessor, ea tamen lege, vt post eius mortem S. Petro Westmonasterij cederet. Hæc enim testamenti sunt verba. *Volo quòd post mortem Eadgithæ Reginæ coniugis meæ,* RotelanD *cum omnibus ad se pertinentibus detur monasterio meo beatissimi Petri, & reddatur sine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuum.* Hoc tamen eius testamentum induxit Gulielmus Normannus, qui magna parte sibi reseruata, reliquam inter Iuditham Comitissam, cuius filia Dauidi Scotorum regi nupsit, Robertum Mallet, Ogerium, Gillebertum de *Gant*, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, alióśq; diuisit. Westmonasterio verò primùm decimas, posteà solam Ecclesiam de *Okeham* cum appendicibus reliquit.

Rutlandiæ Comites.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracensi, qui etiam Dux Albæmarlæ. Ille scilicet qui consilia nefaria de tollendo Rege Henr. IIII. summo cum scelere decoxit, posteáque pari cum leuitate aperuit. Successit Edwardus Richardi Ducis Eboracensis filiolus

qui

qui in prælio ad *Wakefield* cum patre interemptus. Multis pôst annis Henricus octauus Thomam Mannours in Rutlandiæ Comitem extulit, qui amplissimam Rossorum hæreditatem in circumuicinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic successit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, vt nihil aliud dicam, illud Poetæ verissimè & optimè conuenit.

Nomen virtutibus æquat,
Nec sinit ingenium nobilitate premi.

Verùm ille præpropera morte in cœlestem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam statim fato euocatus successorem habet filium Rogerum teneris quidem annis, sed qui auitæ virtutis iam specimen insigne præbet.

Ecclesijs Parochialibus 47.*ornatur hæc Prouinciola.*

Lincolnshire.

Vtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolniensis, Saxonicè Lincollꝛcyꝛe, Normannis sub primum ingressum *Nicolshire*, vulgò Lincolnshire. Regio amplissima, per sexaginta ferè milliaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi super triginta extendit, alendis frugibus, pascendis pecoribus mitissima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Quà solem Orientem spectat, supercilio longè circumducto inflexa Oceano Germanico pulsatur, à Septentrione ad *Abum* siue Humber æstuarium pertinet, ab Occasu Nottinghamienses spectat, & à Meridie Wellando flu. à Northantoniensibus discluditur. Hæc omnis in tres diuiditur partes, quarum vnam Holland, alteram Kesteuen, tertiam nostra lingua appellamus Lindsey.

Hollandia, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare est, pabulo luxurians & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs salubris, tota nimirum palustris, & perinde vt Hollandia Germaniæ, aquis ita permadet, vt pressa hauriat vestigium, & pedum pulsu tentata quatiatur; vt inde nomen inditum videatur, nisi quis malit *Hoilandiam* verum esse nomen, & illud à fœno impositum. *Hollandia.*

Æstuario illi incumbit, quod Ptolemeo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie **The Washes**. Æstuarium hoc est amplissimum & notissimum, intumescente æstu aquis offertum, deferuescente, iter sed admodum periculosum præbet, quod Ioannes Rex suo damno didicit. Dum enim bello Baronico hac iter faceret, subitò irruentibus vndis, ad **Wellstreame** omnia impedimenta, & regium apparatum amisit, vt author est Matthæus Westmonasteriensis.

The Washes.

Bifariam diuiditur hæc Hoilandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quæ torrentibus implicata est, paludes vix ipsis incolis peruias habet & quamuis sit situ depressior, hinc tamen contra Oceanum, illinc contra immensam vim aquarum quæ superiorem Cantabrigiensis agri partem obruit, oppositis erectisque aggerum magnis molibus defenditur, è quibus celeberrimus est *Southy banke* qui ad *Crowland* incipit. Hoc clarissimum est huius regiunculæ oppidum, nomenque sonat, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cœnosa terra*. Locus (vt Monachi scribunt) obuersantium nescio quarum vmbrarum terriculamentis olim infestus, priusquam Guthlacus vir summa sanctitate heremeticam vitam illuc duxisset, in cuius honorem maximis impensis instabili, & lubrico solo monasterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illustre, ad riuulorum confluentes duplici, siue potiùs decussato ponte coniunctos. De quo, Fælicis Monachi satis antiqui versiculos è Guthlaci vita, si placet, habe.

Southy-dike, aliis. Crowland.

Nunc exercet ibi se munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cum tam mollis, tam lubrica, tam male constans
Fundamenta palus non ferret saxea, palos
Precipit infigi quercino robore cæsos,
Leucarúmque nouem spatio rate fertur arena;
Inque solum mutatur humus, suffultáque tali
Cella basi, multo stat consummata labore.

Si dæmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu squamoso, vertice grosso, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, scapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis, &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum molestiæ Guthlaco, & Monachis facessebant, è Monacho illo tibi describerem, tu certè suauiter rideres, ast ego certè multò suauiùs insanire viderer. Superiùs

Dæmones Crowlandici.

riùs ad eundem fluuium **Spalding** ſedet riuulus, & incilibus vndíque concluſum, à quo vſque ad **Deping**, quæ decem milliaribus abeſt, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui poſteà Epiſcopus Dunelmenſis, *per medium vaſtiſſimæ forreſtæ, & profundiſſimorum mariſcorum,* vt inquit Ingulphus, *de lignis & ſabulo calcetum ſolidum viatoribus fecit, quod ex ius nomine* Elrichroad *nominatum erat.* Spalding.

In ſuperiori Hoilandia, quæ magis ad Arctum vergit vbi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret *Boston*, rectiùs *Botolphs towne.* A Botolpho enim Saxone ſanctiſſimo qui ad *Icanhoe*, teſte Beda, monaſterium habuit, nomen deportauit. Oppidum in hoc tractu celebre, portus non incommodi beneficio ſatis frequens & amplum, cuius turris ſacra in eximiam altitudinem ædita itinerantes longè quaſi ſalutat. In miſerandam regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuerſam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus haſtiludinm hîc indicentes, ementito monachorum, & Canonicorum habitu acceſſerunt, ignem oppido plurimis in locis ſubiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò vt noſtri hiſtorici, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta ſcribunt antiqui) in commune tunc fluxiſſe ſcripſerint. Horum anteſignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commiſſum, & dedecus admiſſum confeſſus eſſet, ſuſpendio perijt: nec tamen vt criminis conſortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuò excitârunt, hodiè enim & ædificijs elegans, & commercijs diues eſt, incolæ enim tùm mercaturæ, tùm rei ſaginariæ ſtrenuè incumbunt. Huic vicina erat Baronia de *Croun* ſiue *Credonio*, è qua familia Alanus de *Croun* Prioratum de *Freſton* poſuit, cuius è Guidone nepote proneptis Petronilla hæres per nuptias primùm ad *Longocampos*, à quo *Pedwardini*, ſecundò ad I. de *Vallibus* à quo Barones de *Roſs* ſunt procreati, hæreditatem non exiguam tranſtulit. Vltra vix ad ſex milliaria extenditur Hoilandia noſtra, quam vniuerſam Guilielmi primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauenſis, cuius inſolentiam non ferens Herwardus Anglus vir ſpei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici Domini de *Brane*, ſiue *Burne*, cùm ſua, & ſuorum ſalus iam agi viderit, baltheo militari à Branno Petroburgenſi Abbate, cuius ſtomachus in Normannos etiam eruperat,

Boston. *

Prædones monachorum habitu.

Regiſtr. de Freſton.

Barones de Burton Croune.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Crowlandenſis.

cinctus, bellum in illum mouit, sæpiùs fudit; demúmque captiuum abduxit, & ita redimi passus est, vt ipse in regis gratiam receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem eius Hugoni Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ posteà, vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia ditata possessionibus *Estotevillorum* hoc in tractu vsque ad Edwardi secundi tempora inprimis illustris erat, tunc etenim per filiam nuptiarum iure ad Cantij Comitem Edmundum de *Woodstock* filium Regis Edwardi Primi, eorum hæreditas deuoluta est. E filijs autem iunioribus antiqua & præclara familia Wakorum de *Blisworth* in Comitatu Northantoniensi est propagata.

Barones de Wake.

Altera pars huius regionis vulgò **Kesteuen**, Æthelwardo antiquo authori *Ceostefne sylua* vocatur, Hoilandiæ ab occasu adiacens cœlo multo salubriori, & solo non minùs pingui. Maior hæc est, & pluribus vndique enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium **Stanford** sedet, Saxonicè Steanforde è saxo structili, vnde & nomen, ædificatum. Oppidum frequens & varijs immunitatibus ornatum, muróque firmatum, *Geldum*, vt est in libro Censuali, *pro duodecem Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, nauigio, & Danegeld, ibique fuerunt sex custodiæ.* Cùm Edwardus senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in australi ripa (quæ nunc *Stanford Baron* vocatur) firmissimam arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegauensem firmauit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Statim verò Henricus ille cùm iam Rex esset Angliæ, dedit *totam villatam de* **Stanford** *quæ erat in dominico suo, exceptis feodis Baronum & militum eiusdem villæ, Richardo de Humez siue Humetz qui Constabularius erat D. Regis, pro homagio & seruitio suo.* Eandemque posteà *tennit Guilielmus Comes Warrenæ per voluntatem Regis Ioannis.* Regnante Edwardo Tertio cœpta hîc Academia, & bonarum literarum professio, quod suæ gloriæ inprimis ducunt ciues. Cùm enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus feruerent, magnus studiosorum numerus huc concessit, paulò tamen pòst Oxoniam reuersi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò posuerunt: cautúmque deinceps iureiurando, ne quis Oxoniensis

Kesteuen.

Stanford.

Vide Burghley in Com. Northampton.

*

Liber Inq. in Scaccario.

Academia Stanfordia incepta.

Oxoniensis publicè Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancastrensem & Eboracensem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miscuerunt. Nec inde verò dignitatem pristinā plenè recuperare potuit. Satisq; tamen iam floret, Politia verò constat ex *Aldermano* & XXIIII. Comburgensibus, ecclesijs parochialibus plùs minùs septem ornatur, & Hospitale ostendit vetus, idque pulcherrimum à Guil. Brouno ciue fundatum, preter illud nouum ad pontem à Nestore Britanniæ Guil. Cecilio Barone Burghleio nuper extructum. *

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hic supersint, traiectúmque olim fuisse * via militaris Romanorum, quæ statim te ex oppido in Boream proficiscentem excipit, satis declaret: GAVSENNAS tamen quas non procul hinc statuit Antoninus, fuisse fidem non faciunt. Sed quum ad vnum hinc milliare sit viculus *Brigcasterton*, quo vel nomine vetustatis nota apparet, qua *Gwash*, siue *Wash* flu. militarem viam transuersam secat, affinitas nominis *Gwash* cum Gausennis, distantia non refragante, iussit vt illas *Brigcasterton* dici existimem donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiam ex huius ruinis emersisse, & hanc agri partem à Gausennis *Kesteuen* dici, vt altera pars *Lindsey* à Lindo ciuitate, sit quæso opinio mea, iudicium vestrum, Has Gausennas corruisse creditur, cùm (vt habet Huntingdonensis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vsque diripuissent, vbi Hengistus noster cum suis Saxonibus indefessa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occlusit, vt plurimis peremptis, pluribus captis reliqui fugam vndique capesserent. Sed ad reliqua pergamus.

* High dike, *vulgò dicta.* *Gausenna.*

Bridgcasterton.

In orientali Kesteuenæ parte quæ ad Hoilandiam vergit, tendentibus in Boream ordine succedunt, primùm **Deping**, id est, vt author est Ingulphus, *profundum pratum, vbi Richardus de Rulos Guilielmi Conquestoris Camerarius Weilondum flumen fossato excludens quòd sæpe inundauit, & ædificans super fossatum plurima tenementa, magnam villam fecit.* Deinde **Burne** Edmundi Regis inauguratione & castro Wakorum notum, qui ab Edwardo primo mercatus iura huic oppido obtinuerunt. Magis ad ortum est *Irnham* Baronia olim Andreæ *Lutterell*. Posteà *Sempringham* religioso ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domino instituto celebre, Ille enim vir planè mirabilis, vt scribunt, & in custodia mulierum gratiæ singularis, anno à Christo nato 1148.

Deping.

Burne.

Lutterell.

Sempringham.

contra

contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorum simul & mulierum vetabant, verum Eugenij III. Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quæ ita excreuit, vt ipse tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. sorores 1100. in suis cœnobijs viuus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ. Vnde de illis Nigellus qui sub id tempus vixit:

Gilbertini fratres & sorores.

Scropus.

Harum sunt quædam steriles, quædam parientes,
Virgineóque tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem melius, fertiliúsque parit.
Vix etiam quæuis sterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia posse neget.

Domini de Folkingham.

Inde **Folkingham** nunc Clintonorum habitatio, olim Baronia Gauntorum, qui à Gilberto de *Gaunt* nepote Baldwini Comitis Flandriæ sunt prognati, cui magni redditus munificentia Guilielmi Conquestoris obtigerunt, *Memorandum*, sic enim legitur in libro manuscr. *quòd cum Guilielmo Conquestore venit quidam Gilbertus de Gaunt cui dictus Guilielmus dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs & honore eidem pertinenti, & expulerunt quandam mulierem nomine Dunmoch. De dicto Gilberto venit quidam Walterus de Gaunt filius & hæres, & de dicto Waltero venit Gilbertus de Gaunt filius & hæres, & Robertus de Gaunt filius iunior. Et de dicto Gilberto filio & hærede venit Alicia filia & hæres quæ fuit desponsata Simoni Comiti quæ dedit plura tenementa viris religiosis, & obijt sine hærede de se. Et hæreditas descendit Roberto de Gaunt prædicto auunculo suo, & de prædicto Roberto venit Gilbertus filius & hæres, & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres qui dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs Edwardo filio Henrici Regis Angliæ.* Hic Gilbertus, vt est in Placitis quibus hæc Genealogia probatur, *petijt seruitium versus Will. de Scremby.* Demúmque ex dono principis accepit Henricus de *Bellomonte*, illum enim regnante Edwardo II. tenuisse certissimum. Huic vicinum est **Skrekingham** Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit *In Kesteuen cæsi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon, *nunc verò pro trium regum sepultura* Tre-king-ham *appellatur.* Magísque ad Ortum *Hather*, hoc solùm nomine memorandum quòd *Bussei*, siue *Buslei* hîc habitant, qui à Rogero de *Busli*

Pl. 27. H. 3. Rot. 13 Lincol.

Inq. 4 E. 2. Skrekingham.

Bussy.

Busli tempore Conquestoris genus deducunt. Deinde Sleford Lincolniensium Episcoporum castellum ab Alexandro Episcopo extructum, vbi sibi etiam ædes extruxit I. Hussy primus & vltimus eius nominis Baro, qui cùm imprudens populari tumultui se immiscuisset, 1537. capite truncatus. Paucis hinc milliaribus abest *Kime* quæ nomen fecit nobili familiæ dictæ de *Kima*, loci verò possessio deuenit tandem ad *Vmfrauillos*, & ab illis ad *Talbois*, è quibus Gilbertus creatus est ab Henrico VIII. Baro *Talbois*, cuius duobus filijs sine prole defunctis, per fœminas ad *Dimockos, Inglebeios*, & alios translata fuit hæreditas. Magis ad occasum *Temple Bruer* vidimus, id est, vt ego interpretor, *Temple in the heath*. Templariorum enim *Præceptoria* fuisse videtur: dirutæ enim Ecclesiæ ad formam *Noui Templi* Londini ruinæ ibi conspiciuntur: *Blankeney* huic adiacet, quondam Baronia *D'eincortorum*, qui longa serie à Normannorum ingressu ad Henrici VI. tempora floruerunt; tunc enim horum mascula linea defecit in Guilielmo, qui sorores habuit duas sibi hæredes, alteram Guilielmo Louello, alteram Radulpho Cromwello enuptam.

Slesford. *Hussy Baro* Kime. Temple Bruer. *Barones Deincourt.* *Inq. 21. H. 6.*

In occidentali parte Kesteuenæ, in huius, & Leicestrensis agri collimitio castrum *Beluoir* sic dictum à bello prospectu colli satis accliui imponitur. Toteneium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios Britones, & Rossos ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quasi ruinis suis sepultum iacuisset. In inuidiam enim Thom. Domini *Rosse* qui Henrici VI. partes sequebatur, quodammodo dirutum erat. Sub hoc inueniuntur Astroites lapides, qui stellulas inuicem connexas repræsentant, in quibus radij eminent singulis angulis quini, & singulis radijs cauitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt est apud Georgium Agricolam libro sexto Fossilium, putant illum qui gestauerit, causam obtinere, & hostes vincere. An tamen hic noster, vt ille Germanicus, in aceto positus, se loco moueat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic castro subiacet, *The Vale of Beluer*, inde vulgò vocatur, satis ampla est, frumentarijs campis, & pascuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leicestrensi, Nottinghamiensi, & Lincolniensi censetur.

Beluoir, siue Beuer castle. *Astroites lapides.* The Vale of Beluer.

Hanc agri partem *Witham* fluuius lucijs fœcundus, sed exilis perfundit, & à Septentrione circumscribit. Ad sui cognominis

Witham fl.

viculum

Bitham. viculum ortum habet, non procul à ruinis castri *Bitham*, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ & Holdernesliæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum siligeneo pane nutriret (cum Holdernessus auenaceo tunc tantùm vesceretur) qui nunc tamen vix ibi in vsu; verùm regnante Henrico III. cùm Guil. de *Fortibus* Matth.Paris. Albemarlę Comes hoc seditiosè propugnaret, & vicinum agrum depopularetur, solo ferè adæquatum fuit. Posteà sedes hæc erat Coluilli. & quasi caput Baroniæ Coluillorum qui diu summo honore floruerunt, defecerunt verò sub Edwardo III. & hæreditatem vxorio iure adierunt Gernonij, & Bassetti illi de *Sapcot*. Paunton. *Withama* flu. statim à fontibus **Paunton** oppidum habet quod vetustatis nomine se venditat, & tessellata Romanorum pauimenta sæpè effodit, ponte hic fluuius constratus erat; nam AD Pontes. PONTEM hoc esse, quem septem milliaribus à Margiduno seiunxit Antoninus, nomen *Paunton* cum distantia non solùm à Croco-calana. Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod Ancaster. nobis **Ancaster**, & hodie nihil nisi platea longior est ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Vescios, altera Cromwellos Dominos agnouit. In eius ab austro ingressu, vallum vidimus, Castrúmque superiùs fuisse constat, vti ex alia parte ad occasum æstiua quædam Romanorum castra cernuntur. Britannicum illud nomen à situ assumpsisse videatur, sub colle enim subsidet *Cruc maur* Britannis *Collem magnum*, & *Cruc occhidient*, tumulum occidentalem significasse apud Giraldum Cambrensem, & Nennium legimus; sed quid velit illud *Colana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numismata Romanorum, hypogæa sæpiùs aperta, situs ad viam militarem & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per planitiem herbidam quam **Ancasterheath** vocamus, tot enim inter *Croco-calanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Grantham. Post *Paunton*, visitur *Grantham*, oppidum non infrequens, schola à Richardo Foxo Wintoniensi Episcopo, & templo specioso exornatum, cuius sacra pyramis admirandam in altitudinem surgit, & fabulis est famigerata. Sub hoc iuxta *Herlaxton* viculū, æneum vasculum patrum memoria, aratro erutum fuit, Cassis aurea. in quo cassis aurea antiquissimæ formæ gemmis distincta reperta, quæ dono data Catherinæ Castiliæ Henrici VIII. dotariæ.

Hinc

Hinc longo cursu Withama in Septentriones fertur, non procul à *Somerton* castro, quod Antonius Beccus Episcopus Dunelmensis construxit, Edwardoque primo donauit, & paulò pòst dono accepit Guilielmus de *Bellomonte* cognatione stirpi Franciciæ annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagauit, quæ superiori sæculo quodammodo desijt, cùm Vicecomitum vltimi soror & hæres nuberet Ioanni Domino Louell de *Tichmersh*. Sed de hac familia antea in Leicestrensi Comitatu diximus. Paulatímque inde in Euroaustrum vergens fluuius per palustrem regionem infra **Boston** in mare Germanicum se exonerat, cùm Kesteuenam à Septentrione circumscripserit. Somerton. Lib.Dunelm. Domini de Bello-monte.

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agri tertia *Lindsey*, Bedę *Lindissi* ab vrbe primaria nominata, quę Heilandia, & Kesteuena maior vasta fronte in Oceanum procumbit, quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occasum Trenta flumine, ad meridiem à Kesteuena *Withama* illo, & * fossa incili sciungitur, quam Henricus Primus per septem milliaria à Withama in Trentam perduxit, vt Lincolniensibus ad subuehenda necessaria vsui esset. Quà Trentam attingit hæc fossa, *Torksey* Saxonicè Tuncesiz sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (vt in libro quo Angliæ censum descripsit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenses in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios si quando hac iter haberent, nauigiolis suis per Trentam deueherent, & Eboracum vsque deducerent. Quà verò hæc fossa Withamæ coniungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet, quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britanni *Lindcoit*, à syluis (pro quo perperàm alicubi scribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino situ, vel quòd Colonia fuerit, non ego dixerim. Saxones Linoocollyne, Linocyllancearτep, Normanni *Nichol*, nos **Lincolne**, Latini *Lincolniam* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in Diuina sua sapientia, Lindsey. * Fossedike. Houedenus. Torkesey. Domesday Booke. Lindum. Lincolne.

Lindisiæ columen Lincolnia, siue columna,
Munifica fœlix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetustiori nomine *Lindim* dictum, sed nullâ tamen authoritate suffulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Nechamus

chamus qui fluuium ante 400. annos *Withamam* hoc carmine dixit.

Trenta tibi pisces mittit Lincolnia, sed te
Nec dedignaris, Withama paruus adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere. Withamam enim ad **Swanpole** sub vrbem diffusiorem fuisse, qui etiam iam satis diffusus, à ciuibus accepi, & vt **Lindaw** Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternumque* Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia nostra video *Tallhin, Glanlhin, Linlithquo*, oppida ad lacus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, vbi Withama in ortum se deflectit, & tribus modicis alueis diuisus inferiorem vrbis partem alluit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine in quod difficili ascensu scanditur fuisse opinantur, in quo Nennius Eluodugi discipulus Vortimerum bellicosum Britannum sepultum fuisse tradit. Saxones autem hoc diruto, primùm Australem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiérunt, posteà ad fluuium descendêrunt, in loco qui *Wickanforde* dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obsepsêrunt. Quo tempore, vt inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum prouinciæ Lindissi, præfectúmque Lindocollinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primùm cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto, vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur.* Dani deinceps semel atque iterum expugnârunt, primùm prædatoriæ illæ turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorsit, deinde Canutus, à quo Etheldredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortitèr hinc exturbaret, Angliámque amissam præter spem recuperaret. Edwardo Confessore regnante erant, ex Censuali Angliæ libro loquor, 1070. *mansiones hospitatæ, & duodecem Lageman habentes sacam & socam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburiensis, *vna ex populosioribus Angliæ vrbs erat, emporium terra marique venientium*, & vt libro illo Censuali videre est, eo tempore DCCCC. *Burgenses* in hac censebantur *plurimaque mansiones vastatæ erant*, CLXVI. *propter Castellum. Reliqua* LXXIIII. *vastatæ sunt extra metam Castelli non propter oppressionem Vicecomitis & ministrorum, sed propter infortunium & paupertatem, & ignium exustionem.* Guilielmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem in collis supercilio castrum munitissimum excitauit, & eodem ferè tempore

pore Remigius Episcopus Dorcestrensis ad ornamentum sedem suam Episcopalem Dorcestriâ quæ in remotissimo erat diocœseos angulo, & tenue oppidum huc transtulit. Cúmque iam Ecclesia illa concidisset, quam Paulinus posuerat, *Remigius ille mercatis prædiis in ipso vrbis vertice, iuxta castellum* (vt habet Henricus Huntingdonensis) *turribus fortissimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, fremente Eboracensi præsule, qui loci ius sibi vendicauit, construxit Ecclesiam, & in ea prebendarios* XLIIII *locauit. Quam posteà* (vt ait ille) *combustione deturpatam subtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolniensis munificentissimus Episcopus, de quo Guil. Malmesb. *Quia ipse pro exiguitate corporis penè portentum hominis videbatur, luctabatur excellere & foris eminere animus.* Et inter alia cecinit eius temporis Poëta.

Qui dare festinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederat, nondum se credit habere.

Nec sanè hi duo, sed etiam Robertus Bloet, qui ante Alexandrum sedet, R. de *Beaumeis*, Hugo Burgundus & successores hoc opus quod non vnius Episcopi esse potuit ad eam magnificẽtiam quæ nunc cernitur, paulatim perduxerũt. Certè vt maximo sumptu, ita insigni venustate & artificio raro tota surgit, præcipuè verò propylęum illud ad partem occidentalẽ, quod aduentantium oculos ad se quasi rapit, & allicit. In hac Ecclesia etsi plura sunt sepulchra Episcoporum, & aliorum, memoranda tamen solummodò videntur illud Catharinæ Swinfordiæ quæ fuit vxor tertia Io. Gandauensis Ducis Lancastriæ, materque familiæ Somersettensis, & quæ iuxtà consepelitur Ioanna eius filia, vxor secunda Radulphi *Neuil* primi Westmorlandiæ Comitis quæ maritum prole beauit numerosa.

Horum diocœsis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum Ecclesia contenti erant Episcopi Sidnacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est, vt sua magnitudine laborârit, & licèt Henricus secundus Eliensem prouinciam, & Henricus VIII. Petroburgensem & Oxoniensem detraxerit; iurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & parochiales Ecclesias 1247. plùs minùs in sua diocœsi habet. Episcopi huic sedi, & multi & magni post Remigium præfuerunt, sed instituti non est mei enumerare: Nec enim Roberti Bloet, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia 50000. 12. libris

mulctauit

mulctauit, causatus quòd non optimo iure ipsam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui insanis substructionibus ad insaniam delectatus pluribus meminero, nec Hugonis Burgundi, cuius corpus Rex Ioannes *cum suis Comitibus vt obsequium*, inquit author meus, *Deo & Sancto præsuli præstaret*, humeris suis tumulandum portauit. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Grostest*, vir & literis & linguis suprà quàm credi possit, in illa ætate eruditus, *terrificus Papæ redargutor, regis sui monitor, & veritatis amator, prælatorum corrector, Presbyterorum director, clericorum instructor, scholarium sustentator, populi prædicator, scripturarum sedulus perscrutator, Romanorum malleus, &c.* Alter est præceptor mihi semper obseruandus reuerendissimus pater Thomas Cooperus, de Repub. literaria, & Ecclesia meritissimus, è cuius schola me prodiisse & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintoniensem sedem translatus successorem hîc habuit reuerendiss. patrem W. Wicchamum virum pium iuxtà ac doctissimum. Vrbs etiam ipsa diu floruit, ab Edwardo tertio in *Stapulam*, quam vocant, id est, in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium constituta, Quæ quanquam grauioribus malis non sit conflictata, semel incensa, semelque frustrà obsessa à Stephano rege, qui ibi oppressus, & captus, & expugnatam ab Henrico III. cùm Barones seditiosi, qui euocassent Lodouicum Francum ad Regnum Angliæ capessendum contra illum propugnarent, non magnum damnum fecit. Incredibile tamen est, quantùm quasi vetustate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ auorum memoria habuit, vix octodecem iam supersũt. Distat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII. part. scrup. XII. ab vltimo Occidente part. XXII. scrup. LII. Vt à Stanfordia ad Lincolniam via illa militaris Romannorum rectà ducit, ita à Lindo in Septentrionem, sublimi & recto tramite per decem plùs minùs milliaria procurrit & inde ad occasum deuergit, humilique iam solo eius agger vix conspicitur, & per *Axelholme* Danum siue *Dancastriam* duxisse vulgò creditur. Sed ego cursum quem incæpi persequar.

R. Houeden. — Obijt 1253. — Math. Paris. & Anonymus Chronographus. — The Staple. — High-dike.

Withama iam Lindum prætergressus haud procul à *Wragbye* defluit membro Baroniæ *Trusbutt* dictæ, cuius per Rossos Barones titulus ad *Manours* qui nunc sunt Comites Rutlandiæ est delatus. Inde nobilis olim cœnobij Beardenam siue *Peartaneu*, vulgò Bardney, parietinas vidit, vbi Regem Oswaldum tumulatum,

Barones Trusbutt. — Bardney.

latum, vexillúmque ex auro & purpura tumulo superimpositum prodit Beda. Non satis habuerunt monachi Christianissimum hunc Heroëm Oswaldum celebrare nisi rebus ab eo gestis miracula assuerent ridicula. Manum verò eius hîc incorruptam superfuisse multis seculis crediderunt maiores, scripsítque Poëta satis antiquus. *Oswaldi vexillum*

Nullo verme perit, nulla putredine tabet
Dextra viri, nullo constringi frigore, nullo
Dissolui feruore potest, sed semper eodem
Immutata statu persistit, mortua viuit.

Bano deinde fluuiolo augetur qui è mediâ Lindseia primùm per *Hornecastle* defluit, quod olim erat Adelizæ de *Condia* & solo æquatum Stephano regnante, postcà Baronia Gerardi de *Rodes*, nunc, vt accepi, Carleolensis Episcopi. Inde per *Scriuelby* Manerium Dimockorum qui illud tenent hæreditariò à *Marmionis* per I. *Ludlow* deuolutum, per *seruitium magnæ Serientiæ* (Iurisconsultorum verbis nunc vtor) *videlicet, quòd quandocunque Rex aliquis Angliæ coronari debeat, tunc Dominus huius Manerij qui pro tempore fuerit, vel aliquis nomine suo si idem impotens fuerit, veniet bene armatus pro guerra super vno bono dextrario in præsentia Domini Regis die Coronationis suæ: & proclamari faciet, si aliquis dicere voluerit quod dictus Dominus Rex non habet ius ad regnum suum & coronam suam, promptus erit & paratus ad defendendum ius Regis, & regni sui & dignitatis Coronæ suæ per corpus suum versus ipsum & alios quoscunque.* Inferiùs *Banus ad* Tattershall oppidulum regione palustri satis commodè positum, castro de cocto latere, magna ex parte extructum, & Baronibus suis notum, Withamam influit. Produnt enim Eudonem & Pinsonem Normannos nobiles quasi fraterna necessitudine inter se coniunctos Guilielmi primi munificentia possessiones in hoc tractu accepisse plurimas, quas ita inter se diuiserunt, vt *Tattershall* Eudoni cederet quam per Baroniam teneret, à cuius posteris per *Dryby* & *Bernakos* ad Radulphum Cromwell deuenit, cuius filius eodem nomine qui sub Henrico sexto magnus Angliæ Thesaurarius sine prole è vita migrauit. Pinsoni autem obuenit *Eresby* quæ non longè abest, à cuius prole per *Bekos* hæreditas ad Willoughbæos transmigrauit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla accesserunt per vxores non solum ab Vffordis Suffolciæ Comitibus; sed etiam à Dominis de *Welles* qui vnà secum attulerunt magna hæredia familiæ de *Engain* antiquæ nobilitatis & magnæ potentiæ in hoc

Hornecastle. *Dimock.* *Inq. 23 E. 3.* *The Kings Champion* *Fines Mich. Anno 1. H. 6.* *Tattershall.* *Cromwell.* *Eresby D. Willoughbæi.* *Domini Welles.* *Domini de Engain.*

tractu iam inde à Normannicis temporibus. Ab his Willoughbæis ex matre prognatus est Peregrinus Berty nunc Baro *Willoughby* de *Eresby*, vir animi magnitudine & militari virtute longè clarissimus. Iam mari proximus *Withama* alterum anonymum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes *Bollinbroke* castrum humiliori situ è saxo friabili à Guilielmo de *Romara* Lincolniensi Comite extructum, Aliciæ Laceiæ ab Edwardo secundo ereptum quòd illo inuito sibi maritum acceperat, & Regis Henrici quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bollingbroke* cognominatus. Quo tempore inter prædia illa honoraria quæ *Honores* vocantur, censeri cœpit. Hoc verò recepto, infra Boston, vt diximus, mari se tandem confundit.

Lib. Stanlow.

Bollingbroke.

Ab hoc ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ad ABVM vsque æstuarium, frequentioribus vbique æstuariolis lancinatum: rariores autem habet vrbes, quia rari sunt portus, & arenosi puluini passim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis verò Wainfleete, vel hoc nomine, quòd Guilielmum *Wainfleet* Wintoniensem Episcopum Collegij Magdalenensis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde *Alford* quod mercatum debet Leoni Domino *Welles* qui hoc ius ab Henrico sexto Rege obtinuit. Familia verò illa de *Welles* admodum antiqua erat & illustris; vltimus autem Regis Edwardi quarti filiam vxorem habuit, & Vicecomes *Wellensis* ab Henrico VII. creatus sine prole obijt. Hæreditas verò per fœminas *Willoughbæis, Dimocis, Delalaundis, Hois*, &c. obuenit. Posteà *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen impertijt, qui *Cokerington* subluit caput olim Baroniæ de *Scoteney*. Et inde Grimesby quod Sabini nostri, qui quod volunt, somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quòd Hauelocum regium Danorum puellulum expositum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in regis coquina primò lixa, & posteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gessit, illis dignissima qui anilibus fabulis noctem solent protrudere.

Wainfleete.

Alford.

Barones Welles.

Grimsby.
Eulogium.

Vix sexto hinc milliari interiùs antiquum apparet castrum quod hodie Castor, Saxonicè Ðuangcaster, & Thongcaster, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet, a corio scilicet dissecto, quemadmodum *Byrsa* notissima illa arx Carthaginiensium. Perhibent enim Annales nostri Hengistum Saxonem,

Castor.
Thong caster.

Byrsa.

Saxonem, debellatis Pictis, quum amplissimas alibi possessiones accepisset, hoc etiam loco tãtum terræ à Vortigerno impetrasse, quantum bubulo corio in tenuissimas corrigias (**Thongs** nos vocamus) secto circumdare possit, in quo hoc castrum posuit. Vnde quidam qui Britannicæ historiæ Epitomen carmine scripsit, Virgilianos versus sic conuertit ;

Accepitque solum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circumdare tergo.

A **Grimesby**, retrahit se littus, magno flexu vt *Abum* æstuarium siue *Humber* admittat, per *Barton* vbi nunc traiectus in Eboracensem tractum celeberrimus. Sub hoc *Ankam* fluuiolus in *Humber* exoneratur qui *Glanford*, siue vt alij volunt *Langford* tenuem mercatum alluit, propè quem *Kettelby* familiæ Tirwhittorum equestri dignitate preclaræ sedes, Olim verò vt ex nomine colligas, *Ketelli* cuiusdam (quod nomen erat vsitatum Saxonico Danico seculo) habitatio. *Bye* enim habitatio, & *Bian* habitare Saxonicè significat, vnde tot loci & alibi in Anglia, & præcipuè in hoc Comitatu in *Bie* terminantur. Magis verò ad occasum in Humbrum etiam Trenta flu. longo confecto cursu suscipitur ad *Eirmni* (sic enim ostium vocat historiarum Eulogium) quum eò vsque à **Fossedike** fabulosa ripa hunc agrum terminauerit, delapsus primùm haud procul à *Stow*, vbi Godiua vxor Leofrici Comitis monasterium construxit, quod ob inferiorem situm sub collibus, sub promontorio *Lincolnia* positum dicit H. Huntinodonensis. Inde prope *Knath* habitationem nunc Baronis *Willoughby* de *Parrham*, olim familiæ Baronum de *Darcy*, quibus plurimùm cùm honoris, tum possessionis per filiam & hæredem de *Meinell* accessit. Profluxit hæc D'arciorum familia ab antiquiori, à Normanno scilicet de *Adrecy* siue *D'arcy* de *Nocton*, qui summa æstimatione floruit sub Henr. III. cuius posteri monasteriolum sacrarum virginũ ad *Aluingham* in hoc Comitatu dotarunt. Sed dignitas hæc quasi extincta cùm Normãnus vltimus in recta linea antiquiori, duas tantùm reliquerit sorores, quarum altera Rogero *Pedwardino*, altera P. *Limbergho* in vxorẽ data fuit. Inde *Trenta* ad *Gainesborrow* decurrit, Danicarũ nauium statione, & Sueni *Tingskege* Danici tyranni fato nobile oppidulũ, qui illic postquam regionem diripuisset (authore Matthæo Westmon.) ab incerto quopiam confossus meritas sceleris pœnas demùm persoluit. Multis pòst sæculis possessio erat Guilielmi de *Valentia* Comitis Pembrochiæ qui ius feriæ ab Edwardo primo obtinuit,

Tirwhit. *Bie, quid.* *Stow.* *Knath.* D'arcy de Nocton, & Knath. *Fines 29.E.3.* Grainsborrow.

à quo Comite profluxerunt per *Comingios* Atholię Comites Scotos, & Percios, Barones de *Borrowgh* de quibus anteà in Surreia.

Barones de Borrowgh.

In hac Comitatus parte olim fuit vrbs *Sidnacester* quæ sedem episcopis huius tractus præbuit, qui Lindiffarorum dicti fuerunt Episcopi, verùm ita iam disparuit, vt cum nomine ipsæ etiam ruinæ perijsse videantur. Nec prætereundum quod in hoc tractu apud *Mellwood* floret clara & equestris familia de S. *Paulo*, *Sampoll* corruptè vocant, quam semper existimaui fuisse ex antiqua Castilionea stirpe Comitum de S. *Paulo* in Gallia: sed Lucemburgica quæ gestant insignia aliud innuunt, nimirum è Gallia deuenisse ex quo stirps illa Castilionea (quod ante ducentessimum plùs minùs annum accidit) per nuptias Luxenburgicæ fuerit insita.

Sidnacester.

S. Paulo.

Super hoc *Trenta*, *Idel*, & *Danus* flumina ita suis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Insulam amnicam **Axelholme**, Saxonicè Eaxalholme, quæ Lincolniensis agri pars est, amplectantur. Longitudine x. mill. ab Austro in Septentrionem, latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, palustris est, & fruticem odoriferum (*Gall* vocant) profundit: in media, quà leuiter surgit, ferax est, & fertilis, linumque magna copia præbet, nec non Alabastritem, qui tamen minùs solidus albarijs & emplastris magis, quam alijs vsibus conuenit. Primarium oppidum olim *Axel* nunc *Axey* vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis **Holme** qua pro insula vsi sunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ita sparsim habitatur: castri tamen aream ostendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qui tunc magnam insulæ partem possederunt, spectauit. Hoc verò opinor esse antiquum illud oppidum quod Antonino AGELOCVM, & alibi corrupto & nomine, & numero SEGELOCVM vocatur. Nec mea me, vt spero, fallit opinio, *Axel* enim ad *Agelocum* satis accedit (cùm Britanni literam X. non agnouerint) ad viam militarem Rom. adsidet, & ibi fuit castrum ab antiquo dirutum. Anno 1174. vt scribit vetus Chronographus *Rogerus de Mowbraio à fidelitate Regis senioris recedens, in insula Axelholme castellum ab antiquo dirutum reparauit. Ad quem multitudo Lincolniensium nauigio transuecta, castellum obsedit, constabularium & milites omnes ad deditionem coegit & castellum subuertit.* Superiùs est *Botterwic* cuius dominum Edmundum Sheffeld, primum ex hac familia Baronem *Sheffeld* de *Botherwic* creauit Rex Edwardus Sextus qui vitam patriæ

Axelholme.

Galle frutex.

Alabastrites.

Agelocum.

Segelocum.

contra rebelles Norfolcianos profudit, cùm ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia suscepisset Ioannem Baronem secundum, patrem Edmundi, qui nunc floret Georgiani ordinis Eques honoratissimus.

Comites suos Lincolniensis hic ager iactat post Eggam, qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones qui tantùm officiarij erant Comites, Gulielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari sorore, & Rogero de *Romara* natum, cui defuncto (nec enim filius qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vsi sunt) Gilbertum de *Gant* substituit Stephanus, Eo mortuo Simon de *S. Licio Iuuenis* filius Comitis Simonis (verba Roberti Montensis qui sub id tempus vixit legis) *cùm careret terra dono Regis Henrici secundi accepit filiam eius vnicam cum honore eius.* Eo mortuo, Ranulphus sextus Cestrię comes (Lucia enim iam tertiò nupserat Ranulpho tertio Cestrensi) hunc honorem tandem ab Henrico III. Rege consequutus est, qui paulò ante mortem Hawisæ sorori suæ, vxori Roberti de *Quincy* per chartam Lincolniæ Comitatum dedit, Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & hęredibus quos è Margareta filia sua susciperet, Ille verò Edmundum suscepit, qui ante patrem defunctus hunc paternum honorem filio suo Henrico reliquit, qui vltimus ex ea stirpe Comes fuit. Cum enim filij eius immatura morte prærepti essent, & tantùm filiola Alicia superesset, illam nouennem Thomæ filio Edmundi Lancastriæ Comitis desponsauit ea lege, vt si *ipse sine hæredibus de corpore suo decederet, aut si illi sine hæredibus de corporibus suis genitus moreretur, eius Castra, Dominia &c. remanerent Edmundo Comiti Lancastriæ & eius hæredibus in perpetuum.* Alicia verò ex Thoma marito prolem suscepit nullam. Sed cùm Thomas maritus capite truncaretur, illa quæ impudicis moribus labeculam sibi non minimam aspersit, Ebulonem *Le Strange* quocum familiariùs vixerat in maritum sine * principis assensu assumpsit, qui hinc irritatus in eius possessiones inuolauit quas omnes, cùm Alicia iam grandæua diem obijsset sine sobole, Henricus Comes Lancastriæ nepos Edmundi ex filio secundo amplissimum hoc patrimonium ex forma transcriptionis quam modò dixi, accepit, quod iam inde Lancastrensi familiæ accreuit. Nomine tamen Lincolniensium Comitum honorauêrunt Reges Angliæ Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolciensis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha nostra Serenissima Edwardum Baronem de *Clinton*, & magnum Angliæ

Lincolniæ Comites.

*

1.H.2.

*

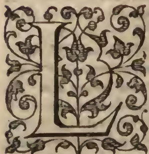
Lib. Monast. de Stanlow.

* Edw. 2

gliæ Thalassiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius honoratiss. Henricus hodie gaudet.

In hoc Comitatu Parochiæ sunt plus minus 630.

Nottinghamshire.

Incolniensi ab Occasu confinis est qui multò minor Comitatus Nottinghamiensis, Saxonibus Snotengaham-scyre, nobis **Nottinghamshire**, à Septentrione Eboracensi, ab occasu Derbiensi, à meridie Leicestrensi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobilissimum, influentésq; riuuli fœcundant: Occiduam partem saltus de *Shirewood*, longè se porrigens totam occupat. Hanc quòd arenosa sit **The Sand**: illam quòd argillacea, **The Clay** vocant incolæ, & in has duas partes regionem suam distribuerunt.

Trenta fl. *Trenta*, Saxonicè Treonta (quam *Triginta* Latinè quidam minoris notæ antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille humerus designatur, appellârunt) longo itinere emenso, vbi primùm se in hunc agrum intulerit & *Clifton* quæ familiæ antiquæ Cliftonorum & sedem & nomen dedit, præterfluxerit, *Linum* amniculum ab Occasu suscipit, qui exoriens iuxta *Newsted*, id est, *Nouus locus*, vbi olim Monasteriolum posuit R. Henricus Secundus, nunc vetustæ familiæ Buronorum sunt ædes qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus hoc in agro & Lancastrensi florentissimo sunt oriundi, fertur proximè *Wollaton* vbi ædes prospectu lætissimo, & summo artificio sanè magnificas maximis impensis Franciscus Willoughbæus Eques auratus nostra memoria extruxit. Deinde *Lenton* alluit, quondam cœnobio quod S. Trinitati posuit Guilielmus *Peuerell* filius Nothus Regis Guil. Conquestoris, nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipsos ferè *Lini* & Trentæ confluentes, decliui situ locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, vrbs præcipua **Nottingham**, emollito verbo pro Snotengaham. Sic enim Saxones dixêrunt à subterraneis speluncis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationem excauauit antiquitas

Margin notes: *Lin. fl.* (beside "quæ Cliftonorum"); *Byron.* (beside "dulpho de Buron"); *Wollaton.* (beside "& Lancastrensi"); *Lenton.* (beside "tus nostra memoria"); *Nottingham.* (beside "præbuit, vrbs præcipua").

antiquitas sub præruptis illis saxis in Australi parte quà Linum fluuiclum despectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Asserius Latinè *Speluncarum domum*, & Britannicè *Tui ogo bauc*, quod idem planè denotat. Vrbs est loci ingenio amœna, hinc ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copiosa. Hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum (licèt fossili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc pisces *Trenta* largè suppeditat. Vnde barbarum vsurpat versiculum:

*Limpida sylua focum, *Triginta dat mihi piscem.* *Trent.

Amplitudine denique structura, tribus elegantibus templis, foro longè pulcherrimo, & munitissimo castro est sanè speciosa. Castrum illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quò loci arcem quondam fuisse creditur, qua Dani freti Ætheredi, & Alfredi obsidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obsidionem soluerint, & vasa conclamârint. 868 Cùm enim Dani hanc occupassent, *Burthredus Merciorum Rex*, (vt author est Asserius) *& Mercij nuncios ad Ætheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrem dirigunt suppliciter obsecrantes, vt illis auxiliarentur, quò possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facile impetrauerunt. Nam illi fratres non segniùs promissione congregato ex omni parte immenso exercitu, Merciam adeunt, & vsque ad* Snottengaham *bellum vnanimiter quærentes perueniunt. Cúmque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reuersi sunt.* Posteà verò Edwardus Senior villam Bridgefford è regione posuit, & mœnibus quę iam corruêrunt, ipsam vrbem inclusit; quorum tantùm reliquias ad occiduam partem vidimus: Pauciisque interiectis annis Edwardi scilicet Confessoris tempore, vt est in Censuali illo Angliæ libro, 173. Burgenses numerabantur, *& de duobus monetarijs* 40. *solidi Regi soluebantur. Aqua etiam Trenta, & fossa, & via Eboracum versus custodiebantur, vt si quis impediret transitum nauium, emendare habuit per quatuor libras.*

Castrum autem quod nunc cernitur, & author, & operis magnitudo nobilitant; Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque & manu ita munitum erat*, (authore Guilielmo Neubrigensi) *vt sola inedia, si defensores idoneos habeat, expugnabile videatur*. Posteáq; Edwardus 1111. magnis impensis instaurauit, & splendidis ædificijs adornauit. Nec temporum

inclinationibus communem magnis castris sortem subijt; nunquam expugnatum. Frustra semel obsessum ab Henrico Andegauensi, quo tempore ædificia adiuncta succendêrunt præsidiarij milites. Semel etiam ex improuiso captum à Roberto Co-
1175 Rog. Houeden. pag. 307. b. mite de *Ferrarijs* in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis spoliauit. Castellani multa referunt de Dauide Scotorum Rege in hoc captiuo, & Rogero de *Mortuomari* Marchiæ Comite per subterraneum meatum hîc deprehenso, qui, quòd fidem in patriam præ Scoticis nummis vilem habuerit, & alia scelera vasto animo designârit, posteà suspendio perijt. Certè in prima castri area per multos gradus descendimus lumine accenso in cryptam subterraneam & concamerationes ex ipso saxo excisas in quarum parietibus scalpuntur historiæ passionis Christi, & alia manu, vt ferunt, Dauidis 2. Regis Scotorum qui ibi in carcerem conditus. In superiori verò castri parte quæ sublimè in rupe surgit, per plures gradus in aliam etiam subterraneam cauernã etiam deuenimus quam *Mortimers hole* vocant, quòd in
Mortimers hole. *Mortimeri latebra* ea delituit Rogerus ille de *Mortuomari*, cùm iam mali conscius sibi malè metueret. Cæterùm hæc vrbs Polum Borealem L I I I. grad. sublimem aspicit, ab vltimo verò Occidente X X I I. partes, X I I I I. scrup. numerat.

Hinc clementi alueo præterit Trenta per *Holme* a dominis *Holme Pierpount* dictam quorũ vetus & nobilis est familia, & ex
Pierpount. *Baronia de Shelford.* qua Rob. de *Petra Ponte* siue *Pierpount* inter regni Barones ad Comitia Parlamentaria ab Edw. I I I. euocatus erat: ad *Shelford* præclaræ equestris stirpis Stanhoporum sedem, quorum splendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Baronia verò olim erat Radulphi *Hanselini*, per cuius filias ad *Bardolphos* & *Eueringhamos* descendit. Vnde aquas suas deuoluit ad *Stoke* viculum exiguum, sed non exigua strage signatum, vbi Ioannes
Battaile of Stoke. 1487. *Delapole* Comes Lincolniæ qui regni hæres à Richar. III. destinatus, cùm sibi viam ad regnum Henrici V I I. interuentu præclusam videret pro ementito principe hîc se contra verum Regem seditiosè opposuit, & cum suis fortiter occubuit. Haud pro-
Suthwell. cul **Suthwell** Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Mariæ sacra, non splendida illa quidem, sed firma, opulenta, antiqua & celebris surgit. Quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cùm huius agri incolas in *Trenta* flu. sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hîc palatium peramplum, & tria adiuncta

adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatem esse quam Beda *Tio-vul-Fingacester* vocat, firmius credo, quòd quæ ille de Paulino baptizante in Trenta iuxta *Tio-vul Fingacester* retulerit, hoc in loco facta fuisse priuata huius ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde ab ortu *Snite* fluuiolus Trentæ illabitur, qui cùm tenuis sit irrigat *Langer* Dominis suis Tibetotis, siue Tiptoftis qui postea Wigorniæ Comites celebrem, & *Wiuerton* quæ ab *Heriz* viro hoc in tractu quondam claro per *Brettos* & *Caltoftos* ad *Chaworthos* deuenit, qui è Cadurcis in Gallia nomen, & à Domino de *Walcheruill* stemma deducunt. *Tio-vul-Fingacester.* *Tiptoft.* *Chaworthi, siue de Cadurcis.*

Iam Trenta se dispescit, & oppidum satis amplum subluit **Newarke**, quasi *Nouum opus* dictum, à nouo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, vt vocat Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Qui vt antiqui historici verbis vtar, *Cùm esset cordis lautissimi hoc, & aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam huiusmodi extructio Episcopalem honestatem minùs decere videbatur: ad tollendam illius extructionis inuidiam, & quasi expiandam maculam totidem monasteria construens, collegis religiosis impleuit.* Nihilominùs hanc vanam in militari episcopo opum profusionem sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quàm munitiora loca in suam redigere potestatem, eò præsulem istum carcere, & inedia adegit, vt hoc, & alterum ad *Sleford* castrum, velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Nec aliud quippiam hîc memorabile accidit, nisi quòd Rex Ioannes impeditissimum turbulentæ vitæ cursum in hoc confecit. Hinc fluuius se colligens rectà in Septentriones, viculis consitus defertur, nec memorandum quicquam habet priusquam ad *Axelholme* insulam (de qua diximus) peruenerit. *Newarke.* * 1216.

In occidua huius agri parte (**The sand** vocant) **Shirewood**, quam alij *Limpidam syluam*, alij *Præclaram syluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmque rami complicati ita syluas commiserunt, vt calles vix singulis perui j essent, nunc verò rarior est, infinitas tamen damas, & surgentes in cornua ceruos alit, oppidáque habet nonnulla in quibus **Mansfeld** prælucet, copiosum admodum forum, cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familię Mansfeldiæ in Germania suam antiquitatem asserunt, primúmque Mansfeldiæ Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt, & *Shirewood.* *Mansfeld.*

hinc

hinc accersunt. Reges verò nostri huc quondam venandi studio allecti se recipere solebant, & vt ex Inquisitione antiqua ipsa verba habeas. *Henricus Fauconberge tenebat Manerium de Cukeney in hoc Comitatu in Sergientia per seruitium ferrandi palfredum Regis quando Rex veniret ad Mansfeld.* Ex hac sylua scatent multi riuuli qui Trentam petunt, præcipuus verò *Idle* censetur, ad quem anno salutis 616. Etheredi potentissimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehensa plusquam hæsitauit. Cùm enim anteà fœlicissimè semper pugnasset, hîc versa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluuiolus haud procul à *Markham* viculo quidem tenui, sed qui nomen indidit Markhamorum familiæ & vetustate, & virtute admodum insigni, cui maximum decus erat I. Markham qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate iustitiæ clauum tenuit (quod in historijs Anglicis velim legas) vt gloria nullis seculis intermoriatur. **Idleton** viculus rusticanus superiùs huic fluuio apponitur. AGELOCVM fuisse quod Antoninus memorat, & alibi, SEGELOCVM dicit, corruptéque Agelocum, pro Adelocum à librarijs conceptum nonnulli existimarunt. Ab hoc sex ad occasum milliaribus abest *Workensop*, quod etiam *Roadford* alibi dicitur, lætissimo Glycyrizæ prouentu notum & Comitis Salopiæ ædibus præclarum, quas extruxit nostra memoria Georgius Talbottus Comes Salopiæ ea magnificentia quæ Comite tanto digna, & non inuidenda. Ad Talbottos verò à Louetostis primis huius dominis sub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum cum lauta hæreditate deuolutum est. E quibus G. *Louetost* tempore Henrici primi Monasterium hîc posuit, cuius ruinas ad orientalem oppidi partem inter lætissima pascua vidimus; pars verò Ecclesiæ occidentalis adhuc superest duabus sacris turribus admodum conspicua. Paulò superiùs ad eundem fluuium *Blithe* mercatum celebrem conspeximus, quem Bulleum, vel *Busly* Normannici generis nobilem castro muniuisse accepimus, sed ne rudera eius iam comparent, ita omnia delet temporis vetustas. Monasteriolum verò posuerunt Rogerus *Busly* & Fulco de *Lisieurs*, & hoc vltimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum, præter *Scroby* Archiepiscopi Eboracensis oppidulum in ipso confinio locatum.

Idle. Markam. Idleton. Workensop. *Glycyrrhiza.* Blith.

Guilielmus cognomento *Conquestor* huic agro Guilielmum

Peuerell

Peuerell filium suum nothum non Comitis, sed Domini de *Nottingham* titulo præfecit, cui natus est filius qui ante patrem obijt, & illi itidem filius eiusdem cognominis, quem Henr.II.hæreditate exturbauit quòd Ranulpho Cestriæ Comiti venenum miscuerit. Sub id tempus Robertus de *Ferrarijs*, qui Nottinghamiam diripuit in Donatione quam fecit Ecclesiæ de *Tuttesbury* hoc vsus est titulo, *Robertus Comes iunior de Nottingham.* Sed posteà Comitatũ & Castellum de Nottingham cum omni honore de *Peuerel* Ioanni fratri donauit & confirmauit Rex Richardus primus. Longo pòst tempore hoc titulo Richardus secundus Ioannem de *Mowbray* insigniuit qui cùm iuuenis sine prole diem obijsset, successit Thomas frater qui Dux Norfolciæ creatus, & statim in exilium eiectus, genuit Thomam Comitem Marescallum capite ab Henr.IIII. obtruncatum, & Ioannem *Mowbray*, qui vti filius & nepos fuerunt itidem Duces Norfolciæ. Sed cùm eorum proles mascula defecisset, Richardus tertius Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum vterque nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt. Nuperq; 1597. Elizabetha eodem honore Carolum Howardum summum Angliæ Thalassiarcham qui à *Mowbrayis* genus ducit, (vt est in *Chartâ Creationis*) ob operam fortiter fidelitérque bello nauali contra Hispanos 1588. & Gadium expugnatione 1596. nauatam (qui hîc rei nauali, vt illustriss. Essexiæ Comes terrestri, summo cum imperio præfuit) solemni inuestitura exornauit.

Nottinghamia Domini & Comites. *Lib. M. Linton* *Matth. Paris, pag. 126.* *Vide Comites Derbiæ.* *M. Paris. pag. 204.* *Houeden. pag. 373. b.* *Inq. 6. Rich 2.*

Visuntur in hoc agro Ecclesiæ Parochiales. 168.

Darbishire.

OCciduum Nottinghamiensium latus claudit Prouincia Darbiensis, Saxonicè Deorbi-ꞅcyꝑe, vulgò **Darbishire**, quæ & ipsa clauditur ad medium Solem agro Leicestrensi, ad occidentem Staffordiensi, ad Aquilonem Eboracensi, forma quasi triangulari, sed non æquilatera. Ab apice enim qui ad austrum, vix sex pass. mill. patet, ita vtrinque exspatiatur, vt quà Septentriones

nes spectat, triginta plùs minùs mill. pass. in latitudine occupet. In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profusus, nigrantibus è terra aquis in Austrum deuolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi, apicem Australem intersecat. Pars orientalis & meridionalis culta, fœcunda, & viuarijs frequens est. Pars occidentalis vltra Deruentionem, **Peake** vocamus, tota petrosa, montibus, & asperitis sterilescit, plumbi tamen prouentu opulenta, & ouibus pascendis satis commoda.

In australi angulo primùm quod memorandum est, se conspectui offert *Greisely* castrum plusquam dirutum, quod vnà cum monasteriolo in honorem S. Georgij posuerunt olim *Greislei* Domini, qui à Guilielmo filio Nigelli de *Greiseley* dicto genus repetentes ab ipsa Normanica Angliæ expugnatione ad hæc vsque tempora magna dignitate floruerunt, quam coniugio cum filia & hærede antiquæ familiæ de *Gasteneys* non parùm iam olim auxerunt. Ad *Doue* fl. qui à Staffordiensibus hunc agrum donec *Trentam* inuehitur, separat, præter viculos rusticanos & *Ashburne* mercatum, nihil occurrit: à quo parùm abest *Schirley* vetusta possessio celebris familiæ *Shirleiorum*, qui à Fulchero quodam stemma ducunt, quibus præter vetustatem familiæ plurimùm honoris, & latifundia accreuerunt ex connubijs cum hæredibus *Breosorum*, *Bassettorum* de *Brailesford*, *Stantonorum*, *Louettorum*, &c.

Greisly castle

Greisleiorum familia.

Shirleiorum familia.

Ad Trentam verò vbi primùm Douum admiserit *Repandunum* cernitur, sic historici nostri vocitant, Saxones Hrepandun, & nos **Repton** vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm sepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui suorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cum prece & pretio regnum viginti annos tenuisset, hìc à Danis imperio exutus, vel potiùs splendida regnandi miseria exemptus, documento est quàm lubrico stant loco quæcunque pecunia suffulciuntur. Vix quinq; hinc milliarium interstitio ad Arctum *Deruentio* flu. voluitur, qui vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus deriuans, nunc inter saxa collisus, nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minus milliaria iter quasi rectà in meridiem vrget. In tam longo tamen decursu nihil quod suspiciat habet præter *Chattesworth* ædes sane amplas, elegantes, & suspicien-

Repton.

Burthredus Rex.

Chattesworth.

suspiciendas, quas Guilielm. Candish siue *Cauendish* Eques auratus è nobili, & antiqua familia de *Gernon*, in Suffolcia oriundus inchoauit, & clarissima eius vxor, quæ nunc Salopiæ Comitissa, maximis impensis nuper absoluit.

Quà verò Deruentio in ortum se conuertit, **Darby** cernitur, Saxonicè Nopꞇħ-wopꞇħiᵹ, *& iuxta Danicum linguam*, vt habet Athelwerdus ille vetustus, *Deoraby*, vniuersi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur desumptum vniuerso agro communicauit. Oppidum est nec exiguum, nec infrequens, hoc solumodò nomine antiquis memoratum, quòd grassantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina inopinato impetu trucidatis Danis potita fuisset. Edwardi Confessoris tempore, vt est in libro Censuali, 143. Burgenses habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, solummodò centum superfuerint. *Hi autem ad festum S. Martini reddebant Regi duodecem * trabes Annona.* Nunc verò celebritas est è iuridicis conuentibus pro vniuerso agro, & ceruisia, quam coquit optima, nos **Ale** dicimus detorta à Danica voce *Oela*, non ab Alica vt Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kurw* dixerunt, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioscoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortasse Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim est vinum nostrum hordeaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Πυρογενῆ, καὶ Βρόμον οὐ Βρόμιον. id est, *Spicigenam Bromon, haud Bromium.* Priscus hic est, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idémque saluberrimus, quamuis Henr. Abrincensis Normannus Henrici III. Poëta falsè his versiculis irriserit.

Nescio quod Stygiæ monstrum conforme paludi,
Ceruisiam plerique vocant, nil spissius illa,
Dum bibitur, nil clarius est dum mingitur, vnde
Constat quod multas feces in ventre relinquit.

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis est ex propolia, scilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, sunt enim incolæ omnes quasi propolæ.

Non longè hinc suas agit aquas *Derwentio* vbi terras habuit Radulphus de *Montioye* regnante Edwardo primo, & per *Elwaston* vnde fuit Gualterus *Blunt* quem ad Baronis de *Montioy* dignitatem rex Edwardus IIII. euexit, cuius posteri literarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, & inter illos præcipuè

Darby. Northworthig.

* Thraues of Corne vt videtur

Ceruisia quæ Curmi *Dioscoridi, Anglis* Ale *ab* Oela *voce Danica.*

Barones Montioye.

cipuè Carolus nunc Baro de *Montioy* Hiberniæ Prorex, & Georgiani ordinis sodalis virtute & eruditione ita emicat, vt neminem anteponas, paucos conferas. Sub hoc *Derventio* Trentæ confluit, qui mox *Erewash* admittit limitem in hac parte à Nottinghamiensi Comitatu. Huic adsidet *Sandiacre*, vel vt alij volunt, *Sainct Diacre*, sedes nobilis familiæ Greiorum de *Saindiacre*, quorum hæreditatem adijt iure vxorio Edwardus *Hilary*, cuius filius in Greiorum nomen transiuit, & post paucos annos eius altera hæres Ioannem *Leake* Militem, altera I. Welsh in maritum assumpsit.

Greij de S. Diacre.

In orientali latere ordine succedunt ad Boream **Codenor** olim *Cotenoure*, castrum quod ad Greios Barones spectauit, qui Domini Grey de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo deuenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Ioan. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Heringworth* contraxit cum Elizabetha hærede Henrici Greij postremi Domini de *Codenor*; **Alffreton** deinde cernitur quod ab Alfredo rege constructum denominatúmque credunt, quod suos etiam Dominos habuit hinc de *Alfreton* cognominatos, quorum secundus Robertus filius Ranulphi monasteriolum de *Bello-Capite* vulgò *Beau-chief* in remotissimo huius Comitatus angulo construxit; sed paucis pòst annis, deficientibus masculis, per duas filias eorum hæreditatem adierunt familiæ de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, & *Lathami* in agro Lancastrensi. Pro insignibus erant his gemini, vt vocitant, *Cheuerni* aurei in parma cærulæa, quæ eadem insignia *Musardi* Barones de *Stauely* in hoc agro coloribus commutatis gestarunt, qui defierunt Edwar. primo regnante in *N. Musard*, cuius soror natu maxima *T. de Frescheuill* enupta, cuius posteri etiamnum hîc florent. Superiùs in ipso Comitatus orientali limite est *Hardwic* quæ claræ in hoc agro familiæ nomen impertijt, è qua Elizabetha Comitissa Salopiæ nunc ibi splendida inchoauit ædificia quæ à longè intuentibus se sublimi situ amœnissimo offerunt prospectu. Interiùs cernitur **Chesterfield** in **Scardale**, id est, in *Valle cautibus conclusa*; cautes enim **Skarres** Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum nouum nomen, murorúmque ruinæ astruunt, sed nomen pristinum tempore antiquatum est & extinctum, prælióque tantùm apud authores celebratur inter Henricum III. & Barones, in quo Robertus de *Ferrarijs* vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus

Codenor castle.

Barones Grey de Codnor.

Alfreton.

Insignia Baronum de Alfreton.

Stauely.

Hardwic.

Chesterfield.

uatus deinceps vixit, posterique solo Baronum nomine floruerunt. Parúmque hinc abest *Bolsouer* castrum antiquum paulò æditiùs positum quod ad Hastingos *Abergeuenna* Dominos spectauit ex iure commutationis cum Rege Henrico III. qui cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos distrahi, sororibus Ioannis Scoti Comitis vltimi alias possessiones hinc inde assignauit. *Bolsouer.*

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peaclono, hodie **Peake,** fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Douo citissimo, & lympidissimo flumine à Staffordiensibus secluditur, plumbique est adeò ferax, vt Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno quòd plumbum concesserit, Gallis infenso quibus denegauit, ridiculo errore tradiderint. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutum arbitror, cùm dixerit, *In Britannia summo terræ corio plumbum adeò largè eruitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quotidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuersis iuxta **Creach,** & **Workeswoorth** (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obseruatis temporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse vsu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas, *Sowes* vocantur, conflant. Nec plumbum solùm, sed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hìc in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vsæ sunt, vnde Poëta Ion ὀμματόγεςϕον nominat. Lapides etiam molares hìc excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuenda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chrystallo est simillimus. Præter illud **Workeswoorth,** quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, nisi *Bakewell* ad *Wie* fluuiolum, qui inter hos colles sibi iter in Deruentionem aperit. Badbecanwel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum seniorem constituisse author est Marianus. Nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas **Bade** & **Baden** antiqui Angli, vt Germani sua lingua nominârunt, vnde **Baden** Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sanè ad *Wie* scaturi-

The Peake. *Plumbum.* *Bredaw.* *Antimonium.* *Lapides molares.* *Cotes.* *Fluores.* *Chrystallus.* Bakewell.

scaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, Burtonwell hodie indigitant, quas cùm stomacho, neruis, & vniuerso corpori salubres esse iam vsus docuerit: honoratissimus Comes Salopiensis Georgius ædificijs nuper illustrauit, & denuò nobilissimorum virorum concursu celebrari cœperunt. Quo tempore quædam magni ingenij, sed multò maioris prosapiæ Buxtonæ, Cæsaris de *Feltria* versiculos immutans, hoc Disticho valedixit,

Buxton.

Buxtona quæ calidæ celebrabere nomine lymphæ,
Forte mihi posthac non adeunda, vale.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitùs tamen thermas has innotuisse Actus, siue Via Romana lapidibus constrata Bathgate dicta, per septem hinc milliaria ad Burgh viculum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, quondam Peuerellorum, The Castle in the Peake vocatum, Latinè de *Alto Pecco* dictum quod R. Edwardus III. cum Manerio, & Honore Ioanni Duci Lancastriæ filio suo, cùm restitueret Comitatum Richmondiæ in manus Regis, donauit. Sub hoc specus, siue subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicésque recessus habet; in quibus pastorem vidisse latissimam regionem riuulis interfusam, & vastos inertium aquarum conceptus, siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine prodidit Geruasius Tilburiensis. Ex huiusmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula censetur hæc specus, nec desunt huiusmodi fabellæ de altera in vicinia specu Elden hole, in qua nihil mirandum, nisi quòd sit immane præceps, & profunda. Sed quòd ventorum sint hìc spiracula, frustra sunt qui scripserunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami versiculi de Angliæ miraculis.

*

46. Edw. 3.

Diuels arse.

Elden hole.

Est specus Æolijs ventis obnoxia semper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur iniectum velamen adire supernas
Partes, descensum impedit aura potens.

Darbiæ Domini è Peuerellorum stirpe illi perhibentur quos Nottinghamiæ Dominos iam ante diximus. Posteà Rex Richar. Primus Ioanni fratri *Comitatus & Castella de Nottingham Lancastriæ, Derbiæ, &c. cum honoribus ad ea pertinẽtibus cum honore etiam de Peuerell dedit & confirmauit.* Deinde Comites fuerunt è Ferrariorum familia (quantum ego è Registris Monasteriorum de *Tutbury*, *Meriuall*, & *Burton* colligere possum) Guilielmus ex Peuerelli

*

Darbia Domini & Comites.
Simon Dunelmensis.
Houenden.
Matth. Paris, 204.

Peuerelli filia & hærede natus, quem Ioannes Rex propria manu (vt est in Charta antiqua) in Comitem Derbiæ cinxit, Guilielmus eius filius, & ab hoc Guilielmo genitus Robertus qui bello ciuili ita hac dignitate excidit, vt ex posteris nulli, quamuis summo splendore vixerint, in integrum honorem restituti fuerint. Plurimas verò huius Roberti possessiones in Edmundum filium suum iuniorem transcripsit Rex Henricus III. & Rex Edwardus tertius (ex autographo scribo) consilio Parlamenti constituit Henricum de *Lancastria* filium Henrici Comitis Lancastriæ Derbiæ Comitem sibi, & hæredibus, simulque assignauit 1000. Marcas annuatim ad vitam Henrici Comitis Lancastriæ patris sui. Inde titulus Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit qui Margaretam Regis matrem iam ante duxerat, & ex hac familia iam Sextus Derbiæ Comes Guilielmus vir longè honoratissimus eo honore lætatur.

Charta antiqua 1. Ioan.

Anno xi.

Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate *Mercij Aquilonares* vocabantur, quòd vltra Trentam ad Aquilonem consedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum septem millium habuerunt.

Mercij Aquilonares.

Paracias includit hic Comitatus 106.

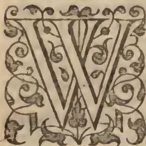
CORNAVII.

Eragratis iam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt, CORNABII *siue* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum ἔτυμον excutiant alij, vim verbi in aliud, atque aliud ducere possum, sed cùm ex illis nullum loci naturæ, populíque ingenio respondeat, furcillis malim eijcere, quàm his nostris commentariolis intexere. Quod igitur instituti est, prouincias quas*

Cornauij ex Ptolemai descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram, videlicet Warwickshire, Worcestershire, Staffordshire, Shropshire, & Cheshire. *In quibus nullum Cornauiorum nominis vestigium hodiè superest, licet hoc nomen ad inclinatum vsque Romanorum imperium permanserit. Sub posterioribus enim Imperatoribus Cornauiorum numeri & turmæ meruerunt, vt videre est, in libro notitiarum.*

Warwickshire.

Arwicensis pagus, qui Saxonibus, vti nobis Warwickshire, ab ortiuo cardine Leicestrensibus, & via militari, quam dixi; ab australi Oxoniensibus, & Glocestrensibus, ab occiduo Wigorniēsibus, & à Septentrione Staffordiensibus finitus, in duas distinguitur partes, in Feldon scilicet, & Woodland, id est, *in regionem campestrem, & syluestrem.* Quas Auona flumen obliquè per mediam regionem ab ortu æstiuo in occasum Brumalem defluens quodammodo sciungit.

Feldon, *siue* Felding. Feldon cis Auonam ad Austrum campestri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen sunt solummodò Leamington, à *Leamo* fluuiolo qui hanc partem pererrat, *Fons salsus.* sic dictum, vbi fons salsus ebullit, Ichindon nunc long Iching- don, & Harbury. Nec alio sanè nomine hæc duo memoranda *Fremundus.* sunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex insidijs nefariè olim occisus fuerit: Vir magni nominis, & singularis in Deum pietatis, cui nihil aliud inuidiam conflauit, quàm quòd infœlici tempore, fœlicibus auspicijs hostium audaciam contudisset. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam cessit. Nam sepultus ad Offæ patris palatium (*Offchurch* nunc dicitur) posteritati adhuc superstes est, vtpote qui inter indigites relatus diuinos honores apud multitudinem meruit, vitáque eius carmine satis eleganti ab antiquo scriptore descripta, è qua non sit piaculum, hos pauculos versus subiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum sustulit.

Non sperans viuo Fremundo, regis honore
Optato se posse frui, molitur in eius

Immeritam

* *Immeritam tacitò mortem, gladióq; profanus*
Irruit exerto seruus, Dominiq; iacentis
Tale nihil veritum saeuo caput amputat ictu.
Talis apud Wydford *Fremundum palma coronat,*
Dum simul & sontes occidit, & occidit insons.

Wodland trans Auonam ad Septentriones expanditur spatio multo maiori, tota nemoribus infessa, nec tamen sine pascuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie Wodland, id est, *regio syluestris*, ita etiam *Ardern* antiquiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt existimo, significatione. *Ardern* enim priscis Britannis & Gallis syluam significasse videtur, cùm in Gallia syluam maximam ARDERN, oppidum in Flandria iuxta alteram syluam *Ardernburg*, & celebratam illam Angliæ syluam truncato vocabulo *Den* nominari videamus. Ex hac Turkillus de *Ardern* qui hîc floruit magno honore sub Henr. primo, nomen assumpsit, & propago eius admodum clara longè per Angliam succedentibus annis est diffusa. Woodland. Ardern. Ardern familia.

In orientali huius latere ad Watlingstreete, sic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM oppidum longè vetustissimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod suo nomine non omnino viduatum, nunc Mancester dicitur, Nennij Catalogo *Caer Manchgued*. Quod nomen cùm lapidicina adiacet, è qua structiles lapides effodiuntur, à lapidibus effossis, & excisis impositum suspicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Glossarijs *Main* lapidis, *Fossway* effodiendi significationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM satis expressè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam ostendit. Hinc enim Atherstone mercatus frequens, illinc Nunneaton virginibus velatis olim sedes, sua vicinitate exhauserunt. Hæc anteà *Eaton* dicebatur, sed cùm Amicia Roberti *Bossu* Leicestrensis Comitis vxor, vt scribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monasterium fundasset, in quo ipsa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Nun-Eaton appellari cœpit. Magnáque erat superioribus seculis celebritate ob sanctimoniam sacrarum virginum, vti etiam *Pollesworth* haud multo superiùs ob virginum monasterium quod ibi olim posuit Modwenna virgo Hibernica, & R. Marmion instaurauit. Manduessedum. Mancester. Nunneaton.

Asteley. Baro Asteley. Sub hoc *Nun-Eaton*, *Asteley* castrum quondam floruit Domini de *Asteley* sedes primaria, cuius filia & hæres fuit data in vxorem secundam Reginaldo Grey Domino de *Ruthin*, è qua prognati sunt Greij Dorsettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidissimo Collegio hic inhumati fuerunt. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico Sekinton. sæculo, quod nunc ferè euanuit *Secandunum*, vulgò *Sekinton*, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex intestino bello à Bearedo anno salutis 749. transfossus occubuit, & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo scelere quo inuasit regnum, subitò amisit.

Maxstock. Magis ad occasum, *Maxstok* castrum quondam stetit, quod *Limseios* qui Dominos de *Wolucrley*, *Odingsellos* è Flandria oriundos, & *Clintonios*, qui clarissimi fuerunt in hoc agro, perpetua quasi serie hæreditariæ successionis Dominos agnouit. Inde in Sutton Colfield. extremo huius agri ad Boream margine *Sutton Colfield* loco saltuoso, & ingrato Ioannem Voisyeum Episcopum Exoniensem alumnum suum prædicat, qui oppidulum iam diu intermortuum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario Bremicham. excitauit. Sex ad occasum hinc milliaribus disiungitur *Bremicham*, incolis refertum, & incudibus resonans, sunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude posuerim, quòd nobilis & bellicosa Bremichamorum in Hibernia familia hinc suam originem, & nomen duxerit. In medio syluestris huius regionis Couentrey. *Conentrey* sedet, à monachorum cõuentu dicta, vt credimus, cùm *Conuentria* in historijs nostris vocetur, & Conuentum nos nostra lingua *Couent* & *Couenn* appellemus. Quæ superiori sæculo laneis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & plusquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quasi æmula exsurgunt templa, alterum sanctę Trinitati, alterum Michaëli sacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquissimum videtur fuisse monasterium, cuius parietinas iuxta illa templa vidimus quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti spectaculo construxit* (Malmesburiensis verbis vtor) *vt angusti viderentur ipsi parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porrò visentium oculis, ex vna enim trabe quinque argenti marcæ fuerunt erasæ.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Limseio* Lichfeldensis, & Cestrensis

Episcopus

Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret: vt, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ gazis surriperet, vndè Regis manum impleret, vnde Papæ occupationes falleret, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verùm sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Episcopus Lichfeldensis, & Conuentrensis diceretur. Primus huius vrbis Dominus (quod nouimus) fuit Leofricus ille, qui in ciues commotior grauissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam vrbis partem obequitaret, quod promissisimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conuentrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio neptem, in Cestrensium Comitum possessionem peruenit, nupserat enim illa Ranulpho eius nominis primo Comiti Cestriæ, qui easdem, quas habuit Lincolnia libertates, Conuentriæ indulsit, magnámque vrbis partem monachis donauit, reliquam, & *Chilmore* quod prædium est Dominicum sub vrbe, sibi & suis reseruauit. Quibus defunctis, cùm nulla mascula prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerum de *Montealto*, siue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites descendit. Cuius è filio nepos omne ius suum in Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem pretio transcripsit. Ille autem Cornubiæ Comitatui adiunxit. Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus Tertius qui prætorem duósque Balliuos eligere permisit, & Henricus Sextus qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis concessit, vt *Integer Comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *in re & nomine esset, distinctusq; à Comitatu de Warwick.* Quo tempore pro Balliuis duos instituit Vicecomites, firmissimisq; mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt. Quod ad longitudinem attinet, x x v. partibus, L I I. scrupulis, quod ad latitudinem L I I. gradibus, x x v. scrupulis definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me, (vt libens agnoscam, per quem profeci) sed ab Henrico Ferrario de *Baddesley* viro cùm generis splẽdore, tùm antiquitatis cognitione laudatissimo, & verè amicissimo, qui mihi hìc & alibi erranti semper viam comiter monstrauit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

Conuentriæ Domini.

1050 *Florilegus.*

Rogerus de Montealto.

Iuxta Conuentriam ad Boream *Asley* castrum quondam Hastingorum qui Domini Abergeuennæ fuerunt, & *Brand* Ver-

doniorum olim habitatio locantur: ad ortum *Calongbdon*, vulgò *Caledon* locum habet, antiqua sedes Baronum *Segraue*, à quibus ad Barones de *Berkley* per T. Mowbraium Norfolciæ Ducem descendit. Segrauij hi ex quo Stephanus Iustitiarius Angliæ fuit, Baronum honore clauerunt, *Chaucumborum* hæreditatem adierunt, quorum etiam insignia iam inde vsurparunt, Leonem scilicet argenteum insurgentem & auro coronatum in clypeo nigro. Vltimus verò Ioannes Margaretam Ducissam Norfolciæ Thomæ de *Brotherton* filiam duxit, filiámque progenuit quæ Marescalli Angliæ dignitatem, & ducis Norfolciæ titulum in Mowbraiorum familiam intulit. *Brincklo* etiam non multùm hinc abest, vbi castrum erat antiquum Mowbraiorum, ad quod multa circumuicina prædia spectârunt, sed huius etiam rudera temporis vetustas iam prorsus erasit. Inferiùs *Bagginton* quoque suum castrum habuit, quod ad Bagottos nobilem imprimis familiam quondam pertinuit. A quo paruo abest interuallo *Stonley* vbi monasteriolum posuit Rex Henricus secundus, & ex opposito fuit olim castellum ad *Auonam*, *Stonley-holme* dictum in *Holmbull* constructum, quod dirutum, dum Danica bellorum flamma Angliam sub Canuto inuolueret.

Caledon.

Barones Segraue. Vide 447.

Insignia Segrauiorum.

Brinklo Castle.

Stonley.

Priuata Monast. historia.

Introrsùm autem ex altera Conuentriæ parte inter syluas ad quintum milliare lacus diffunditur, qui statim atque ripis coërcitus caualem agit, Kenelworth sibi appositum, & inde denominatum habet, castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimum, viuarijs circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kineglisus construxerunt, vt somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis ostendi possit. Verùm huius pronepos Henricus qui Baronis Kenelworthiæ titulum gessit, cùm prole carereret Henrico III. Regi diuendidit, quod ille cum Æleonora sorore Simoni de *Monteforti* Leicestriæ Comiti in dotem assignauit. Statímque inter eos facta animorum alienatione & disiunctione, sex mensium obsidionem pertulit, demúmque se in deditionem Henrico tertio commisit, qui Simone interfecto, hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit, ad quam longo iam tempore spectauit. Nuper verò ex Sereniss. Elizabethæ munificentia sedes erat Rob. Dudlæi Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum, & ornandum nihil non fecit.

Kenelworth.

Ab hoc castro, si prospectum non impedirent syluæ, præcipuum

um totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abeſt) quod nos **Warwick** vocamus, Saxones Wærinz-wẏc, Nennius, & Britanni *Caer Guaruic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præſidium ſignificat, vel à Legionibus quæ locorum defenſioni imponebantur, profluxiſſe videantur; quodammodo perſuaſerunt (quamuis ego potiùs Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs eſſe malim) hoc illud oppidum eſſe quod PRAESIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt eſt in Prouinciarum notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum ſub diſpoſitione Ducis Britanniarum egit. Hæc cohors ex Dalmatia ſcripta fuit, & vt obiter notem, ea erat prouida Romanorum prudentia, vt in prouincijs externos milites per præſidia diſponerent, quibus, cum indigenis ob morum & linguæ diuerſitatē nulla potuit eſſe conſpiratio. Nam (vt ſcribit ille) Gentes ſeruitutis frænis aſſuetæ, facilè aliàs ab impoſito iugo reſiliunt, Hinc militarunt in Britannia ex Africa Mauri, ex Hiſpania Aſtures & Vettones, è Germania Bataui, Neruij, Tungri, Turnacenſes, è Gallia Lingones, Morini, & aliunde Dalmatæ, Thraces, Alani, &c. vt ſuis locis dicemus. Sed ad rem. Nec quis exiſtimet Britannos *Guarth* illud à Francis hauſiſſe, cùm origine Hebraica ſit, vt Lazius oſtendit, & in ea plurimæ nationes conſenſerint. Sed hoc Præſidium fuiſſe, & annalium noſtrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hîc conſediſſe memorant, & ipſe etiam ſitus in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim ſpatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore diſiungitur, cuiuſmodi citum PRAESIDIVM Corſicæ oppidum in ipſa media inſula poſitum obtinuit. Nec mirum ſi præſidium, & militum ſtationem hîc Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe ſatis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipſo ſaxo ſint effoſſi. Mœnibus & foſſis munitum fuiſſe apparet, caſtrum verò & natura, & opere firmiſſimum Warwicenſium Comitum ſedem ad Africum prætendit; oppidúmque ipſum ædificijs ſpecioſis eſt exornatum, plurimúmque debet Ethelfledæ Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Chriſti 911. reſtaurauit. Sub Normannorum etiam ingreſſum ſtatu erat ſatis florenti, pluréſque (vt vocant) Burgenſes habuit, è quibus duodecim Angliæ Reges in bellum comitari (ſic in Guilielmi primi libro ſcribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat centum ſolidis Regi emendabat, ſi verò per mare ibat Rex contra hoſtes, vel quatuor Boteſuenas, vel quatuor*

Warwick.

Præſidium.

Milites externi in Prouincijs.

Florus lib. 4. cap. vlt.

tuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo CXIII. *Burgenses & Barones Regis habent* CXII. Rogerus de *Bellomonte* secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso oppidi sinu posteà construxit, quod Beauchampi, siue *de Bello-campo* qui successerunt, suis sepulchris condecorârunt, præcipuè verò Bello-camporum vltimus Comes Warwicensis * Richardus, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi 1439. fatis concessit, & magnifico funere elatus in hoc conditur. Iuxta Warwicum ad Aquilonem *Blacklow* collis cernitur, in quo Petrus de *Gaueston* quem Rex Edwardus secundus ex humili loco in Cornubiæ Comitem euexerat, à regni proceribus capite obtruncatus fuit. Principis enim gratia, & fortunæ indulgentia tantam sibi licentiam vsurpauit, vt cùm regis animum corrupisset, optimum quemque contemneret, & in omnium fortunas insolenter inuolaret. Sub hoc ad Auonam fl. *Guy-cliffe* alijs *Gib-cliffe* sedet, nunc Tho. de *Bello-fago* siue *Beau-foe* ex veteri Normanica prosapia habitatio; & quæ ipsa sedes est amœnitatis. Nemusculũ ibi est opacũ, fontes limpidi, & gẽmei, antra muscosa, prata semper verna, riui leuis & susurrans per saxa discursus, nec non solitudo, & quies quæ Musis amicissima. Hic Guidonem Warwicensem decantatum illum heroẽm post multos exantlatos labores sacellum construxisse, heremeticam vitam duxisse, & tandem sepultum fuisse ferunt. Prudentiores tamen locum illum à Guidone de *Bello-campo* memoria multò recentiori nomen adsumpsisse existimant, & certum est Richardum de *Bello-campo* Warwicensem Comitem sacellum S. Margaretæ hic instaurasse, statuámq; Giganteam Guidonis illius erexisse.

* *Filius eius dux erat Warwici.*

Blacklow hill, *alijs* Gauersden.

Guy cliffe.

I. Rossus Warwicensis.

Guy of Warwicke.

Plenior hinc Auona defertur primùm per *Charlcott* nobilis & equestris familiæ Luciorum habitationem, quæ à *Charlcottis* iam olim ad illos hæreditariò quasi transmigrauit: & per Stratford emporiolum non inelegans, quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi qui templum posuit, & Hugoni Clopton Prætori Londinensi, qui Auonæ pontem saxeum quatuordecem fornicibus subnixum non sine maximis impensis induxit. Nec aliud memorandum Auona ad suas ripas videt, sed cùm iam Wigornienses aditurus est *Arrow* fluuiolus per *Studley* quondam (vt ferunt) I. *filij Corbutionis* castrum lapsus se socium adiungit. An verò à velocitate sic dictus fuerit, vt Tigris Mesopotamiæ (*Arrow* enim nobis

Charlcott.

Stratford vpon Auon.

Arrow fl.

nobis sagittam, vt Tigris Persis denotat) viderint alij. Huic *Ale-* *Tigris.*
nus fl. vulgò *Alne* confluit, qui inter syluas cursum agens *Henley* Henley.
mercatorium oppidulum subluit, cui castrum adiunctum habuit
familia de *Monte-forti* qui magni nominis Nobiles, quod ab a- *Montfort.*
mœno in medijs syluis situ *Bell-desert* Gallico nomine dixerunt, *Bell-desert.*
sed hoc nunc suis ruderibus inhumatum disparuit. Genus his
erat à Turstano de *Bastanberg* Normanno, hæreditas verò tan-
dem per filias demigrauit ad Barones de *Sudley, & Frevillos.* Ad
Arrow verò & *Aleni* huius confluentes vidimus *Aulcester,* *Aulcester.*
Matthæo Parisiensi *Allencester*, & rectiùs, quod celebratissimum
& antiquissimum esse contendunt incolæ, vnde *Ouldcester* dic-
tum volunt. Hic (vt in veteri Inquisitione legitur) erat *Burgus*
Francus Domini Henrici 1. *& idem Rex dedit illum Burgum Roberto*
Corbet pro seruitio suo, & cùm idem Robertus obijt, descendit per de- *Liber in Scaccario qui inscribitur.*
scensum Domino Willielmo de Botereux, & Domino Petro filio Her- *Memorandum*
berti, & cùm Willielmus de Botereux obijt, descendit illa medietas vil- *quod iste liber fuit compositus de di-*
latæ in manum D. Reginaldi de Botereux per descensum sicut hæredi *uersis Inquisitionibus, &c.*
qui nunc tenet, & cùm Petrus filius Herberti obijt, descendit illa me-
dietas in manum Herberti filij Petri. Qui Robertus dedit illam Ro-
berto de Chaundoys. Nunc autem è maximo oppido in exiguum
rerum venalium mercatum decreuit, sed frumentarijs nundinis
celebratissimum. Huic contiguum est *Beauchamps Court* à Ba- *Beauchamps Court.*
rone de *Bello-campo* de *Powick* denominatum, à quo per filiam *Vide pag. 212.*
vnicam Edwardi Willoughbæi filij Roberti Willoughbæi Do-
mini *Broke* ad Fulconem Greuill virum & equestri dignitate, & *Greuilli.*
naturæ facilitate clarissimum deuenit, cuius vnicus filius eodem
itidem nomine, ita veræ virtuti, & germanæ nobilitati se conse-
crauit, vt animi nobilitate genus longè exuperet, cuiusq; in me
maximis meritis etsi dignas gratias nec animus meus aperire nec
illustrare possit, loquens tacénsque tamen gratias & agam & ha-
bebo. Iuxtà verò *Coughton*, cernitur Throckmortonorum familiæ *Coughton.*
præcipua sedes, quæ amplissima, admodum clara & splendidis *Throckmortoni.*
ingenijs fœcunda in hoc tractu floruit, ex quo nuptias cum hæ-
rede de *Speney* contraxit. Haud multùm hinc abest *Ousley* quæ *Ousley siue*
suis etiam Dominis quondam insignis, Butleris scilicet Baroni- *Ouersley.*
bus de *Wem*, à quibus hæreditariò ad Ferrarios de *Ousley* dictos
est deuoluta. Quorum hereditas breui inter I. Dominum de *Grei-*
stocke, & *Rad.* Neuill dispertita fuit. Nec aliud memorandum hîc
occurrit, nisi in inferiori agri parte **Compton,** vnde inclita fami-
lia nomen traxit, è qua Henricum Compton ad Baronis digni- *Barones Compton.*
tatem

tatem anno reparatæ salutis 1572. augustissima nostra Elizabetha prouexit.

Comites Warwici. Warwicenses Comites iam sunt recensendi, vt enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & eius notæ alios quos fœcunda ingenia vno partu nobis enixa sunt, Henricus de *Neuburgh* Rogeri de *Bello-monte* filius, Roberti Comitis *Mellenti* frater, primus fuit è Normannico genere Comes, qui Margaretam filiam Ernulfi de *Hesding* Comitis Perticensis potentissimi viri sibi in vxorem iunxerat. Ex hac familia hunc honorem gesserunt Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, qui obijt tricessimo Regis Henrici Secundi; Walleranus frater eius, Henricus filius Wallerani, Thomas filius eius qui vicessimo sexto Regis Henrici III. mortuus sine sobole Margareta sorore superstite; cuius duo mariti primùm Ioannes Marescallus, deinde Ioan. de *Placetis* vxorio iure & principis gratia in Comitum Warwicensium honorem ascenderunt. His autem sine prole ex illa Margareta defunctis, Guilielmus *Male-doctus*, qui *Maleductus* & *Malduit*, & *Manduit* dictus de *Hanslap*, cuius mater Wallerani Comitis filia erat, in Comitatu successit, & sine liberis fatis concessit. Isabella autem eius soror Guilielmo de *Bello-campo*, siue *Beauchamp* Baroni de *Elmesley* collocata Warwicensem titulum in Beauchamporum familiam intulit, Qui (si non me fallo) quòd ex Vrsi *d'Abtot* filia fuerunt prognati, Vrsum pro Symbolo vsurparunt, & posteris reliquerunt. Ex hac stirpe quinque floruerunt Comites, & Dux vnus, Guilielmus, Guido, Thomas, Thomas iunior, Richardus, & Henricus quem Warwici Ducem creauit Henricus Sextus. Huic nata erat filiola Anna Comitissa Warwici quæ teneris annis obijt, successoremque habuit Richardum *Neuill*, (qui Annam sororem Rich. Ducis illius Warwici duxerat) virum inuicto animo, sed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen superior fuit. Cùm autem hic prælio cecidisset, Edwardus eius ex filia & Georgio Clarentiæ Duce nepos successit. Illo autem puerulo ab Henrico VII. capite truncato, iacuit ille titulus donec Edwardus Sextus Ioanni Dudlæio detulerit, qui à *Beauchampis* genus repetiuit. Quo etiam sub Maria Regina capite plexo, filij eius, primùm Ioannes paulisper hoc titulo gauisus est, & posteà Ambrosius bellica virtute, & naturæ facilitate ornatissimus D. nostræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem

Vrsus Comitum Warwici symbolum.

Inq. 24. H. 6.

tem nostra memoria recepit, magna cum laude gessit, & sine liberis diem obijt.

Continentur in hoc Comitatu Parochiales Ecclesiæ 158.

Worcestershire.

Cornauiorum regio altera mutato nunc nomine, *Vigorniensis Comitatus* Latinè, ƿiȝeceaȝterȝcyȝe Saxonicè, **Worcestershire** vulgò dicitur, cuius incolæ cum circumuicinis, Bedæ ætate priusquam Anglia in Comitatus describeretur, Wiccii vocabantur, quod nomen si à sinuoso flumine, quod accolunt, non sit inditum (fluminis enim sinus **Wic**, vt iam diximus, vocarunt Saxones:) à salinis factum videatur, quas **Wiches** prisci Angli sua linguâ nominârunt. Salinæ enim hîc sunt nobilissimæ, pluresque salsi fontes sæpiùs reperti, qui tamen obstructi eò quòd legibus cautum sit vno solummodò loco salem excoquere, vt syluis sit prospectum. Nec mirum vtique sit à salinis loca denominari, cùm plurima passim in singulis regionibus occurrant, & maiores nostri Germani, vt author est Tacitus, huiusmodi loca proximè propinquare cœlo, precesque mortalium à Dijs nusquam propriùs audiri religiosè crediderint. *Wicci.*

Hæc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenses, à Meridie Glocestrenses, ab occasu Herefordenses, & Salopienses, atque ab Aquilone Staffordienses, vt vno verbo dicam, cœlum & solum adeò propitium habet, vt salubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmque, si qua alia inprimis ferax, è quorum vinoso succo fictitium vinum *Pyrry* dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis sit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua sanè minùs est fœlix, gratissima enim vbique sunt flumina, quæ pisces delicatiores affatim suppeditant. Vt enim quæ obscurioris sunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit *Sabrina* flumen nobilissimum, & partem Australem perfundit *Auona*, qui à Warwicensibus descendit, vt Sabrinam adeat. *Pyrry potus è Pyris.*

Sabrina primùm in ipso ingressu inter *Kidderminster* & *Bewdley* *Kidderminster. Bewdley.*

ley interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in decliui colle flumini ad occasum impendet, nuper suspicienda arborum proceritate in *Wyre* saltu adiuncto, quæ iam ferè euanuerunt, notum. Vnde Poëta noster antiquarius Lelandus.

Delicium rerum Bellus locus *vndique floret*
Fronde coronatus Viriana tempora sylua.

Nunc verò sua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus *Tikenhal* quas in Arthuri Principis secessum construxit Henricus VII. celebratum oppidulum. Illud autem *Kiddermin-ster* è regione ad Ortum sed à ripa remotiùs, foro tantùm cognitum est, Bissetisque viris amplissimis eiusdem quondam Dominis, quorum hæredia opima demùm inter sorores distracta, partim ad Baronem de *Abergeuenny* deuenêrunt, partim ad leprosarum *domum in agro Wiltoniensi, quam ex sororibus altera Elephantiasi ipsa affecta Elephantiacis construxit, & suo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina *Hertelbury* Wigorniensium Episcoporum castrum non procul dissitum salutans, ad *Holt* à sylua densiori sic dictum, quondam Abtotorum, posteà Beauchamporum castrum se confert, qui à Gulielmo *Beauchamp* cognomine *Barone caco* propagati in honoratissimam succreuerunt familiam, è quibus Ioannes Baro *Beauchamp* de *Kiddermin-ster* à Rege Richardo II. creatus & statim capite truncatus erat: hæreditas verò per filias ad *Gysos*, & *Penistonos* deuenit. Hinc defluit *Sabrina* tot fluuiatiles murenas alens, vt viuarium hoc in loco illis fecisse videatur natura, cuiusmodi olim crescente luxu, excogitarunt Romani.

*Mayden Bradley.

Hertlebury.

Holt.
Priscis Anglis syluas vel saltus.

Baro Beauchamp de Kidderminster.

Murenæ.

Infra *Holt* Orientalem ripam *Salwarpo* amni aduentanti *Sabrina* patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromesgraue* non vltimæ sortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclitæ familiæ Talbottorum sede, quam Rex Henricus septimus Gilberto Talbotto, Ioannis secundi Salopiæ Comitis filio minori donauit: Quem etiam ob bellicam virtutem, & eximiam prudentiam in Georgiani ordinis societatem cooptauit, & Caleto in Gallia præfecit. Hinc *Salwarpus* ad *Droitwich* delabitur (*Durtwich* aliqui vocant, à salinis & subhumido situ, vti Hyetus Boetiæ à lutoso situ dictus) vbi tres fontes gignendo sale fœcundi, fluuiolo salsedinis experte interfluente diuisi, peculiari naturæ dote scaturiunt, è quibus sal purissimus & candidissimus sex quotannis mensibus, ab æstiuo solstitio ad brumale fornicibus

Grafton.

Durtwich.
Fontes salsi.

fornicibus multis circumpositis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis absumitur, *Fekenham forrest* densissimus quondam saltus,& circumuicinæ syluę,si homines taceant,sua raritate magis magísque indies eloquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Episcopum Cicestrensem, qui hinc oriundus,hos fontes suis precibus eduxisse scriberem, vereor ne quibusdam in diuinam prouidentiam iniquior,& ad aniles fabulas propensior viderer. Eò vsque tamen prouecta est maiorum pia credulitas, vt hoc non solùm firmiter crediderint,literísque prodiderint; verùm etiam illi diuinos quodammodo honores eo nomine detulerint: cùm illum ob iuris Pontificij scientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus IIII. solenni Apotheosi retulisset. Verùm ante hunc Richardum natum de his fontibus sic scripsit Geruasius Tilburiensis. *In Episcopatu Wigorniensi est villa suburbana* Wichum *nomine, in qua sub monticuli cuiusdam radice aqua profluit dulcissima: In huius ripa putei numero pauci cernuntur, quorum profunditas modica, & aqua salsissima. Cùm in cacabis aqua bullitur, densescit in salem albissimum, fertúrque ab vniuersa prouincia quodà Natiuitate Domini vsque ad natiuitatē sancti Iohannis Baptistæ, salsissima scaturit aqua: per alteram anni partem subdulcis prorumpit & ad salem inutilis, & quod mirabilius arbitror, cùm ad vsum salis aqua prorumpit oportuni * partem, vix superexcrescit, & cùm tempus aduenit salsuginis nulla vicinitate frangitur aqua fluuialis,nec in aliqua propinquitate maris inuenitur.* Quinetiam in ipsis Regijs tabulis quas *Domesday* dicimus. *In* Wiche *sunt octo salinæ Regis & Comitis quæ in ipsa hebdomada qua bulliebant, & exercebant, in die Veneris reddebant.* 16. *bulliones,&c.*

Fekenham Forrest.

Richardus de la Wich.

* Locus corruptus.

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina, quin præcipuam prouinciæ vrbem Worcester sibi appositam lentior quasi demirans præterfluit, & admiratione sanè non indigna est, siue vetustatem, siue venustatem spectes. Eius vtique meminerunt Antoninus sub BRANONII nomine, & Ptolemæus (apud quem librariorum incuria suo loco exulat)sub BRANOGENII, quo nomine etiamnum *Caer vrangon* Britannis vocatur, Nennij Catalogo, *Caer Guorangon*, & *Caer Guorcon*, Saxonibus posteà Weoȝaɼe-ceaɼteɼ, Weȝeoɼna-ceaɼteɼ, & Wiɼeceaɼteɼ,Latinis *Wigornia*, quo nomine primus, quod sciam, vsus est Iosephus Exoniensis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad Hubertum Cantuariensem Archipræsulem versibus:

Worcester.

Branogenium.

In

In numerum iam crescit honor, te tertia poscit
Infula, iam meminit Wigornia, Cantia discit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri,
Ductorem in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile est, condita fuit, cum ad Transabrinos Britannos cohibendos secundum Orientalem Sabrinæ ripam, vti ad Rheni meridionalem, vrbes per interualla disponerent. Posita est in loco modicè accliui ad flumen, quod turrigero ponte coniungitur, *olim Romanorum,* vt habet antiqua membranula, *superba mœnibus,* nunc etiam muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè à sede Episcopali, quam Sexuulfus Merciorum Episcopus, anno Christi 680. constituit, constructa ad Australem vrbis partem Ecclesia Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & ab Episcopis ita paulatim producta ad occasum, vt iam frontispicium Sabrina allambat, Speciosum sanè & magnificum est ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam Beauchamporum nobile; doctissimisque viris (Præbendarios vocant) Collegium non minùs inclitum, quàm olim fuerat Monachorum Monasterium, aut presbyterorum cœnobium. In hoc enim statim à fundatione collocati erant, vt in reliquis Angliæ cœnobijs, presbyteri coniugati, diúque magna cum sanctitatis opinione Ecclesijs præfuerunt; donec Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis in Synodo decreuisset, vt deinceps religiosi in Angliâ sub specioso cœlibatus nomine, vitam traducerent. Tunc enim Oswaldus huius vrbis Episcopus, quo nemo vnquam rem monasticam magis enixè promouit, presbyteros submouit, monachósque induxit, quos cùm in omni rerum affluentia, ampliùs quingentos annos, quasi rerum potiti fuissent, Henricus VIII. eiecit, & pro illis Decanum, & præbendarios substituit, Ludúmq; literarium ad erudiendam iuuentutem erexit. Proximè hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet, quod (vt in Guil. Malmesb. in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes Wigorniæ à Guilielmo primo constitutus in ipsis penè faucibus monachorum construxit, adeò vt fossatum cæmiterij partem decideret.* Verùm hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non semel conflagrauit, anno Christi 1041. ab Hardicanuto succensa, qui ciuibus infensissimus, quòd *Huscarlas* suos, sic domesticos Danici

Presbyteri coniugati.

Marianus. Huscarles.

Danici tributi exactores vocârunt, peremissent, non modò ignem iniecit, sed ciues omnes occidione occidit, nisi qui in Beuepley Insula amnica suæ saluti consuluerant. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confessoris tempore, *Burgenses plures habuit, & pro xv. Hidis se defendit, quando moneta vertebatur quisque monetarius dabat viginti solidos ad Londinum pro cuneis moneta accipiendis.* Anno 1113. fortuitum incendium quod castrum absumpsit, etiam summum templum suis flammis inuoluit: Stephano item regnante, intestinis bellis semel atque iterum deflagrauit. Nihilominùs è fauillis semper se pulchriori forma resuscitauit, Politiáque floruit optima, quam duo Balliui, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, siue Aldermanni, duóque Camerarij administrant, cum communi Consilio quod ex quadraginta octo ciuibus constat. Quòd ad Geographicam rationem attinet. Ab occidua linea xxi. temporibus lii. scrupulis distat; Polus verò Arcticus lii. gradibus, xii. scrupulis attollitur.

A Brannogenio flumen in Austrum proruens *Powick* præterfluit sedem olim Ioannis *Beauchamp*, quem ad Baronis dignitatem extulit Rex Henricus Sextus, breuique fæmellæ ad Willoughbæos de *Broke*, *Reados*, & *Lygones* hæreditatem detulerunt. Non procul hinc à dextra ripa **Maluerne hils** suspicit Sabrina, colles sanè, siue montes magnos & æditos, qui per septem plùs minùs mill. pass. vt gradus subinde consurgunt, hunc agrum ab Herefordensibus dirimentes; quorum supercilio Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis fossam duxit ad disterminandas suas & Ecclesiæ Vigorniensis possessiones, quæ etiamnum non sine admiratione cernitur. Ex opposito ferè eadem distãtia ab altera ripa *Bredon hils*, colles multò minores, quasi æmuli tamen se attollunt, inter quos emicat *Elmesly* castrum quondam Vrsi siue Vrsonis *d'Abtot*, per cuius filiam & hæredem Emelinam ad Beauchampos hæreditariò deuenit. Ad eorum radices *Bredon* villa subsidet, de cuius monasterio Offa rex Merciorum, *Ego Offa Rex Merciorum dabo terram septies quinos tributariorum iugera continentem ad monasterium quod nominatur Breodun in Prouincia Wicciorum, & ad Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum quæ ibidem in loco sita est, quam Eanwlfus áuus meus erexit ad laudem & gloriam Dei viuentis in secula.*

Barones de Powick.

Maluerne hils.

Bredon hils.

Elmeley castle.

Bredon.

Liber Wigorn.

Hinc Auona Warwicensis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro *Eouesham* irrigat, quod ab *Eones* subulco Egwini Epis- Eouesham.

copi

Liber Mon. Euesham. circa annum 1157.
copi Wigorniensis sic dictum scribunt monachi, cùm priùs *Heath-Feld* nomen esset. Oppidum satis elegans surgenti à flu. colli impositum in cuius quasi suburbio *Bengeworth* castrum olim erat, *ad caput pontis quod Guiliel. de Audeuillâ Abbas contra Guilielmum de Bello-campo obtinuit, funditùs destruxit, & in cœmiterium consecrari fecit.* Notum est hoc Monasterio quod Egwinus ille circa annum salutis 700. construxit, notum item valle subiecta *The Vale of Eusham* inde denominata, quæ sua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notissimum clade Baronum, & Catilinæ nostri Simonis de *Monteforti* Comitis Leicestriæ. Iste enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vsque grata esse, dum compensari possint. Cùm enim in illum omnia quæ potuisset beneficia plena manu conseruisset Rex Henricus Tertius non alium fructum, quàm acerrimum odium messuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effusè vastàuit, sub prætextu Reipub. restituendæ, & libertatis asserendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reipubl. statum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus secundioribus aliquandiu vsus fuisset, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs iusto prælio cecidit, statimque quasi malorum sentina è Re-

1265. publ. exhausta, læta pax, quam ille excluserat, vndique affulsit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum Ecclesia alius etiam locus fuit religiosis cultus, tunc Fleodanbyrig, nunc Flatbury, & huic vicina Perschor, Saxonicè Peþirscopan, à Pyris nomine facto, quod vt apud Historicum illum optimum Guil. Malmesburiensem legitur, *Fundauit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorsettensis minimè parcus animo, sed effuso in largitatem studio, verùm illud quanto succubuit detrimento? Partem diuitum occupauit ambitio, partem sepeliuit obliuio, maiusculam portionem Reges Edwardus, & Guilielmus contulêre Westmonasterio.* Inde *Auona* placidè delatus per *Strensham* Equestris & antiquæ prosapiæ Russellorum habitationem, in Sabrinam demùm influit.

The vale of Eusham. — Simon de Monte Forti. — Flatbury. Persor. — Strensham.

Iuxta hæc ad partem hanc Australem Centuria est Oswaldslaw, ab Oswaldo Wigorniensi Episcopo qui ab Edgaro Rege sibi impetrauit, sic dicta, cuius immunitas, dum Angliæ lustrum conderet Guilielmus Conquestor, his verbis in acta publica est relata.

Oswaldslaw.

relata. *Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredem, qua vocatur* Oswaldslaw, *in qua iacent* 300. *Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ à constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis seruitium, & suum: ita vt nullus Vicecomes vllam ibi habere possit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.*

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, quem Augustines-ace, id est, *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi conuenerunt, & de Paschate celebrando, verbo Dei Anglis annuntiando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando rationibus aliquandiu digladiati, discordibus vtrinque animis tandem discesserunt. Augustines oke. *Anno Christi 603.*

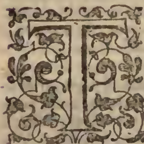
Hæc Prouincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum siue Vrsonem * de *Abtot* cui latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Illique successit Rogerus filius (qui vt habet Guilielmus Historicus Malmesburiensis) *Paternarum possessionum compos graui Regis Henrici primi indignatione pulsus est, quòd quendam ex ministris Regijs præcipiti furore iussisset interimi.* Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri huius sororem in familiam *Bello-camporum* hæreditariò translata fuit. Paucis interiectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Bossu* Comitis Leicestrensis, primum, vt scribitur, Wigorniæ instituit Comitem, qui Monachus factus Pratellis in Normannia 1166. obijt, eius filius Robertus qui Reginaldi Comitis Cornwalliæ filiam duxerat signum seditionis contra Henr. II. sustulit, eiusque filius Petrus anno 1203. rebellis ad Gallum defecit, vsque sunt tantùm titulo Comitis Mellenti, non Wigorniæ, quod hactenus legi. Non enim permisit Rex Henricus secundus Stephani successor vt quisquam sub eo honoribus ab hoste acceptis frueretur. Nec vsque ad Regis Richardi II. tempora quisquam quod sciam Wigorniæ Comitatus titulum gessit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII. interemisset, Richardus de *Bello-campo* ab *Abtotis* oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem *Tiptoft* Hiberniæ Proregem Wigorniæ Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpostero obsequio ad principis voluntatem in cædibus quasi

Comites Wigorniæ.
* *Alijs D'abtot.*
Robertus de Monte.

carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico Sexto iam restituto carnificinam subijt: filium tamen eius Edwardum in integrum restituit Rex Edwardus cùm ipse denuò regnum recepisset. Illo autem sine prole mortuo, & hæreditate
Orig. 1. H. 7. R. 16. inter sorores Ioannis illius *Tiptoft* Comitis Wigorniæ diuisâ, quæ maritos habuerunt Baronem de *Roos*, Baronem *Dudley*, & Edmundum *Inguldesthorp*; Carolus Somersettensis, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis ab Henrico Octauo hoc titulo ornatus erat, cui recta serie successerunt Henricus, Guilielmus & Edwardus qui iam floret, atque inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studijs impensè fauet.

Hic ager Parœcias 152. *numerat.*

Staffordshire.

Ertia Cornauiorum regio nunc **Staffordshire**, Saxonicè Ϛꞇaꞇꝼoꞃꝺꞇcyꞅe, cuius incolæ Bedæ, quod Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab ortiua plaga Warwicensibus & Derbiensibus, à meridiana Wigorniensibus, ab occidua Salopiensibus præcincta, quasi rhombi forma ab Austro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfusa lætior, syluis amicta, aruis & pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones fossiles habet, & ferri venas, suo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipsi dixerint.

Angli mediterranei.

Ferrum.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leuiter intumescit, qui hinc exorsi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum dorsum perpetuis iugis elatum ad Scotiam vsque, nomine sæpè mutato, agunt. Hîc enim **Moreland**, inde **Peake**, deinde **Blackston edge**, posteà **Crauen**, deinceps **Stanmore**, & demum in cornua scissi **Cheuiot** vocantur. Ex his collibus plura in hoc agro emanant flumina, præcipua verò sunt *Done, Hanse, Churnet, Tayn, Blith,* & qui singula capit & ad mare defert, Trenta. *Donus* siue **Doue** cuius ripæ extructæ sunt è solido saxo,

Doue fl.

saxo, quo adusto ad stercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiensibus separat, primũ *Hanso* fluuiolo auctus qui absortus & desideratus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit qui aquas agit per *De-la-Cres* Monasterium à Ranulpho eius nominis III. Cestriæ Comite constructum, *Leike* mercatu notum, & *Aulton* Baronum de *Verdon* olim castrum, à quibus per Furniuallos ad Talbottos Salopiæ Comites descendit. *Tayn* amniculus paulò inferiùs in *Dovum* illabitur, qui haud procul à *Cheddle* exoritur antiqua Bassettorum sede, qui à Bassettis de *Draiton* stemma deducunt. Iam *Dovus* Vttcester, Saxonicè Vттokceꞅтeꞃ, pratis floridis, & re pecuaria inclitum præfluit, quod E T O C E T U M esse, cuius meminit Antoninus, vel ipsum nomen loquitur, & distantia à *Pennocrucio*, & *Manuessedo* non reclamat, etiam si ad calculos curiosè reuocetur. Posteà cùm iam Trentam propiùs accedit Dovus *Tutbury* castrum, quod & *Stutesbury* dicitur, alabastrino colli affixum inuisit, ab Henrico Domino de *Ferrarijs* Normanno constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus tandem excidit Robertus de *Ferrarijs*, Comes Derbiæ, cùm iterùm ab Henrico tertio defecisset. Ille enim cùm post multas quas Baronico bello turbas dedisset, in gratiam cum rege redijsset, & fidem conceptissimis verbis in officio se permansurum obstrinxisset, posteà tamen homo quietis impatientissimus, vt fortunam quam flectere non potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demúmque captus, vt cum historico nostro loquar, *secundum formam obligationis suæ*, hanc fortunarum & dignitatum iacturam longè maximam fecit.

Aulton Castle. *Barones Verdon. Vide in Herefordshire.* *Tayn fl.* Vtcester. *Etocetum.* Tutbury. *Rob. Comes de Ferrarijs.*

Trenta autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui suo quasi iure tertium sibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum somniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illum influere, totidémque piscium genera in ea natare, quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic ascribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse, tertiam pisces. A fontibus in meridiem primùm multis ambagibus descendit non procul à *Novo castro subter Lymam*, respectu antiquioris quod iuxtà ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum, vbi antiqui castri plusquam semiruta mœnia vidimus, quod primùm ex dono Regis Ioannis

Trent fl. New castle vnder Lyme.

fuit Ranulphi Comitis Cestrensis, posteà beneficio Henrici tertij familiæ Lancastrensis. Inde per *Trentham*, quondam **Tricingham**, sanctæ illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum, ad **Stone** mercatorium oppidum properat, quod Saxonico sæculo enatum, nomen à saxis inuenit quæ solenni ritu maiores congesserant ad designandum locum, vbi Wolpherus Rex Merciorum paganissimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Christo nomina dedissent, immani scelere trucidauit. Quò loci cùm posteritas in eorum memoriam Ecclesiolam sacrâsset, oppidum statim succreuit, cui ab illis saxis *Stone* nomen inditum fuisse memorat Historia Petroburgẽsis. Post *Stone* defertur placidè *Trenta* per *Sandon* quæ quondam sedes Staffordorum Equitum clarissimorum, nunc verò hæreditariò Sampsonis *Erdeswick* viri clariss. qui venerandæ antiquitatis cultor maximus, & hoc nomine non minùs memorandus, quàm quòd ab Hugone de *Vernon* Barone de *Shipbroc*, variato pro habitationis ratione nomine primùm in *Holgraue*, & posteà in *Erdeswick* recta linea mascula descenderit.

Trentham.

Stone.

Historia Petroburgensis.

Erdeswick. *

Nomina secundum habitationem variata.

Ab hoc in ortum *Trenta* cursum deflectit, & ab Austro **Canoc** syluam, vulgò **Cankwood** longè lateq; diffusam habet, deinsimque *Sow* flu. sinistra ripa suscipit, qui emergit iuxta *Healy* castrum à Baronibus de *Aldelegh*, siue *Awdley* extructum, quibus T. de *Verdon* locum donauit, & à quibus familia *Stanleiorum* Comitum Derbiæ; sed hæreditas & nomen ad Touchettos descendit in quorum sobole & nomine illa dignitas adhuc elucet. *Sow* iste Trentæ quasi parallelus æquali distantia fluit per *Chebsey* quæ suos olim Dominos *Hastangos* habuit, nec procul ab *Ecclesball* habitatione Episcopi *Lichfeldensis*, & *Ellenhall* quæ olim Noëlorum claræ familiæ sedes erat, qui Monasterium hîc ad *Raunton* posuerunt; & à quibus hæreditariò ad *Harcourtos* deuenit, qui ex veteri Normannica nobilitate diù magna dignitate floruerunt. E Noëlorum tamen masculis Andreas Noël de *Dalby* Miles clariss. & Noëli de *Wellesborrow* in Comitatu Leicestrensi adhuc supersunt. *Sow* inde *Stafford* subluit olim *Statford*, & prius *Betheney*, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremeticam vitam quondam egit. Cùm Angliæ lustrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum* 18. *Burgenses in Dominio suo, & 20. mansiones de honore Comitis, reddebat de omnibus consuetudinibus nouem libras denariorum.* Et in eodem libro. *Rex præcepit fieri Castellum, quod modò destructum est.*

Cankwood.

Barones de Audley.

*

Noël.

Harcourt.

Stafford.
Capgrauius.

Tunc

Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à *Stafford* castro adiuncto quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sub quo *Penkus* fluuiolus *Souo* illi commiscetur, qui nomen vetusto oppido fecit, quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos *Penkridge*. Sed quod Romano sæculo celeberrimum fuisse videtur, nunc tantùm viculus est equorum nundinis celebris, quas loci Dominus Hugo *Blunt* à Rege Edwardo secundo obtinuit. *Pennocrucium.* Penkridge.

His susceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè secat, *Chartley* castrum duorum milliarium diuerticulo à sinistra ripa seiunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Comite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius sororem, quam Guil. de *Ferrarijs* Comes Derbiæ sibi in matrimoniū coniunxerat, deuenit, è cuius prosapia Domini Ferrarij de *Chartley* floruerunt, & Anna vltimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D'eureux* marito suo attulit, qui illustrissimi Roberti *D'eureux* nunc Comitis Essexiæ & Domini Ferrarij de *Chartley* atauus erat. A dextrâ ripâ eadē ferè distantia inter syluas amœnissimè sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, posteà Baronum *Pagettorum* ædes, Guiliel. enim *Paget* qui ob magnam rerum prudentiam, magnam apud Henricum Octauum, & Edwardum collegit gratiam, cùm res Præsulum vndique acciderentur, amplissimas Lichfeldensis Ecclesiæ possessiones consequutus est, simúlque creatus est ab Edwardo VI. Baro *Paget* de *Beaudesert*. Chartley. *Barones Ferrari de Chartley.* *Beaudesert.* *Barones Paget.*

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextrâ Trentæ ripâ semota, *Licidfeld* Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadauerum campus* interpretatur, & plurimos Christianos martyrio ibi sub Dioclesiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude siue aqua minùs profunda diuisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, cōiunguntur. Australis pars siue citerior multò maior est, & in varias descripta plateas, sed sine munitione; vlterior, minor est, templo autem spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, Episcopíque palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit, multísque retrò antè sæculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentessimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Christi religionem propa- Lichfield.

gandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinauit, cuius successores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimásque possessiones in suos vsus acceperint, *Cankwood* siue *Canoc* syluâ maximâ, vberrimísque prædijs donatis; verùm etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnesq; Merciorum & Orientalium Anglorũ Episc. subiecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Ieamberti siue Lamberti Cantuariensis Archiepisc. qui suam operam Carolo Magno detulit, si Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem celeberrimus fuit Ceada ob sanctitatem Diuis adscriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondum luxus Episcoporum animos peruasisset, *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretiùs cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eo seculo **Licetfeild** *villa erat exigua, longè à frequentia vrbium. Nemorosa circà regio, riuulus propè fluit, Ecclesia angusto situ erat, antiquorum mediocritatem, & abstinentiam præ se ferens.* Cùm synodo 1075. prohiberetur Episcopales sedes in villis obscuris delitescere, Petrus Episcopus *Licedfeldensis* Cestriam suam sedem transtulit. Robertus verò de Limseio eius successor eandem ad *Conuentriam* remouit. Paulò pòst Rogerus *Clinton* Lichefeldiam reduxit, & elegantissimum templum Anno Christi 1148. in B. Mariæ, & S. Ceadæ honorem inchoauit. Opidum verò patrum memoria à Rege Edwardo VI. nomine Balliuorum & Burgensium primùm fuit incorporatum. Polum borealem LII. gradib. XLII. scrup. sublimem videt, & ab vltimo Occidente XXI. grad. XX. scrup. numerat.

Hist. Roffen.

Guil. Malmesburiensis. A.

Palus ista Lichfeldensis intra ripas statim coërcita citò in Trentam immergitur, qui in ortum cursum continuat donec Tamæ flumini ab austro obuiat. Tama autem in ipso australi huius agri limine *Drayton Basset* inuisit, sedem Baronum Bassettorum, qui à Turstino Normanno efflorescentes in numerosam & insignem familiam sunt propagati. Hinc enim Bassetti de *Welleden*, de *Wicham*, de *Sabcott*, præter illos de *Chedle* aliósque, tanquam à stirpe prouenerunt. Horum autem de *Drayton* postremus erat Radulphus, qui sororem, vt scribitur, Ioannis Montisfortensis Ducis Britanniæ duxerat, & sine sobole regnante Richardo secundo diem obijt supremum.

Drayton Basset.

Bassetti.

Inde *Tama* statim **Tameworth**, Saxonicè Tamaweoꝛð, subluit, *Tamawordinam* Marianus vocat, opidum ita agrorum confinio locatum, vt pars altera quæ olim ad *Marmionos* Warwicensis, altera quæ ad *Hastingos* spectauit, huius agri censeatur. Nomen verò factum est à Tama præterfluente, & Saxonica dictione Weoꝛð, quæ insulam amnicam, vel locum aquis circumfusum denotare existimo, cùm *Keyserswert*, & *Bomelsweort* in Germania *Cæsaris insula*, & *Bomeli insula* significent. Merciorum florente regno, villa erat regia, &, vt est in libro Wigorniensi, *locus celeberrimus*. Posteà Danicis bellis collapsum in integrum restituit Ædelfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auersata castitatis opinione in Sanctarum catalogum inscripta, ædiculam virginibus velatis hîc constituit, quam post paucos annos *Marmioni* Normanni, quibus hoc oppidum largitus est Guiliel. Primus, ad *Pollesworth* transtulerunt, cùm castrum elegans hîc construerent, quod ab illis per *Freuillos* ad *Ferrariorum* familiam deuenit. *Marmioni* illi, vt scribitur, honorarij milites hæreditariò Regibus Angliæ erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur, familiæ huius hæres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum prouocare, si quis regis iuri se opponere ausit. Et certè Alexandrum Freuillum sub Edwardo III. per huiusmodi seruitium, vt vocant, hoc castrum tenuisse ex actis publicis constat. Hoc tamen honore in coronatione Richardi secundi exciderunt Freuilli, & per nuptias *Dimocorum* familia in agro Lincolniensi eundem accepit.

Tame-worth.

Worth, *etiam Prædium Saxonibus significat.*

Marmioni.

The Kings Champion. *Vide in Com. Lincoln pag.* 484.

Inquisi. E. 3.

Nunc *Trenta* cum *Tama* consociatus per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, vt citiùs *Douum* excipiat, & **Burton** Alabastrinis operibus, *Ferrariorum* castro, antiquo monasterio ab *Vlfruno Spot* fundato, & Modwenæ Hibernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum ferè circumlambit. De quo Monasterio liber Abingdonensis, *Quidam minister Athelredi Regis dictus* Vlfricus Spot *construxit Abbatiam* Burton, *deditq; ei omnem hereditatem paternam appreciatam* 700. *libras, & vt hæc donatio rata haberetur, dedit Athelredo Regi* 300. *mancas auri pro eius confirmatione, & vnicuiq; Episcopo quinq; mancas, insuper Alfrico Archiepis. Cantuariæ villam* Dumbletonam. Vt vel hinc intelligamus aurea tunc fuisse secula, aurúmque etiam in rebus sacris valuisse. Iuxta hoc inter *Douum* & *Trentam*, & *Blithum* (qui *Blithfeild* speciosas ædes antiquæ & claræ familiæ Ba-

Alabastrum.

Burton vpon Trent.

Domesday.

Blith fl.

Needwood forest. gottorum irrigat, & denominat) *Needwood* sylua spatiosa, viuarijsque repleta diffunditur, in quâ circumuicina nobilitas hilares venandi labores gnauiter, assiduéque exercet. Hæc in parte huius agri media.

Chellington Giffardi. * Corbution. Extremitatem verò australem illustrant *Chellington* perpulchrę ædes familię antiquæ & celebris Giffardorum. Quod Manerium, regnante Henrico Secundo, Petrus * *Corbuchun* dedit Petro Giffard, cui etiam Richardus ille *Strongbow* Comes Penbrochiæ Hiberniæ expugnator *Tachmelin* & alia in Hibernia donauit. Wulfrunshampton à *Vulfruna* muliere quæ monasterio oppidum auxit denominatum, nunc *Woluerhampton*, cuius omnis celebritas est è Collegio adnexo Decano, & Prębendarijs Windesoræ, Theotenhall, hodie *Tetnall*, Danico cruore anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, Weadersburg, nunc *Wedsborow* ab Ealfleda contra Danos firmatum, & *Dudley* castrum Wigorniensibus conterminum à Dudone Saxone, vt produnt, extructum & denominatum, sed Gulielmi primi tempore (vt ipsius libro habetur) Gulielmus *filius Ausculfi* possedit, posteà *Paganellis* obuenit, quod tandem Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorum horum vltima accepit, cuius posteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratissimam familiam sunt propagati. Lacus est alicubi in hoc agro (si nos non fallit Nechamus) in quam nulla fera vllo modo intrabit, sed cùm locus sit incertus, & res incertior, solum hos ipsius Nechami versiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur.

Woluerhampton. Tetnall. Wadsbury.

De lacu in Staffordia,

Rugitus lacus est euentus praco futuri,
Cuius aquis fera se credere nulla solet.
Instet odora canum virtus, mors instet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

Geruasius Tilburiensis. De alio etiam lacu hac in regione sic scribit Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus ad Othonem quartum. *In Episcopatu Conuentrensi, & Comitatu de Stafford ad radicem montis cui Mabull nomen indigenæ indiderunt: est aqua in modum paludis amplè diffusa: in territorio villæ quam* Magdaleam *dicunt. In hac palude aqua est limpidissima, & syluæ infinitæ continuæ, quæ tantum habet in refouendis corporibus efficaciam: quòd quoties venatores ceruos aliasque feras insecuti fuerint vsque ad equorum lassitudinem, si in extremo æstuantis solis ardore aquam gustauerint, ac equis exposuerint hauriendam, amissas currendi vires reparant, vt non cucurrisse arbitreris.*

Cæterùm

Cæterùm Staffordiensis titulus à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis possessionibus accumulauit, ad nostra vsque tempora in eius progenie permanet. Familia siqua alia, clara, & antiqua: sed alternantis fortunæ vices subinde experta, primùm enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, posteà Duces Buckinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò suo fato ad pristinum Baronum titulum reciderunt, & amplissimæ hæreditates, quas honoratissimis coniugijs adierant, quasi diffugerunt, lætiorque successit securitas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare nescit. *Staffordiæ Comites, & Barones.*

Habentur in hoc Comitatu Paræciæ. 130.

Shropshire.

QVarta ex illis regionibus quas insedêrunt olim Cornauij, Scrobscyre, & Shrobbescyre Saxonibus, nobis Shropshire, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta, cæteris spatio multò maior, nec vbertate, aut amœnitate minor, ad orientem solem Staffordienses, ad Occidentem Montgomerienses, ad Meridiem Wigornienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Oppidis & castris vndique stipata est frequentissimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar) arcendis finitimis Wallis, vnde maiores nostri Saxonico vocabulo hæc confinia *The Marches* dixerunt, quòd limites essent inter Wallos & Anglos: nobilésque ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata sua iura quodammodo regalia habuerunt, quæ paulatim pacis tranquillitas iam antiquauit. *Marchionesque* olim de *Marchia* Walliæ dicti fuerunt, vt constat ex Rubeo libro in Scaccario Reg. vbi legitur, quòd in coronatione Æleonoræ Reginæ vxoris Henrici Tertij, *Marchiones de Marchia Walliæ videl. Ioannes filius Alani, Radulphus de Mortuomari, Ioannes de Monmouth, & Walterus de Clifford nomine Marchiæ ius Marchiæ esse dicebant hastas argentatas inueniendi & illos deferendi ad sustentandum pannum sericum quadratum purpureum in coronatione Regum, & Reginarum Angliæ.* The Marches. Lord Marchers. *Marchiones.* The Canopye.

Nec

Nec tamen (hoc præfari libet) vniuersam hanc regionem ad Cornauios spectasse existimarim, sed solùm Cissabrinam; Transabrina verò Ordouicum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim duas partes vniuersa commodè distribui potest, Sabrina ab Occasu æquinoctiali in Ortum Hibernum intersecante.

Clune fl. In Transabrina limitem Australem Temdus flu. Britannicè *Tefidiauc*, stringit, cui demùm confluit Colunus flu. Britannicè *Colunwy*, & contractè *Clun*. Hic interiùs scaturiens, non procul à Bishops Castle. frequenti oppidulo *Bishops Castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diocœsis in hac Prouincia latè patet, Clune Castle. *Colunno* Castro, vulgò *Clune Castle*, nomen impertit, quod *Fitzallani* ab Alano *Flaoldi* Normanni filio oriundi, qui posteà Arundeliæ Comites, construxêrunt, cùm limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi verò *Temdo* confluit inter vada incerta intereminet antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum salutis L I I I. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contrà Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, distracta rudi illa saxorum compage, cuius reliquiæ etiamnum supersunt, irrumpens, Britannos inermes in iuga montium decedere coëgerit. Ipse tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euasit, sed posteà (vt res aduersæ nusquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei se commiserat Ostorio traditus, Romámque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetrâuit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minùs claram Carataci captiuitatem censuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges populo Romano ostenderint. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri nostræ historiæ farcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos *Caradauc Vrichfras* primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur.

Caer Caradoc. *Caratacus Rex.* *Tacitus.* *Humfr. Lhuidus.*

Ludlow. *Ludlow* inde, Britannicè *Dinan*, & *Lysswysoc*, id est, *Principis Palatium*, ad eiusdem *Temdi* cum *Corno* confluentes colle attollitur,

tur, maiore elegantia, quàm vetustate oppidum. Rogerus de *Monte Gomerico* primùm castrum pulcherrimum, & munitissimum quod *Corno* impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill.pass. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proscripto Henricus primus sibi retinuit, obsessúmque posteà fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cùm grauissima obsidione premeret, Henricus Scotorùm Regis filius vnco ferreo equo abstractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus esset. Sed præstò illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II. hoc castrum cum subiecta valle ad *Coruum*, quæ vulgò *Cornesdale* dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Posteà Laceiorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieneuile* Pictauensem, vel vt alij volunt, è familia Lotharingica descendit, à cuius posteris rursus per filiam ad Mortuomarios, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipsique posteà incolæ in ipso oppidi sinu, æditissimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans posuerunt, Tunc in honore esse cœpit, viciniśq; prælucere, & quamuis Stephanus Rex, Simon de *Monteforti*, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum non dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octauus, cuius Præses hîc plerumque forum agit, quod vix vnquam refrigere videas, adeò mira est iste populus limitaneus ad litigandum alacritate. Constat hoc concilium ex D. Præsidente, tot Consiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiarijs. Præsidentis verò personam modò gessit D. Henricus Sidnæus, vir nobilissimus, & omnis antiquitatis peritissimus, cui successit Philippus filius Eques clarissimus, de quo quid, & quantum sibi augurabatur Britannia, non facilè dixerim: sed illum immatura morte præreptum sacer & cælestis cœtus iam excepit. Inferiùs ad *Temdum Burford* Baronia conspicitur quæ à Theodorici Saij posteris ad Robertum de *Mortuo-mari*, ab eius itidem posteris ad Galfredum de *Cornubia* siue *Cornwaile* qui genus ad Richardum Cornubiæ Comitem, & Regem Alemannorum retulit, eiúsque prosapia ad hæc vsque tempora Baronum nomine vulgò floruit. *Tenetur* verò, vt inquisitione legitur, *de Rege ad inueniendos quinque homines pro exercitu Walliæ, & per seruitium Baroniæ*. Qui verò, vt obiter notem, integram Baroniam tenebant, vulgò Barones olim

Vnci ferrei. 1139. *Matth. Paru.* *Ieneuile.* The Councell in the Marches. *Phil. Sidnæus.* Cornwaile. *Non tamen fuerunt Barones Parlamentarij.* *Inq. 40. E. 3.*

olim censebantur, & vt nonnullis doctis in iure nostro municipali placet, Baro & Baronia (vt Comes & Comitatus, Dux, & Ducatus, Rex, & regnum) coniugata fuerunt ante Statutum illud. *Quia emptores terrarum.*

Baro, & Baronia coniugata.

* *Temdo* nunc Salopienses relinquente, ad eius ferè ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, *Cleehill* vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec sine ferri venis, ad quorum ramentum in *Cleybury* viculo Hugo de *Mortuo mari* castrum ædificauit, quod statim ita deleuit Henricus Secundus, quia seditionis fuerit nutricula, vt vix hodie supersint vestigia. Et *Kinlet*, vbi *Blunti* floruerunt, Bluntorum certè nomen quod à flauo capillo factũ, hoc tractu celebre, familia nobilis, vetusta, & cuius rami longè diffusi. *Brugmorfe*, vulgò *Bridgnorth*, inde vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & *Morfe* saltu adiuncto denominatum, cùm antea *Burg* simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina qui in stupendam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm construxit, & Robertus de *Belisme* Salopiæ Comes muro circundedit, locique ingenio fretus ab Henrico primo defecit, vti posteà Rogerus de *Mortuo-mari* ab Henrico secundo, sed infœlici vterque successu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obsidione (vt in annalibus nostris legitur) Henr. secundus sagitta petitus, confixus fuisset, nisi Hubertus de S. *Clara* vir nobilis, & Regi deuotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset. Anteà etiam Rad. de *Pitchford* ita fortiter hic se gessit vt Henricus Primus paruum *Brug* in vicinia illi dederit *per seruitium inueniendi sicca ligna ad Cameram castri de Brug in aduentu Domini Regis*, *Willeley* parum hinc abest, sedes olim Warnerij de *Willeley* à cuius posteris per *Harleios* & *Pesball* ad claram familiam de *Lacon* deuenit, quæ aucta per nuptias olim cum hærede de *Passelew*, & nuper possessionibus I. *Blunt* Militis de *Kinlet*.

Cleehill.

Blunt Normannicè Flaus capilli.

Bridgmorfe.

Lib. Inq.

Willeley.

Lacon.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirûm *Newcastle*, *Hoptoncastle*, *Skipton*, & ad Coruum fl. *Cornesham*, quod Walterus de *Clifford* habuit ex dono Regis Henrici secundi, *Brancroft*, & *Holgot*, vulgò *Howgate*, quod olim ad *Mandutos*, inde ad R. *Burnellum* Episcopum Bathoniensem spectauit, & posteà ad *Louellos*. Superiùs sunt *Wenlocke* æris fodina sub Richar. Secundo notum. Sed multò notius Saxonico seculo antiquissima Sanctimonialium habitatione, vbi Milburga sanctissima virgo vitam

Lib. Inq.

Wenlocke.

Guil. Malm.

vitam egit, & tumulum accepit: Quod restaurauit & monachis impleuit Comes Rogerus de *Montegomerico*. *Acton Burnell* Burnellorũ, & postea *Louellorum* castellum Comitijs Parlamentarijs sub Edwardo primo nobilitatum. Burnellorum hæc familia celebris olim fuit, & antiqua, desijt autem regnante Edwardo secundo, cùm Matildis hæres enupta fuit Ioanni *Louell*, & secundo Ioanni *Haudlow*, cuius filius Nich. nomen Burnelli sibi assumpsit, à quo *Ratcliffi* Sussexiæ Comites genus deducunt. Huic proximum est *Condouer* Manerium quondam *Louellorum*, modò verò Th. Oweni, communium Placitorum Iusticiarij, & bonarum literarum cultoris summi, sed ille placida morte iam in Christo obdormiuit. Quod *de rege tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendum duos pedites per vnum diem in exercitu Walliæ tempore guerræ*. Hoc verò eo nomine semel adnoto, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuisse, vt præstò essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exardesceret. Iuxta hoc est viculus *Pitchford* (quæ olim familiæ vetustæ de *Pitchford* nomen communicauit, R. *Oteley* nunc possessio) quem sic à picis fonte dixerunt maiores nostri qui bitumen à pice non internoscebant. Fons enim illic est in priuati cuiusdam area cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphaltite Iudææ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non aliò quàm picis vice vtuntur incolæ. An verò contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Magis ad occasum cernuntur *Ponderbache* castrum iam ruinosum olim *Pulrebache* dictum, sedes Radulphi *Butleri* filij minoris Radulphi Butleri de *Wem*, à quo genus ducunt Butleri de *Woodhall* in Comitatu Hertfordiæ. Sub hoc saltus *Huckstow forrest* dictus latè inter montes patet, vbi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli siue moles hinc inde congesti cernuntur, quos Cacodæmonis pontem vulgus fuisse somniat, Britanni *Carneddau tewion* vocant; sed qua de causa positi fuerunt ne ariolari quidem ausim, nisi fuerint quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit. *Haraldus vltimus ipse pedes, cùmque pedestri turba, & leuibus armis, victúque patriæ conformi tam validè totam Walliam circumiuit, & transpenetrauit, vt vix paucos viuos reliquerit. In cuius victoriæ signum & perpetuam memoriam lapides in Wallia more antiquo in tumulum*

Acton Burnell.
Barones Burnell.
Condouer.
Pitchford.
Fons bituminis.
Ponderbach.
Stiperstons.

mulum erectos locis, in quibus victor extiterat, literas huiusmodi insculptas habentes, plurimos inuenias,

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Caurse. Magis ad Septentriones *Caurse* castrum sedet quod Petri Corbetti Baronia fuit, à quo ad Staffordiæ Barones deuenit: &
Routon. antiquissimum *Routon* huic vicinum ad occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod ad antiquam *Listerorum* familiam nunc spectat. Anteà verò fuit Ioannis *Le Strange* de *Knocking*, in cuius inuidiam Leolinus Walliæ princeps solo æquauit, vt legitur in vita Fulconis Fitz-Guarini. Romano etiam sæculo
Rutunium. eodem nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, nec in hoc falsi esse possumus, quandoquidem & nomen & distantia, quam ille à Vriconio notissimo oppido ponit, exactissimè conueniant.
Watlesbury. Huic vicina sunt *Abberbury* castrum, & *Watlesbury*, quod à Corbettis ad nobilem & Equestrem familiam *Leightonorum* deuenit. Nomen verò accepisse videtur à Consulari illa, & regia via *Watlingstreat*, quæ hàc in extremam Walliam duxit, vt author est Ranulphus Cestrensis. Verùm hæc castra, & alia, quæ enumerare vix possum, non belli furore, sed secura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabascunt.

Nunc flumine transmisso Cissabrinam partem adeamus, quam Cornauiorum propriam fuisse diximus. Hanc rursum in duas quodammodo partes á Septentrione in meridiem defluens diuidit *Terna* fluuius, sic dictus, quòd è lacu diffusiore, (cuiusmodi nostra lingua Tearnes vocamus) inter Staffordienses promanat. In harum citeriori siue Orientali parte, vbi Sabrinæ Ter-
Vriconium. Wroxcester. na consociatur, VRICONIVM fuit, sic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo VIROCONIVM, Nennio *Caer Vruach*, Saxonibus Wꝛekenceaſteꝛ, nobis *Wreckceter*, & *Wroxceter* dicitur. Vrbs Cornauiorum præcipua, à Romanis, vt videtur condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: sed quia nihil iam præter parietinas cernitur, *The old worke of Wroxceter* indigitant incolæ. Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorsùs concidit, iámque rusticorum viculus est pertenuis, & Romanos nummos

vetustatis

vetustatis suæ quasi testes aratoribus sæpiùs exhibet. Nomen autem antiquum expressiùs se in monte proximo ostendit *Wrekenhill* dicto, *Gilberti montem* alij vocant, è cuius vertice qui in amœnissimam procumbit planitiem, fonticulúmque habet limpidum, gratissimus in subiectam regionem vndiquáque patet prospectus. Longè hic collis procurrit, sub eo verò quà Sabrina voluitur apud *Buldewas*, vulgò *Bildas*, monasterium celebre floruit sepultura olim inclitæ familiæ Burnellorum. Nec procul à radicibus huius montis in conualle deuexa, ad Militarem Romanorum viam *Okenyate* viculus itinerantibus benè cognitus ita subsidet, eadem distantia qua VSOCONAM cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio seiungit Antoninus, vt hanc *Okenyate* illam fuisse VS-OCONAM non est cur quispiam dubitet. Nec abnuit ipsum nomen, hæc enim dictio *Ys* quæ Britannis inferiùs sonat, ad inferiorem eius situm designandum adiuncta videatur. Ex altera parte sub hoc colle *Charleton* castrum cernitur olim *Charletonorum*, qui Powisiæ erant Domini, & magis ad ortum proximè Staffordienses *Tong castle*, olim *Toang*, quod Vernonij non ita pridem instaurarunt, vti etiam collegium in oppido, quod Penbrigij primi, vt legi, fundarunt, Nec quicquam hic magis ostentant incolæ quàm campanam ob magnitudinem tota vicinia celeberrimam. Huic adiacet *Albrighton* regnante Edwardo primo Radulphi de *Pitchford*, nunc verò Talbottorum sedes qui è familia Comitum Salopiæ sunt oriundi.

Wrekenhill. Bildas. *Vs-ocona.* Oken-yate. Charleton. Tong. Pitchford.

Vltra *Ternam* fl. in ipsius ripa *Draiton* iacet, vbi in æstu ciuilium bellorum inter familiam Lancastrensem & Eboracensem, prælium nobilibus agri Cestrensis admodum funestum commissum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte discessum fuerit, cùm discordibus animis ab vtráq; parte starent, cōfertissimè ceciderūt. Infra hanc ad *Roden* amniculū *Wem* sedet, Baronia Guil. *Pantulphi* tempore Gail. Cōquestoris, à cuius posteris tandem ad Butleros deuenit, ab illis verò per *Ferrarers* de *Ousley*, & Barones de *Greystok* ad Barones *Dacre* de *Gillesland*. Nec magno hinc interuallo abest *Redcastle*, quod *Le castle Rous* à Normānis dictum, olim Henrici de *Audley*, & huic vicinum *Hodnet* quod olim incolas eiusdem nominis nobiles habuit à quibus hæreditariò per *Ludleios* ad Vernonos peruenit. *Tenebatur olim de Honore de Montgomeri per seruitium esse Senescballus Honoris eiusdem*. Inde ad eundem flu. *Morton Corbet* Cobettorum castrum conspicitur, uqi antiquæ sunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure

Draiton. 1459 Wem. *Barones de Wem.* *Vita Fitzwarini.* Hodnet. *Inq.a.10 E.2.* Morton Corbet.

cliente-

* clientelari à Rogero Montegomerico huius agri Comite sub ingressum Normānorum tenuerunt Rogerus,sc.filius Corbet *Huelebec,Hundeslit, Aclun,Fernleg*,&c. Robertus filius *Corbet* in *Velestanston, Rotlinghop, Branten,Vdecot*. Magis ad Austrum iacet *Arcoll* equestris familiæ Neuportorum habitatio,& huic vicinum *Hagmond* monasterium quod *Fitz-Alani* si non fundarunt,maximè tamen dotarunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbes byrig vocauerint, quòd collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *Caput alneti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery, Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocatur, planè me latet. *Ymwithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam* à Britannica dictione *Mwithau*, Bardósque ita nominâsse quod præ cæteris olim Walliæ principibus placeret. Collem occupat subrufescentem,Sabrináque duobus pontibus pulcherrimis peruius, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula. Vnde Poëta noster Antiquarius Lelandus,

Corbet prænomen. *Hamond Abbay.* Shrewsbury. *Lelandus.*

Edita Penguerni latè fastigia splendent,
Vrbs sita lunato veluti mediamnis in orbe,
Colle tumet modico,duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patriâ sibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura solùm munita,sed etiam arte,Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis quinquaginta plùs minùs ædibus castrum inædificauit,& Robertus eius filius cùm ab Henrico primo desciceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam nisi bello Baronico contra R. Ioannem pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de *Gablo*, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare,cùm in hac vrbe agerent,totidemque concomitari cùm venatum prodirent,tenebantur. Quod institutum crediderim,quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum

mum principem hic inter venandum ex insidijs sustulisset. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *Vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi* xx.*solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm monimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instaurauit, Monasteriúmque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) *vt cum Canonici, qui in ea Prabendas habebant, morte deficerent, Præbendæ in dominium monachorum deuenirent.* Præbendæ hæreditariò delatæ. Vnde controuersia orta est non parua, Canonicorum enim filij litem monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cælibem vitam non egerunt, & inoleuerat vsus vt beneficia Ecclesiastica cognationis iure hæreditario descenderent. Sed hæc controuersia sub Henrico primo composita, in beneficijs Ecclesiasticis hæredem non debere succedere, & leges de Sacerdotum cœlibatu sub id tempus rogatæ. Subsequente tempore alia etiam hic surrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fraterculorum cœnobia omittam, quæ *Chartloni, Ieneuilli, & Staffordi* posuerunt; duæ collegiatæ Ecclesiæ, altera S. Ceadæ cum Decano & x. Præbendarijs, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & ix. Præbendariolis, erectæ erant. Hodie verò vrbs est eximia, frequens, mercium copiosa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quasi ad commune vtriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vsu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quòd scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerual honestissimum Thomas Aston primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, seditiosum animum in 1401 Henricum IIII. induisset, & iam mœnia oppugnaturus esset, Prælium apud Shrewsbury. quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subitò discussit. Rex enim ex improuiso à tergo cum exercitu instabat, in quem iuuenis animosè inuectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum verò adhuc *Battlefeild* à prælio vocant, in quo sacellum, & vnum

alterumque sacrificum rex victor instituit, ad impetrandam (si fieri posset) illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Asorijs insulis gradibus XX. minutis XXXVII. ab Æquatore partibus LII. scrupulis LIII. distat hæc *Salopia*.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquissimum illud nauigij genus, quod vetustas rates dixit, est vsitatissimum, scilicet, ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subuehunt, quarum vsum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine **Flotes** vocitant. Fluminì verò adiacent *Shrawerden* olim Arundelhorum Comitum castrum, posteà verò longè honoratissimi viri Thomæ Bromlæi iampridem Cancellarij Angliæ, *Knocking* à Dominis *Le Strange* constructum, à quibus ad *Stanleos* Derbiæ Comites hæreditariò descendit, & huic vicinum *Nesse* (cui rupes confragosa cum antro non incelebri imminet) quod cum *Cheswarden* Rex Henricus secundus dedit Ioanni *Extraneo*, siue *Le-Strange*, à quo propagatæ sunt amplissimæ familiæ *Le-Strangorum* de *Knocking*, *Anindelegh*, *Ellesmer*, *Blakmere*, *Luthebam* & *Hunstanton* in Norfolcia. Ab illis verò de *Knocking* cùm postremus nulla mascula prole suscepta obijsset, per Ioannam vnicam filiam Georgij Stanlæi vxorem ad Derbiæ Comites deuenit hæreditas. A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem iacet **Oswestre** siue **Oswaldstre**, Britannicè *Croix Oswalde*, vrbecula fossa & muro inclusa, exiguóque castello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præsertim Wallicorum raro tenuíque textu (Leuidensas si placet voces) quorum magna vis singulis septimanis hìc distrahitur. Nomen habet ab Oswaldo Nordanhumbrorum Rege, (cùm anteà **Maserfield** vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hìc graui prælio, & occidit, & occisum summa cum immanitate discerpsit, vnde de illo poëta Christianus satis antiquus.

Rates, vulgò Flotes.

Shrawerden.

Knocking.

Barones Le-Strange.

20. Edwar. 4.

Oswestre.

Welsh cottons.

642 *Oswaldus interfectus.*

Cuius & abscissum caput, abscissosque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentus
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifesta sui, regémque beatum
Esse probet miserum, sed caussam fallit vtramque:
Vltor enim fratris minimè timet Oswius illum,
Imò timere facit, nec Rex miser, imò beatus
Est, qui fonte boni fruitur semel, & sine fine.

Primam autem originem ex religione habuisse videtur, sanctissimum

Vide in Northumbria.

mum enim locum habuerunt eius ætatis Christiani, & Beda miracula hic claruisse vbi Oswaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt est apud Carodocum Lancabernensem) instaurauit, mœnibus *Fitzallani* Normanni posteà eiusdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia sibi admodum infesta sensit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipses vires suas exercerent, incendia passa est grauissima, Post recentiorem enim hanc eclipsim, adeò latè se fudit incendium, vt ædes plùs minùs ducentæ in vrbe, & suburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis est triplici fossa circundatus, quem *Hendinas*, id est, *Vetus Palatium* vocant. Vrbem fuisse contendunt vicini, alij tamen sunt qui Pendæ, vel Oswaldi castra existimant. Vix tribus hinc millibus passuum *Whittington* abest *Fitz-Guarinorum* non ita pridem castrum, qui à Guarino de *Metz* Lotharingo stemma duxerunt, Ille verò hæredem Gulielmi Peuerell qui *Whittingtoniam* construxisse fertur, in vxorem accepit, & Fulconem genuit patrem Fulconis illius *Fitz Guarini* celeberrimi, cuius ancipites varijque in bellis casus magnam apud maiores habuerunt admirationem. Desijt horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Hancfordum*, ad *Bourchieros* qui nunc Bathoniæ Comites, seculo superiori transiuit. Sed hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meurici qui pro seruitio debuit esse Latimerus* inter Anglos & Wallos, id est, *Interpres*. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri,) vt intelligatur quid sibi velit nomen illud *Latimer* quod ferè nemo cognouit, cùm tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem *Whitechurch* siue *Album Monasterium*, cernitur, tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hæreditatem Baronum de *Extraneò*, siue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædésque eorum *Blackmere* à nigro lacu dictæ in proximo visuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum accessit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi de *Brimsfeild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem vnicam filiam Walteri Clifford tertij sibi in vxorem acceperat.

Eclipses in Ariete.

Whittington.

Vita Fulconis Gallicè scripta.

Barones Fitz-Warin.

Latimer, quid significat.

Whitechurch.

Barones Le-Strange de Black-mere.

Magis ad occasum *Ellesmer* regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ vnà cum castello Lewelino Northwalliæ principi in dotem cōstituit, quum illi filiam suam notham in matrimonium collocasset. 1205

Ellesmer.

Comites Salopiæ. Rogerus de *Belesmo*, siue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem instituit Guilielmus primus, cui & longè maximam huius *H. Huntindon. in libello de vita miserijs.* regni partem assignauit. Huic successit primùm Hugo filius natu maximus sine prole in Wallia occisus, deinde Robertus è filijs alter, vir efferata immanitate in suos ipsius filios, & obsides, quibus suis manibus & oculos eruit, & testiculos execuit: sed tandem læsæ maiestatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs sceleribus dignas persoluit, & eius Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem trãscriptus. Post multa tandem secula Henricus VI. anno regni sui decimo nono, Ioannem Dominum *Talbot*, quem ad bellicam virtutem & natura peperisse, & voluntas exercuisse videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille in prælio ad Castilionem in Aquitania cecidisset
1453 vnà cum Thoma filio minore Vicecomite *L'isle*, postquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia & hærede Domini *Furniuall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa sequutus, in prælio ad *Northanton* occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius, Georgio autem Franciscus eius itidem filius, qui pater erat Georgij Talbotti Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reipublicæ negotijs spectatissimi. Cuius filius Gilbertus summo splendore & summa virtute locum à maioribus traditum nunc tuetur.

Sunt in hac Regione parochiæ plùs minùs. 170.

Chesshire.

Comitatus Palatinus. Vinta & vltima ex illis Prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII, est Comitatus Cestrensis, Saxonicè Ceꝼtpeꝼcype, vulgò **Chesshire**, & **The Countie Palatine of Chester**, (quod eius Comites iura palatina habuerint, omnésque incolę illis solis in *Feudo*, id est, *in fide* fuerint) & illi Regi. Palatinus, vt quod de hoc nomine priùs dixi repetam, commune olim erat omnibus qui in Regis Palatio officijs fungebantur,

bantur, atque eo seculo Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus illi qui antea fuit Palatinus, cum authoritate iudicandi in sua regione, eiusq; & primores quos Barones dixerunt, & vassalli tenebantur Comitis Palatium accedere ad consulendum ipsi & ipsius aulam cohonestandam. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *farris, & maximè tritici ieiuna, & inops, pecorum & piscium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerârit. Ab Austro agro Salopiensi, ab ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus conclusa vtrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentaliorem DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm *Weuer* qui mediam regionem intermeat, tùm *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quæ fuit præcipui nominis his impendent omnia. Verùm priùs hæc de Comitatu Cestriæ præmittam ex Luciano monacho. Ne quis me subticere quæ ad laudem huius regionis faciat, posteà coarguat. Author enim ille rarus & vixit primis Normannorum temporibus. *Si quis autem petit vel in pleno vel in proximo secundum habitationem morum Prouinciales tangere; instar reliquorum viuentium pro locis terrarum cæteris Anglis in parte dissimiles, in parte meliores, in parte inueniuntur æquales. Videntur autem in primis quod est optimum secundum generale specimen morum, conuiuio communes, cibo alacres, hospitio liberales, ira faciles, lingua labiles, subiectionis ac seruitutis impatientes, afflictis clementes, pauperibus compassibiles, cognatum sanguinem fouentes, labori parcentes, felle duplicitatis immunes, edacitate nil graues, molimina nescientes, per vsurpatam sæpè licentiam aliena mutuantes, syluis ac pascuis abundantes, carne ac pecore diuites, Britonibus ex vno latere confines & per longam transfusionem morum maxima parte consimiles. Illud etiam intuendum qualiter Cestriæ Prouincia Limæ nemoris limite lateraliter clausa à cæteris Anglis priuilegij distinctione sit libera & per Indulgentias regum atque excellentias Comitum magis in cætu populi gladium principis quam coronam regum consueuit attendere, & in suis finibus etiam maximas negotiorum discussiones licenter ac liberiùs explicare. Hæc igitur Hibernis recepto-*

Petrus Pithæus in Campania descr.

I. Tilius.

ria, Britannis vicina, Anglorum subministrantium annona: situ eleganti, portarum positione antiqua, duris experimentis exercitata: amne pariter & oculis secundum nomen suum, ciuitatis vocabula digna, sacrorum vigili cincta custodia, & per misericordiam saluatoris diuinitatis semper auxilio communita.

Dee fl.

Deua, Anglicè Dee, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, *aqua Dui*, Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Duy* enim *Duo* illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs sacrum *Diuonam* antiquâ Gallorum linguâ, quæ eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios διοπετεῖς, & diuinos iudicarit antiquitas, Britanníque nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cābrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs cōtrà quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusiùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm *Deua* qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior BONIVM interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ vrbs eo sæculo fuerat insignis, posteà monasterium præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancoꝛnabýꝛiᵹe, & *Banchor* vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem Ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Diuona. *Flumina sacra.* *Bonium.* Banchor. *Pelagius Hæresiarcha.*

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse

intersit

intersit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, cùm in septem portiones, cum præpositis sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britãnis Christianis contra Paganos Saxones implorassent. Refloruisse tamen videtur, imò refloruisse demonstrat, in Malachiæ Hibernici vita, S. Bernardus Clareuallensis his verbis de Monachis, qui longo pòst tempore hîc egerunt. *Banchor*, inquit, *monasterium nobilissimum multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput, locus verè sanctus, fœcundúsque sanctorum, copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina repleuerunt, nec modò in præfatas, sed etiam in exteras regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has nostras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxoniense construxit monasterium.* Sed post hæc tempora omninò concidit, Malmesburiensis enim ætate qui statim à Normannorum ingressu vixit. *Tot* (vt inquit ipse) *hîc superfuerant antiquitatis indicia, tot semiruti parietes Ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipséque Bernardus prodit Malachiam illum *loco diruti monasterij Oratorium ex lignis leuigatis construxisse.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monasterij vix facies remanet, duarúmque portarum nomina, *Port Hogban*, & *Port Cleis* quæ mill. pass. disiunctæ sunt reseruantur, inter quas Romanorum numismata sæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri censetur Bonium, sed Flintensis, cuius portio quasi à reliqua diuulsa hîc inter Cestrenses & Salopienses interiacet. *Bonium ad Flintenses spectat.*

Deua verò vbi hunc Comitatum subintrat, *Malpas* siue *Malo-passum* in ædito colle non procul à ripa suspicit, quod ob malam, arctam præruptam & impeditam viam quæ *Mala platea* dicta hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè significatione *Depenbache* Anglis diceretur. Huius Baroniam dedit Hugo Comes Cestrensis Roberto *filio Hugonis*, Regnante Henrico secundo Guilielmus Patricius filius Guiliel. Patricij eandem tenuit. Paucis elapsis annis Dauid de *Malopassu* adeptus est per *Breue recognitionis* medietatem eiusdem villæ quæ fuit Gilberti Clerici, Baroniæ autem huius magna pars

Malpas.

Ex rotulo Domesday Comitatus Cestriæ.

Breue de Malpas.

posteà hæreditariò ad Suttonos illos qui Barones de *Dudley*. Pars etiam ad Vrianum de *S. Petro* vulgò *Sampier* deuenit. A Philippo autem iuniore filio D. de *Malo passu* genus ducit clarissima equestris familia Egertonorum qui hoc nomen a loco habitationis desumpserunt. De nomine huius loci antequã discedam, liceat in hoc serio & graui opere hunc ex Giraldo Cambrensi interponere iocum. *Contigit nostris*, inquit, *diebus, Iudæo quodam cum Archidiacono loci huius cui cognomen* Pechè, *id est*, Peccatum, *& Decano cui nomen* D'euill, *id est*, Diabolus, *versus Slopesburiam iter agente, cùm Archidiacono fortè referente audiret, Archidiaconatum suum à loco qui* Ill-streat, *id est*, Mala platea *dicitur, incipere, & vsque ad Malum passum, id est*, Mal-pas *versus Cestriam durare: considerans & intelligens quoque tam Archidiaconi cognomen quã & Decani agnomen, lepidè satis & facetè subiecit: Mirum, inquit, si ab hac vnquam patria me mea sors reducat incolumem, cuius quippe* Peccatum *est Archidiaconus*, Diabolus *Decanus, Archidiaconatus verò* Mala platea *introitus, &*, Malus passus *exitus*.

Egertoni.

Itiner. lib. 2. Cap. 13.

Hinc deuoluitur *Deua* per *Scholich* vbi quondam fuit castrum, *Aldford* olim Ardernorum, *Pouleford* vbi suum castrum habuit regnante Henr. III. Radulphus de *Ormesby*, & *Eaton* sedem celebris familiæ *Grosuenour*, id est, *Grandis-venator* qui nunc corruptè *Grauenor* dicuntur.

Grosuenour.

Superiùs ad tertium milliare ad idem flumen propè æstuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara sedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos **Chester**, & **Westchester**, Britanni *Caerlegion, Caerleon Vaur*, *Caer leon ar Dufyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceſter dixerunt, nominibus illis proculdubiò à Legione Vicesima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore iterùm, & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, quæ cùm nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quam Prætorijs extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano tandem præfectum habuit, quo tempore sedem hac in vrbe accepisse videtur, quam nec multos ante annos constructam, & Ordouicarum ceruicibus impositam opinor: quamuis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè seculis positam. Sed plebeios hos antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione mag-

Deunona. Chester.

na

na, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hispania Tarraconensi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX. quam Britannicam, Valentem Victricem, atque Valeriam Victricem alij falsò dicunt, hac in vrbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobēt, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte auersa COL. DIVANA LEG. XX. VICTRIX. Romanæ autē magnificentiæ argumēta nunc supersunt paucula præter pauimēta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulph. huius vrbis monachus è suo Polychron. tibi dicet. *Viæ sunt hîc subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineatæ, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hîc & numismata Iulij Cæsaris, aliorúmq; illustrium inscriptione insignita quandoq; sunt effossa*, & Rogerus Cestrensis in Polycratico. *Intuenti fundamenta lapidum in vijs enormium videtur potiùs Romano, siue giganteo labore quàm Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plùs mill. pass. ambitu colligunt, includitur; ad Libonotum, castrum eminet propè flumen à Comitibus constructum, vbi fora Palatinatus, & Assisæ (quas vocant) bis quotannis habentur. The Rowes. Ædificia sunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore vsa est, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statímque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim in triumphali nauicula ad proram sedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnésque Circiter annum 960. Walliæ Principes in fidem adacti, quasi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto spectaculo duxêrunt. Insequente tempore, quà Aquilonem spectat, templum Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis posuit, quod postea Hugo primus è Normannico genere Cestriæ Comes restaurauit, & authore Anselmo, quem è Normannia euocârat, monachis concessit. 1094. Nunc verò Henrici IIII. Germaniæ Imper. sepultura, quem abdicato imperio heremeticam hîc vitam duxisse aiunt, & Episcopali sede celeberrimum. Quam statim à Normannica victoria Lichfeldensis Episcopus Petrus à Lichfeldia huc transtulit, sed ea ad Conuentriam, & posteà ad sedem suam pristinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata

iacuit,

clientelari à Rogero Montegomerico huius agri Comite sub ingressum Normānorum tenuerunt Rogerus, sc. filius Corbet *Huelebec, Hundeslit, Actun, Fernleg*, &c. Robertus filius *Corbet* in *Vlestanston, Rotlinghop, Branten, Vdecot*.

Corbet praenomen.

Magis ad Austrum iacet *Arcoll* equestris familiæ Neuportorum habitatio, & huic vicinum *Hagmond* monasterium quod *Fitz-Alani* si non fundarunt, maximè tamen dotarunt.

Hamond Abbey.

Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Viconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbesbyrig vocauerint, quòd collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *Caput alneti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery, Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocatur, planè me latet. *Ymwithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam* à Britannica dictione *Mwithau*, Bardósque ita nominâsse quod præ cæteris olim Walliæ principibus placeret. Collem occupat subrufescentem, Sabrináque duobus pontibus pulcherrimis peruius, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula. Vnde Poëta noster Antiquarius Lelandus,

Shrewsbury.

Lelandus.

Edita Penguerni latè fastigia splendent,
Vrbs sita lunato veluti mediamnis in orbe,
Colle tumet modico, duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patriâ sibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura solùm munita, sed etiam arte, Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis quinquaginta plùs minùs ædibus castrum inædificauit, & Robertus eius filius cùm ab Henrico primo descisceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam nisi bello Baronico contra R. Ioannem pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de *Gablo*, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare, cùm in hac vrbe agerent, totidemque concomitari cùm venatum prodirent, tenebantur. Quod institutum crediderim, quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum

mum principem hîc inter venandum ex insidijs sustulisset. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *Vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi* xx.*solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instaurauit, Monasteriúmque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) *vt cum Canonici, qui in ea Prebendas habebant, morte deficerent, Prebendæ in dominium monachorum deuenirent.* *Prebendæ hæreditariò delatæ.* Vnde controuersia orta est non parua, Canonicorum enim filij litem monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cælibem vitam non egerunt, & inoleuerat vsus vt beneficia Ecclesiastica cognationis iure hæreditario descenderent. Sed hæc controuersia sub Henrico primo composita, in beneficijs Ecclesiasticis hæredem non debere succedere, & leges de Sacerdotum cœlibatu sub id tempus rogatæ. Subsequente tempore alia etiam hic surrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fraterculorum cœnobia omittam, quæ *Chartloni, Ienevilli, & Staffordi* posuerunt; duæ collegiatæ Ecclesiæ, altera S. Ceadæ cum Decano & x. Prabendarijs, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & ix. Præbendariolis, erectæ erant. Hodie verò vrbs est eximia, frequens, mercium copiosa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quasi ad commune vtriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vsu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quòd scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerual honestissimum Thomas Aston primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, seditiosum animum in 1401
Henricum IIII. induisset, & iam mœnia oppugnaturus esset, *Prælium apud Shrewsbury.* quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subitò discussit. Rex enim ex improuisò à tergo cum exercitu instabat, in quem iuuenis animosè inuectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum verò adhuc *Battlefeild* à prælio vocant, in quo sacellum, & vnum

Mm alterum-

alterumque sacrificum rex victor instituit, ad impetrandam (si fieri posset) illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Asorijs insulis gradibus XX. minutis XXXVII. ab Æquatore partibus LII. scrupulis LIII. distat hæc *Salopia*.

Rates, vulgò Flotes.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquissimum illud nauigij genus, quod vetustas rates dixit, est vsitatissimum, scilicet, ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subuehunt, quarum vsum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine **Flotes** vocitant. Flumini verò adiacent *Shrawerden* olim Arundeliorum Comitum castrum, posteà verò longè honoratissimi viri Thomæ Bromlæi iampridem Cancellarij Angliæ, *Knocking* à Dominis *Le Strange* constructum, à quibus ad *Stanlæos* Derbiæ Comites hæreditariò descendit, & huic vicinum *Nesse* (cui rupes confragosa cum antro nõ incelebri imminet) quod cum *Cheswarden* Rex Henricus secundus dedit Ioanni *Extraneo*, siue *Le-Strange*, à quo propagatæ sunt amplissimæ familiæ *Le-Strangorum* de *Knocking*, *Anindelegh*, *Ellesmer*, *Blakmere*, *Luthebam* & *Hunstanton* in Norfolcia. Ab illis verò de *Knocking* cùm postremus nulla mascula prole suscepta obijsset, per Ioannam vnicam filiam Georgij Stanlæi vxorem ad Derbiæ Comites deuenit hæreditas. A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem iacet **Oswestre** siue **Oswaldstre**, Britannicè *Croix Oswalde*, vrbecula fossa & muro inclusa, exiguóque castello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præsertim Wallicorum raro tenuíque textu (Leuidensas si placet voces) quorum magna vis singulis septimanis hîc distrahitur. Nomen habet ab Oswaldo Nordanhumbrorum Rege, (cùm anteà **Maserfield** vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hîc graui prælio, & occîdit, & occisum summa cum immanitate discerpsit, vnde de illo poëta Christianus satis antiquus.

Shrawerden.

Knocking.

Barones Le-Strange.

20. Edwar. 4.

Oswestre.

Welsh cottons.

642

Oswaldus interfectus.

> *Cuius & abscissum caput, abscissósque lacertos*
> *Et tribus affixos palis pendere cruentus*
> *Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat*
> *Terroris manifesta sui, regémque beatum*
> *Esse probet miserum, sed caussam fallit vtramque:*
> *Vltor enim fratris minimè timet Oswius illum,*
> *Imò timere facit, nec Rex miser, imò beatus*
> *Est, qui fonte boni fruitur semel, & sine fine.*

Vide in Northumbria.

Primam autem originem ex religione habuisse videtur, sanctissimum

mum enim locum habuerunt eius ætatis Christiani, & Beda miracula hic claruisse vbi Oswaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt est apud Carodocum Lancabernensem) instaurauit, mœnibus *Fitzallani* Normanni posteà eiusdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia sibi admodum infesta sensit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipses vires suas exercerent, incendia passa est grauissima, Post recentiorem enim hanc eclipsim, adeò latè se fudit incendium, vt ædes plùs minùs ducentæ in vrbe, & suburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis est triplici fossa circundatus, quem *Hendinas*, id est, *Vetus Palatium* vocant. Vrbem fuisse contendunt vicini, alij tamen sunt qui Pendæ, vel Oswaldi castra existimant. Vix tribus hinc millibus passuum *Whittington* abest *Fitz-Guarinorum* non ita pridem castrum, qui à Guarino de *Metz* Lotharingo stemma duxerunt, Ille verò hæredem Gulielmi Peuerell qui *Whittingtoniam* construxisse fertur, in vxorem accepit, & Fulconem genuit patrem Fulconis illius *Fitz Guarini* celeberrimi, cuius ancipites varijque in bellis casus magnam apud maiores habuerunt admirationem. Desijt horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Hancfordum*, ad *Bourchieros* qui nunc Bathoniæ Comites, seculo superiori transiuit. Sed hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meurici qui pro seruitio debuit esse Latimerus* inter Anglos & Wallos, id est, *Interpres*. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri,) vt intelligatur quid sibi velit nomen illud *Latimer* quod ferè nemo cognouit, cùm tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem *Whitechurch* siue *Album Monasterium*, cernitur, tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hæreditatem Baronum de *Extraneò*, siue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædésque eorum *Blackmere* à nigro lacu dictæ in proximo visuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum accessit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi de *Brimsfeild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem vnicam filiam Walteri Clifford tertij sibi in vxorem acceperat.

Eclipses in Ariete.

Whittington.

Vita Fulconis Gallicè scripta.

Barones Fitz-Warin.

Latimer, *quid significat.*

Whitechurch.

Barones Le-Strange de Black-mere.

Magis ad occasum *Ellesmer* regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ vnà cum castello Lewelino Northwalliæ principi in dotem cõstituit, quum illi filiam suam notham in matrimonium collocasset. 1205

Ellesmer.

Comites Salopiæ. Rogerus de *Belesmo*, siue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem instituit Guilielmus primus, cui & longè maximam huius regni partem assignauit. Huic successit primùm Hugo filius natu maximus sine prole in Wallia occisus, deinde Robertus è filijs alter, vir efferata immanitate in suos ipsius filios, & obsides, quibus suis manibus & oculos eruit, & testiculos execuit: sed tandem læsæ maiestatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs sceleribus dignas persoluit, & eius Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem trāscriptus. Post multa tandem secula Henricus VI. anno regni sui decimo nono, Ioannem Dominum *Talbot*, quem ad bellicam virtutem & natura peperisse, & voluntas exercuisse videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille in prælio ad Castilionem in Aquitania cecidisset vnà cum Thoma filio minore Vicecomite *L'isle*, postquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia & hærede Domini *Furniuall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa sequutus, in prælio ad *Northanton* occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius, Georgio autem Franciscus eius itidem filius, qui pater erat Georgij Talbotti Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reipublicæ negotijs spectatissimi. Cuius filius Gilbertus summo splendore & summa virtute locum à maioribus traditum nunc tuetur.

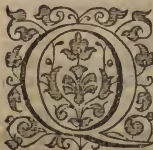
H. Huntindon. in libello de vita miserijs.

1453

Sunt in hac Regione parochiæ plùs minùs. 170.

Chesshire.

Comitatus Palatinus.

QVinta & vltima ex illis Prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII, est Comitatus Cestrensis, Saxonicè Ceꝛtneꝛcyꝛe, vulgò Chesshire, & The Countie Palatine of Chester, (quod eius Comites iura palatina habuerint, omnésque incolę illis solis in *Feudo*, id est, *in fide* fuerint) & illi Regi. Palatinus, vt quod de hoc nomine priùs dixi repetam, commune olim erat omnibus qui in Regis Palatio officijs fungebantur,

bantur, atque eo seculo Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus illi qui antea fuit Palatinus, cum authoritate iudicandi in sua regione, eiusq; & primores quos Barones dixerunt, & vassalli tenebantur Comitis Palatium accedere ad consulendum ipsi & ipsius aulam cohonestandam. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *farris, & maximè tritici ieiuna, & inops, pecorum & piscium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerârit. Ab Austro agro Salopiensi, ab ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus conclusa vtrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentaliorem DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm *Weuer* qui mediam regionem intermeat, tùm *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quæ fuit præcipui nominis his impendent omnia. Verùm priùs hæc de Comitatu Cestriæ præmittam ex Luciano monacho. Ne quis me subticere quæ ad laudem huius regionis faciat, posteà coarguat. Author enim ille rarus & vixit primis Normannorum temporibus. *Si quis autem petit vel in pleno vel in proximo secundum habitationem morum Prouinciales tangere; instar reliquorum viuentium pro locis terrarum cæteris Anglis in parte dissimiles, in parte meliores, in parte inueniuntur æquales. Videntur autem in primis quod est optimum secundum generale specimen morum, conuiuio communes, cibo alacres, hospitio liberales, ira faciles, lingua labiles, subiectionis ac seruitutis impatientes, afflictis clementes, pauperibus compassibiles, cognatum sanguinem fouentes, labori parcentes, felle duplicitatis immunes, edacitate nil granes, molimina nescientes, per vsurpatam sæpè licentiam aliena mutuantes, syluis ac pascuis abundantes, carne ac pecore diuites, Britonibus ex vno latere confines & per longam transfusionem morum maxima parte consimiles. Illud etiam intuendum qualiter Cestria Prouincia Lima nemoris limite lateraliter clausa à cæteris Anglis priuilegij distinctione sit libera & per Indulgentias regum atque excellentias Comitum magis in cætu populi gladium principis quam coronam regum consueuit attendere, & in suis finibus etiam maximas negotiorum discussiones licenter ac liberiùs explicare. Hæc igitur Hibernis recepto-*

Petrus Pithæus in Campania descr.

I.Tilius.

ria, Britannis vicina, Anglorum subministrantium annona: situ eleganti, portarum positione antiqua, duris experimentis exercitata: amne pariter & oculus secundum nomen suum, ciuitatis vocabula digna, sacrorum vigili cincta custodia, & per misericordiam saluatoris diuinitatis semper auxilio communita.

Dee fl. *Deua*, Anglicè Dee, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, *aqua Dui*, Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Duy* enim *Duo* illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs sacrum *Diuonam* antiquâ Gallorum linguâ, (*Diuona.*) quæ eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios διιπετεῖς, & diuinos iudicarit antiquitas, Britanníque nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Duy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. (*Flumina sacra.*) Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cãbrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs cõtra quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusiùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cum in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm *Deua* qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior BONIVM interluit, (*Bonium.*) quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ vrbs eo sæculo fuerat insignis, posteà monasterium præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancopnabýpıge, & *Banchor* (Banchor.) vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, (*Pelagius Hæresiarcha.*) qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem Ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse

interfit

intersit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, cùm in septem portiones, cum præpositis sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britãnis Christianis contra Paganos Saxones implorassent. Refloruisse tamen videtur, imò refloruisse demonstrat, in Malachiæ Hibernici vita, S. Bernardus Clareuallensis his verbis de Monachis, qui longo pòst tempore hîc egerunt. *Banchor*, inquit, *monasterium nobilissimum multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput, locus verè sanctus, fœcundúsque sanctorum, copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina repleuerunt, nec modò in præfatas, sed etiam in exteras regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has nostras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxoniense construxit monasterium.* Sed post hæc tempora omninò concidit, Malmesburiensis enim ætate qui statim à Normannorum ingressu vixit. *Tot* (vt inquit ipse) *hîc superfuerant antiquitatis indicia, tot semiruti parietes Ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipséque Bernardus prodit Malachiam illum *loco diruti monasterij Oratorium ex lignis leuigatis construxisse.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monasterij vix facies remanet, duarúmque portarum nomina, *Port Hoghan*, & *Port Cleis* quæ mill. pass. disiunctæ sunt reseruantur, inter quas Romanorum numismata sæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri censetur Bonium, sed Flintensis, cuius portio quasi à reliqua diuulsa hîc inter Cestrenses & Salopienses interiacet. *Bonium ad Flintenses spectat.*

Deua verò vbi hunc Comitatum subintrat, *Malpas* siue *Malo-passum* in ædito colle non procul à ripa suspicit, quod ob malam, arctam præruptam & impeditam viam quæ *Malaplatea* dicta hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè significatione *Depenbache* Anglis diceretur. Huius Baroniam dedit Hugo Comes Cestrensis Roberto *filio Hugonis*, Regnante Henrico secundo Guilielmus Patricius filius Guiliel. Patricij eandem tenuit. Paucis elapsis annis Dauid de *Malopassu* adeptus est per *Breue recognitionis* medietatem eiusdem villæ quæ fuit Gilberti Clerici, Baroniæ autem huius magna pars *Malpas.* *Ex vetusto Domesday Comitatus Cestriæ.* * *Barones de Malpas.*

posteà hæreditariò ad Suttonos illos qui Barones de *Dudley*. Pars etiam ad Vrianum de *S. Petro* vulgò *Sampier* deuenit. A Philippo autem iuniore filio D. de *Malo passu* genus ducit clarissima equestris familia Egertonorum qui hoc nomen à loco habitationis desumpserunt. De nomine huius loci antequā discedam, liceat in hoc serio & graui opere hunc ex Giraldo Cambrensi interponere iocum. *Contigit nostris*, inquit, *diebus, Iudeo quodam cum Archidiacono loci huius cui cognomen* Peché, *id est*, Peccatum, *& Decano cui nomen* D'euill, *id est*, Diabolus, *versus Slopesburiam iter agente, cùm Archidiacono fortè referente audiret, Archidiaconatum suum à loco qui* Ill-street, *id est*, Mala platea *dicitur, incipere, & vsque ad Malum passum, id est*, Mal-pas *versus Cestriam durare: considerans & intelligens quoque tam Archidiaconi cognomen quā & Decani agnomen, lepidè satis & facetè subiecit: Mirum, inquit, si ab hac vnquam patria me mea sors reducat incolumem, cuius quippe* Peccatum *est Archidiaconus*, Diabolus *Decanus, Archidiaconatus verò* Mala platea *introitus, &*, Malus passus *exitus*.

Egertoni.

Itiner. lib. 2. Cap. 13.

Hinc deuoluitur *Deua* per *Scholich* vbi quondam fuit castrum, *Aldford* olim Ardernorum, *Pouleford* vbi suum castrum habuit regnante Henr. III. Radulphus de *Ormesby*, & *Eaton* sedem celebris familiæ *Grosuenour*, id est, *Grandis-venator* qui nunc corruptè *Grauenor* dicuntur.

Grosuenour.

Superiùs ad tertium milliare ad idem flumen propè æstuarium, quod SETEIA pro *Deis*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara sedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos **Chester**, & **Westchester**, Britanni *Caerlegion*, *Caerleon Vaur*, *Caer leon ar Dufyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeacester dixerunt, nominibus illis proculdubiò à Legione Vicessima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore iterùm, & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, quæ cùm nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quàm Prætorijs extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano tandem præfectum habuit, quo tempore sedem hac in vrbe accepisse videtur, quam nec multos ante annos constructam, & Ordouicarum ceruicibus impositam opinor: quamuis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè sæculis positam. Sed plebeios hos antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione magna

Deunona. Chester.

na

na, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hispania Tarraconensi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX. quam Britannicam, Valentem Victricem, atque Valeriam Victricem alij falsò dicunt, hac in vrbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobēt, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte auersa COL. DIVANA LEG. XX. VICTRIX. Romanæ autē magnificentiæ argumēta nunc supersunt paucula præter pauimēta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulph. huius vrbis monachus è suo Polychron. tibi dicet. *Viæ sunt hic subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineatæ, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hic & numismata Iulij Cæsaris, aliorúmq; illustrium inscriptione insignita quandoq; sunt effossa*, & Rogerus Cestrensis in Polycratico. *Intuenti fundamenta lapidum in vijs enormium videtur potiùs Romano, siue giganteo labore quàm Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plus mill. pass. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, castrum eminet propè flumen à Comitibus constructum, vbi fora Palatinatus, & Assisæ (quas vocant) bis quotannis habentur. The Rowes. Ædificia sunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore vsa est, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statímque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim in triumphali nauicula ad proram sedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnésque *Circiter annum 960.* Walliæ Principes in fidem adacti, quasi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto spectaculo duxerunt. Insequente tempore, quà Aquilonem spectat, templum Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis posuit, quod postea Hugo primus è Normannico genere Cestriæ Comes restaurauit, 1094. & authore Anselmo, quem è Normannia euocârat, monachis concessit. Nunc verò Henrici IIII. Germaniæ Imper. sepultura, quem abdicato imperio heremeticam hic vitam duxisse aiunt, & Episcopali sede celeberrimum. Quam statim à Normannica victoria Lichfeldensis Episcopus Petrus à Lichfeldia huc transtulit, sed ea ad Conuentriam, & postea ad sedem suam pristinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata

iacuit,

iacuit, donec patrum memoria Henricus Octauus exturbatis monachis Præbendarios instituerit, & denuò Episcopum restituerit, cui hunc agrum, Lancastrensem, & Richmondiam subiecit, & in iurisdictione Archiepiscopi Eboracensis esse iussit. Cùm iam templum conditum esset, Normannici Comites mœnia, & castra adiecerunt. *Vti enim Episcopus tenuit de Rege quod ad suum pertinet Episcopatum* (sic enim legitur in libro, quo Angliam censuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem Comites cum suis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro L. hidis, erant domus 431. quæ geldabant, Monetarij autem septem. Quando Rex ipse ibi veniebat, reddebat ei vnaquaque Carrucata CC. Hesthas, & vnam cunam plenam ceruisiæ, & vnam butyri ruscam.* Et ibidem. *Ad murum ciuitatis & pontem readificandum de vnaquaque hida Comitatus vnum hominem venire præpositus edicebat. cuius homo non veniens Dominus eius* XL. *solidos emendabat Regi & Comiti.* * Si velitationes inter Wallos & Anglos primis Normannorum temporibus, incursiones, excursiones, suburbij de *Hanbrid*, vltrà pontem iterata incendia, vnde *Treboeth* Wallis, id est, *Oppidum incensum* dicitur, & murum è Wallorum cranijs longè ibi ductum sigillatim persequerer, mei oblitus in Historicorum messem falcem immittere viderer. Iam inde verò inprimis floruit Cestria, nec quicquid abest, quod in florentissima ciuitate desideretur, nisi quòd Oceanus molendinis quibusdam in Deuæ alueo quasi succensens se subduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus oportunitatem præbeat. Longitudinem gradibus XX. scrup. XXIII. Latitudinem gradibus LIII. scrup. XI. definitam habet. * Si plura de hac vrbe desideres hæc habe ex Luciano, illo Monacho qui ante annos ferè quingentos vixit. *Primò videndum quòd Cestria quæ ædificatur vt ciuitas cuius positio inuitat aspectum, quæ in occiduis Britanniæ posita legionibus ex longinquo venientibus receptoria quondam ad repausandum fuit: & Romanis vt seruent limitem imperij claues, vt ita dixerim, Hibernorum custodire suffecit; nam contra aquilonare cornu Hibernia opposita non tam crebrò quam continuè ob causas meantium & commoda mercium diuersarum, velis aptatis viam aperit cursibus nauium atq; nautarum. Dúmque orientem protendit intuitum non solum Romanam ante se cathedram & imperium, verùm & orbem prospicere vniuersum: vt tanquam spectaculum proposita sit obtutibus oculorum. Fortia facta, series longissima rerum, & quidquid in orbe quibusque personis, locis, temporibus bene gestum etiam cognoscantur, quod male actum etiam caueatur.*

Chron. S. Wereburgæ.

Quæ à ventis 4 portas 4. habens ab oriente prospectat Indiam, ab occidente Hiberniam, ab Aquilone maiorem Norweiam, à meridie eam quam diuina seueritas ob ciuiles & naturales discordias Britannis reliquit angularem angustiam. Quæ olim assidijs & odijs amaris Britanniam in Angliam mutauere, & quibus adhuc moribus fulgeant qui vicinantur eis cum lacbrymis legunt. Habet præterea nostra Cestria ex Dei munere ditantem atq; exornantem amnem, secus vrbis muros pulchrũ atq; piscosum & à Meridiano latere receptorium nauium ab Aquitania, Hispania, Hibernia, Germania venientium qui (remige Christo) per laborem & prudentiam mercatorum bonis pluribus reparant & reficiunt vrbis sinum vt modis omnibus consolati per gratiam Dei nostri etiam frequenter, vberiùs & profusiùs bibamus vinum: quoniam illa regionum loca gaudent prouentibus vinearum. Præterea reumate quotidiano non cessat eam reuisere maris patentissima plenitudo quæ apertis & opertis latissimis arenarum campis indefinenter gratè vel ingratè aliquid mittere vel mutuare consueuit & suo accessu vel recessu afferre quippiam vel auferre.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Chersonessus hinc *Deio* æstuario, illinc Merseio conclusa, nos *Wirall*, Britanni quòd angulus sit, *Kill-gury* vocant, Olim tota saltuosa, & inculta fuit, vt perhibent incolæ, sed *Deforrestauit* Edwardus III. Nunc verò oppidis vndiq; consita, salo tamen quàm solo fœlicior habetur; hoc enim frugibus est minùs benignum, illud piscibus inprimis fœcundum. Huius ingressu ad austrum *Shotwick* castrum Regium æstuario incumbit, ad Boream est *Hooton* Manerium quod à posteris Radulphi Wallensis ad Stanleios deuenit tempore Richardi II. illique contiguum est *Poole* vnde loci domini quidiu dignitate floruerunt nomen assumpserunt, & in proximo *Stanlaw*, id est, vt interpretantur religiosi eiusdem loci, *Saxeus collis*, vbi monasteriolum posuit Ioannes Lacy Constabularius Cestriæ, quod posteà propter inundationes translatum ad *Whaley*, in Comitatu Lancastrensi. In extremitate autẽ huius Chersonessi insula modica, ieiuna, & arenosa, *Il-bre* vocant, adiacet quæ suam olim Monachorum cellulam habuit. Interiùs ad ortum ab hac Chersonesso saltus obiacet celebris, *The forrest of Delamere*, cuius hæreditarij Forestarij sunt *Dom* de *Vtkinton*, prę claro genere prognati. In hoc suam vrbeculã Eaoeſbunᵹ posuit Ædelfleda Mercia, quæ exoleto iam nomine, rudetum effectum, *The chamber in the forrest* vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi *Finborrow* ab eadem extructi parietinæ visuntur.

Wirall.

Law, quid.

1173

Il-breue.

Finborrow.

Per

Per superiorem huius saltus partem *Weuer* flu. defertur, qui è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetustæ familiæ Egertonorum ædes, qui à Baronibus de *Malpas*, vt dixi, prognati non procul à *Bunbury* vbi collegium extruxerunt, & à *Beston* castro magno mœnium ambitu, crebris turribus, monte, præcipitióque defenso, quod vltimus Ranulphus Cestriæ Comes construxit. De quo Lelandus noster.

Ridly.

Beston.

Assyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc posuit castrum terrorem gentibus olim
Vicinis, patriæque suæ memorabile vallum.
Nunc licèt indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rursus caput exeret altum,
Vatibus antiquis si fas mihi credere vati.

Hinc *Weuer* primò Austrum petit haud procul à *Woodbay* vbi celebris illa equestris familia de *Wilburham* magno splendore diu incoluit, per *Bulkeley* & *Chelmondley* quæ clarissimis Equitum familijs nomen impertierũt, nec longè hinc à *Baddelye* habitatione olim antiquę familię de *Praerijs*, illinc à *Cumbermer* vbi monasteriolum posuit Guil. Malbedeng. Vbi flu. Australem agri limitem attingit inter ericeta & iacentia loca, in quibus, vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defossas sæpè eruunt. Posteà fertiles irrigans agros fluuiolum ab Ortu admittit ad quem *Wibbenbury* à Wibba Merciorum Rege ita dicta. Cui adiacent *Hatberton* sedes olim Orbeiorum deinde Corbettorum, nunc verò T. Smithi filij Laurentij Smithi Equitis aurati, *Dodinton* Deluesiorum, *Batherton* Griphinorum, *Shauinton* Wodenothorum (qui nomen, vtcunq; genus ab Anglo-Saxonibus traxisse videantur) & aliarum insignium familiarum quibus hic Comitatus vbique abundat. Inde *Weuerus* per *Nantwich*, non procul à *Midlewich* ad *Norwich* decurrit. Hæ sunt salinæ nobiles, quinque vel sex mill. pass. inuicem distantes, vbi è puteis aquæ salsæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, vt veteres Galli & Germani solebant: sed subiecto igne decoquunt, vt sal conficiatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc pensitatum. A *Midlewich* enim ad *Northwich* via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoscas, cùm glarea tota hac regione sit admodum rara, & inde ad priuatorum ædificia hodie deuehatur. Scribit Matthæus Parisiensis Henricum III. has Salinas obstruxisse, cùm hunc agrum hostilem in modum

* Woodbay.

Bulkeley.

1134

Arbores terra obruta.

Salinæ. *

dum deuastâsset, ne inde tumultuantibus ea tempestate Wallis commeatus suppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucerent, denuò apertæ fuerunt. *Nantwich* verò maximum huius Comitatus censetur oppidum Britannis *Hellath Wen*, id est, *Salina candida*, quòd candidissimus sal ibi coquitur, Latinis *Vicus Malbanus* fortasse à Guilielmo qui *Malbedeng*, & *Malbanc* dictus, cui in Normannica Angliæ expugnatione obtigit. Vnicam habet Salinam (*Brinepit* vocant) proximè flumen è qua aquam salsam in domos per alueos ligneos subuehunt in quibus doliola sunt terra defixa quæ illa aqua complent, & signo campana dato cacabis plumbeis quarum sex sunt singulis domibus ignem subijciunt, aquam coquunt & mulierculę (*Wallers* vocant) rastellis ligneis è fundo salem educunt, & corbibus imponũt è quibus liquor defluit, & sal subsidet. Hinc tendit *Weuerus* obliquo flexu, longiúsque ab occidentali ripa cernitur *Calueley* quæ sedem & nomen præbuit nobili Calueliorum familiæ, è qua regnante Richardo secundo Hugo Caluely Miles, arte militari ita in Gallia inclaruit vt viuidæ eius virtuti nihil fuerit imperuium. Inde per *Minshull*, Minshullorum domum & per *Vallem Regalem* Monasterium ab Edwardo Primo amœnissima valle locatum, vbi nunc incolit clara familia Holcroftorum, Weuerus iter accelerat ad *Northwich* quod Britannicè *Hellath Du*, id est, *Salina nigra* vocatur, vbi etiam fons vnus salsus ebullit proximè Danum flumen quod hîc in Weuerum euoluitur qui primum ad ortiuum huius agri limitem CONDATE præterit, priscum oppidum ab Antonino memoratum, nunc *Congleton*, nec alio quàm vetustatis nomine & duabus Ecclesiolis memorandum. Deinde *Dauenport* quod in suum nomen insignem familiam de *Dauenport* adoptauit, & *Holmes Chapell* itinerantibus notum, iuxta quod ad *Rudheath* perfugium olim erat & quasi asylum cùm incolis huius agri tùm peregrinis, qui in leges peccârunt, vt ibi annum & diem securè agerent. Inde *Kinderton* subluit antiquam sedem antiquæ prosapiæ de *Venables*, qui ab ipso primo Normannorum aduentu hîc claruerunt & vulgò Barones de *Kinderton* appellantur. Sub hoc ad austrum etiam in Danum *Croco* fluuiolus influit qui è lacu *Bagmere* effusus præterfluit *Brereton* quod vt nomen fecit claræ, antiquæ & numerosæ Breretonorum equestri familiæ, ita Guil. Brereton Eques auratus magnificis ædificijs loco plurimùm splendoris nuper adiecit. Mirum est, quod plurimorũ tamen fide contestatũ audiui, & vulgò creditum: priusquã aliquis

Nantwich. Caluely. Vale royall. Northwich. Dan. fl. Condate. Congleton. Rudheath. Venables. Brereton. Mirum.

aliquis hæres huius Breretonorum familiæ diem clauserit extremum, truncus in lacu adiuncto per aliquot dies innatare cernitur. Nec dissimile Leonardus Vairus refert ex fide Cardinalis Granuellani prope Monasterium S.Mauritij in Burgundia esse viuarium, in quo iuxta numerum monachorum pisces ponuntur. Illorum si quis ægrotet, pisciculus quoque semiuiuus cernitur supernatare, quòd si monachus è vita migraturus est paucis antè diebus piscis moritur. De his nihil habeo quod dicam (nec enim sum ego Teratoscopus) sed hæc & huiusmodi vel Angeli sancti custodes nostrorum corporum, vel diaboli qui Dei permissu potenter hoc mundo inferiore grassantur conficiunt. Illi cùm vtrique sint naturæ intelligentes, certo deliberatóque consilio & fine, non temerè noua moliuntur: Salutem & incolumitatem quærunt ac spectant generis humani Angeli, perniciem contrà aut excruciationem, vel ludificationem diaboli. Sed hæc præter propositum.

Trunci aquis innatantes prænuncij mortis.

Lib. 2. de Fascino.

Angeli.

Diaboli.

Croco prætereuectus *Brereton* paulò pòst *Midlewich* inuisit, propè confluẽtes vbi duo sunt salsi fontes fluuiolo discreti, Dano iam admisso, in occasum rectà prolabitur *Weuerus* Peuerumque recipit ab ortu qui præterfluit, & nomen facit *Peuero* vbi habet sedem vetusta illa nobilis familia de *Mesnilwarin* vulgò *Manewering* è qua Radulphus duxit filiam Hugonis *Keuelioc* Comitis Cestriæ, vt constat ex charta antiqua penes Ranulphum eiusdem familiæ nunc hæredem. Cursum inde agit Weuerus per *Winington* quod sedem & nomen claræ & antiquæ Winingtonorum familiæ dedit, nec procul à *Merbury* quæ à stagno subiecto sic dicta itidem celebri illi familiæ de *Merbury* nomen contulit. Hinc pergit fluuius iuxta *Dutton* hæredium insignis familiæ Duttonorum, qui ab Hudardo quodam Cestrensium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna est authoritas veteri instituto in omnes tibicinas, fidicinas & citharędos huius prouinciæ, ex quo Radulp. Dutton adolescens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulp. vltimum Cestriæ Comitem Wallicis hostibus circumfusum obsidionis periculo fortiter liberasset. Nec tacendum est *Nether Whitley* hoc in tractu vnde prodierunt *Tuschetti* siue *Towchetti* qui Barones *Audley* de *Healye*. Iam Weuerus ille interlabens inter *Frodesham* antiquioris notæ Castrum, & *Clifton*, nunc *Rocksauage* Sauagiorum recèns extructas ædes, demum *Mersey* æstuarium subintrat. Hoc verò sic nominatur à *Mersey* flumine, quod *Cestrenses*

Midlewich.

Peuer.

Dutton.

Towchetti.

Rock-sauage.

strenses & *Lancastrenses* interluens ibi tandem exoneratur, cùm inter alia minùs nota oppidula *Stockport* quæ Baronem suum olim habuit, alluerit & *Bollin* fl. admiserit, cui imponuntur *Maclesfield* vbi collegium construxit T. Sauage primùm Episcopus Londinensis, & posteà Eboracensis Archiepiscopus, in quo nonnulli ex inclita illa Sauagiorum stirpe contumulantur, & *Dunham* quod ab Hamone de *Mascey* per *Fittones*, & *Venables* ad claram familiam de *Booth* hæreditariò descendit. Inde *Merseius* *Thellwall* accedit cùm non longè reliquerit *Knotsford*, id est, *Canuti Vadum*, & *Lee* vnde eiusdem cognominis vt generosa & eximia, ita numerosá propagata est familia. *Thelwall* nunc viculus est obscurus, olim vrbs satis magna ab Edwardo Seniore constructa, & sic dicta, teste Florilego, ab arborum truncis, ramis accisis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos Ðell, & murum *Wall*, sua lingua nominarunt. Et ad ipsum fluminis ostium *Runckhorne* sedet eodem sæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas casas redactum. Edelfleda illa, vt semel dicam, cuius sæpe memini, Regis Edwardi Senioris soror, & Ethelredi Merciorum subreguli vxor, Mercijs (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonensis historia hæc Encomiastica carmina leguntur.

Thelwall.

Runckhorne.

Elfleda, siue Ethelfleda.

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix natura, nomine digna viri.
Te quo splendidior fieres natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, sed solam, nomine sexus,
Tu regina potens, Rexque trophæa parans,
Iam nec Cæsares tantum meruêre triumphi,
Cæsare splendidior virgo virago, vale.

Sub *Runckhorne* paulò interiùs cernitur *Haulton* oppidum cum suo castro quod Nigello cuidam Normanno donauit Hugo Lupus Comes Cestriæ, ea lege vt esset Cestriæ Constabularius, per cuius posteros temporum vicissitudine ad familiam Lancastrensem deuenit. Nec tacendum quod Guil. filius Nigelli illius Monasterium ad *Norton* adiunctum fundauit, quod nunc ad *Brokos* ex antiqua stirpe spectat. CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, diu multúmq; subdubitaui. Ita enim suis velis obtendit vetustas, vt nullis hactenus vestigijs indagari potuerint. Quamuis autem

Haulton.

Cangi.

flos

flos ille hominum politiorum Iustus Lipsius me hîc iudicem capit, ego ingenuè fateor, nihil habeo quod iudicem, & malim illam iudicandi prouinciam cuiuis rogare, quàm mihi assumere. Nihilominùs si CEANGI, & CANGI ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognoui, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hîc in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concauo hæc legitur inscriptio

IMP. DOMIT. AVG. GER. DE
CEANG.

In alijs verò.

Anno Christi 78. IMP. VESP. VII. T. IMP. V. COSS.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII. Tacitus, Imperante Nerone ab Ostorio *ductus in Cangos exercitus, vastati agri, prædæ passim actæ, non ausis*
Anno Christi 51. *aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam aspectat, cùm ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem.* Sed ex superiori inscriptione ante Domitiani tempora non subiugati videantur, & ex temporum sane ratione, cùm Proprætor in Britannia esset bellicosissimus ille Iulius Agricola. Ptolemæus etiam ΚΑΓΚΑΝΩΝ promontorium hoc in littore collocauit. Nec ego alibi quærere
Concangij. ausim quàm in hoc tractu stationem illam CONCANGIOS, vbi senescente Romano imperio, Numerus vigilum cum suo Præfecto sub Britanniarum Duce, vigilias egit. Sed suum cuique per me liberum esto iudicium.

Comites Cestriæ. Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant, Guilielmus primus Hugonem cognomine *Lupum* Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium, & Palatinum Cestriæ Comitem

Comitem creauit, *totúmque hunc Comitatum tenendum sibi, & hæredibus ita liberè ad gladium: sicut ipse Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Haulton* cuius posteri Laceiorum nomen coniugij ratione acceperunt, Comitésque fuerunt Lincolniæ: Robertum *filium Normanni* Baronem de *Monte-alto*, quorum vltimus sine sobole Isabellam Angliæ Reginam hæredem scripsit: Guilielmum de *Malbedenge* Baronem de *Malbanc* cuius nepotis filiæ ad *Vernonos*, & *Bassettos* suis nuptijs hæreditatem transtulerunt: Gu. *Vernon* Baronem de *Sipbroke*, cuius hæreditas deficientibus tandem masculis ad *Wilburhamos, Staffordos*, & *Litleburios* per sorores deuenit: Robertum filium Hugonis Baronem de *Malpas*, qui vt videtur sine sobole obijt, vt priùs diximus: Hamonem de *Mascy* cuius possessiones ad *Fittonos* de *Bolin* descenderunt: Gilbertum *Venables* Baronem de *Kindreton*, cuius posteri recta serie ad nostra vsque tempora floruerunt, N. Baronem de *Stockport* cui tandem Warrenni de *Poynton* è familia illustri Comitum Warreniæ & Surriæ coniugij iure successerunt. Hi sunt quos hactenus inuestigare potui Barones Comitum Cestriæ. Qui vt est in antiquo libello *suas Curias habuerunt liberas de omnibus placitis & querelis, exceptis placitis ad gladium Comitis pertinentibus*. Eorúmque fuit, Comitem in consilio adesse, eundem obseruare, & aulam eius sæpiùs honoris gratia accedere. Sed iam à Baronibus ad Comites. *Barones Comitis Cestriæ.*

Hugoni Comiti primo, de quo modò dixi, successit Richardus eius filius qui sine prole naufragio perijt cum Guilielmo Regis Henrici Primi vnico filio, & alijs nobilibus inter Normanniam & Angliam anno 1120. Richardo successit Ranulphus de *Meschines* Comes tertius Hugonis Comitis è sorore nepos, filiumque reliquit Ranulphum dictum de *Gernonijs* quartum Cestriæ Comitem, virum bellicosum & qui Stephanum Regem in obsidione Lincolniæ cæpit. Hugo cognominatus *Keuelioc* eius filius fuit Comes quintus qui obijt 1181. cùm suscepisset Ranulphum Comitem sextum nominatum de *Blundeuill* qui cùm *Chartley* & *Beeston* castra, & monasterium *De la Cresse* construxisset, sine liberis defunctus hæredes reliquit quatuor sorores, Matildem vxorem Dauidis Comitis Huntingdoniæ, Mabiliam Guilielmi de *Albineio* Comitis Arundeliæ, Agnetem Guiliel. de *Ferrarijs* Comitis Derbiæ, & Hawisiam Roberti de *Quincy*. In Comitatu autem successit Ioannes cognomine *Scotus* filius Da- *Cestriæ Comites.*

 uidis

uidis Comitis ex Matilde illa primogenita. Qui cùm itidem nulla suscepta prole diem obiisset, Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens *Domanio* Regio adscripsit, Iohannisque sororibus alios alibi redditus assignauit. Ne (vt ipse Rex dixit) tanta hæreditas inter colos diduceretur: postquã etiam ad Reges peruenit hic Comitatus antiqua Palatina iura & conuentus hic tenuerunt (quod Galliæ Reges in Campaniæ Comitatu fecerunt) vt Palatinus collationem conseruarêt. Honor ille deinceps Regum primogenitis cessit, & primùm Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de *Monte-forti* Leicestrensi Comiti, vt redimeretur, tradidit: sed Simone statim interfecto ad Regiam familiam citò redijt. E Comitatu posteà in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus secundus, ipséque Cestriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos post annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refixisset Henricus IIII. & recidit in Comitatum Palatinum, hodiéque iurisdictionem Palatinam retinet quam administrant Camerarius, Iudex specialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Escaetor, &c.

Jo. Tibus.

Principatus Cestriæ.

Paræcias plùs minùs 68. habet hic Comitatus.

Regnum Merciorum.

NVnc CORNAVIORVM regiones perambulauimus, quæ vnà cum CORITANIS, DOBVNIS, & CATVELLANIS regnũ in Heptarchia Saxonica cõstituêrunt, quod illi Myrcnaric, Latini Merciam dixêrunt, cuius periodo annis 189. confecta, in Westsaxonum potestatem serò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuisset dilaniatum.

SILVRES.

SILVRES.

Onsultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, siue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectà sequi. Cornauijs enim proxima obtenditur, & quasi suo iure postulare videtur, vt suo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, siue Walli eius incolæ eodem sint nobiscum iure, & nostræ Reipublicæ nobiscum quasi inserantur.

WALLIAM *igitur, cuius nomen vniuersam quondam Transsabrinam regionem complectebatur, nunc verò minus latè patet, tres olim populi insedêrunt:* SILVRES, DIMETAE, *&* ORDOVICES. *Hi enim non solùm duodecem, quos vocant, Walliæ Comitatus, sed duos etiam illos Transsabrinos* Herefordshire, *&* Monmouthshire, *qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et vt à primis primùm exordiar* SILVRES *eas regiones ex Ptolemai descriptione incoluêrũt quæ Wallis sua lingua vno homine* Deheubarth, *id est*, Pars Australis, *& nouis hodie nominibus,* Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, *&* Glamorganshire *appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnulla supersunt reliquiæ. Quod tamen ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura consonat. Quod ad originem verò spectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine Iberos fuisse coniectat Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus, qui mirum in modum se torquet, vt Siluras in Hispania inueniat, & nescio quid de* Soloria, *&* Siloria *in Asturibus nobis obtrudit. Cæterùm gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito, omnem Southwalliam occupâsse videntur) aspera, valida, pugnax, seruitutis*

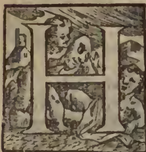
Silures. *Dimetæ.* *Ordouices* *Tacitus.*

impatiens, audaciæ promptæ, pernicaciam vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerârunt posteri. Cùm Romani imperitandi libidine eos adorirentur, Carataci Regis virtute viribúsque confisi, & Claudij Cæsaris voce prouitati, qui hos ita extinguendos dixerat, vt olim Sugambri excisi fuerant; adeo difficili bello Romanos diuexârunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Marius Valens praerat, fusa, & vastatis sociorum agris, vt P. Ostorius Britanniæ Proprætor his ærumnis fessus & confectus diem obierit, Veranius etiam qui sub Nerone præfuit, hos frustra aggressus est, nam quod habet Tacitus illum modicis excursibus syluas populatum esse, lege Siluras *cum nostro eruditissimo Lipsio,* Lib. Annal. XIIII. *& verissimè leges. Nec tamen soporatum fuit hoc bellum vsque ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & legionario milite cohibuit. Quòd verò quidam è nostratibus illum in Crispinum Iuuenalis versiculum ad nostros Silures detorserit,*

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Silures capti venum Romæ fuerint expositi, mea fide germanum Poetæ sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de hominibus loqui, qui pensiculatiùs legerit, facillimè videbit.

Herefordshire.

Herefordiensis Comitatus siue **Herefordshire**, Britannis *Ereinuc*, forma quasi circulari, ab ortu Wigorniensibus, & Glocestrensibus, à meridie Monumethensibus, ab occasu Radnoria & Brechinia, à Septentrione Salopia definita, regio est præter amœnitatem, aut pascendis pecoribus, aut alendis frugibus nusquam non mitissima, & ab omnibus ad vitam necessarijs instructissima; adeò vt secunda fertilitatis laude inter Angliæ prouincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga, Lugus*, & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt & vno alueo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow. fl. *Munow* verò ex *Hatterell* montibus, qui satis consurgentes instar

instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, descendens, primùm in Austrum per eorũ radices eluctatur ad BLESTIVM, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, vt non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle bean*, nobis *The old towne* vocitatur; viculus tenuis, sed cuius vetustati nouum hoc nomen patrocinatur, vtráque enim in lingua oppidum siue castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ Sitsiltorum, siue Ceciliorum, vnde Honoratissimus Patronus noster, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guiliel. Cecilius Baro Burghlæus & summus Angliæ Thesaurarius stemma duxit. *Blestium.* *Olde towne.* *Alterynnis.* *Ceciliorum sedes.*

Ab hoc *Munow* in Ortum conuersus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad **Hapheralo** siue *Harold-Ewias* castrum *Doro* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum, vt ex Regis Guilielmi primi Commentarijs loquar, *Aluredus de Marleberg refirmauit.* Posteà Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestauit, à quo *Harold Ewias* dici cœpit, sed Sibilla eius proneptis & altera hæres, coniugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demùm ad Dominos de *Grandisono* è Burgundia natos deuenit, de quibus alibi. *Harald-Ewias.* *Familia de Ewias.* *Insignia eorum.* *Tregoz & Grandison.*

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per *Snotbill* castrum, & Baroniam olim Roberti *Chandos*, vbi nobile marmor exciditur, conuallem mediam secat, quam à flumine *Dyffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere viderentur, *The gilden Vale*, id est, *Vallem auream*, siue auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur vtrinque sunt sylvis amicti, syluis subsunt vtrinque arua, aruis floridissima prata, & in medio fluuius limpidissimus interlabitur, cui monasteriolum elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum, quod nobilium huius agri quasi commune fuit sepulchrum. *Snothill.* *Marmor.* *Gilden vale.* *Vallis aurea.*

Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortum diuergit nunc **Irchenfeld**, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammáque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac *Kilpec* castrum floruit, sedésque fuit nobilis familiæ *Kilpecorum*, quos pri- *Irchenfeld.* *Kilpec.*

nis Normannorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perlubent nonnulli. Quibus etiam ego facilè credam. Edwardo Primo regnante hic habitauit Robertus *Wallerond* cuius nepos Alanus *Plugenet* Baronis dignitate claruit. In hac etiam *Arcenfeld* (vt in libro Censuali legimus) qui iam prouentus vni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque vt ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cùm exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Auantward, *& in reuersione* Rereward.

Vt *Munow* inferiorem huius agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* siue *Wy* cursu admodum arcuato intersecat, ad quem in ipso limite occiduo *Clinus fortis*, vulgò *Clifford* castrum adsidet, quod Guilielmus *Fitz-Osberne* Herefordiæ Comes in *Wasta sua* (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificauit, sed Radulphus de Totenaio tenuit.* Posteà ad Walterum filium Richardi *Puntij* Normanni deuenisse existimatur, ille enim de *Cliffordia* cognominatus erat, & ad eum illustrissima Cliffordorum Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit. Edwardi verò primi temporibus I. Giffard tenuit, qui Walteri Cliffordi duxit hæredem.

Vaga fl. Wye. Clifford castle.

Cliffordi.

Inq. 26. Ed. 1.

Quousque pertigerit illa regiuncula *Arcenfeld* nescio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, *Arcenfeld*, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Hareford siue Hereford, quæ nunc vrbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, vt existimem hæc singula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idemque Ariconium, & Herefordiam existimo, sed vti *Basilea* Germaniæ, Augustæ Rauracorum, & *Baldach* Assyriæ, Babyloniæ nomen sibi vindicauit, quòd hæc ex Babyloniæ, illa ex Augustæ ruderibus originem duxit: sic *Hariford* nostra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio, vt mea fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquassata. Nominis tantùm vmbram retinet, **Kenchester** nuncupata, & mœnium minas aliquas ostendit, quas **Kenchester walles** dicunt, ad quæ lapides tessellati, lateres Britannici, Romanorum numismata, &c. sæpe eruuntur. *Harefordia* verò proles, quæ expressiùs eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abest, pratis gratissimis, & aruis vberrimis intersita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occasum

Hereford.

Kenchester.

casum anonymo, ab austro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuisse creditur, ab Edwardo Seniore, vt scribunt aliqui, constructa, nec sanè antiquior de eâ facta est mentio. Britanni etenim priusquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Trefawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipsique Saxones Fepnleg à filicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ Regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ vxore, quæ potiùs Orientalium Anglorum imperium, quàm honestam filiæ conditionem captauit, ex insidijs nefariè sublatus, Martyrúmque catalogo insertus, templum hic sibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Episcopali statim condecoratum dignitate, in summam creuit opulentiam, munificentia primùm Merciorum, inde Westsaxonum Regum, Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburiensi colligitur, vbi scribit Athelstanum Visisaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe eò adegisse, vt sibi vectigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) singulis annis xx. libras auri, ccc. argenti pensitarent. Integra, quod legi, semper vsa est hæc fortuna, præterquam anno Domini 1055. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus seditionem in Edw. Simplicē siue *Confessorem* cōcitantes, cùm Radulphum Comitem fugassent, vrbem diripuerunt, templum deleuerunt, & Leofgarum Episc. captiuum abstraxerunt. Sed Haraldus statim compressa eorum audacia, *Vallo*, vt habet Floriacensis, *lato, & alto muniuit*. Hinc in Pontificibus scripsit Malmesburiensis, *Herefordia non grandis ciuitas, qua tamen fossatorum prærruptorum minis ostendit se aliquid magnum fuisse*, &, vt in Censuali Regis Gulielmi primi libro habetur, *erant tantùm* 103. *homines intra & extra murum*. Normanni posteà ad orientalem templi partem, secundum Vagam, castrum erexerunt maximum, & munitissimum: opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetustate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obsepserunt. Reinelmus Episcopus, regnante Henrico primo, speciosum hoc, quod nunc cernitur, templum posuit, successorésque adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Episcopum qui 302. Ecclesijs præest, sunt in hac Ecclesia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, & Præbendarij XXVIII. In templo præter Episcoporum nûlla ferè monumenta vidimus,

793 *Ethelbertus Martyr.*

Thomam verò *Cantelupum* Episcopum nobili loco natum Mausolæum habuisse accepimus, qui ob sanctitatem inter Diuos relatus, parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit. Huius situm Longitudine xx. gradib. xxiiii. scrup. Latitudine LII. gradib. VI. scrup. dimetiuntur Geographi.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus hanc regionem ab occasu solstitiali, ad ortum brumalem silens interlabitur. In primo ingressu longius aspicit *Brampton Brian* castrum quod familia insignis hinc dicta de *Brampten* in qua vsitatissimum erat prænomen *Brianus*, perpetua successione ad Edwardi Primi tempora tenuit, tunc verò per hæredes fæmellas ad R. Harlæium deuenit: propiùs verò **Wigmore** vidit, Saxonicè Wyngingamere, olim ab Edwardo Seniore restauratum, posteà à Guilielmo Comite Herefordiæ castro munitum *in Vasta terra* (sic legitur in Censuali Angliæ libro) *quæ vocabatur Merestun* quod Radulphus de *Mortimer* tenuit, à quo illi de *Mortimer*, qui posteà Comites Marchiæ progerminârunt, de quibus plura in *Radnorshire*. Ad tertium milliare alterum vicinum est castrum **Richards Castle** dictum, primùm *Saxorum*, inde *Mortumariorum*, & postea *Talbottorum* possessio. Per I. Talbotti hæredes tandem diuisa est hæreditas inter Guarinum *Archdecon*, & Matth. *Gurnay*. Sub hoc natura, quæ nusquam magis quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit pisciculorum (vel vt alij putant ranularum) ossiculis semper scatentem, quamuis subinde exhauriantur, vnde *Bone well* vocitatur. Nec procul *Croft Castle* locatur claræ Equestris stirpis *Croftiorum* possessio. Inde *Vaga* **Lemster** adit, quod *Leonis monasterium* dictum à Leone per quietem viso somniârunt nonnulli, Britanni autem *Lhan-lieni* vocant, quod cùm monialium fanum denotet, & monialibus hîc templum Merewalcum Regem Mercium posuisse constet, aliam originem indagare, quid aliud esset quàm ventos venari. Nec desunt tamen qui à lino deducunt, quod hic nascitur laudatissimum: sed præcipua hodie gloria est à lana in circumuicinis agris (*Lemster Ore* vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumēto item adeò est fœlix, & pane è purissimo polline, vt huius panis, & *Weableiæ* potus (oppidum hoc familiæ nobilissimæ *D'Eureux*,) in prouerbium cesserint. Has Lemsteri dotes, & inde forum frequentissimum

Brampton. Brian.

Wigmore.

Mortimer Barones. *Vide pag. 559.*

Richards Castle.

Domini de Castro Richardi.

Fons ossiculorum.

Lemster.

Lemster Ore. *Lana optima.*

Lemster bread, & Webley ale.

Herefordia,

Herefordia, & Wigornia nimis intuendo eò inuidiæ processerunt, vt Regia authoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coëgerint, suam infrequentiam ex huius frequentia subinde causantes. *Webleia* verò illa interiùs situm habet, & Baronia fuit *Verdonorum*, quorum primus Angliam cum Normannis ingressus est Bertramus de *Verdon*, cuius posteri ex nuptijs cum altera hærede *Lacyorum* de *Trim* in Hibernia, Constabularij Hiberniæ aliquandiu fuerunt hæreditarij, possessiones autem per filias deuolutæ sunt tandem ad *Furniuallos, Burghrassh*, & Dominos *Ferrarios* de *Chartley*. *Webleiæ* magis ad occasum vicina sunt *Huntindon* castrum olim Bohunorum Herefordiæ & Essexiæ Comitum, & *Erdsley* vbi diu habitauit clara & vetusta familia Baskeruillorum, clarorum virorum & Equitum auratorum olim admodum fœcunda, qui è nepti Gunoræ celeberrimæ illius heroinæ Normannicæ genus repetunt, & olim in hoc Comitatu & vicino Salopiensi floruerunt tenueruntq; , vt obiter adnotem, *Hamelettum de Lauton in capite, vt de honore de Monte Gomeri per seruitium dandi Regi vnam sagittam barbatam, quoties Rex venerit in partes illas ad fugandum in Chacea de Cornedon.*

Webley. *Verdoni Barones.* Baskeruile. *Vide Gemit. Lib. vltimo.* *Fin. Hilarij 20. Edward. 3.*

Lugus inde ad *Vagam* per **Marden**, & **Southon** siue **Sutton** properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ ostendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, istud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hîc iacuerat, priusquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Propè autem confluentes *Lugi, & Vagæ* ad ortum collis quem **Marcley hill** vocant, anno salutis septuagessimo quinto supra millessimum quingentessimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promouit, eo terræmotus genere, vt iudico, quod Physici Brasmatiam vocant. Nec ab hoc longè distat etiam ad ortum sub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminant, **Ledbury** notum oppidū *Ledden* fl. adpositum, quod * Edwinus Saxo vir potens Ecclesiæ Herefordensi donauit, eò quòd Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cùm in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primùm inter Romanos, & Britannos, posteà inter eosdem & Anglos, cuiusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vaga* Lugo iam recepto plenus, obliquior deuoluitur primùm per *Holme Lacy* habitationem antiquę & celebris fami-

Marden. Sutton. Marcley hill. *Mons se mouens.* Ledbury. * *Alnodum vocat Gualt. Map & Edrici. Syluestris filium fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 11.*

liæ

Scudamore, siue Escudamor.

liæ de *Scudamore*, cui multùm dignitatis accessit per nuptias cum hærede è prosapia de *Ewias* in hoc agro, & *Huntercombe*, &c. alibi. Hinc decurrit *Vaga* inter *Rosse* fabris ferrarijs notum, & *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originem traxerunt. Conditum hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo Campo* siue *Longchamp*. Sed Henrico de *Longo-Campo Wilton* cum Castello dedisse Regem Ioannem è tabulis publicis constat, & per nuptias Guilielmo *Fitz-Hugh*, & itidem non longo pòst tempore Reginaldo Greio (Regis Edwardi Primi temporibus) obuenisse. Iam cùm paulò inferiùs *Goderici* castrum, à Ioanne Rege Guilielmo Comiti Marescallo donatum, posteà Talbottorum sedem primariam *Vaga* salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit.

Wilton.

Goderich Castle.

Comites Herefordiæ.

Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini filius, ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni de *Crepon* siue vt Normanni vocarunt *Fitz-Osbern*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui sine prole mascula proscriptus obijt. Stephanusque Rex Roberto *de Bossu* Comiti Leicestriæ ex Emma hærede *Britolij* nato *reddidit hæreditariè* (ex ipso autographo loquor) *Burgum Hereford, & castellum & totum Comitatum de Herefordscyre*, verùm frustrà. Matildis enim Augusta siue Imperatrix quæ cum Stephano de hoc regno contendit, Milonem Gualteri Constabularij Glocestriæ filium eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit cui quatuor filij Rogerus scilicet, Gualterus, Henricus, & Mabel, nulla suscepta prole inuicem successerunt. Humfredus autem *Bohun* tertius eius nominis ex hac familia eorum sororem Margaretam in vxorem accepit, eiusque posteri Angliæ fuerunt Constabularij, scilicet, Humfredus de *Bohun* quartus, Henricus eius filius *qui habuit Chartam de 20. libratis terræ pro tertio denario Comitatus Herefordiæ*, obijtque anno 4. Regis Henrici Tertij. Humfredus quintus eius filius qui etiam Comes Essexiæ cui natus Humfredus sextus qui ante patrem obijt, cùm priùs tamen genuisset Humfredum septimum ex filia & altera hærede Guilielmi *Breos* Domini Brechoniæ, Humfredus Octauus eius filius, qui occisus ad *Burrowbrig*, cùm vxor eius Elizabetha filia Regis Edwardi

Constabularij Angliæ.

Vide Essexiæ Comites.

2. par. Chart. anno 1. Reg. Ioan.
Matth. Paris. pag. 414.
Liber Walden.

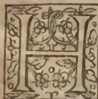
Edwardi Primi, vidua Comitis Hollandiæ illi peperisset & prolem numerosam Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum nonum vtrumque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Gulielmum Comitem Northantoniæ, cui Elizabetha soror & hæres Ægidij Domini *Badlesmer* peperit Humfredum *Bohun* decimum & Bohunorum vltimum Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ; & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit Æleonoram coniugem Thomæ *Woodstocky* Ducis Glocestriæ, & Mariam nuptam Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus, & postea Rex Angliæ inauguratus. Deinde verò titulus collatus Humfredo *Stafford*, qui natus ex Thomæ *Woodstochy* filia, quæ posteà renupta Gulielmo *Bourchier* Comiti de *Ew*. Nostra verò memoria Edwardus Sextus Gualterum *D'Eureux*, qui à Bohunis per *Bourgchieros* ortus, Vicecomitis Herefordiæ titulo insigniuit, eiúsque è filio nepotem, posteà etiam Essexiæ Comitem creauit Serenissima nostra Elizabetha.

Henricus 4. Rex Angliæ.

Vide pag. 402.

Continentur in hoc Comitatu paraciæ. 176.

Radnorshire.

Herefordensibus annectitur ad occasum æstiualem **Radnorshire**, Britannicè *Sire Maisfeueth*, forma triquetra, quantò magis in occasum protenditur, in angustum magis magísque contracta. Ad Austrum Vaga flu. Brechnochienses discludit, ad Septentrionem adiacent Montgomorienses. Pars eius orientalis & australis cultior, reliqua montibus asperior vix vllo cultu mitescat, syluis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, & stagnis alicubi aspersa.

Illustrant orientale latus, præter alia limitaneorum ducum castra suis iam ruinis ferè inuoluta, *Castle Paine* à Pagano Normanno extructum denominatúmque, & **Radnor** præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maisfeueth*, pro regionis more culmeis tectis satis elegans. Mœnibus autem & castro quondam tutum fuit, sed postquam Oënus ille *Glendowerdwy* seditiosus succendisset, sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater sua **Old Radnor**, id est, *Vetus Radnor*, Britannicè *Maisfeueth hean*, Old Radnor.

Radnor.

&

& ab ædito situ *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rhesus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maiseueth* fuisse MAGOS vrbem dixero, quã Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt est in Notitiarum libro) Præfectus militum Pacensium sub Britanniarum Duce, Theodosij Iunioris temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortasse etiam aliorum, non desciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitésq; *Masegetenses*, & *Magesetenses* apud mediæ ætatis scriptores legimus, distantiæq; ratio cùm à *Gobannio*, siue *Abergeuenny*, tum à *Brangonio*, siue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimensione discrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus *Prestaine*, Britannicè *Lhan Andre*, id est, *Andreæ fanum* cernitur, quod è minimo viculo auorum memoria, opera Martini Episcopi Meneuensis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodammodo obscuret. A quo etiam vix quatuor mill. pass. abest **Knighton** Præstaniæ æmulum, Britannis, vt accepi *Trebuclo* pro *Tresyclaudh*, à fossa subiecta quam mirando opere ad disiungendos Britannos à suis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ ostio vsque ad Vagę per 90. plus minus mill. pass. duxit. Vnde *Claudh-Offa*. id est, *Offæ fossa* Britannicè vocatur. De qua in Polycratico suo Ioannes Sarisburiensis. *Haraldus legem statuit, vt quicunque Wallorum, citra terminum, quem eis præscripsit, fossam scilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.*

Magi.

Magesete.

Prestaine.

Knighton.

Fossa Offæ. Offadike.

Post hoc quicquid ad occasum, & septentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effœtum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes flauescant. Castrorum tamen plurima vestigia ostendit, præcipuè verò *Keuenles*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc *Melienith* ad Vagam vsque pertingit, qui occiduum agri angulum transuersum secat, & occurrentibus saxis fractus, subitò solo destitutus præcipitatur. Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id est, *Vagæ Catarracta*, & nescio an inde hoc nomen **Radnor** primùm vniuerso agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Castrum erat ad has Catarractas quod Rhesum Suthwalliæ principem sub Richardo primo restaurasse legimus. Iuxtà vasta est quodammodo solitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidolosa, in quam, vtpote tutissimum perfugium se subduxit pestis ille patriæ Vortigernus Dijs hominibúsq; inuisus, cùm inuocatis in hanc insulam Saxonibus, & sua ipsius

Melienith.

Raihader Gowy.

Vortigernus.

ipsius filia horrendo incestu sibi in vxorem accepta, nefariorum scelerum magnitudinem sera æstimatione perspexisset. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs demisso cum vrbe sua *Caer Gourtigern* quam in præsidium sibi construxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quasi hoc fati fuisset, non solùm iste Vortigernus vltimus è Britannico sanguine Britanniæ monarcha, sed etiam vltimus è Britannico genere Walliæ princeps Leolinus ex insidijs interceptus, anno reparatæ salutis 1282. fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Gildæ dicitur, necdum nomen intercidit: vrbis verò ne memoria quidem nisi ex scriptoribus superest. Sunt qui existimant *Guthrenion* castrum ex eius ruderibus extitisse, quod anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de *Mortuomari* solo complanârunt: *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author est Nennius, qui scripsit Vortigernum illum cum apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertisse, sed etiam calumnias in sanctissimum virum adhibuisse. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illata à patre suo S. Germano calumnia, terram ipsam in qua Episcopus opprobrium tale sustinuit, in æternum suam fieri sanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latinè sonat, calumnia iustè retorta.*

Leolinus. Guarthenion. Guarth Britannicè calumnia, & Enian iusta.

Mortuomarij siue de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti, à nepti Gonoræ vxoris Richardi primi Ducis Normanniæ oriundi, primi Normannorum hanc regionem fuso Edrico * Syluatico Saxone sibi deuicerunt. Cúmque longo iam tempore inter omnes in hac regione emicuissent, tandem Rex Edwardus tertius circa annum salutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* Dominum de *Wigmor* huius limitis Wallici vel (vt vulgò loquuntur) Marchiæ Comitem creauit, qui statim morte multatus sententia in eum lata, quòd in Rempub. insultauerat, Scotis in Anglici regni fraudem fauerat, apud Regis matrem familiariùs egerat, & Edwardo secundo regis patri exitium comparauerat. Huic natus erat è Ioanna de *Ieneuill* quæ opimos redditus attulit cùm in Hibernia tùm Anglia Edmundus, qui paterni sceleris pœnas luit, & sine honore Comitis vixit. Rogerus tamen eius filius in integrum erat restitutus, titulum Comitis Marchiæ recepit, & ordinis Garterij in prima institutione socius electus. Hic ex Philippa de *Monte-acuto* Edmundum Marchiæ Comitem progenuit, ille verò Philippam Leonelli Ducis *Clarentiæ* Regis Edwar-

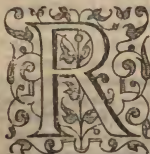
Comites Marchiæ. G. Gemit. lib. vlt. Cap. 16. * Weald siue Wild. Lib. Monast. Lanthony. 29 Edw. 3. Dauid Powell.

di.

di tertij filij vnicam filiam in vxorem duxit, vnde Vltoniæ in Hibernia Comes erat, & Dominus de *Clare.* Huic successit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes quem Rex Richardus secundus regni successorem designauit, vtique materno iure hæredem proximum. Verùm ille Rege Richardo superstite in Hibernia tumultu quodam interfectus Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus cuius potentia, & regij sanguinis claritas suspectior erat, sine prole fatis cessit. Annam verò eius sororem Richardus *Plantagenet* Cantabrigiæ Comes sibi iunxit, cuius iure eius posteri Marchiæ fuere Comites, & regnum repetierunt: quod etiam consecuti sunt (vt alibi dicemus) Edwardusq; quartus filium eius primogenitum Walliæ principem, & Cornwalliæ Ducem, &c. etiam Comitem Marchiæ in honoris accessionem creauit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam, seorsum gessit.

Vide in agro Eboracensi sub finem.

Brechnockshire.

Adnoriæ subiungitur ad Austrum *Brechinia*, Britânicè *Brechineauc*, Anglicè Brechnockshire, à Brechanio principe sic dicta, vt existimant Walli, quem numerosam, & sanctam prolem, viginti quatuor scilicet filias omnes sanctas suscepisse ferunt. Hæc multò est Radnoria amplior, sed in montes densiùs consurgit, conuallibus tamen passim fœcundis. Ab ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia, & Glamorgania, ab occasu Caermardinia terminatur. Verumenimuerò cùm ad hanc prouinciolam describendam nihil inueniri potest, quod non diligentia Giraldi Cambrensis qui hîc ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit; mihi aliquantisper tacere, & illum cum suo stilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniauc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra est satis abundans grano, & si quis est defectus ex Anglicana vicinitatis copia affatim suppletur, pascuis & syluis, feris & armentis terra fœcunda, fluuialibus quoque piscibus abundat, quos hinc Osca, inde Vaga ministrat, salmonibus enim, & trutis vtraque, sed plus, egregijs, quos* Umbras *vocant, Vaga fœcundus est. Montibus excelsis præterquam à Borea vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab*

Austro

Austro montes habens meridionales, quorum principalis Cadier Arthur *dictus, id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina* (est enim διφόρ(?)ος) *cathedræ modum præ se ferentia, Et cùm in alto cathedra,& in arduo sita est, summo & maximo Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelso huius montis vertice fontis ebullit scaturigo. Est autem fons in putei modum altus, sed quadratus, nullum ex se riuulum faciens, in quo tamen truta inueniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositus, à Phœbeio patriam feruore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritate temperatissimam reddit. Ab Euro verò* Talgar & Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertior est & planior, quà à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo incumbunt oppida sua antiquitate nota, Buelth scilicet & Hay: Buelth syluis & situ amœnum, castro etiam munitum, sed recentiori à Breosis scilicet, & Mortuomarijs, cùm vetustius deiecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quòd eius situm è cœlestibus obseruauit Ptolemæus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cum Saxones iam insulam persultarent, & Vortigernus in has partes secederet, Pascentius eius filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, vt author est Nennius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hîc admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo vestigium canis Arthuri extaret. *Hay* autem Britannicè *Trekethle*, id est, *Oppidum in coryleto*, ipsa agri extremitate proximè Herefordiam Vagæ assidet, Romanis, vt videtur, nota, quorum numismata sæpiùs effodit, mœniumq; ruinas ostendit. Nunc verò quasi confecta, profligatissimi rebellis Oëni *Glendowerdwy* furores conqueritur, qui cùm per has regiones grassaretur, sceleratè succendit.

Buelth.

Bulleum.

Hay.

Vt iste Vaga Borealem agri partem alluit, ita *Isca* siue *Osca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, presso in solum alueo præterit *Brecknocke* primarium agri oppidum in eius ferè vmbilico positum, quod Britãni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneius*, & Isca eò loci aquas commiscеant. Hoc Romano seculo fuisse habitatũ è Romanorum Cæsarum nummis subinde erutis apparet. Bernardus de *Newmarch* qui hanc regiũculam deuicit, castrum amplũ posuit, quod Breosi, & Bohuni instaurarunt, Patrúmq; memoria rex Henricus octauus collegiatam

Brecknock.

tam ecclesiam XIIII. Præbendariorum (in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Aberguilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Linsauathen lacus. Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsafethan*, & *Linsauathen*, id est, *Lacus stagnans*, Giraldus *Clamosum* vocat, quòd horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resoluitur, Angli **Brecknockmere** appellant, duobus mill. pass. longitudine, nec minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Leuenus* fluuiolus hunc inuectus, inconfusus faciem suam seruat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, non largiores, quàm intulerit, euehere creditur. Fama inter accolas longo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus est, vrbem olim fuisse, quæ terræ motu absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocât, quòd omnes publicę huius agri viæ, ad hunc vndiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam vrbem ad *Leueney* flumen existimes, quàm LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest. *Bricenaumere* (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibique vxorem Regis Britonum cepisse.* An hæc arx fuerit ipsa *Brecknocke*, aut castrum *Dinas* quod huic impendet, in rupe, quæ quò magis excelsa surgit, exilior euadit, non liquidò constat. *Blean-Leueney* verò castrum vicinum caput Baroniæ fuisse quam tenuit Petrus filius Herberti filij Herberti Domini de *Deane-Forrest* ex Lucia filia Milonis Comitis Herefordiæ vt ex Archiuis Regijs in confesso est.

Brecknock meare. Leuent.um. Bricenaumere. Brecknocke. Blean-Leueny.

Brechiniæ Domini. Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Nouo mercatu*, siue *Newmarch* Normannus, vir animi, consilijque plenus, conscripta non parua Anglorum & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, commilitonibus inter quos præcipui erant *Aubrai, Gunteri, Hauerdi, Waldebeofi, & Prichardi*, agros, & prædia assignauit, vtque gradu certo, & confirmato inter infensos Cambros consisteret, Nestam Gruffini Principis filiam in vxorem accepit. Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam se existimatione, quàm filium patrimonio spoliauit, Cùm enim Mahel filius Bernardi

nardi vnicus nobilem adolescentulum, quocum illa stupri consuetudinem haberet, duriusculè exagitaret, illa, vt inquit Poëta, iram, atq; animos à crimine sumens, iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico secundo contestata est, Mahelem filium ab ipsa ex adultero susceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluso, Sibylla eius soror patrimonium illud lautissimum adijt, virúmq; suum Milonem Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, à quo successiuè ad *Breosos*, *Bohunos*, *Staffordos*, illísque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè amplissimi deuenérunt.

Monmouthshire.

BRechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam subiacet Comitatus Monumethensis, vulgò Monmouthshire Anglis, olim Wenset, & Wentsland, Britannísque *Guent*, ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* fl. qui Herefordienses, ab ortu Vaga, qui Glocestrenses, ab occasu *Remneio*, qui Glamorganses seiungit, & ab Austro Sabriniano æstuario, in quod illa flumina vnà cum Isca, qui mediam intersecat regionē, euoluuntur. Rebus ad victum necessarijs non solùm sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemorosa; Occidentalis nonnihil montana & lapidosa, non tamen colono ingrata, *Gens* (vt inquit Giraldus de sua ætate loquens) *Martijs cōflictibus vsitatissima, strenuitatis opera laudatissima, & arte sagittifera præ cæteris Walliæ finib. instructissima.*

In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non procul à Munow fl. *Lanthony* sedit vetus cœnobiolum inter *Hatterell* montes, quos, quòd instar Cathedræ consurgunt, *Munith Cader* dicunt, quod Walterus Lacy cui latifundia hic dedit Guilielmus Comes Herefordiæ fundauit, & à quo Lacæi illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clarissimi, profluxerunt. Cœnobioli eius situm pro me describat, qui pleniùs nouit Giraldus Cambrensis. *Stat* (inquit) *in valle de* Ewias *profundissima, quantum est iactus sagittæ arcu transmissæ, montibus ætherijs orbiculariter vndique conclusa Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, plumbeis laminis operta, lapideóq; tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco vi-*

Ewias Lacy.

Lanthony.

Lacæi Barones.

delicet vbi paupercula priùs S. Dauidis Archiepiscopi capella steterat musco syluestri solùm, & hederæ nexibus adornata. Veræ religioni locus idoneus, & disciplinæ Canonicæ præ cunctis Insulæ Britannicæ cœnobijs competentissimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari strepitu in solitudine quadam longè remotus, super flumen Hodney, per vallis ima labentis situs, vnde & ab Hodney Lanthodeny *dictus*, Lhan *enim locus Ecclesiasticus sonat. Exquisitiùs tamen dici potest, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè est* Nanthodeney: *vsque hodie enim ab accolis* Lhan Deui Nanthodeney *vocatur, hoc est, Ecclesia Dauid super riuum Hodeney. Pluuiæ verò quas montana creant, hic creberrimæ, venti prævalidi, nebulæ sub bruma ferè continuæ. Et tamen aëris quanto obtusioris, tantò benignioris, & clementioris salubri temperantia, morbi rarissimi. Hic claustrales in claustro sedentes, cùm respirandi gratia fortè suspiciunt, ad quaslibet partes trans alta tectorum culmina, montium vertices quasi cœlum tangentes, ipsásque plerúmque feras, quarum hic copia, in summo pascentes, tanquam in vltimo visus Horizonte prospiciunt. Hora verò diei quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hic solare primò conspicitur.* Et paulò pòst, *Rogerum Salisburiensem Episcopum principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit: qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam solitudinem, fratrum ibidem Deo seruientium sine querela statum, & sine murmure conuersationem in singulis admirans considerasset. Reuersus ad regem, relatísque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummauit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cùm itáque tam Regis, quàm curiæ totius animum in huius verbi stuporem diutiùs suspendisset: tandem de montium claustris quibus vndíque vallatur, ænigma sermonis exposuit.* Sed de hoc satis supérque.

Hodney.

Grossemont. Skinffrith.

Ad *Munow* flumen visuntur *Grossemont*, & *Skinffrith*, olim Breosorum ex concessione Regis Ioannis, posteà Huberti de *Burgo* castra, qui vt aulicam inuidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blancum* scilicet *castrum*, & *Hanfeldiam* Regi Henrico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Parisiensis historia, *pro bona pace, & pristina charitate reformanda in manum resignauit.*

In altero ad Aquilonem angulo, *Munow* & *Vaga*, siue *Wye* confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt,

&

& nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, & nobis **Monmouth**. Ad Septentriones quà fluminibus non defenditur, muro & fossâ præcinctum erat, in medio proximè forum castellum prætendit, quod Gulielmi Conquestoris tempore floruit, vt in Tabulis Regijs videre est. Sed alij Ioannem Baronem de *Monmouth* excitâsse credunt, à quo ad Lancastrensem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuisset Rex Henricus Tertius, eò quòd à Baronibus pertinaciter contra ipsum stetisset; vel potiùs, vt in Regis Prærogatiua legimus, quòd hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam inde suis immunitatibus, quas Lancastrenses concesserunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re æquè insigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum vi. Galliæ Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Ob cuius secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellij illis temporibus Poëta ita exultanti versu Anglos affatur. Monmouth. Prærogatiua Regis. Henricus v.

Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones,
Ite per arentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Anglis iuris erit quicquid complectitur orbis.
Anglis rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres;
Dum viget Henricus, dum noster viuit Achilles,
Est etenim laudes longè transgressus auitas.

Galfridum etiam Arthurium Episcopum Asaphensem Britannicæ historiæ consarcinatorem alumnum suum iactat *Monmuthia*, virum sanè antiquitatis benè peritum, sed fide, vt videtur, non antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit. Adeò vt iam inter prohibitos ab Ecclesia Romana libros habeatur. *Galfridus de Monmouth.*

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrum *Vaga*, in quo copiosa est Salmonum piscatura à Septembri ad Aprilem. Limes hodie inter Glocestrenses, & Monumethenses, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illum Nechami Versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Qui cùm iam ad ostium ferè deuenerit, *Chepstow* præterfluit, id est, Chepstow.

est, si è Saxonico interpreteris, *Forum*, vel *Negotiationis locus*, Britannis *Castle Went*, Oppidum hoc est celebre, clino à flumine surgenti impositum, mœnibus circumuallatur magno ambitu quæ agros,& hortos in se includunt, Castrum habet ad occiduum latus flumini impendens,& è regione stetit Prioratus cuius parte meliori demolita, quod reliquum est in Ecclesiam Parochialem conuertitur. Pons verò quo *Vaga* iungitur sublicius est,& admodum excelsus, quia accedente æstu in magnam altitudinem fluuius exsurgit. Huius Domini fuerunt è Clarensium familia nobiles, à proximo castro *Strighull* quod incoluerunt, Striguliæ & Penbrochiæ Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectissimis brachijs *Strongbow* cognominatus, quòd arcu intentissimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Anglis primus sua virtute aperuit. Per huius filiam descendit ad Bigottos, &c. nunc verò ad Comites Wigorniæ spectat. Cæterùm non admodum prisca est huius vetustas, asseuerant enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima vrbe, non ante multa sæcula, exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad Occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quasi eorum vrbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer Went* enim hodie dicitur, id est, *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hæc vel ille ita abstulit, vt tantùm iam è semirutis mœnibus, tessellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitisse appareat. Ambitu mille plùs minùs passus collegit, ab australi parte magna pars mœnium superest, & trium propugnaculorum plusquam rudera. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthiæ nomen auditum, vniuersa hæc regio ab illa *Guent*, Wentset, & Wentsland dicta fuerit. Adhæc, vt in vita Tathai Britannici Sancti legimus, Academia fuit, locus scilicet bonarum literarum studijs dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Inirij filio è solitudine euocatus magna cum laude præfuit, & Ecclesiam fundauit.

Comites Striguliæ.

Venta. Caer-Went.

Lib. Ecclesiæ Landaffensis.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* castrum ad montium radices sedet, nos hodie *Strugle*, Normanni *Estrighill* vocârunt, quod (vt est in Guilielmi primi libro Censuali) Guilielmus *Fitz-Osbern* Herefordiæ Comes construxit, posteáque Comitum Penbrochiæ è Clarensium familia sedes. Vnde illi vsitatè Striguliæ Comites appellati fuerunt.

Strighull Castle.

Sub hæc ad æstuarium iuxta *Vaga* ostium *Portskeweth* adsidet,

Portskeweth.

det, Mariano *Portsceth*, qui prodidit Haraldum anno salutis 1065. munitionem eò loci contra Wallos obiecisse, quam illi statim, duce Caradaco, euerterunt. Deinde *Throgoy* fluuiolus prope *Caldecot* Sabrinæ æstuarium subit, vbi castri mœnia vidimus, quod ad Angliæ Constabularios spectauit, tenebatúrque per seruitium *Constabulieretatis Angliæ*. Iuxta cernuntur *Wondye* & *Penhow*, olim sedes claræ familiæ de *Sancto Mauro*, nunc corruptè *Seimor*. Ad *Wondye* enim à Wallis extorquendum G. Marescallus Comes Penbrochiæ circa annum 1240. tenebatur opem ferre Guilielmo de *Sancto Mauro*. A quo descendit Rogerus de *Sancto Mauro* Miles qui alteram hæredem I. de *Bello-Campo* de *Hach* Baronis nobilissimi in vxorem habuit, qui genus deduxit à Sibilla cohærede Guilielmi illius Marescalli potentissimi Penbrochiæ Comitis Guilielmo de *Ferrarijs* Comite Derbiæ, Hugone de *Viuonia*, Guilielmo Mallet, viris olim clarissimis. Quorum omnium & aliorum nobilitas (vt certò ostendi potest) confluxit in honoratissimo Edwardo de *Sancto Mauro* siue *Seimor* nunc Comite Herfordiæ virtutis & bonarum literarum fautore singulari, & eo nomine merito dignus qui celebretur.

Caldecot. *Inq.3.Ed.1.* Wondye. S.Maur.vel *Seimor familia.* *Vide pag. 190.*

Inferiùs eodem littore quod sensim prominendo procurrit, in ipsa prominentia *Goldcliffe* extollitur, id est, vt inquit Giraldus, *Rupis aurea, eò quòd aurei coloris saxa sole repercussa miro fulgore sunt rutulantia, nec mihi de facili*, ait ille, *persuasio fieri posset, quòd frustratum dederit natura nitorem saxis, quódque suo fuerit flos hic sine fructu, si foret qui venas ibidem, & penitima terræ viscera arte præuia transpenetraret.*

Gold-cliffe.

Post hanc, per palustrem regionem, ad Iscæ ostium peruenimus, quem Britanni *Usk* & *Wysk*, alij *Oscam* nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primæ vetustatis vrbeculis affunditur.

Isca fl.

Prima in ipso agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad Iscæ & *Geueny* confluentes, vnde nomen inditum, hodiè verò integra antiqua appellatione *Abergeuenny*, & contractè *Abergenny* vocatum, quòd *Geuenni*, siue *Gobanny* confluentes significat. Muris & castro munitur, quod, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ castris, frequentiùs maculatum fuit; primùm à Guilielmo Comitis Milonis filio, posteà à Guilielmo Breoso, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ simulationem

Gobannium. Abergeuenny.

lationem nefariè obtruncauit. Sed non sine diuina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus obijt; ille saxo in caput impacto, dum *Breulais* castrum deflagraret, scelerum tandem pœnas dependit meritas. *Abergeuenij*, siue *Gobannij* primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidam *Balun*, qui Brienum Wallengfordensem, siue Brientium de *Insula*, *Filium Comitis* dictum, hæredem scripsit. Ille itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hic Nosocomio, Gualterum filium Milonis Herefordiæ Comitis in partem hæreditatis suæ longè maximam vocauit. Illi successit Henricus frater à Wallis interfectus, qui in eius terras inuolarunt quas præfecti Regis non sine magnis periculis defenderunt. Per Henrici verò sororem ad Breosos, & ab illis connubij iure per Cantelupos, & Hastingos ad Reginaldum Greium Ruthiniensem descendit, Guilielmus tamen de *Bello-Campo* à Greio virtute cuiusdam transcriptionis & conuentione recuperauit, & ille itidem, si proles eius mascula deficeret, transcripsit in Thomam fratrem Warwici Comitē, & eius hæredes masculos. Guilielmo de *Bello-Campo* Dom. *Abergeuennæ* natus erat Richardus qui ob virtutem militarem Wigorniæ Comes creatus & Gallico bello occisus vnicam reliquit filiam quam Edwardus Neuill in vxorem accepit. Iam inde titulo Baronum *Abergeuennæ* claruerunt Neuilli (Castrum tamen diu ex illa quam dixi transcriptione detentum erat) Horum quartus nostra memoria defunctus vnicam tantùm reliquit filiam Mariam Thomæ Vane Equiti aurato enuptam. Hoc Castrum (nec est cur tacitus præteriream) tenuit I. *Hastinges per homagium Wardam, & maritagium cùm acciderit* (vt in Inquis. legitur) *& si guerra fuerit inter Regem Angliæ & Principem Walliæ deberet custodire patriam de* Ouer-went *sumptibus proprijs meliori modo quo poterit pro commodo suo, & vtilitate Regis, & defensione Regni Angliæ.* In hoc tractu in regiuncula *Cole-Went* fuit etiam celebre Castrum Radulphi de *Todeneio, Matildis Castrum* dictum quod à Wallis olim prostratum Rex Henricus tertius anno 1231. de lapide & cæmento eleganter reædificauit. Verum huius vestigia nondum potui subodorari.

Abergeuennia Domini. * * 19. Rich. 2. Cl. 19. & 21. Henr. 6 &c. 6. Edw. 2. Castrum matildis. Math. Paru.

Burrium. Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet vbi *Birthin* profluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis literis, *Brunebegie* pro *Burenbegie* & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Osca*, & Anglis Uske, nunc solùm castri ampli & muniti ruinas ostendit,

Vske.

dit, quod amœnissimè intersidet inter Iscam flumen & *Oilwy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ ædes instar castelli cursum ab oriente sub hoc agit.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, distans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, *Vrbs Legionis ad Iscam fl.* à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspicijs translata, cui imperium affectanti præstò fuit, Britannicásque legiones sibi adiunxit, hîc demùm in præsidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregiè constructa. Videas hic multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia immensa aureis olim tectorum fastigijs Romanos fastus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primò constructa, & ædificijs egregijs illustrata fuisset. Turrim giganteam, thermas insignes, templorum reliquias, & loca theatralia muris egregijs, partim adhuc extantibus omnia clausa. Reperiás vbique tam intra murorum ambitum, quàm extra, ædificia subterranea, aquarum ductus, hypogæósque meatus, & quod inter alia notabile censeas, stuphas vndique videas artificio miro confectas, lateralibus quibusdam, & præangustis, spiraculis occultè calorem exhalantibus, Iacent hîc duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, præcipui Britanniæ maioris protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius, scilicet & Aaron, quorum vterque Ecclesiam in vrbe insignem habebat. Tres enim egregiæ in hac vrbe antiquis temporibus fuerant Ecclesiæ. Vna Iulij Martyris virginum Deo dicatarum choro venustata, altera verò B. Aaron socij eiusdem nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata, Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informator hîc oriundus erat. Situs vrbis egregius super* Oske *flumen nauigio mari influente idoneum, syluis & pratis vrbs illustrata. Hic magni illius Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiscopus Dauidi Meneuensi cessit honorem, abhinc Meneuiam Metropolitana sede translata.* Hic etiam sub ingressum Saxonum fuit *gymnasium ducentorum Philosophorum, qui Astronomia, cæterísque artibus eruditi cursus stellarum diligenter obseruabant*, vt scripsit Alexander Elsebiensis author rarus, è quo mihi plurima descripsit Thomas Iames Oxoniensis vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum li-

Isca. *Caer Leon ar Vsk.* *Legio II. Augusta.* *Stuphæ.* * *Tho. Iames.*

teris, & libris inuoluit, & iam publici boni studio in Angliæ Bibliothecis excutiendis (Deus opus secundet) id molitur, quod Reipublicæ literariæ inprimis erit vsui. Hæc regnante Henrico secundo, scripsit Giraldus, quo tempore satis validam fuisse videtur. *Trwith* enim de *Caerleon* animosus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege deuictus, eius possessione exturbaretur. Nunc verò, vt documento sit, vrbium, non minùs quàm hominum fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, quę tantæ olim amplitudinis erat, & ita vtráq; ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes clarissimi equitis aurati Guil. Herberti, qui non minus ingenij iudicijq; dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipsa vrbe fuisse, & Iulij Martyris ecclesiam eo loci extitisse ferant, quę mille plùs minùs passus iam ab oppido abest. Ex eius etiam ruinis paulò inferiùs ad Oscę ostium accreuit *Nouus Portus*, Giraldo *Nouus Burgus*, nobis *Newport* recentiùs oppidum castro & portus oportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua Via militaris erat, cuius his versibus meminit Nechamus.

Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præcepi; testis erit Iulia strata *mihi.*

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuisse non est cur dubitemus, & si rem ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino Silurum debellatore ductam fuisse non omninò absurdum videatur. *Serpit*, inquit Giraldus, *in huius* Noui Burgi *finibus riuulus cui nomen* Nantpencarn, *non tam aquarum profunditate, quàm aluei concauitate, palustrique limositate, non nisi per certa vada transmeabilis; habueratque antiquitùs vadum, cui nomen* Rydpencarn, *id est, vadum sub rupis capite.* Quod cùm iam ferè incognitum Henricus secundus Angliæ Rex fortè fortuna transmeasset, Walli (qui se nimis credulos vaticinijs præbent) quasi cóclamatum esset omnem meliorem spem abiecerunt, eò quòd Merlinus Syluester Wallorum Apollo vaticinatus fuisset, tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginosus princeps (cuiusmodi Henricus ille erat) vadum illud transiret.

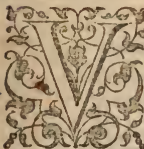
Dunsetan.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dunseтan vocarunt, qui tamen, vt in legibus antiquis videre est, sub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauissimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Lascy, Gualterus, & Gilbertus Clarenses dicti, & Brienus Wallingfordensis, quibus cùm donassent Reges, quicquid hoc tractu, deuictis

ctis

ctis Wallis, occupare potuissent, hi superiorem agri partem, quam *Onerwent*, illi inferiorem quàm *Netherwent* dixerunt, in suam paulatim potestatem redegêrunt.

Glamorganshire.

Ltimam Silurum regionem eam fuisse existimo, quæ nunc nobis Glamorganshire, Britannis *Morganuc*, *Glathmorgan*, & *Glad Vorganuc*, id est, *Regio Morganuc* vocatur, à Morgano Principe, vt plurimi suspicantur, à *Morgan* cœnobio, vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare significat, deducerem, nescio sanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priscis Gallis *Vorganium*, siue *Morganium*, (M enim & V consonantes sæpiùs hac in lingua transmutantur) dici obseruaui, & vnde quæso, nisi à mari. Et hæc etiam nostra *Morganuc* tota est maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulsatur. Quà terrã verò spectat ab ortu Monumethenses, à Borea Brechnochienses, ab occasu Maridunenses adiacent. *Glamorgania vnde nomen.*

Pars Septentrionalis montibus est aspera, qui in austrum descendentes paulatim mitescunt, quorum ad radices planities in meridianum solem extenditur, ea positione, quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiã tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratissima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquaque nitet.

Iustinus huius regulus, regnante Guilielmo Rufo, cùm à Rheso principe suo defecisset, viribúsque minimè par fuisset, præcipitato consilio, quod sera pœnitentia subsequuta est, Robertum Fitzhaimon Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulensis, ex Anglia per * Iuonem nobilem, cui filiam desponderat, in auxilium accersiuit. Qui habito statim delectu, adscitísque in belli societatem duodecim equestris dignitatis viris, primùm infesto agmine Rhesum interfecit, deinde verò fertilitate regionis inescatus, quam certa spe iam antè deuorauerat, in Iustinum ipsum conuersus, quòd Iuoni fidem non liberasset, illum auita possessione facilè exuit, regionémq; inter suos partitus est, Montium inculta Iuoni concessit, vberiores agros sibi, & duodecim *Glamorgania debellatio.* *Rob. Fitzhaimon.* * *Alij Inon.* 12 *Knights.*

illis

illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuisit, vt clientelari iure à se, quasi Domino tenerent, socijs & auxiliaribus armis se inuicem tuerentur, stationem quisque suam in castro eius de *Caerdiff* defenderent,& sibi cùm ius diceretur,præstò adessent. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus *Stradling* eques auratus claris.vir veteris prosapiæ, & antiquitatis peritissimus scripsit. Ea verò sic se habent.

Caerdiffe.

Guilielmus Londinensis, siue *de Londres*.
Richardus Granuill.
Paganus Turberuill.
Oliuarius S.Iohn.
Robertus de S.Quintino.
Rogerus Bekeroul.
Guilielmus Easterling, quòd è Germania esset oriundus, cuius posteri *Stradlings* nunc vocantur.
Gilbertus Humframuill.
Richardus Siward.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remnius fluuius è montibus demissus, orientalis est limes, quo hæc prouincia à Monumethensibus diuiditur, & *Remni* diuidere Britannis significat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter montes palustri loco nutantia mœnia *Caerphilli* castri cernuntur, quod adeò vastæ magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præsidium fuisse asserant ferè omnes; nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perspicio: restauratum tamen videatur, cùm sacellum habeat Christiano more constructum, vt me docuit qui sedulò contemplatus est I.Sanford vir singulari doctrina & limato iudicio. Nec enim à nostris memoratur ante Edwardi II.tempora. Tunc enim, cùm Spenceri coniunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diffuissent, Hugolinum Spencerum diu irrito conatu in hoc castro obsedêrunt. Ad hunc etiam fluuium, sed loco incerto, Faustus Vortigerni, vt author est Nennius, pessimi patris optimus filius magnum locum construxit, vbi cum alijs sanctis viris assiduis precibus à Deo contendit, vt ipse (quem pater sceleratissimo incœstu ex sua ipsius filia susceperat) parentis culpas non

Caerphilli.

Kybwr forsan.

non malè lueret, vt pater tandem seriò resipisceret, & patria à Saxonico bello respiraret.

Paulò inferiùs RATOSTABII siue RATOSTIBII ostium posuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id est, *Taffi* fluminis sabulosum æstuarium. Taffus enim flu. montibus deiectus ibi mare petit per *Landaff*, id est, *Fanum ad Taff*, tenuem vrbeculam episcopali tamen dignitate, cui subsunt parochiæ 165. cathedralique ecclesia Teleano eiusdem præsuli sacra insignem, quam Germanus & Lupus Gallici Episcopi tunc instituerunt cùm Pelagianam hæresim latè per Britanniam grassantem compressissent, Dubriciúmque virum sanctissimum primum episcopum præfecerunt, cui Meuricus Regulus Britannicus vniuersum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit *Caerdiffe*, Britannis *Caerdid*, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmque satis commodum, quam *Fitzhaimon* ille, siue Filius Haimonis in belli sedem, iustitiæque forum mœnibus & castro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites suas stationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, silenti agmine castrum noctu occupauit, Guilielmúmq; Glocestriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuum abduxit, secúmq; retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè satisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthose* Guilielmi Conquestoris filius natu maximus vir bellica virtute stolidè ferox, spe Anglici imperij à minoribus fratribus excussus, oculísque orbatus in hoc castro consenuerit, ex nostris, si placet, historicis quæras, simúlque discas ex clarissima familia nasci nec tranquillum, nec tutum esse.

Ratostabij ostium. *Landaffe.* *Historia Landauensis.* *Caerdiffe.* *Rob. Curthose Dux Normanniæ.*

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tùm à se, tum à continente discretæ, citerior *Silly* dicitur, ex oppido obiecto cui Robertus de *Sully* (illi enim in diuisione obtigerat) nomen fecisse creditur, si non illum inde denominatum mauis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui vt loco nomen, sic locus cognómen fecit suis posteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hibernia inde originem duxit. *In huius rupe marina*, inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quã si aurem apponas audies strepitum quasi operæ fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis, & ferri sonora fricamina, stridentésq; cauernis stricturas chalybum, & anhelum fornacibus ignem.*

Sully. *Barry.*

Cæterùm

Cæterùm haud difficile crediderim ex aquis marinis occultè subintrantibus sonum huiusmodi prouenire posse, nisi quòd non minùs refluis fluctibus, vacuato prorsus littore continuatur, quàm repleto. Nec dissimilis erat locus ille, cuius in Stromatum VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conscripserunt historias, in Britannia insula esse quandam speluncam monti subiectam, in fastigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in speluncam & in eius sinu alliditur, audiri sonum cymbalorum, quæ numerose pulsantur. Retectus enim spiritus sonat vehementiùs.* Ab his insulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminíque vni se patefacit, cui interiùs superimponitur *Cowbridge*, Britannis à saxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis secundum, quod victor Fitzhaimo sibi retinuit. Quòd autem hoc in tractu, & ad hanc ab Isca distantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, hoc *Bouium* fuisse blandiente coniectura opinatus sum: verùm cùm ad tertium hinc milliare sit *Bouerton* quod cum *Bouio* appositè consonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare ausim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum esse, loquuntur Bosphorus Thracius, Bouianum Samnitum, & Bauli Italiæ quasi boalia, si Symmacho credas. Sed hoc sit instar omnium, quindecim mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine posuit Antoninus, quod licèt Antiquarij nostri frustra iam diu venati sint, ad eandem tamen ipsam distantiam *Neath* notissimum oppidum nomine vetusto quasi incolumi sese offert, & hîc ad *Lantwit*, id est, *Fanum Iltuti* quod contiguum est, complurium ædificiorum fundamenta cernuntur, & vicos habuit antiquitùs diuersos. Parùm hinc distat in ipso ferè littoris flexu Castrum S. Donati antiquæ & claræ Stradlingorum familiæ habitatio, iuxta quod nuperrimè effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum, præcipuè verò Triginta tyrannorum, & nonnulli Æmiliani, & Marij qui rariùs reperiuntur. *Ogmor* flu. paulò superiùs viam sibi in mare apperit delapsus à montibus per *Coitie* quondam Turbeuillorum, posteà Gamageorum, nunc vxorio iure Rob. Sidnæi Equitis clarissimi, & *Ogmor* Castrum quod à Londinensi familia ad Lancastrenses deuenit. *Fons abhinc abest paucis milliaribus, ad* Nouam-Villam (vt ad me scribit vir doctiss. I. Stradling) *oppidulũ ab occidua ripa* Ogmor *fluuij, à Sabriniano littore centum ferè passus, in planitie arenosa. Lympha nitidissima non est, sed satis pura & vsui apta: Nunquam scaturit, sed descenditur in puteum nonnullis gradibus. In*

Cowbridge.

Bouium.

Neath.

J. Stradling.

S. Donets.

Nummi antiqui

Ogmor fl.

Fons fluens & refluens.

refluxu

refluxu maris (æstiuo tempore) vix disco aquam colligas, cùm mox defluente freto eandem haustro capaci bene haurias. Instabilitas itidem hyeme manet, sed longè minùs apparet, propter aduentitias desuper ab imbribus & aliunde aquarum venas. Hæc mihi ex indigenis complures fide digni confidenter asseuerant. At enim dum famam sæpè garrulam malè metuerem, ad sacras aquas semel atque iterum me nuper contuli? modò enim animum inuaserat desiderium hæc ad te scribendi. Vbi primùm ventum est ad locum, omnia perlustrās tertiam horæ partem commoratus (æstuante Sabrina, nec quoquam ad hauriendum accedente) aqua defecit circa tres pollices. Discedo. Non ita multò pòst reuersus; creuisse vno pede altiùs deprehendo. Fontis autem orbis inferior intra parietes propemodum sex pedes latus est. De quo etiam hoc succinit nostra Musa,

> *Te* Noua-Villa *fremens, odioso mœ mure Nympha*
> *Inclamat Sabrina: Soloque inimica propinquo,*
> *Euomit infestas ructu violentèr arenas.*
> *Damna pari sentit vicinia sorte: sed illa*
> *Fonticulum causata tuum. Quem virgo, legendo*
> *Bittus, ad amplexus vocitat: latet ille vocatus*
> *Antro, & luctatur contrà. Namque æstus vtrique est*
> *Continuo motu refluus, tamen ordine dispar.*
> *Nympha fluit propiùs: Fons defluit. Illa recedit:*
> *Iste redit. Sic liuor inest & pugna perennis.*

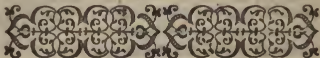
Kinfeage ipsius Fitzhaimonis olim castrum & *Margan* ad mare quondam cœnobium à Guilielmo Comite Glocestriæ fundatum, nunc Equestris familiæ Maunsellorum & alia obscurioris notæ, sciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuisse quod nobis *Neath*, ad cuius nominis flumen viuo sabulo infame, situm habet. Hoc in sortitione Richardo Granuillo obtigit, qui cœnobio sub ipso oppido fundato, & Deo, monachísque portione sua consecrata, ad suum ipsius in Anglia patrimonium, quod amplissimum habuit, reuersus est. Kinfeage. Margan. *Nidum.*

Post Nidum flu. quicquid ad *Loghor* flumen qui ab occasu huius agri limes est, iacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Nennio *Gubir*, in qua, vt inquit ille, *filij Keiani Scoti se dilatauerunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Edwardi secundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breosa, qui cùm multis hanc hæreditatem addixisset, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidisset, in causa fuit (inter alia) cur proceres in Spenceros exitiali odio exarserint, Loghor. Gower. *Tho.Walsingham.*

rint,

rint,& Regis authoritatē temerè proiecerint. Hæc nunc in Ori-
Sweinsey. entalem & Occidentalē diuiditur: In Orientali *Sweinsey* præcel-
lit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Aber-tawe*, à Taw præfluente, quod Henricus de *Bello Monte* Warwicensis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetustius est ad *Logbor*
Leucarum. flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine
Loghor. *Loghor* appellamus. Vbi sub mortem Henrici primi, *Howell ap Meredic* ex improuiso cum suis montanis Anglis superfusus melioris notæ plures oppressit. *Gower* Occidentalis huic subiacet, & insinuante vtrinque freto fit Chersonessus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedo in Diuos relato quondam celebris, qui solitariam hic vitam egit, de quo si plura velis, Capgrauium nostrum consulas, qui eius miracula pleno ore celebrauit.

Glamorganiæ Domini. Ab ipsa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerunt à Fitzhaimone recta linea descendentes Glocestriæ Comites, Clari,& Spenceri, inde Bellocampi,& Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus tertius Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem creuit, Gasparique Bedfordiæ Duci patruo suo concessit, quo sine prole defuncto, ad se vniuersum ius Rex reuocauit, & filio Henrico VIII. reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partem Guilielmo Herberto, quem Penbrochiæ Comitem,& Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex equitum autem XII. sobole solummodò supersunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, Turbeuilli, Flemingorúmq; nonnulli, quorum præcipuus habitat ad *Flemingston*, nunc corruptè *Flemston* quod ab illis quasi *Flemingorum* oppidum, nomen accepit. In Anglia verò supersunt Baro S. Iohn de *Bletso*, Granuilli in agro Deuoniensi, & Siwardi, vt audio, in agro Somersettensi, Reliquorum mascula proles iam olim defecit, hæreditásque eorum variè per filias est distracta.

DIMETÆ.

Eliquam huius regionis partem quæ longiùs in occasum protecta Anglis **Westwales** *dicitur, agrúmq; Maridunensem, siue* **Caermardenshire,** *Penbrochiensem, & Ereticam, siue* **Cardigan-shire** *complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimauit: sed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam nouit, alium hic populum constituit, quos* DIMETAS *&* DEMETAS *dixit,* DEMETIAE*que nomine pro hoc tractu vsi sunt cùm Gildas, tùm Nennius noster, vnde* Difed *Britanni incolæ mutata pro linguæ Idiotismo M. in F. hodie vocitant.* Weſtwales.

Si non sinistræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deducerem, id est, planities ad Austrum; vti omnem hanc Suthwalliam, siue Australem Walliam* Deheubarth, *id est partem australem, & qui aliam in Britannia campestrem regionem coluerunt,* Meaths *Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certè significatione aliena est huius regionis positio, quæ cùm huc perueneris, molli deuexitate considentibus iugis, in planitiem paulatim expanditur.*

Caermardenshire.

GER Maridunensis, qui Anglis **Caermardenshire,** frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossiliúmq; carbonum alicubi ferax, continetur ab ortu Glamorgania & Brechinia, ab occasu Penbrochia, à Septentrione *Ceretica* intercurrente Tiuio flu. & a meridie Oceano, qui sinu adeò magno hîc terras excauat, vt hęc regio interiùs, quasi perterrita se subduxisse videatur. Caermardenſhire.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primum offert, cuius territorium filij *Keiani* Scoti aliquandiu occuparunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur per hæredes Mauritij Londinensis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello sui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto castro mœnibus obsepsit, quod nunc vetustate quasi desertum Kidwelly.

sertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluuiolum transgressi, nouum *Kidwelly* substruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenijs obiectus ferè, nulla est. Dum Mauritius hæc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimæ audaciæ mulier, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauritium infestis signis acriter irruit, sed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author est Giraldus) in acie cecidit. Per Hawisiam vero filiam & hæredem Tho. Londinensis deuenit ornatissimum hoc patrimonium cum titulo Domini de *Ogmor* & *Kidwelly*, ad Patricium de Cadurcis siue *Chaworth*, & per eius è filio Patricio neptim ad Henricum Lancastriæ Comitem, Hæredes autem Mauritij de *London*, vt vetusta docet Inquisitio, pro *Hac hæreditate tenebantur, si Dominus Rex, vel capitalis eius Iusticiarius venerit in partibus de Kidwelly cum exercitu, deberent conducere prædictum exercitum cum vexillis suis, & tota gente sua per mediam terram de* Neth *vsque ad* Loghar. Paucis infra *Kidwelly* millia ribus, *Towy* flu. qui Ptolemæo TOBIVS Oceano tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in austrum permensus fuerit, primùm per *Lanandiffry*, à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod Hoelus filius Rhesi iam olim in Anglorum inuidiam prostrauit. Inde per *Dineuor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regium in montis vertice sublimè elatum, demum per *Caermarden*, quod ipsi Britanni *Caer Firdhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus MVRIDVNVM dixit, qui non vlteriùs sua itinera persequitur, & librariorum incuria hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à Galena Iscam, & à Mariduno Viroconium temerè confudêrunt. Vrbs hæc est totius conuentus primaria, pratis & syluis amœna, antiquitate suspicienda, *coctilibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clausa supra nobilem Towium fluuium*, qui nauigiolis subuehendis par est, licèt arenarum puluinus iam ostio obtendatur. In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, vt enim ille Genij filius Aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Orestis somnia nostris Britannis effinxit. Vnde in hac insula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc vrbs in eorũ potestatem, auspicijs verò nescio cuius, concessit, multísque diu conflictata est difficultatibus, sæpiùs oppugnata, semel atque iterum succensa, primùm à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso eiusdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus

Guenliana virago.

Domini de Ogmor & Kidwelly.

Towy. *Tobius.*

Dineuor.

Maridunum. *Caer Mardin.*

Merlinus.

Henricus *Turberuill* Anglus castro subuenit, & pontem interscidit. Posteà verò opera Gilberti *Clarensis* qui huius mœnia,& castrum vicinum *Dinenor* firmauit,has miserias exuit,curisq; laxata faciliùs bellorum tempestates deinceps pertulit.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantred-bichan*,id est,*Centuria minor* (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Careg*, quod præcipiti vndique, & abruptæ rupi infixum: & suffossa plura, siue specus spaciosissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur; etiam *fons est*,vt scribit Giraldus,*qui naturali die,bis vndis deficiens,& toties exuberans marinas imitatur instabilitates.* *Cantredbichan.* *Cantredum.* *Specus subterranei.*

Ab Aquilone autem longè patet *Cantred-Maur*, id est, *Centuria magna*,tutissimum olim Britannis perfugium,vtpote quæ syluis densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad austrum *Talcharn & Lhanstephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis testes sunt locupletissimi. Sub *Talcharne* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Twy Gwin ar Taf*, id est, *Domus alba ad Taf* flu.quòd ex corilis albis pro æstiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ salutis 914.* Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ Princeps,frequentibus Comitiis(conuenerant enim præter alios Ecclesiastici ordinis centum quadraginta) antiquatis maiorum institutis,nouas leges suo populo tulit,vt testatur ipsarum legum procœmium.In quo posteà loco monasteriolum extructum,quod *White land* dixerunt. Vnde parùm distat *Kellmayn Lhoyd* vbi nuper rustici inciderunt in vas figulinum quo latuit magna vis Romanorum numismatum ex argento minùs puro. A Commodi scilicet tempore qui argentum primus Romanorum Imperatorum adulterauit, vsque ad v.Tribunitiam potestatem Gordiani tertij quæ concidit cum anno Christi 243.Inter hæc fuerunt Heluij Pertinacis, M. Opellij Antonini Diadumeniani, Iulij Veri Maximi filij Maximini, Cælij Balbini, Clodij Pupieni, Aquiliæ Seueræ vxoris Elagabali,& Sall. Barbiæ Orbianæ, quæ maximi prætij,vtique rarissima,inter Antiquarios. Quum verò,qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum Principibus extorserunt ex historijs eruere non possim, vt ad Penbrochienses nunc me conferam,ordo postulat. *Cantred maur.* *Talcharne.* *Lhanstephan.* *Taf.fl.* ** Helim.* White land. * *Numismata Romana.*

Penbrokshire.

IAm in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, varijsque recessibus littora incuruans, Comitatum Penbrochiensem, vulgò **Penbrokshire**, & **Westwales** vndique vrget, nisi ab ortu, quà ager Maridunensis, & ab Aquilone quà pars Cereticæ obtenditur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, vinóque venali copiosè referta, & quod omnibus præstat, e,x Hibernia confinio aeris salubritate temperata.*

Tenby. Primùm in littore ad Austrum descendente *Tenby* oppidum mœnibus quondam firmum, è sitienti rupe mare despicit, nauium statione, & piscium copia admodum celebre, vnde Britannicè *Tenby-y-piscoid* denominatur. Inde in occasū reducto littore, tenues apparent reliquiæ castri *Manober*, quod Pyrrhi mansionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipse prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extensum, à Circio & Borea, sub ipsis muralibus vinarium habens egregium tam sui venustate, quàm aquarum profunditate conspicuum.* Manober castle.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandémque submouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem *Milford hauen* Angli vocant, quo non alter est in Europa aut nobilior, aut tutior, tot angulosis recessibus, tot portuosis stationibus distinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndíque sunt incisæ, & vt Poëtæ verbis vtar. Milford hauen.

Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam discit seruare quietem.

Nec hac securitate magis celebris hic portus, quàm quod fœlicissimæ memoriæ Henricus VII. in eodem appulsus, Angliæ iam intestinis malis elanguescenti signum ad bene sperandum hinc sustulerit. Ad interiorem orientalémque huius portus sinum, *in agro totius Walliæ amœnissimo, principale prouinciæ municipium Demetiæque caput* (Giraldum legis) *in saxosa quadam & oblonga rupis eminentiá situm, lingua marina de Miluardico portu prosiliens in capite bifurco complectitur, Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod* caput marinum *sonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc castrum* Penbroke.

Arnulphus de Montgomery *frater Roberti Comitis Salopiæ sub Anglorum Rege Henrico primo ex virgis & cespite tenue satis, & exile ocnstruxit, quod postmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de* Windesora *Constabulario suo primipilóque cum paucis custodiendum exposuit, nec mora totius Walliæ Australis Cambrenses castrum obsidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cum suis resistebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Castrum posteà muniuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè persultabat, demúmque vt res sua, & suorum commodiùs his regionibus adolesceret, Nestam Gruffini Principis sororem sibi in matrimoniū adiunxit, ex qua egregiam suscepit prolem *per quam* (vt inquit Giraldus noster ex eo oriundus) *Anglis & Australis Cambriæ maritima sunt retenta, & Hiberniæ mœnia sunt expugnata.* Omnes enim illæ nobiles Giraldorum, siue Giraldinorum, quos *Fitz-Gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt suum. *Ratione tenuræ huius castri & villæ, castri & villæ* Tinbigh *Grangiæ de Kingeswood, Commoti de Croytarath, & Manerij de Castle-Martin & Tregoire,* Reginaldus *Grey* in coronatione Henrici Quarti petiuit portare secundum gladium; sed frustrà cùm eo tempore castra illa & prædia in Regis essent manu. *Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.* *Rotulus Seruitiorum.*

Influunt hunc portum coniunctis ferè ostijs flumina duo, quæ *Gledawb* Britanni vocant, id est, si interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledheu,* id est, *Duorum gladiorum portum,* ipsi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltra portum iacet, & his solis fluminibus perfunditur, *Rossiam* siue *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quòd viridante procumbat planitie. Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permissu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruisset. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoscuntur, & ita eiusdem linguæ societate cum Anglis coniuncti sunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, vt hæc eorum regiuncula à Britannis *Anglia Transwallina* nuncupetur. *Gens hæc,* vt inquit Giraldus, *fortis, & robusta, continuóque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificijs, gens mercimonijs vsitatissima, quocunque labore siue periculo, terra maríque lucrum quærere. Gens prævalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima. Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotissima, Anglisque fidissima,* & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum vsque callUit. Walli collatis sæpe *Flandri in Wallia.* Little England beyond Wales.

in vnum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusisque populationibus eorum fines peragrarunt, paratissimo tamē animo illi fortunas, nomen, & salutem semper defensitârunt. Vnde de his & Guiliel. Rufo Malmesburiensis historicus. *Multoties Regi Guilielmo Rufo parua in Wallenses fortuna fuit, quod cuiuis mirum videatur, cùm ei aliàs semper alea bellorum fœlicissimè arriserit. Sed ego intelligo pro soli inæqualitate, & cœli inclementia, sicut rebellionem eorum adiutam, ita eius virtutem impeditam. Porrò Rex Henricus excellentis ingenij vir qui modo regnat inuenit, quâ commenta illorum labefactaret arte, Flandricis in patria illorum collocatis, qui eis pro claustro sint, & eos perpetuò coërceant.*

Harford west. Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locum habet *Harford west*, Anglis olim *Hauerford*, Britannis *Hulphord* sua elegantia & frequentia inprimis celebre & *per se Comitatus*. Clarenses Comites munitione & mœnibus vallâsse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, R. *Tancredi filium huic castro Castellanum præfecisse. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergiuium longè procedit promontorium.

* Fitz-Tancred.

Octopitarum. S.Dauids land. OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, & *Cantred Deui*, nos *S. Dauids land Terra*, vt author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec syluis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solùm & procellis semper exposita.* Virorum tamen sanctissimorum secessus, & altrix, Calphurnius enim

S.Patricius. presbyter Britannus, vt est in nostra historia Ecclesiastica, hîc in valle Rosina ex Concha coniuge Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolum suscepit, & Deui Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum huius angulum ad Meneuiam transtulit, quam ab illo Britanni *Tuy Dewi*, id est, *Domus Deui*, Saxones Dauyo-mýnꝑꞇeꞃ, Angli hodie *S. Dauids* vocant, diùque suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendêrunt Wallenses, sed causa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis excisa sit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula est pertenuis, solùmque prætendit templum Andreæ, & Dauidi sacrum: quod sæpiùs euersum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Episcopus,

S.Dauids.

piscopus, & successores erexerunt, qui in circumuicinis regionibus Ecclesijs 331. præsunt.

Adeò verò in occasum hoc se immittit promontorium, vt sudo cœlo Hiberniam ostendat, & hinc breuissimus sit in Hiberniam traiectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigisse existimauit) xxx. mill. pass. falsò mensurauit. Sed longiùs hanc terram procurrisse, formámque promontorij fuisse immutatam ex his Giraldi verbis intelligi potest, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus* II. *ex nimia præter solitum procellæ vehementia sabulosis huius oræ littoribus, solo tenus sabulo nudatis, longis operta retrò sæculis terræ facies apparuit. Arborum quoque in ipso mari stantium stipites vndique præcisarum, ictúsque securium tanquam hesterni, terráque nigerrima, lignáque truncorum hebeno simillima, vt non littus iam, sed lucus esse videretur, mirandis rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè pòst, sed antiquitùs tamen, tam præcisus, quàm maris violentia semper excrescentis, & terram eluentis paulatim absumptus & absorptus.* Nec magno diuisas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum ostendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus prospiceret, dixit (vt habet Giraldus) se facilè Angliæ nauibus pontem constraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare transiret. *Arborum stipites in mari.*

Falcones egregij, & generosi hîc in scopulis nidificant, quibus Henricus noster secundus, vt author est Giraldus ille, primas deferre solebat. Ex illo enim sunt genere, si accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant, Sunt etenim illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobilissimi nostræ ætatis Poëtæ Augusti Thuani Esmerij ex aureo illo ΗΙΕRACOSOPHIOY libro, versibus vtar. *Falcones.*

Depressus capitis vertex, oblongáque toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, naréśque rotundæ.

Cæterùm ab hoc promontorio recedentes terras magno mollíque ambitu circumagit mare, ad quod *Fiscard*, Britannis *Abergwain*, & *Newport* sola visuntur, dum ad *Tiuij* flu. qui Ceretican ab hoc agro separat, perueneris. *Newport*, id est *Nouus portus*, olim à flu. *Neuer* qui ibi se exonerat *Lhan Neuer* dictum, præcipuũ erat castrum regiunculæ adiacentis quæ *Keimeis* vocatur, quam Martinus de *Turonibus* siue *Tours*, Normannus à Cambris extorsit, à cuius posteris per nuptias ad Barones de *Audley* deuenit. Fiscard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnulphum *Comites Penbrochiæ.*

phum Montgomerienſem qui primus expugnauit, & poſteà proſcriptus fuerat, eiúſque Caſtellanum Giraldum, quem poſteà vniuerſæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuiſſe vix auſim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Strongbow* filio Giſleberti de *Clare* Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Rhichardo *Strongbow* filio Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt inquit Giraldus, *è clara Clarenſium familia oriundus.* Huius vnica filia Iſabella Guilielmum dictum Mareſcallum maritum eodem adauxit, virum belli pacíſque artibus florentiſſimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque ſucceſſiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus ſcilicet *Iunior* dictus, Richardus qui cùm à Rege Henrico III. defeciſſet, in Hiberniam ſe contulit vbi in prælio occubuit. Gilbertus qui in haſtiludio ad *Ware* equo excuſſus perijt, Gualterus, & Anſelmus. Quibus omnibus ſine prole intra breue tempus ſublatis, Comitatus huius gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Luſigniana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Monte Caniſio* ex Guilielmi Mareſcalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* ſucceſſit filius Audomarus, qui ſub Edwardo I. erat Scotiæ Prôrex, cuius altera ſoror, & cohæres Elizabetha Ioanni Domino Haſtings enupta in nouam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim Haſtings eius è filio nepos qui Abergeuenniæ Dominus erat, Penbrochiæ & Weſhfordiæ Comes inueſtiebatur, cui ſucceſſit filius Ioannes qui ab Hiſpanis prælio nauali captus, & demùm redemptus in Gallia obijt. Hunc ſequutus eſt Ioannes filius eius qui in haſtiludio Woodſtochiæ anno 1391. interfectus. Illi cùm defeciſſet proles, plurimi & opimi redditus in Regis manus (vt Iuriſconſulti noſtri loquuntur) deuenerunt, Caſtrúmque Penbrochiæ Franciſco *Att Court* aulico gratioſo fuit conceſſum qui inde vulgò Penbrochiæ Dominus appellatus. Nec longo pôſt tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & poſt illum Humfredus Dux Glouceſtriæ, eius frater, Regis Henrici IIII. filij eundem titulum ſunt conſequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole* factus eſt Penbrochiæ Marchio, eóque ſublato Henricus VI. fratrem ſuum vterinum Gaſparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creauit, cui omnibus honoribus exuto Edwardus IIII. ſucceſſorem dedit Guilielmum Herbertum, qui in prælio ad *Ban-*

bury occubuit. Illi eodem nomine demum ſucceſſit filius quem Edwardus IIII. cùm denuò regnum recuperaſſet Huntingdoniæ Comitem creauit, & Penbrochiæ titulum filiolo ſuo Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo pôſt tempore Henricus VIII. Annam Bolleniam quam ſibi deſponderat, Penbrochiæ Marchioniſſam dixit. Demùm memoria noſtra Edwardus VI. Guilielmum Herbertum Dominum de *Caerdiffe* eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir clariſſimus hodiè lætatur. Hæc autem Herbertorum familia in his Walliæ partibus longè eſt ampliſſima, & antiqua ſanè. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* qui Regis Henrici primi fuit Camerarius, & in vxorem accepit Regis eius amaſiam, matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi author eſt Rob. Glouerus, in ſtudio Genealogico longè perſpicaciſſimus, cuius immatura morte Genealogica antiquitas iacturam fecit longè grauiſſimam. *Herbertorum familia.*

Cardiganſhire.

B Octopitaro, ſiue S. Dauidis promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vaſto & lunato ſinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incũbit, quę Anglis **Cardiganſhire** appellatur, Britannis *Sire Aber-Tiui*, vetuſtis ſcriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, ſi quis exiſtimet, è ſuo ſenſu, non antiquorum authoritate hæc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hîc rerum potitum fuiſſe legimus. Campeſtris eſt hæc regio ad occaſum quà mare proſpicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenſes ſecludit: ab ortu autem & Aquilone, quà ad Brechinienſes & Montgomerienſes ſpectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, ſub quibus paſſim diffunduntur lacus. Non vrbibus, ſed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuiſſe diſtinctam ex illo principis ſui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ ſplendorem & amplitudinem captiuus perluſtraſſet, Itáne, inquit, cùm hæc & huiuſmodi habeatis, noſtra tuguriola concupiſcitis? Quæ ſunt tamen vetuſtioris notæ paucis percurramus. *Cardiganſhire.* *Caratacus Rex.* *Zonaras.*

Tiuius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corruptè pro *Dwr Tiuius*, *Tuerobius fl.*

nius, id eſt, *Tiuius* flu. è lacu *Lin-Tiuy*, ſub montibus, quos dixi, primùm ſaxis impeditus, & fremens ſine aluco deuoluitur, per lapidoſum admodum tractum, iuxta quem ad *Roſs* nundinæ pecuariæ montanorum frequentiſſimæ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium iampridem Cluniacenſium montibus circundatum acceſſerit. Inde alueo recepto per *Tregaron*, & *Lan-deui-breui*, in Dauidis Meneuenſis Epiſcopi memoriam conſtructum, & nominatum defluit, vbi ille frequenti Synodo Pelagianam hæreſim in Britannia renaſcentem, & ſacris Scripturis, & miraculo labefectauit, excreſcente, vt ferunt, ſub eo in tumulum terra, qua ille concionaretur. Huc vſque, & etiam vlteriùs in Meridiem ſe agit Tiuius ad *Lan Beder* mercatorium oppidulum. Hinc conuerſo in Occaſum curſu, olim caſtoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per caſtrum quod *Nouum* hodie vocant, eò quòd Rheſus *ap Thomas* bellicoſus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen ſi Angli ab vlmis fecerint, quas *Elmes* vocant, crederem illud eſſe Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec ſitus certè repugnat.

Roſs. Stratfleur. Lan-Patern-Vaur. Elmelin.

Inde *Tiuius* latior fertur, ſubitóq; ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapſus ruit ex alto præceps, *Salmonis ſaltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obſtaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem ſaltus efficaciam caudam ipſam ore comprimunt, dúmque à circulo huiuſmodi ſe reſoluunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, ſe ab imis ad alta cum intuentium admiratione tranſmittunt, vt ſcitiſſimè ſcripſerit Auſonius:

Kilgaran. Salmonis ſaltus.

Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Tranſierim, latæ cuius vaga verbera caudæ,
Gurgite de medio ſummas referuntur in vndas.

Vix duobus hinc milliaribus *Cardigan* abeſt, Britanni *Aber-Tiuy*, id eſt, *Tiuij oſtium* nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Clarenſis munitionibus firmatum, quod poſteà proditione deditum diruit Rheſus filius Gruffini, capto Caſtellano Roberto *Fitzſtephens*, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cùm diu precariò animam inter infenſos Wallos traxiſſet, demùm ea lege liberatus, vt poſſeſſionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auſpi-

Cardigan. Fitz Stephens.

catò

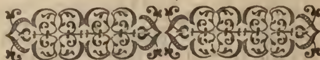
catò cum exigua militum manu intrauit, & Anglis aditum ſua virtute aperuit.

A Tiuij oſtio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, ſuperiori agri parte memorandus eſt, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen etiam hodie integrum in ore vulgi verſatur, *Y-Strwith* ſcilicet; qui ad fontes plumbi habet venas, & ad oſtium *Aber-y-ſtwith* oppidũ totius conuentus copioſiſſimum, quod Gilbertus etiam ille Clarenſis muris armauit, & Gualterus *Bec* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit. Huic adiacet *Lhan Badern vaur.* i. *Fanum Paterni magni,* qui ex Armorica oriundus *Cereticorum* (vt habet eius vita) *eccleſiam & paſcendo rexit, & regendo pauit.* Cuius memoriæ templum ſedémque Epiſcopalem hîc conſecrauit poſteritas. Verum Epiſcopatus, vt ſcribit Rogerus Houeden, quia *Parochiani paſtorem ſuum interfecerant, olim obſoleuit.* Stuccia fl. Iſtwith. *

Eodem quoque oſtio in Oceanum etiam ſe eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte prærupte altiſſimo deſcendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è ſuo gremio Sabrinam & Vagam nobiliſſima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm ſupra Stucciæ oſtium *Deni* flu. qui inter hanc & *Merionith* regionis limitis vice fungitur, in mare ſe condit. Ridol flu.

Vix confirmaſſent ſuum in Britannia imperium Normanni, cùm ſtatim hanc oram claſſe tentârint, & fœliciter quidem res ſucceſſit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorſerunt, ſed maximam eius partem cõceſſerunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentiſſimo, cuius gratia plurimùm in vniuerſa Wallia poterat, & quo amiciſſimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros aſſiduis excurſionibus infeſtaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commiſſa luit, qui & ipſe ſolum vertere coactus, in Hiberniam ſe ſubduxit. *Cereticam* verò Rex Henricus primus Gilberto Clarenſi donauit qui præſidia diſpoſuit, & caſtella muniuit. Sed Caduganus cum Oëno filio in gratiam poſteà ab Anglis receptus, quæ ſui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuerſus, iterúmque res nouas molitus, à Giraldo Penbrochienſi, cuius vxorem Neſtam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémq; ſuis ſenex redditus, à Madoco nepote ex improuiſo transfoditur. Rogerus de *Clare* poſteà *Ceretica*m Henrici II. munificentia accepit, ſed Richardo

chardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ princeps, Anglis magna strage profligatis, victore exercitu sui demùm iuris fecit: nihilominùs in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.

ORDEVICES.

Ilurum, & Demetarum, quas hactenus peragrauimus regiones, posteritas cum tribus Principibus pareret Wallia, sua lingua Deheubarth, *i. dextram partem, Angli* South-Wales *(vt dictum est) vocauerunt. Reliquos duos principatus (quos illi* Guineth *&* Powis, *nos* North-Wales *&* Powisland *dicimus) insederunt olim* ORDOVICES, *qui &* ORDEVICES, ORDOVICAE, *& alicubi, sed corruptissimè* Ordolucæ. *Gens valida, & animosa, vtpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quæque diutissimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec ante Domitiani tempora à Romanis deuicta: tunc enim Iul. Agricola vniuersam propè gentem debellauit, nec ante Edwardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, sua fortitudine, locorúmque difficultate freti, quæ insidijs, & protrahendo bello quodammodo nata videantur.*

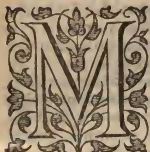
Ordouices.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cùm supra duo flumina Deui, *quæ vicinis fontibus orta in diuersa feruntur, consederint, &* Oar-deui *supra Deui flumina lingua Britannica significet, inde illos* Ordeuices *dictos fuisse, perinde ac* Aruerni, *quòd supra Garumnam,* Armorici *quòd super mare,* Horesci *quòd supra Escam flu. habitârint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit Ordouicum in hoc tractu nomen, magna enim eius pars, quæ mari*

adiacet

adiacet Ardudwy *etiamnum incolis vocitatur, ex quo* Ordouic, *&* Ordeuices *molliori sono conflasse videantur Romani. Sed vno vniuersa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam)* Guinethia, *&* Venedotia, *Britannis* Guineth *nuncupatur, & si fas sit vnicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausaniæ innotuisse, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium malè mulctasse Brigantes nostros, eò quòd* GENOVNIAM *Romanorum in Britannia prouinciam incursassent. Certè si* Genounthiam *pro* Genounia *legere fas fuerit, ita illa voce ad* Guinethiam *accedit, & Guinethia hæc situ adeò Brigantibus contermina iacet, vt nisi hanc regionem intellexerit Pausanias, quænam illa fuerit Sibylla ipsa viderit. Cæterùm ad Ordouices spectârunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè nouis nominibus* Montgomeryshire, Merionethshire, Caernaruonshire, Denbighshire, *&* Flintshire *appellantur.* Guineth. Genounia.

Montgomeryshire.

Montgomeryshire, Britannicè *Sire Trefaldwin*, ad medium Solem Ceretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occasum Merionithia circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamen grata fœcunditate, cùm pascuis, tùm aruis vtique fœlix est regio; laudatissimorumque equorum fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tàm membrosa sui maiestate, quàm incomparabili velocitate valde commendabiles fuerunt.* In extremo huius agri ad occasum, vbi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solensium ad montanos cohibendos: & ad secundum hinc milliare iuxta *Penall* ostenditur locus *Keuen Caer*, id est, *Dorsum vrbis* dictus vbi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma non paruo ambitu cernitur. *Equi laudatissimi.* Machleneth. *Maglona.*

Quinque hinc mille pass. *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, quà huius agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamisi Britanniæ flumen effundit. *Haffren* Britanni, *Seuerne* Angli indigitant, Quæ nominis origo Plinlimon. *Sabrina.* Seuerne.

origo non legerim, fabellæ affine videtur quod de Sabrina virgine in eo demersa commentus est Galfridus, & Poëta, qui illum sequutus cecinit.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren fluuio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto, deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur; vt sæpè reuerti credatur, procurrit tamen, seu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopiensem, Wigorniensem, & postremò Glocestrensem, vitalémque humorem glebæ vbique suppeditans in Sabrinianum fretum se tandem placidè exonerat. Hoc verò agro sylvis obumbratus per *Lanidlos*, *Trenewith* siue *Newtowne* & *Caer-fuse* quod & antiquum, & antiquis priuilegijs firmatum prædicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa relinquit *Montgomery* primarium conuentus oppidum, surgenti saxo, cui amœna planities subiacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo primo constructum, vnde *Trefaldwin*, id est, *Baldwini oppidum* Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij erat, *Montgomery*, & *Montem Gomericum* dixerunt, qui vt est in libro Angliæ Censuali castrum construxit: veruntamen cùm Henricus tertius hoc è cineribus excitaret, (subuerterant enim Walli anno salutis 1095. interfectis præsidiarijs, iacuítque permultos annos) illum à loci situ *Montem Gomericum* nominâsse fabulatur Florilegus. Iuxta hoc *Corndon* collis in cacumen satis excelsum adsurgit, in cuius summitate * saxa quædam in coronam, vnde nomen habet, in alicuius victoriæ vt videtur memoriam, collocantur. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id est, *Oppidum ad lacum*, vnde *Welchpoole* Anglis nuncupatur, castrum ab austro adiunctum habet à subrufo saxo quo construitur *Castle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo castella complectitur, alterum Domini Powisiæ erat, Baronis Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratissimus, quem dixi, Britannus, dum huius constructioni intenderet, à nepote Madoco (vt est in Lancarbanensis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur *Buttington* Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Christi 894. exturbâsse author est Marianus. His relictis in ortum paulatim se flectit Sabrina, vt *Tanet* fluuiolum citiùs excipiat, quo consociato, Salopienses adit.

Newtowne. Caer-fuse. Montgomery. Trefaldwin. Corndon hill. * Magifold, vulgò vocant. Welchpoole.

Hoc in agro Ordeuicum MEDIOLANVM fuisse, quod & Antoninus, & Ptolemæus celebrant, est mihi persuasissimum, quia verissimum videtur. Cuius vestigia sagacitèr odoratus sum, sed indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera absumit ætas. E situ tamen si coniecturæ sit locus, cùm compertissima sunt oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, scilicet hinc BONIVM, nunc *Bangor* ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc *Rowton Castle*, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus separat; Positionum, si ita dicere liceat, vel potiùs distantiæ lineæ se mutuò inter *Matrafal*, & *Lan-Vethlin*, quæ vix tribus distant mill. pass. intersecant, & quasi ἀποδεικτικῶς Mediolani nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest cùm neq; montes interiaceant, nec itinerum flexus sit impeditus, *Matrafal* hæc, quæ quinis à Sabrina ad occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licèt nunc nudum sit nomen, Principum Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus iam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, siue *Vipont* Anglum castrum condidisse. *Lan-uethlin* verò id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulò remotius, nominis tamen cognatione, cum Mediolano multò est coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguæ Britannicæ Idiotismo factum est, vt *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Aruon* ex *Ar-mon*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quàm vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xanctonibus, vel *Methlen* in Belgis, quæ omnes vrbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem sit propensior tuum erit dijudicare, mihi satis est coniectare. Si hoc nostrum Mediolanum, & illas eiusdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanum principem construxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiusdem linguæ populis constructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuisse docuimus,) eandam ob causam eandem habuisse denominationem satis probabile. In nullo tamen quod sciam Mediolanum nostrum cum illa Italiæ conuenit, nisi quòd planitie inter riuulos intersideat vtraque, Italúsque non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit quòd sit vrbs media inter *Lanas*, id est, inter fluuiolos vt interpretatur

Mediolanum.

Matrafal.

Lan-uethlin.

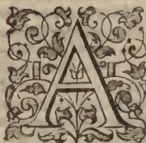
pretatur ille.

Principes Powisiæ. Powisiæ Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrum cum alijs (licèt Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullam abrasissent) perpetua serie ad Edwardi secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus è Britannico sanguine vltimus Powisiæ Dominus (Principis enim nomen iampridem exoleuerat) Hawisiam vnicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & vxorio iure Dominus Powisiæ ab Edwardo II. factus erat, qui (vt plurimis locis vidimus) Leonem rubrum insurgentem aureo in clypeo gerebat. Huius posteri masculi quatuor hoc honore clauerunt, donec in Edwardo mascula successio abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ Comitis Cantij filia, & hæredum altera suscepit Ianam vxorem Ioannis Greij equitis, & Iocosam coniugem Io. Domini *Tiptoft*, vnde *Dudley* & alij genus duxerunt. A Ioan. autem Greio natus erat Henricus materno iure Powisiæ Dominus, & Regis Henrici quinti beneficio Comes *Tankeruilla* in Normannia, in cuius prosapia Powisiæ titulus ad nostra vsque tempora permansit.

Powisiæ Domini.

David Powell.

Merionethshire.

A Montgomerici pagi tergo **Merionethshire**, Britannicè *Sir Verioneth*, Latinè *Meruinia*; Giraldo *Terra filiorum Caneni*, ad sinum vsque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occasu ita pulsatur, vt nonnullam eius partem abripuisse credatur. Ad meridiem Deuo flumine à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter montium conglomerationes *omnium totius Walliæ terrarum* (vt inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, vt in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel conuitiantes, si concurrere fortè statuerint à mane ad vesperum vix conuenirent.* Numerosi ouium greges in his montibus errant, nec vllum est à lupis periculum, qui tunc per vniuersam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Rex Luduallo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos

Montes admodum edidi.

Lupi in Anglia extincti.

annos vectigalis nomine imperaret. Quando enim (vt Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc praestitisset, quarto destitit, nullum se vlterius inuenire professus.* Incolæ qui rei pecuariæ omninò sunt attenti, & lacticinijs vescuntur, Butyro videlicet, caseo, &c. (quãuis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ob præproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occasum quà *Auon* flumen defluit, *Dolegethle* est viculus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proximè mare in regiuncula *Ardudwy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare prætendit, quod ab Edwardo nostro Primo, (vt ferunt incolæ) extructum, à situ nomen accepit. *Harlech* enim super saxum Britannis denotat. Sunt tamen qui interpretantur *Harlech Pulchram rupem.* Cùm domestico bello Anglia conulsa esset, *Dauid Ænea Vichan* Britannus nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum quartum defendit, donec Guilielmus Herbertus Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficilimo itinere perrumpens, valido fragore in castra ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè est quanta viæ impeditissimæ difficultates ille eluctatus est, cum hic ascendendo repere, illic descendendo se cum suis quasi peruoluere cogeretur. Vnde *le Herbert* via illa vicinis hodie vocatur. Superius in ipso agrorum confinio æstuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith maur*, & *Traith bochan*, id est, *Æstuarium maius, & minus.*

Dolegethle.

Herberti via.

Nec procul hinc iuxta *Fastineog* viculum via publica, siue militaris quæ saxis constrata per montes hos præpeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cúm Britanni *Sarn Helen*, id est, *Helenæ strata*, nominant, Helenam Constantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, constrauisse par est vt existimemus. Nec procul abest *Caer-Gai*, id est, *Castrum Caij* à Caio Romano aliquo extructum, de quo magna & mira vulgus vicinum prædicat.

Via Helenæ.

In Orientali agri parte *Dewa* flumen è duobus fontibus exortum (vnde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licet alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & statim *Lhin-tegid*, Anglis *Pimble-meare*, & *Plenlin meare* lacum longè latéq; diffusum integer transmeat, & exit tantus, quãtus venit, Nec enim *Guiniad* peculiares

Dewa fl. fontes.

Pimblemeare.

Guiniad pisces.

peculiares lacui pisces in Deua videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine passim capiuntur. Sed vide si placet lacū illum Poetæ Antiquarij versibus accuratè depictum.

Io. Lelandus.

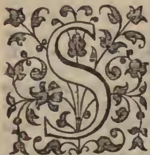
Hispida quà tellus Meruinia respicit Eurum,
Est locus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hìc lacus illimeis in valle Tegeius alta
Latè expandit aquas, & vastum conficit orbem,
Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus, atque sonoris
Illecebris captas demulcent suauiter aures:
Illud habet certè lacus admirabile dictu.
Quantumuis magna pluuia non æstuat: atqui,
Aëre turbato, si ventus murmura tollat,
Excrescit subitò rapidis violentior vndis,
Et tumido superat contemptas flumine ripas.

Bala.

Huius supercilio insidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, sed raris incolis, ædificijsq; incultissimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Cestrensis primus Normannorum hanc regionem dispositis præsidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conani captiuum teneret, sed posteà ille hanc cum reliquo principatu recuperauit, posterísque reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolino desijt.

Caernaruonshire.

Vpra Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglis **Caernaruonshire**, & priusquam Wallia in Comitatus describeretur **Snowden Forrest**, historicis Latinis *Snaudonia*, ab illo saltu, & *Aruonia*, quòd Monam è regione oppositam habet. Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, australe claudit Merionithia, & orientale Denbighiensis ager Conouio flu. interlabente. Quà mare prospicit, potissimum quà promontorio longiùs in occasum Hibernum euehitur, incurua littora contra Octopitarum siue **S. Dauids land** obtendit, gleba est satis fertili, & oppidulis redimita.

Snowdon hils.

Interiora autem Natura longè latéque montibus, quasi hîc

compages

compages huius Insulæ visceribus terræ densaret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupésque, tot conualles saltuosæ, stagnísque impeditæ interiectæ sunt, vt non modò exercitus, sed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, si placet, Britannicas meritò hos montes appelles, nam præterquam quòd totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omnésque vnum ambiunt, qui in medio vastè supereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, sed inserere iuga videatur: quæ tamen niuibus sunt fida, toto enim anno, niue seu potiùs niuium senio canescunt. Vnde vno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis *Snowdon*, id est, vtráque lingua, *Niuiferi montes* vocantur: vti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (testante Plinio) assumpserunt. Nihilominùs adeò sunt pabulosi, vt tritissimum sit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis sufficere posse. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Insula erratica, altero plurimi pisces, sed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etsi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Lacus verò & stagnantes aquas esse in summitate horum montium certum est, vnde Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus. *In terra Wallensium intra terminos Britanniæ maioris montes excelsi fundamenta sua in saxis durissimis statuerunt, & in cacumine tanta aquositate terra crustatur, quòd vbi vix pedem fixeris terram ad iactum lapidis moueri senties, vnde superuenientibus hostibus Wallenses terram illam glutinosam sua transilientes agilitate impetus hostiles aut eludunt, aut damno hostium constanter expectant.* Horum incolas *Niuicollinos* nouo verbo vocauit I. Sarisburiensis in Polycratico, de quibus Henrici secundi tempore sic scripsit. *Niuicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos suos egressi de cauernis, latebrísque syluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipsis, impugnant & expugnant, & diruunt, aut sibi retinent, eò quòd iuuentus nostra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges consumere in lucem dormit, &c.*

Alpes Britannicæ.

Niuicollini.

Sed à montibus in campestria descendamus, quæ cùm sola sint secundum mare, satis sit si tantùm littus legamus. Promontorium quod in occasum brumalem proiectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANUM, IANGANUM, LANGANUM dicitur, quod verissimum nescio, hodie incolis

Canganum

Lhein. incolis *Lhein* vocatur, angusto & æquali Chersonesso procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feracissimis. Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs

Pullhely. ad sinum *Pullhely*, id est, *Palus salsa*; exteriùs ad mare Hiberni-

Neuin. cum, quod alteram Chersonessi partem diuerberat, *Neuin* villam mercatoriam, in qua anno Christi 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decursione & festiua pompa (vt author est Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrârunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt cùm Hugo Comes Cestriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus è *Salopia* pri-

Vita Gruffini. mi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularentur, vt totum septennium desolatum iacuerit.

A *Neuin* littus semel, iterúmque prominentijs distinctum in Septentriones se agit. Deinde obuersa in Circium fronte, coar-

Menai. *Segontium.* ctato in angustias freto (*Menai* vocāt) Monam Insulam à Continente discindit. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus superimposita erat, cuius murorum reliquias nonnullas vidimus iuxta Ecclesiolam in S. Publicij honorem constructam. Nomen à præterfluente fluuio sumpsit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piscis est

Tor-coh *pisces.* peculiaris non alibi visus quem à rufescente ventre *Tor-coh* accolæ vocitant. Cùm verò Setantiorum portum hoc in situ collocarit vetustus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longiùs remouent, si ego Segontiorum portum legerim, & ad huius ostium fuisse dixerim, veritatem fortasse lumarem, sin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Custenith*, & qui scripsit vitam Gruffini filij Conani prodit Hugonem Cestriæ Comitem castrum construxisse in *Hean Caer Custenni*, id est, vt vertit Latinus interpres, in *antiqua vrbe Constantini Imperatoris*, Authorque est Matthæus Westmonast. (sed ipse fidem suam liberet) corpus Constantij patris Constantini maximi hîc inuentum fuisse anno 1283. & in Ecclesia nouæ vrbis honorificè locatum iussu Edwardi primi, qui ex huius ruinis

Caernaruon. eo tempore *Caernaruon* vrbem paulò superiùs ita ad fluminis ostium eduxit vt ab occidente & Septentrione aquis alluatur. Quæ vt ipsa nomen sumpsit, quod è regione *Monæ* Insulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerso agro suum nomen communicauit, hinc etenim Anglis *Caernaruonshire* dicitur. Angusto admodum & ferè orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, sed firmo; castrúmque ostendit pulcherrimum

quod

quod totum occidentale latus occupat. Priuatis ædificijs pro more regionis satis pulchra, & ciuium humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum secundum eius filium hîc natum, & de *Caernaruon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico sanguine Walliæ Princeps, summæ sibi gloriæ incolæ existimant. Ad septimum hinc milliare ad idem fretum, ab Austro monte satis ædito, à Septentrione colle inclusum subsidet *Bangor*, siue *Banchor* à Choro pulchro, vel vt alijs placet quasi *Locus Chori*, sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Paræcijs 96. præsidet. Danieli eiusdem olim præsuli, sacrata est Ecclesia, non illa admodum speciosa structura. Ab Oëno enim *Glendouerduy* perditissimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio destinârat, incendio deformata, posteà Henrici Denæi Episcopi opera, regnante Henrico VII. restaurata vix pristinam dignitatem recuperauit. Oppidum est nunc exiguum, olim adeò amplum vt *Banchor vaur* ob magnitudinem diceretur, castróque muniuit Hugo Comes Cestriæ cuius ne vestigia inuenire sedulò percunctando potui: & ad ipsas freti fauces situm, quas Edwardus primus, vt in Monam siue *Anglesey* (de qua inter Britanniæ insulas agam) exercitum transmitteret, ponte obnixè, sed frustrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam transmisit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author est Tacitus.

Banchor.

Alij quasi Penchor, præcipuum Chorum.

Vita Gruffini.

Decliui hinc ascensu pergit littus per *Pen-maen-maur* præcelsam & abruptam rupem quę mari eminens, angustum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus saxis, quasi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immensam profunditatem depresso. Sed hac vnà cum *Pen-maen-bychan*, id est, *Monte saxeo minori*, superata, planities se pandit vsque ad *Conouium* fl. vulgò **Conwey**, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè scribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiusdem cognominis in meridiano Prouinciæ limite emanās angustiori alueo vsque ad ostium ferè collisus properat, conchas alens quæ cælesti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit, Quod licèt nunc prostratum, noménque illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetustatem suam subindicat. Tenuissimus enim inter eius rudera viculus *Caer hean*, id est, *Vrbs antiqua* vocatur. E cuius spolijs nouum oppidum Edwardus primus ad ipsum fluminis

Pen-maen-maur.

Conouius fl.
Conouium.

Margaritæ.
Conwey.

ostium excitauit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id est, *Conouij ostium*, quem locum Hugo Cestrensis priùs commun ierat. Ipsum verò Conouium recens munitum situ, munitúmque opere, & pereleganti ad flumen castro, vrbeculæ, potiùs quàm oppidi nomen mereatur, nisi quòd rariùs habitetur.

Ex huius opposito cis flumen prominet inflectente cubito, quasi stationem moliretur natura, promontorium vastum quod huius etiam agri censetur, *Gogarth* dictum, In quo, Conouio mare subeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa ante secula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem esse credimus, vbi sub posterioribus imperatoribus præpositus Numeri Neruiorum Dictensium excubias egit. Quod autem *Diganwy* posteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxisse, & inde Anglicum nomen *Ganoc:* sic enim nominatum erat castellum, quod posteà eò loci Henricus tertius construxit.

Gogarts.

Diganwy. *Dictum.*

Ganoc.

Præfuit huic regioni statim à Normannorum in hanc Insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demúmque cùm sua integritate Regis Henrici primi gratiam redemisset, facilè etiam ab Anglis sua recuperauit, posteritatíq; reliquit ad Leolinum vsque. Qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incursionibus irritásset, eò adductus fuit vt hanc montanam regionem cum Mona, siue Anglesieia insula, ab Edwardo primo clientelari iure teneret, eóque nomine mille marcas quotannis persolueret. Quibus conditionibus cúm posteà non staret, sed suam perfidíque fratris pertinaciam, potiùs, quàm spem sequutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighshire.

CIs Conouium Denbighensis ager, Anglis Denbighshire, Britannis *Sire Denbigh* interiùs a mari recedit, & in ortum vsque ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab occasu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Cestrensis, & Salopiensis circumcingunt. Pars occidua sterilis, media quà in

in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quòd lætior sit, quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & solertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, siue bracteas abradentes, eos artificiosè congestos iniecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inspersis, eorum ieiunam sterilitatem ita lætificant, vt arincam, suprà quàm credi possit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio noua est, sed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre est. Inter hos montes locus est vulgò dictus *Cerig y Drudion*, id est, *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voellas* peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nonnulli suspicantur, & haud multum à *Clocainog* hæc in saxo legitur Inscriptio

Ratio glebas comburendi.

Druydarum lapides.

AMILLIN
TOVISATOC.

Ad vallem vbi hi montes iam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiore nomine Britannis *Cled Fryn yn Ros*, id est, *Confragosus collis in Rossia*, (sic enim illam regionis partem vocant) quam Edwar. primus cum alijs amplissimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille statim læsæ maiestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolniensis Comes, qui non magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partem turrito castello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito fastigio, ab opere destitit. Eóq; posteà defuncto, oppidũ cum reliqua possessione ad Lancastrensem familiam per superstitem eius filiam Aliciam descendit, à qua tamen primùm Edwardi secundi liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad Hug. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. deuenit; eius enim insignia ad portam primariam conspiciuntur. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sarisburiæ Comitem, statímque rursus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracensem familiam demùm deuenit. Scriptum enim est, in Edwardi IIII. ex Eboracensi familia inuidiam magno damno à Lancastrensibus affectum fuisse. Ex quô tempore siue quòd situs præruptus non inco- 1468

Denbigh.

lis placuerit, nec enim subuectio erat commoda, siue quòd aquis indigum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum sit iam exhaustum, & nouum longè maius sub ipsa rupe surrexerit, Quod adeò frequens est, vt templo multitudinis non capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia, condere incœperint. Robertum enim illum anno 1566. D. nostra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Bâronias alia est, quæ plures nobiles clientelari iure sibi deuinctos habet.

R. Dudley.

Baronia de Denbigh.

Iam venimus in regionis meditullium, vbi submotis vtrinque montibus, Natura, vt quid in aspera regione posset, ostenderet, vallem longè pulcherrimam substrauit, ab Austro in Septentrionem XVIII. mill. pass. porrectam, V. plus minùs latitudine expansam, quæ Oceano & serenanti Boreæ solummodò patet, aliàs vndique montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ solertia montium horum iuga mœnium pinnas mentiuntur. Inter quos æditissimus est *Moil Enlli*, in cuius cacumine vallum militare, & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hæc à salubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color est sanus, capitis firma synceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodum senectus. Ipsa verò virentibus pratis, flauentibus aruis, creberrimis villis, & templis spectantium oculis mirum in modum arridet. *Cluida* flu. labentibus vndiq; profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, vnde olim *Strat-clud.* (Marianus enim *Stratclud-wallanorum* Regem nominat) & hodie *Dyffryn Cluid*, id est, *Vallis Cluidæ* denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. Ad *Cluidæ* Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis *Ruthin* adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebrèque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numerosæ capacissimo. Quod simul cum oppido construxit Rogerus *Grey*, cum licentiam obtinuisset à rege, Episcopo Asaphensi, & Rectore Ecclesiæ *Lhan-Ruth* in cuius parochia locus situs. Huic pro portione nauatæ in Wallos operæ Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: posterisque eius qui titulo Comitum Cantij illustres, sedes erat, donec Richardus *Grey* Comes Cantij, & *Ruthuniæ* Dominus quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione

Dyffryn Cluid.

Ystrat-Cluid.

Cluida fl.

Ruthin.

tione

tione, Henrico VII. hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nuper autem ad nobilissimum Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle redditibus ex D. ELIZABETHAE munificentia spectauit.

E valle ad ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subiectas, & circumuicinas conferatur æditissima, adeò vt nullum aliunde fluuium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc æditiori situ aspera est, algida, & ventis vndique perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus semel atque iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ouibus, capris sunt referti, conualles alicubi frumenti satis feraces, maximè ad orientalem partem cis *Alenum*: occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera. Memorandum verò nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissimè, & amœnissimè in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, vnde *Vallis-Crucis*, Britannicè *Lhane Gwest* appellatur. Yale. Valle-Crucis.

Ab hac magis in ortum territorium, Britannicè *Mailor Gymraig*, id est, *Mailoria Wallica*, Anglis *Bromfield*, vsque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglath* viculum qui à fodinis nomen assumpsit. *Wrexham* hîc cernitur Saxonicè Ƿꞃiꞇꞇleꞅ-ham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicísque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione XX. victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Deuæ ripam egit, fortè sic dictum, nunc *Holt* vulgò vocatur, instauratúmque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum *Yale* sibi interuertit. A Warrenniæ verò Comitibus ad *Fitz-Alanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guiliel. *Beauchamp* Baronem *Abergeuennæ* deuenit, postéaque ad Guilielmum *Stanley* qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ eius possessiones fisco fuerunt adiudicatæ. Plumbum. Wrexham. Holt. D. Powell.

Bromfeldiæ ad Austrum *Chirke* subiacet, Britannicè *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in æditissimo fastigiati montis iugo suspensum cuius nunc nihil nisi parietinæ supersunt. Hoc vulgus Brennum Gal- Chirke. Castle Dinas Bran.

lorum ducem inædificâsse, & denominâsse affirmat, alij *Castrum Palatij Regis* interpretantur, *Brenn* enim Regem Britannicè significat, vnde fortasse ille Rex potentissimus Gallorum & Britannorum per excellentiam dictus Brennus: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multò probabilius. Henrici Tertij tempore sedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuo-mari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupauit.

Brennus.

Cùm res Wallorum seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona iam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, & Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc Prouinciolam paulatim occupârunt, & suis possidendam reliquerunt.

Flintshire.

Denbighiensi agro ad Septentrionem longior, quàm latior præiacet Flintensis prouinciola, Anglis Flintshire, Hibernico mari, siue potiùs Deua æstuario ab Arcto pulsata, ab ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, alijs triticum, in vniuersum secale vicessimo & supra fœnore & posteà auenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, descendit, & superiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighiensis agri confinio, quà molliori decexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus vrbecula VARI M posuerunt Romani, quam à Conouio ad XIX. milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-vari*, id est, *Mansio Vari* hodie vocatur, ostenditque dirutæ vrbis vestigia in proximo

Varis.

Bod-vari.

ximo monticulo, quem illi *Moyly Gaer*, id est, *Mons vrbis*, appellitant. Quæ verò sit nominis significatio non liquet, nos *Variam* transitum Britannis priscis significâsse alibi opinati, & *Durnouariam; Isannæ-Variámq́;* Aquæ & Isannæ transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hæc VARIS eò loci sita, vbi solùm patet facilis inter montes transitus. Nec tribus hinc abest milliaribus *Caer-Wisk* cuius nomen licèt antiquitatem præ se ferat, nihil tamen ibi antiquum vel obseruatione dignum deprehendimus. Caer-Wisk.

Infra hanc Variam in valle prolabitur Cluida, statímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Episcopalis est sedes, cui paræciæ subsunt multæ. Hæc à flumine *Llan-Elwy* Britannis, à patrono Asapho, *S. Asaph* Anglis, & *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquam tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis 560. Kentigernus Episcopus Glasguensis è Scotia profugus, Episcopalem sedem, cœnobiúmque hîc constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus distribuit, vt iugitèr aliqui in templo Deo inseruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus huius sedis paræcias sibi plùs minùs 128. subiectas habet, quarum beneficia, vt vocant Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis liberè ad Henrici vsque VIII. tempora, Archiepiscopali iure, quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur. Superiùs *Ruthlan*, à subrasa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem sortita, castello nitet egregio sed ferè vetustate confecto. Leolinus Sisilij filius Walliæ princeps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos primus à Wallis extorsit, præfectúsq́; erat Hugonis, qui illud nouis operibus muniuit, posteà, vt Abbas de *Monte* scripsit, Henricus II. hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-Campo* dedit. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licèt vallis ad ipsum ostium inferiore libra quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa diuini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim descendendo procedit

S. Asaph. Capgrauius. Ruthlan.

procedit primùm per *Disart* castrum sic dictum, quòd fuerit situ accliue, vel vt alij volunt quasi *Desert*, inde per *Basingwerke*, quod etiam Henricus II. Hugoni de *Bello-Campo* concessit. Sub hoc *Halwell*, id est, *Fons sacer*, oppidulum vidimus, vbi fons Winefridæ virginis Christianæ memoria quæ stuprum per vim oblatum ibi morte luit, à tyranno occisa & musco gratissimi odoris longè est celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus siue potiùs proruit inter saxa, quibus nescio quid sanguineum innascitur, tantóque impetu fertur vt statim par sit molæ agendæ. Ipsi autem fonti impositum est pereleganti opere è saxo viuo sacellum, cui adiuncta est Ecclesiola in cuius fenestra Winefridæ illius historia & cædes describitur. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat vt ipse scribit, *diues vena, fructuosúmque argenti scrutinium, vbi pecuniam scrutando itum est in viscera terræ.*

Basingwerke.

Haly-Well.

Argentum.

Hanc regionis partem quòd formoso situ intuentibus arridet, & in Anglorum potestatem iam olim cesserat, Britãni *Teg-engle*, id est, *Formosa Anglia*, dixerunt. Quòd verò *Tegeniam* quidam appellarit, Igenósque ibi consedisse existimarit, tua sit cautio ne facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro imposuit. Inde in littore *Flint* castrum conspicitur ab Henrico secundò incœptum, & ab Edwardo primo perfectũ, quod huic agro nomen fecit. Postea ad Orientalem agri limitem proximè Cestrenses *Hawarden* castrum vulgò *Harden* haud multùm à littore sedet, è quo cùm Rogerum Clifford Walliæ Iustitiarium Dauid Leolini frater captiuum abduxisset, funestissimum bellum sibi & suis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euersum. Castrum autem hoc quod tenebatur per *Seneschalliam* Comitum Cestriæ, sedes erat Baronum de *Monte-alto*, vulgò *Mount-hault*, qui à Radulphõ quodam Normanni filio prognati, in honoratissimam familiam succreuerunt, parma cyanea in quo argenteus Leo erectus insignes; dignitatémque auxerunt nuptijs Ceciliæ vnius cohæredum Hugonis de *Albeny* Comitis Arondelliæ. Verùm deficientibus tandem liberis masculis, Robertus ex hac stirpe vltimus Baro Isabellam Angliæ Reginam Edwardi II. vxorem hæredem scripsit. Castri verò possessio posteà ad Stanleios qui nunc Derbiæ sunt Comites translata fuit.

Flint Castle.

Harden.

Barones de Monte-alto.

Australem sub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus, propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons est qui maris æmulus statis temporibus suas & reuomit, & resorbet aquas. Prope castrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus se recepit,

eùm suos incompositos Walli subitò adorti essent, vbi lapides molares è rupe exciduntur, & *Mold*, Britannicè *Gwderne*, castrum olim Baronum de *Monthault*, siue *Monte-alto*, huic *Aleno* superimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ se ferunt plurima. Iuxta *Hope* cùm hæc scriberemus hortulanus dum altius terram moliretur, in opus peruetustum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatę sunt opiniones, sed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocausum, vel Hypocaustum à Romanis incœptum, qui crescente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm sunt vsi. Longum erat vlnas v. latum IIII. altum plus minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo saxo, pauimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis & hinc inde perforatis, quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocausta vaporem. Et quis non ex his fuisse existimet quæ Iscæ præcipuè suspiciebat Giraldus? cùm hæc scriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile censeas, stuphas vndique videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diuerticulo Cestriæ egisse iam anteà docuimus.

Lapides molares. Mold. Hope Castle. Hypocaustum Rom.

Iuxta hunc Alenum flu. in angustijs syluestribus *Coleshul* est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cùm Henricus II. bellum si vnquam aliâs magna cum cura in Wallos apparauisset, Angli incondita multitudine laxiùs tendentes ceciderunt, & ipsum regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario Regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille posteà læsæ maiestatis delatus, & à delatore singulari certamine deuictus, bonis in fiscum relatis, ignauiam suam pertæsus cucullum induit.

Coleshull.

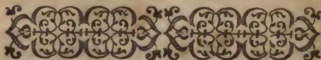
Alia est huius regionis portiuncula cis Deuam fl. ab hac quasi auulsa, quam Angli *English Maelor* vocant. De hac cum de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus, nec est quod iam dictum denuò dicamus.

English Mailor. Bonium. Pag. 464. vide pro Banchor.

Cestrenses Comites lenia prælia ex occasione, & oportunitate cum Wallis conferentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subiecerunt, vnde in antiquis membranis legitur. *Comitatus Flint pertinet ad dignitatem gladij Cestriæ.* Sed cùm illi iam desijssent, Edwardus primus, quod ad suas opes tuendas, & Wallos

coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ
Prudens Edwardi primi consilium. oram maritimam sibi tenuit. Interiora proceribus suis, vt visum erat, assignauit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortitò permisit. Factum id autem specie quidem vt imperium defenderet, sed reipsa, vt exercitus omnes in sua haberet potestate. Ed-
Walliæ principes. wardus ille primus, (ne hoc tacitus prætercam) cùm Leolinum Walliæ Principem fudisset, Wallicique Principatus quasi neruos incidisset, anno Regni suo duodecimo Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt lo-
29. Edw. primi. quuntur Iurisperiti nostri, *incorporauit*, Filióque eius Edwardo de *Caernaruon*, quem Walliæ Principem designauit, fidem & obsequium vniuersa Prouincia præstitit. Iam inde titulus ille filijs Regum Angliæ natu maximis cessit, qui *Walliæ Principes* dicuntur, vt apud Romanos designati imperij hæredes, *Cæsares*, & *Iuuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hispanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos gesserunt post Edwardum secundum Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps Niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windsor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Westminster* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua nostra Eli-
26. Hen. Octaui. zabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate Regno Angliæ denuò coniuncta, vt ijsdem cum Anglis, legibus (antiquatis patrijs) solummodò vteretur.

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes nostros pedem referamus.

BRIGANTES.

BRIGANTES.

RITANNIA, *quæ huc vsq; enormibus euecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propius intuendo, nunc quasi irruentem expauerет Oceanum, introrsum se reuocat, & latiora terrarum diuortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. pass. inter littora patet quæ vtrinque rectis ferè littoribus in Septentrionem ad Scotiam vsque pertinent. Hanc partem ferè omnem integris Britannorum rebus, insedêrunt* BRIGANTES. *Ab orientali enim mari, vsque ad occidentale eos habitâsse scribit Ptolemæus. Gens hæc erat validissima, numerosissima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui* BRIGAS *dixit, quo in loco; quod de illis scripserit, abrupta sententia, hodie in libris desideratur. Si hos Brigantes dictos existimarem à* Briga, *quod priscis Hispanis vrbem denotauit, mihi neutiquam satisfacerem, quum dictionem esse Hispanicam è Strabone constet. Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quasi* Freehands, *id est, liberi manibus, denominatos sentirem, nonne eius somnia vigilantibus obijcerem? Vt vt res habet, Britanni nostri, si quos prauo ingenio, & audaciùs grassantes viderint, peruulgato dicterio,* Wharret Brigans, *id est, Brigantem agere dicunt. Galliq; hodie ex prisca, vt videtur, Gallorum lingua eiusdem farinæ homines* Brigand, *& prædatorias naues* Brigantin *vocitant. An verò ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel nostri Brigantes eiusmodi fuerint, affirmare non ausim. Si tamen non malè memini,* Brigantes *Alpinum populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga iuuenis proiectæ audaciæ, cui vis, authoritas, & virtus nomen videbatur,* Briganticus *apud Tacitum cognominatur. Cuiusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cùm ita in vicinos grassarentur, vt illis ea de caussa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, vti author est Pausanias qui sic scribit:* Ἀπετέμετο δὲ Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς καὶ τὴν ἐν Βρεττανίᾳ Βριγάντων τὴν πολλήν. ὅτι ἐπεσβαίνειν καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ὅπλοις ἦρξαν ἐς τὴν Γενουνίαν μοῖραν ὑπηκόους Ῥωμαίων. *Nec aliquos ignominia loci hoc laturos spero, me sanè mei dissimilem præberem, si priuatum*

Brigæ.

Brigantes vnde dicti.

uatum

uatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illâ ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent. Latrocinia *(inquit Cæsar)* apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendæ, & desidiæ minuendæ caussà fieri prædicant. *Nec à dissimili ratione* Pæones *apud Græcos quia percursores.* Quadi *apud Germanos, &* Chaldæi, *quòd grassatores nomen inuenisse memorantur.*

Reinerus Reineccius.

Brigantes tamen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.

Quòd verò Florianus Del-Campo Hispanus nostros Brigantes ab Hispania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitiosè nimis deduxerit, nulla alia coniectura suffultus, nisi quòd Brigantiam vrbem in Hispania sua inuenerit, à veritate malè metuo ne se abduxerit. Si enim non eadem caussa idem & nostris, & Hybernia Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thoma Sauilo iudicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, jam inde à Romanorum aduentu in Hyberniam secessisse, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanis inuiolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri acceperant, senes voluntate amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium, ditionémq; suam subdidisse his versibus in suo Ludo innuit Seneca.

Ille Britannos
Vltra noti littora ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romulæis colla catenis
Iussit, & ipsum noua Romanæ iura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc deuictos, sed potiùs in Romanorum fidem se permisisse existimaui. Nam quod ille Poeticè lusit, historici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore discordias apud Brigantes exortas Ostorium noua bella destinantem retraxisse, quas ille paucis interfectis facilè consopiuit. Quo tempore, Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum luxus, maritóq; suo Venutio spreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimoniū regnumq; accepit, vnde concussa statim flagitio domo, funestum exarsit bellum. Pro marito studia ciuitatis, pro adultero libido reginæ, & sæuitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venutij intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxilijs, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, alæ, & cohortes illam varijs prælijs exemêrunt. Ita

Cartismandua.

Tacitus.

tamen

tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui non ante Vespasiani tempora Brigantes sub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Carealis hanc regionem aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit, magnámq; Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus est. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidisse, eóq; Claudij triumphum instruxisse, manifestus est in optimo illo authore ἀναχρονισμὸς, & à Lipsio qui antiquorum authorum genios possidet, iampridem notatus. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cunobellini filius (sic enim in Fastis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, si non eodem anno, certè sequenti ouans triumphauit, Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, cùm, vt inquit Ælius Spartianus, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, *Brigantes nostri à Romanis etiam desciuisse, & turbulentam aliquam seditionem commouisse videantur, id ni esset, non erat cur caneret Iuuenalis, qui tunc vixit.* Temporis pro tempore posito.

Dirue Maurorum attegias, & castra Brigantum.

Nec posteà Antonini Pij tempore se animo admodum demisisse videntur, cùm ille eos agri parte mulctaret, quòd Genuniam, siue Guinethiam sociam Romanorum prouinciam, vt diximus, incursassent.

Si per Criticos nostros qui hodie audaciæ sunt admodum ingeniosæ mihi liceat, vnam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hîc tollere posse videor. Altera est in Annalium libro 12. *vbi Venutium, quem modò posuimus è Iugantum ciuitate fuisse dicit,* è Brigantum ciuitate, *ego legerim, quod in Historiarum* 3. *ipse Tacitus innuere videtur. Altera est in Agricolæ vita.* Brigantes, *inquit,* fœmina duce, exurere Coloniam, &c. *Trinobantes vt legas veritas iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in seditionem concitauit, & Camalodunum Coloniam exussit.* Tacitus emendatus.

Cæterùm amplissima horum regio, quæ angustior, quàm cœperat, procedit, in medio, vt Italia Apennino, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc describitur, interdiuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subiacent Comitatus Eboracensis, & Episcopatus Dunelmensis: & ad occasum Lancastrensis, Westmarlandia, & Cumberlandia, quæ omnes Prouinciæ in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuiserunt Deiram, Deiplano *illa ætate vocarunt, scilicet, quæ nobis proximior, cis Tinam fl. &* Berniciam, *quæ vlterior, à Tina* Deiri. Bernicij.

ad

ad Fretum vsque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam suos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt. Vtque obiter adnotem vbi in vita Caroli Magni legitur. Eardulphus Rex Nordanhumbrorum, id est, De Irland *patria pulsum ad Carolum Magnum venisse. Legendum est coniunctim* Deirland, *& de hac regione intelligendum.*

*Pag. 272. Annalium Francorum. in 8.

Yorkshire.

AGer Eboracensis, Saxonicè Euerwicscyre, Eferwicscyre, & Eborascyre, vulgò Yorkshire, qui totius Angliæ Prouincia est longè maxima, temperatæ censetur vbertatis. Si hîc saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima aruorum fœcunditas, si hîc syluis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita prouidè temperante natura, vt ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur, vnde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato *Tesis* flu. cursu diuisum. Quà Sol exsurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Austrinum primùm ager Cestrensis & Derbiensis, inde Nottinghamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, vbi loci nobile illud æstuarium *Humber* interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se euoluunt.

Humber.

Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœli plagis, Westriding, Eastriding, & Northriding vocantur. Westriding, siue pars occidua, aliquandiu *Ousa* fl. Lancastrensi limite, & australibus regionis finibus continetur, vergitque ad occasum, & meridiem. Eastriding, siue pars orientalis ad orientem solem, & Oceanum spectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. Northriding, siue pars Septẽtrionalis, ad Septentriones pertinet, *Tesi* fl. Deruentione, & longo Ousæ decursu, quasi conclusa. In occidua parte, occidui, siue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ singula vnus *Ousa* hospitio accipit, & in Humbrum secum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem describendi, quam si *Dani, Calderi, Ari,*

Westriding.

Wherfi, Nidi, & *Ousæ* fluenta persequar, qui ex his montibus exorti, potiora sunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Danus, vulgò *Don*, & *Dune*, ita, vti videtur, nominatus quòd pressiori & inferiori in solum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis significat, postque *Wortley* salutarit quæ insigni familiæ cognomen contulit, vti quod in proximo est *Wentworth*, vnde præter alios tùm in hoc Comitatu tùm alibi nobiles, Barones de *Wentworth* & originem & nomen vnà traxerunt: primùm *Sheafield* oppidum præterit ferrarijs fabris vti & alia oppidula adiacentia celebre, (cùm sint in vicinia ferrariæ plures) & castro firmo vetustóque munitum, quod recta serie à Louetotis, Dominis *Furniuall*, & Neuillo Domino de *Furniuall* ad Talbottos honoratissimos Salopiæ Comites descendit. Inde *Danus* alnis, taxis, alijsque arboribus amictus *Rotheram* adit, quod Eboracensem Archiepiscopum T. Rotheramum virum prudentem suo nomine insignitum, optimúmque sibi patronum, alumnum suum ostentat, qui ibidem Collegium cum schola triplici ad pueros scribendi ratione, Grammatica, & Musica instituendos laudabili proposito fundauit & dotauit, quod iniquitas temporum iam subuertit. Deinde castellum antiquum *Connisborow*, Britannicè *Caer Conan* rupi affixum suspicit, in quod, cùm Saxones Aurelius Ambrosius ad *Maisbelly* ita dissipâsset, vt illi, quà cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengistus eorum dux se 487
recepit: paucósque pòst dies pro castris suos in aciem produxit contra insequentes Britannos, & prælium sibi, & suis funestum conseruit: magna enim vis hominum concisa est, ipsúmque interceptum capite obtruncârunt Britanni. Posteà *Sprotburg* subluit antiquam sedem vetustæ equestris familiæ Guilielmiadum, siue *Fitz-Williams*, qui amplissima cognatione nobilissimos Angliæ attingunt, & è quibus procreati sunt Guilielmus *Fitz-Williams*, patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil *Fitz-Williams* nuper Hiberniæ Prorex. Verùm decursu temporis hoc ad Copleios, vt *Elmesley* & aliæ in hoc tractu possessiones ad Sauillos hæreditario iure deuenerunt.

Dispartito hinc alueo *Danus* vetusto oppido allabens nomen impertit suum, quod nos hodie *Dancaster*, Scoti *Doncastell*, Saxones Donaceꝼꞇeꞃ, Nennius *Caer Daun*, sed Antoninus DANVM vocat vti & Notitiarũ liber, qui prodidit præfectum equitum Crispinianorum ibi sub Duce Britanniarum stationem habuisse. Igne cœlitus demisso circa annum Domini. 759. ita deflagrauit, suis-

Don. fl.

Wentworth.

Sheafield.

Rotheram.

Connisborow.

Florileg.

Fitz Williami familia.

Dancaster.

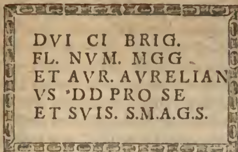
que ruinis depressum iacuit, vt vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod vnicum est hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad austrum milliaribus abest *Tickhill* (quod omittere non libet) vetustum oppidum vetusto castro satis magno sed simplici mœnium ambitu, & mole ædita cui arx rotunda imponitur, munitum. Ea olim dignitate fuit, vt prædia quæ ad hoc spectarunt *Honor de Tickhill* sint nominata. Regnante Henrico primo, hoc tenuit Rogerus *Busly*, posteà Comites Aucenses siue de Ewe in Normannia olim Dominos agnouit beneficio R. Stephani. Deinde Rex Richardus 1. Ioanni fratri donauit. Bello Baronico Robertus de *Veteriponte* sibi detinuit, quod vt redderet Comiti Aucensi Rex Henricus Tertius illi commisit Castrum de *Carleolo*, & Comitatum. Sed cùm Rex Galliæ non restitueret Anglis suas in Gallia possessiones, ideò Rex Angliæ retinuit cùm ab Edw. primo restitutionem Ioannes Comes Aucensis, iure Aliciæ proauiæ postularet. Richardus secundus Rex Angliæ tandem Ioanni de *Gaunt* Lancastriæ Duci munificè est elargitus. Cæterùm iam Danus qui sæpius hîc insurgit, & campis innatat, diuisas recolligens aquas, cùm aliquantisper solidus fluxerit, per *Hatfield Chace* vbi Ceruorum admodùm copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottinghamiensium flumen, illinc *Arum* petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æstuarium subeat. Quo in loco circumfunduntur his fluminibus *Diche-marsh*, & *Marshland* palustres regiunculæ, seu potiùs insulæ amnicæ, quæ xv. plus minùs mille pass. in circuitu colligũt, luxurianti viriditate lætissimę, pascendis pecoribus admodum aptæ, & vndique viculis quasi redimitæ. Terram tamen pendere, & increscentibus aquis attolli incolarum nonnulli existimant, quod de *Antro* Galliæ insula Pomponius Mela scripsit. Inter riuulos verò qui huc aquas suas conuehunt, non omittendus est *Went*, qui è stagno profluit iuxta *Nosthill*, vbi olim fuit monasterium Oswaldo Regi & Sancto sacrum, quod A. Confessor Regis Henrici Primi restaurauit, verùm hodiè habitatio est claræ, & equestris familiæ Gargrauiorum.

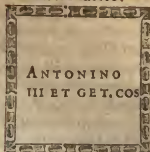
Calderus in ipso Lancastrensiũ confinio scatens ignobilibus prætexitur oppidis, inter quæ ad *Gretland* in cacumine montis in quē nullus nisi vna parte accessus, effossa fuit hæc ara votiua Deo ciuitatis Brigantũ Topico, vt videtur, posita. Quę nũc cernitur Bradleiæ in ædibus clarissimi viri D. Ioannis Sauili Baronis Scaccarij.

Margin notes: Tickhill. * * *Plac. 1. tertij Ioannis.* *Pl. M. 4. H. 3.* * Marshland. * Nosthill. *S. Oswalds.* Calder fl. *

DVI

In altero latere.

DVI CI BRIG.
FL. NVM. MGG.
ET AVR. AVRELIAN
VS *DD PRO SE
ET SVIS. S.M.A.G.S.

ANTONINO
III ET GET. COS

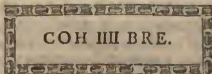
* Anno Christi 209.

Id est, *DVI Ciuitatis Brigantum Flauius Numerius MGG. & Aurelius Aurelianus dedicauerunt pro se & suis.* Extremæ notæ mihi prorsus ignota nisi legas. *Sacrificijs mactandis Aram Genio statuentes.* *Antonino tertium & Geta Consulibus.*

An verò DVI illud sit *Deus*, quem *Diw* nunc vocant Britanni, an peculiaris Brigantum Genius Topicus, inquirant doctiores. *Vti animæ nascentibus, ita populis fatales genij*, sic scribit Symmachus, *diuiduntur. Variósque custodes cunctis regionibus mens diuina distribuit.* Hæc enim erat priscorum Theologica persuasio. Vt enim exteros taceam quorum historia eiusmodi Dijs Topicis est plenissima. Habuerunt Britanni in ea parte quæ Essexia nunc dicitur ANDATEM, in Cumberlandia BELLO-TVCADRVM, in Northumbria VITERINVM, vt ex inscriptionibus quas suis locis dabo, clariùs constabit. Rectéque obseruauit Seruius Honoratus Topicos Deos ad alias regiones nunquam transire. Sed ad Calderum, qui cùm iam aduenis aquis est plenior ponte pulchro ad *Eland* coniungitur, propè quem ad *Grimscane* lateres fuerunt reperti sic inscripti

DVI. Genij locorum.

Lib. 1. Ep. 40.

COH IIII BRE.

Romani enim militari laude florentes & Legiones & Cohortes in pace & otio contra otium, fossis perducendis, vijs muniendis, lateribus coquendis, pontibus extruendis, &c. prudentissimè exercuerunt.

Vopiscus in Probo.

Inter ipsos montes *Calderus* posteà à sinistra *Halyfax* relinquit, oppidum celebratissimum in decliui collis ab occasu in Ortum positum. Nec multis antè seculis hoc nomen assumpsit,

Halyfax.

Aliqui volunt, The Chappell in the Groue, prius dictum fuisse. *Horton* enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc historiolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam cùm nullis lenocinijs expugnare potuisset, amore in amentiam verso, caput virginis sceleratus abscidit, quod posteà taxo appensum, vulgus ad putredinem vsque sacrosanctum habuit,& inuisit,arborisque ramusculos quisque sibi decerpsit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conseruauit credulitas. Populus enim credidit venulas, quæ tanquam comæ, vel stamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipsissimos fuisse virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc instituta,& ita frequentata fuit,vt *Horton* viculus in amplum oppidum accreuerit, noménque nouum Haligfax siue *Halifex*, id est, *Sacri capilli*, acceperit. *Fax* etenim Transtrentanis Anglis capillum significat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Fairefax* à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis similitudine hoc Ptolemæi Olicanam statuunt,frustrà sunt. Celebritas verò huius oppidi magna est apud vulgus ex ea lege qua furto deprehensos statim capite obtruncant, nec non apud doctos quòd Ioannem de *Sacro Bosco* authorem de Sphera hinc oriundum perhibent. Sed celebritas maior ex Parcchiæ amplitudine, Capellas enim XI.è quibus duæ sunt Capellæ parochiales, & hominum plùs minùs duodecem millia numerat, Adeò vt incolæ subinde dicere soleant, hanc suam parochiam plures alere, homines quàm alia cuiuscunque generis animalia: cùm alibi in Anglia in locis fertilissimis plurima ouium millia & paucul*o*s homines conspicias quasi ouibus & bobus homines cesserint vel ab ipsis deuorati fuerint. Admiranda etiam inprimis hîc incolarum industria, qui solo sterili in quo non modò commodè viui, sed vix viui possit, ita re pannaria floruerunt quam primùm ante septuaginta annos exercere cæperunt, vt & opes sibi magnas congerant,& vicinis omnibus laudem præripiant; verúmq; illud probârunt, quod dicitur hominum industriam loci sterilitate sæpè exacui, & hinc Norimbergam Germaniæ,Venetias & Genuam Italiæ, Limogeámque Galliæ vrbes infœcundis locis sitas extitisse florentissimas. Ad sextum hinc milliare non ita procul à dextra Calderi ripa, prope *Almondbury* viculum in colle satis prærupte ædito,qui vnà tantùm parte ex æquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli quod triplici munitionum, quasi corona præcingebatur,manifesta indicia cernuntur. Hunc etiam

Margin notes: *Fax quid.* (beside "id est, Sacri capilli"); Halifax Law. (beside "Celebritas verò huius oppidi"); Almondbury. (beside "à dextra Calderi ripa")

etiam OLICANAM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirùm esse CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiso vacabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Calcaria, ipsa quam statuit Antoninus distantia. Primis etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur, basilicámque habuit à Paulino huius gentis Apostolo constructam, & Albano sacratam, vnde pro *Albonbury*, *Almonbury* nunc dicitur. Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (vt à Beda scribitur) deflagrauit, quod quidem adustus in saxis color etiamnum testatur, Castellum tamen posteà eo loci surrexit quod Henrico Lacy Regem Stephanum confirmasse legi. Cambodunum.

His relictis *Kirkley* quondam virginum sacrarum sedem, & Roberti Hoodi prædonis honestissimi, & igitur decantatissimi, tumulum præterlapsus Calderus petit *Dewsborrough* sub colle excelso positum. An nomen habuerit à *DVI* illo quem modò dixi Deo Topico non dixerim, Nomen sanè non abludit, sonat enim *Duis Burgum*, & floruit sanè in prima enascentis Ecclesiæ infantia inter Anglos in hac Prouincia. Accepimus enim crucem hîc extitisse in qua inscriptum fuit Dewsborrough.

PAVLINVS HIC PRÆDICAVIT ET CELEBRAVIT.

Paulinum verò hunc primum fuisse Archiepiscopum Eboracensem, circa annum salutis 626. Annales consentiunt omnes. Hinc per *Thornhill* quod ab eiusdem cognominis Equitibus auratis ad Sauillos descendit, *Wakefeldiam* alluit Calderus re pannaria, sua magnitudine, ædificiorum elegantia, foro frequenti, & ponte inclytam, cui sacellum pulcherrimum impositum fuit ab Edwardo IIII. in memoriam eorum qui ibi prælio ceciderunt. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat, vti etiam *Sandal* castrum adiunctum, quod Ioannes Comes Warrenniæ qui libidini mentem nunquam clausam habuit condidit, cùm Thomæ Comitis Lancastriæ vxorem familiariùs quàm pudicitia postularet tractasset vt in hoc ipsam à marito securè detineret. Sub hac cùm Anglia intestino, & ipsis visceribus inhærente bello vreretur, inter plurimos alios, Eboracensis Dux Richardus Edwardi 1460 Wakefeld.

 IIII.

IIII. pater, qui fortunam potius mouere, quàm expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Tractus hic circumuicinus satis longè latéque *Dominium de Wakefeld* dicitur, Seneschallúmque suum habet semper aliquem ex nobilioribus vicinis, quod munus sæpiùs gesserunt Sauilli, quorum familia hîc est numerosissima, hodiéque eodem fungitur I. Sauillus Eques auratus, cuius ædes elegantissimæ haud procul ad *Howley* conspiciuntur. Vix quintum à *Wakefeldia* milliare Calderus emensus est, cùm & aquas & nomen in *Aro* deponit suum. Vbi ad confluentes intersidet *Medley*, olim Meðeleý, id est, *Interamna*, vel *Media inter amnes* ob situm dicta: sedes superiori seculo Rob. Watertoni Hippocomi Regis Henrici IIII: nunc verò clarissimi viri Ioannis Sauilli dignissimi Baronis Regij Scaccarij, quem & mihi pro humanitate fauisse, & hoc opus pro doctrina promouisse libens lubensque agnosco.

Sauilli. Howley. Medley.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, vt septies semihoræ spatio recto itinere mihi traijciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, vnde sortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Ara* Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomen habet. Regionem ad huius fontes *Crauen* vocamus, fortè à Britannica *Crage*, id est, *Saxum*. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aspretis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab Aro subsidit *Skipton*, intérque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrúmq; habet ornatum sanè, & munitum, à Roberto de *Rumly* constructũ, per cuius posteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit. Cùm autem horum caduca hæreditas, vt aiunt, Regibus obtigisset, Robertus de *Clifford* (cuius posteri nunc sunt Cumbriæ Comites) commutationis iure, & hoc castrum & amplissima circumquaque latifundia ab Rege Edwardo secundo consequutus est, traditis Regi in manum possessionibus quas in *Marchia Walliæ* habebat.

Are fl. *Araris Galliæ.* Crauen. Skipton. *Latium.*

Cùm Arus *Crauen* superauerit, diffusior lætiores agros circumiectos & *Kirkstall* non obscurum olim monasterium ab Henrico Lacy 1147. fundatum præterlabitur, demúmque *Leedes*, Saxonice Loýðeſ inuisit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oswius Northum-

Lib. M. de Stanlow. Leedes.

Northumbrius Pendam Mercium fudit. *Et magna cum vtriusque populi vtilitate*, vt inquit Beda, *nam & suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam conuertit.* Locus verò ipse in quo pugnatum est, Winwidfield à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, vti locus in Westphalia, vbi Quintilius Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanicè Winfield, id est, *Victoriæ campus*, appellatur, vt annotauit doctissimus, & mihi summè amicus Abrahamus Ortelius. Hîc circumquaque in regiuncula dicta *Elmett* * calx viua passim effoditur, quæ ad *Brotherton*, & *Knottingley* excoquitur, statisq; temporibus quasi nundinis ad *Wakefeldiam*, *Sandall*, & *Stanbridge* magna vis eius conuehitur: & in occiduam hinc regionem, quæ montana & frigidior ad agros lætificandos & fæcundandos diuenditur. Sed hæc agricolis relinquamus, ego quo cæpi pede pergam. Winwidfield. * Limestone.

Calderum quem dixi, hospitem cum suis aquis tandem recipit *Arus*, vbi iuxta ipsos confluentes, Castleford est viculus, Casterford Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidisse, quos insequentes carptim lacesserunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incursaret. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino LEGEOLIVM, & LAGETIVM dicitur, in quo præter vetustatis expressa atq; illustria indicia, magna vis Rom. nummorum *Sarasins beads* vulgus ibi vocat, in loco *Beanfield* à fabis nunc dicto iuxta ecclesiā inuenta: etiam distantia à Dano & Eboraco, quibus interposuit, planissimè edocet: vt situm ad ipsam militarē Romanorum viam, & quòd Rogerus Houedenus disertè Ciuitatem vocat, taceam. Castleford. *Legeolium.*

Hinc Arus *Calderi* incursu grandior à sinistra *Brotherton* oppidulum relinquit, in quo * Margareta Regina è venatione diuertens, partu leuata marito suo Edwardo primo Thomam de *Brotherton* inde nominatum, qui posteà Comes Norfolciæ & Angliæ Marescallus peperit. Nec longè inferius *Arus* recepto Dano in *Ousam* se immergit. A dextra, vbi marga flauior reperitur quæ agris inspersa ad fertilitatem plures annos valet, haud procul à ripa *Pontfract*, siue *Pontem fractum*, vulgò *Pontfreit* præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kirkby vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallicè *Pontfract* nominârunt. Agro sedet peramœno, Glycyrizæ, & siseris feraci, ædificijs excultum nitidis, castrúmq; rupi affixum ostendit, si quod aliud magnificum, crebrisque propugnaculis non Brotherton. * *Vxor secunda.* *Marga flaua.* Pontfreit. *T. de Castleford.*

Lacy. minùs ſpecioſum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus primus dederat, caſtrum hoc primus condidit, Henricus verò Lacy eius nepos *fuit in bello* (ex Placitis loquor) *ad Trenchbrey contra R Henricum primũ,quare deſſeiſitus fuit de Baronia de Pontfract, & Rex dedit honorem Widoni de Lauall qui tenuit ad tempora Regis Stephani, quo tempore intrauit Henricus ille in Baroniam, & intercedente rege pro* 150. *libr. compoſuit cum Widone.*

Placita 11.H.3.

Henrico huic natus eſt filius Robertus, qui nulla ſuſcepta prole reliquit Albredam *Liſours* ſororem, *ex parte matris non ex parte patris hæredem,quia non alium tam propinquum habuit, vnde illa poſt Roberti mortem vtrámq; hæreditatem fraternã de Lacy,& paternam de Liſours occupauit.* Hæc ſunt ipſa verba libri Monaſt. de *Stanlow.* Hanc duxit Rich. *Fitz-Euſtach*,1. Filius Euſtachij, Conſtabularius Ceſtriæ, cuius poſteri Laciorum nomen ſibi adſciuerunt, & Comites Lincolniæ floruerunt. Per Laceiorum verò vltimi filiam formula tranſcriptionis ornatiſſima hæc hæreditas tandem deuoluta eſt ad Comites Lancaſtrenſes, qui caſtrum plurimùm adauxêrunt, vti etiam Regina noſtra Elizabetha magnis impenſis inſtaurauit, ſacellúmque pulchrum inchoauit. Suo autem ſanguine cruentauit Thomas Comes Lancaſtriæ, qui Lancaſtrenſiũ primus vxorio illo iure poſſedit, Illum enim Rex Edwardus II. vt ſe à rebellione & contemptu vindicaret ſalutari ſeueritate hîc capite truncauit, quem tamen in Sanctorum numerum retulit vulgus. Eadémque pœna eodem in loco poſteà Richardus III. Antonium Comitem de *Riuers* interceptum affecit. Metuebat etenim tyrannus ne ille vir erecto animo,& R. Edwardi v. auunculus ſibi ad tyrannidem graſſanti viam intercluderet. Abbatiam quam hîc religioſis Lacei, & Hoſpitale quod pauperibus R. Knolles poſuerunt, ſciens omitto, cùm vix rudera iam oſtendantur.

Liber Monaſterij de Stanlow.

Th. Comes Lancaſtriæ.

A Legeolio relictâ *Shirborna* oppidulo frequenti quod à limpido fluuiolo nomen accepit, & Athelſtanus Rex Archiepiſcopis Eboracenſibus conceſſit, militari Romanorum via alta eminentia aggeſta ad *Aberford* peruenimus: qui viculus eſt ſitus ad viam illam militarem,& aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. *Coc* fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) hîc ſubterlabitur, & in deſcenſu ad fluuiolum vetuſti caſtri radices, quod *Caſtle Cary* vocant, cernuntur. Vix duum hinc milliarium interuallo ad Cocari fontes *Barwic in Elmet* ſedet, Northumbriæ

Aberford.

Cary Caſtle.

Barwic in Elmet.

thumbriæ regum olim vt ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquentur. Ex altera parte *Hessellwood* locatur primaria sedes claræ & inprimis antiquæ familiæ *Vauasorum* qui ex munere (regij enim olim *Valuasores* erant) hoc nomen assumpserunt, & postremis Edwardi primi temporibus Guilielmus *Vauasor* ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus euocatus erat, vt in ipsis quas vocant *Summonitionibus* videre licet. Subest huic clarissima illa Lapicædina quæ *Petres Post* dicta, eò quòd saxis inde excisis liberalitate *Valuasorum* templum illud magnificum *S. Petri* Eboraci fuerit substructum. Hessellwood. *Vauasores, siue Valuasores.* * Petres Post.

Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus statim *Wherfum* fl. quasi mœstior petit ciuilia detestatus bella, ex quo Anglorum sanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta *Towton* viculū rusticanum, verè fuit Pharsalia nostra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia nostra vidit, centū scilicet hinc illinc millia, nūquam acriores, nunquā alacriores partium duces, qui Dominico Palmarū 1461. instructis agminibus, collatis signis concurrerunt. Cúmq; anceps pugna in multum diei varium certamen extraxisset, Lancastrenses impetum non sustinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quàm ipsius exercitus incomposita magnitudo, datis tergis effusè fugerunt: adeóque concitato cursu cædi instantes, sequuti sunt Eboracenses, vt nobilibus plurimis occisis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerint desiderata. Paulóque inferiùs est iuxta *Shirburn* ad *Hudleston* viculum Latumia nobilissima, è qua lapides cum primùm excisi, sunt molliores, cùm tamen vento & aëre indurantur, sua duritie solidissimi. *Prælium ad* Towton. * *Latumia.*

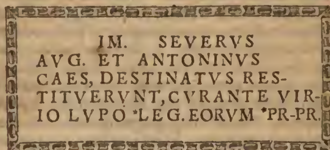
Ex Crauenæ montibus descendit etiam *Wherf*, siue *Wharf*, Saxonicè Guerf, & Aro æquidistans diu defertur. Si quis nomen detortum existimat ex *Guer* dictione, quæ Britannis *Rapidum* sonat, næ illius opinioni fluminis natura suffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quasi contumax, & iratus deuehitur, saxisque crebris exasperatur, quæ non sine admiratione prouoluit, præsertim cùm hybernis aquis intumuerit. Ipsa etiam æstate perinfestus est, quod ipse nec sine meo periculo sensi, cùm primùm has regiones perlustrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi vestigia fallant, aut vnda rapidior subducat. Cursu satis longo, quem quinquaginta ferè pass. mill. à fontibus ad Ousam conficit, obscura tantùm perstringit oppidula, delapsus per Wherf fl. *

Kilnesey

Kilnsey Cragge. *Kilnesey Cragge* cautem omnium quas vidi æditissimam & præruptissimam, & *Barden-Toure* Comitis Cumberlandiæ turriculam vbi circumquaque est opima venatio, *Bolton* vbi olim Monasteriolum, *Bethmesley* sedem celebris familiæ Claphamorum, è qua fuit I. Clapham bello ciuili inter Lancastrenses & Eboracenses vir admodum bellicosus. Inde *Ilekely* accedit quam ex ratione situs ad Eboracum ex Ptol. & nominis affinitate OLICANAM iudicarim. Certè vetustum esse oppidum (præter columnas Romano opere exculptas in cœmiterio iacentes) Seueri ætate restitutum opera *Virij Lupi Legati & Proprætoris Britanniæ edocet hæc nuper iuxta Ecclesiam effossa inscriptio.

Olicana. Ilekely.

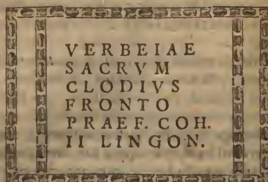
* *Huius meminit Vlpianus l. 2. de vulg. et pupillari substitutione.*

IM. SEVERVS
AVG. ET ANTONINVS
CAES, DESTINATVS RES-
TITVERVNT, CVRANTE VIR-
IO LVPO *LEG. EORVM *PR-PR.

* *Legato.*
* *Proprætore.*

Cohortem secundam Lingonum hîc egisse testatur hæc etiam Ara quam ibi vidimus, sub gradibus domicilij positam & sic inscriptam VERBEIAE, Nymphæ fortasse, vel Deæ *Wherfi* præterlabentis fluminis

Verbeia fl. vel Nympha.

VERBEIAE
SACRVM
CLODIVS
FRONTO
PRAEF. COH.
II LINGON.

Flumina enim vt scribit Gildas eo seculo *Diuinis honoribus à cæco Britanniæ populo cumulabantur.* In Ecclesia dum diligenter monumenta antiquitatis Romanæ perquirerem, nihil occurrit nisi Adami Midletoni militis armata è saxo effigies, qui floruisse videtur

videtur sub Edwardo primo, cuius posteritas etiamnum hic in vicinia ad *Stubbam* superest.

Inferiùs *Otley* adsidet Archiepiscopi Eboracensis oppidum, sed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, *Chevin* vocāt, cui subiacet. Montis enim dorsum *Cheuin* dicitur Britannis, vnde dorsum illud montium perpetuum in Gallia quæ olim illa eadem qua Britanni vsi sunt lingua, Geuenna, & Gebenna fuit dicta. Posteà ripis vtrinque calce illa fœcunda quam *Limeston* vocant extructis *Harewood* præterfluit, vbi castrum vidimus nec inelegans, nec inualidum, quod pro temporum vicissitudine subinde Dominos mutauit. Curciorum olim fuit, sed per Aliciam hæredem deuenit ad Warinum *Fitz-Gerold* qui ipsam in vxorem duxerat, cuius filia Margareta cùm amplissimas fortunas haberet primùm elocata est Baldwino de *Ripariis* Comitis Deuoniæ filio, qui antè patrem obijt, posteà Falcasio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiam in direptionibus operam. Cum autem Isabella Comitissa Deuoniæ sine sobole diem obijsset, obtigit hoc castrum Roberto de *L'isle* filio Warini, vt consanguineo & alteri hæredum: atque inde per *Aldborrough*, ad *Rutheros* deuenit, vt author est mihi Fr. Thinnus qui antiquitates Angliæ summa diligentia magnóque iudicio iam diu est venatus. Nec tacendum quod huic vicinum *Gawthorpe* vnde effloruit Gascoignorum è Guasconia Galliæ, vt videtur, familia quam sua vetustas & virtus plurimùm illustrauit.

Otley. Cheuin. Cheuin quid. Geuenna. Harewood. Placita 1. Ioan. Rot. 10. an. D. Monstr. de droit 35. E. 1. Domini de Insula, siue Lisle. Gascoigni.

Hinc *Wetherby* Wherfus alluit oppidum mercatu satis insigne, quod nihil antiqui omnino ostendit, præter locum sub ipso, Diuæ *Helenæ* vadum nunc vocitant, vbi militaris Romanorum via flumen transiuit. Inde per **Tadcaster** exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuisse ex distantia, soli natura, & nominis notatione non possum non sentire, & cum Rob. Marshallo de *Bickerton* politi iudicij viro vnà consentire. Ad nonum enim milliare Italicum ab Eboraco abest, vti Calcariam statuit Antoninus, Calx etiam quæ est cæmentorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hic copiosè effoditur, & in ædificiorum vsum Eboracum vsque & in omnem regionem circumuicinam distrahitur. Cùm autem calx illa Britannis Saxonibúsq; olim & Septentrionalibus Anglis *Calc* communi nomine dicatur, & Calcarienses in Codice Theodosij dicantur, qui sunt calcis excoctores, non absurdum videatur, si nominis ratio à calce petatur vti *Chalcis* ab ære, *Ammon* à sabulo, *Pteleon* ab vlmis, &

Wetherby. Tadcaster. Calcaria. Calcarienses. De Decurionibus L. 27.

& *Calcaria* vrbs Cliuiæ fortasse à calce nomina acceperunt: maximè cùm etiam *Calca-cester* Bedæ dicatur, vbi meminit Heinam mulierem quæ prima in hac regione Sanctimonialis vestem suscepit ad hanc ciuitatem secessisse, & mansionem sibi instituisse. Præterea collis ad oppidum *Kele-bar* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil subest. Nec desunt alia vetustatis argumenta, vt enim situm ad viam consularem omittam, Romanorum Cæsarum nummi sæpe effodiuntur, fossarum quibus ambiebatur vestigia, & vetusti castri area supersunt, è cuius reliquijs non ante multos annos pons erat constructus, quem cùm *Wherfus* subierit, iam sedatior aquas suas Ousæ confundit. Et sanè mihi neutiquam admiratione indignum videtur, quod Wherfus tot aquis adauctus æstiuo tempore tam tenuis sub hoc defluat, vt quidam adulta iam æstate cùm huc venisset, lepidè cecinerit.

Nil Tadcaster *habet Musis, vel carmine dignum,*
Præter magnificè structum sine flumine pontem.

Hiberno autem tempore si venisset, tantum pontem tot aquis vix capacem vidisset. Sed norunt Physici pro calore vel frigore extrà vel intrà grassante, fontes & fluuios vel decrescere, vel augeri.

Nid fl. Superius *Nidus* fluuius fœculentior è radicibus Crauenniorum montium primùm per *Nidherdale* vallem à se denominatam, syluis coronatus descendit, inde per *Rippley* mercatum aquas ducit, vbi Inglebeiorum familia vt magna antiquitate, ita multo splendore floruit. Posteà Gnaresburg, vulgò Knarsborow castrum rupi asperrimæ impositum, vnde & nomen inditum, profundo suo alueo communit, quod Serlonem de *Burgo* patruum Eustacij Vescij condidisse ferunt, posteà Estoteuilli sedes erat, nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur. Sub quo fons est in quem ex impendentibus rupibus aquæ guttatim distillant, vnde *Dropping Well* vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapidescere obseruatum est. In agro verò vicino glycyrriza lętè prouenit, & marga illa flauior & mollior reperitur quæ ad terrę fertilitatem plurimùm iuuat. *Forresta* autem adiacenti præfuit olim vt custos Gamellus quidam cuius posteri ab habitatione ad *Screuen* nomen de *Screuen* assumpserunt, à quibus orti sunt *Slingesbei*, qui hanc *Forrestariam* ab Edwardo III. acceperunt, & ad hunc vsque diem hîc clarent. Hæc *Nidus* præteruectus, non procul ab *Allerton* sede Equestris familiæ antiquæ sanè, & celebris *Malliuerorum* qui in antiquis scriptis

Ripply.

Knarsborrow Castle.

Dropping Well. *Fons lignum in saxa conuertens.*

Slingesbei.

scriptis *Mali Leporarij* dicuntur, post breue iter Ousam obuium vndis suis adauget.

Vre autem ex his occiduis item montibus, sed in altera regionis parte scilicet in Northriding emanans, cum hoc nomine septentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad *Rippon* peruenit, fit limes inter Septentrionalem, & occidentalem huius prouinciæ partem. *Rippon* verò illud, Saxonicè Hrippun, inter *Vrum* & *Skell* fluuiolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiua Anglorum ecclesia constructo, *miro*, vt inquit Malmesb. *fornicum inflexu, lapidum tabulatu porticuúmq; anfractu*, quod posteà Dani, cùm nec diuinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà cum oppido exciderunt. Denuò tamen instauratum floruit opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis qui maximus mystagogus Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum castra copiosius extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo Wakeman, quasi *Excubitorem* vocant, & lanificij industria, quæ hodie valdè remissa est, inclaruit, & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templúmq; sanè perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarij impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & aduenientibus quasi gratulatur, atque *Fontibus* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem, *Hilshow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoperticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, Quæ enim castæ erant facilè transibant, quæ dubiæ fama, nescio quo miraculo constrictæ detinebantur. *Fontium* illi monasterio (*Fountains* nos vocamus, quod vberrimo agro amœnissimè positum, & plumbi venas in proximo habet) originem dederunt duodecem Monachi Eboracenses, qui cùm astrictiore vitæ genere Deo inseruire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminissem, si D. Bernardus eorum institutum non tantoperè in suis epistolis

Margin notes: Vre. — Rippon. — S. Wilfrids needle. — Fountains.

epistolis approbasset.

Burrowbridge. *Uro* non multò inferiùs adsidet exiguum oppidulum **Burrowbridge** appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo saxo sublimis & eximius est; sublicium autem Edwardi secundi tempore videtur fuisse. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Remp. agitarent, Humfredum de *Bohun* Herefordiæ Comitem dum per hunc transiret, ex rima à milite sub ponte latente, per inguina transfossum fuisse. Iuxta hunc pontem ad occasum in tribus diuersis agellis, quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodum opera recta quasi linea positos vidimus. *Pyramides.* Duæ mediæ Pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustrà nuper subuertit, ferè contiguæ erant, exteriores non magno, sed pari ferè interstitio ab his vtrinque distant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, nisi quòd cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam militarem viam erecta quæ hàc duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cacodæmonum sagittas* vocat, quibus antiquas vrbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam quòd plurimi, & illi quidam docti has non è viuo saxo, sed arena pura & vnctuoso aliquo factas esse existimarint. Cuiusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constructas meminit Plinius, vt lapides viderentur.

Isurium. Magis ad Orientem ab hoc ponte ISVRIVM Brigantum vrbs vetusta à præterfluente *Uro* nomine accepto olim floruit, sed multis retrò sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui eius loco emicuit, ad testandam vetustatem **Ealdburg**, & **Aldborrow**, id est, *Antiquus Burgus*, dicitur. Aldborrow. Nam in ipsa vrbis area restibiles sunt agri & pascua, vix quidem, vt vestigia eius notari possint Laboraret certè ipsa Annalium fides, vt hoc Isurium fuisse crederemus, nisi Vrus fluminis nomen, Romani nummi assiduè eruti, & distantia quam inter hoc & Eboracum interposuit Antoninus fidem facerent. Ad XVI. enim milliare Italicum hinc defluens Vrus, quem Saxones iam *Ouse* dixerunt, quod *Ousburne* amniculum recepit, EBORACVM siue EBVRACVM vrbem *Eboracum.* Yorke. interluit, quam Ptolemæus in libro Magnæ Constructionis secundo BRIGANTIVM vocat, si liber non sit corruptus, quòd Brigantium caput esset. Nennius *Caer Ebrauc*, Britanni *Caer Effroc*, Saxones Euoρpic & Eoρopic, nos hodie **Yorke** dicimus. Nec mihi persuaderi patiar, aliunde Eburacum deductum, quàm ab *Vro* flumine, ita vt sonet, ad vel secundum *Vrum*; sic EBV-

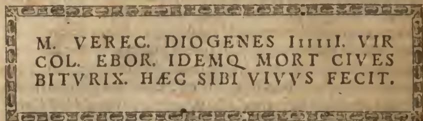
ROVICES

ROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, iuxta *Eureux* in Normannia consederunt, sic EBVRONES Belgici propè *Ourt* flumen in diocœsi Leodiensi, & EBLANA Hiberniæ *Lefiy* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, huius regionis pulcherrima, vniuersæque septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam priuatis, quàm publicis exculta, opibus, ciuibúsque referta, & Archiepiscopali sede præclara. *Vrus*, qui nunc *Ouse*, à septentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, intersecat, & quasi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, qui inter alios vastissimum omnium quos vidi fornicem habet, coniunguntur. Pars occidentalis quæ minùs frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portáque vna *Mikell-barre*, id est, *Porta magna*, aduenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus quibus à tergo subiacent vtrinque horti consiti, & post eos ad mœnia vsque campi exercitijs dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem æditiorem futuro castro, vt videtur, iactam, *Old bale* nominant, eminere vidimus, quam Guil. Melton Archiepiscopus (vt in Archiepiscoporum vitis legitur) *primum spissis, & longis* 18 *pedum tabulis, posteà lapideo muro fortiter inclusit*, quæ iam tamen disparuerunt.

Pars orientalis quæ tota est ædificijs condensa, & angustioribus plateis conclusa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad ortum brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alueo munitur, qui in ipsam vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuò, vt non pontem, sed perpetuum vicum nemo non iudicet: pauló que inferiùs Ousæ confluit, vbi ad ipsos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos ciues firmissimum castrum loco oportuno excitauit Guilielmus Normannus. In quod vetustas liberè iam diu sæuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æstiuum Cathedrale templum Diuo Petro sacrum, magnificum sanè & perelegans consurgit, iuxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum Diuæ Mariæ floruit monasterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conuersum, vulgò *The Manour* appellatur. Vnde Eboraci primordia repetam nisi à Romanis.

Fossus. The Manour.

manis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine progenuisse videatur, taceam. Certissimum est Legionem Sextam Victricem hîc stationem egisse, Romanorúmque Coloniam fuisse, cùm ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetusta inscriptione quam in ædibus cuiusdam Senatoris vidimus in hæc verba.

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR COL. EBOR. IDEMQ. MORT CIVES BITVRIX. HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Nec non ex Seueri nummo in cuius parte auersa legitur.

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper edidit.

Municipium. Colonia.

Vnde verò Victor in Cæsarum historia Eboracum Britanniæ Municipium dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; nisi maluerint Eboracenses, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij statum redigi. Coloniæ enim cùm, vt Agellius habet, instituta, iuráque omnia populi Romani, non sui arbitrij haberent, magis obnoxia, & minús libera conditione videbantur. Municipia autem suo iure ac legibus vtebantur, Municipésq; tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs necessitatibus astricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorsum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia non ita ad amussim obseruata est, quin vnus idémq; locus & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum tamē ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseuerare ausim, cùm Antoninorum tēpore Legionis VI. sedem fuisse docuerit Ptolemæus. Seuerum autem hac in vrbe suum palatium habuisse legimus, animámque in hæc verba hîc exhalasse, *Turbatam Rempublicam vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Corpus eius hîc militari more à militibus elatum, impositúmque in rogum, honestatum militum & filiorum

ipsius

ipsius decursione, in loco, sub hac vrbe, quem sua ætate Radulphus Niger *Siuers* à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam aurcam siue vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio inuoluendum, quod hac in vrbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *In ciuitatem veniens cùm rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici.* Quo tempore huius vrbis prætorium siue Tribunal fuit vel hoc nomine longè fœlicissimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iurisprudentiæ oraculum audiuerit, vt testatur Forcatulus. Et hinc certè Seuerus & Antoninus Augusti rescriptum dederunt de Iure consulti Cæciliæ lib. 1. Codicis, de rei vindicatione. Anno post Seueri obitum plus minùs centesimo Fl. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (vt inquit Panegyristes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit; hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheosi in Diuos est relatus, vt è nummis antiquis videre est. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuisse (vt iam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutissimè, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fouisse scribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Constantinum Maximum Romanæ vrbis, vt est in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ instauratorem suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statimque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes illi iniecere lachrymanti, equumq; calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam eius vicit Reipubl. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Et alibi. *Liberauit ille Britannias seruitute, tu etiam nobiles illic oriendo fecisti.* Quæ verba ad natale solum Constantini iudicio eruditissimi Baronij & aliorum referenda sunt. Hunc nobis aliqui frustra friuolis coniecturis contra omnium historicorũ consensum vnà conspirãtem, Britanniãq; nostram tanto lumine spoliare, quod aliarum gentium oculos suo splendore quasi præstringit, & nos illustrat.

Seuerus.

Bellona templum.

Constantius Chlorus.

Constantinus Magnus.

Celebratur enim ille in antiquis marmoribus his titulis VRBIS LIBERATOR. QVIETIS FVNDATOR. REIPVBLICAE INSTAVRATOR. PVBLICAE LIBERTATIS AVCTOR. RESTITVTOR VRBIS ROMAE ATQVE ORBIS. MAGNVS. MAXIMVS. INVICTVS. & in Legibus, QVI VENERANDA CHRISTIANORVM FIDE ROMANVM MVNIVIT IMPERIVM. DIVVS. DIVAE MEMORIAE. DIVINAE MEMORIAE, &c. Eximius Ecclesiasticus Historicus quem dixi Baronius illum disertè affirmat in Britannia natum, cùm Constantius eius pater sub Aureliano Imp. in hac insula militaret. Non tamen me latet nuper doctissimum quendam aliter sentire, Nicephorúmque recentem scriptorem aliter tradere: & lepidam fabellam de huius ortu contexere. Si enim eo anno natus est Constantinus quo Constantius pater è legatione Persica rediens creatus est Cæsar, vt Nicephorus tradit, quod contigisse circum annum salutis 292. certum est, necesse est affirmare hoc ipso anno eum XVII. annorum fuisse, quem cōstat ex Eusebio annos triginta duos vel vnum attigisse, eo tempore quo imperium est auspicatus. Quòd Iudæi & Gentiles matrem eius PIISSIMAM & VENERABILEM Helenam stabulariam dixerint, hinc fuit quòd pientissima princeps, præsepe in quo Christus natus quæsiuit & vbi stabulum fuit Ecclesiam fundauit. Hinc Sanctus Ambrosius. *Bona stabularia Helena Hierosolymam festinauit, & scrutata est locum Dominicæ passionis; támque diligenter præsepe Domini requisiuit. Bona stabularia, quæ stabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit hominis à latronibus vulnerati.* Præter hunc Constantinum primum Imperatorem Christianum eiusq; sanctissimam matrem, Britannia, quod eius laudi & gloriæ inprimis ducatur, prima inter omnes Christiani orbis gentes Christianum regem habuit, scilicet, Lucium qui Christum amplexus est anno Christi 150. de quo *Beda*. Nec alia est inter Christianos Prouincia quæ tot tantósque principes Martyrum & Confessorum gloria decoratos, quàm Anglia numeret, qui ob solidissimam in Christiana religione constantiam, firmissimam eius professionem, synceràmque sanctitatem in sanctorum Martyrum & Confessorum numerum fuerunt relati. Adeò vt Britannia quæ cùm Paganorum tenebris erat circumfusa, dicta fuerit ab impio illo Porphyrio ferax *Tyrannorum Prouincia*, posteà verissimè diceretur *Regio Sanctorum fœcundissima*. Sed regrediamur.

Lib. 5. c. de Naturalib.

L. 3. c. de Lege Turel.

Epiphanius l. de mensuris.

Aurelius victor.

Helena.

Vide pag. 51.

Lib. 1. c. 4.

Hinc colligi potest quanta illis temporibus dignitate præluxerit

erit Eboracum nostrum, cùm Imperatorum fuerit sedes. Memorant etiam patrij scriptores à Constantio Episcopali sede hanc vrbem exornatam fuisse: Taurinum autem Martyrem, Eburouicum siue *D'Eureux* Episcopum hîc præsulem egisse, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauserunt, me falsi suis ipsius verbis conuinceret. Cùm verò Romani cessissent, & Britanniam prædæ barbaris reliquissent, suas etiam miserias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella senescerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus Saxonibus qui hanc regionem occuparânt, Christianam religionem annunciaret, in eam solitudinem redacta iacuit, vt non superfuerit Ecclesiola in qua Edwinus Rex baptismũ acciperet. Qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno posuit, cúmque maiorem iam Ecclesiam è saxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus successori suo Oswaldo perficiendam reliquit. Iam inde Ecclesiastica dignitas in hac vrbe conualuit, palliòque ab Honorio PP. misso facta est Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecem in Anglia Episcopatus, in omnes Scotiæ Episcopos Primatis iure fungeretur: sed ante quingentos plùs minùs annos defecit à sua Metropoli Scotia, & ipsa Metropolis alios vicinos Episcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor solum in sua Diocœsi habeat, Dunelmensem scilicet, Cestrensem, Carliolensem, & Mannensem siue Sodorensem in Mannia insula. Egbertúsque Archiepiscopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (sic habet Malmesburiensis) *armarium, vt ita dicam, & sacrarium, nobilissimam Bibliothecam Eboraci constituit.* De qua Alcwinus Eboracensis Caroli magni Præceptor, Parisiensis Academiæ primus institutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epistola ad Carolum illum. *Date mihi exquisitioris eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui per bonam, & deuotissimam Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placet sapientiæ vestræ, remittam aliquot ex pueris vestris, qui excipiant inde quæque necessaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, vt non sit tantummodò in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones Paradisi.* Tunc etiam multis & magnis beneficijs Ecclesiam Eboracensem principes cumulauerunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, vt rara quædam consuetudo in dotandis ecclesijs elucescat) *Dominabatur Vlphus ille in Occidentali parte* Deiræ *& propter*

Scotia Archiepiscopo Eboracensi olim subiecta.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, siue Albinus floruit 780.

altercationem filiorum suorum senioris, & iunioris super Dominijs post mortem, mox omnes fecit aequè pares. Nam indilatò Eboracum diuertit, & cornu quo bibere consueuit, vino repleuit, & coram altari Deo, & beato Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinauit. Quod cornu ad patrum vsque memoriam reseruatum fuisse accepimus.

Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentissima fuit, donec Danica tempestas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rursus deformarit, & funestis cædibus cruentarit. Id quod Alcuinus ille in Epistola ad Egelredum Northumbriæ Regem præsagijsse videri possit. *Quid significat*, inquit, *pluuia sanguinis, quam Quadragessimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput est, in ecclesia B. Petri vidimus de borealibus domus sereno aere de summo tecto minaciter cadere. Nonne potest putari de Borealibus partibus venire sanguinem super terram.* Maximis enim, & miserrimis sequenti sæculo calamitatibus in Danica vastatione intabuit. Anno certè salutis 867. bellis continuis ita quassata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos persequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentissimo prælio in media vrbe interfecti, Danis qui in vrbem se receperant, victoriam reliquêrunt. Vnde Guil. Malmesburiensis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima semper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquassata.* Verùm vt ipse idem testatur author, Athelstanus noster Danis extorsit, & castellum quod hîc firmauerant, funditùs subuertit. Nec succedentibus tamen annis se omninò bellis explicuit, cùm seculum illud vrbium subuersionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica classe CCXL. nauium in proximo terram conscendissent, præsidiarij Normanni, qui in vrbe duo castella tenebant, veritique domus suburbanæ hostibus ad implendas fossas vsui forent, eas succendêrunt: sed agitantibus ventis, ita diffusum est in vniuersam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miseranda vbique cæde grassarentur, Normannis trucidatis, Gulielmo *Maller*, & Gilberto *Gant* viris primarijs reseruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimúmque enim quemque è Normannis sorte ad supplicium elegerunt. Vnde ita in vltionem excanduit Gulielmus primus, vt in ciues, quasi à Danis stetissent, inter-

Alfredus Beuerlacensis in Bibliotheca D. Burghlai Thes. Angliæ.

Decimatio.

internecione, in ipsam verò vrbem redintegratis flammis sæuiret; & (vt refert Malmesburiensis) *ita vicos adiacentes corrupit, ita fertilis prouinciæ nerui prædæ succisi erant, humúsque per sexaginta milliaria penitus inculta iacuit, vt vrbes olim præclaras, turres proceritate cœlo minantes, agros pascuis lætos si quis tum vidisset peregrinus, ingemisceret: si quis vetus incola, non agnosceret.* Quanta autem anteà fuisset ex Censuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confessoris fuerunt in ciuitate Eboraca sex scyræ, præter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis, In quinque scyris fuerunt 1428. mansiones hospitatæ. In scyra Archiep. 200. mansiones hospitatæ.* Post funestas has euersiones de hac Nechamus noster sic cecinit.

Visito quam fœlix Ebraucus condidit vrbem
Petro se debet pontificalis apex
Ciuibus hæc toties viduata, nouisque repleta,
Diruta prospexit mœnia sæpe sua.
Quid manus hostilis queat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cùm placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, rediuiuis opibus resurrexit, licèt sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata: Regnante autem Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis Ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes; & etiam (vti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ verò monasterium citò pristinam dignitatem noua structura recuperauit, Ecclesia autem Cathedralis serius, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus Ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiscopi paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegantiam, perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauasorum, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus ostendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris dispositis turribus vrbem circummuniérunt, optimis legibus instituerunt. Rex Richardus secundus vt Comitatus per se *incorporatus* esset, concessit, Richardúsque tertius castrum ex integro construere cæpit. Et ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium siue Senatum hic constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis huius plagæ

Percius ligna & Vauasor saxa dedit.

The Councell established in the North.

causas ex æquo & bono iudicandas, quod constat ex Præside, Consiliarijs pro principis arbitrio nunc pluribus, nunc paucioribus; Secretario, & Subadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, XXII. partibus, XXV. scrup. Latitudinem LIIII. partibus, X. scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, iurisdictionemque in vicino ad occasum agro habet, quam libertatem de *Ansty*, alij *The Ancienty*, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione *Anstossen*, quæ limites denotant, coniectura satis probabili deduxerunt.

Ansty.

Ousa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus defluit per *Bishops Thorp*, id est, *Episcopi villam*, & *S. Andrews Thorp* dictam, antequā Gualterus Greius Archiepiscopus Eboracensis numerata pecunia acquisiuit, & vt procuratoribus regijs qui in Episcoporum bona, cùm sedes vacant, sæuire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege vt successoribus suis semper concede-
1405 rent. E quibus Richardus *Le Scrope* Archiepiscopus Eboracensis vir igneo ingenio, & rebus nouandis apto læsæ maiestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico IIII. damnatus erat, contra quem seditionis signa sustulerat. Posteà *Cawood* Archiepiscoporum castrum eidem flumini adsidet, quod Athelstanus Rex, vt accepi, ecclesiæ donauit. Cui ad alteram ripam *Ricall* obiacet, vbi Haraldus *Haardread* cum numerosa Danorum classe applicuit. Inde Ousa irrigat *Selby* oppidulum non infrequēs natalibus Regis Henrici primi celebre, vbi Rex Guilielmus primus pater eius templum in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpiùs in Britannia renascentem fœliciter confixit. Huius Abbas & S. Mariæ Eboraci, ex omnibus Septentrionalis plagæ Abbatibus, sedem in Comitijs Parlamentarijs habuere. Demum Humbrum petit per *Drax* viculum monasterio iampridem celebrem, vbi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tollevilla* castrum habuit obiectu amnium, syluarum atque paludum munitissimum, quod ille ingentibus commilitonum animis & ciborum armorúmq; apparatu fretus contra Stephanum regem propugnauit, sed breui expugnatum in Regis potestatem concessit.

Bishops Thorpe.

Cawood.

Drax.

Eastriding, siue pars Orientalis, secunda huius Regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occasu Deruentionis fluminis arcuato

Eastriding. *Parisi.*

cuato decursu, à meridie Humbro æstuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumclusa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque est gleba fœlici, media verò nihil aliud est, quàm surgentium montium congeries, *Yorkeswold*, id est, *Montes Eboracenses* vocant. *Deruentio*, Anglis *Derwent*, non procul ab ipso littore effusus primùm in occasum, inde in meridiem se flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus cùm ad Septentrionalem regionis partem spectent, suo loco dicemus. Quàm primùm verò hanc partem subintrauit, defertur haud procul à ruinis veteris castri *Montferrant*, cuius olim domini erant Fossardi viri nobiles iuxtà ac opulenti: verùm cùm Guil. Fossard pupillus regius Guiliel. Crasso Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, iam adolescens vim eius sorori obtulisset, Comes in facti inuidiam castrum solo æquauit, & nobilem adolescentem solum vertere coëgit. Post Comitis tamen mortem hæreditatem denuò recuperauit, filiámque vnicam reliquit quæ nupta R. de *Tornham* peperit vxorem Petri de *Malo-lacu*, cuius posteri hac Fossardorum hæreditate aucti, Barones erant longè clarissimi. Parùm hinc abest ripæ impositum *Kirkham*, id est, *Ecclesiæ locus*, Canonicorum enim collegium ibi fundauit Gualterus *Espec* vir summo loco, per cuius filiam peramplum patrimonium dotale Rossorum familiæ accreuit. Inde sed inferiùs Deruentio sui cognominis vrbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem statuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentiensis sub Britanniarum Duce in hac egisse memorat, Saxonicóque imperio villa illa regia fuisse videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem sitam tradit Beda, in qua, vt ille author est, Eumerus sicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petijt, & transuerberasset, nisi famulus se interponens principis vitam sua morte redemisset. Locum nunquam signare potuissem, nisi mihi lucem prætulisset vir ille politissimus Robertus Marshall, quem dixi. Is enim me docuit ad eandem quam dixi ab Eboraco distantiam Deruentioni flumini adpositum esse oppidulum *Auldby*, id est, si è Saxonico conuertas *Antiqua habitatio*, vbi nonnulla vetustatis indicia, & in æditiori ad flumen colle antiqui castri extant adhuc rudera, vt non possit non Deruentionem fuisse. Hinc flumen *Stanfordbridge* subluit, qui etiam à bello ibi commisso *Battlebridge* vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haardread* Norwegum qui ducentis nauibus Britanniam infestabat, & iam ad *Richal* populabundus

Montferrant.

Historia Meauxensis.

Deruentio.

Battlebridge.

terram conſcenderat, magna Danorum ædita ſtrage iuſto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter ſpolia obuenit, quantum duodecem iuuenes ceruicibus vix ſuſtinere poterant, vt author eſt Adamus Bremenſis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum eſt, quo tempore ſolutior Anglorum luxus excidium prædixiſſe videbatur, ſed de hoc iam antè diximus.

Vide pag. 110.

Wreſhill. Babthorpe. *Deruentio*, qui imbribus auctus & quaſi irritatus ſæpiùs ripas contemnit, & vicinis pratis ſuperinfunditur, hinc *Wreſhil* caſtrum nitidum, & munitum præteriens quod Thomas Percius Wigorniæ Comes conſtruxerat, velocior ſub *Babthorpe* quæ claræ Equitum familiæ nomen & manſionem præbet, in *Ouſam* proſilit. Ex hac ſtirpe, nec pigeat qui Principi, & patriæ fideliter inſeruierunt, memorare, pater & filius Henrico VI. inſeruientes in prælio ad S. Albanum occubuerũt, & ſimul cum hoc Epitaphio ibi ſunt conſepulti.

Cum patre Radulpho Babthorpe iacet ecce Radulphus
Filius, hoc duro marmore preſſus humo,
Henrici ſexti dapifer, pater Armiger eius,
Mors ſatis id docuit, fidus vterque fuit.

Howden. Howdenſhire. Iam *Deruentio* auctiores vndas trahens delabitur prope *Howden* oppidum mercatorium, cuius celebritas non eſt ab elegantia, aut frequentia, ſed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit (quod Howdenſhire inde dicitur) & Collegiatam iampridem quinque Prębendariorum eccleſiolam oſtendat, cui adiunctę ſunt Dunelmenſium Epiſcoporum ædes, qui ampliſſimas poſſeſſiones eò loci habent. E quibus Walterus *Skirlaw* qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmenſi legitur, *Campanile huius eccleſiæ ſummæ magnitudinis conſtruxit, vt ſi fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis eſſet perfugium.* Parumq; hinc abeſt *Metham* quod vt cognomen ita ſedem familiæ veteri & inclitæ Methamorum impertijt.

Metham.

Abus æſtuarium. Humber. Iam *Ouſa* ſpatioſior, celer, freménſque in ABVM æſtuarium aquas inuehit ſuas, ſic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis *Humber*, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis oſtium illis denotat, & huic κατ' ἐξοχὴν impoſitum exiſtimem, quòd *Vrus*, ſiue *Ouſa* plurimos fluuios ſuo hoſpitio exceptos in hoc deducit, aliáque maximi nominis flumina in illud euoluuntur. Et certè totius Britanniæ

æſtuarium

æstuarium est amplissimum,& piscosissimũ. Exæstuantis Oceani accessibus adauctum, & iisdem retrò remeantibus suas illiúsque aquas vehementissimè vasto cum murmure,non sine magno nauigantium periculo agit,vnde Nechamus.

Fluctibus æquoreis nautis suspectior Humber
Dedignans vrbes visere,rura colit.

Historiámque nostram sequutus quasi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit,subiungit.

Hunnorum princeps ostendens terga Locrino,
Submersus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poëta

Dum fugit, obstat ei flumen,submergitur illic,
Déque suo tribuit nomine,nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æstuarium visebantur, sed superiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano sæculo non procul à ripa ad *Foulnesse* minorum gentium flumen, vbi *Wighton* nunc cernitur frequens agricolarum oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt distantiam à Deruentione in argumentum non arripiam,nominis tum similitudo, tum significatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium statuas significat, & in viculo huic oppidulo adiuncto Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à diis gentilibus tunc **Godmundingham**, nunc **Godmanham** eodem sensu vocant. Nec dubito quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum superstitio fusa per omnes gentes hominum occupasset imbecillitatem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret,*Coy-fi* qui sacrorum gentilium pontifex erat,Christianam religionem complexus, hoc fanum impietatis domicilium iniecta lancea primus profanauit, destruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, septis suis succendit. Hinc magis ad ortum *Hullus* flumen Humbrum petit, qui fontes habet iuxta *Driffeild* vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat haud procul à *Leckenfeld* Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, cui vicinæ sunt ædes celebris sanè & vetustæ stirpis Hothamorum ad *Scorburg*, & rudera antiqui castri P. de *Malo lacu* siue *Mauley* ad *Garthum*. Iam *Hullus* fl. propiùs ad *Beuerley* accedit, Saxonicè Beuerlega, quod *Monasterium in Deirwaud*,id est, *in sylua Deirorum*,vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens, PETVARIAM Parisiorum è nomine

Delgovitia. Bede. Godmanham. Deorum fanum. Driffeild. Leckenfeld. Beuerley. Petuaria.

mine

iuxtáque ostium sui nominis vrbem habet **Kingston vpon Hull**, sed vulgò **Hull**, olim vt nōnullis placet Coninge ſclỳ p. Non multos ante annos, tempore Edwardi I I I, qui incorporauit ex Maiore & Burgensibus, & Richardi I I. hæc ex viculo, & piscatorum casulis in eam dignitatem emersit, vt magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, nauibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporium huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt ciues partim Michaëli *De-La-Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus I I. euexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis, (**Stockfish** vocant) è quibus diuitias congesserunt maximas. Vnde breui admodum spatio muro lateritio, crebrísque turribus vrbem suam sepserunt, quà flumine non defenditur: tantámque vim lapidum in nauium saburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè constrauerint. Pro magstratu (vt à ciuibus accepi) primùm Custodem habuit, inde Balliuos, posteà Maiorem cum Balliuis, ab Henrico autem sexto demùm impetrarunt vt Maiōrem & Vicecomitem haberent, & ipsa vrbs Comitatus esset (vt nostri Iurisconsulti loquuntur) per se *incorporatus*. Nec pigebit ex libro Monasterij de *Melsa* siue *Meaux* de primo huius vrbis Maiore verbis licèt barbaris adnotare. *Guilielmus de la Pole Miles, primus Mercator fuit apud Rauenfrod, mercandizandi scientia instructus, nulli Angligena mercatori secundus fuit. Ipse posteà apud Kyng-stone super Hull commorans primus omnium fuit Maior in eadem villa, Monasteriumque Sancti Michaëlis iuxta dictum Kingeston quod modò est Cartusiensium inchoauit & fundauit; filiumque habuit suum primogenitum Dominum Michaëlem de la Pole Comitem Suffolcia qui dictum Monasterium per Carthusienses fecit inhabitari, Ipse quidem Willielmus de la Pole multa millia librarum auri Regi Edwardo accommodauit dum apud Andewerp in Brabantia moraretur. Quapropter Rex in recompensationem dicti auri præfecit eum Baronibus Scaccarij sui, totumque dominium de Holdernes vnà cum alijs terris dignitati Regia spectantibus per Cartam Regiam ei contulit in qua præcepit vt pro Barenetto haberetur.* Si tamen quis hæc dubitet, persuadeat vti spero archiua Regia, in quibus disertè Guil *De la Pole dilectus valectus, & mercator noster* vocatur. Valectus vt semel doceam eo seculo, tam in Gallia, quàm Anglia honorifica fuit appellatio, sed postea aptata seruis, vnde cùm repudiaret nobilitas, mutato nomine nobiles à cubiculis dici cœperunt.

Kingston vpon Hull.

Stockfish.

Coblestones.

De la Pole.

Cl. 5. E. R. 3. M. 28.

Valectus qui & Valettus.

I. Tilius.

Holderneſſe. Ocellum.

Ab hac vrbe promontorium auido procurſu in mare ſe emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos Holderneſſe, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quaſi *Cauam Deirorum regionem* vocat, eadem ſignificatione qua *Cœloſyria*, id eſt, *Syria caua*, nominatur. In hoc primùm occurrit ſinuoſo in littore *Headon*, olim ſi famæ veri amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ induſtria ad ſummam dignitatem euecta, à qua, vt locorum non minus quàm hominum incerta eſt conditio, ita decidit Hulli vicinitate, & portus obſtructione exhauſta vt vix tantillum ſplendoris præ ſe tulerit. Et ſi Ioannes Rex *conceſſit Baldwino Comiti Albemarle, & Holderneſſie, atq; Hawiſiæ eius vxori liberum hic Burgagium, ita vt Burgenſes tenerent in libero Burgagio illis conſuetudinibus quibus Eboracum & * Nichol.* Nunc tamen ad priſtinæ dignitatis ſpem reuiuiſcere videtur. Deinde promontorio adſidet antiquum oppidum quod Antoninus PRAETORIVM dixit, ſed noſtra ætas *Patrington*, vt Itali ex *Prætorio* oppido etiam *Petrouina* fecerunt. Hîc me falſum non eſſe & diſtantia à Delgouitia, & ipſum ſuperſteſq; nomen probat, quod etiam quodammodo innuit, hoc idem eſſe quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An verò hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius diceretur, vel ex ſaxo aliquo, & magnifico ædificio, quod Prætorium etiam à Romanis vocabatur, non conſtat. De vetuſtate autem ſua & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœniſſimo enim fruitur proſpectu, hinc Oceanum apertiſſimum, illinc ſuis littoribus nobile æſtuarium concluſum, & viridantes Lincolnienſis agri oras è regione proſpicit. Militaris Romanorum via * à Vallo, quàm primùm Antoninus perſequutus eſt, hîc terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes eiuſmodi publicas vias terminari * ſcripſit Vlpianus. Inferiùs ſedet *Winſted* habitatio Equeſtris familiæ de *Hildeard*, ſuperiùs *Roſſe* vnde nomē aſſumpſit, vt ſedem olim habuit illuſtris proſapia Baronū de *Roſſe* & ad mare *Grimſton-garth*, vbi Grimſtoni diu claruerunt: parúmque hinc diſtat *Riſe* domus quondam nobilium qui de *Fauconbrig* appellati. Inde in ipſa promontorij lingula, quà maximè in conum contrahitur, & *Spurnhead* dicitur, *Kellnſey* viſitur viculus, qui planè loquitur hoc ipſiſſimum eſſe OCELLVM Ptolemæi, nam vti ex Ocello *Kellnſey* deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum eſt, quod Britannis promontorium, ſiue anguſtum terræ tractum ſignificare

Headon. * Lincolnia. Pretorium. Patrington. * Picts Wall * Winſted. Barones de Roſſe. Rauenſpur & Rauensburge. Kellnſey.

significare iam antè diximus.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per *Ouerthorne*,& *Witherensey* ecclesiolas à sororibus quæ construxerunt *Sisterskirke* appellatas,nec procul à *Constable-Burton* à Dominis sic dicta, qui honoratissimis familijs per nuptias coniuncti summa dignitate hodie florent,& è quibus *Robertus*, vt in Libro Monasterij de *Meaux* legitur, *Vnus de militibus Comitis Albemarliæ qui cum Rege Richardo versus terram sanctam profectus senex & plenus dierum cruce signatus.* Inde per *Skipsey* quod Drugo primus Holdernessiæ Dominus castro firmauit. Vbi littus iterum in altum prouehi incipit, sinúmque admittit, Ptolemæo Ευλίμενον Gabrantouicorum, quem Latinorum interpretes alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi melius exprimit, quàm viculi nomē in eius recessu,quem Suerby vocamus, Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Seur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forsitan à Britannis illud hausimus. Non est ergo cur ambigamus hunc ipsum fuisse Ευλίμενον Gabrantouicorum,qui in vicinia habitârunt, à capris sic dicti videantur, *Gaffren* enim Britannicè *Capras* significat. Iuxtà est *Bridlington* oppidum, notissimum Ioanne de *Bridlington* vate monastico, in cuius vaticinales rythmos omninò ridiculos incidimus. Neç procul hinc longo tractu versus *Drifield* fossa ab Holdernessiç Comitibus ad terras disterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non ausim, nisi à capris quas *Gaffran* Britanni vocant,& quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc absurda nominis notatio videatur, cùm Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à Damis, & *Boetia* Græciæ à bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod suo flexu hunç sinum efficit, *Flamborough head* vulgò, Saxonicè Fleambuρȝ ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem ad hoc appulisse memorant. A Pharo nomen sumpsisse credunt nonnulli,quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoç flammato capite in chartis suis Hydrographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui existimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, auita Anglorum sede in hanc insulam deuenisse,(ibi enim est *Flemsburg* oppidum)Anglósque inde sic nominasse; Quemadmodum Galli,authore Liuio,Mediolanum Italiæ appellârunt.

Sisterskerke. Constable. Sinus Salutaris. Suerby. Gabrantouici. Flamborough head. Idam.

Flamborough. appellàrunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. *Flamborrough* enim viculus in hoc promontorio dicitur, vnde originem habet altera nobilis familia *Constabulorum*, vt vocant, quam à Laceijs Cestriæ Constabularijs deducunt nonnulli. Nihil certè hoc in loco percunctando accepi de riuis illis (*Vipseis* vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum scripsit Gualterus Heminburgensis. Habe tamen quod de illis scribit Guilielmus Newbrigensis qui eo loci natus. *Famosæ illæ aquæ, quas vulgò* Vipseys *vocant, numerosa scaturigine è terra prosiliunt, non quidem iugiter, sed annis interpositis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cùm siccantur signum bonum est. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.* Reducto deinde littore puluinus in mare tanquam lingula exerta procurrit, cuiusmodi veteres Angli *File* dixerunt, vnde viculo nomen *Filey*: interiùsq; *Flixton* cernitur vbi Athelstani tempore Hospitale conditum erat *ad defensionem* (hæc sunt verba ex Regijs Archiuis) *populi transeuntis à lupis, ne deuorarentur*. Vnde constat illa ætate lupos in hoc tractu grassatos fuisse, qui iam in Anglia nusquam comparent, ne in ipsis versus Scotiam limitibus, cùm sint tamen in Scotia frequentissimi.

Constable de Flamborough.

Vipseis aqua.

Lupi.

Hanc Holdernessiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Buerer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno sustulisset, fugaq; saluti consuluisset, successorem habuit Stephanum Odonis filium, Albæmarlæ in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quia sibi è sorore vterina nepos erat, vt scribunt, Comitem Albæmarlæ dixit, eiusque posteri in Anglia (licet Albemarlia fuerit locus in Normannia) titulum retinuerunt. Huic successit filius Guilielmus cognomento Crassus. Eius vnica filia Hawisia tribus maritis ordine enupta fuit Guilielmo scilicet de *Magna villa* Essexiæ Comiti, Baldwino Betonio, & Guilielmo Fortio, siue de *Fortibus*, è quo solo prolem suscepit Guilielmum, quem sequutus est Guilielmus filius. Cuius vnica filia Auelina Edmundo * *Gibboso* Lancastrensi Comiti in matrimonium data, sine prole obijt. Atque vt in libro Monasterij de *Meaux* habetur. *Sic ob defectum hæredum Comitatus Albemarlæ & Honor de Holdernesse seisiti fuerunt in manus Regis.* Insequentibus tamen seculis Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albemarlæ Ducem, patre eius superstite, creauit Rex Richardus

Comites Albemarliæ & Holdernessiæ. Genealogia antiqua.

* Crouchbacke.

I I. Henricus item I I I I. Thomam filium Clarentiæ Ducem, & Albemarlæ Comitem fecit, quem titulum Richardo de *Bello-campo* Warwici Comiti in honoris accessionem Henricus Sextus posteà adiunxit.

Vix duobus pass. millibus supra *Flamburgi* promontorium pars borealis huius regionis, siue **Northriding** incipit, quæ cęteris partibus prætenta, à mari auspicata longissimo tractu, sed minùs lato per L X. mill. pass. ad Westmorlandiam in occasum protenditur, hinc Deruentione, & aliquandiu *Vro* fl. illinc continuo *Tesis* decursu, quo à Dunelmensi Episcopatu ad Boream seiungitur, comprehensa. Nec incommodè hæc regio in tres partes distribui possit, **Blackamore**, **Northallertonshire**, & **Richmondshire**. Northriding.

Quæ ad ortum & mare vergit **Blackamore**, & **Cliueland**, hoc est terra nigra, montana, & cliuosa dicitur, cautibus enim, montibus, & syluis passim exasperatur. Oram maritimam *Scarborough* castrum celeberrimum illustrat, Sceaрburg, id est *Burgus in prærupta rupe*, olim dictum. Cuius descriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigensis historia. *Rupes stupendæ altitudinis, & amplitudinis præruptis ferè ex omni parte scopulis inaccessa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam angustijs, quas aperit ad occidentem, habens in summo planitiem speciosam, herbidam, & spatiosam, tanquam sexaginta iugerum, vel eò ampliùs, fonticulum quoque aquæ viuæ ex saxo profluentem. In ipsis autem faucibus ad quas sine labore non ascenditur, turris regia sita est, & sub ijsdem faucibus vrbis initium est in Austrum & Aquilonem vtrumque latus spargentis, frontem verò ad occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe castelli munitur, porrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Crassus ille Albemarlæ & Holdernessiæ Comes) castro construendo idoneum contemplatus, sumptuoso opere naturam iuuans, totam rupis planitiem muro complexus est, & turrem in faucium angustijs fabricauit, quæ processu temporis collapsa, arcem magnam & præclaram Henricus Secundus ibidem ædificari præcepit.* Cum ille iam Angliæ proceres qui in soluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium accîderant, inprimis verò Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu solus regnauerat, & hunc locum quasi sui iuris occupârat, in ordinem redegisset. De proiectissima Thomæ Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret ausis, hoc castrum, regnante Maria, ex improuiso cæpit, biduúmque tenuit, Scarborough castle.

nihil

Synodo his de rebus anno 664. habita in monasterio suo, quod
hoc in loco posuerat, & cui ipsa prima præfuit. Cuius etiam san-
ctitati adscribitur (ad vim tamen soli abditam alij referunt) quòd *Anseres decidentes.*
anseres illi immansueti qui hiberno tempore se conferunt grega-
tim ad lacus, & fluuios in australibus partibus non congelatos,
dum super quosdam adiacentes hic agros transuolant in terram
non sine summa omnium admiratione subitò decidunt, Quod
non retulissem nisi à plurimis fide dignis accepissem. Edelfleda
Oswini regis filia amplissimis redditibus hoc posteà adauxit, vbi
& patri iusta soluit. Sed demùm Danicæ deprædationis tempe-
stas omninò euertit, & quamuis Serlo Percius instauràrit, cùm
statim à Normannorum aduentu eidem præficeretur: nunc ta-
men antiquæ dignitatis vix tenue præ se fert vestigium. In pro-
ximo, prærupto in colle inter duos tamen colles æditiores ad
mare Wadæ Ducis Saxonici castrum fuisse ferunt, qui in illa *Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert.*
confusa Nordanhumbrorum anarchia, & regulorum laniena, ini-
ta cum Etheredi regis percussoribus societate, Ardulphum re-
gem aperto Marte ad *Whalley* in agro Lancastrensi lacessiuit, sed 798
fortuna adeò aduersa vt suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret,
posteàque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hìc in
colle inter duo saxa solida septem plùs minùs pedes alta tumu- Wades graue.
latur, quæ cùm vndecem pedibus distarent illum gigantea fuisse
mole non dubitant affirmare. Eodem in loco longo post tem-
pore castrum posuit Petrus de *Malo-lacu*, quòd quasi gratia,
venustatéque plenum esset *Moult-grace* Gallicè nominauit (vt Moulgraue castle.
in historia Mealsensi legimus) sed cùm circumuicinis grauissi-
mum esset iugum; populus penes quem vsus loquendi, mutata
literula *Moultgraue* dixerunt, quo nomine licet nominis ratio
minus sit nota, omnibus innotescit. Petrus hìc de *Malo-lacu* vul- *Barones de Malo-lacu.*
gò *Mauley* dictus, vt in hoc curiosis satisfaciam; è Pictonibus
Galliæ oriundus Roberti de *Turnham* vnicam filiam regnante
Richardo primo in matrimonium duxit, cuius iure offertissimam
hìc adijt hæreditatem, cui septem Petri Domini de *Malo-lacu*
suo ordine successerunt, qui pro insignibus areola nigra transuer-
sa, siue *Benda*, in aureo clypeo vsi sunt, verùm cum septimus sine
sobole fatis concessisset, per eius sorores hæreditas inter eque-
stres familias Saluainorum & Bigotorum partita erat.

Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum est Succi-
num nigrum, siue *Geate*. Gagatem aliqui esse existimant, quem Geate.
inter rariores lapides, gemmásque habuerunt veteres. Enascitur *Gagates.*

verò inter cautes vbi rimis dehiscunt, & priusquàm expoliatur, colore est subrufo, & æruginoso, expolitum autem verè est, vt inquit Solinus, nigro-gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dionysio.

Alij sunt, qui carbonem nostrum fossilem Gagatem esse credunt.

Præfulget nigro splendore Gagates.
Hic lapis ardescens austro perfusus aquarum,
Ast oleo perdens flammas, mirabile visu
Attritus rapit hic teneras seu succina frondes.

Et Marbodæus in suo de Gemmis libello,

Nascitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,
Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,
Lucidus & niger est, leuis & leuissimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, restinguitur vnctus oliuo.

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimúsque lapis, si colorem requiras, nigro-gemmeus, si qualitatem nullius ferè ponderis, si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur, si potestatem, attritu calfactus applicita detinet.*

Clineland.

A Whitby recedunt in occasum littora, quibus adiacet *Clineland*, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos Cliffes nostra lingua vocamus,) Montes enim hîc passim latera trahunt, & vbique satis est cliuosa. In littore autem *Kilton* castrum viuario inclusum sedet, olim inclitæ familiæ Thwengorum, quorum patrimonium ad Barones de *Lumley*, Hiltonium, & Daubeneium descendit: huicque ferè contiguum *Skelton* castrum adsidet antiquæ familiæ Baronum de *Bruis*, qui originem trahunt à Roberto *Bruis* Normanno, Ille duos habuit filios Adam Dominum de *Skelton*, & Robertum Dominum *Vallis Anandiæ* in Scotia, à quo stirps regia Scotorum, Petrus verò *Bruis* quintus Dominus de *Skelton* sine sobole obijt, & sorores hæredes reliquit. Agnetem nuptam Waltero de *Falconberg*, Luciam Marmaduco de *Thweng* à quo Baro de *Lumley*, Margaretam Roberto de *Roos*, & Laderinam Ioanni de *Bella-aqua* viris eo seculo magni honoris & existimationis: posteri Walteri de *Falconberg* diu floruerunt, tandem verò per fœminam possessiones ad Gulielmum Neuillum descenderunt, quem bellica virtus illustrauit, & Rex Edwardus IIII. Comitis Cantij titulo ornauit, Filiæ autem eius I. *Coigniers*, N. *Bedbowing*, & R. *Strangwayes* datæ fuerunt in matrimonium.

Kilton. Skelton. Bruis de Skelton. Barones Falconberg.

Danby.

Danby paulò inferiùs ad Meridiem sedet quod à *Bruis* etiam

per

per Thwengos ad Barones Latimeros deuenit, à quorum hærede nati fuerunt Willoughbæi Domini *Broke*. Verùm hoc *Danby* cum alijs possessionibus Neuillis diuenditum, è quibus Georgius Neuill ab Henrico VI. ad Parlamenta nomine Domini *Latimer* inter Barones euocatus fuit, in cuius sobole ad nostra vsque tempora permansit hæc dignitas. Nihil aliud est quod hîc adnotem, nisi Baronem de *Meinell* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, & pro ijsdem *Coignieros*, & *Strangwaies* & alios qui ab ijs prognati sunt, ad obsequia, & seruitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Cúmque ex Prærogatiua, *Rex Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per seruitium militare, de quibus ipsi tenētes fuerint seisiti in dominico suo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiusmodi seruitium, dum tamen ipsi tenuerint de Rege aliquod tenementum, ab antiquo de Corona, vsque ad legitimam ætatem hæredis*: Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiscopi Cantuariensis, & Episcopi Dunelmensis, *ita vt habeant huiusmodi terrarum custodiam, licet alibi tenuerint de Rege*. Barones Latimer. Historia Cantuariensis. Prærogatiua Reg. 17. Ed. 2. Wardship.

Magis ad occasum *Gisburge* vbi olim monasterium à R. Bruis circa annum 1119. fundatum, quod Gualterum de *Hemingford* historicum non ineruditum produxit, & *Stokesley* emporiolum quod ad inclitam familiam de *Eure* iam diu spectauit, nec procul hinc abest *Yarum* ad *Tesam* flumen sub quibus *Wharlton* castrum familiæ de *Meineill* quod cum vetustate iam colluctatur, & *Harlsey* castrum familiæ de *Hothom* longo tempore (vt legi) hæredium conspiciuntur. Gisburg. Stokesley. Wharlton. Harlsey.

Interiùs inter montes de *Blackamore*, præter vagos riuulos & rapidos torrentes, qui passim conualles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi *Pickering* Lancastrensis patrimonij oppidum non paruum colli adfixum & veteri castello munitum, ad quod plurimi circumsiti viculi spectant, vndè vulgò **Pickering Lith**, *Libertas de Pickering, & Forresta de Pickering*) quam Edmundo filio iuniori Lancastriæ Comiti Rex Henricus III. elargitus est) regio adiacens denominatur. In qua ad Derwentionem *Atton* sita est, quæ nomen fecit præclaræ Equitum familiæ de *Atton* à Dominis de *Vescy* oriundæ, cuius hæreditas per filias inter Edwardum de *S. Iohn*, *Eueros*, & *Coignieros* partita fuit. Ab Edwardo autem *S. Iohn* per filiam ad Henr. *Bromflet* magna portio deuenit. Qui quidem Henricus vocatus est ad Comitia Parlamentaria Blackamore. Pickering. Atton. 27 H. 6.

Bromflet *Dominus* Vefcy. mentaria his conceptis verbis quæ non alibi in Parlamentarijs fubmonitionibus occurrũt. *Volumus & vos & heredes veſtros maſculos de corpore veſtro legitimè exeũtes Barones de Veſcy exiſtere*. Poſteà per filiã titulus ille ad Cliffordos tranſiuit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, iuxta *Dow* rapidum fluuiolum *Kirkby-moreſide* non poſtremæ ſortis mercatus quondam Eſtoteuillorum poſſeſſio collibus adiacet, vnde nomen impoſitum.

Kirk-by Moreſide.

Rhidale.

Poſt hæc ad ſolem occidentem *Rhidall* ſubſternitur, vallis læta, amœna, fœcunda, viginti tribus parochialibus eccleſijs ornata, quam *Rhie* fluuius interſecat: *Locus*, vt inquit Newbrigenſis, *vaſtæ ſolitudinis, & horroris*, priuſquam Gualterus *Eſpec* Cluniacenſibus monachis conceſſerat, & cœnobium fundârat. In hac *Elmeſley* ſedet, quod *Ulmetum* (ſi non mihi impono) Beda vocat, vbi Robertus ille de *Roſs* dictus *Furſan* caſtrum conſtruxit, iuxta quod *Recall* fl. ſe ſub terram condit. Inferiùs ipſi flumini *Riton* adſidet, antiquæ familiæ *Percibaiorum* qui *Percyes* vulgò vocantur, antiqua poſſeſſio. Indè *Rhius* multorum torrentum aquas ſecum in Derwentionem euoluit, qui irrigat hac in valle Malton forum frumento, equis, piſcibus, & inſtrumentis ruſticis celebratum, vbi veteris caſtri radices viſuntur, quod olim (vt accepi) ad Veſcios, ampliſſimos in his partibus Barones ſpectauit. Horum ſtemma (vt ex Archiuis regijs conſtat) à Guilielmo *Tyſon* deducitur, qui Dominus *Maltonæ* & *Alnewici* in Northumbria in prælio apud *Haſtings* contra Normannos cecidit, Vnica eius filia data fuit in matrimonium Iuoni de *Veſcy* Normanno qui filiam item vnicam reliquit Beatricem, quacum Euſtachius filius Ioannis Monoculi nuptias contraxit, qui religioſas ædes regnante Stephano apud *Malton* & *Watton* poſuit. Eius enim vxor ſecunda Domina fuit de *Watton* filia Guilielmi Conſtabularij Ceſtriæ. Euſtachij ex Beatrice filius Guilielmus è materno vtero cæſus *Veſcy* nomen ſibi aſſumpſit & inſignia videlicet Crucem argenteam in rubeo ſcuto. Hic è B. filia Roberti *Eſtoteuill* de *Knareſburg* duos progenuit filios Euſtachium de *Veſcy*, qui Margaretam filiam Guilielmi Regis Scotorum in vxorem accepit, & Guarinum de *Veſcy* Dominum de *Knapton*. Euſtachius pater erat Guilielmi qui Ioannem ſine prole defunctum, & Guilielmum rebus in Hibernia geſtis clarum progenuit, qui inſignia familiæ in auream parmam cum nigra Cruce commutarunt. Guilielmus verò, cùm legitimus filius Ioannes in bello Wallico obijſſet, Regi Edwardo nonnullas in Hibernia conceſſit terras, vt filius illegitimus Guil. de *Kildare* dictus

Malton.

Barones Veſcy.

Veſciorum inſignia. Matth. Paris *MS.*

Lib. Dunelm.

dictus paternam hæreditatem adiret, hæredemque instituit fiduciarium in vsum filij Anthonium Bec Episcopum Dunelmensem sed parùm fidum, de *Alnewic*, *Eltham* in Cantio, & alijs terris. Filius autem hic illegitimus prælio Sterlingensi in Scotia occubuit. Recidítque titulus tandem ad Attonorum prosapiam cùm Guarini *Vescy* vnica filia Margareta enupta esset Gilberto de *Atton*. Sed de his satis superque paulò antè iam dictum.

Post hanc vallem *Neuburgus* cui Guilielmum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem debemus: nunc habitatio est familiæ claræ de *Bellasise* ex Episcopatu Dunelmensi oriundæ, & *Bellelanda* vulgò *Biland*, duo celeberrima monasteria floruerunt, quę Rogerus Moubraius posuit, & dotauit. Moubraiorum horum familia si qua alia potens, nobilis, & opulenta fuit, & latifundia amplissima cum castellis *Slingesby*, *Thresk*, alijsque in hoc tractu possedit. Originem huius prosapiæ si quæris, vno verbo expediam. Cùm Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes & R. de * *Grandebeofe*, ob perfidiam omnibus possessionibns exuti essent, Rex Henricus primus Nigello de *Albenye* ex eadem familia qua Albeneij Arondelliæ Comites, viro summo loco inter Normannos nato, qui Guilielmo Rufo ab arcu erat, maximam earum partem contulit adeòq; ditauit vt in Anglia C X L. in Normannia C X X. *feoda militaria* teneret. Iussit etiam vt Rogerus eius filius *Mowbraij* nomen assumeret, à quo Moubraij illi Nottinghamiæ Comites, & Norfolciæ Duces sunt procreati. Ad hos etiam Mowbraios *Gilling* castrum adiacens olim spectauit, nunc verò ad familiam illam antiquam & claram quæ à pulchro capillitio *Fairfax* i. *Pulchricoma* nomen accepit, *Fax* enim priscis Anglis crines vel capillos denotat, vnde illi Cometam, siue stellam crinitam *Faxed starre*, vt locum de quo antè dixi, *Haly-fax* à sacris crinibus vocârunt.

Newborrow. Biland. *Moubraiorum familia.* * *Albi de* Fronte bouis *vocatur.* * *Reg Monast. de Fontibus.* * Gilling castle. Fair-fax. Fax. Faxed starre.

Deinde ad Austrum *Calaterium nemus*, vulgò The Forest of Galtres subiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginosa planitie madescens: hodie equorum solenni cursu in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat, & quantis depositis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore *Creac* cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S. Cuthberto elargitus est, per quem ad Dunel. ecclesiam deuenit. Vix quarto hinc milliari *Sherryhutton*

The Forest of Galtres. *Equorum decursus solennis.* Creac. Sherryhutton.

summæ elegantiæ castrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho *Nevil* primo Westmorlandiæ Comite restauratum, inter nemuscula amœnissimè sedet, Cui vicinum est *Hinderskell* castellum constructum à Baronibus de *Greystock*, alijs à fontium ebullientium multitudine *Hunderdskell* dictum.

Hinderskel.

Post montes ad occasum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò se explicat, Aluertonshire, vulgò Northallerton regiuncula *Wisko* fluuiolo irrigata iacet, nomine a Northaluerton oppido sumpto, olim Ealp-ertun quod nihil est nisi platea longior: sed nundinis boarijs festo S. Bartholmæi, omnium quæ hactenus vidi, frequentissimum. Guilielmus Rufus rex hoc ecclesiæ Dunelmensi cum agro adiacenti donauit, cuius episcopis plurimum debet. Castrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmensem sedem vi occupauit, construxit, nepotique suo concessit, quod nunc quodammodo disparuit, & qui subsequuti sunt episcopi, immunitates quasdam indulserunt. Libro enim Dunelmensi legitur, *quòd Hugo de Puteaco Dunelmensis episcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter castra adulterina, quæ tunc sparsim per Angliam destrui videbantur, hoc solum priuilegium integritatis obtineret, quod rex tamen posteà mandauit euerti, & solo funditus æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo *de Standardo* dicunt, factum in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè solitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta suorum strage in fugam coniectus erat, vt tum demum iustæ iræ parentatum existimârint nostri. Verè enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Episcopus dum Anglos oratione ante prælium acuerit, dixit: *Multitudo disciplinæ insolens ipsa sibi est impedimento, in prosperis ad iniuriam, in aduersis ad fugam.* De *Standardo* hoc prælium dictum est, quod Angli circa vexillum, siue *Standardum* conglobati primum Scotorum impetum exceperint, sustinuerint, eosq; demùm profligauerint. *Standardum* autem hoc erat, vt in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis [illegible] in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cuius summo [illegible] minebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum a[illegible]rat summæ expeditionis, & quasi sacra-ara existimabatur, p[illegible] idem quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam nisi [illegible]ma rerum ageretur, educi licuit.

North-Aluertonshire.

Cap. 126.

1137

Bellum de Standard.

Houedenus.

Carrocium.

Thresk.

In hac etiam regiuncula, Thresk, vulgo Thrusk memor[illegible] est, quod olim munitissimum habuit castrum, [illegible] Mowbraius seditionis signum sustulit, & Scotorum re[illegible] ad

patriæ

patriæ incendium euocauit, cum Henricus II. consilio parùm sano sibi quodammodo sepulchrum effodisset, filium æquata potestate regem designando. Sed hæc seditio sanguine demum erat restincta, & hoc castrum funditùs euersum adeo vt præter vallum nihil castri ibi viderim. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hic exarsit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauissimè ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, siue Collectores abegissent, protinus, vt fœlix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremōdo duce, arma in patriam, & principem induunt, verùm paucos post dies pœnas Reipublicæ graues, & iustas persoluerunt. Hic in proximo sunt *Soureby* & *Brakenbak*, vetustæ sanè & præclaræ familiæ de *Lascelles*, & magis ad Austrum *Sezay* quondam Darellorum, posteà Dawniorum qui equestri dignitate diu floruerunt. *Comes Northumbriæ à sed. tiosis interfectus.* *Lascelles.*

Eboracensis prouinciæ, (post Edricum Saxonem, Guilielmum Mallet, & Estoteuillum vnum & alterum è stirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici *Leonis* Ducis Bauariæ & Saxoniæ è Matilde filia Henrici secundi regis Angliæ, qui posteà Imperator Augustus salutatus & Otho quartus appellatus. A cuius fratre Guilielmo altero Matildis filio oriundi sunt Duces Brunsuicenses & Lunæburgenses in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, iisdem insignibus, quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis siue Leonibus aureis in clypeo rubro vtuntur. Longo post tempore, Edmundum *Langley* Edw. Tertij filium Eboraci Ducem instituit Richardus secundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracensis prælio ad *Agincourt* cecidit; secundò genitus Richardus Cantabrigiæ Comes capite truncatus Richardum Eboraci Ducem suscepit, cui maternus splendor tantos spiritus extulit, vt regni spe inflatus exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, quo ipse occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico sexto, regnum tanquam hæreditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, secundóque suo filio Ducatum Eboracensem contulit, vti Henricus septimus filio suo iuniori, qui posteà Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus. *Eboracenses Comites, & Duces.* *Houedenus.* *Duces Brunswici.*

Numerantur in hoc Comitatu Paræciæ 459. quibus subsunt plurimæ capellæ etiam magnis paræcijs incolarum multitudine adæquandæ.

Richmondshire.

HVius agri pars reliqua, quæ Solstitialem occasum spectat, & latè patet, **Richmondshire**, siue *Richmountshire* vocatur, nomine facto à castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum qui priùs Edwini Angli erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Guilielmus cognomine Bastardus Rex Angliæ do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eborashira, cum feodis militum, & alijs libertatibus, & consuetudinibus, ita liberè, & honorificè, sicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione coram ciuitate Eboraci.*

Incisis rupibus, & montosa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa sunt alicubi satis herbida, radices, conuallésque non omnino infrugiferæ. Montes verò ipsi plumbo, carbone fossili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim quarti Charta, mentio habetur de minera siue fodina cupri, iuxta ipsam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, nescio an difficiliori euectione deterrita, minùs penetrauit.

Æs, Plumbum, & Carbo fossilis.

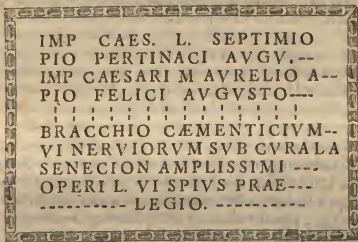
Cochleæ lapideæ.

Quòd in eorum autem summitatibus, vt etiam alibi lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, si non sint naturæ miracula: refusi in omnem terram sub Noë diluuij certa esse indicia, cum Orosio Christiano historico iudicabo. Sic enim ille scribit: *Refuso sub Noe in omnem terram mari, immissóq; diluuio, cùm toto orbe contecto, vnum spatium cæli esset ac pelagi: deletum fuisse vniuersum genus humanum paucis in arca fidei suæ merito ad substituendam originem reseruatis, euidentissimè veracissimi scriptores docent. Fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui præterita quidem tempora, ipsumq; auctorem temporum nescientes, tamen ex indicio & coniectura lapidum quos in remotis montibus conchis & ostreis, scabros, etiam sæpe cauatos aquis visere solemus, conijciendo*

iciendo didicerunt.

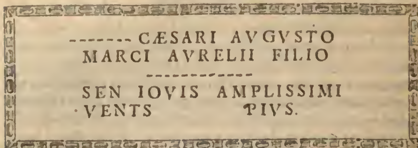
Proximè Lancastrenses, inter montes adeò vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, vt quosdam riuulos hàc reptantes, *Hellbecks*, quasi riuulos infernales siue Stygios dixerint finitimi. Securáque sunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui hîc visuntur magnitudine sua, & ramosis cornibus spectatissimi. Helbecks.

Vrus flu. iam sæpè dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem *Wentsedale* gregibus satis repletam plumbíque alicubi feracem, mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluuiolo *Baint* augetur, qui è stagno *Semar* magno cum murmure euoluitur. Ad ipsos verò confluentes vbi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primùm *Vrus* calcatur, *Baintbrig* vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cuius & reliquiæ hodie supersunt. In colle enim quem à Burgo *Burgh* nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetustatis argumenta, nuper vidimus hoc fragmentum antiquæ inscriptionis pulcherrimo charactere, cum Victoria alata, Wentsedale. Bracchium.

IMP CAES. L. SEPTIMIO
PIO PERTINACI AVGV.--
IMP CAESARI M AVRELIO A--
PIO FELICI AVGVSTO---
BRACCHIO CÆMENTICIVM--
VI NERVIORVM SVB CVRA L A
SENECION AMPLISSIMI ---
OPERI L. VI SPIVS PRAE---
---------- LEGIO. ----------

Hinc conijcere licet munimentum illud ad *Burgh* BRACCHIVM olim fuisse dictum, quod anteà cespititium fuerat, tunc cæmentitio opere fuisse constructum, & Cohortem sextam Neruiorum ibi in præsidio egisse, qui sua etiam æstiua habuisse videantur in ædito illo colle vallato proximo quem nunc *Ethel-bury* vocant. Nec ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. statua, qui vti habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur, Commodi Imp. statua.

nabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluiſſent. Tunc poſita hæc ſtatua videatur, cùm ille immodicus ſui æſtimator eò veſaniæ proceſſerit, vt Herculem Romanum Iouis filium ſe dici iuſſerit. Eſt enim Herculis habitu efformata, & dextra claua armata, cui ſuberat, vt accepi, hæc mutila, & lacunis interrupta inſcriptio,

Nappa. Extabat hæc in *Nappa* ædibus turritis, & præcipua ſede Medcalforum, quæ numeroſiſſima totius Angliæ familia his temporibus cenſetur. *Medcalforum numeroſa familia.* Chriſtophorum etenim *Medcalf* virum equeſtris dignitatis, & familiæ huius primum, trecentis equitibus eiuſdem familiæ, & cognominis eodem amictu ſtipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper eſſet, Iuſticiarios Aſſiſarum excepiſſe, Eboracúmque deduxiſſe accepimus. Hinc citus defertur *Vrus*, cammaris fluuiatilibus abundans ex quo C. Medcalfus noſtra memoria id genus piſcium ex auſtrali Angliæ parte huc detulerit: * Crey fiſhes. & inter duas rupes, vnde *Aiiſcarre* loco nomen, præceps voluendo deuehitur, non longè à *Bolton* Baronum de *Scrope* antiqua Bolton caſtle. *Barones le* Scrope ſede, & caſtro magnifico quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius ſub Richardo ſecundo maximis impenſis conſtruxit. Iamque in Orientem ſolem ſe agens, *Midelham* Midleham oppidum adit, cuius *honorem*, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori * Rinebaldo con- **Ribaldus alij.* tulit, cum omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad *Gilpatrick* Danum ſpectârunt. *Domini de* Midleham. Huius è filio Radulpho nepos, Robertus *Fitz-Ralph* dictus *Wentſedale* etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad *Midleham* caſtrum firmiſſimum excitauit. * Ranulphus eius filius monaſteriolum Canonicis ad *Couerham*, *Corbam* nunc contractè dicunt, in *Genealogia antiqua.* Couerham. *Couerdale* poſuit, eiuſq; filius Radulphus ſuſcepit Mariam filiam quæ Roberto Domino *Neuill* enupta, in Neuillorum familiam hanc

hanc hæreditatem amplissimam quasi dotale patrimonium suis nuptijs transtulit. Qui quidem Robertus *Nevill* cùm numerosam prolem ex vxore suscepisset ignotus in adulterio deprehensus, ementulatus erat, vnde breui vi doloris expirauit. *

Vrus deinde, postquam paucula permensus fuerit milliaria, *Ieruis* siue *Ioruallense* monasterium nunc in ruinas redactum, posteà *Masham* respergit, quæ fuit Scroporum de *Masham*, qui vt è stirpe Scroporum de *Bolton* progerminarunt, ita denuò in eandem coniugio insiti fuerunt. Ad alteram autem fluminis ripam, sed magis introrsum *Snath* sedet Baronum de *Latimer* primaria habitatio, qui clarorum natalium ortum duxerunt à Georgio *Nevill* filio minori Radulphi *Nevill* primi Comitis Westmorlandiæ, qui hunc titulum honorarium ab Henrico Rege eius nominis sexto accepit, cùm antiquior *Latimerorum* familia in fœmina desijsset; perpetuáque successione ad nostra vsque tempora floruerũt. Cum mascula prole postremi Baronis deficiente, lautissima hæreditas inter quatuor sorores erat diuisa, quæ in *Perciorum*, *Ceciliorum*, *D'auersorum*, & *Cornwallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos præteruehitur *Vrus* præter *Tanfeld* habitationem olim *Gerneganorum* equitum auratorum, à quibus ad Marmionos descendit, quorum vltimus Amiciam hæredem reliquit vxorem secundam Ioannis Domini *Grey* de *Rotherfeld*, cuius duo liberi adsumpto nomine *Marmion* matri successerunt, altérque vnicam filiam & hæredem reliquit Elizabetham coniugem Henrici *Fitzhugh* Baronis incliti.

Masham. Snath. *Barones Latimer.* Tanfeld. *Marmion.* *Inq.6.H.6.*

Swalam deinde à celeritate (vt author est Th. Spottus) sic dictum magno aquarum assultu influentem accipit *Vrus*, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mille pass. supra *Vri* fontes in ortum procurrit: admodum sacer antiquis Anglis quòd in eo, vno die cùm Angli primùm Christo initiarentur, plusquã decem nullia virorum præter fœminas, & paruulos à Paulino vitali baptismo festiua lætitia fuerunt regenerati. Deuehitur hic *Swala* primùm per *Marrick* vbi cænobium ab *Askis* qui magni olim fuerunt nominis, extructum, & *Mask* plumbi feracem, valle satis patenti, quæ inde *Swaldale* nominatur, satis illa quidem graminosa, sed syluis indiga. Inde Richmondiam, vulgò *Richmond*, primariam regionis vrbem exiguo mœnium circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes cùm *Gilling* villæ, siue *Manerio*

Swale fl. *Sacer.* * *Vide pag. 105.* Marricke. Richmond. Gilling.

suo

ſuo proximo minùs confideret contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate ſpoliârunt, condidit, hoc nomine quaſi *Diuitem Montem* ornauit, mœnibus & caſtro præmuniuit, quod rupi impoſitum ex alto Swalam vaſto cum murmure inter ſaxa ruentem potiùs quàm fluentem deſpicit. Erat enim villa illa *Gilling* religione magis ſancta, quàm munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda *Getbling* vocauit) Oſwius Nordanhumbrorum Rex hoſpitis inſidijs interfectus fuerat, cuius ad cædem expiandam ædificatum erat monaſterium, quod in ſummo honore eſt à maioribus noſtris habitum. Magis ad Septentrionem *Rauenſwatb* caſtrum ſatis magno, ſed ruente mœnium ambitu ſe oſtendit, quod Barones ſuos *Fitz-Hugh* dictos ex antiqua Anglorum ſtirpe habuit, qui loci Domini fuerunt ante Normannorum victoriam, & claruerunt vſque ad Henrici VII. tempora magnis poſſeſſionibus ex nuptijs cum hæredibus familiarum illuſtrium de *Furneaux*, & *Marmion* locupletati, quæ ad *Fienes* Dominos *D'acre* in Auſtro, & *Parros* per fœminas tandem deuenerunt.

Rauenſwath.

Barones Fitz-Hugh.

Tribus infra Richmondiam mill. paſſ. *Swala* vetuſtam illam vrbem præterfluit, quam Ptolemæus, & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditũ exiſtimo, cùm Catarracta iuxtà ſit, ſed propiùs Richmondiam. Vbi occurſantibus ſcopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* iuxta *Catarractam* diceret, ſi ibi non eſſet fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuiſſe, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœleſtis obſeruatio facta fuerit: nam & Magnæ Conſtructionis libr. 2. cap. 6. Parallelum quartum & vigeſſimum per Britanniæ Catarractonium deſcribit, diſtatq́; ab Æquatore partibus LVII. facit, at in Geographicis longiſſimum diem horis XVIII. Æquinoctialibus definit, vt iuxta ſuum ipſius ὑπόδειγμα LVIII. partib. diſtet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil niſi nomen habet*. Viculus enim eſt pertenuis, *Catarrick*, & *Catarrickbridge* dictus, notus & ſuo ad prætoriam illam Romanorum viam ſitu, quæ hîc flumen tranſit, & rudetis inde diſperſis, quæ nonnullam vetuſtatis faciem præ ſe ferunt, præſertim ad *Kettercikswart*, & *Burghale*, quæ ſunt à ponte paulò remotiora, & magis ad ortum proximè flumen, vbi magnam molem quatuor quaſi propugnaculis in magnam altitudinem maximo labore aggeſtam contem-

Caturactonium. Catarricke.

Catarrickbridge.

contemplati sumus. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruisse videtur, (licèt Beda vicum vbique vocet,) donec anno salutis DCCLXIX. ab Eanredo, siue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum conuulsit, incensa deflagrauit. Sed & ille statim miserè incendio perijt, & Catarractonium è cineribus emicuit, Septuagesimo enim septimo pòst anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hîc celebrauit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swala* suas ducit aquas non ita procul ab *Hornby* familiæ de *S. Quintino* castro, quod ad *Cognieros* posteà deuenit, prætérq; læta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium riuulum influentem, quæ Regis Edwardi Primi temporibus suum Brianum Baronem *Fitz-Alan* antiqua nobilitate florentem iactat, vtique à Ducibus Britanniæ & Richmondiæ Comitibus ortum, verùm deficientibus masculis hæreditas ad *Stapletonos*, & *Greios* de *Rotherfeld* per filias delata fuit. Hornby. Bedall.

Iam *Swala* Richmondiæ agro relicto, propiùs ad *Ousam*, siue *Vrum* accedit, vbi *Topcliffe* Perciorum primariam sedem inuisit, Taoencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Vilisaxoni Edmundi fratri, anno reparatæ salutis 949. iureiurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos verò fluminum confluentes *Mitton* sedet villula parua, sed non parua cæde signata. Scoti enim anno 1319. cùm pestis Angliam ferè exhausisset, huc vsque populabundi progressi, non exiguam sacrificulorum nostrorum & rusticorum manum, quam Eborac. Archiepiscopus sub signis eduxerat, facilè profligârunt. Topcliffe. Mitton.

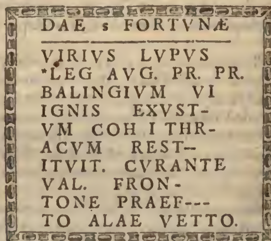
Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LAVATRAS quæ & LEVATRES oppidum statuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum sub suo præfecto excubias egisse meminit Notitiarum Liber. Iuxta *Bowes*, siue *Bough* viculum ad ipsam Prætoriam viam fuisse distantia credi postulat. Has quasi formicæ semitas diu quæsiui necdum certè inueni. Ruinæ sanè & expressa vrbis antiquæ vestigia inter *Caldwell* & *Aldburgh* (quod nomen *Vetustum Burgum* patria lingua denotat) quodammodò persuadent ibi LEVATRAS extitisse, refragratur autem distantia apud Antoninum. Quocunque nomine olim hoc innotuit, Leuatra. Bowes. Aldburg.

vrbs

vrbs ex magnis ruinis magna fuisse videatur, atque iuxtà per *Stanwig* viculum fossa antiqua per VIII. plus minùs milliaria perducta inter Tesim & Swalam flumina hodie conspicitur. Sed ad distantiam quam à Caturactonio statuit Antoninus scilicet, ad XVI. milliare in Tesim euoluitur prope Bainardi castrum ab occasu riuulus qui *Lauar* hodie nonnullis dicitur, noménque impertijt viculo *Lauertington*, vbi loci LAVATRAS illas fuisse suspicor, eóque magis quod viculus adsidet, *Stratford* à strata siue via publica sic dicta, vt militarem stratam per hanc duxisse facile quis existimet. Fuit tamen fateor tempus cùm Lauatras has fuisse existimauerim ad *Gretta-brige*, vel vbi nunc *Bowes* quod in antiquis chartis etiam *Bogh* scribitur. Verùm hoc munimentum Romanorum BALINGIVM dictum fuisse, Seueríque Imperatoris tempore, cùm exustum fuisset, à Virio Lupo Legato & Proprætore Britanniæ restauratum, & cohorti primæ Thracum restitutum probat hæc vetus Inscriptio hic reperta, & parieti domus obliquè infixa.

Fossa.

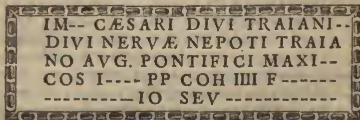
Bowes.

DAE s FORTVNÆ
VIRIVS LVPVS
*LEG AVG. PR. PR.
BALINGIVM VI
IGNIS EXVST-
VM COH I THR-
ACVM REST-
ITVIT. CVRANTE
VAL. FRON-
TONE PRAEF---
TO ALAE VETTO.

* *Legatus Augusti Proprætor.*

Ala Vettonum ex Hispania.

Et in ipsa ecclesiola in saxo antiquo quod non ita pridem pro altari fuisse videtur, legitur

IM-- CÆSARI DIVI TRAIANI--
DIVI NERVÆ NEPOTI TRAIA
NO AVG. PONTIFICI MAXI--
COS I---- PP COH IIII F------
---------IO SEV-----------

Si quæras vnde igitur hoc recentius nomen *Bowes?* dicam quod sentio, ex quo deflagrauit hoc nouum nomen ex euentu accepit. Quod enim igni exustum Britanni nostri etiamnum *Boeth* dicunt, & eodem verbo suburbia Cestriæ vltra Deuam fl. quod Anglis *Hanbridg*, Wallis siue Britannis quòd tumultu Wallico incendio absumptum fuit, *Tre-boeth*, i. *Exustum oppidulum* appellatur. Superioribus seculis spectauit hoc ad Richmondiæ Comites qui hîc suum castellum, vectigal *Thorowtoll* dictum, & furcas habuerunt. *Boeth. quid.* *Liber de feodis Richmondiæ.*

Post hoc montana illa vasta regio ventis aut pluuijs semper exposita surgit, quæ quia asperum est saxetum *Stanemore* patria lingua dicitur. Omnia enim hîc circumquaque sunt solitaria, nisi quod sit ad excipiendos itinerantes diuersorium in ipso saxeti medio, & ad ipsum Crux lapidea, nos *Rerecrosse*, Scoti *Reicrosse*, id est, *Regiam crucem* vocant, in ipso agrorum confinio. Quam quasi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem positam fuisse prodit Hector Boëtius Scotus, cùm Gulielmus primus Cumbriam ea lege Scotis permisisset, vt clientelari iure à se tenerent, & nihil quod Normanico imperio fraudi esset, molirentur. Pauloque inferiùs ad ipsam militarem Romanorum viam exiguum munimentum fuit Romanum quadrata forma quod *Maidencastle* hodie vocant. Vnde militarem Romanorum viam per anfractus ad *Caer vorran* duxisse limitanei milites mihi retulerunt. Stane-more. Rerecrosse. Maidencastle.

Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos sua tamen serie, quam possumus accuratè & perspicuè subijcemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Dux Britanniæ filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici secundi regis Angliæ qui Constantiam filiam vnicam Conani primò duxit. Arthurus filius eius à Ioanne Rege Angliæ sublatus. Guido Vicecomes Thoarensis cui Constantia secundò enupsit. Ranulphus tertius Comes Cestriæ, cui Constantia tertiò nupta. Petrus de *Dreux* siue Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciam vnicam Constantiæ filiam è Guidone Thoarensi susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* auunculus Eleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis, Ioannes de *Gaunt* Dux Lancastriæ, qui Comitatum Richmondiæ Regi patri pro alijs *Comites Richmondiæ.* 46.E.3.

terris in manus tradidit. Ioannes Dux Britanniæ Comes Montis Fortis & Richmondiæ. Ioannes Dux Britanniæ gener regis Edwardi III. Radulphus Comes Westmorlandiæ ad *terminum vitæ suæ* beneficio Henrici IIII. Ioannes Dux Bedfordiæ. Humfredus Dux Glocestriæ, Comes Richmondiæ, Edmundus frater vterinus Henrici VI. Henricus filius eius posteà Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Richardus Dux Glocestriæ, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes sed Richmondiæ Dominus appellatus. Et Henricus filius nothus Henrici Octaui Dux Richmondiæ à patre institutus.

Dux Richmondiæ.

Continentur in hoc agro Paræciæ magnæ præter sacella 104.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

Piscopatus Dunelmensis, vulgò **the Bishoprick of Durham**, siue **Duresme**, Eboracensibus ad Septentrionem confinis, in trianguli speciem efformatur, cuius apex ad Occasum coëuntibus ibi Septentrionali limite & *Tesis* fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem spectat, continuo *Tesis* decursu terminatur; alterum quod Boream intuetur, primùm breui ab apice linea ad *Derwentum* flumen, inde *Derwento* ipso, & *Tina* flu. cùm *Derwentum* admiserit, describitur. Basim verò trianguli, quæ ortum respicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauissimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi sunt nudi, syluæ satis raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, conualles autē satis graminosæ, Angliæ enim Appenninus, quem dixi, hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, siue trianguli basim, vti etiam ad latera, culturæ terra est perquàm grata, reditúsque cum agricolarum labore contendunt, pratis, pascuis, aruis distincta, oppidis passim consita, & carbone fossili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copiosa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem esse

Sea Cole.
Carbo fossilis.

esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probauit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quam bitumen calore sub terra induratum, & excoctum, Bituminis enim odorem reddit,& si aqua aspergatur, acriùs, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non sum expertus. Si verò obsidianus lapis apud nos sit, illum esse credam qui alijs Angliæ locis reperitur, & *Canole Cole* vulgò appellatur: est enim durus, splendidus, læuis, & assulatim subscissilis, accensúsque citò ardet. Sed hæc illis qui naturæ penetralia penitiùs rimantur relinquamus. *Obsidianus lapis.* Canol Cole.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti terram*, siue *patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectauit Ecclesiam, cuius Cuthbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ Ecclesiæ infantia Lindefarnensis Episcop. vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regésque nostri,& proceres,quòd tutelarem illum fuisse Diuum contra Scotos crediderint, non solùm eius corpus deuoti sæpenumerò inuiserint, quod integrum incorruptúmque durasse persuaserunt scriptores; sed etiam amplissima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogârint. Egfridus Rex magnos redditus in ipsa vrbe Eboraco, *Crecam*, quam dixi, & Luguballiam ciuitatem ipsi Cuthberto viuo dedit, vt est in historia Dunelm. Alfredus Rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordãhumbris præfecit,*postea totam terram inter* Weref. *&* Tinam (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto,& in eius ecclesia ministrantibus perpetuo possessionis iure largiti sunt, ex qua illis ne inopia laborarent, vitæ subsidia procurentur; præterea eius ecclesiam tutum profugis locum refugij constituerunt, vt quicunque, qualibet de causa ad eius corpus confugerit, pacem per triginta septem dies nulla vnquam occasione infringendam habeat.* Edwardus, Athelstanus Reges, & Cnuto, siue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modò confirmârunt, sed statim auxerunt: nec minùs Guilielmus Normannus à cuius statim tempore Comitatus Palatinus iudicatus est, Et Episcopi tanquam Comites Palatini sigillo insculpserunt militem cataphractarium phalarato equo insidentem altera manu gladium vibrantem,altera insignia Episcopatus prætendentem. Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi,adeò vt proscriptorum bona illis non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata militare in *S.Cuthberti patrimonium.* *Comitatus Palatinus.*

Scotia sub rege recusarit, Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse* **Haliwerke Folkes**, *& terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet vltra Tinam & Teisam pro rege, vel episcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcidit. Cùm enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum episcopum,& Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret, nec illi ex eius arbitrio facerent, *seisiuit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi rimata sunt multa, & libertas in multis læsa.* Iura tamen sua posteà recuperauit ecclesia, illæsaq; tenuit vsque ad Edwardum VI. cui, dissoluto Episcopatu, omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus DIVAM ELIZABETAAM de bonis Caroli *Neuilli* Comitis Westmorlandię,& aliorum in hoc agro proscriptorum, qui in patriam bellum nefariè mouerant, in ius vocauit, causámque persequutus esset, nisi authoritas Parlamentaria intercessisset,& pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adiudicasset, quòd impensis suis maximis cùm episcopum tum Episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem iam stilum promoueamus.

Tees fl. Tuesis. Flumen quod meridionalem huius agri partem vallat, Latinis *Teisis* & *Teisa*, vulgò *Tees*, Polidoro Italo, cui suæ Italiæ Athesis animo obuersabatur, sine vlla ratione *Athesis* dicitur, Ptolemæo *Τύασις*, & TVESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cùm enim TVESIN & TINAM in remotiori Britanniæ parte, vbi Scoti nunc agunt, ille statuerit: & hæc regio *Tesi* & *Tina* includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminiò huc in sua loca reuocarem, & cum bona, vti spero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina, quibus hæc nomina verè asserant. TESIS è saxeto illo **Stanemore** erumpit, raptísq; secum multis vndique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad *Eglesston* vbi monasterium C. Britanniæ & Richmondiæ Comes posuit, marmora cæduntur,

Barnard castle. primum *Bernardcastle*, id est, *Bernardi castrum* pulsat, à Bernardo *Balliolo* Ioannis Ballioli Scotorum Regis abauo constructum, & denominatum. Verùm Ioannes iste Balliolus quem Edwardus primus Scotiæ regē declarauerat, illud amisit cum alijs in Anglia

possessionibus,

possessionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore Rex Antonio Dunelmensi Episcopo infensior *hoc castrum* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abstulit, & Comiti de Warwicke contulit*, Herks, & Hertnes *Roberto Cliffordo*, Kewerston *Galfrido de Hertlpole, quæ Episcopus habuit ex foris-factura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Christopheri de Seton.* Sed paucis post annis Lodouicus de *Bellomonte* Episcopus regio Francorum sanguine natus, sed literarum, vt scribitur, omnino expers, de hoc castro, & cæteris possessionibus litem intendit, causamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere forisfacturam guerrarum infra libertates Episcopatus, vt rex habet extrà.* Iuxtà *Stretlham* cernitur vbi diù habitauit præclara & equestris familia de *Arcubus* siue *Bowes*, quæ subinde difficillimis temporibus egregiam principi & patriæ nauauit operam. Genus verò repetit à W. de *Arcubus* cui, vt legi, Alanus Niger Britanniæ & Richmondiæ Comes concessit his verbis, vt gestaret pro Armis *Scutum Britanniæ cum tribus arcubus desuper.* Stretlham. Bowes.

Non quinque hine mill. pass. abest paulò remotiùs à Tesi **Standrope**, quod & *Staintborpe*, i. *Vicus Saxeus*, dicitur, oppidulũ mercatorium, vbi collegiata erat ecclesia *Neuillorum* & opus, & tumulus. Huic contiguum est *Rabye*, quam Cnuto siue Canutus Rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, vnà cum circumuicino agro & *Stanthorpe liberè in perpetuum possidenda donauit. A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, siue de* Noua villa **Raby** *de ecclesia tenuit reddendo quatuor libras, & ceruum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cuius progenie cùm Robertus *filius Maldredi* Dominus de *Raby* filiam Galfredi *Neuill* Normanni duxisset (cuius auus Gilbertus *Neuill* Regis Guilielmi primi Admirallus perhibetur) posteri Neuillorum nomen asciuerunt, & in familiam longè numerosissimam & potentem succreuerunt, qui castrum admodum spatiosum hîc erexerunt, quod eorum prima, & præcipua erat sedes. Hæc duo *Staintborp*, & *Raby* tantùm fluuiolo separantur, qui post pauca milliaria in Thesim defertur prope *Selaby* vbi nunc sedes familiæ Brakenburiorum, & sua vetustate, & coniugijs cum hæredibus Dentoni & *Wicliffi* insignis. Raby castle. Neuillorum familia. Selaby.

Tesis inde lapsus per *Sockburne* antiquæ, & nobilis familiæ de *Cogniers* domicilium, propè *Derlington* frequens forum agitur, quod *Seir filius Vlfi* Saxo, impetrata ab Etheldredo rege venia, ecclesiæ Dunelmensi donauit, Hugóque de *Puteaco*, siue *Pudsey* Derlington.

Hell kettels. *Putei profundi.* templo,& ædificijs exornauit. In huius agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hell kettels* vocat vulgus, id est, *Inferni caldaria*, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores haustâ terræ motu tellure subsedisse credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Timmouth. Anno Domini* 1179. *in Natali domini apud* Oxenhall *in territorio de Derlington, in episcopatu Dunelmensi, eleuauit se terra in altum ad similitudinem proceræ turris, & mansit ab illâ die quasi immobilis vsque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, vt vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium vsque in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in *Tesi* ansere, quem signatum in horum maiorem experiundi gratia demiserat. Post *Derlington* nulla quæ melioris sunt notæ oppida adposita habet *Tesis*, sed viridantium camporum margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se eijcit, vnde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Nobiles Sur-Teis *dicti, i. super Tesim ad hunc olim floruerunt.*

Gretham. Littus hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm amniculo interscissum, iuxta *Gretham* vbi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus cùm accepisset loci *Manerium* dono Domini Petri de *Monte-forti.* Huic proximum est *Claxton* quod insigni in hoc tractu familiæ nomen fecit, cuius libentiùs meminerim quòd ex eadem fuerit T. Claxton venerandæ antiquitatis summus admirator. Littus inde promontoriolo solùm vno prominet vix septem supra *Tesis* ostium milliaribus, cui

Hartlepole. **Hartlepole** emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Heoрτu Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cerui insulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religiosam monasterium olim fundâsse memorat: si *Heorteu* non sit potiùs territorioli illius nomen, quod Dunelmensis liber innuit, & *Heortnesse* alibi appellat, quòd in mare longiùs procurrit. Ab hoc per xv. mill. pass. littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie nauigantibus arridet, donec V E D R AE flumini se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus peoр ⁊ & nobis *Were.* Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad occasum extrema, è duobus riuulis *Kellhop*, & *Burnhop* coalescit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen assumit, & in orientem properat per vasta ericeta, magna Episcopi viuaria, & *Witton* castellum Dominorum de *Euers*, qui antiquæ sunt

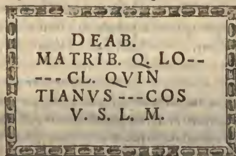
Promontorium in nostra lingua Nesse *dicitur.*

Vedra fl. Were.

Witton. *Barones de Euers sine de Eure.*

sunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à Dominis de *Clauering*, & *Warkworth* nati, & à *Vescijs* & *Attonis* Baronibus per filias oriundi bellicæ virtutis gloria clari, quod Scotia testetur. *Kettnes* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illustrauit. Inde *Vedra* post pauca milliaria *Gaunlesse* fluuiolum ab Austro admittit, vbi ad ipsos confluentes æditiori tumulo imponitur *Aukland* à quercubus (vt Græciæ *Sarron*) denominatum, quod turritas Episcopi ædes ab Antonio Becco magnificè restauratas, pulcherrimúmque pontem prætendit, quem Gualterus *Skirlaw* Episcopus, circa annum 1400. construxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yaram* Tesim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flexit, vt diutiùs hunc agrum irriget, statímq; in collis supercilio, antiquæ vrbis non morientis, sed plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus VINOVIUM, Ptolemæus BINOVIUM dixit, apud quem ita suo loco exturbatur, & alio quasi sub axe locatur, vt semper delituisset, nisi digitum intendisset Antoninus. *Binchester* nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero domicilio constat; vicinis tamen tùm rudetis, mæniumque reliquijs extantibus, tùm Romanorum nummis sæpiùs effossis notissimum, *Binchester penies* illi vocant, Romanorumque inscriptionibus, è quos quibus in aram ibi nuper incidi, sic inscriptam

Aukland. Vinouium. Bincheſter.

DEAB.
MATRIB. Q. LO--
---CL. QVIN
TIANVS---COS
V. S. L. M.

Anno Christi, 236

Votum soluit libens meritò.

Nec aliud de illa legi, quàm quod liber noster memorat Northumbriæ Comites ab ecclesiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuisse, cùm sacra illa auri fames etiam sacras ecclesiæ facultates deglutiret.

Branspeth castrum inter consurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris constructum filia Bernardi Bulmeri Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta, Neuillorum familiæ cum alijs magnis possessionibus adiūxit. Mox *Vedra* crebris saxis

Branſpeth caſtle.

eminentibus interpolatus defertur, quæ nisi vi imbrium flumen intumuerit, nunquam aqua teguntur, quibusque quod non alibi accidit si aqua infundatur, parumque misceatur salsam imbibit qualitatem. Iam flumen quasi insulam moliturum primariam regionis vrbem colli impositam vndique ferè circumluit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, DUN, & insulam amnicam holme dixerunt. Ex hoc DUNELMUM fecerunt Latini, sed vulgus *Durham* corruptissimè vocat. Situ quidem æditiori & sanè munitissimo, spatio tamen non magno, ouali quodammodò forma flumine ab omni parte nisi à Septentrione circumfunditur, & mœnibus firmatur: Ad australem partem ferè quà flumen se reducit, cathedralis ecclesia surgit pyramidibus & sacra turre conspicua, in medio imponitur castrum quodammodo intermediū inter duos pontes è saxo, quibus flumen hinc ad Ortum, illinc ad occasum cōiungitur; à castro ad Septentriones patet forum & S. Nicholai cernitur ecclesia, vnde in Aquilonem protenditur suburbium longiùs inter flumen circumductū, vti alia vtrinq; vltra flumen quę ad pontes ducunt, & in singulis sua est seorsim ecclesia. Originē autem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitati, incertis sedibus, cum Cuthberti sui reliquijs vagarentur: hîc tandem oraculo, si credere libet, admoniti circa annum salutis 995. consedêrunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi. *Comitans sanctissimi patris Cuthberti corpus vniuersus populus in* Dunholmum, *locum quidem natura munitum, & non facilè habitabilem venit, quem densissima vndique sylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueuerant, vbi Episcopus Aldwinus non paruam de lapide ecclesiam postea construxit. Igitur præfatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Nordanhumbrorum Vhredi adiutorio totam extirpans syluam succidit, ipsúmque locum breui habitabilem fecit. Deniquè à flumine Coquedo vsque Teisam, vniuersa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad construendam postmodò ecclesiam prompto animo accessit: & donec perficeretur, deuotè insistere non cessauit. Eradicata itaq; sylua, & vnicuiq; mansionibus sorte distributis, præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti feruens, honesto, nec paruo opere inchoauit ecclesiam, & ad perficiendam omni studio intendit.* Hæc ille.

Saxa salsa.

Dunelmum. Durham siue Duresme.

Non multis pòst annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli

sedem

sedem elegerunt, negotiúmque non paruum Guilielmo Normanno facesserunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticensis. *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & syluis inaccessibilem, firmissimo vallo erigentes castrum quod* Dunholmum *nuncuparunt, ex quo diuersos crebriùs exagitantes excursus, aliquandiu ibi delituerunt, Sweni Danorum regis aduentum praestolantes.* Sed cùm res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluerunt; Dunelmúmq; adiens rex Guilielmus multis ad ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis priuilegijs, castrum de quo diximus, in eminentiori collis parte extruxit, quod posteà in Episcoporum habitationem cessit, eiúsque claues, cùm Episcopatus vacaret, veteri instituto Cuthberti sepulchro appendi solebant.

Cùm hoc castrum iam extructum esset, Guilielmus Malmesburiensis, qui sub id tempus vixit his verbis hanc vrbem describit. *Dunelmum est collis ab vna vallis planitie paulatim, & molli cliuo turgescens in cumulum, & licèt situ aspero, & prærupto rupium omnem aditum excludat hostium: tamen moderni collibus imposuerunt castellum, ad radices pedis Castelli defluit amnis piscosus præsertim Isitio.* Eodem ferè tempore, vt habet vetustus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Episcopus qui monachos hic denuò congregauit (eorum enim claustra Danus vbique subuerterat) demolita illa ecclesia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœpit, quam Radulphus successor perfecit, nouámque posteà fabricam Nicholaus *Fernham* Episcopus, & Thomas *Melscomb* Prior anno Christi 1242. adiecerunt. Satisque longo pòst interuallo ad occiduam Ecclesiæ partem W. *Skirlaw* Episcopus elegans opus substruxit quod *Galilæam* vocant, & in quod venerabilis Bedæ tumulum marmoreum transtulit. Quo in loco Hugo de Puteaco olim ædificium inchoauit, in quo, ex antiquo libro loquor, *muliebris licitè fieret introitus, & quæ non habebant ad secretiora Sanctorum locorum corporalem accessum, aliquod haberent ex sanctorum contemplatione solatium:* Radulphus autem ille Episcopus (vt tradit historicus noster) *locum inter ecclesiam, & castellum quem multa occupauerant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex sordibus contaminatio, vel ex ignibus ecclesiam attingerent pericula. Vrbem etiam licèt natura muniret, muro reddidit munitiorem, & angustiorem, à cancello ecclesiæ ad arcem vsque castelli perducta murum construxit longitudine,* qui iam vetustati sensim cedit, nec hostilem vnquam, quòd acceperim, vim sensit. Cùm enim Dauid *Brusius* Rex Scotorum ad *Beaupark* vsque siue

Galilæa.

Bereparke. *Berepark*, (viuarium est illud suburbanum) ferro, & flamma sæuisset, (Edwardo III. Caletum Galliæ obsidente) Henricus Percius, & Guilielmus Zouchæus Archiepiscopus Eboracensis cum tumultuarijs suorum cohortibus, se Scotis obiecerunt, & ita animosè aggressi sunt, vt primam & secundam aciem capto rege ad internecionem ferè ceciderint, tertiámque in eum timorem coniecerint, vt citatissimo, quam potuerant, agmine fugerint, nec præruptissima loca pauori, donec in sua se recepissent, obstiterint. Nobilis hæc illa pugna est, & inter multas memoranda Scotorum strages, (quam prælium ad *Neuilli Crucem* nostri vocitant.) Nobilissimis enim Scotorum in hoc cæsis, & Rege capto, multos agros in confinio nostris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo satis, cui si placet, cum Nechami disticho valedicam,

1346 Prælium ad Neuils crosse.

Arte, situque loci munita Dunelmia salue,
Qua floret sancta religionis apex.

De Monachis eiectis, Præbendarijs XII. Archidiaconísque duobus substitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem mutato, quam cùm hæc primùm scriberemus, gessit Tobias Matthæus Theologiæ Doctor præstantissimus, in quo cum pietate doctrina, cum natura ars certant, quique iam sedit Episcopus, & illam authoritatem summis honoris, pietatis, virtutis & prudentiæ ornamentis reuerendissimus tuetur, Sed nihil est quòd ego hæc scribam, cùm sint recenti memoria, & cuinis notissima. Longitudinem grad. XXII. scrup. O. Latitudinem verò grad. LIIII. scrup. LVII. definitam habet.

*

Shirburne. Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodum cernitur Nosocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (vt habet Neubrigensis) *indulgētior profusa quidem, sed tamen ex parte minùs honesta largitione construxit. Alieni quippe iuris non modicum huic deuotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere grauaretur.* Attamen ad sexaginta quinque leprosos (præter sacrificos) alendos prouentus satis opimos assignauit.

Finchale. Rectiori hinc lapsu in Septentriones *Vedra* suas aquas ducit per *Finchale* vbi, Henrico secundo regnante, Godricus vir antiqua, & Christiana simplicitate, totus deo defixus solitariam vitam egit, & peregit, eodem loco sepultus, quo (vt habet Guil. Newbrigensis) *vel orans procumbere, vel agrotus decumbere consueuerat*

uerat. Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitauit, vt eius memoriam ecclesiolà R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde *Vedra* defertur per *Lumley* castrum viuario inclusum, sedem Lumleiorum vetustam, quibus genus est à Liulpho viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo *Confessore*, qui Aldgitham filiam Aldredi Comitis Northumbriæ duxit. Horum Marmaducus matris insignia sibi asciuit, (cuius iure opimam Thwengorum hæreditatem adierat,) scilicet baltheum, vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cùm anteà Lumlæi gestassent Psittacos sex argenteos in parma rubra. Filia enim illa primogenita Marmaduci *Thweng* Domini de *Kilton* & vna hæredum Thom. Thweng fratris sui. Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo II. creatus erat. Quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobilissimus mihi ob singularem in me humanitatem semper colendus, & concelebrandus. Lumley. *Lumleyorum familia.* *Insignia Thwengorum & Lumleiorum.*

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet *Chester vpon the streete*, id est, *Castrum*, vel *Vrbecula ad viam publicam*, Concerter Saxonibus dicta, vnde CONDERCVM ego iudicarim, in quo Alam primam Asturum Romanis temporibus stationem ad lineam (vt inquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo posteà dicendum, abest. Lindisfarnenses Episcopi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cuius memoriam cùm Egelricus Episcopus Dunelmensis nouæ ecclesiæ eò loci fundamenta iaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, vt abundè iam diues episcopatu se abdicaret, & Petroburgum reuersus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, vias per paludes muniêrit, & alia opera non sine maximis impensis excitârit. Et longo pòst tempore Anthonius Beccus Episcopus Dunelmensis hîc ecclesiam Collegiatam, Decanum, septemque *Prebendas* instituit. In qua monumenta maiorum suorum à Liulpho continua successionis serie ad nostra vsque tempora è dirutis monasterijs conquisita, vel de nouo facta pulchro ordine disposuit, quem modò dixi, Baro Lumleius. Interiùsque ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio Decani & Præbendariorum ab illo Antonio fundato, nuper notus, *Lanchester* dicunt, quem LONGOVICVM esse semel existimaui. Chester vpon the streete. *Condercum.* Lanchester. *Longouicum.*

Sed

Sed ad *Vedram* reuertamur, qui iam tandem in Orientem se conuertit, & *Hilton* Hiltoniorum castrum præterfluens in mare se condit ad *Wiranmuth*, vt Beda vocat, nunc *Monks Weremouth*, id est, *Vedræ ostium quod ad Monachos spectauit.* De quo ostio sic scribit Guilielmus Malmesbariensis. *Hic Vedra pelago influus naues serena inuectas aura placido ostij excipit gremio. Cuius vtrasque ripas Benedictus* Biscop *ecclesijs insigniuit, & monasteria ibidem construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius industriam mirabitur, qui eius vitam leget, quòd copiam librorum aduexerit, quòd artifices lapidearum ædium, & vitrearum fenestrarum primus omnium in Angliam adsciuit.* In hoc S. Petri monasterio Beda noster Angliæ splendor singularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis scripturis, vt inquit ipse, operam dedit, plurimaque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctissimè conscripsit. *Quo mortuo*, vt inquit Guilielmus ille, *sepulta est cum eo rerum gestarum omnis penè notitia vsque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum detepuit feruor.*

Hilton castle.

Vitrarū primùm in Angliam.

Beda, qui obijt 734

Quinque mill. pass. superiùs, Tinę etiam ostium est, quem cum *Derwento* latus Septentrionale nostri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum* qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil insigne adiacet, nisi *Ebchester* quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum sanguine nata, quæ tanta sanctitatis opinione circiter annum salutis 630. claruit, vt solemni Apotheosi in Diuas relata, plura in hac insula templa sibi dicata habeat, quæ *S. Tabbs*, pro *S. Ebba*, vulgus vocitat.

Ebchester.

S. Ebba.

S. Tabbs.

Ad Tinam autem memorandum est *Gateshead*, Saxonicè Gaetſheued & historicis, quod idem sonat, *Capræ caput*, quasi Noui castri, quod alteram Tinæ ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo VI. adiunctum erat, cùm Episcopatum dissoluisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Hoc vulgus ipso nouo castro multò vetustius esse existimat, Si ego etiam hoc & *Nouum castrum* (nam vnum olim fuisse oppidum flumine tantùm diuisum videatur) limitaneam illam stationem fuisse dixero quam GABROSENTVM sub posterioribus Imperatoribus vocârunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nomenque antiquum sensu & significatione retinuisse, cùm Nouum illud castrū, nouum nomen semel atq; iterū assumpserit, nihil vti spero veritati absonū dixero, *Gaffer* enim pro capra & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen* quod caput est, vsurpant Britanni, & eadem planè significatione

Gateshead.

*

Gabrosentum.

*

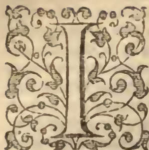
tione *Capræ caput* antiquis nostris historicis Latinè dicitur, vt *Brundusium* Messapiorum lingua à Cerui capite nomen accepit. A diuersorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minus quàm *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tres sorores* Hispaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiusmodi insignibus, vt docti nonnulli credunt, sua nomina accepêrunt. Historici autem nostri, vno quasi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmensem Episcopum, quem Nordanhumbris Comitis 1080 authoritate præfecerat Gulielmus primus, hoc in loco à furenti multitudine ob prouinciam malè habitam interfectum fuisse.

Infra hunc vicum ferè ad ipsum Tinæ ostium *Girwy* nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale solum, vbi etiam monasteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monasticum ordinem quidam his regionibus instaurarent, & Walcherus Episcopus hunc locum illis assignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *soli sine culmine parietes, vixque vllum signum antiquæ nobilitatis seruabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi superponentes, diuini cultus officia celebrare cœpêrunt.* Girwy. Beda.

Dunelmenses Episcopos qui Comites Palatini censentur, non est cur hîc enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo cathedra hîc cõstituta fuerit, anno salutis 995. triginta quatuor Episcopos vsque ad nostram ætatem sedisse. Quorum celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præsenti pecunia, mille scilicet tredecim libris Comitatum Northumbriæ dum ipse viueret, Sathbregiámque iure perpetuo successoribus possidendam à rege Richardo primo emit, & Nosocomium pulcherrimum, de quo dixi, construxit. Antonius Beccus Patriarcha Hierosolymitanus, qui in substructiones insanas, splendidúmque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas Wolsæus Cardinalis cuius fœlicitati, nisi moderatio nihil deerat, sed peruulgata est eius historia. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunstallus summarum artium scientia (absit inuidia verbo) illorum omnium instar, & magnum Britanniæ nostræ ornamentum. Episcopi Dunelmenses.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Ecclesiæ Parochiales 118. *præter sacella plurima.*

Lancaſhire.

Ter aliò verſus iam conferendum eſt meum, ad reliquos ſcilicet illos Brigantes, qui trans mōtes ad occiduum Oceanum conſederunt, & primò ad Lancaſtrenſes, quos ſubinuitus (quæ res mihi benè vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi ſatisfecero, nedum lectori. Ex voto enim paucula admodum ſucceſſerunt, cùm partem eius longè maximam perluſtrarem, ita vetuſtas priſca nomina vbique abraſiſſe videbatur. Sed ne Lancaſtrenſibus deeſſe videar, audendum eſt, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulſit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam ſæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quaſi arbitri inter regiones ſiue Comitatus ſe interponunt, iacet ad Occaſum Lancaſtrenſis ager, Saxonicè Loncaꞅꞇeꞃꞅcyꞃe ; vulgò **Lonkaſhire**, **Lankaſhire**, & *The Countie Palatine of Lancaſter*, quòd ſit Comitatus Palatini titulo inſignis. Inter Eboracenſes ab ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occaſu ita includitur, vt ab Auſtro quà Ceſtrenſes aſpicit, ſit latior, ſenſimque in Boream procedens, quà Weſtmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibíque irruente maris ſinu abrumpitur, ſuíque partem non exiguam vltra ſinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

County Palatine. *Vide pag. 534.*

Vbi in campos æquatur, hordei, & tritici ſatis eſt fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique ſolo tolerabili, niſi vliginoſis quibuſdam, & minùs ſalubribus locis *Moſſes* vocant, qui tamen hæc ſua incommoda commodis reſarciunt vberioribus. Abraſa enim ſuperficie vnctuoſos ceſpites (*Turffs* dicunt) ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quæ diu defoſſæ iacuerunt, præbent. Inferius verò margam ad ſtercorandos agros affatim alicubi ſuppeditant, qua tellus, hominum opinione, frugum impatientiſſima ita miteſcere incipit, vt maiorem olim hominum fuiſſe inertiam, quàm terræ ingratitudinem exiſtimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aſpectu ſunt inprimis decori, dijudices: & etiam ſi placeat, ex armentis. In bobus enim, qui ſunt proceris cornibus, & compoſito corpore, nihil quod Mago Carthaginenſis apud

Moſſes.

Turfes.

Boues Lancaſtrenſes.

Columellam

Columellam requiret, facilè desideres.

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Merseio* flu. dirimitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digressus fit limes, fertúrque in Occasum lento fluxu, quasi alia flumina, vt cum Poëta loquar, *in cæruleum sinum suum vocans*, statimque à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios secum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irko* confluentes ripa sinistra, quæ è subrufo saxo surgit, vix tribus à *Merseio* mill. pass. peruetus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsus deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & Collegio quod Thomas Dominus *La-ware* qui sacris initiatus erat & suæ familiæ postremus hæres masculus regnante Henrico quinto fundauit. Ille enim à Grelæis prognatus erat qui antiqui erant huius oppidi (vt ferunt) Domini. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit tùm laneorum pannorum honore, (*Manchester Cottons* vocant,) tùm asyli iure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico Octauo Cestriam transtulit. In adiuncto Comitis Derbiensis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlocus* amnis Irwellum subintrat, vidimus, *Mancastle* appellitant. Quod ipsum antiquum MANCVNIVM fuisse non dixero, spatium adeò angustum includit, sed potiùs stationem aliquam Romanorum, vel munimentum illud quod Edwar. senior tum construxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Christi 920. exercitum Merciorũ misit in Northũbriam, vt vrbem* Manchester *restauraret, & ibi præsidium locaret*. Danico enim bello corruisse videtur, contra quos quia se fortiter viros præstitissent incolæ, oppidum suum *Manchester* appellatum volunt, id est, vt illi interpretantur, *Vrbs virorum*, & huic opinioni, quæ cum sua laude coniuncta videatur, mirum in modum adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, vt etymologia è nostra Anglica lingua non sit petenda. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ saxum sonat. Saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad *Colyhurst* latomiæ sunt nobiles & notissimæ.

Mancunium. Manchester. Manchester Cottons. Colyhurst.

Cæterùm vt regrediamur, Merseius *Irwelli* aquis iam plenior iter Oceanum versus suscipit, per *Trafford* ex qua & nomen & habitatio insigni Traffordorum familiæ, & *Chatmosse* vliginosum agrum

Trafford. Chatmosse.

agrum longè latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non sine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet iam vallis amniculo irrigata, arboréſque prostratæ repertæ fuerunt. Vt suspicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatúsque vel incuria vel vastitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in huiusmodi vliginosos tractus (*Mosses* vocamus) vel stagna fuisse conuersum. Quod verum si sit, non est cur miremur tot arbores huiusmodi locis passim per Angliam, sed præcipuè hoc in agro obrutas & quasi sepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices soluerentur, vt deciderent, & tam molli solo haurientur & immergerentur necesse est. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, sunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ: quod fortasse fit è bituminosa terra qua sunt circumfusæ, vnde vulgus abietes fuisse credunt, quas tamen in Britannia prouenisse negat Cæsar, Scio receptissimam esse opinionem ab inundato mundo has vi vndarum prostratas iacuisse, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Eiusmodi etiam arbores ingentes in Hollandia Germaniæ sæpè reperiuntur, quas eruditi in illa regione alibi fluctibus in littore suffossas vel flatibus propulsas in illa humiliora loca vliginosa aduectas fuisse, & subsedisse opinantur. Sed curiosa philosophorum natio hæc plenùs indagabit.

Mosses vnde sunt.

Arbores sub terra.

Abies in Britannia Cæsaris tempore non prouenit.

Post *Chatmosse* se ostendit *Holcroft* quæ vt sedem, ita & nomen præclaræ Holcroftorum familiæ prebuit, quæ olim aucta ex nuptijs cum altera hærede de *Culchit*. Illud enim in proximo sedet, quod Gilbertus de *Culchit* de *feodo* Almarici Pincernæ, vt ipse de *feodo* Comitatu de *Ferrarijs* tempore Henrici III. tenuit. Cuius primogenitam filiam & hæredem cùm Rich. filius Hugonis de *Hindley* duxisset, ille *Culchith* nomen sibi assumsit, vt Thomas eius frater qui secũdam duxit à possessione dictus est de *Holcroft*; alter eadem ratione de *Peassfulong*, & quartus de *Riseley*. Quod adnoto vt intelligat lector, quanta fuerit apud maiores vt firmata grauitas in alijs, desultoria leuitas in nominibus deponendis, & assumendis è possessionibus. Atque in alijs etiam Angliæ partibus hoc olim factitatum. Adiacent hîc circumquaque oppidula

* Holcroft.

Liber Inq. in Scaccario.

Nominum varietas.

(vti

(vti etiam per totum hunc Comitatum & Cestrēsem & alias Septentrionis partes) quæ vt nomen claris familijs communicarunt, ita eiusdem sui nominis possessoribus ad hæc vsque tempora gaudent. Vt *Aston de Aston, Atherton de Atherton, Tillesley de Tillesley Standish de Standish, Bold de Bold, Hesket de Hesket, Worthington de Worthington, Torbec de Torbec, &c.* Infinitum esset sigillatim nominare, nec instituti nostri est insignes enumerare familias, sed loca perlustrare antiquiora. Has tamen & huiusmodi familias in Septentrionalibus his regionibus (vt semel dicam) vti virtus fundauit, prouida moderatio & antiqua suis bonis contenta simplicitas auxit, ita in Australibus Angliæ prouincijs luxus, vsuræ, corruptelarum illecebræ, & dolus malus breui tempore florentissimas prorsùs subruerunt, adeò vt veteris nobilitatis germina iam exarescere multi conquerantur. Nobilitatis pestes.

Interim nos *Mersey* decursum persequemur, qui iam per *Warrington* notum suis Dominis cognomine Pincernis siue *Butleris*, qui fori ius ab Edwardo primo obtinuerunt, defertur; à quo ad Septentrionem non multùm abest *Winwick* inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, in cuius ecclesiæ summa parte leguntur hi versus barbari veteri charactere, de Oswaldo Rege. Warrington. Winwick.

Hic locus Oswalde quondam placuit tibi valdè
Northanhumbrorum fueras Rex, núncq; polorum
Regna tenes, loco passus Marcelde *vocato.*

A *Warringtonio* Merseius se diffundens statímq; contrahens, patenti gremio, commercijsque percommodo Oceanum ingreditur, vbi *Litherpoole* patet, Saxonicè Lyþerpole, vulgò **Lirpole**, à diffusa paludis in modum aqua, vt opinio est, nominatus, qui commodissimus & vsitatissimus est in Hyberniam traiectus, elegantia & frequentia, quàm antiquitate celebrior. Nec enim eius nomen apud antiquiores scriptores vspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictauensis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ* castrum hic construxerit, cuius custodiam iam longo sanè tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineaux*, cuius primaria sedes est in proximo ad *Sefton* quam Rogerus ille Pictauensis Viuiano de *Molineaux* primis Normannici imperij temporibus elargitus erat. Vniuersam enim terram inter *Ribell*, & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, vt Censualis Angliæ liber testatur. Litherpole. Molineaux.

Euehitur hinc magno flexu littus apertum, interiúsq; à mari cernitur *Ormeskirke* mercatorium oppidum, sepultura Stanleio-

rum

Latham. rum Derbiensium Comitum insigne, quorum primaria sedes *Latham* in vicinia est, ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici quarti tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem stirpe qua Barones de *Audley* oriundus, filiam & hæredem Thomæ Lathami Equitis clarissimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis alijs possessionibus dotale fuit. Iam inde verò *Stanlei* sedem hîc fixerunt, è quibus Thomas filius Th. Domini *Stanley* ab Henrico VII. Derbiæ Comes creatus ex Æleonora Neuilla filia Comitis Sarisburiæ genuit Georgium Dominum *Le-Strange*; duxerat enim ille Ioannam vnicam filiam & hęredem Ioannis Baronis *Le Strange* de *Knockin*, qui patre superstite defunctus filium habuit Thomam Derbiæ Comitem secundum, cui Anna filia Edwardi D. Hastings peperit Edwardum tertium Derbiæ Comitem, qui ex Dorothea filia Th. Howardi Ducis Norfolciæ suscepit Henricum Comitem quartum, qui Margaretam filiam Henrici Cliffordi Comitis Cumbriæ duxit matrem Ferdinandi Comitis quinti qui modò diem obijt, & Guilielmi iam Comitis sexti qui fratri successit.

Stanlei Comites Derbiæ.

Duglesse fluuiolus hîc tacitè serpit, ad quem Arthurus noster (vt author est Nennius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad huius fontes *Wiggin* est oppidum, Wibiggin olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, nisi Lancastrenses ædificia **Biggin** vocare, vti nec de oppido, nisi quod sit & cultum, & copiosum, incorporatum ex Maiore & Burgensibus, Rectórque ecclesiæ, oppidi (vt accepi) est Dominus. In proximo *Holland* cernitur, è qua clarissima illa Hollandorum familia qui Surriæ & Exoniæ Duces erant, & originem & nomen traxerunt. Filia autem & hæres primogeniti fratris qui equestri dignitate hîc floruit, tandem Louellis enupta eos & possessionibus, & armis adauxit scilicet scuto cyaneo lilijs argenteis interstincto inter quæ argenteus itidem leo ore obuerso insurgit.

Wiggin.

Hollandorum familia.

Insignia Hollandorum.

Prope *Duglessi* ostium *Merton* palus satis diffusa alitur, quæ suo emissario in hunc se exonerat, statimq; *Ribello* flumini in suo æstuario obuiam se offert. Hic enim proximus est post Merseium fluuius qui Oceanum accedit, nomine suo vetustiori non prorsus exoleto. BELLISAMA enim æstuarium Ptolemæo, & nobis *Ribell* appellatum, fortasse ex adiectione Saxonici verbi **Rhe** quod flumen denotat. Ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelsos

Belisama.

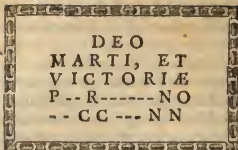
celsos montes, *Ingleborrow hill* ad fontes, quem vasto dorso in occidentem solem gradatim quasi ascendentem, & in sui extremo alio quasi imposito colle euectum demirati sumus. *Penigent* fortasse ab albicante, & niuoso capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur. Vbi verò Lancastrenses adit *Rhibellus*, (nam hi sunt inter Eboracences) *Pendle hill* sublimi admodum fastigio in metæ modum erigitur, damno quod subiecto agro iampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certissimo pluuiæ indicio, quoties eius vertex nebula vestitur, insignis. Horum libentiùs meminerim, tùm quòd in Appennino nostro sunt eminentissimi, vnde vulgò vsurpatur, Penigent. Pendle hill.

Ingleborrow, Pendle, and Penigent,
Are the highest hils betweene Scotland and Trent:

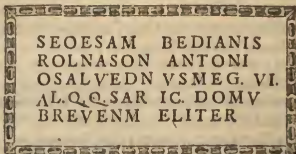
Tum vt intelligatur quod antè dixi, cur Alpes summæ *Pennina*, & ipsa montium summitas *Pennum*, & *Apennini* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis *Pendle*, *Clithero* castrum à Laceis extructum propè Rhibellum adsidet, Et huic vicinum *Whaley*, Saxonicè Walalez monasterio à Laceis condito celebre, quod à *Stanlaw* in Comitatu Cestrensi 1296. translatum. Vbi anno 798. Wada Dux infœlicia signa contra Ardulphū Nordanhumbrorum Regem sustulit ad *Billangho* .quod nunc *Langho* contractiùs appellatur. Hic *Ribellus* protinùs in Occasum conuersus nomen suum impertit vico quem nostra ætas *Riblechester* appellat, vbi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, aræ, marmora, inscriptiones subinde effodiuntur, vt non abs re fuisse videatur, quod incolæ claudicante rythmo dictitant, Pen quid Britannis. Clithero. Whalley. Riblechester.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribchester was as rich as any towne in Christendome.

Inscriptiones autem ita deformarunt rustici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad *Salesbury hall* quæ sunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ basim inscriptam vidimus.

In proximo pariete huic adiunctus est alter lapis, Cupidinem,& alteram imagunculam præ se ferens, in cuius parte auersa hæc mutilata legitur inscriptio, quam quia me diu sollicitum habuit, vt aliorum opinionem eliciam, hîc subiungam.

Sed ex his nihil planè luminis ad priscum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutârit, quod nonnunquam vsu venit. Hoc enim situ Ptolemæus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM, à *Riblechester* non omninò abludit, & ad hanc à Mancunio distantiam, videlicet XVIII. milliarium COCCIVM, quod & GOCCIVM in nonnullis legitur exemplaribus locat Antoninus.

Ribodunum.

Coccium.

Cæterùm cùm huius fortuna, confecta Periodo, siue bello, siue terræ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, *Bellisamáque æstuarium* Geographo vocatur, propè *Peneworthum* (vbi regnante Conquestore erat Castellum vt ex regis eius tabulis constat,) ex Ribcestriæ occasu succedanea proles *Preston* surrexit, amplum, &, vt in his regionibus elegans, & freqùens oppidum, à religiosis viris sic dictum, nomen nostra enim lingua *Sacerdotum oppidum* sonat, sub hoc Ribello aquas infundit suas *Derwen* fluuiolus qui primum

Peneworthum. Penuerdant alibi dicitur.

oppidum

oppidum mercatu notum *Blackborn*, à nigra aqua ſic dictum irrigat, quod olim Laceiorum, regiunculæ adiacenti *Blackburnſhire* nomen indidit, inde præterfluit *Houghton Tower* quod celebri familiæ quæ diu incoluit nomen impertijt, & *Waleton* quod Gulielmus Lancaſtriæ Dominus, Regis Stephani filius Waltero de *Waleton* dedit, nunc verò eſt claræ familiæ Langtonorum qui à Waltonis genus ducunt. Sed pedem referamus. Haughton. Walton.

Preſton illud de quo modò dixi *Preſton in Anderneſſe* vocat vulgus hominum, pro Agmundesneſſe, ſic enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Ribellum* & *Cocarum* fluuios longiùs circumacto littore prominet, & promontorio quaſi naſo extenditur, quod etiam poſteà *Aumundernes* dictum. In qua Guilielmi Primi temporibus *tantùm ſedecem villæ incolebantur, reliqua vaſta iacebant*, vt in Cenſuali libro legimus, *Rogeruſque Pictauenſis habebat*. Poſteà verò fuit Theobaldi Walteri, à quo *Botteleri* ſiue Pincernæ Hiberniæ originem repetunt, ſic enim legimus in Charta Richardi primi, *Sciatis nos dediſſe, & præſenti charta confirmaſſe Theobaldo Waltero pro homagio & ſeruitio ſuo totam* Agmondernes, *cum omnibus pertinentijs ſuis, &c.* Auena hæc eſt feracior, hordei impatientior, ſed paſcuis lætior, præſertim ad mare, quà partim eſt campeſtris, vnde pars eius magna *The Fild*, pro *Feild* appellari videtur (in Archiuis tamen regijs *Lima* Latino nomine appellatur, quod *inſtrumentum illud fabrile denotat quo ferrum, aliudué politur.) Quia tamen alibi paluſtris, minùs ſalubris cenſetur. *Wyr* fluuiolus hanc citus perſtringit, qui è *Wierdale* loco pleno ſolitudinis deuolutus *Grenhaugh* caſtrum præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac familia Derbię Comes extruxit, cùm immineret illi periculum à quibuſdam huius agri proſcriptis nobilibus, quorum poſſeſſiones ab Henrico Septimo dono acceperat. Multos enim in illum impetus dederunt, & ſubinde infeſti in agros eius irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit. Andernesſe. The File. *File. Grenhaugh Caſtle.

In ora hic maritima multis in locis ſabuli cumulos videas, quibus aquam ſubinde infundunt, donec ſalſuginem contraxerit, quam poſteà, ſubditis glebis in candidum ſalem excoquunt. Nonnullæ ſunt hic etiam infidæ arenæ & rapaces, (ſabulum viuum dicunt) itinerantibus adeò periculoſæ dum compendia recedente æſtu ſectantur, vt maximè caueant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedeſtre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari oſtium, vbi Syrtico quaſi agro *Cockarſand Abbey*, *Salis conficiendi noua ratio.* Quickſands. *Syrticus ager.*

Cluniacensium iampridem monasteriolum, à Radulpho de *Meschines* fundatum, sed ventorum violentiæ expositũ inter *Cockari* & *Luni*, siue *Loni* ostia interiacet, & mare Hibernicum longè latéque diffusum prospectat.

Lune fl. *Lonus* ille, vulgò *Lune*, ex Westmorlandiæ montibus scatens, in Austrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo delapsus, accolas
Salmones. æstiuis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aqua limpida, & arenosis vadis præcipuè lætentur, in hunc & alios huius oræ fluuios confertim penetrant. Quàm primùm Lancastrenses inuiserit, *Laccus* amniculus ab ortu aquas illi
Ouer Burrow. committit suas. Quo in loco nunc *Ouer Burrow* est, pertenuis sanè rusticorum viculus, quem vrbem magnam fuisse, amplósque campos inter *Laccum* & *Lonum* occupasse, & ad extrema deditionis, fame nihil non experta, compulsam nobis memorârunt incolæ, quod à maioribus quasi per manus traditum accepêrunt. Et varijs certè priscæ vetustatis monumentis, insculptis lapidibus, tessellatis pauimentis, Rom. nummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus iste antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet alijs, non mihi debeat, etsi vt formicæ semitas anxia sedulitate quæsiui, Nec est cur quis putet singulorum in Britannia oppidorum nomina sigillatim in Ptolemæo, Antonino, Prouinciarum Notitia, & classicis authoribus adnotari. Si tamen coniecturæ sit locus BREMETONACVM,
Bremetonacum. (quod aliud fuisse à BREMENTVRACO verè iudicat Hieronymus Surita Hispanus in suis ad Antoninum Notis) ex distantiæ ratione à Coccio siue *Rible-chester* libens opinarer.

Ab hoc *Burgo Lonus* flu. cùm *Thurland* Tunstallorum propugnaculum, à Thoma Tunstallo Equite aurato tempore Regis Henrici IIII. extructum, cùm Rex *licentiam dedisset firmandi &*
Kernellare quid. *Kernellandi mansum*, i. *loricis incingere, & coronare*; & *Hornby*
Hornby castle. egregium castellum, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de *Montis Aquilæ*, & nunc Baronem de *Morley* Dominos suos venditat, prætervectus sit;
Lancaster. *Lancaster* ad Australem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ veriùs **Loncaster**, vti & Scoti, qui **Loncastell** vocant à *Lono* flu. LONGOVICVM & nomen superstes, & flumen subterlabens quodamodò argumentantur, vbi sub Britanniarum Duce, vt est in Notitia Prouinciarum, Numerus Longouicariorum qui à loco nomen sunt mutuati, stationem habuit. Quamuis hodiè oppidum sit minùs frequens, & incolæ omnes rei

rusticæ

rusticæ vacent,(circumuicinus enim ager cultus est, apertus, florens, nec syluis nudus) in Romanæ tamen vetustatis argumentum Cæsarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fraterculi suum claustrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuisse prædicant, quam Scoti cuncta obuia excursione repentina populati, anno salutis 1322. succenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen cui imponitur castrum, non magnum quidem, nec vetustum, sed elegans, & firmum: ad sidetque in ipso colle vnicum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim suum habuerunt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo *Lonus* consternitur, in ipsa præcipiti collis decliuitate, parietis antiquissimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, **Wery wall** vocitant illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidum illi *Caer Werid*, i. *Vrbem viridem* dixêrunt, à viridanti forsitan illo colle, sed hæc viderint alij. Ioannes Moritonij & Lancastriæ Dominus qui posteà Rex Angliæ *Burgensibus suis Lancastriæ charta confirmauit libertates omnes quas Burgensibus Bristoliæ concesserat.* Polum Arcticum, vt hoc non omittam, grad. LIIII. scrup. v. eleuatum aspicit, ab vltimo verò Occidente part. xx. scrup. XLVIII. remouetur.

Dum ex hoc colle circumspicerem, vt *Loni* ostium viderem, quod non multò inferiùs effunditur, **Fornes** altera pars huius regionis ad Occasum oculis occurrit, quam mare quodammodo auulsit. Cùm enim littus hinc se vastiùs in Occasum proijceret, Oceanus quasi infensior obstinatiùs illud lancinauit, imò incrudescēte æstu littus deuorauit, sinúsq; tres laxiores efficit, sc. *Kentsand*, quo *Ken* flu. emittitur, *Leuensand*, & *Duddensand*, inter quos ita prominet terra, vt inde nomen sit sortita. *Forness* enim, & **Foreland**, idem est nobis, quod *Promontorium anterius* Latinis. Tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit, (**Fornes fells** indigitant,) inter quos Britanni diu securè agitauêre, his defendentis naturæ munimentis freti licèt nihil inuium Saxoni victori. Anno enim vicessimo octauo super ducentissimum ab aduentu Saxonum, Britannos hîc sedisse colligimus, quòd eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur *Carthmell*, & omnes Britannos in ea, (sic enim in eius vita scribitur) elargitus est. *Carthmell* enim partem huius agri esse ad **Kentsand**, notissimum est, idémque nomen oppidulum in ea etiamnum ser-

Fornes.

Fornes Fels.

Carthmell.

uat in quo Guilielmus Marescallus senior Prioratum extruxit,& dotauit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λιμνὴ, i. *Lacus*, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμὴν, i. *Portus*, legas, SETANTIOS dictos fuisse hos Britannos ausim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc *Winander-mere*, Saxonicè winpaðpemep, à tortuoso forsitā meatu, per decem plùs minùs milliaria fundo quasi continuo saxo constrato, ripas incuruat, pisce sibi peculiari (quem accolæ *Chare* vocant) fœcundus, suiq; nominis adpositū habet viculum, in quo anno Christi 792, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abstractos interemit, vt suo scelere, & illorum sanguine sibi regnum confirmaret.

Setantiorum lacus. *Winander-mer.* *Chare piscis.* *Historia Malrosensis.*

Inter hunc lacum, & *Dudden* flu. promontorium quod vulgò *Fornesse* dicimus, se proijcit, insulámque *Walney* quasi antemurale longo tractu prætentam habet tenui freto diuisam, cuius fauces munimentum *Pile of Fouldrey* dictum ab Abbate de *Forness* anno primo Regis Edwardi III. scopulo in medijs fluctibus impositum tuetur.

Pile of Fouldrey.

In ipso verò promontorio nihil visendum est præter parietinas monasterij de *Forness* dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ qui posteà Rex Angliæ anno salutis 1127. extruxit in loco olim *Bekensgill* dicto, vel potiùs transtulit à *Tulket* in *Andernesse*. E cuius monachis, & non aliunde, (vt ipsi retulerunt) Manniæ Insulæ quæ obiacet, Episcopi veteri instituto eligi solebant: nimirum cùm fuerit quasi mater plurimorum monasteriorum in Mannia, & Hibernia. Magis ad ortum *Aldingham* antiquum hæredium familiæ de *Harrington*, ad quos à *Flemmingis* per *Cancefeldos* deuenerat, & quorùm hæreditas per filiam ad Guil. Bonuill in agro Deuoniensi, & tandem per eum ad Greios Dorsettiæ Marchiones descendit. Paulóque superiùs *Vluerston* ideò non tacendum quòd eius *medietatem* Edwardus III. Ioanni Coupland viro inprimis bellicoso dedit, quemque in Baneretti dignitatem extulit, quòd in prelio apud Dunelmum Dauidem II. Scotorum Regem captiuum abduxerit. Verùm post eius mortem, Ingelramo Domino *Coucy* è Gallia idem Rex cum alijs hoc tractu latifundijs, & titulo Comitis Bedfordiæ concessit, vtique qui eius filiam Isabellam in vxorem acceperat, & cuius maiores iure Christianæ de *Lindesey* magnos in Anglia habuere prouentus.

Liber Fornessiensis. Aldingham. *Harringtoni.* Vluerston. *Domini de Gynes.*

Quod ad nobiles qui Lancastriæ titulo vsi sunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancastriæ*

Domini Lancastriæ.

castria dicebantur, Rogerus scilicet Pictauensis, filius Rogeri de *Monte-gomerico*, qui *Pictauensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiensi) quod vxorē è Pictonibus Galliæ accepisset. Verùm cùm ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes Moritonij, & Warrenniæ. Eo autem defuncto, Rex Richardus primus Ioanni fratri, qui posteà Rex Angliæ, eundem contulit. Sic enim legitur in antiqua historia. *Rex Richardus egregium in fratrem Ioannem declarauit amorem. Nam præter Hiberniam & Comitatum Moritonij in Normannia, in Anglia tanta adiecit, vt quasi Tetrarcha esset, Denique Cornubiam, Lancastriam, Nottinghamiam, Derbiam cum adiacenti patria, & alia contulit multa.* Satis longo pòst interuallo Rex Henricus tertius Ioannis filius Edmumdum *Gibbosum* filium suum natu minorem, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leicestriæ, R. Ferrarij Comitis Derbiæ, & Ioannis Baronis Monumethensis, quòd seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit, Comitis Lancastriæ titulo primus exornauit, & his verbis dedit *Honorem, Comitatum, Castrum & villam de Lancastre, cum vaccarijs & Forrestis de Wiresdale, Lownsdale, Nouum Castrum subtus Limam, Manerium, Forrestam, & Castrum de Pickering, Manerium de Scaleby, villam de Gomecestre, redditumque villatæ de Huntendon &c.* qui è Blanchia Artesiana vxore secunda Thomam, & Henricum suscepit cùm prima vxor hæres Comitis Albemarlæ sine liberis obijsset. Hic Thomas secundus erat Lancastriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuilisque belli incendia foueret, capite truncatus diem sine prole obijt, Sanctúsque à multitudine est habitus. Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolniensis vnica filia, & suam & maternam hæreditatem, scilicet Comitis Sarisburiensis, Henrico mariti sui è fratre nepoti reliquit, in Lancastrensem enim familiam anteà terras suas Henricus Laceius eius pater transcripserat, si modò Alicia hæc sine sobole diem obiret. Hunc etiam vxor Matildis filia & ex asse hæres Patricij de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, non solùm suo sed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij scilicet Londinensis, & Siwardi, à quibus stemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hic reliquit filium Henricum, quem Edwardus III. è Comite in Ducis honorem extulit, secundúsque fuit è nostris proceribus Ducis nomine insignis. Verùm nulla prole mascula suscepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas disper-

Gualterus Hemingford.

Rog. Houeden pag. 373.

Comites Lancastriæ.

Duces Lancastriæ

tita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bauarus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Hannoniæ, & iure vxorio Leicestriæ Comes. Illa autem sine liberis defuncta, Ioannes *Gandauensis*, siue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandriæ natus, Edwardi III. filius natu minor, qui Blanchiam alteram Henrici filiam in vxorem acceperat, vniuersam hæreditatem adijt; iámque opibus par multis regibus, Dux Lancastriæ à patre creatus, iura etiam regalia ab eo impetrauit, qui Comitatum Lancastrensem in Palatinatus dignitatem huiusmodi rescripto euexit, cùm memorâsset quàm egregiam operam patriæ, domi bellíque nauasset. *Concessimus*, inquit, *pro nobis & hæredibus nostris præfato filio nostro, quòd ipse ad totam vitam suam habeat infra Comitatum Lancastriæ Cancellariam suam, ac breuia sua sub sigillo suo pro officio Cancellarij deputando, consignanda, Iustitiarios suos tàm ad placita coronæ, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quascunque executiones per breuia sua, & ministros suos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè sicut Comes Cestriæ infra eundem Comitatum Cestriæ dignoscitur obtinere, &c.* Nec solùm Dux erat ille Lancastriæ, verùm etiam ex nuptijs cum Constantia Petri Castellæ Regis filia, vsus est nomine Regis Legionis, & Castellæ.

Io. de Gaunt Rex Castellæ.

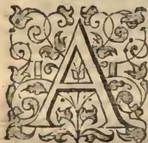
Post hunc Ioannem, Henricus de *Bollingbroke* eius filius, in Ducatu Lancastriæ successit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuisset, Henricum filium qui posteà erat Rex Angliæ hoc honore ornauit, & vt sibi suísque in his hæreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis censuit. *Nos nolentes dictam hæreditatem nostram, aut libertates eiusdem, occasione instantis assumptionis regalis status, & dignitatis nostræ in aliquo mutari, transferri, diminui, seu derogari, sed eandem hæreditatem nostram cum iuribus & libertatibus suis prædictis, eisdem modo & forma, conditione & statu quibus nobis descenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & singulis talibus libertatibus & franchesijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuscunque, quibus dominus, & pater noster dum vixit, eam ad terminum vitæ suæ ex cōcessione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus nostris in dictis chartis specificatis plenariè & integrè conseruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præsentium ex certa scientia nostra, de assensu præsentis Parlamenti nostri concedimus, declaramus, discernimus. & ordinamus pro nobis & hæredibus nostris, quòd tam Ducatus noster*

Rex Henricus 4.

Lancastriæ, quàm vniuersa, & singula alia, Comitatus, honores, castra, maneria, feoda, aduocationes, possessiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis nostræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in Dominico seruitio, vel in reuersione, seu aliàs qualitercunque descensa, nobis, & dictis hæredibus nostris in chartis prædictis specificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum. Qua forma & conditione iam inde mansit, nisi quòd Edwardus IIII. suo tempore, coronæ (vt loquuntur) *appropriauerit* sibi sc. & hæredibus suis Angliæ Regibus; à qua tamen Henricus VII. statim seiunxit. Suósque nunc habet seorsim Officiarios, Cancellarium scilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Assessores sex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuisores.

Recensentur in hoc agro præter plurimas capellas paræciæ tantùm 36. sed illæ valde populosæ, & quæ maximas alibi paræcias incolarum multitudine longè superant.

Westmorland.

Ad extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis Westmorland, & scriptoribus nonnullis *Westmaria*, ab occasu, & Borea Cumberlandia, ab ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingentes sit sita, (Appenninus enim noster hîc magis magísq; in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in nostra lingua inuenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura subleuari possint, *Mores* Angli Septentrionales vocant, & Westmorland nihil aliud est nobis, quàm inculta ad occasum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege eijciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars huius Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* flu. & *Winandermere* concluditur, satis ferax in vallibus habetur,

licèt

licet & ſuas aſperas, glabráſque cautes oſtendat, vnóque nomine, *The Baronie of Kendale*, id eſt, *Baronia de Kendal*, ſiue *Candalia*, id eſt, *Vallis ad Kanum* nominatur, *Kan* enim flu. qui ſaxis aſperatus hanc vallem perſtringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentiſſimum oppidum *Kandale*, ſiue *Kirke by Kandale*, id eſt, *Eccleſia in valle ad Canum*, duabus productis plateis ſe interſecantibus ſedet, lanificij gloria, & induſtria ita præcellens, vt eo nomine ſit celeberrimum. Incolæ enim copioſam per vniuerſam Angliam laneorum pannorum exercent mercaturam.

The Baronie of Kendale.

Suóque honori inprimis eſſe exiſtimant, quòd ſuos Barones, & Comites habuerint. Barones ex ſtirpe Iuonis *Taleboys*, è cuius poſteris Guilielmus, annuente Rege Henrico ſecundo vocauit ſe Guil. de *Lancaſter*, cuius neptis & hæres Gilbertum filium Rogeri *filij Reinfridi* maritum aſſumpſit, per cuius filias filio Guil. defuncto migrauit hæreditas ad Petrum *Bruis* D. de *Skelton*, & Guil. *Lindeſay*, ad quem materna origine Ingelramum Domini de *Coucy* in Gallia genus retuliſſe ex hiſtoria Monaſterij *Forneſſij* accepimus. Per Petri verò *Bruis* filiam deuenit hæc Baronia ad *Roſſos* de *Werke*, & ab illis ad *Parros* iure hæreditario hic honos deuolutus eſt, quorum caſtrum è regione oppidi vetuſtate iam conſeneſcit: Comites verò tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico v. eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommerſetti, & Ioannem de *Foix* ex illuſtriſſima Fuxenſium in Gallia familia quem Henricus vi. ob fidelem in Gallico bello operam eò dignitatis extulerat. Vnde fortaſſis eſt quòd aliqui ex hac Fuxenſi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Nec aliam quod ſcio vetuſtatis gloriam vendicat *Candalia*. CONCANGIOS tamen olim Romanorum ſtationem fuiſſe opinatus ſum, ſed iam rectiùs docuit dies. Inferiùs in *Can* flumine duæ ſunt Catadupæ vbi vaſto cum murmure aquæ præcipitantur, altera eſt ad *Leuens* viculum, alterum magis ad auſtrum prope *Betham* quæ quaſi certa prognoſtica ſunt vicinis, cùm enim borealis clariùs inſonare auditur, ſerenitatem, cùm auſtralis imbres & nebulas certò expectant. Hæc in auſtrali & anguſtiori parte huius regionis.

Domini Candaliæ Hiſtoria Forneſſenſis.
Familia de Lancaſter.
Comites Candaliæ.
Catadupæ.
The Forſes.

Deinceps ſupra *Loni*, ſiue *Luni* fontes latiùs ſe explicat regio, multíſque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis ſpeluncarum in modum ſubruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo ITVNA, caput in Eboracenſi agro tollens, primùm languida aqua,

Eden fl.
Ituna.

aqua, sed sensim confluentibus riuulis increscens, inter hos montes iter quærit in Occasum æstiuum, per *Pendragon* castrum, cui præter nomen & saxorum struem nihil reliquit æui vetustas, inde per *Wharton hall* sedem Baronum de *Wharton*, quorum primus erat Thomas ab Henrico VIII. ad eam dignitatem euectus, cui successit eiusdem nominis filius, & illi qui nunc floret tertius Baro Philippus, vir honoratissimus. Posteà per *Fanum Stephani* vulgò *Kirkby Stephen* forum notum defluit, & *Musgraue* viculum vnum & alterum, qui bellicosæ Musgrauiorum familiæ nomen dederunt, è qua Edvvardo tertio regnante Th. *Musgraue* ad Parlamenta solenni rescripto inter Barones vocatus floruit, & *Heartly* castrum vicinum inuoluerunt. Wharton hall. Barones Wharton. * Musgraue. * Musgraue. Heartley castle.

Hic aquas *Ituna* quasi remoratur, vt alijs riuulis consocietur, quorum vni, vix duobus mill. pass. ab ipso *Ituna* VERTERAE incubuerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum Directorum Numero sub posterioribus Imperatoribus egisse. Nunc verò ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in *Burgh* abijt, nostrates enim *Burgh vnder Stanemore*, id est, *Burgus sub Saxeto*, nuncupant. Sub posterioribus Imperatoribus, & notasse semel lubet, Castella parua oportuna bello, & annonæ copia munita *Burgi* dici cœperunt. Vnde & Burgundiones nomen quia Burgos incoluerunt, sic enim illa ætas crebra per limitem disposita habitacula vocauit. Nec aliud de illo legi, quàm quod inchoato Normannorum imperio coniurationem in Guilielmum Normannum hîc Angli habuerint. *Burgum* hunc Verteras fuisse vel affirmare ausim, quòd distantia hinc à *Leuatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica resoluta milliaria exactè Antonini numeris respondeat, quódque via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicua hàc ducit ad Brouonacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenus mansit nomine, vt ipsa se clarissimè ostendat, & omnem quodammodò scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos *Apelby* contractè vocamus. Sola huius vetustas & positio est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno *Ituna* flumine ferè circumfusa: sed ita infrequens est, & tenui structura, vt nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum, & iuridicos conuentus, siue *Assisas* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parùm admodum à Verterae. Burg vnder Stanemore. Vegetius lib. 4. cap. 10. Orosius. Aballaba. Apelby.

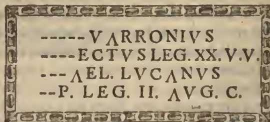
vico

vico abesset. Tota enim pulchritudo in vna latiori consistit platea, quæ à septentrione in Austrum facili colle ascendit, in cuius inferiore parte templum subsidet, superiori castrum flumine ferè totum circumdatum eminet. Nec immeritò sane hanc, vti & *Burgum*, quem dixi, *Regias munitiones* vocat Guilielmus Neubrigensis, vbi memorat Guil Scotorum regem illas ex improuiso cepisse, paulò antequam ipse apud *Alnewick* caperetur. Quæ Rex Ioannes posteà Ioanni de *Veteri Ponte* ob operam egregie præstitam liberaliter donauit.

Intento hinc cursu in occasum æstiuum fertur fluuius per *Buley* castrum Episcopi Carleolensis, & *Kirkby Thuet*, sub quo magna rudera vetusti oppidi visuntur, Romanique nummi subinde eruuntur. Nomen autem vetustum penitùs obliterauit ipsa vetustas, *Wheallep-castle* hodie nuncupant. Si per Antiquitatis prætorem liceat, dicerem esse GALLAGVM Ptolemæi, quod Antonino GALLATVM, suffragante itineraria distantia, nec prorsus reclamante nomine, quæ enim à *Gall* Britanni inceperunt, in *Wall* conuerterunt Angli. sic Gallenam *Wallingford* & *Gall-Seuer*, *Wall of Seuer*, &c. dixerunt. Iuxta ad *Crawdundale-waith* fossæ, valla, & aggestæ moles apparent: & inter ea hæc Romana inscriptio (quam mihi descripsit vir eruditus Reginaldus Bainbrig Gymnasiarcha Applebeiæ) in aspera rupe excisa fuit, cuius pars prior vetustate omninò excsa.

Whellep castle.

Gallatum.

-----VARRONIVS
----ECTVS LEG. XX. V.V.
---AEL. LVCANVS
--P. LEG. II. AVG. C.

Id est vt ego lego, ---- *Varronius Præfectus legionis Vicessimæ Valentis Victricis* ---- *Ælius Lucanus Præfectus legionis secundæ Augustæ, castra metati sunt*, vel aliquid tale. Legio enim vicessima Valens Victrix quæ suam sedem Deuæ. i. *Westchester*, & Legio Secunda Augusta quæ suam Iscæ. i. *Carleon* in Wallia sedem habuit, euocatæ contra hostes in hac parte, hîc substitisse, & sua statiua castra aliquandiu habuisse videantur, Præfectósque ad rei memoriam hoc in rupe insculpsisse. Tempus non facilè dixerim, obseruaui tamen à Seueri ætate ad Gordianum & posteà literam

A

A vbique in hac insula in omnibus eius seculi inscriptionibus transuersam lineolam non habere, sed sic Λ notari. Λ *Pro* A.

Fertur hinc Ituna non procul ab *Howgill* castro *Sandfordorum*, via verò militaris rectà in occasum Æquinoctialem ducit per *Whinfield* viuarium amplum arboribus opacum ad BROVONIACVM, xx. milliaribus Italicis, xvii. Anglicis à VERTERIS, vt posuit Antoninus, locatum, cui etiam *Brocounm*, vti *Broconiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui numerum Defensorum hîc sua habuisse statiua docet. Huius ædificia, & dignitatem licèt absumpserit vetustas, nomen tamen ferè inuiolatum superest, *Brougham* enim vocamus Romanis solummodo numismatibus sæpissimè effossis, & castro vetusto superbit, quod à Vipontijs, siue familiâ de *Veteri Ponte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus sensim subsidere credit, prudentioresque non negant, qui *Eimotum* flumen per subterraneos meatus subintrare, & fundamentum conuellere existimant. Hic enim flu. ex amplo lacu *Vlse* dicto effusus castrum subluit, cúmque limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam; iuxta *Isan-parlès* rupem vicinis notissimam, quam natura difficillimo aditu varijs cauernis, & anfractuosis quasi perfugium miseris, afflictis temporibus molita est, se cum suis & alienis aquis in Itunam post paucula milliaria immergit.

Brouoniacum. Whin *septentrionalibus, quod* *Stralb.* a Burr.

Brougham.

Eimot fl.

Vlse *lacus.*

Isan-Parles.

Westmorlandiæ Dominus primus quod sciam præfuit Ioannes de *Veteri Ponte*, siue *Vipont*, qui in clypeo rubro sex aureos anellos gestauit. Illi enim donauit Rex Ioannes *Balliuam de Westmorland*, vnde eius successores ad nostra vsque tempora tenuerunt officium *Vicecomitatus de Westmorland.* Successit verò filius Robertus qui duas solummodo filias suscepit Sybillam Rogeri Domini Cliffordi vxorem, & Idoneam Rogero de *Leybourne* enuptam. Longo pòst tempore Richardus II. Radulphum de *Neuill*, siue *Noua-villa* Dominum de *Raby* virum summæ & vetustissimæ nobilitatis Anglicæ ab Vchtredo Northumbriæ Comite oriundum primum Westmorlandiæ Comitem creauit, cuius posteri eo honore floruerunt; donec Carolus, impotenti animo, & scelerata conspiratione fidem in D. ELIZABETHAM & patriam exuendo clarissimæ familiæ maximum dedecus impressisset, suumque ipsius splendorem nefariè maculasset.

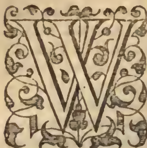
Fines Term. Mich. R. 6. H. 8.

Insignia Viponterum.

Comites Westmorlandiæ

In hoc Comitatu 26. numerosæ paraciæ habentur.

Cumberland.

Estmorlandiæ ad occasum præiacet *Cumbria*, vulgò **Cumberland**, vltima in hac parte Angliç prouincia, vtpote quç ipsam Scotiam ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hibernico Oceano pulsata, ab ortu verò super Westmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & se sua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitârunt. Britannos enim diu hic insedisse, fremente Saxone, historiæ testantur, ipséque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram dixit*; vt taceam Britannica passim locorum nomina, cuiusmodi sunt *Caer-luel, Caer-dronoc, Pen-rith, Pen-rodoc*, &c. quæ hoc planissimè loquuntur, & assertioni meæ probationem præstant vel apertissimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus arridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, succedunt pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porrectæ planities frugibus satis fœcundæ. Ad hæc Oçeanus, qui ad littus alliditur, piscium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quòd minùs gnauiter piscaturam exerceant.

Copeland. Pars huius meridionalis *Copeland & Coupland* dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kopa* Britanni vocant, caput suum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland* quasi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad sabulosum *Dudeni* ostium, quo à Lancastrensibus disterminatur, *Millum* est antiquç familiç *Hodlestonorum* castrum, vnde circumducto in Boream littore, *Rauenglasse* stationem vbi & Romanæ extant, vt accepi, inscriptiones, duo riui commodè circumcingunt. Superiùs *Irt* amniculus marc petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oscitatione quadam hauserint, fiunt grauidæ, margaritasque siue, vt cum Poeta loquar, bacchas cocheas pariunt, quas accolæ cùm resederit aqua venantur, gemmarijque nostri minimo ab egenis emunt, &

Millum Castle.

Irt fl.

Vide Plinium Margarita.

& maximo reuendunt. De his & huiusmodi Marbodæus in isto versu loqui videatur.

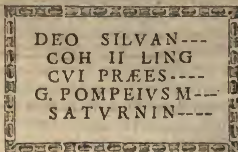
Gignit & insignes antiqua Britannia baccas.

Iam littus in occasum pedetentim se prouehit, promontoriolúmque efficit, quod *S. Bees*, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religiosa vitam illic solitariam egit, cuius sanctitati miracula adscribuntur de tauro cicurato, & copiosissima niue quæ Solstitiali die, illa precante, valles & montium summitates altè intexerat. Vix mille hinc passus *Egremont* castrum colli imponitur sedes olim Guilielmi de *Meschines* cui Rex Henricus primus donauit, *per seruitium vnius Militis, vtque iret ad præceptum Regis in exercitu Walliæ & Scotiæ*. Qui reliquit filiam vxorem Guilielmi *Fitz-Duncani* è Regio sanguine Scotorum, pérque illius etiam filiam hæreditas deuenit in familiam Luciorum, à quibus itidem per *Moltonos*, & *Fitzwalteros* Egremontis titulus ad *Radcliffos* Sussexiæ Comites descendit. Eo tamen Thomas Percy ex Regis Henrici VI. gratia aliquandiù fruebatur.

S. Bees. | Egremont castle. | Domini Copelandiæ. | Liber Inq.

Procedit hinc littus paulatim se subtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbicunque facilis ascensus erat à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti imprimis infestam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc insulam quasi belli diluuio inundarent. *Moresby* viculum vbi nauium statio ex his muninentis fuisse par est existimare. Multa ibi antiquitatis vestigia in hypogæis, & fundamentis, multæ cauernę quas *Picts holes* vocitant, multa inscriptorum lapidum fragmēta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. præ se fert, Et hanc aram, cum cornuta Siluani imagiuncula nuper effossam ibi vidimus.

Littora munita. | Moresby.

DEO SILVAN---
COH II LING
CVI PRÆES----
G. POMPEIVS M---
SATVRNIN----

Deo Siluano cohors secunda Lingonum cui præest G. Pompeius M., Saturninus.

Sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuisse docet, vbi Equites

Morbium.

tes Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo subindicat. Nec tacendum quòd hîc in proximo vidimus *Haycastle* sua sane antiquitate suspiciendum quod ad nobiles de *Moresby*, & *Distinton* dictos olim spectasse retulerunt incolæ.

Haicastle.

Post hoc Deruentio flumē Oceano se occulit, qui in *Borrodale* valle curuis montibus incincta exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos serpit, in quibus ad *Newlands* & alibi, æris venæ opulētæ non sine auro & argento nostro tempore à Tho. *Thurlando*, Daniele Hochstetter Germano Augustano denuò sunt repertæ, cùm iam olim innotuerint, vt ex *Claus*. Regis Henr. 3. n. 18. constat. De his memorabilis disceptatio inter Serenissi. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thomam *Percium* Northumbriæ Comitem, cuius hæredium terra fuit, intercessit, sed ratione regiæ prærogatiuæ & quòd auri & argenti in illis venæ, lis secundum D. Reginam data. Tantùm abest vt verum sit hoc Ciceronis in Epistolis ad Atticum, *Illud cognitum est, neque argenti scrupulum esse vllum in insulâ Britannia.* Nec Cæsar si has fodinas nosset, Britannos importato ære vti scripsisset, cùm hæ & aliæ ærariæ non solùm vniuersæ Angliæ sufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hic etiam passim reperitur terra illa metallica, siue saxum induratum & micans, nobis *Blacke Leade* dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an sit Dioscoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum adusta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapsus Deruentio in lacum spatiosum diffunditur, *pregrande stagnum* vocat Beda, in quo tres eminent insulæ, vna domicilium habet equestris familiæ Ratclifforum, altera à Metallicis Germanis habitabatur, tertia illa existimatur in qua S. Herbertum heremeticā vitam duxisse scribit Beda. In huius margine agro satis læto, quem roscidi montes circūuallant, & *Skiddaw* mons æditus ab Aquilone defendit, *Keswike* oppidulum mercatorium iacet, æraria sectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam Regis Edwardi quarti videre est, & hodie Metallicorum habitatio. Ius verò mercatus ab Edwardo primo Thomas de *Derwentwater* loci Dominus impetrauit, à quo hæreditario ad Ratcliffos deuenit. *Skiddaw* verò mons ille, de quo dixi, sublime in nubes biceps quasi Parnassus adeò surgit, & *Scruffell* montem in Anandia Scotiæ quasi æmulus prospicit, è quibus prout nubes vel ascendunt, vel descendunt præsagia de aëris mutatione captant accolæ, & vulgò cantitant,

Æris fodinæ.

Auri & argenti vena.

Blacke Leade.

Keswike.

Skiddaw *mons excelsus.*

If

If Skiddaw hath a cap
Scrufell wots full well of that.

Vti etiam de huius, & aliorum duorum in tractu montium altitudine dictitant.

Skiddaw, Lauuellin, and Casticand,
Are the highest hils in all England.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus, modò alueo laxatus rapidissimè in Septentriones prouoluitur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes *Cokarmouth* forum copiosum, castrúmque Comitum Northumbriæ ferè circumluunt. Oppidum eleganti satis structura, sed humiliori situ inter duos colles subsidet, quorum alteri Ecclesia, alteri è regione Castrum imponitur firmissimum, cuius porta prætēdit Arma gentilitia Moltonorum, Humfranuillorum, Luciorum, & Perciorum. Huic vltra flumen ad alterum milliare obiacet antiqui castri cadauer *Papcastle* vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM constituit) cui Romanam vetustatem monumenta non pauca adstruunt. An hoc fuerit *Guasmoric*, quod Nennius author est Guortigernum Regem propè *Lugaballiam* ædificasse, & veteres Anglos *Palmecastle* vocasse, non facilè dixerim. Hæc vna cum quarta parte Baroniæ de *Egremond, Wigton, Leusewater, Aspatric, Vldal,* &c. luculentissimo patrimonio Matildis *Lucy* quæ hæres Anthonij *Molton* siue de *Lucy* fratris sui Henrico Percio Northumbriæ Comiti coniugi dedit, & quamuis ex illo nullam susceperit prolem, Perciorum tamen familiam sibi hæredem scripsit, ea lege vt *Luciorum* insignia tres scilicet Lucios pisces in rubro cum ipsorum clypeo gentilitio variarent, vel vt ex Autographo loquar, *Sub conditione deferendi Arma sua de rubro cum tribus Lucijs, vnà cum armis de* Percy *aureis scilicet, & leone Azureo quartertatim, per finem leuata.* Adunatis posteà aquis Deruentio, Oceano se submittit ad *Wirkinton,* Salmonum piscatura nobile. Nunc sedes est antiquæ equestris familiæ Curwennorum, qui ibi suas instar castri ædes habent magnificas, & à quibus nobis, absit verbo inuidia, genus maternum.

Cokarmouth. Guasmoric. *Arma Luciorum & Perciorum.* Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minùs mill. pass. commodis locis ductum fuisse credunt nonnulli, à Stilicone, cùm ex Hibernia Scoti hæc littora infestarent. Sic enim de se Britannia apud Claudianum, *Sub Honorio & Arcadio.*

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam cùm Scotus Hibernem
Mouit, & infesto spumauit remige Thetis.

Adeò enim continuæ ſunt parietinæ ad *Eleni* oſtium, *Elne* nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes *Ierby* habet, forum non minimum. ARBEIAM fuiſſe iudicamus vbi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt; & ad oſtium *Elenburrough*, id eſt, *Burgus ad Elenum*, vbi cohors prima Dalmatarum cum ſuo præfecto olim ſtationem habuit. Situm habuit in colle ſatis edito, longè in Mare Hibernicum proſpectat, ſed iam ſeges eſt eo loci quo oppidum fuit, eiuſque veſtigia planè ſe exhibet, cryptæ antiquæ ſunt apertæ, multæque hic aræ, inſcripta ſaxa, & ſtatuæ eruuntur. Quæ vir optimus I. *Sinhous* in cuius agris effodiuntur, diligenter cuſtodit, & per ædes diſpoſuit. In media area erigitur pulcherrima ex rufeſcente ſaxo forma quadrata Ara affabrè artificio antiquo exſculpta, pedes plus minùs quinque alta, & optimo charactere inſcripta, ſed ecce ipſam & ſingula eius latera graphicè deſcriptam manu Roberti Cottoni de *Connington* Armigeri venerandæ antiquitatis cultoris ſummi cùm nos vnà ſtudio patriæ illuſtrandæ has regiones non ſine dulciſſimo animi pabulo anno ſalutis 1599. perluſtrauimus. Nec enim poſſumus non grata memoria proſequi optimum illum quem dixi virum, non ſolùm quòd nos hoſpitio benigniſſimè ſingulari cum humanitate excepit, ſed etiam quòd ipſe non indoctus antiquarum literarum ſit admirator, & has inſcriptiones, quæ ab alijs imperitis per hanc regionem ſtatim comminuuntur, & in alios vſus ſummo cum Antiquitatis detrimento transferuntur, diligentiſſimè conſeruat.

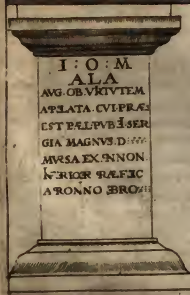
Ierby.

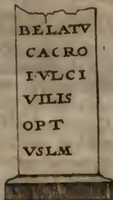
Arbeia.

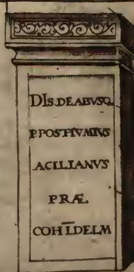
Elenborrough.

GENIO LOCI
FORTVNÆ REDVC
ROMÆ ÆTERNÆ
ET FATO BONO
G CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB COHORT
EX PROVINCIA
MAVR CÆS
DOMOS TEDS
DECVR

ANTII VIVAS

I : O : M
ALA
AVG. OB. VIRTVTEM
APELATA. CVI. PRÆ
EST. PÆL. PVB. F. SER
GIA MAGNVS. D
MVRSA EX. PANNON
INFERIOR PRÆFEC
A RONNO BRO

BELATV
CACRO
I.VLCI
VILIS
OPT
VSLM

DIS DEABVSQ
P POSTHVMIVS
ACILIANVS
PRÆ
COH I DELM

In inſcriptione planiſſima ſunt omnia, in penultima linea tantum ET & ABDES implicatione literarum leguntur: vltima pars mutila, fortaſſe integritati ſuæ ſic reſtituenda DECVRIONVM ORDINEM RESTITVIT &c. Decuriones verò erant in Municipijs, qui Romæ, & in Colonijs Senatores. Sic dicti quia officium curiæ adminiſtrarunt, vnde etiam curiales nominati; quia ciuilia munera procurarunt.

Decuriones.

Iſidorus lib 9. c. 4.

In parte huius Aræ auerſa ſuperiori margine, vt vides leguntur, VOLANTII VIVAS. Quæ duo verbula me anxium habent, nec interpretari poſſum, niſi Decuriones, Equites, & Plebs ex his enim conſtabat Municipium, G. Cornelio Peregrino qui domus ædes & Decuriones reſtituit votiua fuerit inſcriptio: vt vir tam beneficus VOLANTII viueret. Hinc ſi coniecturæ ſit locus VOLANTIVM olim huic loco fuiſſe nomen arbitror. Subtus exſculpuntur victimaria inſtrumenta, dolabra & ſeceſpita. In ſiniſtro latere Malleus, & Præfericulū. In dextro latere Patera, Diſcus, & Pyrum, ſi quid video, vel vt alijs placet, Aquiminariū. Hæc enim erant vaſa ſacrificijs deſtinata, & præterea alia, vt Simpulū, Thuribulum, Futile, Apex ſacerdotalis, &c. quę in aliarū ararum lateribus hoc tractu expreſſa vidimus. Secunda Ara quam hîc adiecimus fuit effoſſa apud *Olde Carlile*, & nunc extat in ædib. Barhouſiorum ad *Ilkirk*, inſcripta fuit eo literarum implexu quem ſculptor hic ſatis graphicè expreſſit, & ſic legenda videntur

Volantium.

Ara paganorum.

Ioui optimo Maximo. Ala Auguſta ob virtutem appellata, cui præeſt Pœlius, Publij filius Sergia Magnus de Murſa ex Pannonia inferiore Præfectus. Aproniano (& fortaſſe) *Bradua Conſulibus.*

Sub Commodo Anno Christi 193.

Tertia Ara Deo Topico Belatucadro inſcripta ſic legenda

Belatucadro Iulius Ciuilis Optio, i. Excubijs præfectus, *votum ſoluit libens meritò.*

In quarta Ara quæ pulcherrima nihil ſubeſt difficultatis, & ſic ſe habet. *DIs, Deabuſque Publius Poſthumius Acilianus Præfectus Cohortis primæ Delmatorum.*

Huiuſmodi aras (nec notaſſe veteres ritus pigeat quos iam olim ſacratiſſima Chriſti religio profligauit) vti & victimas, atque ſeipſos frondibus coronare ſolebant, ad eas thure & vino ſupplicare, hoſtias immolare, ipſaſque aras inungere. De quarum demolitione, inualeſcente Chriſti religione, Prudentius.

Exercere manum non pœnitet, & lapis illic
Siſtetit antiquus, quem cingere ſueuerat error
Faſciolis, aut gallinæ pulmone rigare, *Frangitur ----*

Has

Has etiam subiectas inscriptiones i' idimus

PRO SA--------------------
ANTONINI AV- PII F---
·P. AVLVS *P. F PALATINA
POSTHVMIVS ACILIANVS
PRAEF. COH. I. DELMATAR. *Publij filius.

*D M
INGENVI. AN X
IVL. SIMPLEX PATER
*F ·C.

D M
MORI REGIS
FILII S HEREDES
EIVS SVBSTITVE
RVNT VIX. A. LXX. *Dijs Manibus. *Faciendum curauit.

HIC EXSEGERE FATA
--ENVS SC GERMA--
--S REG VIX. AN---
S VIX AN------
----- IX -------

D M
LVC AVIX
ANN
IS XX.

D M
IVLIA MARTIM
A VIX. A. AN
XII III D. XX.H.

Lapis hîc etiam cernitur affabrè exculptus in quo duo Genij alati sustinent corollam supra quam

VICTORIÆ

Intra coronam hæ literæ inscribuntur.

DD NN.
A. A.

Id est *Victoria Dominorum nostrorum Augustorum, fortè* Honorij & Arcadij

Cùm paulisper littus hinc rectà perrexerit, sinuato, & incuruato æstuario ita reflectitur, vt videatur esse MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco statuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æstuarium enim est incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè significat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo,* vulgò *Holme Cultraine* posuit Dauid primus Rex Scotorum, & Cœnobiarchæ *Vulsley* propugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum diplomatúmque receptaculum Morikambe. Holme Cultraine.

 contrà

contra repentinas Scotorum incursiones excitârunt. Sub hoc monasterium illi æstuario illabitur *Wauer* amniculus, qui recipit fluuiolum *Wiza*, ad cuius scaturiginem proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitates, alcam in terris esse docet *Olde Carlile* hæc à vicinis hodiè nominatur. Quo nomine olim innotuit me latet, nisi CASTRA EXPLORATORVM fuerit. Distantia apud Antoninum qui non compendia viarum sectatur, sed loca clariora enumerat, tam à Bulgio, quam Lugu-vallo apposité respondet, Situs ad explorandum commodissimus, colle enim satis ædito sedit vnde circumuicina regio facilè circumspici possit. Certissimum verò est Alam tamen quæ ob virtutem AVGVSTA, & AVGVSTA GORDIANA dicta hîc Gordiani tempore egisse, ex his inscriptionibus constat quas in proximo vidi.

Castra exploratorum.

Vide de Areanis posteà in Muro Pictico.

Ala Augusta Gordiana. Apud Ilkirk.

*I O M
ALA AVG OB
---RTVT. APPEL. CVI
PRÆEST TIB. CL. TIBFP
IN- G- M IVSTINVS
PRAEF. *FVSCIANO
II SILANO II COS

D M
MABLI
NIVS SEC
VNDVS
*EQVIS
ALE AVG
STE STIP

*D O M
PRO SALVTE IMPERATORIS
M ANTONI GORDIANI. P F.
INVICTI AVG ET SABINAE TR
AE TRANQVILE CONIVGI EIVS TO
TAQVE DOMV DIVIN. EORVM A-
LA AVG. GORDIA. OB VIRTVTEM
APPELLAT POSVIT: CVI PRÆEST
AIMILIVS CRISPINVS PREF
EQQ NATVS IN PRO. AFRICA DE
TVIDRO. SVB CVR. NONII PH
LIPPI LEG AVG PROPRETO
ATTICO ET PRETEXTATO
COS

* *Ioui Optimo Maximo.*

* *Sub Comodo Anno Christi 189.*

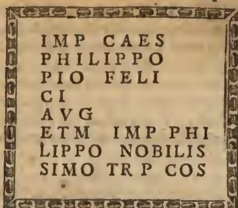
* *Pro* Eques *Alæ Augustæ stipendiarius.*

* *Deo Optimo Maximo.*

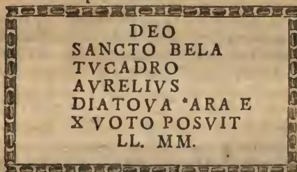
Anno Christi, 243.

Aræque

Aræque hinc allatæ fuerunt quæ apud *Wigton* in via eriguntur, in quarum lateribus visuntur simpulum, futile, malleus, patera, &c. sacrificatoria, literæ verò vetustate victæ omnino diffugerunt. Nec procul hinc ad viam militarem effossa fuit columna è rudi saxo, quæ Thoresbejæ nunc cernitur, sic inscripta: Wigton.

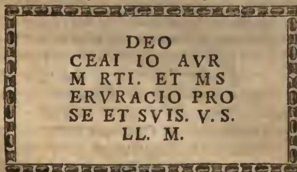

IMP CAES
PHILIPPO
PIO FELI
CI
AVG
ETM IMP PHI
LIPPO NOBILIS
SIMO TR P COS

Hanc etiam vt alia descripsit mihi Oswaldus Dikes verbi diuini minister eruditissimus, iamque extat in ædibus fratris eius viri clariss. T. Dikes apud *Wardal*

DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
DIATOVA *ARA E
X VOTO POSVIT
LL. MM.

* Pro Aram ex Voto.

Alteri etiam Deo indigeti huiusmodi reperta est inscriptio

DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET MS
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Præter infinitas imagunculas, statuas equestres, aquilas, leones, Ganimedes, & alia vetustatis testimonia plurima, quæ quotidie occurrũt. Paulò superiùs promittitur promontoriolũ, magnúmque subest æstuarium nunc Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Prouinciæ, & Pictorũ diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortasse à *Bulch* Britannorum quæ interstitium siue diuortium sonat) à quo Antoninus tanquam à remotissimo loco, & prouinciæ limite Britanniarum itinera incipit. *Bulnesse* hodie incolis dicitur, & viculus est admodum exilis, qui suum tamen munimentum habet, & in vetustatis indicia præter platearum tractus, & parietinas, portum iam oblimatum, & viam hinc per littora ad *Elenborrow* vsque stratam fuisse ferunt. Hic verò Vallum illud & Murus celeberrima Romanorum opera incipiunt, Romanæ Prouinciæ olim Limes, ad secludendos barbaros excitata, qui hoc in tractu Romanum imperium, vt inquit ille, circũlatrauerunt. Mirabar primùm cur hic tanta munimenta posuerint, cùm admodũ magnum per VIII. plus minus milliaria obiaceat æstuarium, sed iam intelligo recedente æstu ita aquam decrescere, vt facilè prædones Scotici soleant transuadare.

Sulway Frych Scotis.

Blatum Bulgium.

Bulnesse.

Valli principium.

Ad idem æstuarium interiùs est *Drumbough* castrum iampridem Dominorum de *Dacre*, olim Romanorũ statio. EXPLORATORVM CASTRA fuisse reclamante omninò distantia aliqui volunt. Alia etiam fuit Rom. statio quæ nunc in nouũ nomen mutata *Burgh vpõ sands*, i. *Burgus ad sabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, quã Dom. Cumberlandiæ Roberto de *Triuers* dedit, ab illo verò ad *Morulllos* deuenit, quorum postremus Hugo reliquit filiam quæ ex secundo marito Thoma de *Molton*, Thomam *Molton* procreauit Dominum huius loci, cuius filius Thomas nuptijs cum hærede Huberti de *Vallibus* possessionibus *Gillesland iam* adiunxit, quæ omnes demùm ad Ranulphum de *Dacre* cum Matilde *Moltona* sunt deuolutæ. Sed nulla re magis innotuit hoc oppidulum, quàm quòd Edwardus primus Scotorum triumphator hic immatura morte diem obierit. Princeps longè clarissimus, in cuius fortissimo animo hospitium metatus est Deus dignissimum, vt regiæ maiestatis apicem, non solùm fortitudine, & sapientia, sed decore etiam, & corporis dignitate adæquarit. Quemque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficillimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptârit: quod cùm Rex inauguraretur,

Burgh vpon Sands.

1307

Morulli dicti de Burgo super sabulones. Liber Inq.

Vaulx.

Edwardus primus.

ita administrauit, deuictis Wallis, & triumphatis Scotis; vt alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reuerso æstu equitatu decertâsse ferunt incolæ, quę res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. *Solwey frith*, i. *Fretum Solwey*, vtrique genti dicitur hoc æstuarium à *Solwey* Scotorum oppido apposito. Sed rectiùs Ptolemæo I T V N A dicitur. *Eiden* etenim egregiũ flumen, qui Westmorlandiam, & interiora huius regionis pererrat, maximã aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quàm ægro nixu inter congesta Scotorum cadauera, anno salutis 1216. eluctaretur, cùm illos præda ex Anglia onustos libentèr hauriret, & suis fluctibus prædatoriam illam manum demergeret. Solwey Frith. *Ituna.* Eiden fl. *Historia Malros.*

Ituna verò hic siue *Eiden* vbi hanc regionem adierit, ab Occasu *Eimot* flu. admittit è lacu illo *Vlse*, quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacor* riuulum *Dacre* castrum adsidet, nobis notum quòd familiæ Baronum de *Dacre* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monasterium eo tempore habuerit, vti etiam à Malmesburiensi, quòd Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cum suis regnis Athelstano Anglo ibi dediderint. *Dacre.* *Barones Dacre.*

Haud multò superiùs, parùm etiam ab *Eimoti* & *Loderi* confluentibus vbi rotundum vallum quod Arthuri tabulam vocent incolæ, abest *Penrith*, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Caput vel collem rubrum.* Rubet enim terra & saxa è quibus construitur, vulgò autem *Perith* dicitur. Emporiolum celebre, ad occiduam plagam Castro Regio firmatum, templo satis pulchro ornatum; forúmq; est amplũ & ligneum in eo ædificium in vsum confluentium ad mercatum, vrsis ad nodosum stipitem quæ fuerunt insignia Comitum Warwicensium exornatum. Olim ad Episcopos Dunelmenses spectauit, sed cùm Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluentia inflatus insolesceret, *abstulit ei Edvardus Primus* (vt in Dunelmensi libro legimus) *Werk in* Tiuidalia, *Perith, & ecclesiam de Simondburne.* In eius tamen vsum R. Stricland Episcopus Carliolensis suo sumptu incile duxit è *Pete-rill*, i. è *Petero fluuiolo*, qui ad suam ripam *Plompton parke* habuit, viuarium amplum quod olim Reges Angliæ ferarum, sed Henricus VIII. hominum habitationi prudenter dicauit, cùm in regnorum Scotiæ & Angliæ sit ferè collimitio. Ad hoc dirutæ vrbis reliquias multas ostendit, quam illi ob vicinitatem Perith. *Haia de Plompton olim dicta.*

Antiquum

Antiquum Perith nunc vocant, PETRIANAS ego iudicarim. Alam enim Petrianam hîc egisse euincit Inscriptionis antiquæ fragmentum quod hîc vidimus quam Vlpius Traianus Emeritus Aulæ Petrianæ posuit. Sed ecce illam, & alias quas hîc descripsimus,

Petriana.

GADVNO
VLP TRAI
EM. AL. PET
MARTIVS
*F P. C.

D M

AICETVOS MATER
VIXIT *A XXXXV
ET LATIO FIL-VIX
A XII LIMISIVS
CONIV. ET FILIA
PIENTISSIMIS
POSVIT

* *Annos.*

* *Fortè Faciendum procurauit.*

D M

FL MARTIO SEN
IN *C CARVETIOR
QVESTORIO
VIXIT AN XXXXV
MARTIOLA FILIA ET
HERES PONEN
*------ CVRAVIT

* *Fortè in Cohorte.*

* *Dum.*

D M CROTILO GERMANVS VIX
ANIS XXVI. GRECA VIX ANIS IIII
VINDiCIANVS *FRA. ET FIL. TIT. PO.

* *Fratri & filia titulum posuit.*

Cùm

Cùm *Eimotum* Ituna iam receperit, obscurioribus viculis,& propugnaculis affusus in Septentriones contendit, per *Kirk Oswald* S. Oswaldo sacrum, possessionem olim Hugonis illius *Morvill* qui cum socijs Thomam Archiepiscopum Cantuariensem occidit,& in facti memoriam diu ensis quo tunc vsus erat hîc asseruabatur, per *Armanthwayte* castrum Skeltonorum, *Corby* castrum nobilis & antiquæ familiæ Salkeldorum quæ plurimum aucta nuptijs cum hærede de *Rosgill Wetherall* olim monasteriolum quod Abbatiam S. Mariæ Eboraci matrem agnouit, vbi in rupe habitacula quædã in perfugij locum excauata cernũtur. Inde per *Warwic* VIROSIDVM iudico, vbi Cohors VI. Nerviorum olim in statione per limitem valli contra Pictos & Scotos egit & superiori seculo pons ibi firmissimus è saxo impensis Salkeldorum, & Richmondorum cõstructus, *Linstock* castrum Episcopi Carleolensis in Baronia de *Crosby*, quam Waldeuus filius Comitis Gospatricij Dominus *Allerdalliæ* ecclesię Carliolẽsi concessit, truncatoque nomine pro *Olenaco* dictum suspicor: OLENACVM enim ad lineam valli, vbi Ala prima Herculea militauit contra barbaros, fuisse videatur. Iam Ituna se in suum æstuarium immersurus duos simul fluuios accipit, *Peterillum* scilicet & *Candam*, qui pari spatio disereti, ab Austro quasi gradus conferunt. Ad *Peterillum*, præter Petrianas quas diximus, *Greistocke* est illustris iam pridem familiæ castrum, quæ à Ranulpho quodam *filio Walteri* originem traxit, ex cuius posteris Guilielmus de *Greystock* duxit Mariam filiam & alteram hæredem Rogeri de *Merley* Domini de *Morpath*, illi Guilielmus & Ioannes filij successerunt, quorum cùm vterque prole careret, Ioannes hæreditatem transcripsit in Radulphum de *Granthorpe* filium Guilielmi ex eius amita natum: cuius progenies diu summo in honore floruit, circa Henrici verò Septimi tempora desijt,& ad Barones de *Dacre* per nuptias venit hæreditas, vltimi verò Baronis de *Dacre* hæredes *generales* duobus Thomæ Howardi nuper Ducis Norfolciæ filijs fuere enuptæ.

Kirk-Oswald. Armanthwaite. Corby castle. Wetherall. Virosidum. Linstock. Crosby. Olenacum. Greystocke. Genealogia antiqua. Barones de Greystocke.

Ad *Candam* præter æris fodinas ad *Candebeck*, *Highyate* Richmondorum castrum, & nitidum Carliolensis Episcopi castrum, *The Rose castle* dictum, CONGAVATA etiam fuisse videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum stipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gauuam*, quam in *Candam* nunc contraxerunt, Britannis significat. Sed huius locum digito designare nondum potui. Inter horum confluentes optima & longè amœnissima pe-

Æris fodinæ. Congauata.

stione

Carlile. * Eden.

ſitione vrbs vetuſtiſſima *Carlile* interponitur, à Septentrione *Itunæ alueo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occaſu *Cauda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è ſaxo, caſtello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Forma iacet oblongior ab occaſu in ortum procurrens, ad occidentem eſt caſtrum ſatis magno ambitu quod Regem Richardum III. inſtauraſſe ex inſignibus apparet, in media ferè vrbe exurgit templum cathedrale, cuius ſuperior pars recentior artificio eſt admodum elegante, inferior tamen multò vetuſtior. Ad ortum verò *Citadella* quam propugnaculis varijs firmo opere poſuit Rex Henricus Octauus, defenditur. Romani & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, ſiue LVGV-BALIAM, Saxones, teſte Beda, *Luell.* Ptolemæus, (vt nonnullis viſum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *Vrbem Duballi*, nos *Carlile*, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixêrunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuiſſe vno ore conſentiunt hiſtorici noſtri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè ſudauit Lelandus noſter, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictum fuiſſe, & *Ballum* à valle deſcendiſſe, vt *Lugu-vallum* ſonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatiſſimo illo Romanorum Vallo militari quod ſub vrbe cernitur deductum aſſeuerarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM Antonino dicitur. Murus enim ille Pictus, qui Seueri vallo poſteà impoſitus erat, parum vltra Itunam ſiue *Eden* fl. qui iam ponte ligneo coniungitur, ad *Stanwix* viculum cernitur, & ipſum flumen è regione caſtri tranſijt, vbi in fl. alueo ipſius veſtigia, ſaxa ſcilicet ingentia adhuc extant. *Lugum* etiam ſiue *Lucum*, priſcis Celtis qui cum Britannis eiuſdem linguæ erant, *Turrim* ſignificâſſe docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-vallum* ſit, & ſonet *Turris, vel munimentũ ad vallum*, Ab hoc fonte ſi *Lugdunum* quaſi *turrim in colle*, & *Lucoteciam* (ſic enim quam nos Lutetiam, priſci vocârunt) quaſi *turrim pulchram* deriuaſſent Galli, (ea enim verborũ vis eſt in lingua Britannica,) rectiùs fortaſſe collimaſſent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruiſſe varia antiquitatis indicia ſubinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria ſatis affirmatè loquuntur. Poſt Picticos etiam, & Scoticos furores priſtini ſplendoris nonnihil retinuit, & ciuitas

Lugu-Vallum.

Lucus & Lugus quid Britannis, & Gallis priſcis.

Lugdunum.
Lucotecia, ſiue Lutetia Galliæ.

Vetus Itinerarium nuper impreſſum, Lugdunum, Deſideratum montem *ſignificare docet.*

ciuitas habebatur. Anno enim Christi 619. Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Luguballia, & in circuitu eius* XV. *miliaria.* Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt ciues vt ciuitatis mœnia videret, fontemq; in ea miro quondam Romanorum opere extructum.* Qui tunc, vt inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinauit, scholásq; ibi constituit.* Posteà à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos suis cineribus sepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auspicijs denuò reflorescere cœpit, qui nouis ædificijs instaurauit, castrum construxit, & Coloniam primùm ex Belgis, (quos meliore cõsilio ductus in Walliam statim transtulit) posteà ex Australibus Anglis eò deduxit. *Tunc*, vt habet Malmesburiensis, *visum erat triclinium Romanum ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempestatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inscriptum erat* MARII VICTORIAE. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum esse voluerunt, alij Marium illum fuisse contendunt, qui Imperator contra Gallienum salutatus, tanti roboris fuisse perhibetur, vt in digitis non venas sed neruos habuisse scriptores tradiderint. Accepi tamen in nonnullis exemplaribus concipi non MARII VICTORIAE sed MARTI VICTORI, quod fortassè nonnullis magis arrideat & ad veritatem propiùs accedere videatur. Frequentior iam Luguballia suum, vt scribunt, Comitem seu veriùs Dominum habuit Radulphum *Meschines* siue de *Micenis*, à quo Cestriæ Comites prognati, & eodem tempore ab Henrico primo in Episcopalem dignitatem euecta Athulphum primum Episcopum habuit. Quod suæ Ecclesiæ fraudi fuisse scripserunt Monachi Dunelmenses. *Cùm Ranulphus*, inquiunt, *Dunelmensis Episcopus exularet, & Ecclesia defensorem non haberet, Episcopi quidam* Carleil & Tiuidale *ad suas diœceses applicauêrunt.* Quomodo verò Scotus regnante Stephano hanc vrbem cepit, & Henricus secundus recuperauit, quomodo Rex Henricus III. Castrum de *Carleolo*, & Comitatum Roberto de *Veteri Ponte*, siue *Vipont* commisit, quomodo 1292. cum cathedrali ecclesia, & suburbijs deflagrauit, quomodo Robertus Bruis Scotus anno 1315. frustrà obsedit, quomodo etiam Andræas de *Herclea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus secundus Carleoli Comitem crearat, fidem principi patriæ fefellit, & posteà summo cum dedecore discinctus

Triclinium Rom.

Marij Victoriæ. Marti Victori.

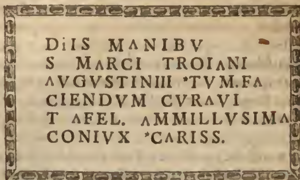
*

Mart Victor.

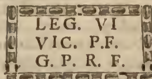
*

Euersaen.

ctus capite perfidam ingratitudinem luit, in Annalibus satis fusè explicatur. Operæpretium tamen videtur adijcere duas quas hîc vidimus Inscriptiones, alteram in ædibus T. Aglionbæi prope *Citadellam*, sed deterioris seculi.

DIIS MANIBV
S MARCI TROIANI
AVGVSTINIII *TVM.FA
* Tumulum. CIENDVM CVRAVI
T AFEL. AMMILLVSIMA
* Carissima. CONIVX *CARISS.

Cui adiungitur effigies Equitis armati cum lancea, Altera verò extat in hortis T. Midletoni maiusculo & eleganti charactere.

LEG. VI
VIC. P.F.
G. P. R. F.

Id est, vt conijcio, *Legio sexta, Victrix Pia Felix Genio Populi Rom. fecit.* Ego Luguballiæ nunc valedicam quæ Meridianum grad. XXI. scrup. XXXI. ab vltimo Occidente distantem, & Polum Borealem grad. LIIII. scrup. LV. sublimem habet.

Iam Itunam si transmittas *Rowcliffe* cernas proximè ripam
* Castellulum à Dominis Dacre non ita pridem ad tutelam suorum erectum. Super hoc consociatis vndis vno quasi ostio Itunæ æstuarium subeunt duo flumina *Esca & Leuen*, Esca è Scotia descendit, qui per aliquot milliaria Anglici se iuris fatetur & *Kirsop* fluuium in se recipit, vbi non aquis sed mutuo metu Angli & Scoti separantur, vterque magnarum virtutum vtrique genti
— testis locupletissimus, Ad hunc vbi *Netherby* viculus ex vna & altera casula iam cernitur, adeò mira & magna sunt priscæ vrbis
Esca. rudera & perfluentis Escæ nomen ita consonat, vt ÆSICAM ibi fuisse suspicemur, in qua Tribunus primæ cohortis Asturum excubias olim contra Barbaros egit. Hîc verò nũc primogenitus
Grayhami. familiæ Grayhamorum quæ militari virtute inter limitaneos admodũ celebris habitat, pro cuius foribus Romana legitur inscriptio cuius exẽplum promissũ iam diu frustra expectaui. Vbi vero

Liddus

Liddus flumen Escæ confluit, *Liddel* olim erat castrum vt accepi, & Baronia Estoteuillorum *qui terras tenuerunt hic in Cornagio, quas Ranulphus Comes Turgissio Brundus*, vt legitur in veteri Inquisitione, donauit, ab *Estoteuillo* verò ad *Wakos* hæreditariò, & per eos ad Cantij Comites, Ioannes autem Comes Cantij Regi Edwardo tertio, & Rex Richardus Secundus Iohanni Gandauensi Lancastriæ Duci concessit. Vltra hunc *Escam* etiam ager per aliquot milliaria Anglici cēsetur imperij, in quo *Sollom-mosse* Thomæ *Dacre* spurij, & I. Musgraui virtute inclaruit, qui Scotis ibi superatis, maximā nobilitatis Scoticæ partem captiuā abduxerūt, vnde statim animū despondit Iacobus V. Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalauit. Agri hic circumuicini *Batable ground*, i. *Terra litigiosa*, de qua inter Anglos & Scotos contenditur. Accolæ enim vtrinque vt limitanei, velox, insidiosum, & expeditissimum militum genus, & velitationibus exercitatissimum. *Leuen* alterum de quo dixi fl. in ipso regnorum limite scatens nihil memorandum præterfluit præter *Beaucastle* Regis castrum, quod in solitaria regione militum manus tuetur.

Baronia de Lidell Lidefdal. *Anno 1. Rich. 2.* *Prælium ad* Sollom-mosse. 1542 Batable ground. *Limitanei.* *Leuen.*

Magis ad Austrum & Occasum, interiùs iacet *Gillesландia* Baronia, regiuncula ita impedita torrentibus, quas *Gilles* vocant, vt inde nomen factum iudicarim, si non legissem in libro Ecclesiæ de *Lanercost* Gillum quendam *filium Bueth*, qui etiam Gilbertus in Charta Henrici secundi dictus fuit, hanc olim tenuisse, à quo probabile est nomen hoc inditum fuisse. Per hanc à Carleolo Vallum Seueri siue Murus quod celeberrimum Britanniæ monumentum rectà ferè linea in ortum procurrit per *Stanwicks* viculum, *Scalby* castrum olim *Tillioiorum*, qui olim clari hoc tractu fuerunt cognominis à quibus ad *Pickeringos* deuenit, & inde *Cambec* riuulus Murum subit ad quem *Askerton* castellulum Barones *Dacre* construxerunt, vbi Præfectus Gillellandiæ, *Land-Sergeant* vocant, præsidium haberet. Infra Murum Irthingo confluit, vbi *Irthington* capitale, vt vocant, Manerium huius Baroniæ de *Gillesland*, magnæque hic ruinæ ad Castri *Castle-steed* visuntur. Iuxtà *Brampton* tenuis est mercatus quem BREMETVRACVM suspicamur ad lineam valli, vix enim mille pass. à vallo abest vbi sub Duce Britanniarum Cuneus Armaturarum egit. Hi equites erant toti armis tecti, Duplares verò vel simplares hæ Armaturæ fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ætas, quæ binas consequebantur annonas. Simplares qui singulas. Nec sane tacendum quod ad *Brampton* collis surgit æditior

Scalby Castle. Askerton. Brampton. *Bremeturacum.* *Armatura.* *Veget. Lib. 2. cap. 7.*

ædítior in summitate vallo munitus The Mote vocant, vnde in subiectam regionem longè lateque patet prospectus. Proxime *Irthing* flu qui citatus, fremensque fertur *Naworth* est castrum, nuper Baronum de *Dacre*, quorum vltimus cùm puer ante paucos annos diem obijsset, Leonardus eius patruus, qui maluit bello cum Principe, quàm iudicio cum neptibus de hæreditatibus confligari, hoc castrum occupauit, & seditiosam cohortem in-principem conscripsit, quam nobilissimus Baro Hunsdonius cum Præsidiario Berwicensi milite magna cæde, & fuga effusiore, qua ipse etiam Leonardus sibi consuluit, facile dissipauit. Propius ad Murum *Lenercost* prioratus fuit à R. de *Vallibus* Gillesslandiæ Domino fundatum, & ad Murum *Burd Oswald* vbi extāt inscriptiones quas videre non licuit. Sub hoc, vbi arcuato ponte *Irthingum* fl. transijt Murus ille Picticus AMBOGLANNA fuit statio Cohortis primæ Eliæ Dacorum (*Willsford* nunc loci nomen) quod Notitia prouinciarum & inscriptæ aræ plures Ioui Optimo Maximo ab illa cohorte ibi positæ testantur, sed libet adijcere licèt vetustate ferè sint obliteratæ.

Ambo-glanna.

** Ioui Optimo Maximo.*

*I. O. M.
COH. I. AEL
DAC. CVI---
PRAE
IG

I. O. M.
OH. I. AEL. DA
C.-- C.-- A. GETA
IRELSAVRNES

** Fortissimo Cæsari.*

I. O. M.
CoH. I. AEL.
DAC. C. P.
STATV-- LoN
GINVS, TRIB.

PRO SALVTE
D,N MAXIMANO
*FOR CAE
VA
OAED

Gillesslandiæ Domini.

Primus, quod legi huius Gillesslandiæ Dominus erat Guilielmus *Meschines* frater Radulphi Domini Cumbriæ (non dico Guilielmum illum fratrem Ranulphi Comitis Cæstriæ a quo Ranulphus de

de *Ruelent*, sed fratrem Radulphi) qui tamen Scotis extorquere non poterat, *Gill* enim filius *Buith* maximam eius partem vi & armis tenuit. Post eius mortem Rex Henricus secundus Huberto de *Vallibus* siue *Vaulx* elargitus est cuius clypeus gentilitius argento & rubro interstinctus depingebatur. Huius filius Robertus Prioratum *Lanercost* fundauit & dotauit. Sed hæreditas post paucos annos nuptijs translata fuit ad Moltonos, & ab ijs per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacra* cuius posteri ad nostra vsque tempora summo honore floruerunt.

Radulphum etiam vocat R. Cooke Clarenceux. *sic libri M. de* Fontibus *&* Holme.

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamuis hæc regio à Scotis, & Pictis grauissimè dilacerata fuerit, Britannos tamen primæuos incolas diutissimè seruauit, & serò in Saxonum potestatem deuenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis accisa præceps iret, suos Regulos qui Cumbrorum Reges dicebantur, ad annum Domini 946. habuit, quo tempore (vt inquit Florilegus Westmonasteriensis) *Rex Edmundus, adiutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filiis Dummaili eiusdem prouinciæ regis oculorum luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi, de se tenendum concessit, vt Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hostium aduentantium incursione tueretur.* Ex quo tempore filij Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquandiu tam sub Saxonibus, quàm Danis dicti erant. Cùm autem Normannis Anglia se dedidisset, hæc etiam pars in illorum manus concessit, Radulphóque de *Meschines* obtigit, cuius filius natu maximus Ranulphus fuit Cũbriæ Dominus, & materno iure, principiíq; gratia etiam Cestriæ Comes. Sed Stephanus Rex, vt Scotorum gratiã iniret, illis denuò reddidit, vt clientelari iure à se, & regibus Angliæ tenerent, Henr. antẽ secundus, qui successit cùm hanc profusam Stephani liberalitatem sibi, & suo regno fraudi fuisse sensisset, Northumbriam, Cumbriam, & Westmorlandiam à Scoto repetijt. Scotus *enim*, vt habet Neubrigenses, *prudenter considerans Regem Angliæ in hac parte cùm potentia virium, tùm merito caussa præstare, quamuis posset obtendere iuramentũ, quod auo suo Dauidi præstitisse dicebatur, cùm ab eo cingulũ acciperet militare: prænominatos fines repetenti cum integritate restituit, & ab eo vicissim Comitatum Huntedunensem prisco sibi iure competentem recepit.*

Cumbriæ Reges.

Cumbriæ Præfecti.

Comites Cumbriæ ante Henrici Octaui tempora non erant, ille enim Henricum *Clifford*, qui à Dominis *de Veteri ponte*, siue *Vipont* genus duxit, primum Cumbriæ Comitem creauit, cuius

Cumbriæ Comites

nepos Georgius tertius iam Comes vir omnibus modis nobilissimus, ad labores impiger, ad pericula fortis, ad vsum peritus, ad consilia prudens eo honore hodie lætatur.

Wardens of the West Marches.

De præfectis limitis occidui qui confinia regni ad Scotiam tuentur, & nobis *The Wardens of the West Marches* dicuntur, non est cur hîc aliquid attexam, nisi quod nobilissimus Dominus Henricus Baro Scrope, vir in maximis patriæ negotijs cognitus, & probatus, singulari cum vigilantia illam modò gessit præfecturam, qui (vt à limitaneis militibus accepi) Vlpij Marcelli de quo suprà dixi, fuit exemplar expressissimum.

Vide pag. 53.

Hic ager 58. Parochiales Ecclesias præter capellas numerat.

MVRVS PICTICVS.

Munimenta in limitibus Prouinciarum Clusuras quia hostes excluderent, & Prætenturas, quia hostibus prætenderentur scriptores vocarunt. Vide P. Pithœum in Aduersarijs, Lib. 1. cap. 14.

Vperiorem huius regionis partem interseeat, qui nullo modo tacendus est, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, Vallum barbaricum, Prætentura, & Clusura, (sic enim antiqui vocarunt.) Dioni Διατείχισμα, Herodiano Χῶμα, Antonino Cassiodoro & alijs VALLVM, Bedæ MVRVS, Britannis *Gual Seuer, Gal-Seuer & Mur Seuer*, Scotis Scottiswaith, Anglis, & accolis The Picts Wall, siue The Pehits Wall, id est, *Murus Picticus*, & The Keepe Wall, id est, *Custodiæ Murus*.

Romani enim cùm vlteriores Britanniæ regiones cœlo & solo vtique aspero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in quibus

quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodum erat, varias varijs temporibus Prætenturas ad prouinciam defensandam instituerunt. Primam posuisse videtur Julius Agricola cùm angustum terrarum spatium inter *Bodotriam*, & *Glottam* præsidijs firmârit, quod posteà subinde communitum erat. Secundam fecit Hadrianus, qui primus, vt inquit, Lampridius, murum per x x c. mill. pass. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem ex stipitibus magnis in modum muralis sepis funditus iactis, & connexis fuisse ex subsequenti Lampridij narratione colligi possit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro cespititio submotis barbaris ducto*. Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi dabat, & quamuis ille in ipso vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, veluti longæ nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis, & cursus gloriam meruisse testatus est*, & hunc Antonini Pij murum à *Tillo* fl. in Northumbria ad Carleolum procurrisse existimo. In antiqua enim Angliæ Charta Chorographica hoc tractu Murus quidam depingitur, Nec mirum si iam olim vel hostis vel tempus expugnauerit, cùm tantùm fuerit cespititius. Quarta verò hæc est de qua agitur. Seuerus enim posthabita vlteriori illa, & ingenti regione, munimẽtum per transuersam insulam ab Ituna æstuario, siue *Solwey frith* ad Tinæ ostium, siue *Tinmouth* duxit eo sanè, si quid ego iudico, loco, vbi suum ex stipitibus murum duxit Hadrianus, & iuxta mecum sentit doctissimus Hispanus Hieronymus Surita qui scribit *Munimen Hadriani magna munitionum mole à Sept. Seuero longius* VALLI *nomine productum fuisse*, Guidus etiam Pancirolus qui Seuerum murum Hadriani vetustate collapsum tantùm restituisse affirmat Præterea hîc Hadriani murum fuisse PONS AELII, CLASSIS AELIA, COHORS AELIA ad murum, comprobant quæ ab Ælio Hadriano nomina sumpsisse non est cur quis dubitet. Sed ad Seuerum. Ille & *receptas Prouincias*, vt habet P. Diaconus, *omni securitate muniuit Britanniam*, inquit Spartianus, *quod maximum eius imperij decus est muro per transuersam insulam ducto, vtrinque ad finem Oceani muniuit: vnde &* BRITANNICI *nomen accepit*, *Receptam*, scribit Orosius, *partem insulæ à cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam, firmissimúmque vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cum quo Beda consentit, qui non libenter

Prætentura Prima.

Prætentura Secunda.

Prætentura Tertia.

* *Alij referunt ad M. Antoninum Philosophum.*

Prætentura Quarta.

benter audit Seuerum Murum duxisse, quod vallum è cespitibus factum fuisse contendit, (cùm tamen Vallum, & Murus promiscuè vsurpantur.) Murum tamen vocauit Spartianus, & tam murum, quàm vallum Seuerum cæpisse his verbis innuit ille. *Post murum apud Vallum in Britannia missum,* Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuisse, quàm è cespitibus murum. *Celebrem, & vulgatissimam fossam* vocat Guil. Malmesburiensis. Seueri verò opus fuisse, vel ab Adriano inchoatum, à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gual Seuer*, & Bedæ authoritas quam statim adhibebo, comprobant, licèt Scotici scriptores semper *Adriani Murum* appellarint, sed habe ipsius Bedæ verba *Seuerus victor ciuilium bellorum, quæ & grauissima occurrerant in Britanniis defectu pene omnium sociorum trahitur: vbi magnis, grauibusque prælijs sæpe gestis receptam partem insulæ, ac cæteris indomitis gentibus non muro, vt quidam æstimant: sed vallo distinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus: vallum enim quo ad repellendam vim hostium castra muniuntur, fit de cespitibus quidem circumcisis è terra & velut murus extruitur altus super terram: ita vt in ante sit fossa de qua leuati sunt cespites: supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossam firmissimumque vallum crebris desuper turribus communitum à mari ad mare duxit.* Accedat etiam Ethelwerdus scriptor post Bedam antiquissimus de Seuero. *Ipse fossam extendit in insula præfata pertransuersò à mari vsque ad mare, murum etiam cum turribus & propugnaculis construxit intrinsecus.* Posteaque vocat *Fossam Seueriam.*

Murus Vallum.

Guil. Malmesburiensis.

Quòd Eutropius in XXXV. Victor in XXXII. alij authores in CXXXII. mill. pass. huius longitudinem extenderint, mendas in numeros subrepsisse existimo. Non enim tanta est insulæ eò loci latitudo, etiam si ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem, & descendentem persequaris, quòd si etiam in Italica milliaria resoluas, vix centum mill. pass. colligas. Pauculos pòst annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm tamen Alexander Seuerus Imp. (vt est apud Lampridium) *sola quæ de hostibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donasset, ita vt eorum essent, si hæredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, existimans attentiùs eos militaturos, si etiam sua rura defenderent:* Romani vltra murum progressi, & barbarico solo stationes extruentes, & instruentes, ad Bodotriam vsque imperij fines denuò propagarunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello serentes subinde ad Seueri Vallum repulêrunt,

Agri cur limitaneis ducibus concessi.

runt. Dioclesianus his limitibus prouidè prospexit, neglexisse verò primùm arguitur Constãtinus Maximus. Scribit enim Zosimus. *Quum imperium Romanum extremis in limitibus vbique Dioclesiani prouidentia, oppidis & castellis, atque burgis munitum esset, omnesque copiæ militares in ijs domicilium haberent: fieri non potuit, vt barbari transirent, vbique copijs hostium repellendorum causa occurrentibus. Hanc præsidiorum munitionem Constantinus abolens, maiorem militum partem, de limitibus submotam in oppidis præsidij nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præsidio nudauit, tranquillas & quietas vbres militum peste grauauit, qua iam complures ad solitudinem redactæ sunt, milites ipsos theatris, & voluptatibus addictos emolliuit: denique simpliciter vt dicam, rerum hactenus pereuntium internecionis principium, & semina ille præbuit.* Lib. 2. Romana Reipub. occasus.

Sed interiectam hanc inter Clusuras siue Prætenturas regionem Theodosius Theodosij Augusti pater ita recuperauit, vrbes instaurauit, præsidiaria castra, limitesque, vigilijs tutatus est, & prætenturis, recuperatamque prouinciam ita pristino statui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiani deinde vocaretur. Theodosius etiam filius cùm iam imperij fastigium sua virtute nactus esset prouidam limitis curam habuit, iussitque vt Magister officiorum, quemadmodum se militum haberet, castrorum, clusurarumque cura procederet quotannis Imperatori significaret. Cùm autem res Romana plusquam apertè iam labi cœpisset, & Picti Scotique cespititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, sub Gallione Rauennate in auxilium missa, submotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, Britannos hortata est, Gildæ & Bedæ verbis vtor, *instruere inter duo maria trans insulam murum, qui arcendis hostibus posset esse præsidio, sicque domum cum magno triumpho reuersa est. At insulani murum quem iussi fuerant non tam lapidibus, quàm cespitibus construentes vtpote nullum tanti operis artificem habentes, & ad nihil vtilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta vel sinus maris per millia passuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines ab hostium irruptione defenderent.* Cuiusmodi etiam murum in spatia longa prætentum Assyriam ab externis incursibus muniuisse author est Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Osorio legimus) valles, & camporum planities muris muniunt, vt Scytharum impetum à se facilè propulsent. *Cuius operis ibidem facti*, id est, *valli* Marcellinus lib. 38. Circa annum 367. Valentia. Codex Theodosij. Blondus.

 latissimi,

latiſſimi, & altiſſimi vſque hodie certiſſima veſtigia cernere licet. Incipit autem duorum fermè milium ſpacio à monaſterio Abercuruinio *ad occidentem, in loco qui ſermone Pictorum Penuabel, lingua autem Anglorum* Penueltun *appellatur, & tendens contra Occidētem terminatur iuxta vrbem* Alcluith, *verùm priores inimici vt Romanum militem abiſſe conſpexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, caduntque omnia & quaſi maturam ſegetem obuia quaque metunt, calcant, tranſeunt. Vnde rurſum mittuntur Romam legati, flebili voce auxilium implorantes, ne penitus miſera patria deleretur, ne nomen Romanæ prouinciæ, quod apud eos tam diu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vileſceret. Rurſum mittitur legio, quæ inopinato tempore autumni adueniens magnas hoſtium ſtrages dedit, eoſque qui euadere poterant omnes trans maria fugauit, qui prius anniuerſarias prædas trans maria, milite nullo obſiſtente, cogere ſolebant.* Iam ad vallum Seueri ſe retulerunt Romani & per *Lineam valli* (vt habet liber Notitiarum qui ſub finem principatus Theodoſij Iunioris ſcriptus) id eſt per Valli longitudinem vtrinque & interiùs & exteriùs ſuis ſtationibus excubarunt Alæ Equitum cum ſuis præfectis quinque, Cohortes cum ſuis Tribunis quindecem, Numerus vnus, & Cuneus itidem vnus. Quæ ſuis locis diximus, & dicemus. His verbis de ſubſequente tempore pergit deinceps Beda. *Tum Romani denunciauere Britonibus non ſe vltro ob eorum defenſionem tam laborioſis expeditionibus poſſe fatigari, ipſos potiùs monent arma corripere, & certandi cum hoſtibus ſtudium ſubire, qui non ob aliam cauſam, quam ſi ipſi inertia ſoluerentur, eis poſſent eſſe fortiores. Quinetiam, Romani, quia & hoc ſocijs quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hoſtium factæ fuerant (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarunt: Quem videlicet murum hactenus famoſum, atque conſpicuum ſumptu publico priuatóque, adiuncta ſecum Britannorum manu, conſtruebant octo pedes latum, & duodecem altum recta ab oriente in occaſum linea, vt vſque hodie intuentibus clarum eſt.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum ſuos ſibi oculos confixiſſe, dum ſe cornicibus oculos configere putet, & valde vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuiſſe. Nonne Beda poſtquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè ſcribat, & vbi quæſo Murus ille è ſaxo niſi hoc loco inter *Tinæ* oſtium, & *Ituna* æſtuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum

Murus inter Edenborough Frith, & Dunbritton Frith.

Circa annum Chriſti 420.

Theodoſij Breuiarium vocat Alciatus.

Milites per Vallum diſpoſiti.

Circiter annum ſalutis 430.

amnum hic adeò expressa habentur vestigia, vt ipsius tractum sequaris,& in * *Vastis*,quæ vocant,magna eius fragmenta in longa spatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde ipse meis oculis sum contemplatus.

* The wastes.

Vidi enim tractum eius per montium ardua,& prona mirabiliter ascendere,& descendere, quà patentiores sunt campi,fossam latam & altam exteriùs præiacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interiùs aggerem, siue viam militarem,sed valde interruptam. Castella habuit crebriora millenis passibus disparata *Chesters* hodie vocant, quorum radices quadrata forma alicubi visuntur,& his turres interpositas,in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Areani* haberent,quos Theodosius ille de quo modò dixi, malæ fidei cōuictos stationibus suis remouit,*Genus id hominum erat à veteribus institutum,quorum*,vt inquit Marcellinus,*officium erat, vt vltrò citróq; per longa spatia discurrentes,vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent*.Adeò vt conditores eius consiliū sequuti videātur, qui de *Rebus bellicis* ad Theodosium & eius filios scripsit,sic enim ille. *Est inter commoda reipub.vtilis limitum cura, ambientium vbique latus imperij, quorum tutelæ assidua melius castella prospicient. Ita vt millenis intersecta passibus stabili muro & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo sine publico sumptu constituat, vigilijs in his & agrarijs exercendis, vt prouinciarum quies circundata quodam præsidij cingulo inlæsa requiescat*. Tubulum etiam æreum eo artificio muro insertum inter singula castella, & turres intercurrisse ferunt accolæ, vt si quis vocem in eum, quacunque turri immisisset, statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum vbi loci hostium insultus timeretur. Cuiusmodi miraculum de Byzantij turribus in Seueri historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat,& tubulus sit nullus,multi hic circumquaque prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant.Quique tenebantur *ire ad præceptum Regis in exercitu Scotiæ* (ex chartis publicis loquor) *in eundo in Antegardum,in redeundo in Retrogardum.*

Areani exploratores. *Lib.28.*

Tubulus ad voces deferendas.

Cornage.

Sed vt signatiùs Muri ductum sequar, ad BLATVM BVLGIVM siue *Bulnesse* ad Oceanum Hibernicum incipit, & secundum Itunæ æstuarium per *Burg vpon sands*, ad LVGVVALLVM

Muri tractus.

siue *Carlil* pergit, vbi Itunam transit. Inde procurrit, *Irthingumq;* flu. subiectum habet, *Cam-becke* riuulum meandris se curuantem transmittens, vbi castelli magna indicia. *Irthingo* & *Poltrosi* flu. posteà traiectis, Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes secundum fluuium quem *Tinam Australem* vocant, continuus progreditur ad ipsum vsque Oceanum Germanicum, solummodò *Tina* Boreali interfluente diuisus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hæc substructio hostilem tempestatem neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia soluissent, Picti & Scoti inopinato impetu murum adorti, præsidiarios vncinatis telis distrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámque intestinis tum seditionibus conuulsam, fameque confectam grauissima longè latéque persultant. Verùm deplorandam horum difficillimorum temporum miseriam depingit tibi qui non multò pòst vixit Gildas Britannus, *Romanis ad sua remeantibus emergunt certatim de* curucis quibus sunt trans *Stiticam vallem euecti, quasi in alto Titane incalescenteque caumate de arctissimis foraminum cauerniculis fusci vermiculorum cunei tetri Scotorum Pictorumq; greges, moribus ex parte dissidentes, & vna eademque sanguinis fundendi auiditate concordes, furciferosque magis vultus pilis, quam corporum pudenda, pudendisq; proxima vestibus tegentes.* Vnde de Scotis eius ætatis Isidorus, non ego, *Horrent malè tecti cum latratoribus linguis Scoti.* Sed pergit Gildas. *Cognitaque condebitorum reuersione, & reditus denegatione solito confidentiores omnem aquilonalem extremamq; terræ partem indigenis muro tenus capessunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies segnis & inhabilis ad pugnam, trementibus præcordijs inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant vncinata nudorum tela quibus miserrimi ciues de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis proficiebat immaturæ mortis supplicium, qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumq; suorum miserandas imminentes pœnas cito exitu deuitabant. Quid plura? Relictis ciuitatibus muroq; celso iterum illis fuga: iterum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste infestationes: item strages accelerantur crudeliores, & sicut agni à lanionibus ita deflendi ciues ab inimicis discerpuntur, vt commoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium. Nam & ipsos mutuo nec perexigui victus breui sustentaculo miseriorum ciuium latrocinando temperantur, & augebantur externæ clades domesticis motibus, quod huiuscemodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriæ artis solatio.*

* *Scoti syluestres nauiculas suas hodie* Caroches *dicunt.*

* *Scyticam vallem legit Parisiensis editio, innuit fortasse mare Scoticum.*

Scoti Picti.

Lib. 19. c. 24. de vestib. gentium.

Hoc

Hoc verò obseruatione dignum, vti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quasi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina subiecta haberet, *Tinam* scilicet & *Irthing* quæ angustissimo terrarum spatio dirimuntur: ita barbarorum solertia eò præcipuè loci aditum sibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ sinum ingressum haberent, vt in Northumbria statim monstrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas sciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori subducere nolo. Durat tradita persuasio in magna parte populi circumuicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus salutares olim in suum vsum hîc passim plantasse. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æstate huc ad plantas colligendas confluunt, quarum vtilitatem longo temporis vsu edocti, mirificè laudant, & efficacissimas esse affirmant.

Romanorum in muro ducendo prudentia.

Plantæ salutares.

OTTADINI.

Ost Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI *nominantur, pro quibus omnibus, ego si auderem,* OTTATINI *facili admodum mutatione, substituerem; vt significare* Trans, *vel* Supra Tinam *flumen. Sic sanè incolarum nomen cum regionis positione vndique conueniret. Vltra* Tinam *enim hi consederunt, & regionem in Wallia trans Conouium fluuium* Vch Conwey, *vltra montes* Vchmynyth, *vltra syluam* Vch-coed, *vltra* Gyrway *flu.* Vch Gwyrway *vocant hodie Britanni. Nec certè omninò absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem vltra Tinam,*

Vch

Meata.

Vch Tin *dixerunt, vnde hoc nomen* OTTADINI *paululùm luxata dictione, sed gratiori sono Romani efformâsse videantur. Cùm autem (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui iuxta Murum, quem modò diximus, habitarent,* Μαιάται, *siue* MAEATAE *dicerentur, Ottadinos nostros ad murum incolentes inter hos Meatas fuisse æquum est vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli societatem Caledonijs, arma sumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus vt Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit.*

Iliados.3.

Μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖρας θ' ἡμετέρας, μηδ' ὅν τινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Nemo manus fugiat vestras, cædémque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quem gestat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Valentia.

Sed huius defectionis tempestas Seueri morte qui in ipso belli apparatu Eboraci obijt, sedata fuit. Lōgo pòst tempore hæc regio VALENTIAE *pars fuisse videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodosius nuncupauit, cùm barbaros contudisset, & amissam hanc prouinciam recuperasset. Verum Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerant, & regiones omnes quæ trans* Humbrum *æstuarium ad Septentriones iacent, Saxonico nomine* Noꝛþanhumbꝛa-ꝛic, id est. *Nordanhumbrorum regnum, vocari cœperunt. Quod tamen nomen, in reliquis agris nunc obliteratum, in vna Northumbria, quam iam adibimus, quasi superstes remanet.*

Noꝛthumberland.

Orthumbria, Saxonicè Noꝛþan-humbeꝛlonꝺ & vulgò *Northumberland*, Trianguli sed non æquilateri figura quodammodo inclusa iacet. Meridionali latus *Derwent* in Tinam influens, & ipse *Tina* claudit, quà Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale verò quod ab Occasu brumali in Ortum æstiuum, primùm concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, liméſq; est regnorum, cui in hoc Comitatu duo præsunt

præfecti

præfecti, quorum alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorúmque corpora durâsse videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace suos ritus miscentes vnde bellicosissimi sunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti se quasi consecrârint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & in quàm plurimas Baronias diuisa fuit, quarum Domini olim ante Edw. primi tempora Barones vulgò dicti, etsi tenuioris fortunæ ex illis nonnulli, sed hoc prudenter factum à maioribus, vt virtutem militarem vel honore & titulo inter eos in regni limite fouerent, & conseruarent. Sed euanuit hic inter illos titulus, cum sub Edwardo primo Baronum nomine illi solummodò gaudere inceperunt quos ad Parlamentaria Comitia Reges euocauerint. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura est colono perquàm grata, alibi verò multò ingratior, & quasi horridior. Plurimísq; in locis lapides illi *Lithancrates*, quos *Sea-coales* vocamus, magna copia magno cum incolarum commodo effodiuntur.

Limitum præfecti | Ranke Riders. | * | *Baroniæ plurima in Northumbria.* | *Vide pag. 136.* | Sea-Coales.

Pars citerior quæ ad Occasum brumalem vergit *Hexamshire* dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu dominum agnouit, & Comitatus Palatini iura nescio an iure sibi arrogauit. Sed nuper cùm sacro, siue Regio patrimonio coaluisset ex commutatione cum Roberto Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, vt eodem esset iure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Hexamshire.

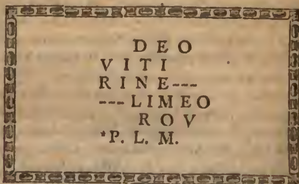
Tina Australis (qui sic dictus si Britannis credamus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè *Alstenmore* vbi antiqua est fodina æraria; cùm aliquandiu se in Septentriones prouoluerit per *Fetherston-haugh* quæ veteris, & generosæ familiæ de *Fetherston* sedes, in Ortum conuersus, rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta, & *Irthinge* riuulo superato, *Poltross* rapidum riuulū arcuato opere transiuit, vbi magnas moles intra murū tanquam ad speculandā regionem aggestas vidimus. Proximum huic *Thirlwale* est castrum quod non quidē magnum, antiquæ & claræ familiæ vt sedem, ita nomen fecit, vbi aditum in prouinciam Scoti sibi reserarunt inter *Irthingum* & *Tinam*, & prouidè sanè eò loci, vbi liber aditus, nullo interiecto flumine, in interiores Angliæ partes patet. Sed hoc & loci nomen meliùs intelliges

South Tine fl. | *Murus siue* the Picts wall. | * | Poltross. | Thirlewal.

intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum historico, cuius verba, quia non vbique prostat liber, subtexere operæpretium videtur. *Obtinentes*, inquit, *Scoti quæ cis citraque murum sunt regiones inhabitare cœperunt victores, ac citato repentè rurali vulgo cum suis sarpis,quibus,*i.*ligonibus,rastris,tridentibus,& fossorijs,patulas in eo rimas,foraminaque crebra perfodiunt,quibus vtique promptum habeant aditum,& recessum. Ab illis ergo foraminibus, hac deinde maceria nomen hodiernum cepit, Anglica enim lingua locus dicitur* Thirlwall, *Latinè Murus perforatus.*Hinc *Blenkensop*,quod famili celebrie nomen dedit, & *Bellistre* castella regione non inamæna ad Austrum prospeximus.

Caer Vorran *Vorede.*

A *Thirlwall* murus insanienti flumini *Tippall* se patefacit,vbi in collis descensu paulò intra murum,pedamentum castri Romanorum forma quadrata cernitur; ipsaque ædificiorum fundamenta, & viarum tractus adhuc intuentibus, planissimè apparent. Ferunt limitanei equites viam militarem silice, & saxo constratam per confragosa loca ad *Maiden-castle* in *Stanemore* hinc duxisse. Anicula verò quæ casulam proximam incoluit Aram votiuam antiquam nobis ostendit, sic Deo indigeti VITIRINEO inscriptam.

*Posuit libens meritò.

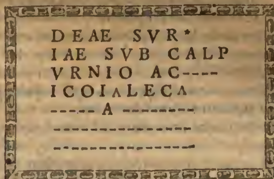
Antonini Itinerarium.

Caer-Vorran iam loci nomen est vnde VOREDAM existimo,cuius itinere secundo meminit Antoninus, Distantia à Lugu-vallo siue *Carlile* satis conuenit, etsi non sit compendiaria,sed obseruaui Antoninum non compendia persequi,verùm hâc illâc digredi vt loca enumeret celebriora.

Chesters vocant.

Hinc obliquior progreditur murus per *Iuerton, Forsten,* & *Chester in the Wall* vbi castella fuisse accepimus, (per prædones verò limitaneos perlustrare tutò non licuit.) *Chester* autem illud valde magnum fuisse retulerunt, adeò vt stationem illam Cohortis

hortis II. Dalmatarum, existimemus que MAGNA, in Notitia dicitur, Mutilatam aram inde allatam ad *Melkrig* Vicum legimus. Magna.

DEAE SVR·
IAE SVB CALP
VRNIO AC----
ICOLALECA
----- A -------

Quod si legere possem, sic libenter legam, & literarum ductus fauet. *Deae Suriae, sub Calphurnio Agricola Legato Augusti.* Calphurnium verò Agricolam cùm bellum Britannicum immineret aduersus Britannos misit M. Antoninus Philosophus circa annum Christi 170. Quo tempore cohors aliqua sub eo hanc Aram posuit SVRIAE DEAE quam leones gestarunt, capite turritam, cum tympano in manu, vt prolixè in narratione de Dea Syria ostendit Lucianus, quem adeas si plura velis. Dea Suria. Capitolinus. Alij Iunonem alij Venerem volunt.

Hinc *Willymotest-wick* claræ familiæ Ridleiorum sedem vidimus, iuxtáq; *Alon* flu. magno aquarũ insultu in Tinam influentẽ, cùm vterq; *Alon* vndas consociarint suas. Ad *East-Alon* vbi nunc *Ould Town* id est *vetus oppidum* cernitur, floruit olim ALONE quod & ALIONE, vbi per lineam Muri Cohors tertia Neruiorum cum suo Tribuno egit. Sed ad Murum. Proxima in muro statio post *Bussye-gap* prædationibus infamem vbi & magnæ se exhibent ruinæ, *Seuenshale* dicitur, cuius nomen si mecum á Sauiniana Ala profluxisse quis credat, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuisse, vbi Sauinianam Alam excubâsse meminit Prouinciarum Notitia. Inde post *Carraw*, & *Walton*, est *Wallewick* GALLANAM Antonini aliqui esse volunt, in quibus omnibus veterum munitionum sunt manifesta vestigia. Hic *Tina Borealis* Murum interlabitur qui è limitaneis iam Angliæ & Scotiæ montibus effusus primùm Orientem solem petens *Tindale* à se denominatam irrigat, demumque *Rhedum* flumen in sinum admittit suum, qui è *Redsquier* monte prærupto scatens vbi sæpe est *True place* id est conferendi locus pro Orientalibus limitibus (Præfecti enim limitis orientalis vtriusq; regni causas hic inter limitaneos cognoscunt) Alon fl. Alone. Seuenshale. Gallana. North Tine. Tindale. True place.

cognoscunt) vallem nimis incolis vacuam suô nomini adoptat. Vtraq; vallis laudatissimorum Equitum altrix, & in vtraque plurimæ sunt veteres castrorum ruinæ, & oppida illa quæ hîc in *Chester* desinunt, vt *Whitchester*, *Rochester*, *Greenchester*, *Rutchester*, &c. castra fuisse Romanorum limitanea creditur, quorum nonnullæ extant apud *Risingham*, vt accepi, Inscriptiones.

Rhedesdale. Hanc vallem *Rhedesdale* (vt est in Rubeo Scaccarij libro) *Richardus Vmfranuill tenuit, de antiquo feofamento per regalem potestatem,*

Lib. Inquis. *& seruitium vt custodiat vallem à latronibus.*

Wastes. Nomades. Hic circumquaque in *vastis* quas vocant terris, vt etiam in *Gillesland*ia quasi Nomadas antiquos videas, militare genus hominum qui à mense Aprili vsque ad Augustum in tuguriolis

Scheales. hinc inde dispersis, *Scheales & Schealings* vocant, passim cum suis

Chipches. pecoribus excubant. *Tina* ille *borealis* deinde per *Chipches* turriculam olim Vmfrauillorum, posteà Heronorum defertur, (nec

Swinborne. procul à *Swinborn* castellulo quod claræ familiæ nomen dedit, & olim fuit pars Baroniæ Guilielmi Heron, posteà sedes Woderingtonorum) Murum accedit, & intersecat sub *Collerford*, vbi

Collerford. Cilurnum. ponte fornicato coniunctus erat. Si hoc CILVRNVM non fuit in quo Ala secunda Asturum sua statiua habuit, in proximo fuit

Scilecester. Houedenus. ad *Scilicester* in *Muro*, vbi postquàm Sigga Patricius Elswaldum Nordanhumbrorum Regem perfidè trucidâsset, Ecclesia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oswaldi, cuius no-

S. Oswalde. men ita cæteris offecit, vt pristino nomine obliterato, *S. Oswalds* nunc dicatur. Oswaldus hic Nordanhumbrorum rex signa moturus in Cedwallam Britannum, Cumbriæ vt videtur regem, Crucem erexit & flexis genibus Christum supplex precatus est vt suis cultoribus cælesti succurreret auxilio, statimque elata in altum

Beda lib. 2. cap. 2. voce ad exercitum proclamauit. *Flectamus omnes genua & Deum omnipotentem viuum & verum deprecemur vt ab hoste superbo, &*

Circa annum 634. Christiana religio prima in Northumbria. *feroce nos sua miseratione defendat.* *Nullum*, inquit Beda, *nullum vt comperimus, fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota gente erectum est, prius quam hoc sacræ crucis vexillum nouus militiæ ductor dictante fidei deuotione contra hostem immanissimum pugnaturus statueret.* Cùm enim opem Christi, quam implorârat, hoc in prælio præsentem sensisset Oswaldus: protinùs Christo nomen dedit, Aidanum Scotum ad suos Christiana religione imbuendos

Heafon field nunc Haledon. euocauit, & ipsum victoriæ locum Heafonfield, id est, *Campus cælestis*, vocârunt posteri, qui hodie eodem sensu (vt aliqui volunt) *Haledon* appellatur. De quo ecce tibi qualescunque ex

Oswaldi

Oswaldi vita versiculos.

Tunc primùm sciuit causam cur nomen haberet
Heauenfeld,*hoc est cœlestis campus,id illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præterita,tanquam belli præsaga futuri:
Nominis & causam mox assignauit ibidem
Cælitùs expugnans cælestis turba scelestam.
Neue senectutis ignauia possit honorem
Tam celebris delere loci,tantíque triumphi,
Ecclesiæ fratres Hangustaldensis adesse
Deuoti,Christúmque solent celebrare quotannis.
Quoque loci persistat honos in honore beati
Oswaldi regis,ibi construxere capellam.

Alterque in eius laudem indocto seculo non indoctè scripsit

Quis fuit Alcides? quis Cæsar Iulius? aut quis
Magnus Alexander? Alcides se superasse
Fertur. Alexander mundum,sed Iulius hostem:
Se simul Oswaldus,& mundum vicit,& hostem.

Infra *Collerford* vterque Tina confluit, cùm Australis Tina qui gradum quasi cum Muro vnius, & milliaris interuallo confert, *Langley* castrum præterierit vbi olim sub Rege Ioanne Adam de *Tindale* suam habuit Baroniam, quæ posteà deuenit ad Nicholaum de *Bolteby*, nupérque fuit Perciorum, & nutantem ad *Aidon* pontem ligneum subierit, Iam Tina auctus, subindéque auctior, vno alueo vrget ad Oceanum iter, per *Hexham*, Bedæ *Hangustald*, Saxonicè Hexteldesham, quod Romano sæculo AXELODVNVM fuisse, vbi cohors prima Hispanorum stationem habuit nomen persuadet, & situs æditior in colle (collem enim Dunum dixerunt Britanni.) Saxonico sæculo *fisco regio*, vt inquit Malmesburiensis, *famulabatur, quam Wilfridus Episcopus ab Etheldreda regina pro alijs possessionibus commutarit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & diuersis anfractibus per cochleas mirabile quantum expoliuit cementariorum opera, quos Roma spes munificentiæ attraxerat, adeò vt ambitionem Romanam præ se ferrent, diúque vetustate luctata consisterent.* Quo tempore Episcopalem sedem hac in vrbecula constituit rex Egfridus. Sed dignitas illa post octauum Episcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euanuit. Deinceps verò tantùm Archiepiscoporum Eboracensium villa habebatur ante commutationem cum Henrico VIII. factam, qua suo iure cesserunt: celebratúrque prælio illo funesto, quo

Testa Neuilli.
Hexham.
Axelodunum.
Dunum.

quo Ioannes Neuillus Dominus *Montisacuti* Lancastrenses duces magno animo aggressus, maiori successu fudit, & ideò ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus. Nunc verò tota eius gloria est in monasterio illo antiquo, cuius pars in pulchras I. Fosteri Militis ædes est conuersa. Ecclesia verò occidentali parte tantùm demolita, stat integra, & magnifica sanè est structura, in cuius choro cernitur tumulus antiquus nobilis ex familia illa bellicosa Vmfranuillorum, vt ex clypeo apparet, tibijs in crucem decussatis. Qua forma eo seculo tantùm sepulti erant illi (vt obiter notem) qui Crucem susceperunt, & cruce signati fuerunt in bellum sacrum ad terram Sanctam à Mahometanis recuperandam. Ad orientalem etiam ecclesiæ partem in collis supercilio duo eriguntur è saxo solido & quadrato firmissima propugnacula.

Sepulti cum tibijs in crucem dispositis.

Dilston.

Hinc ad orientem Solem *Dilston* Ratcliffiorum sedem peruenimus, *Diuelston* in antiquis libris dicitur à riuulo Tinam influente quem Beda *Deuilesburnam* dixit, vbi vt scribit ille, Oswaldus fide Christi munitus Cedwallam Britannum infandum tyrannum qui iam duos Nordanhumbrorum reges occidisset, regionemque effusè vastasset iusto prælio peremit. Ad alteram Tinæ ripam CVRIA Ottadinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte *Corbridge*, Houedeno *Corobrige*, Huntingdonensi *Cure*, nunc tantum ostendit Ecclesiam, & iuxtà turriculam. Antiqui tamen operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsiuit Rex noster Ioannes: sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuserat, cum abditas Didonis opes Carthagini inuestigaret. Præter lapides etenim ære, ferro, & plumbo signatos nihil inuenit. Rudetum verò quod adiacet, & *Colecester* dicitur, Romanorum militum fuisse præsidium, qui viderit, facile dixerit. Eadem deinde ripa *Biwell* castrum elegans vidimus, quæ fuit regnante Ioanne Baronia Hugonis Balliol *pro qua debuit ad Wardam Noui Castelli super Tinam milites triginta*. Sub hoc * moles est pulcherrima ad Salmonum capturam & duæ ex saxo firmissimo solidæ sublicię positæ quæ pontem olim supportarunt, in flumine medio eminent. Hinc *Prudhow* castrum quod antiquis etiam libris *Prodhow* scribitur collis dorso amæno situ impositum Tina subterlabens aspicit. Hanc PROTOLITIAM, quæ & PROCOLITIA cohortis primæ Batauorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora doceat. Celebre verò

Beda lib. 3 c. 2

Curia.
Corbridge.

Thesaurus frustra quæsitus.

Houeden.

Tacitus.

Colecester.

Biwell.
Lib. Inquis.

* A Weare.

Prodhow.

Protolitia.

rò est quòd Henrici secundi tempore Guilielmi Scotorum regis obsidionem fortiter elusit, *cùm casso & suis noxio labore* (vt habet Neubrigenses) *sudasset.* Posteà ad Vmfranuillos magni nominis viros spectauit, è quibus Gilbertus regnante Edwardo primo militari laude florens titulum Comitis Angusię in Scotia meruit. Hæres verò de sanguine (vt loquuntur Iuridici nostri) in familia de *Taleboys* elocata fuit: posteaque ad Bedfordiæ Ducem Principis munificentia deuenit.

Sed vt ad Murum pedem referamus. Post *Sciltcester*, locus *Portgate* dictus cernitur, vbi portam fuisse in muro vis verbi in vtraque lingua ostendit. Sub hoc interiùs est *Halton-hall* vbi floret & vetustatis, & virtutis militaris gloria Carnabiorum familia, & iuxta sedet *Aidon castle*, quæ fuit pars Baroniæ Hugonis illius *Balliol* quem dixi. Exteriùs *Pont* fluuius scatens, & defluens iuxta *Fenwick-hall* habitationem claræ & militaris *Fenwicorum* familiæ per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro præsidio habuit cohortem primam Cornauiorum ad PONTEM AELII, ab Ælio Hadriano extructum, nunc *Pont-eland* dictum, ad quem Henricus III. & Rex Scotiæ anno 1244. pacem sunt pacti; & iuxta hunc Cohors prima Tungrorum ad *Borwick* egit, qui in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A *Portgate* procurrit murus ad *Waltowne*, quam cùm nomini significatio consonet, & XII. mill. pass. ab Orientali Oceano absit, eandem credimus esse villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex baptismo in Christi Ecclesiam à Paulino insitus. Huic vicinum est propugnaculum Vetus *Winchester* nominatum, VINDOLANAM credam ego, quam cohortis IIII. Gallorum olim limitaneam fuisse stationem docet Liber ille Notitiarum. Et inde *Rouchester* vbi præsidiarij castri quod Muro adiunctum fuit expressa quadrata forma vestigia planissimè conspeximus. Iuxta *Headon* cernitur quæ fuit pars Baroniæ Hugonis de *Bolebec* qui maternum genus à Baronibus clarissimis de *Monte-fixo* deduxit, filiasque solummodò procreauit, quæ cum Radulpho Domino *Greistock*, I. *Louello*, *Huntercombo*, & *Corbetto* matrimonia contraxerunt.

Portgate. | Pons Aelij. | Pont-eland. | Borcouicus. | Borwic. | Walton. | Ad murum. | Vindolana. | Old Winchester. | Baronia Bolebec.

Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, *Newcastle* vrbium in hac plaga ocellus prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit sua profunditate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt nec tempestatibus facilè iactari, nec vadis afflictari possint. Situ accliui, & admodum inæquali sedet ad borealem ripam fluminis

Newcastle.

quod pulcherrimo ponte cōiungitur cui ingredienti ad finistram impendet castrum, postea cliuus præceps, ad dextram forum, & ædificijs pars vrbis potior, vnde non facile ascenditur in partem superiorem, quæ multò est amplior, Ecclesijs quatuor ornatur, Mœnibus armatur firmissimis quæ septem portis patent, crebris turribus interiectis. Quodnam olim fuerit in comperto non est. GABROSENTVM, facilè iudicarim, cùm eius quasi suburbium *Gates-head* illud Britannicum nomen à capris deductum, sua significatione exprimit, vt antè dictum. Gabrosentū etiam & in eo Cohortem secundam Thracum statuit Notitia Prouinciarum ad lineā Valli. Vallum autē & Murum per hanc vrbem duxisse certò est certius, & ad *Pandon* portam superest vna, vt creditur, è turriculis illius Muri, certè & opere & forma ab alijs diuersa magnam præ se fert vetustatem, nomenq; *Monk-chester* præsidiarium fuisse castrum mihi persuadet. Sic enim à Monachis vocabatur, cùm Normannicum imperium inciperet, statímque à Nouo castro quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc nouum nomen *Newcastle* induit, magnáque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subuehendo cepit. Edwardo primo rerum potiente, ciuis quidam opulentissimus è media vrbe à Scotis captiuus abreptus, cùm se magna pecuniæ vi redemisset, vrbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui verò ciues eius exemplo commoti opus peregêrunt, & mœnibus munitissimis vndique obsepsêrunt. Ex quo tempore adeò securè Scotorum minas elusit, & mercaturam exercuit, vt commerciorum frequentia, & opibus sit iam florentissimum, quo nomine in Comitatum per se incorporatum Henr. sextus instituit. Distat à primo Meridiano XXI. part. XXX. scrup. ab Æquatore Arcticum versus LIIII. grad. LVII. scrup. De suburbio *Gateshead*, quod pulcherrimo ponte coniungitur, & ad Dunelmensem pertinet Episcopum, superiùs diximus.

Gabrosentum.

Vix tribus hinc milliaribus abest, (*Gosseford* enim quæ Baronia fuit olim Richardi *Sur-Teis*, id est, *super Teisam*, qui magno honore sub Henrico primo effloruit, prætermitto.) *Wallsend* viculus nominatus, id est, *Finis muri*. Hunc significatio ipsa stationē fuisse Cohortis secundæ Thracū docet, quę Notitiarū libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *Finem muri*, illud *Finem Valli* in Prouinciali Britannorum lingua significâsse videatur, cùm Murum *Mur*, & Vallum *Gual*, iam olim dixerint.

Barones Sur-Teis.
Wallsend.
Vindobala.
Vindomora.

Nec

Nec credibile eſt Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuiſſe, cùm nulla vlteriùs ſint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo ſuo altiſſimo pro munimento eſt firmiſſimo. Sunt tamen qui ad ipſum Tinæ oſtium, quod *Tinmouth* nuncupatur, Tinmouth. Vallum, non Murum pertigiſſe volunt, illudque *Pen-ball-crag*, id eſt, *Caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum ſæculo TVNNOCELLVM fuiſſe ferè aſſeuerabo, cùm *Tunnocellum* promontorium *Tunnæ*, vel *Tinæ* ſonat, vbi cohors prima Ælia Claſſica (ab Ælio Hadriano, vt ex nomine probabile eſt, inſtituta) naualibus operis meruit. Tunnocellum. Naues enim Luſorias dictas in fluminibus limitaneis habuêrunt Luſoria naues. Romani, tam vt vicinorum excurſus cohiberent, quàm incurſus viciſſim facerent, vt videre eſt in Codicis Theodoſiani libris, ſub titulo *De luſorijs Danubij*. Saxonica Heptarchia Tunnaceꞅꞇeꞃ vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda tradit, ſed à flumine, monaſteriolúmque à Danis ſæpè direptum habuit. Nunc autem *Tinmouth Caſtle* appellatur, caſtróque magnifico & munito ſuperbit, *Quod*, vt vetuſtus ſcriptor inquit, *ab orientis plaga, & ſeptentrionis altiſſima ſupra Oceanum rupe ſe inacceſſible præbet, alibi verò ſitu altiori facili defenſione indiget*. Vnde Robertus *Mowbray* Northumbriæ Comes ſibi in belli ſedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt aſſolet, parùm fœliciter proditori cecidit, qui ſtatim acriter obſeſſus in monaſterium adiunctum ſe ſubduxit, quod aſyli iure ſacroſanctum habebatur, ſed inde extractus diuturno carceris ſqualore, proditionis pœnas ſerò perſoluit.

Nunc littus mihi legendum eſt. A tergo promontorij cui Tunnocellum inſidet, proximè *Seton* quæ ſub Henrico tertio pars fuit Seton. Baroniæ *De-la-vall*, *Segbill* cernitur olim SEGEDVNVM Cohortis III. Lergorum ſtatio ad Vallum, & certè Britannis Segedunum idem quod *Segbill* Anglis denotat. Hinc littus poſt paucula milliaria *Blitho* flumini viam in mare aperit, qui *Belſey* quondam Midletoniorum, & *Ogle* caſtrum Baronum de *Ogle* alluens hîc cum *Ponto* fl. exoneratur, qui quidem Barones honorati fuerunt, & locupletati nuptijs cum hæredibus *Bertrami* de *Bothall*, Alani *Heton*, & Alexandri *Kirkby*. Segedunum. Seghill.

Paulò ſuperiùs *Wents-beck* flu. ab Oceano ebibitur, qui præterlabitur *Mitfordiam* quam ſuccendit rex Ioannes & eius Rutarij cùm has regiones grauiſſimè perſultaret, *Rutarios* vocauit hæc ætas externos illos & prædatorios milites quos è Belgio in ſubſidium Wents-becke. Baronia de Mitford. Rutarij.

ſidium Regis Ioannis Falcaſius de *Brent*, & Walterus *Buc* adduxerunt, *Brent* homo efferatus tandem regno eiectus, *Buc* vèro ſedatior cum ſtrenuam operam regi nauaſſet poſſeſſiones in agro Northantonenſi à Rege accepit, eiuſque poſteri ibidem floruerunt vſq; ad Ioannem *Buc* proſcriptum ſub Henrico ſeptimo.
Georg. Buc. Cuius pronepos eſt Georgius *Buc* vir literatè doctus & qui(iuuat enim profiteri per quos profeci) multa in hiſtorijs obſeruauit, & me edocuit. Baronia hæc quondam fuit Guliel. *Bertbrami* cuius ſtirps ſtatim defecit in Rogero è filio nepote, hæredéſq; tres datæ fuerunt in matrimonium, *Normanno Darcy*, T. *Penbury*, & Guilielmo de *Elmeley*.

Morpeth. Deinde interlabitur *Morpit* celebratum opidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam opidum ſedet, ad auſtralem templum, Caſtrúmque vmbroſo in colle adſidet, quod vnà cum opido à Rogero de *Merlaco* ſiue *Merley*, cuius Baronia erat, ad Dominos Greiſtochios, & inde ad Barones de *Dacre* de *Gilleſland* deuenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, niſi quod
Hiſtoria Malroſ. anno Chriſti 1215. ab ipſis incolis in inuidiam Ioannis Regis ſuccenſum fuerit. Sin autem venia vnius literulæ commutandæ mihi detur, forſitan & Antoninum ſuæ integritati, & hoc oppidum ſuæ vetuſtati reſtituero, hoc eſt, ſi MORSTOPITVM pro
Corſtopitum. CORSTOPITVM in primo Antonini itinere ſubſtituero. Tunc enim ipſum vocabulum capite & calce cum *Morpit* ita conuenit, & diſtantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomora*, quàm à *Bramenio* reſpondet, vt meo iudicio, qui Corſtopitum alibi quærat, nuſquam inuenerit. Hinc *Went-ſbeck* flu. allabitur *Bothall* caſtrum, & Baroniam olim Rich. *Berthram*, à cuius poſteris ad Dominos de *Ogle* deuoluta eſt. Ad cuius ripam iam diu exiſtimaui,
Glanouenta. neſcio ex veritate, an opinione, GLANOVENTAM olim extitiſſe, quæ præſidio Cohortis primæ Morinorum ad limites defendendos à Romanis firmata erat. Quod ipſa ratio mihi quaſi perſuadet, iubetque nomen fluminis, & ipſa nominis ſignificatio. Ad lineam enim Valli vel Muri ſedet, vbi ſtatuit liber Notitiarum, flumen *Wentſbeck* dicitur, & GLANOVENTA Britannis *Littus* vel *Ripam Venta* ſignificat. Vnde littoralis Galliæ vrbs *Glanon*, cuius Mela meminit, nomen traxiſſe videatur.

Withrington. Non procul vt minoris famæ turriculas omittam *Withrington*, ſiue *Woderington*, Saxonibus olim Wiðpingtun; antiquum caſtrum propè littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equeſtri familiæ de *Withrington* cuius virtus in Scotico bello ſubinde emicuit.

cuit. *Coqueda*, siue *Coquet* fl. inde mari immiscetur, qui inter Cheuiotæ aspreta surgens, haud procul à fontibus *Billesdun* habet vnde clara familia Selbeiorum, & inferiùs ad Austrum *Harbottle*, Saxonicè Ȝepboꞇꞇle; id est, *Exercitus statio*, vnde *Harbottellorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis anno salutis 1314. subuersum. Huic contiguum est *Halyston*, id est, *Saxum sacrum*, vbi in primitiua Saxonum ecclesia Paulinum multa millia hominum baptisâsse fama obtinet, locusque hic ille videatur de quo Beda *Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur* Adregin *triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi, & baptisandi officio deditus moraretur, quibus diebus cunctis à mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem eo de cunctis viculis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio* Gleni, *qui proximus erat lauacro remissionis, abluere. Hæc villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melmin.* Ad ipsum verò Coquedæ ostium *Warkworth* Perciorum castrum non inelegans locum habet & littus tuetur, vbi miro opere sacellum è rupe excauata sine trabibus & lignis efformatum. Hoc olim erat Baronia Rogeri *filij Richardi* ex dono Henrici II. Regis Angliæ, qui etiam *Clauering* in Essexia illius filio dedit, vnde iubente Rege Edwardo primo *Clauering* nomen sibi assumpserunt, relicto veteri illo more, desumēdi nomina, ex prænomine siue Christiano nomine patris, anteà enim secundum paternum nomen Robertus* *Fitz-Roger*, Rogerus *Fitz-Iohn*, &c. nominabantur. Hæreditatem verò per filiam adierunt Neuilli, qui posteà Comites Westmorlandiæ, à iunioribus autem filijs Barones de *Euers*, & alij & *Eueri* de *Axholme*, *Claueringi* de *Kalaly* in hoc Comitatu, genus deducunt. *Morwic* etiam huic adiacet quæ suos etiam Dominos iactet quorum stirps mascula circa annum 1258. desijt. Hæreditas per filias ad *Lumleios, de S. Mauro, Bulmeros*, & *Roscellos* transiuit.

Coqueda flu. * A. Harbottle. Haly ston. * Lib. 2. cap. 14. Warkworth. * Clauering. * Filius. Morwick.

Littus deinde ALAVNO flumini se patefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, *Alne* contractè dicitur, ad cuius ripam præter *Twifford*, id est, *Duplex Vadum*, vbi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, & *Eslington Collingwoodorum* qui laude militari claruerunt, etiam *Alnewic*, Saxonicè Ealnpic, vulgò *Anwick* cubat, victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua maiorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico nostro secundo captiuum tradidit; & castro fir- 1174

Alaunus flu. Alne. Alnewick.

 matum

matum egregio, Baronia hæc quondam fuit Vesciorum, Eustachio enim filio Ioannis, patri Guilielmi Vesci Henricus secundus dedit tenendum per seruitium 12. Militum. Ioannes autem *Vescy* è bello sacro rediens Carmelitas secum primus in Angliam adduxit, illísque hîc in *Holne* solitudine non dissimili Carmelo monti in Syria Conuentum extruxit. Vesciorum vltimus Guilielmus, cùm Antoninum Bec Episcopum Dunelmensem hæredem fiduciarium instituisset, vt hoc castrum cum latifundijs filio notho, quem solum reliquerat, traderet; hæreditatem dolo malo interuertit Episcopus, & Guilielmo Percio præsenti pecunia diuendit, ex quo ad Percios spectauit.

Testa. Neuilli

Carmelitæ.

Historia Dunelmensis.

Dunstaburg.

Bebba.

In diuersos hinc angulos littus se cuneans tendit per *Dunstaburge* patrimonij Lancastrensis castrum, quod *Bebbam* aliqui falsò suspicati sunt, quæ superiùs sedet, & pro Bebbanburgh ꝧ nunc *Bamborrow* vocatur. Beda noster vbi hoc castrum à Penda Mercio obsessum, & incensum fuisse memorat, Bebbam Reginam sic cognominâsse scribit. Florilegus verò, Idam primum Nordanhumbrorum regem construxisse refert, quod priùs ligneis palis, posteà muro firmauit. Sed huius descriptionem ex Rogero Houedeno habe. *Bebba*, inquit, ***est ciuitas munitissima, non admodum magna, sed quæ duorum, vel trium agrorum spatium complectitur, habens vnum introitum cauatum, & gradibus miro modo exaltatum, inque summitate montis ecclesiam perpulchrè factam, & in occidente in summitate ipsius fons est miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & purissimus ad videndum.*** Nostra verò ætate castrum potiùs quàm ciuitas habetur, sed adeò amplum vt ciuitatis sit æmulum. Nec aliud quàm castrum habebatur, cùm Guilielmus Rufus excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, Moubraium illum proditorem in illo delitescẽtem continenti labore oppugnaret, qui furtiua fuga se tandem subduxit. Decoris maximam partem longo pòst tempore, intestino bello amisit, cùm *Bressius* Normannus vir militaris qui Lancastrensi familiæ studuit inclementiùs in illud sæuiret. Iam inde verò cum tempore, & ventis conflictatum est, qui incredibilem vim sabuli ex Oceano in eius munitiones per fenestras patentes conuerrerunt. Huic adiunctum est *Emildon* quæ olim Baronia Ioannis *Le Viscont*, sed Rametta hæres familiæ possessiones diuendidit Simoni de *Monteforti* Comiti Leicestriæ. In hac natus est Ioannes Duns *Scotus* dictus & non in Scotia vt Scoti contendunt, qui in Mertonensi Collegio Oxoniæ educatus, in Dialectica, & spinosa illa Theologia

Male-vicina *Turris.*

Vicecomes.

logia

gia ad miraculum doctissimus profunda & admiranda subtilitate licèt obscuro incultoque dicendi genere plurima scripsit, adeò vt Subtilis Doctoris nomen meruerit. Quòd verò hîc in Anglia natus fuerit ex manuscriptis eius operibus in Bibliotheca Mertonensi Oxoniæ planissimè probatur, quæ sic terminantur. *Explicit lectura Subtilis in vniuersitate Parisiensi Doctoris Ioannis Duns nati in quadam villula parochiæ de Emildon vocata Dunston in Comitatu Northumbriæ pertinente domui Scholarium de Mertonhall in Oxonia.* *Ioannes Scotus Doctor Subtilis floruit 1300.*

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit præter *Insulam sacram*, de qua suo loco, donec ad Tuedæ ostium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum sit, qui Angliam à Scotia longo spatio discludit, limésque orientalis dicitur, vnde Nechamus noster. Tweda fl. *Taum Aestuarium.*

Anglos à Pictis seiungit limite certo
Flumen, quod Tuedam pristina lingua vocat.

Hic fluuius copiosa scaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne grauius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius sibi vendicat ensis, diu tortuosus errat. Vbi verò proximè *Carram* vicum accesserit, multis aquis conualescens regnorum collimitia discriminare incipit. Cúmque *Werke* olim *Rossorum*, nunc *Greiorum* qui militari laude diu floruerunt, castrum alluerit, in quod Scoti non rarò detonuerunt, *Tilli* fluuij binominis aqua augescit. Ad fontes enim qui sunt in parte huius regionis interiori *Bramish* appellatur, viculúsque *Bramton* admodum obscurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui si non sit quod Antonino BRAMENIVM, & Ptolemæo BREMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramenium ex suis ruderibus excitare ingenij non est mei. Nominis tamen consonantia, situs ratio cum *Alauni ostio* apud Ptolemæum, & distantia à *Morstopito* apud Antoninum me in hanc sententiam inclinârunt. Quod Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquam à limite auspicatur, à me etiam facit, & sententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica satis antiqua, inter Prætenturam ad *Edenborrow Frith*, & Vallum Seueri, hîc tertium Murum, qui ad *Carleolium* pertigit, interponit. Quem eundem fuisse qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato exstructus fuerit, non absurdè colligimus, cùm hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id tempus, Imperij limite incœperit. Nec est cur quis eius vestigia nunc quærat, cùm tantùm cespititius fuerit, & statim Carram. Werke. Bramish fl. Bramton. *Bramenium.* *Murus Lollij Vrbici.*

(regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellum vigilantissimum Ducem ille misit. Memineris etiam

Barbaricum solum. hoc Barbaricum fuisse solum, & alternante belli fortuna, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanum æquis oculis intueri poterant. Cæterùm *Bramish* Septentrionem petit per *Bengely* quæ cum ipsa *Brempton*, *Bromdun*, *Rodam*, quæ stirpi hoc tractu insigni nomen fecit, *Edelingham*, &c. Baronia fuit Patricij Comitis de *Dunbar* regnante Henr. III. Qui etiam, vt est

Inborrow, *quid.* in libro *Inquisit.* in Archiuis Regijs, erat *Inborow*, & *Outborow* inter Angliam & Scotiam, id est, si ego intelligo, vt præstaret & obseruaret, hac in parte ingressum & egressum commeantium inter vtrunque regnum. Veteres enim Angli ingressum & atrium sua lingua Inboꝛou dixerunt. Superiùs flumini apponitur *Chevelingham* nunc *Chillingham*, quod vt *Horton* non multùm hinc distans, ambo Castra Greiorum ex quo duæ illæ Greiorum familiæ coniugio coaluerunt.

Wollouer. *Insignia Muscamporum. Matth. Pariś.* *Wollouer* Baronia inde propè iacet, quam Henricus I. dedit Roberto de *Muscocampo*, siue *Muschamp*, qui in parma cærulea tres gessit albos papilliones, è cuius posteris Rob. potentissimus Borealis huius plagæ Baro regnante Henrico tertio censebatur. Hæreditas verò statim inter fœminas dissipata quarum

Fin.35.H.3. vna Comiti *Strathberniæ* in Scotia, altera Guilielmo de *Huntercombe*, tertia Odonello de *Ford* fuit enupta. Hic propè *Brumridg*

Prælium ad Brumford. ad *Brumeford* Athelstanus Rex collatis signis cum Aulafo Dano, Constantino Scotorum, Eugenio Cumbrorum rege adeò fæliciter

Vide H. Huntindon. Gul. Malmesb. & Ingulph. dimicauit, vt prælium hoc fuit celeberrimum, & grandiloquis verbis & versibus ab historicis, & poetis eius seculi decantatissimum. Hic *Bramish* in Tilli nomen abit, & primùm *Ford* castrum bellicosæ familiæ Carrorum, inde Etall vbi *Manerij* qui *Manours*, & de *Manerijs* dicti habitarunt equestri splendore olim clari, & quorum posteri Rutlandiæ Comites nunc sunt clarissimi. Multa castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum

Castella 1115. in Anglia. enim esset sigillatim enumerando persequi, cùm certum sit Regis Henrici secundi temporibus castella 1115. in Anglia extitisse.

Ex aduerso huius *Fordi* ad occasum mons surgit præaltus, *Floddon* dicunt, Iacobi IIII. regis Scotorum cæde, & suorum

1513 strage signatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & maiore spe (nostras enim vrbes in antecessum diuiserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Thomas.

mas Howardus Surriæ Comes instructis agminibus hoc in loco animosè excepit, pugnatúmque acriter est vtrinque, donec nox incertis, quà data victoria esset, interuenit. Lux autem insequens victorem, victumque ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum strues repertus. Vnde noua accessio facta Howardorum insignibus. *Prælium ad Floddon.* *Vide pag. 430.*

Tweda, *Tillo* iam recepto, plenior decurrit per *Norham* siue *Northam* quondam *Vbbanford*, Dunelmēsium Episcoporum oppidum. Egfridus enim Episcopus construxit, & Ranulphus successor castrum in excelso præruptæ rupis posuit, & fossa communiuit, in cuius exteriori muro qui maioris est ambitus variæ interijciuntur turriculæ, in angulo ad flumen, interiùs ambitus est alter multò munitior, in cuius medio arx surgit æditior, sed secura pax nostri seculi, ne aliquid grauius dicam, hæc licet in limite, iam neglexit. Opidum subiacet in planitie ad occidentem, templumque habet in quo conditus erat *Ceolwulphus* Rex Northumbrorum cui venerabilis Beda libros Ecclesiasticæ historiæ Anglorum inscripsit, qui posteà *abrenuntians seculo in Lindsfernensi ecclesia monachus effectus cælesti regno militauit, corpus posteà delatum in ecclesiam Northam.* Cùm etiam Dani Insulam Sacram vbi Cuthbertus ille Sanctus (quem Beda tantoperè celebrat) & sedit episcopus & fuit sepultus, depopularentur, atque nonnulli religioso furto eius corpus transuehere ambirent, reflantibus ventis *cum honore debito sacrum corpus ad* * *Vbbanford, incertum an episcopatus sedem, deposuere, iuxta amnem Twedam, iacuitque ibi multis annis vsque ad aduentum Ethelredi regis.* Hæc & alia me docuit (nec enim reticebo per quem profecerim) Georgius Carletonus hinc oriundus filius vtique castellani huius loci, quem cùm propter singularem in Theologia quam profitetur, & amænioribus literis eruditionem amauerim, & ab ipso redamor, amore planè indignus essem si non agnoscam. Sub *Norham* ad *Killey* viculum vicinum, auorum memoria ornamenta balthei militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse à grandæuis accepimus, quæ T. *Ruthallo* Episcopo Dunelmensi donata erant. *Norham.* *Rog. Houeden* *Ceolwulphus Rex.* *Guil. Malmesb. lib. 3. de gestis Pontif.* * *Bulbeford in impressis corrupt è legitur.* *Killay.* *Manubrium aureum.*

Paulò inferiùs *Tuedæ* ostium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum **Berwick**. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniârunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, vt *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in qui- *Berwick.*

bus

Ingulphus Berwicum pro manerio interpretatur.

bus nihil frequentius, quàm *Dono C. & D. oppida cum suis Berwicis*, næ ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non possum, nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris *Totthill Berwicus* Westmonasterij, & *Wandlesworth Berwicus* Patricseiæ dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sanè ludimus, si (vt aliqui volunt) Beoprnica-pic Saxoicè olim dixerint, id est, *Berniciorum vicus. Berniciæ* autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quàm dici possit, & iam anteà diximus. Vndecunque verò nomen habet situ longius in mare porrigitur, ita vt mari & *Tueda* ferè circumualletur. Et inter duo potetissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tempore quo Edwardus primus Scotis primùm extorserit, sæpiùs à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eius historiolam summatim hîc si placet contexamus.

1171 De Berwico hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Guilielmus Scotorum Rex ab Anglis bello captus Henrico nostro secundo, vt se carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuum Angliciæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolueret, protinúsque, vt est in Polychronico Dunelmensi, Henricus noster castro muniuit. Verùm numerata pecunia Richardus Primus Scoto restituit. Posteà Ioannes rex (vt est in historia Melrossensi) *& villam & castellum de* Berwick *cepit, cùm Werk, Roxburgh, Mitford, & Morpath incendit, Northumbriamque totam peruastauit cum suis* Rutarijs, *quia Barones Northumbriæ homagium Alexandro Scotorum Regi apud Feltunam præstitissent.* Multis pòst annis cùm Ioannes *Balliolus* Rex Scotorum iusiurandum violâsset, Edwardus Primus Berwicum anno humanæ salutis 1297. in suam potestatem redegit, breui tamen cùm Mars Scotis arridere cœpit, desertum occupârunt illi; statímque per deditionem nostri receperunt. Posteà in soluto illo Edwardi secundi regno, Roberto *Brusio* Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus *Spalding* per proditionem tradidit, nostríque frustrà obsedêrunt, donec Hector ille noster Edwardus Tertius anno Christi 1333. fortiter adortus, fœliciter potitus sit. Regnante tamen Richardo Secundo prædones quidem Scotici ex improuiso castellum ceperunt; sed ante nouem dies Henricus Percius

1378 Northumbriæ Comes recuperauit. Vix septimus agebatur annus cùm Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de

causa

causa Henricus ille Percius, qui loci præfectus erat in læsæ maiestatis crimen vocatus; verùm ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, statímque recepit. Satis longo pòst tempore cùm intestino bello Anglia plusquam intabesceret, Henricus VI. iam in Scotia profugus, Scoto, vt sibi securitatē in Scotia prę̄staret, in manus tradidit. Sed post annū vicessimum secundum Thomas Stanleius non sine suorum cæde in Edwardi IIII. potestatem reduxit. Ex quo tēpore reges nostri operibus subinde firmârunt & cōmuniêrunt, maximè verò Regina nostra ELIZABETHA, quæ nuper hostium terrori, ciuiúmq; præsidio astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidum connexu compacto circumclusit, quem rursum fossa profunda, continuo aggere, aggestitijs molibus, & hypethræis ita præmuniuit, vt oppugnantibus omnem spem munitionum forma, vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præsidiarij militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præest (vt hoc etiam adnotem) semper aliquis est ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simúlque orientali huic ad Scotiam limiti præficitur. Qua præfectura nuper functus esset clarissimus & nobilissimus vir Henricus Baro Hunsdonius Regiæ Maiestati à cubiculis, qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia sit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Longitudine part. XXI. scrup. XLIII. Latitudine LV. grad. XLVIII. scrup. definitur vti obseruarunt Mathematici. Vnde in hac cæli inclinatione dies longissimus sit horarum 17. scrup. 22. & nox tantum 6. horarum scr. 38. vt non falsò ille Honoratus scripserit, *Britannia lucis dives vix quoddam spatium concedit noctibus*, nec mirum si milites nullo adhibito lumine tota nocte alea hîc ludant, si noctium *παρεγχασμὸν* consideres, & Iuuenalis dixerit *minima contentos nocte Britannos.*

Baro Hunsdon.

Britannia lucis diues.

Fuerunt in hac regione popelli quidam *Seouenburgenses*, & *Fifburgingi* dicti quorum locum designare in obscuritate tanta, iudicij non est mei. Nec definire an Dani vel Angli fuerint. Scribit verò Florentius Wigorniensis nuper æditus opera honoratissimi D. Guilielmi Howardi, cùm comitia Oxenfordiæ haberentur *digniores & potentiores ministros ex Seouenburgensibus Sigeferthum, & Morcarum* clanculum sublatos fuisse ab Edrico *Streona* Edmundúmque * Clitonem contra voluntatem patris

Seouenburgenses. Fifburgenses.

1013

1015

* Principem Fifburgingi.

Alfritham

Alfritham Sigefrithi vxorem duxisse, & profectum ad *Fisburgingos terram Sigefertbi inuasisse,& illorum populum sibi subiugasse.* Sed alij hæc disquirant.

Reges, Duces & Comites Northumbriæ. Hæc prouincia ab Osca Hengisti fratre, & filio eius Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primùm suos Duces clientelari iure Cantij regibus obstrictos habuit. Inde cùm regnum Berniciorum, *Bernicij.* quos Britanni *Guir à Brinaich*, id est, quasi *Montanos* dicunt, constitutum esset, quòd à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cùm suam periodum confecissent, quicquid vltra Tuedam erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per deditionem adiecit. Alfredus posteà Danis permisit, quos Athelstanus pauculos post annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus posteà in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia desijt, Comitésque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historijs nostris memorantur, Osulfus, Ollacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus, Siwardus ille vir fortissimus qui in armis vixit, armatus etiam mortuus est 1056. *Comitatus autem eius Eboracæ Tostio fratri Comitis Haroldi datus est; Northamptoniæ verò, ac Huntingdon Comitatus cum cæteris terris suis inclyto Comiti Waldeso filio & hæredi suo sunt donati.* *Ingulphus pag. 511. b.* Hæc Ingulphi verba subieci, quòd sunt qui negant hunc Huntingdoniæ Comitem fuisse. Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowæi honestissimi ciuis, & seduli ciuitatis Londinensis antiquarij legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conquestoris expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Gospatricus emit Comitatum à Conquestore, à quo non multò pòst eo honore deturbatus, successorem habuit Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato subrogatus est Walcherus Episcopus Dunelmensis, qui vti Robertus Comin successor, populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius posteà eundem titulum consequutus est, quem sua ipsius scelerata perfidia statim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis Regis Scotiæ, vt in Dunelmensi Polychronico legitur, Northumbriæ Comitem instituit, cuius filius etiam Guil. qui posteà Rex Scotorum se scripsit Guil. de *Warrenna*

na Comitem Northumbriæ, eius enim mater è familia fuit Comitum *Warenna* vt constat ex libro Monasterij de *Brinkburn*. Post paucos annos Richardus primus hunc Comitatum Hugoni de *Puteaco* Episcopo Dunelmensi dum viueret, pretio addixit. Sed cùm Rex ille ab imperatore in reditu è terra sancta *incarceretur*, *& Hugo ad eius liberationem tantùm* 2000. *libras argenti contulisset, quas Rex minùs gratanter accepit, eò quòd censeretur modicum præstitisse, quem sub obtentu liberationis eius, immanes copias didicerat adunasse, ille officio Comitatus priuatus est.* * Lib. Dunelm.

Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda Percij nomen cum Percij possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus filius Godfredi Ducis Brabantiæ vera proles, Caroli Magni per Gerbergam filiam Caroli fratris minoris Lotharij Regis Francorum postremi ex stirpe Caroleâ, Agnetem Guilielmi *Percy* filiam, & ex asse hæredem in vxorem duxerat, cuius Guilielm. proauus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tatcaster, Linton, Normanby*, & alijs locis. Conuenit verò inter Agnetem hanc & Ioscelinum, vt ille Perciorum nomen assumeret, & sibi sua Brabantiæ antiqua insignia retineret, videlicet leonem cæruleum (quem Brabanti posteà mutarunt) in clypeo aureo. Richardus eius nominis secundus Rex Angliæ Henricum Dominum *Percy* natum è Maria filia Henrici Comitis Lancastriæ anno regni sui primo, Northumbriæ Comitem creauit, qui beneficentia vxoris Matildis *Lucy* è qua nullam suscepit prolem, & stipulatione facta vt insignia Luciorum gestaret, admodum locupletatus apud *Branbanmore* occisus, successorem habuit Henricum ex Henrico *Whotspurre* animoso, sed seditioso filio & Elizabetha filia Edm. de *Mortuo-mari*, ex Philippa Leonelli Ducis Clarentiæ, nepotem beneficio Regis Henrici quinti natalibus restitutum, qui dum Henrici VI. partes contra Eboracenses tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus III. Northumbriæ Comes, qui duxit Æleonoram filiam Richardi Baronis *Poynings, Brian, & Fitz-Paine* eadem caussa in prælio ad *Towton* anno 1461. Iam Lancastrensi familia quasi depressa, Perciorúmque nomine simul conculcato, Edwardus quartus Ioannem Neuillum Dominum *Montis-acuti* Comitem Northumbriæ constituit, sed ille post breue tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchio *Montis-acuti* ab eo est effectus. Posteà tamen Henricus *Percy* Henrici illius

Percij à stirpe Caroli Magni. *Vide pag. 272.*

Vide pag. 693.

(quem

(quem modò posuimus) filius paternum titulum recepit, sed non diu eo lætatus, à seditiosis rusticis occisus. Huic successit Henricus *Percy* Comes quintus cui ex Catharina filia & cohærede Roberti *Spencer*, & Æleonoræ filiæ Edmundi Ducis Somersetti Henricus sextus Comes natus erat, qui cùm sine prole diem obijsset, Ioannes *Dudleus* ab Edwardo sexto Northumbriæ Dux creatus erat, verùm illo statim extincto, Maria Regina Thomam *Percy*, Henrici illius sexti è fratre Thoma nepotem in auitam dignitatem restituit, quam ille sua in Principem & patriam perfidia vnà cum vita amisit. Singulari tamen Reginæ nostræ ELIZABETHAE benignitate, cui nihil antiquius est, quàm priscarum familiarum dignitati consulere, Henricus eius frater successit, & antiquus ille honor in antiqua hac familia etiamnum efflorescit in illustrissimo eius filio Henrico Comite iam nono, cuius tantus est splendor in vera laude, tantus in optimis studijs, tantúsque in humanitate & liberalitate quæ studiosis perspecta & cognita, vt à virtute & nobilitáte vera profluere videantur.

FINIS.

SCOTIA.

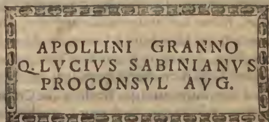
COTIA nunc adeunda, & adibo libens, verùm desultoria leuitate transibo. Noui enim illud Græci ξένος ὢν ἀπράγμων ἴσθι, & parùm considerati esset in eo multus videri, in quo minimè versatus fuerim. Verumenimuerò cùm Britanniæ nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorum honore, bona cum venia incœptum persequi, & leuato obscuræ antiquitatis velo, antiquiora loca, si potero, digito indicare. Primúmque vt in hac Septentrionali Britanniæ parte describenda falsus est Ptolemæus, qui (Cæsarem fortè sequutus) longo tractu in Ortum proijcit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis restituendis tota via errârunt recentiores. *R. Bacon in sua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.*

Ottadinis nostris siue Northumbriæ vicini erant LADENI, (Γαδηνοὶ inuersa litera Ptolemæo dicti) in illis regionibus, quæ hodie *Landen*, *Merche*, & *Teysidale* vocãtur. *Teysidale*, id est, *Vallis ad Teysium fl.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima est, à bellicosa gente insessa, sed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet præter *Mailrose* monasterium admodum vetustum, in quo surgente nostra Ecclesia, monachi erant veteris illius instituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quæ quoniam limitanea, ita nuncupatur, *Hume* castrum primùm apparet, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui à Comitum Merchiæ familia oriundi, in amplam, & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kelso* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatione Hepburnorum qui Bothwelliæ Comites, & hæreditario iure Admiralij Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem Iacobi Comitis Ioanni filio naturali Regis Iacobi v. enuptam, ad Franciscum eius filium nunc Bothwelliæ Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* cernitur, Bedæ *Vrbs Coldana*, & *Coludi vrbs*, Ptolemæo fortassis COLANIA, multa ante sæcula *Ladeni.* *Gadeni.* *Domini Hume.* *Bothwelliæ Comites.*

virginibus

virginibus velatis sacra. Sed Merchia suis Comitibus, quàm locis est multò apud historicos celebrior, qui bellica virtute laudatissimi à Gospatrico Northumbriæ Comite orti, quem à Guilielmo Conquestore Angliæ profugum Malcolmus *Canmor*, id est, *Caput Magnum* Rex Scotiæ suscepit, castroque *Dunbarro*, Marchiæque Comitatu honorauit. Quo honore eius posteri circa annum 1435. ob læsam maiestatem exciderunt, Tenuerunt verò (vt ex antiqua Inquisitione liquet) Baroniam de *Bengeley* in Northumbria vt essent *Inborrow*, & *Vtborow* inter Angliā, & Scotiam. Quæ nomina quid sibi velint, coniectârint alij, quid ego coniectauerim, antea dixi. *Laudonia*, quæ & *Lauden*, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vsque Scoticum siue *The Frith*, montibus crebris, arboribus raris, sed humanitatis cultu præ alijs Scotiæ regionibus laudata procurrit. Circa annum salutis 975. Anglici iuris erat, *Eadgarus enim Anglorum Rex*, vt author est Matthæus Westmonasteriensis, *Keneto Scotorum Regi, totam terram quæ* Laudian *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis singulis in festiuitatibus præcipuis, quando rex & eius successores diadema portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus festum cum lætitia celebrarent. Dedit ei insuper rex mansiones in itinere plurimas, vt ipse, & eius successores ad festum venientes, & denuò reuertentes hospitari possent, &c.* In hac sunt *Dunbarre*, *Haddington*, & *Musselborrow*, bellicæ Anglorum, & Scotorum virtutis testes locupletissimi. *Athelstanford* item propè *Haddington* ab Athelstano nostro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funestissimo prælio fudit. Ad *Musselborrow* enim hoc in loco tacitus præterire non possum hanc inscriptionem quam I. Napier vir eruditus in suis ad Apocalypsin commentariolis hic effossam prodidit

Comites Marchiæ Scotiæ. Inborrow. Vtborow. *Vide pag. 730.* *Laudonia.* *I. Fordonus.*

APOLLINI GRANNO
Q. LVCIVS SABINIANVS
PROCONSVL AVG.

Apollo Grannus. Quis fuerit Apollo Grannus, & vnde illi hoc nomen nemo ex Antiquariorum senatu quod sciam hactenus dixerit, & si mihi ex imo subsellio quid sentio dicere liceat, dicerem Apollinem

Grannum

Grannum eundem fuiſſe Romanis, qui * Ἀπόλλων Ἀκερσεκόμης Græcis; Promiſſos enim Gothorum capillos Grannos vocat Iſidorus. Sed extra callem oberrare videar. * Apollo intonſus. Lib. 19. c. 34.

Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS ſedet, ipſis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, id eſt Opidum *Eaden*, vulgò *Edenborrow*, quæ proculdubio ipſa eadem eſt, quæ Ptolemæo Στρατόπεδον πτερωτόν, id eſt, CASTRVM ALATVM, *Edenborrow* enim idem planè ſignificat, quod *Caſtrum alatum:* nam *Adain* alam Britannis denotat, & *Eden borrow* (compoſito è Britannica & Saxonica lingua vocabulo) nihil aliud eſt, quàm *Burgus alatus.* Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, ſi placet, vel ab Equitum ordinibus, qui Alæ vocantur, vel ab Alis illis, quas Græci Architecti Pteromata vocant, id eſt, vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem ſurgentes, vt alarum ſpeciem præ ſe ferant. Quibus quoniam vrbs quædam Cypri caruit, *Aptera*, id eſt, *ſine alis*, vt apud Geographos legimus, olim dicta. Ab Ebrauco igitur Britanno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud eſſet, quàm ſeriò ineptire? Vrbs hæc Scotorum Regia eſt, ſitu æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille paſſ. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta, & muro ſatis firmo incincta. Ad Orientem palatium eſt regium, cui mons impendet ab Arthuro noſtro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptiſſima rupis celſum in cacumen elata aſſurgit, cui caſtrum imponitur firmiſſimum, quod Britanni *Caſtle myned Agned*, Scoti *Caſtrum Puellarum*, & *Caſtrum Virginum*, quod verè Alatum illud caſtrum erat. Verùm huic Virginali caſtro vim, & vrbi vaſtitatem ſubinde intulit Anglus. Et nuperrimè ſanè, cùm ſeditioſi quidam propugnarent contra Iacobum VI. qui nunc Sereniſſimus Rex Scotorum in ipſo ætatis flore, ſupra ætatem omni heroica virtute & regia eruditione effloreſcit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo-Saxonum noſtrorum poteſtate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem inſedérunt, ſeriúſque in Scotorum imperium ceſſit, circa annum ſcilicet ſalutis 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulſum quaſi exanimatum iaceret. Vetuſtus enim liber de Scotiæ diuiſione, qui in bibliotheca honoratiſſimi Domini Burghlæi, ſummi Theſaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit* 8. *annos. Huius tempore oppidum* Eden *vacuatum eſt, & relictum Scotis vſque in hodiernum diem.*

Ala apud Architectos. Volaterranus.

Edenborrow.

Indulphus regnauit circa annum ſalutis 960.

Ad primum hinc lapidem, *Letha* portus commodiſſimus ſub- Letha.

Galli è Scotia deturbati. est, quem anno 1560. Galli qui Scotiam iam spe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm D. nostra Elizabetha, sua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt minitiones illæ solo sint adæquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODERIA, Tacito *Bodotria.* BODOTRIA, à profunditate, vt coniectamus, Scotis *Forth* & *Frith*, nobis *Ederborrow Frith*, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Weridh* nominatur, æstuariúmque est nobilissimum, in quo plures fluuij obuij Oceani exæstuantis accessibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Selgouæ. Gadenis ad occasum proximi erant SELGOVAE ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit: & à *Solway* oppido, à Selgouis sic dicto, *Solway Frith* appellatur. Occupârunt hi *Eskedale*, *Eusedale*, *Annandale*, & *Niddesdale*, quæ à fluuijs præterlabentibus hæc nomina susceperunt. In *Eskedale* HO-*Horesti.* RESTOS habitâsse iudicamus, in quorum fines Iulius Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu sederunt, Romanum exercitum deduxit; si *Horescos* pro *Horestis* legamus. *Ar-Esc* enim Britannis locum iuxta Escam fl. significat. In *Eusedale* VZEL-*Vzellum. Trimontium.* LVM fuisse existimarim, & propè hoc TRIMONTIVM, vbi nunc *Atterith*. Huic ad occasum adhæret *Niddesdale*, à *Nido* flu-*Nobius fl.* uio, qui perperàm Ptolemæo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò *Logh-Cure* nascitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per *Dunfrise* oppidulum notum, & *Solway* in mare defertur. Paulò superiùs *Glencar* est, quam Ptolemæi esse CARBANTORIGVM, situs ipse loquitur, proximè DEAM fluuie tiamnum nomine incolumi *Dee* vocitatur.

Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem solem magnis spatijs procurrit, ita tamen recessibus excauatur, vt subinde angustetur, & in ipsa rursus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *Nouantum Chersonessum* nonnulli dixerunt, hodie verò *Gallaway*. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem statuit Ptolemæus, quam vbi quæram planè nescio. Locus tamen postulat, vt sit illa sedes Episcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Casam*, Angli & Scoti eadem noti-*Hern Anglis priscis domus.* one *Whit-herne* appellitant. Quid ergo si *Candidam Casam*, quam Britanni dixerunt, Ptolemæus suo more Græcè Λευκοικίδια conuerterit? id est, *domicilia candida*, pro quo librarij *Lucopibiam* nobis obtruserũt. Adhæc si *Whit-herne Lucopibia* fuerit, subterlaben-

ti flumini IENA olim nomini erat. Iuxta quam mare vaſto receſſu ſubit, & prominet vtrinque terra, quæ NOVANTVM PROMONTORIVM Ptolemæo dicta, nobis *The Mull of Gallway*. *Nouantum Promontorium.*

Sub hoc ad Arctum ſinus inſulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique ſe exonerant flumina. Primùm verò ex ipſo promontorij vertice ABRAVANVS, qui ſuo loco paululùm ſubmotus, ſic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*, i. *Oſtium Ruani*. Hodie enim fluuius ille *Rian*, & lacus è quo effunditur *Logh-Rian*.

Gallouidia hæc ſuos olim Principes & Dominos habuit, quorum primus qui annalium monumentis celebratur, erat Fergusius regnante Henrico primo in Anglia, cui pro inſignibus erat Leo argenteus erectus, & coronatus in parma cærulea. Illi ſucceſſit Vchtredus filius, Vchtredo Gilbertus, huic autem patruelis eius Rolandus Vchtredi filius pater Alani poſtremi Domini Galloidiæ qui Margaretam primogenitam, & vnam hæredum Dauidis Comitis Huntingdoniæ duxit, & ex ea Deruorgildim ſuſcepit, matrem Ioannis de *Balliolo* Regis Scotiæ. *Gallouidia Domini.* *Inſignia Dominorum Galloidiæ.*

Inde in *Caricta* regiuncula, quæ paſcuis ſatis ferax, RERIGONIVM ſinum, & RERIGONIVM oppidum, ſtatuit Ptolemæus, pro quibus prima immutata litera, *Gerigonium* legerim, *Girgeny* enim oppidulum ibi ad ſinum cernitur. Sequitur *Coila*, tenui, & ieiuno ſolo, Bedæ *Campus Cojil* dictus, quem, vt inquit ille ſua Epitome, *Eadbertus Nordanhumbrorum Rex, cum alijs regionibus regno ſuo addidit*. VINDAGORA ſinus, & eiuſdem cognominis oppidulum in hac fuiſſe videtur, vbi *Burwin* fluuiolus ſe in mare effundit. 750

Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi nunc *Sterling, Menteth, & Cludſdale*. In qua inter Craufordiæ teſqua tempore Iacobi IIII. Aurifodina reperta, & Azurum ſine vllo labore quotidie eruitur. Hîc *Cluida* flu. Tacito GLOTTA, delabitur per *Hamilton* ſedem nobiliſſimæ familiæ Hamiltoniorum qui Anglicæ originis, genus (vt aliqui volunt) à Gilberto quodam de *Hampton* ducunt, qui ex Anglia ſe in Scotiam ſubduxit regnante Roberto Bruſio, & iam tertium ex hac ſtirpe Arraniæ Comitem tempora noſtra viderunt. Inde alluit *Glaſco*, ſedem Archiepiſcopalem exiguámque Academiam, & ad *Dun-Britton* mare ſubit. Hæc olim *Al-cluid*, id eſt, *Supra Cluidam*, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; ſed poſteà à Britannis, qui longo tem- *Damnij.* *Aurum.* *Azurum foſſile.* *Hamiltoni Comites Arranæ.*

Dun-britton. pore contra Scotos tenuerunt, *Dun-britton*, id est, *Britannorum oppidum*, dici cœpit. Verùm Britanni nostri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumclusi, rebus desperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimusto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe præalta, & prærupta sedeat hinc Glotta, indè Leuino fl. incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LELANONIVS sinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo insuloso & amplissimo profluens.

Lennox. *Lennox, & Leuinia.*

Leuiniæ Comites. Comites huius Leuiniæ longò iam tempore Stuarti fuerunt ex eadem familia qua Reges Scotiæ prognati, & è qua Iacobus VI. modò rex Scotiæ paternam originem ducit, qui hunc Comitatum in Ducatum erexit, & eo titulo non ita pridem Esmeum *Stuart* Dominū *D'aubigny* ornauit. *D'aubigny* enim illi Gallicis & Neapolitanis bellis celeberrimi ex hac itidem familia fuerunt, quibus ob bellicam virtutem Reges Galliæ sua ipsorum insignia cum fibulis aureis in lymbo rubeo concesserunt, addita inscriptione DISTANTIA IVNGO. Quod eorum opera regna Galliæ & Scotiæ tanto interuallo seiuncta ad Angliam infestandam coniungerentur.

Eorum insignia.

De Lomundo illo lacu fabulæ inualuérunt plurimæ, & ecce tibi vnam, si placet, in Nechami nostro disticho:

Ditatur fluuijs Albania, saxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Insulam verò hîc fluctuantem in quæstionem vocare non libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicosum aquæ innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter *Vilsecam*, & *Veidam* insulæ arboribus vestitæ, cùm venti fuerint, vltrò citróque (vt nonnulli scribunt) fluctuant. Hoc in loco tractus ille est, quo *Glotta*, & *Bodotria* angusto terrarum spatio directi in diuersum feruntur, *Glotta* scilicet in Occasum, *Bodotria* in Ortum, quod interstitium Iulius Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt est apud Tacitum) præsidijs firmabat, submotis veluti in aliam insulam hostibus. Longo pòst tempore Theodosius Theodosij Augusti pater, sub Valente Prætenturis muniuit, & posteà Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianum purpuram sumpsit, existimârim,) murum cespititium, & fossam hîc duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Pennahell*, i. *Valli caput*, vt habet Beda, vix secundo lapide ab *Aber-Curuen*, i. *Caronis ostium*. Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad quam

Insulæ fluctuantes.

Prætentura, siue Murus.

quam antiqua substructio visitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum, latitudine XII. *Iulius hoff* vocant vicini, & à Iulio Cæsare constructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola, qui hanc partem præmuniuit: sed me Nennius iam docuit à Carausio in arcum triumphalem erectam fuisse, qui (vt habet ille) reædificauit murum à *Pengual, quæ villa Scoticè* Ceuail, *Anglicè* Pen-Walton *dicitur, vsq, ad ostiũ fluminis* Cluith, *&* Caer Pentaloch. Coriæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in insula obiacuit, Bedæ *Vrbs Guidi*, nunc autem insulæ nomen *Caergwich*, & quis minùs credat Romanos hanc *Guith* in *Victoriam* deflexisse, quàm nostram insulam *Guith*, siue *Wight*, in *Vectesim*, & *Vectam*. Certè cum vtraque sit à littore auulsa, eadem in vtraque constabit originatio. *Guith* enim Britannis diuortium, siue separationem denotat. Murus iste ab *Aber-Curuen* per *Glasco*, & *Kirkpatrick*, ad *Dunbritton* pertingit, & à vulgò *Grathamesdike* appellatur, vel à Grahaimo viro bellicoso, vel à Grampio monte, ad cuius radices visitur. De hoc cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus. Guith, quid significat. Gramesdike.

Roma securigeris prætendit mœnia Scotis,
Hic spe progressus posita, * *Carronis ad vndam,* * Aber Curren.
Terminus Ausonij signat diuortia regni.

Huic muro contermina erat vrbs LINDVM, quod doctioribus adhuc *Linlithquo*, vulgò *Lithquo*, regijs ædibus, templo celebri, & piscoso lacu insigne; à quo lacu nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Britannicè sonare, iam antè diximus. *Striuelin* non procul inde abest, vrbecula item Regia, vbi in æditi montis supercilio arx eminet firmissima, & sub hac, quę Ptolemęo ALAVNA, nunc *Allaway*. Inde *Disertum* ericetum se pandit, vbi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Post hos ad Septentriones consederunt CALEDONII, quos sic dictos existimârim à *Kaled* Britannico quod durum sonat, & multitudinis numero *Kaledion* parit, vnde Caledonij, id est, *homines duri*, asperi, inculti, & agrestiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore sunt truciores, & ex sanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli positionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragosis montibus attollitur; montanos verò duros, robustósque esse agnoscunt omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporum virûm*, de illa Græciæ regione, quàm de hac nostra *Carbonum area.* *Caledonij.* *Montani duri, & asperi.*

 intelligere

intelligere malim, licèt & suo iure, & nostra hoc sibi elogium
Sylua Caledonia. vindicet. Inter hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immensum spatium diffusa, procerísque arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, id est, *Mons incuruus*, diuisa.
Vlyssis ara. *In Caledonia Vlyssem appulsum*, inquit Solinus, *manifestat ara Gracis literis inscripta voto:* at in Vlyssis potiùs honorem, quàm ab ipso Vlysse positam ego iudicârim. Certè
Vide pag. 37. hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos scriptores inualuit, vt pro Britannia vniuersa, & omnibus Britanniæ syluis vsurpârint. Hinc L. Florus Cæsarem Britannos in Caledonias syluas sequutum prodit; quas ille tamen nunquam vidit. Hinc Val. Flaccus ad Vespasianum.

Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus. Pro Britannico Oceano.

Hinc de Vectio Volano Britanniæ sub Vitellij tempus præfecto, ad Crispinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledonios attollet gloria campos,
Cùm tibi longæuus referet trucis incola terræ,
Hic suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
Affari, ille dedit, cinxitque hæc mœnia fossa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,
Cernis adhuc titulos; hunc ipse vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Crescit in immensum facunda licentia vatum.* Nec enim Cæsar, nec Volanus vel Caledonios nouêrunt. Plinij ætate, (vt ipse testatur) triginta propè annis à Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ syluæ Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola sub Domitiano, pri-
Galgacus Britannus. mus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Galauc ap Liennauc* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortíque, qui fusa legione IX. magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerriméq; patriam defendit, donec fortuna, potiùs quàm virtus desereret. Tunc enim, vt inquit ille, Septentrionales hi Britanni *& libertatis, & terrarum extremi fuerunt*; Extremi sanè huius Insulæ vt Catullus Britannos vltimos orbis dixit illo ad Furium versu,

Cæsaris visens monumenta magni
Gallicum Rhenum, horribiles, & vltimosq; Britannos.

Argetcoxus. Seueri ætate, vt est apud Xiphilinum, Argetcoxus regulus hoc

in tractu regnauit, cuius vxor à Iulia Augusta conuitijs vt adultera exagitata, liberè respondit: *Nos Britannicæ cum optimis viris consuetudinem habemus, at vos Romanas perditissimus quisque occultè constuprat*, Caledoniorum regio nunc incolis *Allibawn* dicitur, & *Albania* Latinè, complectitúrque *Ernuale*, vbi *Dunkeledon* Episcopatus, qui Caledoniæ nomen conseruat, *Strathern*, *Story*, *Rossen*, & *Argile*, quæ rectiùs *Argathelia*, & *Ar-gwithill* nominatur, id est, *Ad vel iuxta Hibernicos*, Hibernis enim adiacet, quos *Guithell*, & *Gaothell* appellant Britanni. *Argathelia* hæc longè latéque procurrit pluribus montibus, & lacubus lancinata, Comites longa serie ex verè Scotica stirpe *Cambellos* habuit, qui hæreditariò sunt Iusticiarij Scotiæ generales, & Aulæ regiæ præfecti. Supra Caledonios ad occasum EPIDII vastam regionem, & crebris paludibus interscissam coluerunt, quæ nunc *Cantire*, id est, terræ angulus, siue caput, eorúmque promontorium *Epidium*, *The Mull of Cantire*: necnon Loquabriam ab *Aber* lacu sic dictam, ad LONGVM vsque flu. qui hodie *Lough Langas*. Deinde CERONES, vbi nunc *Assin-shire*, regio plurimis æstuarijs interscissa. His proximi erant CREONES, nunc *Strath-naern*, inter quos ITIN flu. nunc *Assin*, & VOLSAS fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur, statuit Ptolemæus. Post hos verò CARNOVACAS, ad *Hoy* promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigêrunt VERNICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda, vbi S. Andreæ opidum, Pictis olim *Rigmund*, totius Scotiæ Metropolis, non ita procul à TAVO æstuario, nunc *Taw*, ad quem *Perth*, siue vt alij vocant, *S. Ioannis Fanum*, vulgò *S. Iohns towne*, adsidet, superiori sæculo conditum, cùm eiusdem nominis aliud aquis haustum fuisset, de quo Nechamus:

Romanarum maiorum impudicitia notata.

Argathelia.

Comites Argile.

Epidij.

S. Andrewes.

Transis ample Tai per rura, per oppida per Perth,
Regnum sustentant istius vrbis opes.

Atholia ad Taui ripas protenditur, regiuncula satis fertilis, quę superioribus sæculis Strathbolgios Comites habuit fluxa fide viros, varijsque inter Scotos & Anglos fluctibus iactatos, quorum vltimus Dauid duas filias hæredes reliquit Elizabetham Thomæ Percio, à quo Barones de *Borrough* sunt prognati, & Philippam Thomæ Halsham equiti Anglo enuptam. Deinde Atholiæ titulus Waltero illi Stuarto obuenit, qui Iacobum primum Scotiæ Regem crudeli morte sustulit, pœnasque nefariæ crudelitatis luit meritissimas, Paucísque pòst annis Ioanni Stuarto ex familia de *Lorne*, eiusque posteri hodie fruuntur. *Strathbolgy* in hac

Atholia Comites.

1437

Comites Huntley. sita est præcipua habitatio Gordoniorum Comitum *Huntley*, qui à Setonis orti parlamentaria authoritate Gordonij nomen assumpserunt cùm Ioannis Gordoni Militis filiam Alexander Seton cum opima hæreditate in vxorem duxisset. Olim verò Dauidis de *Strathbolgy* Comitis Atholiæ erat habitatio. Atholiæ subiacet *Gourea* frumentarijs campis lætissima quæ suum primum Comitem I. Dominum *Rethuen* nuper agnouit. Sed Comites Arrell. *Arrell* in hac prouincia *Hayis* iam diu Comitis dignitatem præbuit, qui à Danicis vsque bellis fortitudinis argumenta in clypeo gentilitio gestant, & hæreditarij sunt Scotiæ Constabularij.

Sub Fifa iacet *Angusia*, vbi *Scone* inaugurandis Scotorum regibus notissima, & *Forfarre*, quæ Ptolemæo fortasse ORREA, vnde (vt aliqui volunt) *Horresti* populi Tacito, vbi, vt est, apud Hectorem Boetium, magna antiquissimi oppidi supersunt vestigia. Inferiúsque *Montross*, quæ Graihamos suos Comites habet. Comites Angusiæ. Verùm Douglasij honorata sanè & antiqua familia à *Douglas* castro in *Clydesdale* denominata huic regioni Comitum titulo à Roberti tertij Scotorum Regis tempore præfuerunt, primique censentur Scotiæ Comites, & Coronam solennibus regni Conuentibus suo iure gestare accepi. Inde *Marnia*, *Marriáque* regiones maritimæ in qua *Dunotyr* cernitur primaria sedes Comites Marescalli. Keithorum qui bellica virtute olim meruerunt regni esse Marescallos. Et quæ DEVANA Ptolemæo, pro DENANA, vrbs perantiqua, ad DENAM flu. qui falso itidem apud Ptolemæum DIVA legitur, nunc verò Academia est celebris, & *Aberdene*, id est, *Dena ostium*, Britannica dictione ab ipsis Scotis appellatur. Marriæ verò Comitis titulo ornauit Maria Regina Ioannem Ereskinum, antiquę nobilitatis virum, qui non ita pridem Scotię Regens, & iure hæreditario Sterlingensis agri Vicecomes. Morauia hæc Comites habuit vt antiquos illos de quibus parùm constat, omittam, Iacobos duos, alterum Regis Iacobi IIII. alterum Iacobi V. filium spurium, qui nostra ætate Scotiæ Regens à coniuratis occisus vnicam reliquit filiam Iacobo Stuarto de *Down* elocatam. Verniconibus TAIZALI successerunt, vbi nunc *Buquhan*, & eorum promontorium cognominis eiusdem. Hinc reducto in Occasum littore, ad sinum maximum *Murrey frith* dictum VACOMAGI sedes habuerunt in *Rosse-Murray*, & *Nesse Land*, vbi BANATIA, quæ nunc *Banfey*, & LOXA flu. se in mare insinuat, qui etiamnum *Losse* dicitur. Iuxta quem *Spea* etiam

am in mari hospitatur, de quo Poëta noster Nechamus:

Spey loca mutantis præceps agitator arenæ
Inconstans certas nescit habere vias,
Officium lintris corbis subit, hunc regit audax
Cursus labentis nauta fluenta sequens.

Interiori recessu VARARIS sinus est, qui *Inuernesse* oppidum adpositum habet. Post hunc sinum CANTAE angulum in mare proiectum insederunt, inter quos LITTVS ALTVM, vbi nunc *Tarbarth*, id est, Britannicè *terra minùs profunda*, hinc Cromero portu tutissimo, illinc CELNIO, nunc *Killian* fl. inclusa, Procurrentibus hinc in Ortum æstiualem terris, sensim in cuneum tenuatur regio, & interiùs quà *Bean Rossen*, & *Sutherland*, LVGI, & MERTAE tenuêrunt.

Huc vsque Anglorum virtus Duce Edwardo primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœlicissimè permensa est. In *Sutherlandia* ex candido marmore surgunt montes, miraculum sanè in frigida hac plaga; sed nullo ferè vsui, cùm luxuria in ædificando in has remotas regiones nondum penetrauerit. Vlteriùs quà *Catnesse* iacet, CATINI perperàm CARINI Ptolemæo, quæ Comites ex antiqua & nobili Sinclerorum familia habet, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie *Wisse*, BERVBIVM promontoriū, nunc *Vrdehead*, iuxta *Bernswale* viculum, & VIRVEDRVM, nunc *Dunsby*, alijs *Duncans-bay* quod remotissimum Britanniæ promontorium existimatur; ORCAS tamen, quod TARVEDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimū constituit Ptolemæus, nunc *Howburne* dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruisium nomen inuenit. *Taruus* enim Britannicè finiendi significationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Angliæ victoria in Scotia Limes.

Montes candidi marmoris.

Taruus, quid Britannis significat.

F I N I S.

ET INSVLARVM BRITANNIÆ ADIACENTIVM DESCRIPTIO.

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinense.

LONDINI,
Impensis Georg. Bishop.
1600

INSVLÆ BRITANNICÆ.

Ritanniam vniuersam, florentissima scilicet illa duo regna Angliam & Scotiam iam percurri, potiùs quàm perlustraui. Cùm verò vt Hiberniam & reliquas insulas adeam, necessariò mare sit traijciendum, si de Mari Britannico paucula præponam, cursum vt spero, non multùm obliquabo.

Vastissimo, & apertissimo Oceano Britannia nostra vndique circumfunditur, qui tantis æstibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis supra Britanniam intumescere Pytheas Massiliensis prodiderit, & B. Basilius *mare Magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè grassantis efficacius sentit, tantáque vi semper immittitur, vt non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tot enim & tanta marina monstra in littore nostro derelicta singula quæque ætas vidit, & obstupuit, vt non temerè cecinerit Horatius, *Mare Britannicum.*

Belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quanto Delphinq; Balena Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc nostrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Astrologus, sed alter Christianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Constantem & Constantium Impp. exclamârit. *Hyeme (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & sauientes vndas calcastis Oceani Britannici, sub* *Iul. Firmicus.*

remis

remis vestris. Incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expauit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa elementa cesserunt. Caurum ventum è

Caurus ventus. nostro hoc mari spirare vult in Poëticis magnus ille in literis Iul. Scaliger contra Lucanum qui scripsit

Primus ab Oceano caput exeris Atlanteo
Caure, mouens aestus.

Britannorum veteres naues vitiles. Certè in Hibernia tyrannidem grauissimam exercet, & magnam anni partem in hoc tractu spirare scribit Cæsar. Quòd verò in hoc nostro mari naues primùm repertas scribunt nonnulli, mihi non credere libet. Vitiles autem naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellant, Britannis in vsu fuisse cum Plinio etiam testatur Lucanus, qui canit:

Primùm cana salix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim, cæsóque induta iuuenco.
Vectoris patiens tumidum super emicat amnem:
Sic Venetus stagnante Pado, fusóque Britannus
Nauigat Oceano.

Maris Britannici commoda. De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varij generis, Salmonibus, passeribus, paguris, asellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet

Margaritæ. dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio prætereundæ quas rotunda specie mari Britannico gregatim natare ducem sectantes, more apum, Iubas memorat. Et Marcellinus. *Quod genus gemmæ etiam in Britannici secessibus maris gigni legíque, licèt dignitate dispari, non ignoramus.* Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius, harum tamen spe Cæsarem Britanniam petijsse author est Suetonius; eásque tanta magnitudine fuisse, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracémque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & subscriptione testatus est. Origenes etiam in 13. Matth. de his Margaritis: *Maritimæ autem siquæ sunt insignes, apud eosdem Indos inueniri, quæ etiam optimæ in mari rubro nascuntur. Proximum autem in Margaritis locum habent, quæ ex Oceano Britannico capiuntur. Tertij autem ordinis inferiores sunt, non solùm primis illis, verùm etiam secundis, quæ in Bosphoro iuxta Scythiam inueniuntur.* Et statim. *Cæterùm quòd apud Britanniam aiunt inueniri, summo quidem colore accedit ad auri speciem, cæterum nebulosum ac turbidum, lucéq; obtusiore.* Varias hoc mare pro locorum varietate sortitur appellationes, quà ad Austrum Galliam pulsat

De Margaritis Britannicis vide Tertullianum, de habitu muliebri, & Bedam lib. 1. Historiæ, cap. 1.

pulsat BRITANNICVM propriè dicitur, ad ortum quà Germaniam habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occasum OCEANVS DEVCALIDONIVS, HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Insulæ autem nonnullæ quasi quodam naturæ spectaculo per hæc maria sparguntur, ad ortum, & Austrum rariùs; ad occasum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi suo interuentu quodammodo distinguunt, & quasi suis coloribus amœnissimè depingunt. Sed cùm inter omnes longè præcellat Hibernia de illa primùm agamus.

Ireland.

HIBERNIA ANTIQVA
Ierna Orpheo & Eust
Iris Diodoro Siculo
Iuuerna Iuuenali
Yuerdon Britannis.
Ireland Anglis
Erin Incolis.

OCEANVS OCCIDENTALIS

OCEANVS HIBERNICVS

OCEANVS VERGIVIVS

Boreum prom
Venicnium prom
Rhobogdium prom
Ricnea
RABODII
Venicnii
DARNII
Regia
ERDINI
LVNTII
Dunum
Isamnium prom
NAGNATE
Nagnata
CONACHTIA
Laberus
Buuinda fl
Macolicum
EBLANI
Eblana
Libnius fl
LAGENIA
VTERI
CAVCI
Birgus fl
Modonus fl
CORIONDI
MOMONIA
Menapia
Vodiæ
BRIGANTES
Sacrum prom
Senus fl
GANI
VELABRI
LVCENI
Dur fl
Iberi
Iernus fl
Notium prom

Ireland.

N Vergiuio mari,quod non à vergendo,vt Cheneius Scotus existimat,deducitur,sed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi* quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britanniæ nostræ latus occiduum claudit celeberrima insula vulgò HIBERNIA dicta, Orpheo,Aristoteli,& Claudiano IERNA, Iuuenali & Melæ IVVERNA,Diodoro Siculo IRIS, Eustathio Οὐερνία, & Βερνία,incolis *Erin*,Britannis *Yuerdon*,& nobis Anglis *Ireland*. Vnde hæc profluxerunt nomina, variæ vt in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Hiberniam alij ab hiberno tempore, alij ab Hibero homine Hispano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Postellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret,vt altum sapere videretur,ab Hebræis repetit,vt sit *Irin*,quasi *Iurin*,id est,*Hebræorum terra*,*Hebræi* (inquit si dijs placet)*cùm essent Magi peritissimi,scirentque Imperium Uniuersi futurum in angulo fortissimo, qui est ad Caurum, illas partes,& Hiberniam quàm primùm occuparunt, Syrique & Tyrij illas regiones vt basim futuri imperij ponerent, incolere fategerunt*.Ignosce quæso si his suffragari non ausim, ne receptissimæ quidem isti de hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Insula ex omni vento aërem brumescere. *Hibernia*,*Iuuerna*,& ὀυερνία proculdubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanârunt,*Ierna* autem illa,*Iris*,*Iuerdhon*,& *Ireland*,ab incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hîc ego cum magnis illis Philosophis ἐπέχω, nec quid opinione augurari possun,habeo : nisi forsan sit ab *Hiere* Hibernica dictione quæ illis occasum,siue plagam Occidentalem sonat, vnde *Erin* quasi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum quòd totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima, (vtpote quæ XII. tantùm partibus ab vltimo Occidente absit: tum quòd Occidentalissimum huius insulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentalissimum Hispaniæ Promontorium, vnde nostri Hibernici deuenerunt)IERNE Straboni,proximusque

que huic fluuius, qui etiam Hispaniæ maximè Occiduus, *Ierna* Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc situ Hispania dicta est *Hesperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Hesperium Cornu*, & in ipsa Germania *Westrich, Westphalen, &c.* regiones ab eo situ denominatæ sunt, vt non mirum sit ab Occiduo situ nomen factum fuisse. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi in suis cantilenis hanc insulam etiam *Banno* appellitant; vnde verò me latet, ni *Bannomanna* illa sit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionalis in læua à Scythia ad Gades vsque legit. Quæ enim illa *Bannomanna* fuerit, Geographis nondum constat. Cæterùm *Biaun* sacrum Hibernicè sonat, & certè hanc SACRAM INSVLAM Festus Auienus vocat in libello cui titulus est ORAE *Maritimæ*, quem ex vetustissimis Geographis Hecateo Milesio, Hellanico Lesbio, Philæa Atheniensi, Caryandæo, Pausymacho Samio, Damasto, Euctemone, & alijs consarcinauit. Sed ascribam carmina, cùm de Ostrymidibus insulis loquutus sit, sic canit.

Bannomanna. *Sacra Insula.* *Ora maritima.*

> *Ast hinc duobus in* SACRAM, *sic insulam*
> *Dixere prisci, solibus cursus rati est.*
> *Hæc inter vndas multum cespitem iacit,*
> *Eamque latè gens Hibernorum colit.*
> *Propinqua rursus insula Albionum patet.*

Ogygia. *In lib. de macula in Luna.*

SI OGYGIA illa quam ad Britanniæ nostræ Occasum statuit Plutarchus, non ὀγαρ sed ὕπαρ fuerit. Hiberniam illo nomine designare videatur; licèt quæ de illa fabulatur figmenta planè sint poëtica, & nugæ Milesiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominarint, nisi forsitan ab antiquitate, nihil enim nisi quod perantiquum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo errasse videtur Robertus Constantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem nostram fuisse Hiberniam asserat. Lycophron enim ipse, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram statuunt, & doctissimi quique *Madagascar* esse existimant, quæ alio quasi orbe sub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen intereà meminerimus posteriori tempore SCOTIAM etiam dictam fuisse Isidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen cum Scotis in Britanniam nostram commigrâsse. Sed hoc iam anteà à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Cerne insula. *Hibernia Scotia dicta.*

Protenditur hæc insula ab Austro in Aquilonem, forma lenticulari,

ticulari, siue ouali non viginti dierum nauigatione, vt Philæmon apud Ptolemæum tradidit, sed cccc. tantùm mill. pass. Latitudine vix cc. implet. Ab Ortu Angliam turbido mari disiunctam habet, quod *Hibernicum* vocant: ab Occasu, immenso Oceano Occidentali, à Septentrione *Deucaledonio*, ab Austro *Verginio* alluitur, *Regio*, vt Giraldum audias, *inæqualis est, montuosa, mollis, aquosa, syluestris, ventis exposita, & adeò paludosa, vt supra montes aquas stagnare videas. Cælum* (vt inquit Mela) *ad maturanda semina iniquum, verùm adeò luxuriosa herbis non lætis modò, sed etiam dulcibus, vt si exigua diei parte pecora se impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutiùs pasta dissiliant.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quæ primæ, & præcipuæ incolarum opes, ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana lænas, siue villosa saga, & stragula conficiunt quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (*Hobies* vocamus) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam sunt non illaudati, sed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos *Greyhounds* vocamus) minora hîc sunt, quàm in Anglia. Cæli autem & soli humor est nimius, vnde ventris profluuio, & catarris plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multò minùs, quàm nostra, inflammat, & magis exsiccat. Quòd Giraldus ille scribit hîc natos *non vlla trium generum specie febricitare*, falsum quotidie deprehenditur. *Terra autem* (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarum temperatissima, nec Cancri calor exæstuans compellit ad vmbras. Non ad focos Capricorni rigor inuitat. Aëris amœnitate, temperiéque tempora ferè cuncta tepescunt.* Apum tanta multitudo vt non solùm in aluearijs, sed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, sed vmbræ magis quàm fructus gratiâ. Solem namque è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores dilutiores sunt, & breuiores hîc, & in Britannia nostra, quàm vt perfectam vuis maturitatem afferre possint. Præterea nullus hîc anguis, nec venenatum quicquam, lupis tamen vbique infestatur, Vtque vno verbo dicam, siue terræ fœcunditatem, siue maris, & portuum oportunitatem, siue incolas respicias, qui bellicosi sunt, ingeniosi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita

Hibernia situs. *Pecora.* Irish Mantles and rugs. *Equi.* *Morbi.* Vske-bah. *Iul. Scaliger.* *Vuæ in Britannia cur non maturescunt.*

fœlix est Insula, vt non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephyri regnum benigniori oculo respexisse.* Quòd verò malè nonnunquam audit, ab incolis est, qui alicubi sunt incultiores, qui mira naturæ diuersitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effusiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cùm decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec vllo modo annorum maturitatem, quæ alijs regionibus obseruatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri plenius dicemus. Nunc si placet Hiberniam literatissimi Adr. Iunij versibus de se & suis commodis loquentem audi.

Illa ego sum Graijs olim glacialis Ierne
Dicta, & Iasoniæ puppis bene cognita nautis:
Quæ Tarthessiaco propior se tingere soles
Flumine conspicio, Cauro subiecta procaci:
Cui Deus, & melior rerum nascentium origo
Ius commune dedit cum Creta altrice tonantis,
Noxia ne nostris diffundant sibila in oris
Terrificæ creti tabo Phorcyridos angues:
Et fortè illati compressis faucibus atris
Virosopariter vitam cum sanguine ponant.
En ego cum regni sceptro, Mauortia bello
Pectora, & horriferas hominum, nil fingo, figuras,
Qui cursu alipedes norint præuertere ceruos,
Dedico, piscososque lacus, volucrúmq; paludes
Omnigenum lustris fœtâs, stannique fodinas,
Et puri argenti venas, quas terra refossis
Visceribus manes imos visura recludit.

Hibernia cur Ogygia dicta. Si verum sit quod Hibernici tradunt historici, non immeritò hæc Insula *Ogygia*, id est, *perantiqua* Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit nouitas, & quodammodo infantia. Cæsaream quandam Noachi neptim ante Diluuium hanc incoluisse scribunt, inde Bartholanum Scytham trecentessimo à Diluuij anno aduenisse, & maxima cum Gigantibus bella gessisse. Longo pòst tempore Nemethum Scytham appulisse, illúmque statim à Gigantibus eiectum; postea Delam cum Græcis quibusdam insulam occupâsse, mox Gaothelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex vxore insulam *Scotiam*, & ex suo nomine linguam *Gaothelam*

thelam denominâsse, idque eo tempore quo Israëlitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò pòst seculis Hiberum, & Hermionem Hispanos Gurguntij Regis Britannorum permissu in hanc regionem pestilentia exhaustam colonias deduxisse prodit historia Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo est, in his detur sua antiquitati venia. Certè vt hanc Insulam antiquitùs habitatam fuisse, cùm per vniuersum orbem genus humanum proseminaretur, non dubitauerim; ita ex Britannia nostra primos incolas commigrâsse in aperto est. Nam vt taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam sapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem; ab antiquis omnibus *Insula Britannica* dicitur, Diodorus Siculus *Irin Britanniæ partem* dixit, & Strabonis Epitome incolas disertè Britannos vocat. Festus etiam Auienus ex Dionysio hoc docet cùm de Britannicis insulis agit,

Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Eminùs hîc aliæ gelidi prope flabra Aquilonis
Exuperant vndas, & vasta cacumina tollunt,
Hæ numero geminæ, pingues sola, cespitis ampli,
Conditur occidui quà Rheni gurgitis vnda,
Dira Britannorum sustentant agmina terris.

Nec alia est regio è qua ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quàm è nostra Britannia. Posteà verò, cùm suum Romani imperium vndíque propagâssent, multi proculdubio ex Hispania, Gallia, & Britannia huc se receperunt, vt iniquissimo Romanorum iugo colla subducerent, nec aliter illa Taciti verba capio. *Hibernia valentissimam imperij partem magnis inuicem vsibus miscuerit.*

Quamuis autem Hibernia situ Romano imperio inprimis fuerit necessaria, aditus, portúsque per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum seditione expulsum in occasionem inuadendæ Insulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâsse legimus. Tentâsse nihilominùs credunt nonnulli, & ægrè colligunt ex illo Iuuenalis.

Romani Hiberniam non ingressi.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Panegyricus tamen Constantio Augusto dictus sub eius nutu Hiberniam fuisse innuit. *Britannia*, inquit, *ita recuperata est, vt illæ quoque nationes terminis eiusdem insulæ cohærentes vestris nu-*

tibus obsequantur. Hieronymus etiam in suis Chronicis Hiberniam cũ Britannia & Thule Constantino Constantini Maximi filio in imperij diuisione obuenisse scribit, Ea quoq; de *Cæsarea* Noachi nepte fabella Cæsarum nomen ita præ se fert, vt alicuius Cæsaris in Hiberniam aduentus in ea latitare videatur. Veruntamen ego animum vix inducere possum, vt hanc regionem in Romanorum potestatem vllo tempore concessisse credam. Cæterùm inclinante iam Romano imperio, Scotorum, siue Scytharum natio, quæ diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniam infusa videtur, anteà enim Scotorum nomen inauditum. Sub Honorio autem & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus habitatam fuisse scripsit Orosius. Vnde eius σύγχρονος Claudianus:

Cæsarea.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Et alibi.

Totam cùm Scotus Hibernem Mouit.

Et quanquam paucis pòst annis, cùm Hispania Vandalorum, & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc se subduxerint, *Ilam Ector* (cuius meminit Nennius) tum aduenisse suspicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis SCOTIA regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Christo dare primùm cœperunt, (quamuis illam de conuersione Hiberorum in Asia historiam ex Rufino ad se rapiant.) Palladiúmque Episcopum ad eos misit Cœlestinus Pontifex Romanus. Vnde contra Collatorem Prosper Aquitanus. *Cœlestinus Pelagiano morbo Britannias liberauit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes etiam ab illo secreto seclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil præstitisse author est Nennius, qui ex Hibernicis scriptoribus Christianam religionem à Patricio hîc disseminatam scribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonensi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœlestino subrogatus, tanto successu Christianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam insulæ partem ad Christum conuerterit, Hibernorum Apostoli nomen meruerit, & eius discipuli tantos progressus in re Christiana fecerint, vt subsequenti ætate Scoticis monachis nihil sanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuersam Europam sanctissimorum virorum examina emiserint, quibus *Fulda* Germaniæ, *S. Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monasteria originem debent suam. De his monachis intelligiendus

Religio Christiana in Hibernia.

Anno Christi 431. Palladius.

Vincent. lib. 9. c. 7.

Patricius.

Monachi Hiberni sancti, & eruditi.

gendus Henricus Antisiodorensis cùm ad Carolum Caluum scribit. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi discrimine penè totam cum grege philisophorum ad littora nostra migrantem? quorum quisquis peritior est, vltrò sibi indicit exilium, vt Salomoni sapientissimo famuletur ad votum.* Longè tum alia Monachismi quanquam *Monachi.* recentis & nuper instituti facies erat, quàm hodie cernitur. Re ipsa cupiebant esse quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil personatum placebat, simplicitatis erat, non malitiæ, longè *Vadianus.* minus obstinaciæ siqua in re errabant. Opum autem & rerum sæculi tantus illis contemptus, vt eas non solùm non ambirent, sed oblatas etiam, & hæreditarias respuerent. Præclarè enim Columbanus & ipse Hiberniæ monachus, qui, vt Abbas Walafridus scribit, à Sigeberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno suo decederet, inuitatus hoc ipsum respondit, *Walafridus.* quod & de Thaddeo Eusebius lib. Ecclesiast. histor. primo retulit, *Non decere videlicet, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Christi nomine suas dereliquissent.* Episcopíque Britanni non minùs *Diuitiarum contemptus.* diuitias spreuisse videntur, cùm tam pauperes essent vt nihil proprium haberent. *Tres enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britanni Episcopi in Ariminensi concilio inopia proprij publico vsi sunt.* *Episcopi Britanni.* Anglosaxones etiam nostri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndíque confluxerunt, vnde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur, *Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam*, & in Sulgeni vita, qui ante sexcentos annos floruit,

Exemplo patrum commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Sophiâ, mirabile, claros.

Indéque nostrates Saxones rationem formandi literas accepisse *Angli Saxones literas ab Hibernicis accepisse videntur.* videantur quum eodem planè charactere vsi fuerint, qui hodie Hibernicis est in vsu. Sed hoc sanctitatis & bonarum literarum studium citò restinxit bellorum rabies. Anno enim sexcentessimo quadragessimo quarto à Christo nato, Egfridns Nordanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit, quo nomine à Beda grauissimis verbis subaccusatur. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per triginta annos *Norwegi Hiberniam vastant.* indignissimis populationibus deuastauerunt, sed illo demùm ex insidijs sublato, in Norwegos cæde adeò atroci grassati sunt incolæ, vt vix nuncius tantæ cladis superfuerit. Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inqnit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Hiberniam Scotorum insulam aggressi, à Scotis*

Oustmanni.

in fugam conuersi erant. Posteà *Oustmanni*, id est, *Viri Orientales*, è maritima Germania in Hiberniam venerunt, qui cùm magnæ & copiosæ mercaturæ specie quasdam vrbes occupâssent, difficillimum bellum breui concitârunt. Eodem ferè tempore Eadgarus Rex Anglorum potentissimus magnam Hiberniæ partem deuicit. Sic enim in eius quodam diplomate legitur. *Cui concessit cum Anglorum imperio propitia diuinitas omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis regibus vsque Norwegiam, maximámque partem Hiberniæ cum sua nobilissima ciuitate Dublina Anglorum imperio subiugare.* Has externorum bellorum procellas grauier intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit. Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Morrog* illi vocant) qui Orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam siue *Leinster* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus. Ororicij enim *Midiæ* reguli vxorem rapuerat, ab Anglorum Rege Henrico secundo, vt auxiliaribus armis in regnum restitueretur, impetrauit, Pactúsque est cum Richardo Comite Penbrochiæ, cognomento *Strongbowe* ex Clarensium familia oriundo, vt ad eum restituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni successionem confirmaret. Comes verò statim conscripta ex Wallis, & Anglis lectissima militum manu, & adscitis in belli societatem Giraldidis, siue *Fitz-Geralds*, Stephanide, siue *Fitz-Stephens*, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium socerum in auitum regnum restituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus est, vt eius potentia Anglorum regi iam suspecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & nisi nulla interposita mora parerent, publicatis bonis, proscripsit. Vnde Comes quicquid vel vxorio iure creuit, vel bello acquisiuit, regi pacto, & tabulis concessit, & ab eo Comitatus *Wesfordiæ, Offoriæ, Carloghiæ, & Kildariæ* cum quibusdam castris, tanquam beneficiarius cliens recepit. Coactis ergò copijs transmisit in Hiberniam Henricus noster secundus anno Christi cIↃ. C. LXXII. & insulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium suum, & potestatem in illum transtulerunt Hiberniæ Ordines, Rothericus insulæ monarcha, proceres, & populus; vt Adriani PP. diploma, & annulum in inuestituræ signum omittam. Ille verò Hiberniæ Dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex esset, scriptitant Hiberniam vnà cum Anglia Romanæ Ecclesiæ tanquam

Dermicius Murchardi filius.

Richardus Strongbowe.

Henricus 2. Hiberniam ingreditur.

tanquam feudalem concessisse, & ab ea tanquam secundarium recepisse successorésque obligasse, vt trecentas Marcas Pontifici Rom. soluerent: Sed hoc in veritate falsum esse asserit, qui Pontificias partes ad mortem propugnauit clarissimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiusmodi concessionem non posse exhibere, illam pecuniam nunquam exegisse, & reges Angliæ nunquam hoc agnouisse scribit. (Nec hoc sanè Augustinus Steuchus reticuisset qui Rom. Ecclesiæ vassallos sigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regem suo iure in Hibernia per se cedere potuisse. Sed hæc extra callem. Iam inde à Ioanne Anglorum reges *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ Rex ab insulæ ordinibus declaratus fuit, quòd quibusdam seditiosis Domini nomen non perinde ac regis sanctum, & verendum videretur.

Hibernia nunquam Rom. Ecclesiæ feudalis.

In Debellatione.

Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggressi sunt, & fortissimè sub imperium Anglicum subiunxerunt: ne illis, & eorum posteris hanc gloriam inuidisse videamur, ex Hiberniæ (vt præ se fert titulus) Cancellaria apponemus.

Qui venerunt cum Dermicio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbowe Comes Penbrochiæ, qui ex Eua Murchardi Reguli Hibernici filia vnicam progenuit filiam, quæ Guilielmo Marescallo Penbrochiæ Comitatus titulum cum latifundijs in Hibernia attulit, & numerosam prolem, quinque scilicet filios qui sibi serie quadam successerunt sine prole omnes, totidémque filias quæ Hug. Bigodum Comitem Norfolciæ, Guarinum de *Montecanisio*, Gilbertum de *Clare* Comitem Glocestriæ, Guil. de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, Guiliel. *Breose* honeribus, liberis & possessionibus locupletarunt.

Robertus Stephanides.
Heruæus de Monte-Marisco.
Mauritius Prendergest.
Robertus Barrensis.
Meilerius Meilerinus.
Mauritius filius Giraldi.
* *Redmundus nepos Stephani.*

* *Reimundus alijs.*

Guilielmus

Guilielmus Ferrandus.
Milo de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridensford.
Gualterus } *filij Mauritij Giraldi.*
Alexander }
Guil. Notte.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Laceio.
Guilielmus filius Aldelmi.
Guilielmus Macarellus.
Humfredus Bohunensis.
Hugo de Gundeuilla.
Philippus de Hasting.
Hugo Tirellus.
Dauid Gualensis.
Robertus Poërius.
Osbertus de Herlotera.
Guilielmus de Bendenges.
Adam de Gernez.
Philippus de Breoso.
Griffinus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrensis.
Philippus Guallensis.
Adam Herefordensis.

Quibus ex Giraldo Cambrensi
adiungi possint,

Ioannes de Curcy.
Hugo Contilonensis.
Redmundus Cantimorensis.
Redmundus Hugonides.
Milo Meneuensis, & alij.

Ibernia ex incolarum moribus in duas dispertitur partes, qui enim legibus teneri recuſant, & inculciùs viuunt *Iriſhrie*, & vulgò *Wilde Iriſh*, id eſt, ſylueſtres Hibernici, vocantur: qui verò legum poteſtatem ſanctam habent, & iudicijs ſe ſiſtunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The Engliſh Pale*. Verùm ex ſitu, ſeu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Auſtrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connaćtiam* ad Occaſum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipſo ferè medio. **Hibernia diuiſio.**

Mounſter.

OMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè *Mounſter*, Vergiuio mari ad Auſtrum expoſita iacet, à Connactia Sineo, à Lagenia Neoro fl. alicubi diſcreta: bifariam quondam diuiſa in Momoniam Occidentalem & Auſtralem. Occidentalem antiquiùs habitârunt *Gangani*, *Luceni*, *Velabri* & *Vterini*, Auſtralem *Vdiæ*, ſiue *Vodiæ*. Nunc autem in ſeptem Comitatus deſcribitur, Kerryenſem, ſcilicet Limiricenſem, Corcagienſem Tipararienſem, S. Crucis, & Waterfordienſem, quorum etiam in numerum Deſmonia iam accenſetur.

GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Concanis* Hiſpaniæ fuiſſe videantur, quos origine Scythas, ſanguinémque equinum potâſſe (quod non inſolens iampridem ſylueſtribus Hibernicis) teſtatur Silius: **Gangani.**

Et qui Maſſagetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius:

Et lætum equino ſanguine Concanum.

Kerry (vt nunc vocatur) ad Sinei oſtium eorum ſedes erat. Regio auijs, & ſylueſtribus montibus ædita, quibus crebræ inter- **Kerry.**

ſunt

sunt valles cauæ, nemoribus etiam condensæ. Comitatus Palatini dignitatem, & iura Desmoniæ Comites in hoc habuere, sed hominum iniquitate, qui libertate vti & noluerunt, & nescierunt, in malorum sentinam, & seditiosorum perfugium iampridem conuersa erat. Syluestrium Hibernicorum animos ridicula opinio peruasit & etiam persuasit, illum qui in militari illo barritu, siue clamore quo in congressu magna vocis contentione vtuntur, reliquorum clamori non respondeat, subitò à terra atripi, & quasi volantem in has desertas valles deferri, ex quacunque Hiberniæ regione, ibi gramine vesci, aquam lambere, nec malè, nec bene esse sibi sentire, rationis, non orationis vsum tenere, à venantibus demum ministerio canum capi, & domos suas deduci. Huius regionis medium fluuiolus nunc anonymus
Trales. *Trales* oppidulum quodammodo desolatum (vbi Desmoniæ
Dur fl. Comites ædes habuerunt) præterfluens interfecat, quem DVR esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit, & asseuerarem si *Duris*, qui inter huius occiduæ oræ portus hodie censetur, ad huius
Smerwic. sit ostium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc *Smerwic* statio (sic contractè pro *S. Mary-wic*) cernitur, ad quam nuper cùm Giraldus Desmoniæ Comes vir profunda in principem, & patriam
1580 perfidia, scelerate assiduis agrorum vastationibus Momoniam attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum manus à Gregorio PP. & Hispano in eius auxilium submissa, qui
Fort del Ore. loco hîc statiuis munito, quem *Fort del Ore* vocârunt, minis cœlum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Arthurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit. Protinus enim se dediderunt, & maximam partem è medio sublati, quod rebus huius regni sic ferentibus, & seditiosis vndique imminentibus, consultissimum, & tutissimum videbatur. Ipseq;
1583 Desmonius tandem trepida fuga in vicinas syluas coniectus, iamdudum in tuguriolo ab vno & altero milite irruente primùm sauciatus, posteà agnitus, capitéque truncatus perfidiæ, & vastatæ patriæ pœnas dependit.

Ganganis subiecta est longè latéque ad Austrum *Desmonia*,
Desmond. Hibernis *Dassown*, Anglis *Desmond*, quondam à tribus infessa populis, *Lucenis* scilicet, *Vellabris*, & *Ibernis*, qui *Vterini* in nonnul-
Luceni. lis exemplaribus concipiuntur. LVCENI à Lucensijs Hispaniæ, qui oppositam oram tenuêrunt, & nomen & originem traxisse
Velabri. videantur. VELABRI ab *Aber*, id est *æstuarijs*, sic sunt nominati, quod ad æstuaria sedêrunt, vnde etiam Artabris, & Cantabris

facta

facta appellatio. Hos statuit Orosius ad NOTIVM PROMONTORIVM, hodie *Biar head* nautis, quod Hispaniam spatioso interuallo procul spectat. Sub Notio hoc promontorio, IERNVS fl. ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunk-eran* sedes Episcopalis cernitur. *Dunk-eran* hæc quæ Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non solùm se esse IVERNIM vrbem, quam Ptolemæus vocat, sed flumen etiam esse *Iernum* illum expressè loquitur; cuius appellatio vt totius Insulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occasum significat. Est enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipsa Hibernia vltima totius Europæ Insula. IBERNI qui etiam ὕπεροι, id est, vt ego interpretor, *superiores Hiberni* hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluerunt, vbi *Berehauen*, & *Baltimore*, copiosa halecum piscatura portus notissimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. possessiones & latifundia sua Dominæ ELIZABETHAE in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodémque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus est, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infensissimus, qui maiores suos, vt ille contendit, Desmoniæ Reges his auitis sedibus exuerunt. Giraldidæ enim isti, siue *Fitz-Giraldes*, ex Kildariensi familia oriundi, deuictis Hibernicis, amplissima hîc sibi latifundia acquisiuerunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Desmoniæ Comes anno salutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeò stabilem, & firmam reliquit, vt in eius stirpe ad Comitem perditissimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor perpetua quasi serie descenderit. *Notium prom.* *Biar head.* *Iernus.* *Iberni.* *Berehauen.* *Baltimore.* *Mac Carti More.* *Desmoniæ Comites.*

Post *Ibernos* ὑδίους, qui & VODIAE, & VDIAE habitârunt, cuius nominis vestigium expressiori indicio se patefacit in agro Kilkenniensi, pars enim eius maxima *Idou*, & *Idoulh* nominatur. Incoluerunt hi Comitatum Corcagiensem, Tripariensem, Limiricensem, Kilkenniensem, & Waterfordensem. In Corcagiensi Comitatu vrbs est *Corcagia* Giraldo, *Kork* Anglis, & *Korcach* indigenis, astrictiore mœnium ambitu conclusa, & vna quasi directa platea protensa, emporiolum tamen frequens, & celebre, sed ita seditiosis vicinis circumsessa, vt perpetuas excubias agitent, quasi perpetua obsidione essent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter se nuptijs ciues omnes aliquo affinitatis gradu se inuicem contingunt. Briocum virum *Vodiæ, & Vdiæ.* *Korke.* *Briocus.*

rum ſanctiſſimum, à quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica diœceſis vulgò *S. Brieu* nomen aſſumpſit, hinc oriundum ſcribit Robertus Cænalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod Coriondos Hiberniæ in hac vrbe ſtatuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemæus. Qui nunc autem Comitatus de *Corke* dicitur olim Regnum de *Corke* dictum fuit, eoque nomine ciuitatem ipſam, (vno Cantredo excepto) dedit Rex Henricus ſecundus Roberto filio Stephani i. *Fitz-Stephen*, & Miloni de *Cogan*, *tenendum de Rege & Ioanne filio eius per ſeruitium* 60. *Militum*: A filio Stephani vero hærede genus recta ſerie ducit Georgius Carew Miles clariſſimus, qui nunc huic Prouinciæ Momoniæ præficitur. Flumen quod hanc vrbem *Cork* præfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæo dicitur. SAVRANVS enim, & *Sauerenus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori ſanè cum probabilitate, quàm ſi Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagienſem Comitatum, & Tripararienſem interfluens per *Liſmor* Oceanum petit, & hiſtoricis *Auen mor*, id eſt, *flumen magnum*, appellatur, de quo Nechamus:

Charta antiqua H.2. *Regnum* Corck.

Daurona & Saurenus.

Liſmor.

Vrbem Liſſimor pertranſit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi concitus æquor adit.

Ardmor.

Ardmor enim viculus eſt ad oſtium, cui ad alteram ripam *Yoghalia*, ſtatio ſatis tuta opponitur, quam nuper proditam ille ſeditionis fax Deſmoniæ Comes miſerè diripuit, ſed huius proditionis pœnas Prætor mox ſuſpendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentus Vicecomes Barrenſis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam.

County of Tiborary. Holycroſſe.

In Tripararienſi Comitatu, nihil memoratu dignum ſe offert, niſi quòd ſit ibi Palatinatus, & *Holy croſſe* in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, vt tradiderunt Hibernici, fragmenti Crucis Dominicæ conceſſæ fuerunt. In Limirincenſi agro Limiricum vrbs eſt, quam diuiſo alueo *Senus* fl. nobiliſſimus circumfundit, Hibernicis *Loumeagh*, Anglis *Limerick*. Sedes hæc eſt Epiſcopalis, & Emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Craſſo Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, poſteà à Duuenaldo Hibernico Thuetmoniæ regulo incenſum, deinceps Philippo *Breoſo* Anglo in *feodum* datum, & à Ioanne rege caſtello munitum. A quo haud procul ad Auſtrum *Emly* ſiue *Awn* epiſcopalis eſt ſedes, quæ olim frequentiſſima

Limericke.

quentissima fuisse perhibetur. *Suirius* flumen nobile accolis *Showr* ex hoc Tipararìensi agro in Kilkenniensem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Offriam* inferiorem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Cassiliam vrbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem subsunt suffraganei Episcopi. Indéque iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechamus noster: Showre fl. Suyrus. Cassilia.

Suirius insignem gaudet ditare Waterford, Waterford.
Æquoreis vndis associatur ibi.

Hæc vrbs *Portblargy* Hibernis & Britannis, *Waterford* Anglis appellata, à Norwegis Piratis constructa quamuis cœlo sit crassiusculo, solo minùs læto, & angustioribus coarctata vicis, ea tamen portus est opportunitas, vt opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam subigentibus tutam fide sua, & quiete, securamque à tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates concesserunt, quas Henricus septimus auxit, & confirmauit, eò quòd contra ementitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur, ciues se fortiter & prudenter gessissent. Vita Griphini filij Conani.

Leynster.

Ltera Hiberniæ pars incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynster*, scriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Orrum iacet, à Momonia *Neoro* fluuio, quem multis tamen in locis transcendit, à Connacthia aliquandiu *Sineo*, à Media suis limitibus terminata. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, nec inclementibus incolarum ingenijs. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Coriondis*, *Menapijs*, *Caucis* & *Blanis*, & ab his Blanis fortasse deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein*, *Leinigh*, & *Leinster*. Nunc autem distinguitur in Comitatum *Wexford*, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*,

nensem, Kildariensem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longfford, quibus *Fernes*, & *Wicklo* nunc annumerantur.

Brigantes. *Birgus nunc* Barrow. BRIGANTES sederunt inter Suiri ostium, confluentésque *Neori* & *Barrowi* qui BIRGVS Ptolemæo dicitur, sub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hispania BRIGANTIA dicta, *Brigantia*. omnem mouet lapidem Florianus *del Campo*, vt hos Brigantes ex sua deducat Hispania. Si verò huiusmodi coniecturæ sit locus, æquè probabiliter à nostris Brigantibus, quæ gens vicina, & numerosissima, deducerentur. Sin autem verum sit, quod quædam exemplaria habent hos *Birgantes*. BIRGANTES dictos fuisse, cornicis oculos confiximus vterque, à BIRGO enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuisse, ipsum nomen ferè persuadeat.

Coriondi. Inter *Neorum* & *Birgum*, habitârunt CORIONDI, vbi nunc *Carloo*, siue *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkenniensis pars non minima, atque etiam vlteriùs vbi *Offiria* Superior, & Ormondia, Ormond. quæ Hibernicis *Urrown*, Anglis *Ormond*, & vulgò corruptissimè *Wormewood*. Harum neutra quicquam præter suos Dominos memorandum habet. Offiria superior enim suum Baronem Barnabam *Fitz-Patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clarissima Butlerorum familia, plures 1318 Comites numerat à Iacobo Primo, quem Edw. III. eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomē *Butler* impositum. Hanc familiam arctissima affinitate Th. Beckettum Archiepiscopum Cantuariensem attigisse certum est, & post eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II. fuisse translatam, qui existimauit se facti inuidia deoneraturum, si Becketti affines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quosdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabulosum sanè existimo, nisi fortè illa exube-*Lycanthropia morbus*. rantis atræ bilis malitia, quæ λυκανθρωπία medicis dicitur, corripiantur, quæ eiusmodi phantasmata ciet, vt sese in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia transmutatis opinari ausim.

Bladinæ mons. Infra Ormondiam *Bliew Blemy*, Bladinæ montes vocat Giraldus,) se leuiter conuexis iugis attollunt, è quorum visceribus quasi maternis *Suirus* quem dixi, *Neorus*, & *Birgus* æduntur, & diuisis alueis decurrentes, priusquam Oceanum adeunt, concor-*Tres sorores*. cordibus se consociant aquis, vnde *Tres sorores* ab antiquis dictæ.

ctæ. *Neorus* præter multa quæ stringit propugnacula, *Kilkenny* appositam habet, id est, *Cella, siue Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium est nitidum, elegans, copiosum, & inter mediterranea huius insulæ facilè primum. Diuiditur oppidum in Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quasi suburbium est, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Episcopo sedem præbet. Anglicum verò oppidum multò est recentiùs, à Ranulpho tertio Cestriæ Comite, vt legi, constructum, mœnibúsque ab Occasu, à Rob. Talbotto viro nobili, & castro à Butleris, vt existimant, firmatum. Certum autem est in diuisione terrarum inter filias Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiæ tertiæ obtigisse, quam duxit Gilbertus de *Clare* Comes Glocestriæ. Inferiùs ad eundem Neorum sedet oppidulum munitum Anglicè *Thomas towne*, Hibernicè *Bala-mac-Andan*, id est, *Oppidum filij Anthonij*, vtrumque nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cuius hæredes etiamnum huius Domini agnoscuntur. Postcà Neorus in Birgi sororis amplexus ruit. Thomas towne.

Birgus, nunc *Barrow*, è Bladina etiam monte profluens, solitarius multis anfractibus delatus, antiquam illam vrbem Rhebam à Ptolemæo memoratam prætermeat, quæ nomine etiamnum sarto tecto, *Rheban* dicitur; sed pro vrbe est planè πόλις ἄπολις, vt inquit ille, paucula scilicet casulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaële* Baroneti titulo exornat, qui vulgò *The Baronet of Rheban* appellatur. Inde Birgus per *Dournam* quæ Euæ minimæ natu filiæ Guilielmi Marescalli, vxori Guilielmi Breosi Domini de *Brecknoc*; & *Caterlagh* vulgò *Carlogh* quæ maximæ natu eiusdem filiæ obuenit, Lechliniam, Hibernicè *Leighlyn* adit, regium oppidum à Bellinghamio illo nobilissimo Prorege, patrum memoria, castro munitum, iámq; Baroniam de *Odrona* intermeat, quæ ad Carewos Deuonios spectauit, ex quo N. de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat, *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermicij vltimi Lageniæ Regis iuniori, siue notho, (vt aliqui tradunt) filio oriundi, in numerosam familiam propagati, viri bellicosi, reíque equestris gloria insignes, & qui antiquam adhuc in summa paupertate spirant nobilitatem. Sed ob nescio quæ inuicem homicidia ante multos annos admissa capitali odio dissidentes, per mutuas iniurias & clades se quotidie conficiunt. Ex his autem cùm Angli quidam suis in Hiber- Birgus. Barrow. Rheba. Rheban. Baronet of Rheban. Cauanaghi.

nia possessionibus præfecissent, circa Edwardi II.tempora regionem sibi vsurparunt, & *O More* nomen assumpserunt, consociatísque sibi *Tolis* & *Brenis* Anglos paulatim è regione inter *Carlogh* & Mare Hibernicum submouerunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiscent, vbi loci *Rosse* vrbs ampla floruit mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitis Richardi *Strongbow* filia mœnibus magno ambitu armata, quæ solummodò nunc ostendit. Discordia enim inter ciues & religiosos flagrante, iam pridem ferè in nihilum recidit. *Neorus* & *Birgus* pauca hinc milliaria vno alueo emensi *Suiro* sorori maximæ, & nomen & aquas offerunt suas, qui statim in Oceanum scopuloso ostio immergitur, vbi à sinistra angusta ceruice excurrit promontoriolum, quod æditam turriculam nauigantibus prætendit, à Rossensibus cùm floruérunt, positam, quò tutiùs ostia subirent.

O More. *Ex libello Patricij Finglass.* Rosse.

Sub hoc ostio MENAPII tenuérunt promontorium ad Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weshfordiæ Hibernicè *County Reogh*. A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenisse, nomen quodammodo innuit. Verùm an ex his, vel illis Carausius ille fuerit, qui assumpta purpura Britanniam contra Dioclesianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapiæ ciuem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs non in Belgica, sed in Hibernia à Geographis statuitur. Hoc ipsum promontorium HIERON, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem significatione ab incolis etiam vocatum fuisse non dubitârim. Huius enim extremum oppidum ad quod Angli primam exscensionem in hanc insulam fecerunt, *Banna*, quod Sacrum sonat, lingua patria vocârunt.

Menapij. *Hieron.prom.* Byann *Hibernicè sacrum significat.*

Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortum obuersum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadosa obiacent in mari loca nauigantibus insidiosa, quæ nautæ The grounds vocant. Hîc MODONAM fl. & ad eius ostium MENAPIAM vrbem statuit Ptolemæus, quæ ita suis nominibus exciderunt, vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimuerò cùm vnum solummodò flumen hoc loco se effundit, quod nunc *Slane* dicitur, & ad eius ostium vbi stagnat, vrbs sit Germanico nomine *Weysford*, totius Comitatus caput; & *Slane* MODONAM, quæ *Flemingos* olim Barones habuit, & *Weysford* MENAPIAM fuisse, confidentiùs coniectarim, eóq; magis quòd hoc nomen sit recentius & ab illis Germanis impositum, qui *Oustmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs est, sed

The grounds. *Modona flu.* *Menapia.* Slane. Weysford.

cum

cum primis memoranda, quòd primùm totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortissimo oppugnante, se contulerit, Anglorúmque facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis est refertissimus, qui Anglorum antiquo vestitu, & idiomate etiamnum vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniam vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum concessit: sed cùm ille ius suum Regi Henrico secundo in manus tradidisset, in R. Penbrochiæ Comitem ille transtulit, vt clientelari iure à se & regibus Angliæ teneret, vnde per Comites Marescallos, *Valentios* è stirpe Lusigniana, & *Hastingos* ad *Greios* Dominos de *Ruthin* descendit, qui passim in antiquis Chartis *Waisfordiæ Domini* olim nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcunque Nechami versiculum;

Ditat Enestorti flumen quod Slana vocatur,
Hunc cernit Weisford se sociare sibi.

CAVCI, qui item gens erat maritima Germaniæ proximè Menapios habitârunt, non eo interuallo quo in Germania dissiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familiæ incolunt, vnà cum Comitatu Kildariensi. In maritima hac regione OVOCA flumen à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* castrum sedet, qui fluuius, vt inquit Giraldus, *non minùs influentibus, sinúmque replentibus, quàm elapsis omnino marinis aquis, innatæ dulcedinis saporem retinens illibatum vsque in ipsum mare impermixtas salsedine vndas conseruat.* Adiungam etiam quod ille in eodem capite, de *Wiklo* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Est portus apud Winchiligello eo latere Hiberniæ quo proximiùs Wallias respicit, qui in generali maris refluxu vndas recipit influentes, in reuersione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit ac amittit. Est & aliud notabile, quia cùm totum iam sinum elapsis vndis refluum mare deserit, per omnem tamen anfractum continua salsedine fluuius influens amaricatur.* Cauci. Ouoca fl.

Kildariensis Comitatus ager est lætissimus, de cuius pascuis Giraldus illos Virgilij versus vsurpat: Kildare.

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum, & præcipuum est oppidum, cui honori erat in primis Ecclesiæ Hibernicæ incunabulis, Brigida virgo sanctitate, & virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Vestæ adytis penetralibus à virginibus sacris S. Brigida.

asseruatum cinere nunquam excrescente, commemorare non libet. Richardi Comitis Penbrochiæ hæc fuit habitatio, postea Guilielmi Marescalli Comitis itidem Penbrochiæ eius generi, per cuius filiam quartam Sibillam ad Guilielmum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, & per eius itidem ex ea filiam Guilielmo *Vescy*, cuius filius Guil. *Vescy* Iusticiarius Hiberniæ cum regis Edwardi primi gratia excidisset ob simultates inter ipsum, & Ioannem filium Thomæ Giraldi, filioque legitimo orbatus esset, concessit Kildariam & alias in Hibernia terras regi, vt filium spurium de *Kildare* cognominatum de alijs terris *feofaret*. Paulóque pòst Ioannes ille Fitz-Thomæ Giraldi, cuius maiores in expugnanda hac insula summa cum virtute desudârunt, ab Edwardo secundo rege Angliæ castro & villa *Kildariæ* donatus primus Kildariæ Comes est creatus, in cuius posteris illa dignitas iam inde effloruit. Gigantum verò choream quam hoc in agro statuit Giraldus, fabulosæ antiquitatis admiratoribus libenter relinquo. Non enim ego fabellis indulgere decreui.

Archiuum Regis.

Comites Kildariæ.

Gigantum chorea.

Eblani.

Vltra Caucos egerunt EBLANI, vbi nunc ager Dublinensis, & *Meth*, altera è quinque Hiberniæ portionibus, Comitatus verò Dublinensis ad mare est gleba fertili, pascuis lætis, syluis autem ita nuda, vt cespite bituminoso, vel fossili ex Anglia carbone plerumque vtatur. Incolis autem & oppidis refertissimus; sed vnum pro cunctis fama loquatur, vrbem scilicet illam, quam Ptolemæus EBLANAM dixit, nos *Deuelin*, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*, Cambrobritanni *Dinas Dulin*, Saxones olim Duplin, & Hibernici *Balacleigh*, id est, *Oppidum super crates*, subiectis enim in palustri loco cratibus, conditam affirmant, vti Hispalis Hispaniæ, quam sic nominatam tradit Isidorus, quòd in palustri solo suffixis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs est, emporium nobilissimum, & primæ iustitiæ forum, mœnibus validum, ædificijs splendidum, ciuibus frequens, castello ab Henrico *Loundre* Archiepiscopo firmatum, & quindecem templis exornatum, è quibus nobilissimæ sunt S. Patricij ædes à Roberto *Cumin* extructæ, seu potiùs restauratæ, quæ sedes Archiepiscopalis; & Christi, in qua Richardus *Strongbow* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hiberniæ splendido sepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro summo magistratu Præpositum habuit, sed anno reparatæ salutis 1400. vt Maior, & duo Balliui quotannis eligerentur, concessit Henricus quartus, Balliuos autem postea in Vicecomites Edwardus vi. commu-

Eblana. *Deuelin.*

1220

commutauit. Hodiè verò D. ELIZABETHA ad ingenia melioribus literis excolenda faustis auspicijs Academiæ ponit fundamenta. Nec quicquam hîc deest, quod in florentissima vrbe desideres, nisi quòd portui plurimùm officit arenosus cumulus reciproco maris meatu, in *Auen-Lifnij* ostium aggestus, sic enim præfluētem fluuium vocant, id est, *Amnis Lifnius*, qui paulò superiùs exortus defluit per *Castleknok* Baroniam olim *Tirellorum*, quorum stirps mascula defecit circa annum 1370. *Lifnius* hic proculdubio à Ptolemæo memoratur, verùm Librariorum incuria suo loco exulat. LIBNIUS enim fluuius eadem planè Latitudine ad alteram insulæ partem, vbi nullus eiusmodi fluuius in Ptolemæi exemplaribus statuitur, sed de exilio, si placeat ad suam Eblanam, iam postliminiò redeat, & habeas, si placeat, hosce Nechami de isto flumine versiculos: Castlecnoke. Libnius fl.

Visere Castel-Knok non dedignatur Auen-Liff,
Istum Dublini suscipit vnda maris.

De vetustate verò Dubliniæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetustissimam tamen esse Ptolemæi authoritas persuadet, & eo sanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miserè conuulsam fuisse tradit: posteà in Eadgari Anglorum Regis potestatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Gryffithi ap Cynan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem subiugâsset, Dubliniam condidisse. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti concessit, & ab illis fortiter defensa est, cùm Ausculphus Dublinensium Princeps, & posteà Gottredus Rex Insularum eam acriter vndiq; adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Bristoliensibus Colonia, multis trepidis rebus, & angustijs, præclara suæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Vbi *Lifnius* fl. in mare se condit *Houth* mari ferè circumfunditur, à quâ nobiles de *S. Laurence* dicti qui ibi habitant, Barones de *Houth* nominantur. Fingall. Interiùs Dublinensibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultissima regiuncula, & quasi huius regni horreum, tantam frumenti vim quotannis suppeditat. Certátque hîc quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc insulam neglecta & inculta de ignaua incolarum desidia grauissimè conqueri videtur.

Methe.

Eliquus Eblanorum ager, olim regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Myh* dicunt, Angli *Methe*, Giraldus *Midiam*, & *Mediam*, forsitan quòd sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Kil-lair*, in hac parte castrum, quod videtur esse Ptolemæi LABERVS, perhibent, ipsúmque nomen nō aliud innuit. *Lair* enim lingua Hibernica medium significat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum vsq; flumen protensa iacet, *quoad glebam* (vt inquit Barthol. Anglicus) *fertilis in frumento, pascuis, & armētis, abundans in piscibus, carnibus & alijs victualibus butyri, & casei, atque lactis, fluminibus est irrigua. Aspectum habet delectabilem, aërem salubrem. Quoad syluas, & paludes, in eius extremitatibus habet aditum valdè fortem, & ideò propter populi multitudinem, castrorum, & oppidorum fortitudinem,* CAMERA *vocatur* HIBERNIAE *vulgariter propter pacem.* Patrum memoria in duas partes publico ordinum conuentu dispertita fuit hęc regio; in Mediam scilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* fl. qui Ptolemæo BVVINDA primùm interfluit, & posteà cùm *Droghda* elegans & frequens oppidum à ponte sic dictum alluerit, hanc partem ab Vltonia secludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid si existimemus? *Boan* enim tam Hibernicè quàm Britannicè *Velocem* denotat, Nechamúsque noster de hoc cecinit:

Laberus.

Camera Hiberniæ.

Buuinda.
Droghda.

Ecce Boand qui Trim celer influit, istius vndas
Subdere se salsis Drogheda cernit aquis.

Trim verò illud oppidum est melioris notæ, & antiqua quasi Baronia Laceiorum. Occidentalis Media præter *Laberum* iam dictum, & *Deluin*, quæ olim Petrum *Meset*, nunc clarissimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim *Nogent* (vt habet ille nobilis eruditissimus Richardus Stanihurstius, qui nuper de rebus Hibernicis disertè scripsit) vir census equestris ob operam bello Hibernico egregiè nauatam Deluiniæ, & Fouriæ colonijs ab Hugone Laceio Mediæ expugnatore muneratus erat, è cuius

stirpe

ſtirpe Deluiniæ Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen, Mac Coghlan, O Madden, Magoghigan,* quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slaniúmque Hiberniæ Monarcham poſteà regali menſæ appropriâſſe. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixiſſent, Hugo Laceius maximam eius partem ſubiugauit, illíque in *feodum* conceſſit Rex Henricus ſecundus, *Dominúmque de Media* dixit, qui ab Hibernico dum *Derwartha* caſtrum conderet ex improuiſo capite truncatus. Ille duos filios ſuſcepit Hugonem Comitem Vltoniæ, de quo poſteà, & Walterum Dominum de *Trim*, qui Gilbertum ſuperſtite patre defunctum genuit. Per Gilberti autem filias Margaretam & Matildem, altera pars per *Ieneuillos*, vt ſcribunt, ex familia Lotharingica, & *Mortuomarios* in *Domanium* regium. Petrus enim de *Ieneuill* ex illa Matilde natus Ioannam Rogero de *Mortuomari* Comiti *Marchiæ* enuptam genuit: altera per *Verdonos* ad varias in Anglia familias eſt deuoluta. *Hugo Lacius.* *Ieneuilli.*

Sineum flu. inter Mediam & Connacthiam interlabi diximus, hic Ptolemæo SENVS, Oroſio SENA, & nonnullis exemplaribus SACANA, accolis verò *Shannin* dicitur, id eſt, vt aliqui interpretantur, *flumen antiquum*. E *Therne* montibus in Vltonia effunditur, continuóque ſecans in meridiem agros, modò ſe in ſtagna refundit, modóque in anguſtias ſe reſorbet, cúmque vnum & alterum lacum diffuderit, intra margines ſe colligens MACOLICVM, nunc (vt vt eruditiſſimus Geographus G. Mercator obſeruauit) *Malc*, cuius meminit Ptolemæus, inuiſit, ſtatímque ab altero ſpatioſo lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cuius nomen, & ſitus RIGIAM vrbem quam Ptolemæus eò loci ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi verò lacum hunc prætervectus anguſtiori alueo intra ripas ſe colligit *Athlon* oppidum illi inſidet, ſub quo flumen ponte è viuo ſaxo pulcherrimo magno ſeditioſorum terrori Dominus Henricus Sidnæus laudatiſſimus Hiberniæ prorex nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Loumneagh*, Anglis *Limerike* amplectitur, de quo iàm diximus. Hinc per ſexaginta plùs minùs milliaria Senus rectus, grandíſque in occaſum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vaſto oſtio ad *Knoc Patric*, id eſt, *Patricij collis*, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno verſiculis: *Senus.* *Macolicum.* *Rigia.* *Limericke.*

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sineus
Inter Connatiam, Momoniámque fluit.
Transit per muros Limirici, Knoc Patric illum
Oceani clausum sub ditione videt.

Connagh.

Varta Hiberniç pars occasum respiciens Seno flumine, Banna, & Oceano inclusa, Giraldo *Connacia*, Anglis *Connagh*, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie distribuitur in Comitatus *Clariæ, Le-trimme, Gallweiæ, Rosecomin, Maio, Sligo.* Antiquitùs autem Ptolemæi ætate AVTERI, & NAGNATAE totam insederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnata* à *Connaghty* detortum existimare liceat. Nisi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui si addas *Nagnata* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & ferax, ita subuuidis quibusdam locis, herbidis tamen, quos à
Boghes. mollitie *Boghes* appellitant, vt reliqua passim insula, periculosa, & syluis opacioribus, & crebrioribus cōdensa. Ora autem maritima multis sinubus, & nauigabilibus alueis peruia accolas ad nauigationes quodammodò inuitat, & prouocat, sed innatæ desidię dulcedo ita detinet, vt ostiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere.

Auteri. AVTERI, quos dixi, Australiorem huius Connacthiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia* siue *Claria, Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in se planissimè prodit.

Twomond. *Twomon*, Giraldo *Thuetmonia* (quæ quamuis vltra Senum iaceat, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare proijcitur, sede Archiepiscopali, quam *Toam* dicunt, & suis Comitibus celebris, *O Brenis* scilicet, qui è veteribus Connachtiæ regulis oriundi, ab Henrico VIII. Twomondiæ Comitum titulo sunt honorati. Hæc regio, vel maxima eius pars Anglis *Clariæ*

Comitatus

Comitatus appellatur à Thoma *Clare* iuniori filio Gilberti primi, Comitis Glocestriæ, cui hanc regionem Rex Edwardus primus concessit. *Clare Comitatus.*

Clan-Richard, id est, *Terra filiorum Richardi*, his est contermina, nomen Hibernico more à Richardo quodam sumpsit ex Anglica familia, de *Burgo*, siue *Burgensis* dicta, quæ posteà maximi nominis, & potentiæ in hoc tractu fuit, & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII. Comitem *Clan-Richard* creauit.

Atterith vulgò *Athenry* bellicosum Baronem suum Ioannem de *Bermingham* Anglum in suam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* sunt prognati, sed Berminghami hi Atterithienses quasi degeneres in Hibernicam iam barbariem prolapsi se Anglos vix agnoscunt.

Inter hos Auteros AVSOBAE fl. ostium à Geographo statuitur, nunc *The bay of Galway* dici videtur. *Galway* enim Hibernicè *Galline*, in eius recessu cernitur elegans sanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuersas opes terræ marísq; facili permiscet commercio. *Ausoba fl.* The Baye of Galway.

Connachtiæ reliquum ad Boream occuparunt olim NAGNATAE vsque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connacthiam interdiuidit, vbi *O Conar, O Roerc*, & *Mac Diarmod* syluestres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus verò ab Ausoba dorsum agit per insulas *Arran*, *Inisceath* Colmanni monasterio olim notam, & *Inis Bouind*, quam Beda ex Scotico sermone, *Vitulæ albæ insulam* interpretatur. *Nagnata.*

Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij ostium, quem exulantem ad suam Dubliniam modò reduximus, sed locus quem designat Ptolemæus, nunc *The bay of Slegah* vocatur. NAGNATAM vrbem hic ponit Ptolemæus, sed quænam illa sit, eruere non est mei ingenij. RAVIVM fl. post hæc statuit Geographus, sed inuersis pro BANIVM literis, quo etiamnum nomine innotescit *Banny* accolis nominatur, qui ex *Erno* lacu emissus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoscitur. *Libnius fl.* The bay of Slegah. *Rauius fl.*

In Hibernicis proditum est historijs *Turloghum O-Mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuisse, totámque inter duos filios Cahelum, & Brienum diuisisse. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarcham se dixit, sed ille mole Anglici belli imminentis territus se in Henrici nostri secundi fidem, non tentata Martis alea, contulit. Cùm autem statim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum *Connachtiæ Domini.*

Connachtiam,

Connachtiam, ſed irrito incœpto, aggreſſus eſt. Poſtea Guiliel. filius Adelmi, cuius poſteri de *Burgo* Latinè, & *Bourki* Hibernicè vocantur, Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrenſis, & Guiliel. de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò ſiue de *Burgo*, & eius poſteri totius Connachtiæ Domini appellati, hanc prouinciam cum Vltonia diu ſumma tranquillitate adminiſtrârunt, & opimos reditus collegerunt, donec vnica Richardi de *Burgo* filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex aſſe hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci Regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi ſucceſſerunt Mortuomarij, patrimonium in Hibernia negligentùs haberent, *Bourki* affines, quos illi ſuis terris præfecerunt, Dominorum abſentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cum Hibernicis ſocietate, & contractis nuptijs, vniuerſam Connachtiam ſibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depoſito, Hibernicos mores induerunt.

The Bourks.

Vlster.

Ars quinta, & vltima Hiberniæ, quæ ad Hyperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia ſecluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis *Vlster*, Hibernicis *Cui Gully*, id eſt, *Prouincia Gully*, Britannis *Wltw*. Regio ampla, multis, & immenſis ſtagnis interfuſa, immanibus ſyluis vmbroſa, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aſpectum vbique iucunda, & pecoribus refertiſſima. Sed vt regio ſine ſubactione inhorreſcit, ita incolarum ingenia ſine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere ſolebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* ſcilicet *Down* & *Antrimme* diuiſa erat, & nunc reliqua in ſeptem Comitatus nouos partitur, videlicet, *Monahon*, *Tiroen*, *Armach*, *Colrane*, *Donergall*, *Fermanagh*, & *Cauon*. Ptolemæi verò ætate hanc vniuerſam incoluerunt VOLVNTII, DARNI, ROBOGDII, & ERDINI.

VOLVN-

VOLUNTII, vnde *Guly*, & *Vlster* forsitan profluxerunt, tenuerunt tres Comitatus *Down*, *Antrimme*, & *Louth*, qui & *Iriel* dicitur, cuius Comitem primum Ioannem de *Bermingham* creauit Rex Edwardus secundus quòd iusto prælio Edwardum Brusium Scotum, qui se Hiberniæ regem declarauerat, ad *Dundalk* oppidum maritimum profligauit, & occidit. Regiones etiam adiunctas, insederunt, quarum nomina Latino sermone eloqui vix datur, *Tiroen* scilicet, quam aliqui *Eugenij terram* Latinè interpretantur, *Brenny*, *Iueagh*, *Mourne*, & regiones illas quas Anglica *Fitz-Vrsorum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem sensu *Mac Mahon*, id est, *Vrsi filij* appellantur, cum *Kil-warni*, & *Kilulto* syluis densissimis, & Chersonessis duabus *Lecale*, & *Arde*.

Voluntij. *Comites de Louth.* 1317

Nihil in his memoratu dignum occurrit nisi Hibernicos regulos commemorare velim. Melioris notæ inter vrbes solummodò est *Armach* sedes Archiepiscopalis, & totius insulæ metropolis, ab Armacha regina sic dictam fabulantur Hibernici; sed mihi eadem esse videtur, quam *Dearmach* vocat Beda: & *Roborum Campum*, ex lingua Scotica siue Hibernica interpretatur, vbi circa annum salutis DLX. monasterium extruxit celeberrimum Columbanus. Quod tandem eodem quasi tempore, tum in Metropolitanam sedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Curcio in Anglorum potestatem redactum, nostrâque ætate templum illud antiquum à profligatissimo rebelle *O-Neal* incendio est deformatum. Statim ab *Armach*, lacus *Eaugh* latè diffunditur; & ad orientem solem *Kil-ulto*, *Kil-warney*, & *Dyffrin* syluæ impeditiores vsque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admissus ita se insinuat, & varijs recessibus terram excauat, vt duas faciat Chersonessos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissimè in ortum prominet, extremúmque eius promontorium, quod nunc nautis *S. Iohns Foreland*, Ptolemæo ISANIUM vocatur, forsitan à Britannico *Isa*, quod infimum sonat. In ipsius isthmo DUNUM floruit, cuius meminit etiam, sed non suo loco Ptolemæus, nunc *Down*, vetustæ sanè memoriæ oppidum, sedes Episcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque sepultura insigne, quorum monumenta Leonardum Greium proregem demolitum fuisse fama obtinet, certúmque est cùm ille prouinciæ malè habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuisse hoc Patricij templum profanâsse. *Arde* è regione iacet tenui alueo diuisa, quam Sauagi Anglica familia iam deneger, olim occupauit, & in quam 1572

Armach. *Lecale.* S. Iohns Foreland. *Isanium.* *Dunum.* Down. *Salangam aliqui vocant* *Arde.*

Thomas

Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ à secretis præclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex insidijs interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles posteà grauissimas persoluerunt, interfecti, & lupis in prædam dati.

Darni. DARNI vltra Voluntios consederunt, vbi nunc *Claneboy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnémque tractum maritimum vsq; ad *Vinderius flu.* *Loghfoyle* tenuerunt. Inter hos primùm VINDERIVS fl. occurrit, qui nunc *The bay of Knocfergus*, ab imposito oppido munito, & portu tuto, quem Angli *Knocfergus*, Hibernici *Careg-fergus* vocant, id est, *Fergusij scopulus*, quod nomen à Fergusio nominatissimo Scoto ibi submerso inuenit. *Claneboy* quod lingua Hibernica *Gens flaua* sonat, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis *O. Neali* fato nota, qui inter pocula hic à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'Eureux* Essexiæ Comiti concessit Regina Elizabetha. *Rowte* sedes erat Mac-Guillinorum non obscuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id est, *Conuallis*, ad Barones Bissettos quondam spectauit, qui cùm Patricium Atholiæ Comitem ob priuatas simultates sustulissent, ex Scotia huc exulatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vsurparunt, sed illos, duce occiso, facilè profligauit Ioannes *O-Nealus*, reuersi tamen denuò sunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercent, seditionésque fouent. Verùm nuperrimè honoratissimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt se in Dominæ Reginæ Angliæ fidem permiserint, & beneficiário iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prædones qui æquum, iniquum, turpe, honestum in nullo discrimine ponunt, nescio quæ maiestatis iura Comitem Argatheliæ habere falsò innuit eruditus ille in Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimiùm seruire videtur.

Knocfergus.

Claneboy.

1567

Rowte.

1242

J. Bodinus.

Ricnea. Raclynes. Supra has *Glynnes*, ex aduerso insulæ quam Ptolemæus RICNEAM, nos *Raclynes* vocamus, *Krine* sita est *O Cahani* regiuncula per quam *Banna eximiæ*, vt inquit Giraldus, *pulchritudinis* fluuius quod * nomen testatur ex lacu *Eaugh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, salmonibus totius Europæ longè fœcundissimus, eò quòd vt aliqui existimant, sit omnium fluuiorum limpi-

** Banna Hibernica lingua pulcher.*

Salmones.

limpidiſſimus, cuiuſmodi aquis ſalmones vnicè delectantur LOGIA flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulò ſuperius ſpatioſo oſtio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obſcura ſuperſunt nominis Darniorum veſtigia in lacu *Der.* De quo Nechamus noſter: *Logia flu.*

> *Lough* Der *aquis dives lacus eſt, Vltonia novit:*
> *Commodus indigenis vtilitate placet.*

Nec non in caſtro *Derry*, vbi anno 1566. Edwardus Randolphus veteranæ militiæ nomine clarus vitam patriæ ſumma cum gloria profudit, & ita O-Nealum omnibus tunc ad vltimum copijs in Anglos connixum fudit, vt iam inde vires nunquam recolligeret.

ROBOGDII ſupra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O Dongherty*, obſcurioris notæ regulus multùm valet. Inter hos *Rabogh* viculus Epiſcopalis antiqui Robogdiorum nominis expreſſa retinet veſtigia, ſed quodnam ſit ROBOGDINM promontorium, niſi ſit *Faire Foreland*, planè neſcio. Ab hoc ſcopuloſo tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus oſtium, qui Ptolemæo ARGITA dici videtur. *Robogdij.* *Robogdium prom.* Faire Foreland. *Argita.*

Vlteriùs magis ad occaſum VENNICNII egerunt in *Tir-connell*, id eſt, *Terra Cornelij*, vbi *Mac Rwyny Fayd*, *Mac Swyny Netoetb*, & *Mac Swyny Bannigh* plurimum poſſident. VIDVAM fl. quod nunc *Crodagh*, & VENNICNIVM promontorium quod nunc *Rames head*, & BORAEVM promontorium, quod nunc *S. Helens head* inter hos ſtatuit Ptolemæus. *Vennicnij.* *Vidua fl.* *Vennicnium prom.* Rams head. *Boræum prom.* S.Helens head.

A Boreo Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donell*, *O Buil*, & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, conſederunt olim ERDINI. *Erno* lacus è quo Bannius flu. in occiduum emittitur Oceanum hìc xxx. mill. paſſ. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, ſyluis opacis coronatus, & adeò piſcoſus, vt piſcatores nimiam frequentiùs piſcium copiam, retiúmque rupturas, potius quàm defectus conquerantur. Fama eſt inter accolas hunc olim agrum fuiſſe cultiſſimum, & incolis frequentiſſimum; ſed ſubitò propter eorum infandam cum beſtijs venerem, ſuperfuſis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium contra naturam facinorum conſciam, non tãtum primis, ſed cunctis in poſterum habitatoribus indignam author naturæ iudicauit.* Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, qua via continuis ſyluis ferè inexplicabilis ducit, alter *Erdini.* Erno *lacus.*

abeſt

abest lacus, in quo insula eminet, & in ea ad monasteriolum specus obuersantium nescio quorum spectrorum terrore, & horrendis visis decantatus, quem aliqui Vlyssem effodisse ridiculè somniant, cùm inferos adiretur. Incolis hodie *Ellanu frugadory*, id est, *Insula purgatorij*, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum à Deo ardentissimis precibus impetrasse creduli affirmant, vt pœnæ, & cruciatus qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hîc proponerentur, vt insita suis Hibernis peccata, & gentilium errores faciliùs extirparet. Cæterùm cùm *Reglis* hic locus in Patricij vita nominetur, REGIAM alteram fuisse quam Ptolemæus memorat, iudicarim, & suffragatur ipse apud Geographum situs. Præter hoc Patricij, etiam aliud in hac insula Brendani Purgatorium fuit, sed cùm locum non inuenerim, accipe quod solùm inueni, Nechami de illo tetrastichon.

S.Patricks Purgatorie.

Regia.

Brendani Purgatorium.

Asserit esse locum solennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida sæpè micat.
Purgandas animas datur hîc transire per ignes,
Vt digna faciè iudicis esse queant.

Hi sunt antiqui Vltoniæ incolæ, quibus tandem permisti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam transuexerunt. *Sex enim* (vt author est Giraldus) *Muredi regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum salutis* CCCC. *occupârunt, vnde* SCOTIA *specificato vocabulo appellata.* Ioannes Curcius primus Anglorum hanc regionem aggressus est, & Duno, Armachâque expugnatis, vniuersam aut bello, aut deditione complexus est, primúsque Vltoniæ Comes est dictus, sed cùm illi res prosperè gestæ ita inuidiam conflassent, vt ex suis virtutibus, aliorúmque vitijs in exilium ageretur; Hugo de *Lacy* qui illum bello persequebatur, datus erat à rege Ioanne successor. Huius vnicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connacthiæ in vxorem duxit, & vxorio iure creatus est Vltoniæ Comes, permansitque ille honor in Richardo filio, vt Ioannem nepotem taceam qui ante patrem obijt, & Guilielmo Muro huius Ioannis filio ex Elizabetha Clara (hærede altera Gilberti *Clare* fratris sui) qui à suis interfectus Elizabetham vnicam filiolam reliquit quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rursum per filiam ad Richardum Ducem Eboracensem Vltoniæ titulus est deuolutus, cuius filius Edwardus IIII. rex Angliæ sacro patrimonio,

Scoti.

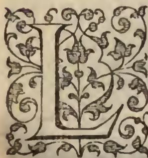
Vltoniæ Comites.

siue Domanio, vt vocant, regio adiunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui hîc meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes sequerentur, *O-Neale*, & alij Hibernicæ originis in has regiones inuolarunt, & ita barbarie efferârunt, vt nihil suprà. Iam inde enim non solùm qui ex *O-Neali* sunt familia, sed etiam qui viribus & gratia plurimùm valent, *O-Neali* titulum tanquam honorarium vsurpant, Vltoniæ Dominos se gerunt, & miserum populum pensitandis tributis exhauriunt; adeò vt hæc Prouincia quæ suis Comitibus olim triginta millia Marcarum dependit, nunc vix pauxillulum nummorum Anglo reddat. Sed qui ad hanc barbariem fugandam tanquam salutare sidus affulgere cœpit, nobilissimus ille Gualterus *D'Euereux* Essexiæ Comes, & Hiberniæ Marescallus immaturo fato occidit, & incredibile sui desiderium bonis omnibus reliquit.

O-Neale.

Comes Essexia.

Mores Hibernicorum veteres *& recentes.*

Locus nunc postulat vt de gentis huius moribus aliquid attexam, & attexam sanè quod ad veteres spectat ex veteribus, quod ad recentes ex quodam recentiori scriptore cùm docto tum sedulo, qui hæc accuratissimè adnotauit.

Hibernorum Mores.

Strabo in libro quarto de Hibernicis. *Longè magis quàm Britanni, syluestres illius sunt incolæ, Anthropophagi, id est hominum carne vescentes, mandonésque magni. Defunctos etiam parentes esse in eximia honestatis parte ponunt. Nec minùs alienis in propatulo vxoribus immisceri, matribus etiam atque sororibus. Horum etiam quæ commemoramus dignos fide testes non sanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem Scytharum esse traditur.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores inconditi sunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes.*

Solinus cap XXIIII. *Sanguine interemptorum hausto priùs victores vultus oblinunt, fas & nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, inque os paruuli summo mucrone auspicium alimentorum leniter infert, & gentilibus*

bus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos, candicant enim ad eburneam canditatem. Nam præcipua viris gloria eſt in armorum tutela.

Sed hæc vetuſtiora: medij temporis mores ſparſim Giraldus, & ex eo alij, nunc autem recentiores ex recentiori illo viro ſtudioſo habe & ſuis ipſius verbis, ordine verò noſtro. Hoc ſolummodò pro illo præfabor, nihil eum ad calumniam, ſed omnia ad veritatem collimare, & tantùm de inconditis illis, & merè Hibernicis loqui, qui in extremis deliteſcunt, & humaniores mores nondum induêrunt.

Liberis, cùm ad ſacrum Baptiſmum accedunt, profana nomina imponunt, annectentes ſemper aliquid nomini, vel ab euentu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vt Rufus, Albus, Niger, vel ex morbo, ſcabie, caluitio, vel ex ſcelere, vt latro, ſuperbus; & licèt contumeliarum ſint impatientiſſimi; hæc tamen nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam O literam nominibus præfixam habent. Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non eſt, mortem ſibi inde accelerari perſuaſum habent. Mortuo verò patre, eius nomen aſſumit filius, ne nomen intercidat, & ſi quis ex maioribus eo nomine præliando inſignis fuerit, ſimilis ab hoc virtus expectatur. Augent hanc opinionem Poetæ, qui antiquorum illorum res geſtas literis conſignatas habent, & multa commentitia adnectunt, vnde Poëtis his diuitiæ accreſcunt. Nouæ enim nuptæ, & puerperæ, ſe infames exiſtimant, ſi veſtes ſuas, quas habent optimas, non huic laudatori donent. Matres poſt ſexum à partu diem ex integro ſe maritali operi dedunt, paruulos ad nutrices exponunt. Nobilioribus multæ nutrices ex longinquis ſtatim aderunt, qui infantis nutritionem ambiunt, ſuoſq; hiſce alumnis poſtponunt. Et quamuis intemperatiſſimi ſint propter cœli intemperiem, ſoli ciborumq; humiditatem, & iuris exilium, cúmque ſuis liberis lac præbere pro probro habeant; alumni tamen gratia, & vir & vxor à commiſtione abſtinent. Si ſecùs fiat, ſuis ſumptibus nutricem aliam ſubſtituunt. Tot ferè ſunt nutrices, quot adoleſcentulæ famulæ, & ſtupri pretium lactendi infantulum facultatem putant. Si infantulus ægrotet, lotio veterrimo aſpergunt, & contra infortunia non ſolum principium Euangelij Ioannis, ſed clauum etiam obliquum ex equi vngula acceptum, aut lupinæ pellis particulam

O litera ob eminentiam nobiliſſimorum nominibus in Hibernia præfixum.

pueris

pueris ex collo appendent. Gestantq; in eam rem tam nutrices, quàm infantes, zonas ex mulierum crinibus contextas, Amasijs etiam armillas ex illis crinibus concinnatas donari compertum est, an Veneris Ceston cogitant nescio. Nutritij multò plus operæ, opum, & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs vestes, sumptus ad studia, ad arma, ad quæuis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam suo iure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactis. Omnes ab ijsdem enutriti, chariores se habent inuicem, plùs amant mutuò, plùs credunt, quàm si germani essent; adeò etiam vt præ his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehensi, ad hos altores suos confugiunt, & ab his animati in apertum sæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem instructi, perditissimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obscœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo seiunctæ, quàm sollicitæ die noctéq; ægrotanti adsideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hiberniæ corruptelæ profluxisse creduntur. *Vnde Hiberniæ corruptelæ.*

Conijcere licet hanc quàm reliquæ gentes, & calidioris, & humidioris esse naturæ, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam sibi tam terræ ingenium quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non est ambiguum. Pollent etiam propter eandem musculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omniũ corporis partium flexibilitate. Otio inprimis sunt dediti, summas reputant diuitias labore carere, & summas ducunt delicias libertate gaudere. Musica inprimis delectantur, citharáque maximè chordis æneis quas aduncis vnguibus numerosè pulsant. Si qui religioni se consecrant, religiosa quadam austeritate ad miraculum vsque se continent, vigilando, orando, & ieiunijs se macerando, vt neutiquam sit mirum quod de illorum monachis superiori sæculo scribitur. Ipsæ etiam adeò mulieres, & puellæ ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obseruant. Quædam etiam eo die quo festum Catharinæ contingat; nec hoc Natiuitatis festo, nec grauissimis morbis deserunt. Caussam aliqui assignant, in puellis, vt bene de marito sit prouisum; in mulieribus, vt in meliùs mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitiæ se semel emancipârint, ipsa nequitia sunt nequiores.

Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ passim summa cum immanitate exercentur. Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt præda offeratur, & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo displicere persuadentur. Audies à sicarijs, & incendiarijs *Misericors est Dominus, & non sinet pretium sui sanguinis in me irritum.* Patrum porrò vestigijs se insistere dicunt, & eam sibi viuendi rationem reliquam esse, nobilitatis suæ autem infamiam esse, si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, obseruant manè quem primum obuium habent, si bene res cedat, vt idem quotidie sibi occurrat, curant; sin secùs, studiosè euitant. Nocte tempestuosissima stertere, & non pedibus viam longissimam noctu conficere, & spoliando omnibus periculis se obijcere, abiecti animi esse dicunt. Nuper nec templis, nec sacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam iniiciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in caussa est turpissima sacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas constituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, subsequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulorúmque horum filij, qui studia non consectantur, plerúmque latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan, Mac Pherson, Mac Ospac*, id est, *filij Decani, Ecclesiæ rectoris, & Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eóque magis quod ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt.

Ad tertium quodlibet verbulum iusiurandum interponere solemne habent, nimirum per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidum, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, tuam manum.* Sed vt fidem præstent hæc tria maximi sunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, vt adhibeat sibi testem Sanctum aliquem, cuius baculum recuruum, vel campanam tangat, & osculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicuius, nam si periurus conuincatur, per priora duo infamiam subeat, si hoc tertio peierabit, grandem summam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini

maxima

maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim solæ, & gratissimæ sunt opes. De quibus non videtur indignum hoc annotare. Res certa, (vt ille scribit) quòd lac non præbent vaccæ in Hibernia, nisi adiungatur sibi ad latus vitulus suus viuus, aut corium mortui stramine suffertum, vt viui imaginem referat; quasi odorem enim sui vteri in corio agnoscunt. Si inutilis fiat vacca, aduocatur Maga, quæ herbis alieni vituli amore capi faciat, vt lactescat.

Extra oppida raró matrimonia contrahunt, non de præsenti, sed de futuro promittunt, vel sine deliberatione assentiunt, inde enata leuissima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falsiue fuerint, ante extremum spiritum vnquam exploratè cognitum est. Hinc bella circa agrorum possessiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ consuluntur ab eiectis mulieribus quæ viro priori, aut nouæ nuptæ vel sterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculosissimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incæstum propensi, & conscientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas suas plurimi faciunt, præsertim si aurei sint coloris, & prolixæ; ostentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas dependere sinunt, cùm capiti interim multas vlnas tenuissimæ syndonis circumuoluunt. Hoc genere coronæ vtuntur omnes quæ possunt comparere post puerperium, siue ex matrimonio, siue ex stupro.

Huc accedunt superstitiones non paucæ. Nescio an Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt syluestres illi, & orationem Dominicam recitant, & sub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam sanos nos relinque, quàm inuenisti.* Lupos sibi adsciscunt in patrimos quos *Chari Christ* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & sic se ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum transpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, si aliqua macula in ipso obscurior videatur. Maleficam eam arbitrantur quæcunque ignem Calendis Maij petit, nec dabunt nisi ægro, & cum imprecatione, ea de causa arbitrantur eandem sequenti æstate butyrum omne suffuraturam. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulā enim arbitrantur quæ butyrum sit surreptura. Butyrum surreptum mox restitui opinantur, si è stramentis super limen pendentibus auferant,

& in ignem inijciant. Calendis verò illis Maij, ramum arboris virentem ad ædes statuere lactis abundantiam per æstatem tribuere credunt. Vt miluus non abripiat pullos Gallinaceos, putamina ouorum ex quibus pulli sunt exclusi, alicubi in tecto suspendunt. Non fas est equi pedes tergere, aut corpus strigili curare, aut gramen in eius pastum colligere die Sabbati, cùm hæc celeberrimis alijs festiuitatibus fiant.

Si nunquam dent ignem è domo proximis, credunt equis longiorem vitam, & sanitatem dari. Si equorum possessores oua comedant, prouidere debent, vt paria sint, alioqui periculum equis. Equisonibus prohibentur oua. Equitibus etiam lex est post oua manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo suspendunt, imò vngulæ pro sacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, nisi dicas, *Seruet eum Deus*, vel nisi in illum expuas, Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quærunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem insusurret. Credunt quorundam oculos sibi equos fascinare, & tum adhibentur vetulæ quædam quæ preculis tacitè recitatis, valetudini restituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui sensim serpendo plurimos sui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermem aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis insidet, anhelitu fouet, & carmine recitato, equus conualescit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant.

Ad omnia mala incantationes efficaces habent (vt credunt,) inter se fœminæ diuisas & distributas, ad quas quisque pro mali ratione properat, Præponunt incantationibus semper, item subiungunt *Pater noster*, & *Aue Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, statim exilit, & ter se in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & cespitem eruit, quod illi terram vmbram reddere dicunt; & si inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te P. ab Oriente, Occidente, ab Austro, & Aquilone, à nemoribus, syluis, fluminibus, paludibus, à nymphis syluestribus, albis, rufis, nigris, &c. & certas preculas eiaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an sit morbus ille qui dicitur *Esane*, quem à nymphis immissum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noster*, in aurem immurmurat, carbones quosdam in poculum mittit aqua munda plenum, & certiùs iudicat

dicat de morbo quàm multi medici.

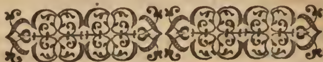
Militia eorum constat ex equitibus, triarijs quos *Galeglasios* appellant, qui securibus vtuntur acutissimis: & leuiores armaturæ peditibus qui *Karni* dicuntur, & iaculis amentatis & machæris dimicant. Cuiuis pediti, aut equiti exeunti è porta acclamare auspicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello pro tuba tibia vtriculari in vsu est, ligaturas portant, preculas recitant, & in congressu *Pharroh* quàm acerrimè clamant, (Barritum illum militarem existimo, de quo Ammianus,) cum hac persuasione, vt qui reliquorum clamori non respondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur subitò à terra, feratúrque quasi volans, semper posteà hominum conspectum fugiens, in vallem quandam in *Kerrye*, vt iam dixi. *Barritus.*

Decumbenti assistentes nunquam de Deo, nec animæ salute, aut testamento condendo verba faciunt, sed omnia in spem conualescendi: pro deplorato habent, si quis Eucharistiam postulet. De testamento non laborant vxores, quòd mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos distribui æquis portionibus, nisi quòd in hæreditate adeunda plus potest, qui plus valet. Qui enim potentissimus, siue patruus, siue nepos, in hæreditatem exclusis filijs, sæpissimè inuolat. Moribundum aliquem antequam fatis concedat, præficæ in quadriuio stantes passis manibus vocant quibusdam clamoribus, ad hoc aptatis, & animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus; interrogántque cur velit, & quò, & ad quos recedere, cúmque anima expostulant, quòd ingrata sit. Denique animam euolantem ad muliercularum illarum de nocte & nigredine apparentium speciem transire conqueruntur, & affirmant, egressam verò de corpore, vlulatibus, & palmarum complosionibus lamentantur. Funus autem tantis vociferationibus prosequuntur, vt viuos & defunctos conclamatos esse existimes. In his planctibus vehementissimæ sunt nutrices, filiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo sublatos lugent, etsi hos leuiùs perijsse dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbunt; aduersarios tamen omnibus conuicijs proscindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutissimè fouent.

Defunctorum animas in consortium abire existimant quorundam in illis locis illustrium, de quibus fabulas & cantilenas

retinent, vt Gigantum, *Fin Mac Huyle*, *Osker Mac Osshin*, & tales sæpè per illusionē se videre dicunt. De capillitio & criniū flagellis, quibus nihil charius habent, de sagis siue lacernis villosis, quas Heteromallas Isidorus vocare videtur, de caligis braccatis, de laxis illis lineis indusijs quæ flauo colore inficiunt ex populi arboris ramis, cortice & folijs, nihil attinet hoc loco dicere, cùm sint cuiuis notissima. Hi sunt syluestrium Hibernicorum mores, ex authore nostro, in reliquis qui Anglicam, quam dicunt, Prouinciam incolunt, nihil abest quod in cultu, & humanitate requiratur.

Heteromalla.

INSVLÆ BRITANNICÆ.

RAM iam tandem soluam, & in altum prouectus insulas per Britanniam sparsas perlustrabo. Si mihi considerem, aut qua in me esset facultas, adirem singulas: verùm cùm antiquitatem eruere nostri sit instituti, quæ obscurioris sunt notæ perstringam, quæ antiquioris sunt nominis inuisam, & tantisper illis immorabor: vt nunc demùm bonis auspicijs in suam asserantur antiquitatem.

Vt verò ordine, & recta quasi naue hæc instituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare, extremam Scotię partem circumuectus in Oceanum Germanicum descendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vsque ostium pertinuit, cursum quàm possum secundissimè tenebo. Malè tamen metuo, ne hæc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauiculatore, vel ad errorum scopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: sed audendum est

πλῶμα, inquit Antiphilus, νεῶν ἀρχηγός, & qui ſecundò nauiget, fortaſſe multò fœliciùs curſum conficiat.

Primùm autem cùm à re minimè alienum videatur proponam quod Plutarchus ex fabuloſa Demetrij relatione qui Hadriani temporibus vixiſſe videtur, refert generatim de inſulis Britanniæ adiacentibus. *Demetrius narrauit earum Inſularum, quæ ſunt prope Britanniam, pleraſque deſertas eſſe & ſparſas, quarum nonnullas Dæmonibus & heroibus eſſe dicatas: ſeſe autem cognoſcendi viſendique cauſa, Imperatore mittente, nauigaſſe ad vnam deſertis proximam, paucis habitatam cultoribus, quos Britannis ſacroſanctos & inuiolatos omnes eſſe accepit: non multo autem poſt quàm eò veniſſet, fœdam cœli perturbationem, & prodigioſam tempeſtatem eò coortam, procellas in abruptum lapſas cecidiſſe, ardentium fulminum iactus fuiſſe, quibus ſedatis, Inſulanos dixiſſe, aliquem è præſtantioribus interijſſe*: & paulò pòſt, *Iam verò illic Inſulam quandam eſſe dixit in qua Saturnus carcere clauſus à Briareo cuſtodiatur ſopitus, ſomnum illi pro vinculo eſſe, multos autem ei Dæmonas eſſe circum pedes atque ſeruos adſtare.*

In Sabriniano freto primùm eminent duæ inſulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana ſit, & proiecta, *Flatholme* ea ſignificatione, qua *Planaria* Italiæ: altera *Stepholme*, quòd accliuis, Britannicè *Reoric*: ambæ Britannico ſæculo *Echni*, vti noſtro *Holmes* appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfuſas vocârunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum ſtationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni ſepultura, cuius diſcipulus Barruchus, *Barry* inſulæ iuxta *Silley* in Wallia nomen reliquit (vt Landauenſis eccleſiæ antiquum teſtatur monumentum) quæ itidem Barrorum familiæ nobili in Hibernia nomen fecit. Inde *Caldey* eſt Britannicè *Inis Pir*, littori ſatis vicina, & huic è regione magis in alto *Londey* multò amplior, eiuſdem cognominis oppidulo ornata, & cautibus vndiquaque redimita ad Deuonienſem agrum ſpectans. E qua Guilielmus de *Mariſco* Pirata profligatiſſimus omnes has oras, regnante Henrico tertio, infeſtas reddidit. Sic autem deſcribit in veteri ſua hiſtoria Th. *De la Mere* Eques auratus, *Londay eſt inſula in Sabrina oſtio duobus milliaribus vndique longa, abundans paſcuis amœnis, cuniculos producit copioſe, columbas, & ſtruconas (quos vocat Alexander Nechamus Ganimedis aues) in dies habet prægnantes, aquas inſuper recentes de fontibus ſcaturientes incolis miniſtrat, ipſa licèt vndique mari ſit circumcincta, vnum duntaxat aditum habet, quo*

Flatholme.
Stepholme.
Holmes quid Anglis.
Barry.
Giraldus.
Caldey.
Londey.
Math. Paris.

vix duo viri poterint coniunctì pedites incedere: ex omni alia parte rupis horrenda alta proeminentia prohibens ingressum.

Gresholme, Stockholme, & Scalmey. Silimnus. Inde in Penbrochiensis agri flexu *Gresholme*, *Stockholme*, & *Scalmey* occurrunt satis graminosæ, & thymo agresti admodum lætæ. *Scalmey* Plinij fuisse SILIMNVM olim existimauimus, sed hanc nobis veritas iam immutauit sententiam. Silimnum enim illum Plinij, LIMNI Ptolemæi ex verbi cognatione verisimile est, hanc esse Britannorum *Lymen* ipsum pro me vocabulum edocet, cui Anglus hodie nouum nomen *Ramsey* scilicet, inscripsit. Hæc sancti Dauidis Episcopali sedi obiacet, ad quam spectat, & Iustiniani cuiusdam viri sanctissimo fato, superiori sæculo, inprimis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in feracissimo Sanctorum sæculo huc se recepisset, & totus Deo defixus diu solitarius vixisset, tandem à seruulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita hæc *Lemeneia insula* sæpiùs vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipsis Britannis innotescit, eius oscitantiam notat qui proximè superiorem insulam *Limnom* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Enbly*, Angli *Berdsey* nominant, id est, *Insula auium*. Hanc autem esse quæ Ptolemæo EDRI, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, audaciùs ex vi verbi coniectare possim. *Ader* enim auem Britannis significat, & eodem sensu Angli *Berdsey* posteà appellata est. *Enbly* enim recentius est nomen, & à viro quodam sancto enatum qui hîc heremeticam vitam egit. Insulam enim hanc (quæ ad orientem eminenti est promontorio, ad occasum plana, & fertili gleba) tot sancti viri olim coluerunt, vt præter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000. sanctos hîc conditos antiquæ referant historiæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon*, *Tirmon*, & *Ynis Dowyll*, id est, *Insula opaca*, Saxonibus Monege, tenui freto *Menai* à Britanniæ continente diuisa, Insula nobilissima, sedes Druidum antiqua, à Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt scribit Tacitus) *Monam insulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, nauésq; fabricatur plano alueo, aduersus breue littus & incertum. Sic pedites, equites vado secuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis transmisere. Stabat pro littore diuersa acies, densa armis virisq; intercursantibus fœminis: in modum furiarum, veste ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druideq; circum preces diras sublatis*

Limni. Ramsey. Edri. Berdsey. Mona. Anglesey. Druidæ.

tis ad cœlum manibus fundentes, nouitate aspectus perculere militem, vt quasi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Deniq; cohortationibus ducis, & se ipsi stimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen pauescerent; inferunt signa sternúntq; obuios, & igni suo inuoluunt. Præsidium posthac impositum victis, excisiq; luci sæuis superstitionibus sacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris consulere Deos fas habebant. Posteà, vt scribit idem Tacitus: *Iulius Agricola Monam insulam cuius possessione reuocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ suprà memoraui, redigere in potestatem animo intendit. Sed vt in dubijs consilijs, naues deerant, ratio & constantia ducis transuexit: depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vsus, quo simul séque & arma & equos regunt, ita repentè immisit, vt obstupefacti hostes qui classem, qui naues, qui mare expectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricola.* Multis pòst sæculis ab Anglis deuicta in eorum nomen concessit, Englesea olim Saxonicè; nunc vulgò *Anglesey* quasi Anglorum insula dicta. Sed cùm hanc insulam suo nomini, & dignitati asseruerit Humfr. Lhuydus in doctissima ad eruditissimum Ortelium Epistola, non est cur hìc aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam; Romanorum in Britannia iam diuergente imperio, Scoti ex Hibernia in hanc etiam irrepserunt. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui, duce Sirigi, Britannos eò loci fuderunt, vt Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solùm, verumetiam à Norwegis grauiter diuexata fuit. *Marianus.* Anno enim nostræ salutis millessimo Æthelredi nostri classis totam insulam circumuecta hostilem in modum deuastauit. Posteà Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes grauissimè afflixerunt, castrúmque *Aber Lhenioc* ad coercendos incolas extruxerunt, verùm *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sæpiùs adorti sunt, donec Edwardus primus in suam potestatem redegerit. *Quamuis*, vt inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis,* suo tempore hæc terra videretur; nunc tamen admodum amœna, & culta est, triticique prouentu adeò fœcunda, vt *Mater Wallia* vulgò appelletur. Re etiam pecuaria satis est opulenta, lapidésq; habet molares, & alicubi

cubi

cubi terram aluminiosam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cœperunt. Villas numerauit olim 363. hodieq; incolis frequens est. Verùm primarium oppidum censetur *Bellus Mariscus*, vulgò *Beaumarish*, quod in orientali parte Edwardus primus in loco palustri construxit, & ob situm bello hoc nomine insigniuit cùm priùs locus *Bonouer* diceretur, castroq; muniuit quod tamen nunquàm absolutum videatur, cui præest clarissimus vir D. Rich. *Buckley* eques auratus, cuius humanitatem cùm hæc loca inuiserem non possum non gratissimo animo agnoscere.

Beaumarish.

Newburge.

Ab hoc secundum habetur *Newburg*, id est, *Nouus Burgus*, Britannicè *Rossur*, quod ingestis arenis diu conflictatum. De *Aberfraw*, quam Regiam olim Wallorum fuisse vrbem scribunt, De sacro promontorio, quod nos *Holy head*, incolæ *Caer Guby*, à Kibio viro sancto Hilarij Pictauensis discipulo vocant, & locis alijs nihil habeo quod attexam. * *Ynis Moyl Rhoniad* huic ad occasum adiacet, quam ab Episcopis Bangorensibus, ad quos spectauit, ab iniustis occupatoribus retentam Henricus Deneus Episcopus Bangorensis, vt in Cantuariensi historia legimus, classe & militibus Henrici VII. tempore, recuperauit. Hæc hodiè *Prestholme*, id est, *Insula sacerdotum* dicitur, nihilque in ea vidimus nisi Sacram turrim sacelli S. Cyriani quæ longè se spectantibus exhibet, Fidem superat quod vicini de infinita multitudine marinarum auium quæ hîc pariunt, referunt, quodque etiam perhibent de aggere qui per mare hinc duxit ad radicem vasti illius montis *Pen-maen-maure*, quem in *Caernaruonia* iam antè diximus.

Holy head.

* *Insula Phocarum.*

The yle of Man.

Magis ad Arctum MONA illa iacet, cuius meminit Cæsar, in medio, vt inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam cursu. MONOEDA Ptolemæo quasi *Mon-eitha*, id est, *Mona remotior*, ad alterius Monæ differentiam. MONABIA Plinio, MENAVIA Orosio & Bedæ, apud quos tamen *Menania* perperàm legitur, EVBONIA Gildæ, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis *The yle of Man*, *Medio libramine* (vt inquit Giraldus Cambrensis) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua vtri terrarum applicari de iure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demùm in hunc modum lis ista quieuit. Quoniam aduectos periculi causa venenosos hæc terra vermes admisit, eam Britannis applicandam censura communis dictauit.* Incolæ tamen, & lingua, & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem vt *Norwagicum* quiddam admisceatur.

Mona siue Menauia.

A

A Septentrione in meridiem xxx. plùs minùs Italica milliaria proiecta, Latitudinem verò, quà maximè patet, vix vltra xv, mill.quà minimè VIII.extendit. Bedæ ætate trecentas familias, nunc autem XVII.Curias, siue parochiales Ecclesias numerat. Linum, & Cannabim abundè profert, pascua & arua habet satis læta. Hordei,tritici, sed præcipuè auenæ ferax est, vnde auenaceo pane maximè vescitur,pecorum vbique multitudo,& numerosi ouium greges, sed cùm oues, tum pecora minora sunt,quàm in Anglia. Cùm autem syluis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, sæpenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densiùs attollitur, è quibus æditissimus *Sceafell*, vnde sudo cælo Scotia, Anglia, & Hibernia prospici possit.Inter oppida præcipuum censetur *Russin* ad australe latus situm, quod à castro vbi præsidium habetur vulgò *Castletown* appellatur,sed frequentissimum est *Duglas*,quòd portus sit optimus, aditúsque facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* vbi episcopus plerúmq; agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, vbi etiam non pauci sunt milites præsidiarij: Ipsi verò australi promontorio modica etiam insula (*The calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis auibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*,& *Soland Geese* vocant,abundantissima. Bernacles.

Quod reliquum est, subiungam ex epistola quem doctissimus, & in Christo reuerendus Ioannes Mereyk huius insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiam, sed magis industria hominum quàm terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum transmittit. Administratione tamen fœlicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus in quos maximam annui prouentus partem impendit, præsente paratóque milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt, & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatúmque querenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum,& maioris momenti, ad duodecim quos *Claues insulæ* appellant refertur. Coronatores quos vocant *Annos* qui Vice-Comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex Ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. Claues insulæ. Annos.

tur. Vt linguam propriam, ita & leges, & nummum etiam habuiſſe accepi, quæ peculiaris dominij ſigna ſunt. Eccleſiaſticæ ab hoc canonico ad ciuile plurimum accedunt. Iudici & Formularijs nunquam hîc ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficijs referunt ſcriptores Anglici, falſum eſt. Qui ditiores ſunt, & ampliora prædia poſſident, victu ſplendidiore, & morum probitate ad Lancaſtrenſes ſeſe accommodant. Omnes à furandi & mendicandi oſtiatim conſuetudine ſunt alieniſſimi, mirè religioſi & ad Eccleſiæ Anglicanæ formam ad vnum vſque paratiſſimi accedunt. Gentium vicinarum tam ciuilem quàm Eccleſiaſticam Ataxiam deteſtantur, & cùm in duas auſtralem & borealem partes inſula ſit diuiſa, hæc ſermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ pretium videtur, ſi huius inſulæ hiſtoriolam, quam veritas ſuo iure quaſi poſtulat, hîc intexam; vt res geſtas, ſi non ſepultas, tamen ſeneſcentes ab obliuione hominum, & ſilentio vindicem. Britannos verò hanc inſulam vti Britanniam tenuiſſe in confeſſo eſt, ſed cùm a Septentrione gentes tanquam infuſi nymbi, has auſtrales plagas inundarint, in Scotorum poteſtatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (vt eſt apud Oroſium,) æquè ac Hibernia ipſa culta fuit, & *Binle* Scotum quendam hanc tenuiſſe ſcripſit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & inſulam (vt prædictam Monam) Anglorum imperio ſubiugauit, ſi vtramque Meuaniarum nomine (vt volunt ſcriptores) intelligamus. Verùm cùm ſecundò ſuos fœtus emiſiſſet Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrocinijs frequentioribus mare Septentrionale infeſtiſſimum fuit, in hanc inſulam & Hebridas inuolauerunt, & regulos conſtituerunt, quorum hiſtoriolam ex antiquo manuſcripto libro ne omninò intercidat, ad verbum ſubiungam. *Chronicon* verò *Manniæ* inſcribitur, & à Monachis monaſterij de *Ruſſin*, quod præcipuum in hac inſula erat, conſcriptum videtur.

CHRO-

CHRONICON REGVM MANNIÆ.

NNO Domini 1047. *obijt piæ memoria Edwardus Rex Angliæ, cui successit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commisit apud* Stainfordbridge, *& Angli victores existentes, omnes fugârunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento* Crouan, *filius Haraldi Nigri de* Islandia *fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorificè susceptus est ab eo.*

Eodem anno Guilielmus Bastardus *debellauit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obijt, cui successit filius Fingal.* Fingal.

Anno 1066. *Godredus* Crouan *collegit multitudinem nauium, & venit ad Maniam, prælium cum populo terræ commisit, sed superatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naues coadunauit, venit ad Manniam, pugnauit cum Mannensibus, victus & fugatus est. Tertiò, congregauit multitudinem copiosam, & venit noctu ad portum qui vocatus est* Ramsa, *& trecentos viros occultauit in sylua, quæ erat in deuexo montis supercilio, qui vocatur* Scacafel. *Orto lucis sydere, Mannenses construxerunt aciem suam, & magno impetu facto, congressi sunt cum Godredo. Cúmque pugna vehemens esset, trecenti viri surgentes de insidiarum loco à tergo, Mannenses debilitare cœperunt, & in fugam compellere. Cùm autem vidissent se superatos, nec aliquem diffugij sibi locum patêre, nam reuma maris* Ramsa *amnis alueum impleuerat, & hostes ex altera parte constantèr persequentes, qui tunc remanserant, clamore miserabili, postulabant à Godredo vitam sibi donari. Ille autem flexus misericordia, & miserans calamitatem eorum, qui apud ipsos per aliquod tempus nutritus fuerat, reuocauit exercitum, & prohibuit ne eos diutiùs persequerentur; Godredus sequente die optionem exercitui suo dedit, vt si mallent Manniam inter se diuidere, & in ea habitare, vel tantùm substantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam insulam vastare, & de bonis illius ditari, & sic ad propria reuerti. Godredus autem cum paucis qui*

secum

ſecum remanſerunt de inſulanis, Auſtralem partem inſulæ, & reliquijs Mannenſium Aquilonarem tali pacto conceſſit, vt nemo eorum aliquando auderent iure hæreditario ſibi aliquam partem terræ vſurpare. Vnde accidit vt vſque in hodiernum diem tota inſula ſolius Regis ſit, & omnis reditus eius ad ipſum pertineat. Igitur Godredus ſubiugauit ſibi Dubliniam, & magnam partem de Laynestir. *Scotos verò ita perdomuit, vt nullus qui fabricaret nauem vel ſcapham, auſus eſſet pluſquam tres clauos inſerere. Regnauit autem ſexdecem annis, & mortuus eſt in inſula quæ vocatur* Yle. *Reliquit ſanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olauum; Lagmannus maior natu, regnum arripiens, ſeptem annos regnauit. Rebellauit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis priuatus eſt. Poſt hæc, Lagmannus pœnitens quòd fratris ſui oculos eruiſſet, ſponte regnum ſuum dimiſit, & ſigno Crucis Dominicæ inſignitus, iter Ieroſolymitanum arripuit, quo & mortuus eſt.*

Anno 1075 *. omnes proceres inſularum audientes mortem Lagmanni, miſerunt legatos ad Murecardum* O-Brien *Regem Hiberniæ, poſtulantes vt aliquem virum induſtrium de regali ſtirpe in regem eis mitteret, donec Olauus filius Godredi creſceret. Annuit eis Rex libentiſſimè, & quendam Dopnaldum filium* Tade *ad eos miſit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modeſtia regnum quod ſibi non debebatur, gubernaret. Sed ille poſtquam ad regnum peruenit, paruipendens præcepta ſui Domini, cum magna tyrannide abuſus eſt regno, & multis ſceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes inſularum vna conſpiratione commoti, aduerſus eum congregati ſunt, & expulerunt à finibus ſuis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non eſt vltra reuerſus ad eos.*

Anno 1077. *quidam Ingemundus miſſus eſt à Rege Norwegiæ, vt regnum Inſularum arriperet. Cúmque ad inſulam* Leodus *perueniſſet, miſit nuntios ad omnes principes Inſularum, præcipiens in vnum conuenirent, & conſtituerent eum regem. Interim verò ipſe cum ſocijs ſuis rapinis, & comeſſationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nunciata fuiſſent principibus inſularum, iam in vnum ad conſtituendum eum regem congregatis, nimio ſuccenſi furore, properauerunt ad eum, & ſuperuenientes nocte, domum in qua erat, combuſſerunt, & eum cum omnibus ſuis partim ferro, partim flammis extinxerunt.*

Anno 1098 *. fundata eſt Abbatia S. Mariæ Ciſtertij. Antiochia*

à

à Christianis capta est, & Cometa apparuit.

Eodem anno commissum est prælium inter Mannenses apud Sant.vat, *& Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt* Othor *Comes, &* Macmaras *Principes ambarum partium.*

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olaui filij Haraldi Harfagre, *volens explorare incorruptionem S. Olaui Regis & Martyris, præcepit vt eius Mausæolum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audactèr accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cúmque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subitò timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit. Sequente nocte, Olauus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam ampliùs nunquam videre. Expergefactus Rex à somno, vocauit ad se principes, & maiores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hoc consilium dederunt ei, vt cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille sine mora coadunari fecit classem centum sexaginta nauium, & ad Orcadas insulas transfretat; quas sibi statim subiugauit, & transitum faciens per vniuersas insulas, eásque sibi subijciens, peruenit vsque ad Manniam, cúmque applicuisset, ad insulam S. Patricij venit, videre locum pugnæ, quam Mannenses paulò antè inter se commiserant: quia multa adhuc corpora occisorum inhumata erant. Videns autem insulam pulcherrimam, placuit in oculis eius, eámque sibi inhabitationem elegit, munitiones in ea construxit, quæ vsque hodie ex eius nomine nuncupantur. Galwedienses ita constrinxit, vt cogeret eos materias lignorum cædere, & ad littus portare, ad munitiones construendas. Ad Moniam insulam Walliæ nauigauit, & duos Hugones Comites inuenit in ea, vnum occidit, alterum fugauit, & insulam subiugauit. Wallenses verò multa munera ei præbuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeauit. Murecardo Regi Hiberniæ misit calciamenta sua, præcipiens ei vt ea super humeros suos in die natalis Domini per medium domus suæ portaret, in conspectu nunciorum eius, vt inde intelligeret se subiectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant, & indignati sunt nimis. Sed Rex saniori consilio vsus, non solùm, inquit, calciamenta eius portare, verùmque manducare mallem, quàm Magnus Rex vnam Prouinciam in Hibernia destrueret. Itáque compleuit præceptum, & nuncios honorauit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuntij verò redeuntes ad dominum suum, narrauerunt ei de situ Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aëris salubritate.*

Monia pro Anglesey, *vide Giraldum Cambrensem in Itinerario Cambriæ.*

tate. Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam sibi subiugare. Itáque præcepit classem congregare. Ipse verò cum sedecem nauibus procedens, explorare volens terram, cùm incautè à nauibus discessisset, subitò ab Hibernensibus circumuallatus, interiyt cum omnibus ferè qui secum erant. Sepultus est autem iuxta Ecclesiam S. Patricij in Duno. Regnauit 6. annis. Quo mortuo, Principes insularum accerserunt Olauum filium Godredi Crouan, *qui degebat in Curia Henrici Regis Angliæ, filij Gulielmi.*

Anno 1102. *Olauus filius Godredi* Crouan *regnare cœpit, & 40. annos regnauit, vir pacificus, habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ sibi confederatos. Accepit in vxorem Affricam filiam Fergusij de* Galewedia *de qua genuit Godredum. Ex concubinis suscepit Regnaldum, Lagmannum, Haraldum, & filias multas, quarum vna nupsit Sumerledo regulo* * Herergaidel, *quæ fuit causa ruinæ totius regni Insularum. Genuit ex ea filios 4. Dulgallum, Raignaldum, Engus, & Olauum.*

* Argile.

1133. *Ecclipsis solis tanta 4. Nonas Augusti, vt dies in noctem verteretur.*

1134. *Olauus dedit Yuoni abbati de* Furnes *partem terræ suæ in Mannia ad Abbatiam construendam in loco qui dicitur* Russin. *Et rem ecclesiasticam in insulis & redditibus ditauit, & libertatibus dotauit.*

Anno 1142. *Godredus filius Olaui transfretat ad regem Norwegiæ, cui nomen erat* Hinge, *& hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorificè susceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, postulantes ab eodem rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cùm audisset, placare eos volens, respondet super hoc consilium se habiturum. Cúmque diem & locum constituissent, vbi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte regis inter se tractabant. Constituta autem die conuenerunt vtraque partes in portu, qui vocatur* Ramsa, *sederúntque seriatim rex cum suis ex vna parte, illi vnà cum suis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percussurus erat, stabat seorsim loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cúmque vocatus venisset ad regem, vertens se ad eum, quasi salutans eum, securim fulgentem in altum leuauit, &*
1143 *caput regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto scelere statim insulam diuiserant inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretauerunt ad Galwediam volentes sibi subiugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis.*

eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam. Omnésq; Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam iugulauerunt, alios expulerunt.

Anno 1143. *Godredus filius Olaui ex Norwegia rediens fit rex Manniæ, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occidit.*

1144. *Godredus cœpit regnare, & 30. annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenses eum accerserunt, & regem Dubliniæ illum constituerunt, in quem Murecardus rex Hiberniæ bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur* Coridelis, *fratrem vterinum* Osibelem *cum* 3000. *equitum ad Dubliniam misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere cœpit & nobiles exhæreditauit, quorum vnus Thorfinus filius* Oter, *cæteris potentior accessit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium regem insularum dixit, subiugans illi multas insulas, cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata classe procedit obuiam Sumerledo venienti cum* 80. *nauibus: & anno* 1156. *commissum est* 1156
bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque cæsis, proximo die pacificati sunt, & diuiserunt inter se regnum insularum, factúmq; est regnum bipartitum à die illa vsque in præsens tempus, & hæc fuit causa ruinæ regni insularum, ex quo filij Sumerledi occupauerunt illud.

1158. *Sumerledus venit ad Manniam cum* 53. *nauibus, & Godredum fugauit, insulam vastauit, Godredus verò transfretauit ad Norwegiam quæsitum auxilium aduersus Sumerledum.*

Anno 1164. *Sumerledus collegit classem centum sexaginta nauium, & applicuit apud* Rhinfrin, *volens totam Scotiam sibi subiugare: sed vltione diuina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est. Eodem anno bellum fuit apud* Ramsa *inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenses, & per dolum cuiusdam Comitis Mannenses in fugam conuersi sunt.*

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die superuenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem suum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obijt Malcolmus Rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei successit in regnum.

Anno 1166. *duo Cometæ apparuerunt ante solis ortum mense Augusti, vnus ad Austrum, alter ad Aquilonem.*

Anno 1171. *Richardus Comes Penbrochiæ transfretauit in Hi-*

berniam,& Dubliniam cum magna parte Hiberniæ subiugauit.

Anno 1176. *Ioannes de* Curcy *sibi subiugauit Vltoniam, & Viuianus Apostolicæ sedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque regem legitimè desponsari fecit cum vxore sua Phingola filia* Maclotlen,*filij* Murkartac *regis Hiberniæ, matre videlicet Olauui qui tunc triennis erat. Desponsauit eos Siluanus Abbas cui ipsa die Godredus dedit partem terræ apud* Mirescoge *vbi monasterium construxit, sed tandem concessa est terra cum monachis Abbatiæ de Russin.*

Anno 1172. *Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, absente rege, primo congressu quosdam qui littora custodiebant fugauit,& circiter* 30. *occidit. Posteà eadem die congregati Mannenses ipsum cum omnibus pene suis occiderunt.*

Anno 1183. *O* Fogolt *Vicecomes de Mannia.*

Anno 1185. *Ecclipsis solis die Philippi & Iacobi.*

Anno 1187. *Obijt Godredus Rex Insularum* 4. *Idus Nouembris, proxima verò æstate translatum est corpus ad Insulam* Hy. *Reliquit tres filios Reginaldum, Olauum, & Yuarum, dum vixit, Olauum filium hæredem constituit, quòd solus ille legitimè natus esset, sed Mannenses quum Olauus esset iam vix decennis Reginaldum ex Insulis accersunt,& regem constituunt.*

1178. *Reginaldus filius Godredi incœpit regnare super insulas,& occisus est Murchardus vir potens in omni regno insularum.*

Anno 1192. *commissum est bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus,sed Engus victoriam obtinuit.Eodem anno Abbatia de* Russin *translata est ad* Dufglas, *at post* 4. *annos monachi ad* Russin *reuersi sunt.*

1203. *Michal Episcopus Insularum obijt ad* Fontanas *cui successit Nicholaus.*

1204. *Hugo de* Lacy *venit cum exercitu in Vltoniam, & commisit bellum cum Iohanne de* Curcy,*eúmque comprehendit, & Vltoniam sibi subiugauit. Posteà Ioannem liberum ire permisit,qui venit ad Regem Reginaldum à quo honorificè susceptus est quia eius gener erat, Ioannes siquidem de* Curcy *habuit in vxorem Affricam filiam Godredi,quæ fundauit Abbatiam S.*Mariæ de Iugo Domini,*& ibidem sepulta est.*

1205. *Ioannes de* Curcy,*& Reginaldus Rex Insularum cum* 100. *nauibus Vltoniam ingressi in portu qui vocatur* Stranfeord, *segniter obsederunt castellum de* Rath, *sed Walterus de* Lacy *superueniens cum exercitu, eos fugauit, dehinc* Curcy *terram suam nunquam recuperauit.*

cuperauit.

Anno 1210. *Engus filius Sumerledi cum tribus filijs suis occisus est.*

Ioannes Rex Angliæ tùm classem 500.*nauium ad Hiberniam adduxit, eámque sibi subiugauit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in vna quindenâ ferè omnino deuastauerunt, & suscipientes obsides ex ea in patriam reuersi sunt. Reginaldus Rex, & optimates non erant in Mannia.*

Anno 1217. *obijt Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Vltonia, in domo de* Benchor, *cui successit Reginaldus.*

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

REginaldus dedit fratri suo Olauuo Insulam quæ vocatur Lodhus, quæ cæteris insulis latior esse dicitur, sed raris colitur incolis, quód montuosa, & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incolæ verò illius plerúnque venatione, & piscatura viuunt, ad hanc ergo Insulam possidendam Olauus profectus est, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cúmq; vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum qui tunc morabatur in insulis, & sic allocutus est eum. Frater, inquit, & Domine mi, Rex, nosti tu quòd regnum insularum ad me iure hæreditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non inuideo tibi, nec molestè fero te esse in regali culmine sublimatum. Nunc ego te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terræ in Insulis, in quâ honestè viuam. Nam insula* Lodhus *quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olauus vocatus venisset ad colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, vt penes eum in carcere seruaretur, fuitque Olauus cathenatus in carcere* 7. *ferè annos. Anno verò septimo obijt Guilielmus Rex Scotiæ, cui successit Alexander filius. Qui antequam moreretur, iussit vt incarcerati omnes liberarentur. Olauus igitur liberatus venit ad Manniam, móxque cum non modico comitatu nobilium profectus est ad S. Iacobum, & iam reuersum Reginaldus frater fecit Olauum in vxorem ducere filiam nobilis de* Kentyre, *Germanam vxoris suæ* Lauon *nomine, dedítque illi in possessionem* Lodhus. *Post paucos dies Reginandus Episcopus Insularum Olauum, & Godredum filium &* Lauon *vxorem congregata Synodo canonicè separauit, vtpote consobrinam prioris vxoris. Posthac Olauus duxit Scristinam filiam Fer-*

kari Comitis de Rosse.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in Insulam Sky *ad Godredum filium suum, vt Olauum occideret, Godredo hoc machinante, & Lodhus intrante, Olauus scapha modica fugit ad socerum suum comitem de* Rosse, *Godredus* Lodhus *depopulatur. Eo tempore Vicecomes de* Sky *Pol filius* Boke, *vir potens in omnibus insulis, quòd Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olauuo apud Comitem de* Rosse *vnà habitauit, & inito fœdere cum Olauuo, venerunt ambo in vna naui ad* Sky. *Deniq; missis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ securè cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi iungere voluerunt, intempestæ noctis silentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spacium distabat à prædicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se vndique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis induti bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustrà. Nam circa horam diei nonam Olauus, & Pol prædictus Vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa Ecclesiæ repererunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olauus non concessit, nec resistere potuit, propter filium* Boke *prædictum Vicecomitem. Factum enim hoc anno Christi* 1223. *In proxima æstate acceptis obsidibus ab vniuersis magnatibus insularum Olauus cum classe triginta duarum nauium venit ad Manniam, applicuítque apud* Rognolfwaht. *Ipso tempore Reginaldus & Olauus diuiserunt inter se regnum Insularum data Mannia Reginaldo super portione sua cum reguli nomine. Olauus* 11. *acceptis cibarijs à populo Manniæ cum comitatu suo ad portionem suam Insularum rediit. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Domino Galwediæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est. Vt partem terræ, quam dederat Olauo fratri suo auferret ab eo & eam suo dominio subiugaret. Sed quia Mannensibus contra Olauum vel insulanos pugnare non libuit eò quòd diligerent eos, Reginaldus, & Alanus dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reuersi sunt. Post modicum temporis Reginaldus sub occasione eundi ad Curiam domini Regis Angliæ accepit à populo Manniæ centum marcas, & profectus est ad Curiam Alani domini Galwediæ. Eodem tempore dedit filiam suam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valdè, & mittentes propter Olauum constituerunt eum*

sibi

sibi regem.

Anno 1226.*recuperauit Olauus hæreditatem suam, regnum videlicet Manniæ, & insularum quod Reginaldus frater eius gubernauerat* XXXVIII.*annos, & regnauit securè duobus annis.*

Anno 1228. *Olauus cum omnibus optimatibus Manniæ & fortiori parte populi transfretauit ad insulas. Paulò post Alanus dominus Galwediæ, & Thomas Comes Ætholiæ, & Reginaldus rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam australem partem Manniæ vastauerunt, & ecclesias spoliauerunt, & viros quotquot capere poterant occiderunt, & redacta est australis pars Manniæ ferè in solitudinem. Et per hæc reuersus est Alanus cum exercitu suo in terram suam, & reliquit Balliuos suos in Mannia qui redderent ei tributa patriæ. Superuenit autem Olauus rex & fugauit eos & recepit regnum suum. Et cœperunt Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.*

Eodem anno inopinatò intempesta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus rex è Galwedia cum quinque nauibus, & combussit omnes naues Olauui fratris, & optimatum Manniæ apud Insulam S. Patricij, pacemque petens à fratre suo, mansit apud portum Ragnollwath *quadraginta diebus; interim attraxit sibi omnes Insulanos in australi parte Manniæ, qui iurauerunt se animas in mortem posituros donec dimidium regni sortiretur: contrà Olauus Aquilonares sibi adiunxit & 14. Februarij apud locum qui dicitur* Tingualla *commissum est inter fratres prælium, in quo Olauus vicit, & Reginaldus rex à quibusdam interfectus est ibidem, nesciente fratre. Et venientes prædones ad australem partē Manniæ, vastauerunt eam. Monachi de* Ruſſin *transtulerunt corpus Reginaldi regis ad Abbatiam S. Mariæ de* Fournes, *ibiq; sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olauus adijt regem Norwegiæ, sed antequam illuc perueniret, Haco rex Norwegiæ quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi regem insularum Soderensium constituit, vocauitq; nomen eius Haconem. Venit autem idem Haco cum Olauuo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula* Both, *Haco lapide percussus interijt, & in Iona sepelitur.*

Anno 1230.*venit Olauus cum Godredo* Don, *& Norwegiensibus ad Manniam, diuiserúntq; inter se regnum, Olauus Manniam obtinuit, Godredus ad insulas profectus in* Lodhus *insula occisus est, & Olauus regnum insularum obtinuit.*

1237. 12.*Calend. Iunij obijt Olauus Godredi filius rex Manniæ in insula S. Patricij, & sepultus est in abbatia de* Ruſſin; *regnauit* 11. *annos,*

annos, duos viuente fratre, & nouem post mortem eius.

Haraldus filius successit, ætatis 14 *annorum, & regnauit* 12. *annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Loglennum consanguineum custodem Manniæ constituit, sequenti Autumno misit Haraldus tres filios* Nel, *nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum suum Ioseph ad Manniam, vt consilium inirent, Igitur vicesima quinta die conueniunt apud* Tingualla, *& oborta inuidia inter filios* Nel, *& Loglennum pugnatum est vtrinq; acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Mormore, & prædicto Iosepho. Vere sequenti Haraldus rex venit ad insulam Manniam, & Loglennus in William fugiens, cum Godredo Olauui filio alumno suo, & 40. alijs naufragio perierunt.*

Anno 1238. *Gospatricius, & Gillescrist filius* Mac Kerthac *venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia excluserunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quòd Curiam regis Norwegiæ adire recusauit.*

Anno 1240. *Gospatricius obijt, & in abbatia de* Russin *sepelitur.*

Anno 1239. *Haraldus regem Norwegiæ adiuit, qui post biennium confirmauit illi, & successoribus suis hæredibus sub sigillo omnes insulas quas antecessores possederant.*

1242. *Haraldus redijt ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè susceptus, pacem habuit cum regibus Angliæ & Scotiæ.*

Anno 1247. *Haraldus, vti etiam & pater, factus est miles à Rege Angliæ, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodem anno accersitus fuit à rege Norwegiæ, & duxit eius filiam. Et anno* 1249. *dum reuerteretur cum vxore, Laurentio Manniæ electo, & multis nobilibus prope fines Radlandiæ orta tempestate submersus est.*

1249. *Reginaldus Olauui filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maij, & tricesima die eiusdem occisus est ab Yuaro milite, & à suis in prato propè ecclesiam S. Trinitatis ad australem partem, sepultúsque est in ecclesia S. Mariæ de* Russin.

Eo tempore Alexander rex coadunauit multas naues, vt sibi subijceret insulas, & in insula Kerwaray *febre correptus moritur.*

Haraldus filius Godredi Don regis nomen in insulis vsurpauit, omnes principes Haraldi regis Olauui filij exules fecit, & profugos eius principes, & optimates pro eis constituit.

Anno 1250. *Haraldus filius Godredi Don vocatus per literas adijt regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quòd regnum iniustè occupasset. Eodem anno applicuerunt apud* Roghalwaht *Magnus Olauui filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem se nominabat, sed Mannenses agrè ferentes quòd Magnus non nominaretur, repulerunt*

eos

eos à littore suo, quorum multi naufragio perierunt.

Anno 1252. *venit Magnus Olauui filius ad Manniam, & constitutus est rex, sequenti anno profectus est ad regem Norwegiæ & mansit ibi per annum.*

Anno 1254. *Haco rex Norwegiæ constituit Magnum filium Olauui regem insularum, & confirmauit eas sibi, hæredibus suis, & nominatim Haraldo fratri eius.*

Anno 1256. *Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles à rege Angliæ.*

1257. *Ecclesia S. Mariæ de* Russin *dedicata est à Richardo Soderensi.*

Anno 1260. *Haco Rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, versus ad Orcades ibi apud* Kirwas *moritur, & sepultus est* Bergæ.

Anno 1265. *obijt Magnus filius Olauui rex Manniæ & insularum apud castellum de* Russin, *& sepultus in ecclesia S. Mariæ de* Russin.

1266. *Translatum est regnum insularum propter Alexandrum regem Scotorum.*

Quæ sequuntur alio charactere, & recentiore descripta sunt.

Anno 1270. *die* 7. *Octobr. classis Alexandri regis Scotorum applicuit apud* Roghalwath, *& sequenti die ante solis ortum commissum est prælium inter Mannenses, & Scotos, & ceciderunt* 535. *Mannensium: Unde quidam versificator,*

L. dies X. ter, & penta duo cecidere,
Mannica gens de te, damna futura caue?

Anno 1313. *Robertus rex Scotorum obsedit castrum de Russin, quod Dingawy Dowyl tenuit contra eum, sed tandem Rex castrum cepit.*

1316. *Die Ascensionis, Richardus* le Mandeuile, *& fratres eius cum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerunt apud Ramaldwath, petentes sibi victualia, & argentum ministrari, quòd deprædati erant per hostes super eos continuè debellantes. Cùm Communitas respondisset se nihil velle dare, processerunt contra Mannenses cum duabus turmis quousq; venerunt sub latere montis* Warthfel, *in campo vbi manebat Ioannes* Mandeuille, *& ibi commisso prælio deuicerunt Hibernici Mannenses, spoliauerunt insulam, & abbatiam de Russin, & cum per mensem insula periendinassent, impletis nauibus ad propria sunt reuersi.* *Hactenus è libro illo antiquo.*

Finis Chronici Regum Manniæ.

Sequentis historiæ seriem nunc ex alijs attexam.

VM Scotus non sine cæde rerum in Mãnia potitus esset, Maria Reginaldi vltimi filia litem de Insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam tenuit; huiúsque ex filio nepos Ioannes *Waldebeof* (nupta enim fuit Maria in familiam de *Waldebeof*) ius auitum persequutus est in Parlamento anno Edwardi primi tricessimo tertio, coram Angliæ rege tanquam superiore Domino regni Scotiæ, sed quod ille iure non potuit Guil. de *Monteacuto* Eques affinis eius, (erat enim è Mannensium Regum familia oriundus,) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insulâ exturbauit, sed cùm ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflâsset, nec vnde nomina dissolueret, haberet; Anthonio Becco Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolymitano in VII. annos oppignorauit, & vsum-fructum legauit, posteáque delicijs suis Petro de *Gaueston* concessit Rex Edwardus secundus cùm illum Cornubiæ Comitem creasset. Inde ad Guilielmum de *Monteacuto* eius filium Sarisburiæ iam Comitem creatum redijt, qui *Manniam cum coronâ Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walsinghamus) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit. Quo ob læsam maiestatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primùm hanc insulam (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti assignauit, eâ lege vt ipse posteríque cùm Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent ensem quo Henricus ille cinctus esset, cùm Angliam redux adiret, vulgò *Laucastersword*. Verùm illo ciuili bello interfecto, Ioanni Stanleio contulit, cuius posteri Comitatus Derbiæ titulo insigniti, etiamnum tenent, & Manniæ reguli appellantur.

Rob. de Suthwell.

Hinc ad Nouantum Promontorium nisi exiguæ, planè nullæ occurrunt insulæ; sed hoc superato, in GLOTTA æstuario, siue *Dunbritton Frith*, GLOTTA insula eminet, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Arraniæ in Scotia, & huic vicina est quæ olim Rothesia, nunc *Buthe*, à sacra cellula quam

Glotta insula. *Vide 742.* *Arran.* *Buthe.*

quam Brendanus posuit, (sic enim cellula Scoticè dicitur) cui vt ferunt, Stewarti Scotorum reges suam originem debent. Inde *Hellan*, olim *Hellan Leneow*, id est, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum insula, & *Hellan Tinoc*, id est, Insula Porcorum, in eodem sinu conspiciuntur.

Extra sinum confertissimæ iacent Insulæ, XLIIII. vulgus numerat, quas Scoti *Westerne Iles*, id est, Occiduæ Insulæ, superiores scriptores HEBRIDES, sed Ethicus antiquus Betoricas, & Giraldus alibi *Inchades* & *Leucades*, Plinius, Solinus, & Ptolemæus EBVDAS, & Ἐϐοῦδας appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quòd fruges hîc non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lactéque viuere, & *Eb eid* Britannicè sine frugibus sonat. Incolæ (vt inquit ille Solinus) *nesciunt fruges, piscibus tantùm, & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis: nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur: Rex nihil suum habet; omnia vniuersorum, ad æquitatem certis legibus stringitur: ac ne auaritia diuertat à vero; discit paupertate iustitiam, vtpote cui nihil sit rei familiaris: verùm alitur è publico. nulla illi datur fœmina propria: sed per vicissitudines, in quamcunque commotus fuerit, vsurariam sumit, vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum.* Hebrides. Scotish, or Westerne Iles. Vxor vsuraria.

Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque percenset Ptolemæus. Prima RICINA est, Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA, nunc *Racline*, & *Riclina* in Antonino legendum puto, cl in d coniuncto temone facilè transit. Insula hæc parua est obiecta Hiberniæ, antiquis nota, quòd ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris, quàm Scoto-hibernicorum strage, qui subinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM est, quæ ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge. Mercatore. Cúmque in eo situ *Ila* Insula satis ampla, & campestri planitie ferax, quæ *Mac Conelli* possessio, conspicitur, hanc fuisse Epidium, aut Epidiorum insulam dicam, nam Ἐπίδιον alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* interiacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata ob propagatum inter eos Euangelium, vbi monasterium Regum Scotiæ sepultura, & sanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorum Apostolus primæ notæ fuit, à cuius cella insula etiam *Columb-kill* appellatur, vti & vir ipse composito nomine *Columbkill* dictus fuit, testante Beda. Ricina. Racline. Yla. Iona.

Hic

Episcopus Sodorensis. Hîc demùm Episcopalis sedes constituta erat in *Sodore* viculo, vnde insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ fuerunt, quòd in eius diocœsi censentur. Inde MALEOS est Ptolemæi, nunc *Mula*, cuius Plinius videtur meminisse, cum inquit *Reliquarum Mella* XXV.*mill pass. amplior proditur.* Sic enim antiquissima Plinij æditio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla.* HEBVDA Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotiæ littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occasum diuergens, nunc *Lewes*, cui præest *Mac cloyd*, & in antiquo Manniæ libro, *Lodhus* dicitur, monticulis prærupta, saxosa, & raro cultore, sed omnium amplissima, à qua exiguo Euripo *Eust* disiungitur. Cæteræ præter Hyrtham ignobiles sunt, aut saxis asperæ, aut cautibus inuiæ, & vix virenti cespite vestitæ, has tamen omnes velut imperij sui firmamentum numerata pecunia à Norwegis (vt diximus) coëmerunt Scoti, etsi minimum inde fructum percipiant, cùm incolæ, antiqui scilicet Scoti, siue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum seueritate, & iudiciorum metu se illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam spectat, à syluestribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum discrepant, vt facilè vnam eandemque esse gentem cognoscamus.

Maleos. Mula. Hebuda. Lewes. Eust. Hirth.

Orkney. Orcades. Ab Hœbudibus ad Ortum æstiuum, si littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, XXX. plùs minùs insulas interfuso Oceano discretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quasi *Argath*, id est, vt ibi interpretatur, *supra Getas*: malim supra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cath-nesse* nunc appellitant, cuius incolas *Carini* pro *Cathini* perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruêrunt, nunc verò cultæ sunt, sed sine siluis, hordei satis feraces, tritici, & arborum omninò indigæ. Ex his Pomonia Episcopali cathedra celebris, primaria est; à Solino POMONA *diutina* ob diei prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset, Sede Episcopali in *Kirkwale* oppidulo, & duobus castris ornata. Stannique, & plumbi ferax. OCETIS etiam inter has à Ptolemæo recensetur, quam *Hethy* nunc dici coniectamus. An verò *Hey*, quæ inter has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondum statui. Certè si non sit, malim *Faire Yle*, i. *insula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam existimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Iul. Agricola classe primus

Pomona. Ocetis. Dumna.

mus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuitque, tantum abest vt Claudius deuicerit, (quod Hieronymi Chronicis asseritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit:

Arma quid vltra
Littora Iuuerna promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Deinde verò cùm Romanorum concideret in Britannia imperium, Pictorum sedes fuerunt, & Claudianus poëticè lusit.

Maduerunt Saxone fuso Orcades.

Nennius etiam prodit Octham & Ebissum Saxones, qui Britannis meruērunt, cum VL. *Cyulis*, id est, Myoparonibus circa Pictos nauigâsse, & Orcades deuastâsse. Posteà in Norwegorum potestatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demùm Christiernus Danus pacta pecunia, anno 1472. omne ius suum in Scotum transtulit.

Vltra Orcades, & supra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator Fortunatas insulas locat, vbi nullos nisi pios & iustos habitare scripserunt, suísque carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrant Græci, Elisios campos appellantes, Sed de his Fortunatis insulis aliud fabulosi Græculi Isacij Tzetzis ex suis ad Lycophronem notis (si placet,) accipe. *In Oceano est Britannia Insula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem Ortum spectantem, Illuc aiunt mortuorum animas transportari, nam in littore Oceani, in quo est Britannia Insula, piscatores habitant subditi quidem Francis, tributum verò illis non pendentes, eò quòd transmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim discedentes, domi circa vesperum dormiunt, pulsantes verò paulò pòst, quosdam in ianua sentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem, Surgentes porrò, ad littus accedunt, ignorantes quæ illos ducat necessitas, vidéntque naues preparatas, sed non suas & vacuas hominibus, quas ingressi remos mouent, & pondus nauium sentiunt, ac si hominibus onerata essent, sed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam insulam perueniunt, quum vix aliàs suis nauibus vsi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniant: Quum verò in insulam peruenerint, rursus neminem vident, sed vocem audiunt recipientium illos qui in nauibus sunt, illósque numerantium ex genere patris ac matris, præterea secundùm dignitatem, artem, & nomen singulos vocantium. Caeterùm illi exonerata naue, rursus vno impetu domum reuertuntur. Hinc multi existimant ibi esse Beatorum insulas.* Demiror verò quis fuit ille historicus cuius Muretus in

Insula Fortunata.

E versione B. Bertrandi.

Varijs Lectionibus meminit, qui prodidit C. Iulium Cæsarem eò aliquando vna triremi cum centum hominibus delatum: cúmque incredibili loci amœnitate captus, sedes ibi capere vellet, ab illis ἀειδίων, id est, inuisibilibus incolis inuitum & reluctantem eiectum esse.

Thule. Quinque dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, cùm disiunctissimum aliquid innuerent, quasi totius orbis remotissima; hinc Virgilius, *Tibi seruiat vltima Thule*. Seneca, *Terrarum vltima Thule*. Claudianus, *Thulem procul axe remotam*, & alibi, *Ratibus imperuia Thule*. Statius *Ignotam vincere Thulem*, Et Ammianus Marcellinus quasi Adagij loco vsurpat, *Etiam si apud Thulem moraretur:* vt cætera omittam. Hoc tamen adnotasse liceat Thulem pro Britannia à Statio illo istis in versibus vsurpari.

Thule pro Britannia.

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta couino.

Et pro remotissima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxisse scribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Isidorus à Sole, Reynerus Reneccius à Saxonica dictione *Tell*, i. *limes*, quasi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verumenimuerò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sinesius; & nusquam comparêre scribit Giraldus noster, ancipitiq; de ea sententia distrahuntur doctiores. Plerique *Islandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam asseruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, Peucerus refragantur. At si verum sit quod doctissimus Gaspar Peucerus libro de Terræ dimensione retulit, Schetlandiam nautis *Thilensell* vocari, (nec eius fidem imminuere ausim,) sanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim *Shetlandia* est insula alijs exiguis coronata sub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis exposita, cuius incolis, perinde vt Islandiæ, piscis exsiccatus & contusus pro farre est. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menses habeat, quod de Thule Pithæas Massiliensis à Strabone iustè notatus finxit, nec enim hoc Islandiæ ipsi contingit, vbi perpetua quasi hyems, & ferè rigor intolerabilis sedet. Vt *Shetlandiam* tamen Thulem existimem facit primus situs apud Ptolemæum: LXIII. enim grad. ab Æquinoctiali definita est, vt apud illum Thule,

Islandia.

Shetlandia, quæ nonnullis Hethlandia.

tum

tum quòd inter Normanniam, siue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quòd bidui nauigatione à Calidoniæ promontorio, siue *Cathnes* abest, qua distantia Thulem ponit Solinus. Postremò quòd Bergarum Norwegiæ littori apposita sit, quo loci Thulem posuit Mela, apud quem *Belgarum littori*, corruptè legitur pro Bergarum. *Berga* enim vrbs Norwegiæ Schetlandiæ obiacet, & Plinius BERGOS hoc tractu nominat, quam non dubito esse regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt *Nornaye*, Plinij esse NERIGON nemo inficias ibit. Sed de hac satis si adiungam Festi Auieni è Dionisio de Thule versiculos. *Bergos.* *Nerigon.*

Longa dehinc celeri si quis rate marmora currat,
Inueniat vasto surgentem gurgite Thylen,
Hîc cùm plaustra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte sub inlustri rota solis fomite flagrat
Continuò, clarúmque diem nox æmula ducit.

Quod anteà Pomponius Mela annotauit. *Thule Belgarum littori opposita est Graijs & nostris celebrata carminibus, in ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt, sed per hyemem vt alibi obscura, æstate lucida, quòd per id tempus iam se altiùs euehens, quanquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nulla, quòd tum manifestior, non fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam ostendat.* Supra has insulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quòd asperum sit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. CRONIVM etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in insula hîc quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctissimum esse somnum à Ioue pro vinculo immissum, aues ambrosiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dæmonas famulos ei multos additos esse, à quibus obseruatur, à quibus ei ministratur, & seruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorum venas, quibus Saturnus præest, his insulis latere subindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ sunt. *Mare Glaciale siue Cronium.* *Saturnus captiuus*

Infra verò Thulen ad Austrum, Germanicum mare diffunditur, in quo septem ACMODAS, Mela HAEMODES vocat, spargi Plinius asserit, sed cùm has Daniæ constet esse insulas in sinu Codano, *Lelant, Fuynen, Laglant, Muen, Falstor, Leyland*, & *Femerem*, non est cur illis immorer, vti nec in GLESSARIA, siue ELECTRIDA, sic dicta, ob electrum ibi è mari eiectum, *Acmodæ.* *Glessaria.*

quod

quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, sed cùm Germani antiqui electra *Gleſſe* vocarint, *Leſſe* insulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Glessariam olim dictam fuisse cum eruditissimo viro Erasmo Michaële Læto existimo.

In ipso autem mari Germanico, quà Britanniam alluit, paucæ comparent insulæ, nisi quæ sunt in freto Edenburgensi, *May* scilicet *Baſſ, Keth, & Inche Colme*, id est, Columbæ insula. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta est *Lindisfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente reumate, id eſt, æſtu, bis quotidie inſtar inſulæ maris circumluitur vndis, bis renudato littore contigua terra redditur.* In hac Aidanus Scotus sedem Episcopalem constituit, quæ tandem irruentibus Danis Dunelmum translata fuit. Hæc tamen ob sanctos ibi sepultos, *Holy Iland*, Anglis vocatur. De qua Alcuinus in Epistola ad Egelredum Northumbriæ regem. *Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad deprædandum, & vbi primùm poſt diſceſſum S. Paulini ab Eboraco Chriſtiana religio in noſtra gente ſumpſit exordium, ibi miſeriæ & calamitatis ſumpſit initium.* Inde *Farne* conspicitur cui aliæ maiores, sed sine cultura, adiacent insulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit*, (vt inquit in eius vita Beda) *ciuitatem ſuo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas erexit. Erat enim ædificium ſitu penè rotundum à muro vſque ad murum menſura quatuor, vel quinque perticarum diſtentum. Murus ipſe deforis altior longitudine ſtantis hominis: nam intrinſecus immanem cædendo rupem multò illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, ſiue cogitationum laſciuiam ſufficeret.*

Holy Iland.

Farne yle.

Post has, Coquedi insula vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis ostio præiacet carbone fossili satis fœcunda. Nec plures hoc tractu eminent insulæ, sed è regione, *Saxonum inſulæ*, nunc *Heilichlant*, id est, Insula sacra, & multa perpetua quasi seriē Frisiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notissima erat, quæ Straboni BIRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABARIA Romanis, à frugis similitudine sponte prouenientis, quam (vt obiter restituam, quamuis ad institutum non spectet) *Borkun* esse Amisiæ ostio obiectam, nomen ipsum loquitur. Inferiùs ad Hollandiæ littus quà Rhenus se olim exonerauit, fluctibus obteguntur Armamentarij antiquissimi fundamenta, quæ rariùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis spectaculū, & nobilissimam substructionis

Saxonum inſulæ.

Birchanis.
Lib. 7.

Borkun.

Armamentarium Britannicum in *Hollandiæ littore.*

nis

nis formam exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographię instaurator, & amicus mihi coniunctissimus ex ipso Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd Hollandi *Huis te Britten*, id est, *domum Britannicam* indigitant, vt saltem nomine sit Britannica. Vt enim in confesso est C. Caligulam cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Seuerum vetustate collapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur. Vnde tamen *Britten* dicta fuerit, in coniectura positum. A Britannis, vt nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanchthonis patriam à Britannis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia *Breten* à Britannis dictos fuisse alibi legimus. Veruntamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannica herba*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicauerint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Bataui consecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerso prospiceret. Quid igitur impedit, quò minùs hæc arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appulisse, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuisse nemo diffiteri possit, cùm Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni ostium interfusum, 900. stadijs tanquam vsitatum traiectum dimensus fuerit, scripseritque annonam è Britannia ad hunc locum subuehi solere, & inde fluuialibus nauigijs aduerso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus, *vbi condi possit annona à Britannis sueta transferri*. Quo tempore hoc armamentarium in horreum conuersum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, eoque magis quòd in Hollandiæ monimentis *Britenburg* concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, vt est in Burgundionum historia vocauit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura contexam) si Britanni hoc occupauerint, & suo nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones *Huis te Britten*, vocarint, quod in Britanniam hinc soluerint, cùm nostra littora suis *Ciulis*, (sic myoparones vocarunt) infestarent.

Britten huis.

Portus Morinorum Britannicus.

Burgus quid.

Zosimus lib. 4.

Saxones in Hollandia. rent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulsis, insedisse docet Zosimus, & inde in Britanniam se infudisse satis clarè constat. Ianus Douza. Quod etiam, vt anteà dixi, Dominus Ianus Dousa vir verè nobilis & doctissimè eruditus in sua Ode Lugdunensi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effusior videar, cum doctis. Bataui æ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam In nomenclatore. Britten herba. ad *Britten* suæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copiosè proueniat in cespitibus quos illi *Britten* dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam absurdum erit, si quis hanc *Huis te Britten* ad eandem originem referat, scilicet ita nuncupatum fuisse, quòd contra incursantes vndas oppositis aggerum molibus è cespite, siue *Britten* munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interscidisset, etiam ædificium depressisse videatur. Sed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci situm penitiùs perspiciunt, & mihi ignoscant si in alienam messem hîc falcem immiserim.

Zeland. In ea ora Zelandiæ etiam insulæ Scaldi, Mosa, & Oceano circumfusæ sunt, de quibus hoc solùm attexam, quòd *Valachria* nomen (ea inter has prima est) à Wallis nostris enatum coniicit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quò loci duas insulas Toliaph. Caunus. Canuey. TOLIAPIN, & CAVNAM, siue CONVENNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine concessit suo, sed *Canuey* appellatur, Essexiæ littori à *Leigh* ad *Hole hauen* per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Westmonasteriensem ecclesiam pertinet. Adeò verò humilis vt sæpe vniuersa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus est ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. pascit, saporis admodum delicati, quas adolescentulos muliebri officio mulgere, & caseos ouillos conficere in casearijs illis tuguriolis quæ ibi *Wiches* vocant, vidimùs.

Sheppey. De altera verò Toliapi sententiam subinde muto, vt *Sheppey* credam præter situm nihil video. Ea enim satis antiquæ est memoriæ, in scriptoribus nostris *Ouium insula* vbique dicta. Monasteriolum Minster. *Minster* nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. constructum. Castellum ad Occasum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex Edwardus tertius posuit vt ipse scribit, ***situ amœno, ad terrorem hostium, & solatium populi***, cui Burgum adiunxit, & in honorem Queenborrough. Philippæ Hannoniæ Reginæ *Queenborrough*, id est, *Reginæ Burgus*

gus appellauit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus Hobeius mihi semper colendus, qui illustre ingenium eruditis studijs inprimis excolit.

Magis ad ortum extra Tamisis ostium Tanato insulæ locus vadosus, arenosus, & nauigantibus insidiosus longè præiacet, quem *Goodwine sands* vocant, vbi insulam anno 1097. absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De quo sic Ioannes Twinus. *Fuit hæc terra valdè fertilis, & pascuis abundans, paulò humilior quàm Thanatos, ex qua transitus per nauiculam, tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tempestate ventorum, imbrium furore turbulento, & inaudita maris rabie immergitur, & eructata arena incredibiliter obducitur, & irrecuperabiliter in dubiam terræ & maris naturam conuertitur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum verò patitur gradientes decedente mari.* Forsan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de quâ in Cantio egimus. Goodwine sands. *Lomea nonnullis.*

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non ampliùs xxx. mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris est Britannici limes quod sensim littora, quæ quasi coierant, semouet, & terris vasta æqua portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occasum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, in quo tandem occurrit insula, seu potiùs peninsula *Selsy* Saxonicè Seolseỳ, id est, iuxta Bedam, Insula vitulorum marinorum, siue Phocarum, quas nostrâ lingua *Seales* vocamus, sed de hac iam antè diximus. *Fretum Britannicum.* *Mare Britannicum.* Seales.

Superiùs VECTA insula iacet, *Guith* Britannis, Wuitlano, & Wicþ-ea Saxonibus (insulam enim ea vocârunt) nobis *The ysle of Wight*, & *Whight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, à Continente Britanniæ auulsa est, vt cohæsisse videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*, quod diuortium denotat (vt Nennius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italiâ abrupta, & secta fuerit, Latino vocabulo à secando, vt eruditissimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (saluo semper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI. Quæst. Natural. *Ab Italiâ Sicilia resecta* reponerem, vbi vulgò, *reiecta*, habetur. Ex hac situs vicinitate, & *Vecta.* The ysle of Wight. *Solent.* Guith, *quid Britannis.* Sicilia *à secando.*

Ikta. nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM esse opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu insula videbatur, at cùm refluxisset, exiccato interiecto littore, Britãni prisci curribus eò stannum deuehere solebant, quod in Galliam exportaretur. *Mictis.* MICTIM tamen esse Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, & in hac nulla sit, quod sciam metalli vena.

Hæc inter ortum & occasum lenticulari siue ouali figura viginti mill. pass. longitudine exporrigitur, latitudine verò in media quà maximè patet XII. mill. pass. expanditur, altero latere ad Boream altero ad Austrum conuerso. Terra (vt mare piscosissimum taceam) est vberi gleba & colono admodum grata adeò etiam vt fruges exportet; cuniculorum, leporum, perdicum & phasianorum passim ferax; saltum etiam, & viuaria duo habet, damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurrunt colles qui ouibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ post vellus Lemsterianum, & Cotteswoldianum optimæ habentur, & inprimis pannarijs expetuntur, vnde maximum surgit incolis lucrum & commodum. Pars septentrionalis pratis, pascuis, & syluis viret, australis frumentarijs quasi tota iacet campis, vbique fossis & sepibus interclusa. In extrema vtrinque parte mare à boreali plaga ita se insinuat & penetrat, vt duas ferè efficiat insulas, & insulæ sanè incolis vocantur, scilicet quæ ad occasum prospicit *Freshwater ysle*, quæ ad ortum *Binbrydg ysle*. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum censebatur, nunc triginta sex oppida, vicos, & castella numerat, quæ quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectat Episcopum Wintoniensem, quod ad ciuilem, Comitatum Hantonensem respiciunt. Incolæ facetè gloriari solebant, quasi reliquis beatiores essent, quod cucullatos monachos, causidicos, & vulpes non habuerint.

Loca verò celebriora sunt *Newport* primarium insulæ emporium olim *Medena*, & *Nouus Burgus de Meden*, vnde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* diuiditur, vt hinc vel ortum vel occasum respicit. *Caeresbrok* vetus castrum truncato nomine pro *Whitgaresburg* in ipso insulæ vmbilico, à Whitgaro Saxone, de quo posteà dictum; & nuper Capitanei opera magnificè instauratum, ad quod plurima feoda militaria spectarunt & antiquitatis gloriam præter cætera habet. *Brading* alterum oppidum mercatorium, *Newton* & *Yarmouth* quæ suos habent *Maiores*, & *Burgenses*

genses ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpnore* castella habent, quæ cum *Worsleys* propugnaculo littus ad occasum æstiuum defendunt. Quibus ex opposito vix duorum milliarium interstitio obiacet *Hurst* lingulæ impositum Hantonensis Comitatus munimentum. *Quarre* vbi virginibus velatis monasteriolum anno 1132. positum, *Gods-hill* vbi ad ingenia excolenda scholam instituit I. *Worsley*, *Westcowe* & *East-cowe* iam ruinosum, quæ in faucibus *Neoportus* Henricus VIII. construxit, de quibus Lelandus.

Coua fulminea dua coruscant
Hæc casum colit, ille Solis ortum
Vectam quà Neoportus intrat altam.

Et ad ortum æstiuum *Sandham* castrum tormentis maioribus, vt cætera instructa. Nec naturæ defendentis munimenta desunt, rupibus enim abruptis continua quasi serie præcingitur, subsuntque occulta saxa & præiacent vbique scopuli nauigantibus infesti, sed longè infestissimi sunt *The Needles* scopuli acuti vnde nomen, & *The Shingles* qui occiduo angulo, vti etiam *The Owers* & *Mixon* qui orientali prætenduntur. Adhæc *The Brambles* quæ sunt * breuia & nauigantibus insidiosa ad Aquilonem. Si quis verò locus ad exscensionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri instituto præcluditur.

* Shelues.

Incolæ.

Verum-enimuerò nec his rupibus, nec illis propugnaculis ita armatur vt suis incolis qui natura bellicosissimi & promptę audaciæ quos opera & cura Georgij Cary Baronis de *Hunsdon* honoratissimi, D. Reginæ Camerarij, & Insulæ Capitanei dignissimi ita ad robur, & virtutem militarem assidua exercitatione confirmantur, vt quæcunque in bello euenire possunt accuratè prænoscant, scilicet certo ictu in destinata sclopetis effulminare, ordines seruare, compositè incedere, agmen prout res fert conglobare, vel laxare, laborare, decurrere, solem pulueremque ferre, & quicquid ratio militaris exigit, plenè præstare. Huiusmodi militum ipsa insula quatuor millia sub signis educere potest, & in omnia momenta tria millia exercitatissimorum ex Comitatu Hantonensi, & duo millia ex Wiltoniensi qui semper sunt præstò ad insulam defendendam assignati. Vtque hostilis impetus fœliciùs propulsetur, vniuersa regio in vndecem partes diuiditur, quarum vnaquæque suum habent *Centoner* quasi Centurionem, *Vintons* quasi Vicenarios, tormenta maiora, excubitores qui ad speculas in æditioribus locis

positas excubant, suosque veredarios siue cursores quos obsoleto verbo *Hoblers* vocant, qui ad insulæ præfectum statim omnia significent.

In Romanorum potestatem primus redegit Vespasianus dum priuatus sub Claudio meruit. Scribit enim de illo Suetonius. *Claudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus tricies cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, superque* XX. *oppida, & insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium accepit.* Ad hanc etiam insulam Alecti classis cùm purpuram in Britannia vsurpasset, in speculis, & insidijs collocata Romanorum aduentum præstolabatur, qui tamen nebulæ beneficiò hostes præteruecti, littore potiti sunt, & nauibus suis ignes iniecerunt, vt nullæ fugæ præsidium reseruaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerant) ad internecionem sustulerunt in *Whitgaraburg*, ab eo sic dicto, nunc *Caresbrok* contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Australium Saxonum Regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit, cùm pro illo se sponsione in Baptismo obligauerit. Posteà Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulæ regulo sublato, suo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas, omnes occidione ferè occidit, quartamque partem, terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Sed hæc suis verbis dicet Beda.

In Vespasiano cap. 4.

Anno Domini 530.

Beda lib. 4. cap. 13.

Beda lib. 4. cap. 16.

Postquàm ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, *cepit & insulam Vectam, quæ eatenùs erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit; voto se obligans, quàmuis nondum regeneratus (vt fertur) in Christo, quòd si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Wilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, vtendam pro Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ iuxta æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum. Vnde data est episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit commendauit cuidam de clericis suis, cui nomen Bernwini,*

Bernwini, & erat filius sororis eius, dans illi presbyterum nomine Hildila, qui omnibus qui saluari vellent verbum ac lauacrum vitæ ministraret. Vbi silentio prætereundum non esse reor, quod in primitias eorum qui de eadem insula credendo saluati sunt, duo regij pueri fratres videlicet Arualdi regis insulæ speciali sunt Dei gratia coronati. Si quidem imminentibus insulæ hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximam Vitorum prouinciam translati. Vbi cùm delati in locum qui vocatur* Ad lapidem *occultandos se à facie regis victoris credidissent, proditi sunt, atque occidi iussi. Quod cùm audisset Abbas quidam & presbyter vocabulo* Cynbreth *habens non longè ab inde monasterium in loco qui vocatur* Reodford, *id est vadum arundinis, venit ad regem qui tunc eisdem in partibus occultus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant prælianti in insula Vecta, postulauitque ab eo, vt si necesse esset pueros interfici, prius eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit rex, & ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutaris ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Moxque illi instante carnifice mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse trãsituros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum prouinciæ fidem Christi susceperant, suscepit & insula Vecta, in qua tamen ob ærumnam externæ subiectionis, nemo gradum ministerij ac sedis episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum, & Geuissorum est episcopus, accepit.* *Iutarum.*

Diuturnum iam inde de Vecta apud authores silentium ad annum 1066. quo *Tostius* Regis Haraldi frater cum piraticis è Flandria nauigijs in odium fratris inuasit, & *postquam insulanos sibi tributum soluere coëgerat, discessit.* Paucis post annis, vt in vetusto libro Prioratus *Caersbroke* quem D. Rob. Glouerus siue *Somerset*, qui antiquitatis Genealogicæ quasi solem in manibus gestauit, mihi ostendit, legitur. *Quemadmodum Guilielmus Bastardus conquisiuit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui eius Marescallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam insulam conquisiuit primsúque Vectæ Dominus erat.* Longo deinde interiecto tempore Galli anno 1377. ex improuiso delati inuaserunt, & diripuerunt, ijdémque anno 1403. frustrà sunt adorti, & à littore fortiter repulsi, vti patrum memoria regnante Henrico VIII. cùm triremes Gallicæ vnum & alterum tuguriolum incenderent. *Florentius Wigorniensis.*

Quod ad Dominos attinet, postquam Guilielmus *Fitzosbern* statim bello Flandrico occisus, filiusque Rogerus proscriptus, *Domini Insulæ Vectæ.*

& in exilium eiectus esset, in Regiam potestatem deuenit, Henricúsque primus rex Angliæ Richardo de *Riduers* siue de *Riparijs*, Deuoniæ Comiti hanc insulam donauit, & simul feodum villæ Ecclesiæ Christi. Vbi vti apud *Caresbrooke* castella Richardus ille construxit: verùm filius eius Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cùm tot erant in Anglia Tyranni, quot Castellorum domini, qui singuli sibi ius pecuniæ signandæ, & alia maiestatis iura sibi vendicarunt: hinc à Stephano erat exturbatus. Posteri eius tamen auitum ius recuperarunt, quorum seriem Genealogicam iam antè pertexuimus, vbi de Deuoniæ Comitibus plenè egimus. Tandem verò Isabella vidua Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Holdernesiæ soror & hæres Baldwini vltimi Deuoniæ Comitis ex hac familia, ægrè exorata omne ius suum in Regem Edwardum primum per *Chartam* transcripsit.

Christchurch.

Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, atque Henricus de *Bello-Campo* Comes Warwicensis, *à Rege Henrico sexto cui charissimus erat, coronatus est in regem de* Wight, *& posteà nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cũ illo nouus hic & insolitus titulus omninò euanuit. Postęà Richardus *Wideuile* Comes de *Riuers* ab Edwardo quarto dominus insulæ Vectæ salutatus, & Reginaldus *Bray* ab Henrico septimo cui in delicijs erat, in *firmam* (sic iurisconsulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persoluendis, vt alicubi legi, accepit.

Liber Monast. Tewkesbury.

Portlandia. *Vide pag. 176.*

De Portlandia quæ nunc non insula, sed continenti annectitur, iam anteà in Durotrigibus diximus.

Hinc ad oppositum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium vsque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hæres dum è Normannia in Angliam transmitteret, anno salutis 1120. luctuoso naufragio cum sorore, fratre notho, & alijs submersus erat. Vnde eius seculi Pöeta,

Filij Henrici Primi submersi.

Funus plangendum priuat lapis aquoris vnus,
Et ratis vna suo principe regna duo.

Aliúsque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenæ Gallis claris superatis,
Anglica regna petunt, obstitit ipse Deus:
Aspera nam fragili dum sulcant æquora cymba

Intulit excito nubila densa mari.
Dúmque vagi cæco rapiuntur tramite nautæ
Ruperunt imas abdita saxa rates:
Sic mare dum superans tabulata per vltima serpit
Mersit rege satos, occidit orbis honos.

Magis ad occasum nonnullæ insulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primúmque Normanniæ, siue Lexobiorum littori quos Britanni nostri *Lettaw*, quasi littorales vocant, CAESAREA ab Antonino memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt, vt *Cæsaris Burgum* in Normannia, & Hispani *Cæsaraugustam* in Hispania, *Gerzey* enim illi indigitant, vt *Cherburgh* pro *Cæsaris burgo*, *Saragosam* pro *Cæsaraugustâ* dicunt. In hanc olim damnati relegabantur, Prætextatus enim Episcopus Rothomagensis huc relegatus erat, Papiriúsque Massonius *Insulam littoris Constantini* vocat, quòd Constantiæ antiquæ vrbi obiacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & superioribus seculis *Moritonium*. Scribit enim Henricus Montensis, *Comes Moritonij*, id est, *Constantiarum*. Insula hæc triginta plùs minus mill. pass. ambitu colligit, cautibus & breuibus (quæ vadosa sunt loca nauigantibus insidiosa) defensa. Terra satis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, oues habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conspicuas. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) vtuntur. Quæ Fucus marinus Plinij esse iudicatur, adeóq; copiosè his scopulosis insulis prouenit, vt Syluæ condensæ eminùs videantur. Hæc sole siccata pro igne est, & eius cinere tanquam marga, & terræ adipe agros veruactáque lætificant, vberrimósque faciunt. Villis frequens est, paræcijs duodecem exornata & castro munitissimo *Montorgnel* colli imposito tuta, cui pro Anglis præfectus constitutus qui vniuersæ insulæ præest, quo munere nunc magna cum laude fungitur honoratissimus Eques Amulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipubl. negotijs spectatissimus, cuius prudentia & diligentia insula se & cultiorem, & lætiorem esse iam agnoscit.

Cæsarea. *Gersey.* *Ado.* *Castra Constantia.* *Moritonium.* *Vraic.*

Viginti hinc milliaribus ad occasum æstiuum altera abest insula, quæ Antonino SARNIA, nobis hodiè *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab ortu in occasum proiecta, Cæsareæ quam dixi, nec magnitudine, nec fœcunditate adæquanda, paræcias enim tantùm decem habet. In hoc tamen præferenda,

Sarnia. *Garnsey.*

quod nihil venenosum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas

Smyris lapis. Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (nos *Emerill* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant scinduntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorúmque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, sed australi latere, lunato sinu portus ad-

Portus S.Petri. mittitur, cui adsidet oppidulum *S.Petri*, longa platea, & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hîc sunt quasi induciæ, & Gallis alijsque

Libertas tempore belli. quamuis bellum exardescat, vltrò citróque huc sine periculo venire, & commercia securè exercere licet. Portus aditus vtrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram

Castle Cornet. alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe satis ædita, & mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & insulæ præfectus nouis operibus firmauit. Hîc enim plerúnque agit insulæ præfectus & milites præsidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque insula multiplici hortorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Siseram* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerúmque vtuntur. Incolæ vtrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Gallicéque loquuntur. Vtrobique

Vraic. *Vraic* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones, & piscium vtrobique maxima multitudo.

Normannia amissa. Spectarunt olim hæ insulæ cum alijs circumuicinis ad Normanniam, sed cum Henricus noster primus Robertum fratrem anno Christi 1108. debellasset, Normanniam & has insulas Angliæ regno adiunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, licèt Gallus (proscripto Ioanne nostro)

1259 Normanniam occupauerit, & Henricus tertius suo in Normannia iure pacta pecuniæ summa, & Aquitaniæ possessione, cesserit. *Garnseiam* tamen (vt in archiuis Regijs videre est) regnante Edwardo Quarto Galli occupârunt, sed opera Richardi *Harleston*

Franc.16. Edw.4. *valecti de Corona* (vt eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipsi in dignitatis præmium insulæ & castri præfecturam detulit. Quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abiurare recusarit. Iam inde Wintoniensi Episcopo subesse dignoscuntur.

cuntur.

De *Serke* insula modica, quæ illis interiacet, rupium præcipitijs circumuallata, de * *Alderney* quæ aliquanto maior ecclesiolam, & octoginta ædes habet, de *Arme*, & scopulosa illa cautium eminentia, quæ *Quasquettes* vocantur, cùm ab antiquis scriptoribus non memorentur, non est cur ego pluribus loquar. *Alderneiam* tamen illam EBODIAM, siue EVODIAM esse cuius meminit Paulus Diaconus libro primo cap, *6*. ad quam, vt scribit, distantem triginta milliaribus à Sequanico littore, garrulitas aquarum in eandem Charybdim vergentium longè exauditur; Locus hodie *The rase of Alderney* nautis appellatur.

* Aurney nonnullis.

Ebodia.

Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem insulæ sternuntur SIADAE Antonino, à numero, *Saith* enim septem Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Le set Ysles*. Has Siadas enim existimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, vt inquit ille, minor est quàm diurnus in Britanniam nostram cursus. A Siadis ad BARSAM, cuius etiam meminit Antoninus, VII. intersunt stadia, Gallis *Ysle de Bas*, Anglis *Basepole*, *Bas* enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem, mare hoc loci subsidere nautæ deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cùm per reliquũ littus 12. 18. 20. cubitis mare altum sit, vt in chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamẽ insulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem obseruarunt nautæ, quam 116. plùs minùs vlnis in canali commensurant. Hinc ad Britãniæ nostræ oras iam transmittam, & oram legens, *Ideston, Mousehole, Long shippes* scopulos potiùs infames quàm insulas præteruectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium LISSIAM Antonini conspicio nunc *Letbowsow* vicinis, alijs verò *The gulfe*, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æstu nudata apparet. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quòd *Lis* idem significat, vt accepi, apud nostros Britannos. *Liso* enim vasto cum murmure sonum edere, cuiusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eò loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpicius, SILVRAS Solinus, *Silly* Angli, *Sorlings* nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocãrunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus,

Liga.

Siada.

Setyles.

Barsa.

Basepole.

Speculum Oceani.

Mare Britannicum vbi altissimum.

Lissia.

The gulfe.

Sylye.

Cassiterides, Silina & Hesperides

andrinus, ab occidentali situ. Et *Ostrimydes* Festus Auienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit.

In quo insulæ sese exerunt Oestrymides
Laxè iacentes, & metallo diuites
Stanni atque plumbi: multa vis hic gentis est
Superbus animus, efficax solertia,
Negotiandi cura iugis omnibus
Non vsque nauibus turbidum latè fretum
Et belluosi gurgitem Oceani secant;
Non hi carinas quippe pinu texere
Fecere remos non abiete, vt vsus est,
Curuant phasello: sed rei ad miraculum
Nauigia iunctis semper aptant pellibus,
Corioque vastum sæpe percurrunt salum.

Et posteà

Tartesiisque in terminos Oestrumnidum
Negotiandi mos erat, Carthaginis
Etiam colonis

Cassiterides verò cæteri Græci à stanno, quemadmodum & apud Drangos Asiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & insulam in mari Indico CASSITERAM etiam à stãno dictam fuisse è Dionysio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIN autem illam quam sex dierum nauigatione introrsum à Britannia abesse, & candidum plumbum proferre è Timæo scribit Plinius, inter has fuisse vix ausim affirmare. Non me tamen latet eruditissimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim, Mitterim* in manuscriptis codicibus legisse, & pro *Mitterim*, Cartiterim legere. Quod autem has esse CASSITERIDAS toties quæsitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipsarúmque situs, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britanniæ Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonem opponuntur insulæ, quas Cassiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate constitutæ.* Et alibi: *Amplius est mare inter Hispaniam, & Cassiteridas, quàm à Cassiteridis ad Britanniam interiectam. Aduersus Celtiberiæ latus spectant Cassiterides,* inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In insulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Cassiterides nominantur.* Eustathius, *Cassiterides insulæ decem sunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sillinæ Artabris, id est, Gallitiæ in Hispania oppositæ sint, cùm ab illis in Aquilonem ad amussim vergant, cùm in Britannico climate constituantur, cùm Celtiberiæ latus spectent, cùm

cùm longè ampliori mari ab Hispania, quàm à Britannia disiunguntur, cùm sint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ sint ad Arctum, & melioris notæ tantummodò decem numerentur, scilicet *Sanctæ Mariæ, Annoth, Agnes, Sampson, Silly, Brefar, Rusco*, siue *Triscraw, S. Helenæ, S. Martini, Arthur*, & quod caput est, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu insulæ: & à fodinis duæ minores *Minanwitham*, & *Minuisisand*, nomen duxisse videantur: malim ego has Cassiteridas existimare, quàm vel *Asores* quæ nimis in occasum prouectæ sunt, aut *Bisargo*, nescio quam cum Oliuario, aut iam depressas latere cum *Gemma* Frisio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandum est; fatetur enim ipse se pro comperto nihil habere, quod de Europæ extremis referat. Primùm tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius lib. 8. cap. de rerum inuentoribus) è Cassiteride insula primus apportauit Midacritus.

Sed ad *Silly*. Insulæ verò hoc nomine insigniuntur plùs minùs centum quadraginta quinque gramine vestitæ præter horrentes rupes, & saxa eminentia innumera. Frumento nonnullæ satis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis & marinis auibus abundant. Omnium maxima est quæ à *S. Maria* nomen habet, castrum habet & præsidium militare. *Hæ sunt insulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione distinguit à Danmoniorum ora, & quarum incolæ custodiunt morem vetustum, Nundinas, & nummum refutant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs necessaria parant, Deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri, ac fœminæ ostentant*, vt habet Polyhistor. *Melanchlanos* vocat incolas Eustathius, quòd nigris vestibus ad talos vsque demissis induerentur, pectore succincti, & cum virgis ambulantes persimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita satiati. E rupe enim se proijciunt in mare fœlicioris vitæ spe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit persuasio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare solebant Romani Imperatores. Maximus enim Augustus cùm Priscillanum ob hæreticam prauitatem capitis damnâsset, sectarios eius Instantium Hispanum Episcopum, & Tiberianum publicatis bonis in Syllanas insulas deportari iussit. *Sulpitius Seuerus.*

Contra has ad Gallicum littus Osissimis, siue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro eti- *Axantos.*

amnum

Vshant. amnum *Vshant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, scilicet & SENA. Hæc enim insula inferiùs est nunc *Sayn*, quæ Brestæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occasum plùs minùs septem mill. Angl. procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quàm insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Osissimis aduersa littoribus Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua virginitate sancta numero nouem esse traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (sic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs singularibus praeditas maria ac ventos concitare carminibus, seque in qua velint animalia vertere, sanare qua apud alios insanabilia sunt, scire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ *Grane*, *Penmark*, id est, *Caput equi*, & *Belisle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduersæ sunt, & NESIADAS ex Dionysio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Siambis.

The Seames nautæ.

Venetica. Nesiadæ.

Nessiadum spatio nec distant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica sacra
Concelebrant hedera folijs, sectaque corymbis.
Non sic Bistonides Absinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus εἰραφιώτην.

Quod etiam Festus Auienus sic expressit.

Hinc spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et breuis è pelago vortex subit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus sacer: æra pulsant
Vocibus & crebris latè sola calcibus vrgent.
Non sic Absynthi propè flumina Thraces, & almæ
Bistonides, non quà celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi stata curant festa Lyæo.

Belisle verò & has prædictas Nessiadas esse Possidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim ostio præiacet, & in opposita Galliæ regione Samnitas posuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Possidonius in Oceano insulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis præiacentem esse inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipsas quidem Deo ipsi propitiantes & festis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem sic scribit: *Insulam Britanniæ proximam esse in qua similia Samothracibus Cereri, & Proserpinæ sacrificia fiunt.*

fiunt. Et huc vſque ad Ligeris oſtium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc reſtat, cùm è ſcrupuloſis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautæ olim Neptuno vela lacera, ſic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDÆ ANTIQVITATI anathema conſecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & ſuo tempore Deo volente vota ſoluam. Intereà meminerit lector, me cum inuido, & edaci illo hoſte TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuiſſe, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρέρπων,
Καὶ φωνὰς κλέπτει φθεγγομένων μερόπων.
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν προφέρει.

Ego verò illo Mimnermi diſticho, quod veriſſimum eſſe noui, me identidem affari, & conſolari ſoleo:

**Τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγέων δὲ πολιτῶν*
Ἄλλος τίς σὲ κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

** Oblectes animum plebs eſt moroſa legendo. Ille benè de te dices, at ille malè*

F I N I S.

SOLI DEO GLORIA.

C

D

O

P

R

S

Vallum.

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

Vshant. amnum *Vshant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, scilicet & SENA. Hæc enim insula inferiùs est nunc *Sayn*, quæ Brestæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occasum plùs minùs septem mill. Angl. procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quàm insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Ossismis aduersa littoribus Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua virginitate sanctæ numero nouem esse traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (sic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs singularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, seque in quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ *Grane*, *Penmark*, id est, *Caput equi*, & *Belisle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduersæ sunt, & NESIADAS ex Dionysio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Siambis. The Seames nautis. Venetica. Nesiadæ.

Nessiadum spatio nec distant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica sacra
Concelebrant hederæ folijs, tectæque corymbis.
Non sic Bistonides Absinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus ἠεραφιώτην.

Quod etiam Festus Auienus sic expressit.

Hinc spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et breuis è pelago vortex subit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus sacer: aëra pulsant
Vocibus & crebris latè sola calcibus vrgent.
Non sic Absynthi propè flumina Thraces, & almæ
Bistonides, non quà celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi stata curant festa Lyæo.

Belisle verò & has prædictas Nessiadas esse Possidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim ostio præiacet, & in opposita Galliæ regione Samnitas posuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Possidonius in Oceano insulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis praiacentem esse inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipsas quidem Deo ipsi propitiantes & festis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem sic scribit: *Insulam Britanniæ proximam esse in qua similia Samothracibus Cereri, & Proserpinæ sacrificia fiunt.*

fiunt. Et huc vſque ad Ligeris oſtium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc reſtat, cùm è ſcrupuloſis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautæ olim Neptuno vela lacera, ſic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDÆ ANTIQVITATI anathema conſecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & ſuo tempore Deo volente vota ſoluam. Intereà meminerit lector, me cum inuido, & edaci illo hoſte TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuiſſe, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρέρπων,
Καὶ φωνὰς κλέπτει φθεγγομένων μερόπων.
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν προφέρει.

Ego verò illo Mimnermi diſticho, quod veriſſimum eſſe noui, me identidem affari, & conſolari ſoleo:

**Τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγέων δὲ πολιτῶν*
Ἄλλός τις σὲ κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

** Oblectes animum, plebs eſt moroſa legendo. Ille benè de te dicet, at ille malè*

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

BRITANNIÆ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt Cæsar, Tacitus, *Ptolemæus, Antoninus, Notitia Prouinciarum,* & authores alij, cum nominibus *recentioribus.*

B.

Belgæ.

Caturactonium.

D

O

P

R

S

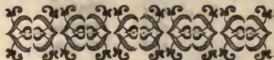
Vallum.

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

IN HIBERNIA.

Rauius

Insulæ Britannicæ adiacentes.

Walliæ Comitatus.

Inſulæ præcipuæ.

Barones

Fines.

North.

Reliqua vide in Tabula sequente.

Rerum

A

Aulaſus

K

L

M

N

F I N I S

CORRIGENDA.

*Pag.*42 *linea* 21.*lege* Germanicus,non Drusus.*pag.*124.*l.*29.totius Prouinciæ,non totius insulæ. *pag* 174.*lin.*7.sic *lege* Nepos Guil.dictus Dominus *Harrington* qui ante auum obijt.*pa.*190.*lin.*14. Penbrochia,non Penbrochiæ, & sequente linea, erupta,non erupa. *pa.*223.*lin.*16. post,Edwardi IIII.adde,& Henrici VIII. *pa.*372.*lin.*30.*lege* Cancellarius,non Cencellarius. *pa.*400.*lin.*27.*lege* per Georgium Vere,non per Hugonem. *pag.*437.*lin.*12.*lege Lambeath*, non *Lanworth*. *pag.*476. *lin.*28. post.*Gibertus filius & heres, supple & de prædicto venit alius Gilbertus filius & heres. pag.* 547.*lin.*21.*lege* Comiti,non Comitem. Cætera supplebit diligens,& beneuolus lector.

AD LECTOREM.

Liceat mihi bona tua cum venia, beneuole Lector, qui in primo huius libri limine paucis sum præfatus, hîc etiam in calce pluribus te affari, si vel tua interest, vel te iuuet hæc scire, & inprimis si iudicare de his poteris quæ sum dicturus: & paucioribus sanè dicam, quàm vel res postulat, aut satis commodè explicari possit. Ex quo primùm animum studijs excolere cœpi, inclinatione nescio qua ad inuestigandam Antiquitatem totus propendi, velim, nolim, huc mea me natura tulit; adeò vt puer in schola quæcunque huc spectare videbantur auidè arripuerim, adolescens in Academia cùm philosophicis pensis vacuus essem, omnes cogitationes motusq; animi huc contulerim. Eoque tempore Nobiliss. Philippus Sidneius (cuius memoriæ templum in animo dicaui meo) hos igniculos sua cohortatione plurimùm excitauit. Relicta Academia studio incitato satis magnam Angliæ partem fide oculata obiui, posteà ad vrbem accessi, vbi etsi laboriosissimo docendi munere fungebar, & hoc Antiquariū studium excutere volebam, minimè tamen potui: neque enim potest quisq; nostrum subitò fingi, aut natura conuerti. Animum semper in hæc tanquam arcum intẽtum habui, cùm feriarer, non potui non hæc studia recolere, & subinde in has vel illas Angliæ partes exspatiari. Vnde animus meus ita informatus, & hoc studium mihi insitum nisi à Deo? à quo omnia. Nec ad corporis temperamentum, nec Genium, nec Saturnum quasi nascẽnti benè vel malè affulserit, referam: quem tamen Antiquarios efformare & eosdem paupertate opprimere perhibent. Post paucos annos in Angliam venit clarissimus vir Abrahamus Ortelius vniuersæ Geographiæ vindex & instaurator celeberrimus qui mecum pluribus egit vt Britanniam nostram antiquam illam illustrarem, hoc est, vt Britanniæ antiquitatem & suæ antiquitati Britanniam quoàd possem restituerem; & veritatem in rebus nostris quam vel vulgi credulitas, vel scriptorum securitas proscripserant, postlimiò reuocarem. Opus sanè plus-quàm difficile, in quo quantoperè sudandum vt nemo ferè sentit, sic nemo facilè credit, nisi qui ipse aggressus fuerit. Dum tamen charissimæ patriæ gloriæ deesse nolui, rem suscepi, & illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendā plurimum habent momenti neutiquam neglexi. Britannicæ & Anglo-Saxonicæ linguæ qualemcunque scientiam mihi comparaui, partem huius regni longè maximam perlustraui, scriptores patrios, aliosque historicos studiosè volui & reuolui, atque ex Archiuis plurima quæ in rem videbantur mihi describenda curaui. Britanniæ ἔτυμον, primos incolas, diuisiones antiquas, &c. peruestigaui. In singulis Angliæ regionibus, qui sunt limites, quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites celebriores fuerunt paucis perstrinxi. Post decimū annum (tanto enim tempore pressi) anno à Christo nato 1586. in lucem primùm emisi, BRITANNIAM inscripsi, honoratissimoque Domino Guilielmo Baroni *Burghley* summo Angliæ Thesaurario hunc tenellum tum quidẽ & exilem industriæ meæ fœtum dicaui, qui

pro ea qua fuit humanitate, libens lubensque accepit. Ex eo tempore subinde in Anglia, & semel ac iterùm in Germania auctior edita: horæ enim & dies multique eruditi quasi alimentum præbuerunt. Pro inchoato & imperfecto tamen semper habui, vt contra varia iudicia semper ad veniam aliquis pateret regressus, & me in nonnullis errasse confessione ingenua ad lectorem præueni, & præ me tuli. Elatè de eo ne cogitaui quidem, nec verbum vnquàm dixi, neque fuit quod possem dicere, neque sanè si fuisset, dixissem. Cùm autem non ita pridem Serenissima Princeps gratiæ suæ radijs mihi minimè merito præter expectationem illuxisset, & molestissimis occupationibus relaxasset (Dea enim illa nobis hæc otia fecit, namque erit mihi semper Dea) & iam quintam, flagitante Typographo, æditionem apparassem, errata quæ vel à memoria, vel ab inscitia (nec pudet fateri) vel aliorum suggestione, sustulissem; & remotissimas Angliæ ad Septentrionem regiones peragrassem, vt oculis magis quàm auribus crederem; emersit quidam post decimum tertium à prima æditione annum qui in me & opellam meam clamat, exclamat, declamat, virus acerbitatis euomit, verbis transuerberat, fulmina eiaculatur sed bruta, dum falsa crimina quasi venenata tela iacit: nec dixero morbo, an iudicio, impotentia animi, an inuidiæ æstro, quòd, illo neglecto, cum in locum diuina Serenissimæ Reginæ benignitas me euocauerit, quem ne quidem somniaui, nec vel precibus emi. Latere enim in optatis erat, & mihi cum composita paupertate optimè conuenit. Istum alij literatum, alij illiteratum, alij literarum, & literatorum osorem maximum dicunt. Quis sit & qualis non inquiro, nec ego in alienis curiosus; qualiscunq; sit minimè miror vel indignor in me stylum per se aut alium acuisse, cùm meretricula Leontion contra Theophrastum illum diuinum scribere sit ausa. Nomini autem parcam & hominis & humanitatis caussa, didici censuram omnem in viuos cautiorem, in mortuos reuerentiorem esse debere; Latinè etiam potius hæc quàm nostra lingua scribo, ne nos & hoc nobile studium Genealogicum indoctis ludibrio exponerē: plurimos enim video qui hæc cùm minimè intelligant, vt ludicra risu excipiunt. Nec quicquā in votis magis habeo quàm vt inter multos, aliquos habeam lectores qui de his rectè iudicare possunt, iudicare autem non possunt nisi literati, & qui his studijs fuerint vtcunque versati. Ex his satis mihi pauci lectores, satis erit vel vnus.

Insultat iste quòd in re Historica & Heraldica, quòd in verbis & proprijs virorum nominibus errauerim. Ad hæc enim capita, cōfusa eius accusatio reuocari potest vniuersa. Me sanè hominem esse probè scio, nec quicquam humani à me alienū puto: igitur errare, labi, decipi posse ingenuè fateor, cùm ingenuè fuerim educatus. Multi multa, nemo omnia nouit. Omnium enim habere memoriā & in nullo errare diuinitatis potiùs est quā humanitatis, nec ex illis sum qui errores amant suos. Te verò, candide lector, antequā vlteriùs progredior, præmonere liceat, me in patria illustrāda Chorographica fuisse professum & in scopum proposuisse, & non Heraldica & Genealogica, quæ leuitè, & paucis, vt præfatus sum, attingo. Nec enim accuratè Genealogias pertexere institui, sed in nobilioribus familijs clariores cęteris omissis numerare, ita vt in his quæ non professus nec instituti erant mei, paululum errasse aliquam habeat apud æquos & bonos excusationē. Liceat etiam tibi in memoriā reuocare, quamuis minimè ignores, quòd duo sunt instrumenta ad res omnes aut confirmandas aut impugnandas, Ratio & Authoritas: verùm in hoc Antiquitatis studio longè plurimùm posse Authoritatem, & rerum præteritarum scientiam non rationum momento, sed scriptorum authoritate solidissimè corroborari. Sanctissima autem

&

& grauissima, vt omnes sciunt, est authoritas tabularum publicarum quæ Archiua vocamus, quibus etiam adiungantur Monasteriorum Registra, deinde Historicorum pro sua cuiusque ætate, postremò recentium scriptorum qui in veritate indaganda iudicio & diligentia præ cæteris excelluerunt. Atque vt via & ordine procedam, cùm ille nullo, hac triplici quam dixi authoritate Archiuorum, Historicorum, & recentiorum scriptorum in sua facultate excellentium primùm aciem accusationis eius contra me retundam. Deinde quàm iniquus fuerit in mea transferendo, & virulentus in me traducendo palàm monstrabo. Postremò ipsi erranti comiter monstrabo viam, & sibi errores proponam suos, sed modestè (modestiæ enim famam potiùs quàm scientiæ appeto) vt videat etiam se cum alijs à vero posse aberrare. Si quæcunque mihi pro erroribus obiecit, hac triplici authoritate veritatis fundamento niti docuero, me absoluendum, & in ipsum vt suos ipsius errores reijciendos spero, nisi quis istum supra Regum Archiua, superioris æui historicos, &c. scire & sapere opinetur. Simulque vt spero constabit me ipsos rerum fontes vidisse & non riuulos fuisse consectatum.

In re historica defens. authoritate Archiuorum Regiorum.

Auspicabor ab illis in quibus veritas me clypeo Archiuorum proteget, & in ipsum retorquebit. Nec quicquam ex illis proferam nisi verè, & fide antiqua, in fidem enim peccare mihi religio. Incidi ante multos annos in vetustum Ms. librum in quo stemma deductum erat familiæ de *Gandauo* siue *Gaunt* (quæ ad *Folkingham* in Lincolniensi Comitatu magna olim dignitate floruit) quod suis verbis pagina huius libri 476. iam inserui. Hoc quia cum Regijs Archiuis & Roberto Montensi Chronographo eius seculi Anno 1157. consonare inueni, in compendium contraxi. Ille autem grauiter carpit, falsi in omnibus insimulat, & longè aliter aliam eius familiæ Genealogiam pertexit. Negat primùm quòd Gilbertus de *Gaunt* Lincolniæ Comes filiam & hæredem reliquerit, secundò quòd Robertus de *Gaunt* successit filiæ & hæredi Comitis illius Gilberti, postremò quòd Robertus Gilbertum filium genuit. Sed tria hæc planè affirmant *Placita 27. Henrici tertij. Rot. 13. Lincoln.* in quibus Gilbertus de *Gaunt* ex hac familia cùm litem intenderet cuidam Guilielmo de *Scremby* de seruitio quodam in *Scremby*, genus repetit, & ius auitum his verbis prosequitur.

Dicit quòd quidã Gilbertus Comes Lincoln. antecessor suus fuit seisitus vt de feodo & iure tempore Henrici Regis aui domini Regis, sc. de custodia prædictæ Warrennæ. Ita quòd antecessores ipsius Willielmi fecerunt prædicto Comiti seruitium illud. Et de ipso Comite descendit ius seruitij cuidam Aliciæ vt filiæ & hæredi, & quia eadem Alicia obijt sine hærede de se, reuertebatur ius eiusdem seruitij cuidam Roberto fratri prædicti Comitis, vt fratri & hæredi, & de ipso Roberto, cuidam Gilberto vt filio & hæredi, & de ipso Gilberto, isti Gilberto qui nunc quær. vt filio & hæredi.

Quæcunque ego scripsi hinc hausi, & hinc vides Aliciam fuisse hæredem Comitis Gilberti, Robertum eius patruum illi successisse, filiumque Gilbertum habuisse. Iste è diametro omnia, vnde verò nescio. Sed de his suo loco plura. Cui fides iam adhibeatur? Archiuisne, & viro nobili qui hæc pro se de sua stirpe ante annos trecentos quinquaginta dixit, & aduersario qui hæc vera agnouit? an huius verbis quibus nullum ex solida authoritate substernitur fundamentum? Indignatur quòd scripsi Ranulphum Comitẽ Cestriæ habuisse *honorem Leicestriæ*, & studio tantùm contradicendi, cùm pro varia obseruatione & lectione non potuerit non legisse in Rotulo antiquo in Recepta Scaccarij. *Ranulphus Comes Cestriæ honorem Leicestriæ de consensu Regis inde obtinuit,*

obtinuit, & annis plurimis occupauit. Idemque tradit H. Knighton historicus Leicestrensis his verbulis.

Dominus Simon de Monteforti propter inobedientiam suam erga Regem exhaereditatus est, & exlegatus cum filiis suis, & Comitatus Leicestriae cum honore de Hincly datus est Ranulpho Comiti Cestriae.

Guilielmum Bauarum Hannoniae siue Henhaudiae Comitem inter Leicestriae Comites retuli. Hoc mihi pro errore obijcit. Sed verissimum esse discat, vnde ego didici, è Registro sc. Magno Ducatus Lancastriae. Verba inde descripta si placeat hic legas.

Edwardus Dei gratia Rex Angliae, Dominus Hiberniae, & Dux Aquitaniae, Omnibus &c. salutem. Sciatis quod de gratia nostra speciali concessimus & licentiam dedimus Iohanni Episcopo Lincolniae, Roberto de la Mare & aliis, quòd ipsi Maneria de Gymyngham, Thefford, &c. dare possint & concedere Willielmo Comiti Henhaud & de Leycestre & Matildae vxori eius filia & vni haeredum Henrici nuper Ducis Lancastriae.

Scripsi Ioannem *Bourchier* creatum fuisse Bathoniae Comitem ab Henrico Octauo, illi successisse Ioannem filium, qui genuit Ioannem Dominum *Fitzwarin* ante patrem defunctum, à quo natus est Guilielmus nunc Comes Bathoniae. Hinc mihi iugulum petit iste Antiphilus. Ioannem proauum Guilielmi Comitis qui hodie floret, Comitem fuisse negat, duosque tantum fuisse ex hac familia Bathoniae Comites. Sed hic ipsi Veritati iugulum petit, Adeat Chartophylacium, inspiciat Inquisitionem *Somers.* XXXI. Henrici VIII. inueniet illum primum Comitem eo anno obijsse, filiumque Ioannem successisse quem fatetur post annum Christi 1560. è vita demigrasse, quid consequitur videat. Nec satis fuit contra veritatem pluribus verbis, vt vanitate nihil verbosius, audacter hoc negasse, etiam prouocat & confidenter appellat ad ipsum honoratissimum Comitem Bathoniae iam superstitem, qui non potest pro doctrina & iudicio in his Genealogicis singulari, hanc praefidentiam si non rideri & ringi, certè plurimùm demirari, cur suo honore proauum spoliaret, & ipsum secundum esse Comitem ex hac stirpe, qui tertius est pronunciaret. Haec igitur tam pertinaciter negare nihil aliud est quàm vel prorsus veritatem nescire, vel clarissimos viros suis honoribus per summam iniuriam spoliare. Ex sua authoritate sine vllius testimonio me in stemmate Comitum *Sarum* siue Sarisburiae toto caelo errasse clamitat, primò quòd Patricium primum Comitē Sarisburiae, secundò quòd Elam esse filiam vnicā & haeredem Guilielmi Comitis filij Patricij, tertiò quòd Guilielmum de *Longaspata* secundum Comitem Sarisburiae dixerim; de Comitatibus *Sarum* quos ille enixus est, posteà dicemus. Certè Monasterij Lacockensis historiolam antiquam in his singulis sum sequutus. In priscis authoribus, libro Rubeo Scaccarij nullum autem Patricium, *Sarum* Comitem inveni, sed quae dixi veritate niti haec *Escaetria* 15. *Edw.* 3. *N.* 69. abundè docebit.

Dicunt supra sacramentum suum quòd Patricius quondam Comes Sarum de castro, villa veteris Sarum & officio Vicecomitis Comitatus Wilton, seisitus fuit, vt de feodo & iure tempore Henrici secundi anno regni sui XIIII. *de quibus idem Patricius obijt seisitus, post cuius mortem successit Willielmus Comes Sarum filius & heres, cui successit Ela filia & heres praedicti Willielmi, quam Willielmus de Longaspata duxit, de qua genuit Guilielmum de Longaspata iuniorem, qui post mortem Elae, successit, & dicunt quòd tempore ipsius Willielmi iunioris, lis erat inter Regem Henricum tertium & eundem Willielmum, maximè quòd idem Willielmus contra defensionem Regis exiuit regnum Angliae, licentia regis non obtenta, Dominus Rex*

Henricus

Henricus seisiri fecit in manum suam castrum, villam, & officium vicecomitis. Ex his constat Guilielmum *de Longaspata* secundum fuisse Comitem Sarisburiæ: & Elam fuisse filiam & hæredem Gulielmi *filij Patricij*. Quod etiam comprobat, Rog. Houedenus pag. 336. *b.* & maiores nostri nullam simpliciter dixerunt *filiam & hæredem*, vt obseruant qui Archiua voluunt, nisi quæ *vnica* esset *filia & hæres*. Antiphilus tamen noster vt mihi inuidiam conflaret apud honoratissimam Howardorum familiam (quã semper officiosissimè colui, & obseruaui) alteram etiam filiam & cohæredem fuisse Guilielmi filij Patricij Comitis Sarisburiæ ex Charta antiqua probare desudat, in qua Nigellus Dominus de *Mowbray* significat, se duxisse Mabiliam, hæredem Willielmi *Fitz-Patric*. At non dicit illa Charta hanc fuisse filiam & hæredem *Willielmi Fitz-Patric Comitis Sarum. Sed hæredem Guilielmi Fitz-Patric*, sine vlla adiectione. Certè si temporum rationem secum diligenter perpendat, Mabilia illa nullo modo hæres esse potuit Guilielmi *Fitz-Patric* Comitis *Sarum*; quia ille *Fitz-Patric* Comes plures annos superuixit Nigellum de *Mowbray*, eiusque filia non potuit verè dici hæres patris superstitis, cùm Hæres definiatur. *Successor vniuersi iuris quod fuit defuncti.* Caius de verb. signific. Guil. enim *Fitz-Patric* Comes *Sarum* vixit ad annum salutis 1196. vt author est Rog. Houeden pag. 436. b. cùm Nigellus de *Mowbray* qui Mabiliam illam duxit, iam antè bello sacro mortuus esset, teste Continuatore Simonis Dunelmensis, adeò vt illa hæres esse non potuerit Guil. *Fitz-Patric* Comiti *Sarum.* Sed vt veritas elucescat, alius Guil. *Fitz-Patric* quærendus est, qui pater esset illius Mabiliæ, & fortasse inueniatur apud Robertem Montensem, anno 1175. & Rog. de Houeden pag. 336. Etsi mos eius seculi in nomine variando pro prænomine patris tenebras his rebus offundat, vt cùm plures essent Christiano vel prænomine Patricij, plurimi necessariò essent *Fitz-Patrics* siue *Filij Patricij*. Proculdubiò si Mabilia illa hæres fuisset Comitis *Sarum*, religiosi Chronologi Monasterij Fontanensis, Bilandiæ & Fornesij neutiquam ignorare potuerunt, qui illam sine vlla additione simpliciter Mabiliam nominant. Stomachatur quòd Guilielmum *Delapole* Mercatorem dixi, at ita dixit Th. Walsingham, affirmat liber Monasterij de *Meaux*, vide pag. huius libri 416. & 647. & qui magis vtroque credendus Rex Edwardus tertius, in cuius Archiuis, annis scil. eius regni primis in Extract. Donat. inueniat eum nihil aliud tractasse quàm de lanis Regis in partibus trasmarinis diuendendis, de portorijs siue *Custumis* redimendis, de *denarijs* mutuandis, &c. imò disertè in ijsdem appellari *Guilielmus Delapole dilectus valettus & mercator noster*. Nec in infamiam rapiendum quòd Mercator fuerit, Mercatura non derogat nobilitati, & laudi sanè illis ducatur quicunque dederunt posteris suis vt nobiles nascerentur, si parentes sibi non dedissent sui. Sed de hac familia statim plura. Asseuerat Antiphilus & ex scripto contra me Willielmum de *Albeneio*, siue *Albeniaco* qui duxit reginam Adeliz viduam Henrici Primi fuisse Comitem Cicestriæ, ergo non Arundeliæ. Velim antequã ita conclusisset, obseruasset quod obseruarũt omnes qui vel primoribus labris huius regni antiquitates gustarunt. Comites illa ætate in titulis vsurpasse aliquando suum tantùm cognomen cum prænomine, vt W. Comes *Maguauill*, B. Comes *de Ripariji*, R. Comes de *Ferrarijs*, aliquando nomen Comitatus de *cuius tertio denario* Comites fuerunt creati, aliquando nomen habitationis suæ, vel primariæ vrbis in suo Comitatu, vt qui Comes Penbrochiæ fuit, aliquando Comes Strigulize siue *Streghill*, aliquando Comes de *Chepstow* scribitur, quia in illis castris frequentissimè habitauit. Sic qui Comes *de tertio denario* Comitatus Sussexiæ,

se aliquando scripsit Comitem Cicestriæ, quæ Comitatus Sussexiæ vrbs est præcipua, aliquando Arundeliæ, quia in castro Arundeliæ sæpiùs egit. Qui ergo hunc Gulielmum negét fuisse Comitem Sussexiæ, aut Arundeliæ, idem neget Richardum *Strongbowe* expugnatorem illum Hiberniæ Comitem fuisse Penbrochiæ, qui etiā scribitur *Comes Strigulia*, & *Comes de Chepstow*, cùm tamen Penbrochiæ fuerit eius Comitatus. Sed pressiùs agam. Gulielmum illum primum de *Albeneio* Comitem fuisse Arundeliæ pro me contra istum probabit liber Rubeus in Scaccario Dominæ Reginæ. In quo anno Henrici secundi XIIII. Christi 1167. *Cùm quilibet Prælatus & Baro significare iussi sunt quot milites de eo tenerent*, Comes Arundeliæ sua Charta significauit, vt in hoc libro videre possit. Quis fuerit hic Arundeliæ Comes nisi qui Adeliziam Reginam duxit, ipse videat, nam hunc qui illam duxit, decimo post anno, sc. 1177. Robertus Montensis & Florilegus pag. 53. obijsse memorant. Habe etiam in Corollarium, hæc ex antiqua Charta.

Adeliza Comitissa de Augo vxor Ioannis Comitis, filia Reginæ A. & Comitis W. de Arundell omnib. amicis suis, &c. sciatis me dedisse Ecclesiæ de Horton totam terram quam Godwinus, &c.

At non credit hunc eundem fuisse Comitem Sussexiæ, fidem tamen faciat Conuentio facta per R. Henricum secundum honorarium arbitrum inter Sanctium Regem Nauarræ, & Alphonsum Regem Castellæ 1176. vbi inter testes nominatur *Guilielmus de Arundel, Comes Sussex*. Extat in historia Continuatoris Simonis Dunelmensis. Huc etiam accedat Houeden pagina 304. b. 307. a. & 316. b. Nec credit Gulielmum de *Albeneio* quartam Comitem fuisse, at inducat vt credat Rex Henricus Tertius. In sacris enim Archiuis eius temporis hæc habentur.

Fines anno 18. *Henrici tertij, Hugo de Albiniaco frater & hæres Willielmi de Albiniaco Comitis Arundell finem fecit cum Rege pro* 2500. *Marcis pro habenda seisina & termino Regis vsque ad legitimam ætatem suam de omnibus terris & castris quæ fuerunt prædicti Comitis fratris sui, & terris quem ipsum Hugonem contingunt de terris quæ fuerunt R. Comitis Cestriæ & Lincolniæ auunculi sui quæ extiterunt in manu Regis ratione ætatis suæ &c.*

Ille etiam persuadeat sibi duos priores Gulielmos fuisse Sussexiæ Comites quod omninò negat, cum hæc Vicecomiti Sussexiæ Rex ille scribat post mortem tertij Gulielmi.

Anno 11. *H.* 3. *m.* 12. *Rex Vicecomiti Sussex salutem. Præcipimus tibi quòd habere facias hæredibus Comitis Arundell de anno regni nostri* 10. *quæ prædecessores sui Comites Arundel percipere consueuerunt nomine Comitatus Sussexiæ.*

Prædecessores verò Gulielmi illos duos fuisse scio non inficiabitur. Heraldorum fidem sequutus & imprimis illius nunquam satis laudati Somersetti scripsi Rogerum de *Clare* Comitem fuisse Hertfordiæ. Ille contrà, & Chartam profert antiquam ipsius Rogeri quæ incipit *Rogerus Comes de Clara*. Ergo inquit non fuit Comes Hertfordiæ, si fuisset titulū non omisisset. Idem etiam contendat qui scribuntur *Strigulia, Arundeliæ, Tuttesburia, & Insulæ Comites*, eosdem non fuisse Penbrochiæ, Sussexiæ, de *Ferrarijs* & Deuoniæ Comites, quibus nominibus subinde etiam sunt vsi. Mores illius æui iste minimè nouit in quo Comites variè se denominârunt, vel pro Comitatibus suis, vel pro castris & locis in quibus plurimùm egerunt, &c. quod modò dixi. Sed in rem accuratiùs inquiramus, si ille Rogerus fuit Comes de *Clare*, ergo *Clare* Castrū & oppidulum Suffolciæ cum prædijs quæ ad illum spectarunt, probetur fuisse Comitatum.

Verùm

Verùm in Inquisitione post mortem Ducis Clarentiæ tantùm *Baronia de Clare*, & in antiquo Scaccarij libro vbique *Honor de Clare* vocatur. Prædia illa quæ *Honores* vocatur non existimet eo sæculo fuisse Comitatus, nisi dicat *Wallingford, Dover, Plympton*, &c. quæ *Honores* nominantur fuisse Comitatus. Si autē Rogerus ille fuerit Comes, necesse vt haberet Comitatum vnde tertium sibi haberet ille *Denarium Placitorum* vel aliquam summam *de vel pro tertio illo denario* alicuius Comitatus. His enim loquendi formulis & concessionibus olim creabantur Comites. Comitatum ergo habuit vnde ille fuit Comes, *Clara* tantùm fuit præcipua eius familiæ sedes, sed Hertfordiam inuenies fuisse eius Comitatum, & eundem ipsum esse qui in primis Henrici Secundi temporibus cùm de feodis militum suorum regem certiorem fecit, his verbis ad eum scripsit vt est in libro Rubeo Scaccarij. *Karissimo Domino suo H. R. Angliæ Duci Normanniæ, & Aquitaniæ Comiti Andegauensi R. Comes* * *Hurtfordiæ salutem:* sed hanc rem totam conficiet Charta ipsius Rogeri ex libro Monasterij S. Neothi, his verbis concepta cui vt spero ipse credet. * *pro Hertfordia.*

Sciant, &c. Ego Rogerus de Clara Comes Hertfordiæ consensu Richardi filij mei & consilio Baronum meorum confirmaui Ecclesiam de Bertona quæ est de feodo meo cum pertinentijs, Monachis de Becc ibidem, &c. Hæc autem feci pro salute mea & vxoris meæ & hæredum meorum & Antecessorum meorum qui Monasterium Sancti Neothi fundauerunt & suis beneficijs locum ædificauerunt.

Cùm de *Honore* nescio quo de *Aquila* in Normannia alicubi legisset, & ego de *Honore de Aquila* ad *Peuensel*, vulgò *Pemsey* in Anglia loquutus, criminatur quòd ego dixerim *Honorem* illum à familia *de Aquila* sic fuisse nominatum. Cuminetur ergo Compositionem vnde ego collegi, inter Stephanum Regem & Henricum Ducem Normanniæ, extat in libro Rubeo, Scaccarij fol. 164. vbi legitur.

Willielmo filio meo dedit Dux & concessit quicquid Richerus de Aquila habebat de Honore de Peuensell, & præter hæc castra, & villas Peuensell.

Willielmum verò illum filium Regis Stephani habuisse *Honorem de Aquila* noster confitetur, & vnde nomen factum credat nisi à priore Domino *R. de Aquila*. Ab eo sanè tempore non dictus erat *Honor de Peuensell*, sed *Honor de Aquila*, vt videre est in libro Inquisitionum in Scaccario. Si Honoribus nomina à possessionibus facta nesciat, dicat, & me doceat vnde *Honores de Magnauill, de Peuerell, de Moubray, de Byrum* nomina habuerunt; obseruaui ego cùm à locis, tùm à personis *Honores* huiusmodi fuisse denominatos. Fide indignum clamitat quòd scripserim *Peuensell* illud spectasse ad Gulielmum Comitem Moritonij primis Normannorum temporibus, fide ergo indignum clamitet esse Librum illum *Domesday* quem hactenus maiores nostri fide dignissimum religiosè habuerunt. Ibi enim *Peuensell* sub titulo *Terra Comitis Moritonensis* prima occurrit, vbi hæc se offerunt verba. *Quando Comes de Moritonio recepit Peuensell, nisi 37. erant Burgenses, modo habet ipse 56.* Castrumque fuisse Comitis Moritonij (quod nesciuit, & negauit) docet Florentius Wigorniensis pag. 452. Libenterque sanè discerem cuius fide, an sua ipsius scripserit *Honorem de Aquila* fuisse in Normánia, cumq; cum *Peuensell* in Anglia datum à Gulielmo Conquestore Stephano Blessensi, quæ tam affirmatè prodit contra hæc quæ Veritate Duce sunt conscripta. In Genealogia Creuecurorum asserit contra me quod pro me affirmat Inquisitio capta 47. Henrici Tertij Rot. 33. *Hamo Creuecure* (inquit noster Antiphilus) *genuit Hamonem qui successit patri, & ille genuit Robertum qui sine prole obijt, & quatuor filias.* At contrà Inquisitio. *Hamo de Creuecure tenuit* Leedes, *Robertus de Creuecure nepos est hæres propinquior.* Alia item Inquisitio. *Hamo de Creuecurè obijt, & dicunt*

dicunt quòd Robertus de Creuecure filius Hamonis de Creuecure iunioris est propinquior hæres eius. Ergo Hamo iunior mortuus ante patrem, patri non successit. Rursus Inquisitio.

Dicunt iurati quòd Hamo prædictus habuit in vxorem Matildem de Aurenches, ad quam descendebat Baronia de Aurenches post mortem Gulielmi fratris sui cuius heres ipsa est, & genuit de prædicta Matilde quatuor filias.

Vnde constat Hamonem seniorem non iuniorem vt contendit, quatuor illas filias progenuisse. Ille tamē gnauiter cōtranititur & Inquisitionem anni trigesimi Edw. primi memorat, cùm nullam eiusmodi Inquisitionem inter Archiua sedulò quærens inuenerim, illum tamen absit in falsi crimen vocarem. Alij enim eum in hunc errorem traxisse videantur. Minimè ille obseruauit Hamonem seniorem duas habuisse vxores A. è qua Hamonem iuniorem ante patrem defunctum, & Matildem illam de *Aurenches* è qua filias illas quatuor procreauit.

Nec proprijs sanè, sed alienis vsus est oculis (ne succenseat me hæc admonere) cùm tradiderit *Folkeston* fuisse auitum patrimonium Roberti *de Creuecure.* Ex suis ipsius libris ne ad alia reuocem fuisse possessionem familiæ Abrincensis, siue de *Aurenches*, & Hamonem de *Creuecure* iure tantùm vxorio habuisse inueniet. Nec neget ex authoritate nescio cuius Inquisitionis Anni tricessimi Edwardi primi, quam nunquam ostendere poterit, Robertum de *Creuecure* terras suas Regi illi Edwardo Primo dedisse, sed eas cùm moreretur nescio quibus sororibus reliquisse, cùm legat si placeat in Inquisitione capta post mortem Guncellini de *Badilsmer* anno vicessimo nono Edwardi Primi, hæc ipsissima verbula *Baronia de Creuecure est in manu Domini Regis.*

Carpit quasi in familiā D'Oliorum iniquior fuerim cùm scripserim Robertum *de Oili* habuisse filiam Miloni Crispino enuptam. At ne verbulum quidem inserui, quòd veritate ipsa Archiuorum ad amussim non limatur quæ planè constat è Libro Inquisitionum in Scaccario Reginæ his verbis.

Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi, & postea tempore Regis Willielmi primi, & habuit ex vxore sua quandam filiam quam dedit Roberto D'oily. Ipse Robertus habuit quandam filiam Matildem nomine, quæ fuit hæres eius. Milo Crispinus desponsauit eam, & habuit cum ea prædictum Honorem de Wallingford, &c. quæ fusiùs in huius libri pagina 244. inuenias.

Nec hoc satis, in literarum angulos me vocat, quòd prodiderim Dominos de *Botereux*, aliâs *de Boterell* dictos fuisse, Guilielmúmq; de *Boterell* duxisse filiam R. Corbetti. Quis sibi nisi præfidentia præiuit cùm illos de *Botereux* etiam de *Boterell* appellatos negasset, nescio. Præiuit mihi certè Reginaldus Comes Cornubiæ filius naturalis R. Henrici primi ex altera filia Corbetti, & Rex Ioannes, qui subsequentem eius Chartam confirmauit. Videat in Archiuis inter Chartas antiquas B.

Reginaldus Henrici Regis filius omnibus, &c. Sciatis me dedisse Guilielmo de Boterell filio Aliæ Corbet matertera meæ totam terram quam dederam Guilielmo de Boterell in Comitatu Cornubiæ, patri scz. prædicti Willielmi, vz. Penill, Widune, &c. Testibus B. Exon. Episcopo, & Nicholao filio meo, Herberto filio Herberti, Radulpho & Richardo nepotibus meis, Willielmo fratre meo, Hugone de Dunstauil, &c.

Hæc omnia quæ pro erroribus grauissimis mihi obiecit, veritatem esse ipsissimam ex sacris Archiuis iam constat, & igitur sibi vt suos ipsius errores retorquendos: vt simul agnoscat & se falsò & temerè me accusasse, & ipsum in illis eò crassiùs errasse: nisi fortè sua ipsius verba Archiuorum authoritate & fide grauiora, & veriora blandè existimet.

Nunc

Nunc qui hoc ore falsi Archiua accusauit, videamus quomodo suis commentis per meum latus historicos veteres, non me transfodit dum illorum fidem indignissimè conculcat.

Aspere & acerbè me accusat Aristarchus meus, quòd Siwardū fuisse Comitem Huntingdoniæ tradiderim, negat ille. Consulat quæso Ingulphum qui eo seculo vixit pag. 510.*b*. linea 46. & vnà mecum affirmabit cùm hæc Ingulphi verba legerit. *Authoritas historicorum.*

Anno 1056. *strenuus Comes Northumbrorum Siwardus obÿt, & sepultus est in claustro Monasterÿ Sanctæ Mariæ extra muros eiusdem vrbis Eboracæ, quod ipse construxerat: Comitatus autem eius Eboracæ Tostio fratri Comitis Haraldi datus est; Northamptoniæ verò, ac Huntingdon. Comitatus cum cæteris terris suis inclito Comiti Waltheofo filio & hæredi suo sunt donati.*

Prodidi Matildem Waltheofi Comitis Huntingdoniæ filiam Simoni de S. *Lizio* primùm datam, illúmque fuisse Huntingdoniæ Comitem, deinde Dauidi Scotorum Regi, denegat ille. Rem dijudicat Gemeticensis lib. vlt. c. 16. cuius verba habes pagina huius libri 449. & hìc repetam. *Primogenitam Waltheofi accepit Simon Siluanectensis siue de S. Lizio cum Comitatu Huntingdoniæ, genuitq; filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid Rex frater S. Matildis Reginæ Angliæ duxit vxorem eius, &c.* Quòd Simon de S. *Lizio* secundus fuerit etiam Huntingdoniæ Comes notaui ego: iste contrà. Probabit manuscripta vita Waltheofi vbi disertè scribitur illum post mortem Henrici Primi Comitatum contra Scotum recuperasse. Simonem de S. *Lizio* tertium fuisse itidem Huntingdoniæ Comitem tradidi: refragatur iste; Continuator tamen Simonis Dunelmensis suffragatur qui scribit Anno 1174.

Richardus de Lucy tradidit castellum Huntedon quod firmauit, Comiti Simoni per mandatum, quia ille calumniatus fuerat in Curia Regis Comitatum de Huntedon suum esse debere iure hæreditario, & rex concessit.

Et posteà anno 1185. scribit idem. *Obÿt Comes Simon de Huntedon.* Post hunc scripsi Guilielmum Regem Scotorum fuisse Huntingdoniæ Comitem; contrà pugnat sua fide; & suis verbis. Me tamen propugnat suis armis (qui tunc vixit) *Radulphus de Diceto*, cuius hæc sunt verba. *Anno 1185. cùm Simon Comes filius Simonis Comitis sine liberis decessisset, Rex reddidit Comitatū Huntingdoniæ cum pertinentÿs Willielmo Regi Scotorum*, cui succiuit ijsdem verbis Ypodigma Neustriæ pag. 44. Richardum filium Gisleberti fuisse Comitem non audiet, impugnet ergo authoritatem Libri Monasterij de *Dunmow* in Bibliotheca clarissimi viri D.G. Beali & Catalogum Comitum Th. Talbotti, vterq; asserit. Scripsi Humfredum de *Bohun* duxisse hæredem Magnauillorum, idemque scripserunt (etsi minùs verè) libri duo manuscripti Monasterij Waldenensis; cùm tamen accepissem è regijs Archiuis Henricum non Humfredum illam duxisse, non me puduit posteà mihi ipsi contradicere & emendare. Contra me contendit Guilielmum Conquestorem, non Guilielmum Rufum instituisse Guil. de *Warenna* primum Sussexiæ Comitem, labefactet ergo Chartam ipsius qua Monasterium de *Lewes* fundauit: sed ipsa verba habe.

Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi Regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filÿ sui, post cuius aduentum in Anglicam terram, hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit, &c. Robertum Comitem Glocestriæ filium naturalem Regis Henrici primi duxisse Sybillam filiam *Filÿ Hamonis*, prodidi. Pernegat iste & grauiter, nec Robertum *Filium Hamonis* talem pro-

 creasse,

creasse,nec Robertum illum talem vxorem duxisse. Verecundiæ tamen & veritatis fines illum transilijsse ostendit his verbis Guil. Gemiticensis qui eo seculo scripsit. Lib.7.cap.21. vbi agit de illegitimis liberis Regis Henrici Primi. *Illorum primogenito Roberto quandam nobilissimam puellam nomine Sybillam filiam Roberti Filij Hamonis &c. matrimonio copulauit.* Scio tamen alios recentiores hanc Mabiliam non Sybillam nominasse, ego tamen antiquiori libentiùs credidi. Non æquis auribus audit me numerasse Hugonem *Spencer* Iuniorem inter Glocestriæ Comites. Audiat tamen benignè, qui me docuit, Clariss. Equitem auratum Thomam *De-la-More* qui vitam Regis Edwardi Secundi, cui famulabatur, scripsit. Sic ille. *Posteà Comes Glocestriæ Hugo Spencer filius in vinculis oblatus, oculis terribilibus indignatè non expectata ratiocinatione cuiuscunq; iudicis, fuit ab eadem ciuitate tractus, suspensus, &c.* Et huic adstipulatus est in sua de Nobilitate libro Cl. Rob. Cook *Clarenceux.* Simonem de *S. Licio* scripsi successisse Gilberto de *Gaunt* in honore Lincolniæ, omninò negat, haud tamen opinor negasset modò legisset hæc verba Roberti Montensis.

Anno 1157. Gilbertus de Gaunt obyt, & Simon iuuenis filius Comitis Simonis cùm careret terra, dono Henrici 2. Regis accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Et cur perinde Guilielmus de *Fortibus* Comes Albemarlæ non accepit honorem Com. Deuoniæ, quod Talbottus tamen suus asserit, cùm duxisset filiam & hæredem Comitis Deuoniæ? Vti etiam eadem ratione Guil. de *Magnauilla*, vt author est Radulphus de *Diceto*, fuerit Comes Albemarlæ, & ipse posteà fatetur Henricum de *Bohun* iure vxorio fuisse Comitem Essexiæ. Sed de iure illo vxorio isto seculo, & nostro, alius erit commodior differendi locus. Quòd Henricum de *Lacy* Sarisburiæ Comitem nominauerim meam fidem accusat, his tamen verbis Thomas Walsingham pag.74. nominauit. *Post decessum Henrici de Lacy Comitis Lincolniensis, qui etiam & Sarisburiæ Comes fuit.* Rixetur etiam cum eodem Thoma Walsinghã, si Tho. *Beaufort* (qui alius à Thoma Beaufort Exoniæ Duce) titulum Surriæ non gestauerit, simulque si Rogerus *Bigod* in vxorem non duxerit Matildem primogenitam Guil. Marescalli, eum Matheo Parisiensi pag. 937. digladietur. Chronographum Monasterij Waldenensis ridet, quòd scribit. *Galf. de Magnauilla Waldenam vt totius honoris sui & Comitatus caput, sedem sibi suisq; constituit.* Ridentq; alij & istum, quòd illud *vt* in trãsferendo omiserit, & inde sensum corruperit. Optat vt ille antiquus scriptor magis Heraldicè loqui doceretur, vtinam pro doctrina in eadem re idem doceret Regia Archiua meliùs loqui. In illis enim scribitur quòd multò minùs capere potest, in Inquisitione Anni trigessimi septimi Edwardi tertij. *Humfredus de Bohun nuper Comes Hereford & Essex, ten. Manerium de Plasshy cum castro Waltham magnam, Wrytele aliàs Estryn. Hatfeld Regis, &c. de Rege in capite vt parcellas Baroniæ Comitatus Essex.* Et eadem ferè, Inquisitione altera Anni 47. eiusdem Regis. In hos optimæ fidei historicos non in me hactenùs, vt vides benigne lector, linguam exacuit, ego sub horum patrocinio & Veritate quę optima patrona securus delitesco, dum doctorum horum veterum authoritas (qui sub illa tempora de quibus scripserunt floruerunt) me quasi manu duxit. Quorum scriptis quia docti, quia veteres, quàm cuiusquam indocti & recentis notulis malim acquiescere. Beatæ eorum animæ qui tamen se homines meminerint, hanc hominis istius inconsideratam audaciam & demirarentur & dedignarentur, qui eorum scripta nunquam legerit, nec si legisset intelligere potuerit. Hinc tamen æquo lectori constare potest, me ex ipsis fontibus quæ scripsi delibasse, & istum ex sę vel fæculentis stagnis quæ pro purissimis obtrusit, deduxisse. Cùm verò ipse Heraldus

Heraldus hæc nesciuerit, ferè inducar vt credam omninò esse illiteratum; sin autem sciuit, & tamen planè repugnantia tradiderit, quodammodo, quod nolim, persuadeor illum literas bonas, & literatos esse exosum. Nemo enim qui literas, & literatos amat, literatorum fidem sic vulnerasset.

In triplici authoritate eorum quibus innixus fui, tertio loco fuerunt recentiores scriptores qui in Genealogica facultate præstiterunt, hi fidem suam liberent & respondeant in his quæ ex eorum fide & libris scripsi. Videamus iam quæ sunt. Quòd Reginaldum Cornubiæ Comitem, Hubertum de *Burgo* Cantij Comitem sine prole obijsse dixerim, quòd Petrum de *Gaueston* inter Glocestriæ Comites numerauerim; Hugonem *Bigod* Norfolciæ Comitem ab Henrico primo creatum, Hugonem *Grantmaismill* Seneschallum Angliæ tantùm filiam hæredem reliquisse scripserim, in me plurimis intonat. Dixi, numeraui, scripsi fateor, at dixit, numerauit, scripsit quem ego sequutus sum quia veracem credidi, Robertus Cooke *Clarenceux* Rex Armorum, vir ne quid veritati denegem, (nec ego cuiquã maledicere didici) illa Armorum facultate vt industria in rimãda veritate singulari, ita iudicio sanè pro doctrina fœlici. Qui tamen vti nos & alij cum lacte nutricis errorem se suxisse, noui pro hominis prudentia, si viueret non inficiaretur. Dixit, vocauit, scripsit ille, inquio, in libro de *Nobilitate Anglica* qui ipsius manu descriptus proferatur, & cuius plurima exemplaria per Angliam manuscripta ostendantur. Et cui ego potiùs quam Regi Armorum, vt cuique in sua arte credendum, his in rebus crederem? At ille errauit, & ego cum illo; nec enim si ego horum insimulandus, ille multò minùs absoluendus, qui pro loci dignitate, doctrinæque Heraldicæ opinione me in hos errores sua authoritate pertraxit. In vtrũq; igitur simul cudatur faba. Si verò cùm dies certiora me docuisset nonnullis ex his quæ ab illo didici, & priùs scripsi, posteà in eodem libro contradixi, nec eius errorem notaui, anne quisquam est qui quòd tam modestè me gesserim, & eius famæ pepercerim vitio vertat? Rursus in Genealogia Laciorum cùm hinc inde viderim in libro *Laciorum Nobilitas* inscripto, & alijs pro Alberto de *Lascy* Polono stemmatibus, variantes sententias, incidissemque in alterum operâ maximi & nunquam satis laudati illius Heraldi Roberti Gloueri Somersetti exaratum, quinque vel sex lineis compendio descripsi, vti etiam Bigodorum stirpem summatim ex eius autographo. Hanc tamen nunc è libro Monasterij de *Thetford*, illam è libello Monasterij de *Stanlow* emendatiùs dedi. Illum etiam sequutus sum in Cobhamorum prosapia cùm *Bradstonos* Barones de *Winterbourne* nominauerim, quamuis vnus tantùm è familia ad Parlamenta fuerit vocatus. Verùm, qui in re Antiquaria versati minimè ignorant Barones fuisse primis Normannorum temporibus omnes melioris conditionis nobiles, vnde in Chartis Comitum antiquioribus, nihil frequentius, quàm *Omnibus Baronibus, militibus, hominibusque meis*. Ciuesque Londinenses, Warwici, Quinque Portuum hoc nomine insigniti fuerunt. Posteà ex censu Baronis fuerunt habiti, vt est in *libro tenendi Parlamenti*, vz. quicunque XIII. *feoda Militum*, & tertiam partem tenuerunt, ante tempora Edwardi primi. Distinguenda igitur sunt tempora nec prisca Baronum dignitas & titulus ad nostri seculi normam examinanda. Quicunque olim duobus illis primis à Conquestu seculis Baroniam integram tenuerunt, I. qui vt dixi XIII. *feoda milit.* 8. tertiam partem tenuerunt, Baronum titulo claruerunt. Sed Rex Edwardus Primus ex tanta & tam confusa multitudine eos solummodò hoc Baronum titulo gaudere voluit quos ille *Summonitione* vt vocant ad Parlamenta vocauit. Vide paginam huius lib. 136. & seq. In his præ ve-

Fide recentiorum.

 tustate

tustate tam abstrusis, si tanto artifici cuius memoriam colo, fidem adhibuerim, iusta vt spero apud bonos carcam reprehensione. Quòd vel crediderim Anthonum *Fitz-herbert* Iusticiariū è familia Fitz-Herbertorum in Comitatu Derbiæ oriundum, conuitijs exagitat, quasi in fidem meam regnaret, quasi mihi non liceat quæ libet fide historica credere. Negat, idque verbosè. A Petro filio Herberti de *Dene*, suo verbo deducit, *αὐτὸς ἔφη*, Ipse dixit, probationem autem præstat nullam. Inspiciat Visitationum librum, videbit illum esse ex stirpe Fitzherbertorum de *Norbery* in Comitatu Derbiensi. Audiat etiam qui omnia instrumenta & sigilla affixa illius familiæ veritatis eruēdæ causa sedulò rimatus, affirmat illos nunquam superioribus seculis gestasse Arma eius *Fitz-Herberti de Dene*, sed alia quæ ab armis Comitum de *Ferrarijs* deduxerunt, de quibus Henrici secundi temporibus terras clientelari iure tenuerunt, (vt in libro Rubeo videre est) & hoc nomine *Fitzherbert* antea & iam inde floruisse. Nec iste obliuiscatur qui adeò desudauit in stemmate Herbertorum, qui à Petro filio Herberti descenderunt, illos nunquam *Fitz-herbert* sibi in cognomen assumpsisse, sed more illo antiquo & Wallico nomen ex prænomine patris semper variasse. Filius enim eius Petri dictus erat Reginaldus *Fitz-Petre*, filius Reginaldi Petros *Fitz-Reinold*, filius Petri Herbertus *Fitz-Petre* &c. donec peruentum esset ad *William Ap Thomas*, cuius filius Comes Penbrochiæ è prænomine *Herbert*, sibi cognomen, assumpsit, suisque reliquit, & similiterque alij ex illa familia quos non necesse sigillatim percensere. Sed quid his immoror? vno verbo rem conficiam, & temporis ratio erit hic Lydius lapis ad veritatem explorandam. A Petro *filio Herberti de Dene* hanc familiam deducit; at Petrus ille floruit sub rege Ioanne & illi erat à consilijs (vt author est Rogerus de Wendouer 1211.) Guil. autem *Fitz-Herbert* habuit *Norbery*, anno 1125. octoginta plùs minùs annis anteà, vt ex libro Monasterij de *Tutesbury* apertè constat vbi hæc leguntur.

Anno ab Incarnatione 1125. Willielmus Prior & Conuentus Ecclesiæ S. Mariæ Tutesburiæ dedit Guilielmo Fitz-herbert Norberiam sibi & suis heredibus, &c. Propter hoc dedit Willielmus vnum modium frumenti, &c.

Res Heraldica. In re Heraldica calumnia adspergit quòd cùm notaui Arundelios illos nobiles in Cornwallia nomen ab hirundinibus accepisse, & hinc in clypeo gentilitio v. (numero per Typographū corrupto) pro vi. hirundines argēteas gestasse, quia non Heraldicè dixerim *In campo nigro*. Leuicula sane hæc aspersio, & quasi non sat mihi ad propositum eo loco nominâsse hirundines, suppresso & numero & colore. Si vnquam legisset quod Clariss. Antonius Muretus ex historia Nauarrena dixerit in oratione habita Romæ, Reges Nauarræ gestasse in insignibus catenulas & smaragdum gemmam in medio eò quòd Sanctius Rex Nauarræ occidisset Regem Maurorum, & smaragdum eius sibi solum reseruasset, cùm fortiter perrupisset catenas quibus ille vias interclusisset: subaccusasset proculdubiò bonus vir iste doctissimum Muretum quòd non dixisset Heraldicè Reges Nauarræ gestasse catenas implicatas ex auro cum smaragdo intermedio in Campo rubro, vel vt hodie depinguntur. *Guevlles au rais de Escarboucle acollé, & pometté d'Or.* Grauiter etiam accusat quòd dixerim, non scripserim Iohannem de *Eltham* Cornwalliæ Comitem fratrem regis Edwardi tertij sepultum esse Westmonasterij, & pro Armis gestasse quæ cernuntur in eius tumulo *Scutum Angliæ cum limbo Franciæ*. Asserit iste tumulum esse Henrici *Holland* Ducis Exoniæ contra historias omnes & libros eius ecclesiæ, qui Ioannem de *Eltham* sepultum ibi confirmant in Capella S. Edmundi. Qui fieri

potest

potest vt Heraldus ignoret Arma filij Regis Angliæ, cùm in Catalogo nobilium qui interfuerunt Torneamento Dunstapliæ anno septimo Edw.tertij in quo Gallicè nomina & Arma proponuntur, primus nominatur his verbis, *Le Conte de Cornwall port les Armes D'Angleterre oue le bordure de France:* & in laudatissimo illo veteri Armorum libro qui à repertore, *Liber Th.Jennins* appellatur, hæc verba leguntur. *Le Conte de Cornwall, les Armes d'Angleter à vne bordur de Armes du France.* Et quis fuit eo tempore Comes Cornwalliæ nisi I. de *Eltham.* In tumulo etiam Philippæ Reginæ vxoris regis Edwardi tertij in sinistro latere cernuntur eadem ipsa Arma, primo loco, secundo Ioannæ Principis Walliæ cui Hollandi omnem suam debent dignitatem, tertio Leonelli Ducis Clarentiæ, &c. Nunc velim me doceat quis Hollandorum eo tempore quo illa sepulta, ea fuit dignitate vt filijs Regum & sui ipsius matri præponeretur: tumulum adeat, inspiciat, & sententiam spero mutabit suam. Nec me tamen latet Hollandos iuniores qui fuerunt Huntingdoniæ Comites & Exoniæ Duces eadem ipsa Arma posteà ex Principis concessione gestasse. At inquit, qui ibi sepelitur Ducalem habet coronam. Dux erat ergo ille Exoniæ qui ibi sepultus. Meminerit tamen bonus iste vir nullum fuisse Ducem in Anglia cùm I. de *Eltham* moreretur, & differentiam illam coronarum posteà fuisse enatam, meminerit etiam quo tempore Henricus ille *Holland* Dux Exoniæ profugus & egenus (vt annotat qui vidit Ph. Cominæus) fuerit inuentus demersus regnante Edwardo quarto, quòd mos ille sepeliendi tibijs in crucem decussatis vt Princeps ille Comes Cornwalliæ sepelitur, in desuetudinem iam olim abierat. Antiquissimam familiam de *Riparijs, Reduerijs,* siue *Riuers* in auitis insignibus Griphem aureum in rubro scuto gestasse obiter notaui. Hinc emisso lictore, diem dicit, sed dicat ipse bona fide, si in illorum sigillis Griphem insculptum non viderit? dicat etiam si non ipse viderit in sigillis Richardi *Wydeuile*, siue *Wooduile* cùm esset Dominus de *Riparijs*, siue *Riuers*, & in Armis Richardi filij eius Comitis de *Riparijs*, siue *Riuers* Scutum *Pretentionis* (quod vocant) in medio cum Griphe aureo in rubro, vel eundem Gryphem cum reliquis eius armis simul coniunctum? Qua de causa permitterent Heraldi illa ætate quæ in Armis admodum curiosa, vt illi qui titulum de *Riparijs*, siue *Riuers* in honoris accessionem à Rege acceperant, Scutum illud interponerent nisi ad nomen de *Riparijs* siue *Riuers* spectasse cognouissent. Wintoniæ Comitem Sacrum de *Quinci* pro insignibus baltheo militari vsum fuisse cum lemnisco siue *Lambeaux* quintuplici dixi. Ille contrà dicit vsum fuisse lemniscum tredecem dependentibus, credo quod viderit & ego producere possum tertium cum septem dependentibus. In hac tanta varietate quid aliud esset de his disputare quam cornicum oculos configere, & nos temere fatigare. Quodcunque sequeris non magno discrimine ponam, vidimus Arma Thomæ de *Brothertonf* filij Regis Angliæ quæ in vetustis fenestris quintuplicem habent lemniscum, hodiè vbique triplici à posteris eius gestari. Persequitur etiam quòd scripserim Lodouicum Brugensem Wintoniæ titulum cum Quinciorum insignibus gestasse, negat vel Quinciorum esse insignia, vel ad ea vlla similitudine accedere. Rhombulos tamen vtrunque gestasse agnoscit & aureos, sed alterum septem, alterum decem. Nonne septem Rhombuli habet similitudinem cum decem Rhombulis? Si Rex Edwardus Quartus in Donatione illa Armorum concessit vt ferret *Cantonem de proprijs suis armis Angliæ,* & tamen gestauit nisi vnum Leopardum, cùm Angliæ Arma constant ex tribus, crimen non spero erit læsæ maiestatis, si dixerim decem illos Rhombulos Lodouici Brugensis, fuisse insignia Quinciorum qui septem Rhombulos

bulos

bulos in Armis habuerunt & huc regem respexisse cùm Arma illa donauerit. Sed hæc in medio relinquo. Scriptis prodidi Bigodos videri castrum Norwici restaurasse, eò quòd eorũ fuerit, & etiam quòd ibi viderim Leones saliẽtes saxo quodam insculptos, cuiusmodi Leo in H.Bigodi sigillo cernitur. Fidei meæ hìc derogat, quasi non viderim: at ego ad eius fidem confugio si ipse non viderit eiusmodi Leonem in Bigodi sigillo. Verùm saxum illud inuenire ipse ibi post vicessimum tertium annum non poterat, malè sit saxo illi reiecto quod istius aduentum non expectauerit. Verùm enimuerò de Bigodorum Armis qui Angliæ Marescalli fuerunt, consultius fortasse fuisset non meminisse, cùm sententiam contra ipsum tulerit honoratissimus Comes Marescallus Angliæ, & in rem iudicatam iam transierit, cuius prudentiam spero cùm non requirat, nec iudicium aspernabitur. Hinc tamen hominis in me exarsit, vt accepi, inflammata iracundia quòd aliter ac ille ista de re rogatus sententiam dixerim.

Hinc videas quàm iniquus fuerit adnotator in antiquos illos & venerandos scriptores, in Reges antiquos, & in ipsam DIVAM VERITATEM, qui Archiuorum Regiorum authoritatem, historicorum veterum fidem, & fæcialium doctissimorum testimonia tam audacter ausus est exterminare, vt neutiquam mirandum, si me tantulum conuellat qui horum fide subnixus hæc conscripsi. In me debacchatur quòd ter aut quater *filius* pro *fratre*, itidem *filia* pro *sorore*, *frater* pro *filio* mihi exciderint. Nec ego inficias ibo, non adeò memoria fælici ego vt memoriæ sinu singula complectar: nec pudet errorem agnoscere, honestior enim mihi pænitentia quàm peruicacia videtur. In primæ tamen classis historicis, Liuio, Halicarnasseo, Tacito, Suetonio, & etiam in Archiuis nostri regni id genus mendarum deprehenduntur? Nemo tamen illos eo nomine grauiùs reprehendit. Et ego in his omnibus præter vnum & alterũ errores vidi & emẽdaui. Hinc excandescit & sæpiùs clamitat me mihi ipsi contradicere, quod planè nihil aliud est, quàm cognitionem veritatis mihi inuidere. Dum liber esset sub prælo & posteriores cogitationes, quæ sapientiores solent esse, meliùs informassent, ita vt veritas priùs demersa mihi clarior emerserit, ecquis veritatis cultor inuideret si in veritatis viam quàm primùm potui redierim? In politicis sententiam nonnunquam mutare prudentis habetur, apud Iurisperitos sententia posterior quæ meliori ratione nititur, præponderat, & cur non itidem posterior in antiquitatis studio tam cæco & inuoluto non habeatur potior cùm maiori authoritate firmetur? Me in his accusare perinde est ac si hominem accuset, qui ne ad eundem lapidem iterum impingat, gressum reuocat, & cautiùs progreditur.

Verba, & propria virorum nomina. A rebus iam historicis, & Heraldicis ad verbula, voculas, & nomina quibus me captasse putat, descendam, sed vt Iurisconsulti solent dicere, Languet, imò labat tunc actio cùm aduersarius verbulum quo pugnet, aut syllabam qua premat, aucupatur. Iidemque monent *Benigna interpretatione sententiam potius, quàm verbi proprietatem, & potestatem spectandam.* Quia *Patrimonium* illud dixi quod non erat à patre relictum, subsannat. Non legit vir iste cuiusuis generis bona siue à patre relicta & aduentitia, siue diligentia adquisita patrimonij nomine intelligi. Legat velim L.1.D.de vsu fructu L.cog.L.Titus.D.ad Trebell.& Bræcheum ad *Titulum de verb.signif.pag.*144.*Quicquid in nostris bonis hoc patrimonium appellamus.* Cùmq; hæc legerit pauló forsitan acquieuerit. De *Nepote* etiam litigat quòd dixi Robertum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, nepotem fuisse Henrici de *Ferrarijs* cùm ab illo fuerit septimus. Discat iste nepotes ita dictos quasi post natos, & inde omnes posteros in infinitum apud bonos auctores nepotes vocari,

cari,

cari, vt notat Iurisconsultissimus ille Bræchæus, & Grammatici omnes. Discat etiam è Iurisconsultis non adeò strictè appellationes accipiendas quibus cognationum gradus distinguuntur quin sæpiùs latiùs se porrigant. Discat etiam idem à Theologis, vel malè metuo negabit Seruatorem nostrum esse *filium David*. Discat postremò patrimonij & familiæ euersores propriè dici Nepotes. Et huc fortè me adlusisse existimet, qui mecum legerit hunc Robertum honoratissimam familiam de *Ferrarijs* subuertisse, & patrimonium dilapidasse. Ipse etiam fatetur aduersarius me vbi ex professo de illo Roberto egerim, eum septimum ab Henrico de *Ferrarijs* verè statuisse. In nominibus proprijs quòd sæpiùs aliud pro alio, scilicet *Richardum* pro *Roberto*, *Hugonem* pro *Georgio*, vel *Nicholao*, *Walterum* pro *Marmaduco*, *Catharinam* pro *Elizabetha* supposuerim, exultat. Certè si Heraldica tunc professus fuissem & Genealogicus haberi voluissem, turpius esset, at ego Heraldica me lentè i. negligentiùs tractaturum iam anteà dixi. In meam professam inturiam, non in alios licet verò possim, hæc refero. Optimi cuiusque ætatis historici in eundem scopulum impegerunt. Qui alibi *Flaccus*, alibi *Potitus* in Annalibus, vt refert Liuius, vocatur, qui in columnis triumphalibus *Numerius Fabius*, est Cassiodoro *Marcus Fabius*, quæ Suetonio *Liuilla*, Tacito est *Iulia* in stemmate Augusti. Imperator qui purpuram hîc in Britannia induit historicis *Clemens Maximus*, at in nummis eius *Magnus Maximus* inscribitur. Vxor vsufructuarij illius Regis Angliæ Stephani quæ in nostris Annalibus *Matildis*, in Franciæ historijs, teste Tilio, *Coalda* & *Grabaldis* dicitur, *Isabella* illa Philippi Pulchri regis Galliæ filia quæ titulum Franciæ suis nuptijs in regiam Angliæ familiam intulit, Ioãni Serrano historico optimo *Margareta* perperàm nominatur. Id genus sexcenta alia proferre possim ex humana historia, diuinam hac in re attingere mihi religio. Hos tamen nemo scriptorum hac de causa perstringit, varietatem modestè plures notant. Eadem etiam varietas in Inquisitionibus quas Iurati duodecim de terris & hæredibus post mortem nobilium secundum legem nostram in Archiua Regia inferunt, nonnunquam reperitur. Sed animaduertat iste quòd Iuris Cæsarei periti pro oraculo habent. *Error nominis nihil facit cùm de corpore constat.* Et in re Testamentaria quæ longè grauissima, multò minùs in historica. *Error in nomine non officit testamento nisi reddat dispositionem incertam.* L. si in nomine C. de testam. Gordianus. *Si in nomine, prænomine, vel cognomine testator errauerit, nec tamen de quo senserit incertum sit, error huiusmodi nihil officit veritati.* Si prudentissimus Imperator ex consilio prudentum rescripsit errorem in prænomine re testamentaria, cùm de persona constat nihil veritati officere, imprudens videatur qui in historica relatione hoc in simili ratione aliquid præiudicati afferre posse iudicauerit. Sed vidimus & videbimus quòd iste venator nominum nonnunquam etiam dormiuit.

Iam vt ipse videat & iudicet quod olim dictum, *Homine imperito nihil quicquam esse iniquius, Qui nisi quod ipse facit nil rectum putat*; adnotabo quàm fuerit iniquus, cùm verba mea vt sensum in pluribus iniquissimè est interpretatus. *Translatio iniqua.* Ecquis sanè nisi malignus transferendo, vbi ego scripserim, *vndecim domini de Botereux*, transferret; *Eleuen Barons of Botereux*. Ineptire crederetur qui *Dominus de Walcot*, *Dominus de Hethfeild*, *Dominus de Sandon*, in nostram linguam transferret, *Baron of Walcot*, *Baron of Hethfeild*, *Baron of Sandon*. Itidem vbi scripsi *Cornwallios Baronum Burfordiæ nomine floruisse*, conuertit Angliçè *Were Barons of Burford*, & quis nescit aliud esse Baronũ nomine vocari, aliud Barones esse? Quis etiam nescit Baronum nomine illam familiam apud vulgus floruisse, vt & alij qui tamen

non

non sunt Barones Parlamentarij, & hæc distinctio illi ediscenda. Vbi ego in Comitibus Glocestriæ interposui (*vt aliqui scribunt*) Vbi de Barone *Latimer* interieci (*vt fertur*) ille in transferendo vtrunque omisit, & vrget quasi affirmarim, cùm hæc verba satis superque innuant me ex aliorum fide vel recepta opinione tantùm retulisse. Cùm ego scripsissem hæredes familiæ Zoucheæ hæreditatem nuptijs suis in familiam Hollandorum qui diù Barones fuerunt (quorum hæreditas ad Louellos tránsijt) & *de Santo Mauro* transtulisse, vbi alteram parenthesis notulam post verba illa *de Santo Mauro* typographorum negligentia subiunxisset, quam ego ante præposui, sensum corrumpit. Si autem post verbum *transijt* alteram parenthesis vt præscripsi addidisset, & sensus & veritas optimè constitisset. Vbi ego scripserim *inclitam esse Baronum familiam de Windsor cognominatam, qui originem suam ad Guilielmum filium Otheri Castellanum de Windsor tempore Guiliel. primi referunt, à quo etiam sc.* Othero *FitZ-Giraldus in Hibernia, Kildariæ, & Desmondiæ Comites deducit studiosissimus peritissimusq; in fæcialium collegio, qui Somersetti titulum gessit R. Glouerus:* Exclamat quòd originem Giraldorum in Hibernia ad W. non ad Otherum retulerim, quàm Grammaticè viderit lector. Scripsi *titulo Wintoniæ nobilitatus erat Hugo Spencer, cuius itidem filius læsæ maiestatis reus honorem cum vita amisit*, dum iste verborum meorum contortor & interpolator interserendo *hunc honorem*, interpretatur; clamat me dicere filium eius fuisse Wintoniæ Comitem; cùm tantùm innuere velim vtrunque læsæ maiestatis reum perijsse. Quando ego loquutus sim de Comite de *Augo* siue *Aucensi*, ille interpretatur, *Earle of Aniou*, & *Angy*; at certè ego de illis qui Latinè Comites Andegauiæ & Comites Andium i. *Aniou*, dicuntur, ne quidem eò loci cogitaui. Vt mirum sit Heraldum tantum non intelligere qui fuerint Comites de *Augo* siue *Aucenses* quū toties in historijs, & Archiuis huius regni nominentur. Nec hîc memorabo quòd inter Huntingdoniæ Comites totam lineam in conuertendo omninò omiserit, nec quòd eo loci vbi memoraui Rogerum *Bigod*, suis honoribus exutum fuisse à Rege Edwardo I. 1301. & Typographorum incuria altero I addito, impressissent *Edwar.* II. triumphum agit, dum in captiunculis hæret, cùm interim bonus Chronographus oblitus fuerit annum salutis 1301. in tricessimum regni Edwardi primi incidisse. Nonne hæc redolent iniquitatem? si non imperitiam, sane malitiam, vel suo ipsius iudicio sapiant.

Calumnia. Cùm hæc in suos collegas fœciales, in Historicos veteres, in regiam imò sanctam Archiuorū authoritatē & mea scripta euomuerit, & singulos vt maledicus in his quæ retuli (dixerūt enim illi, ego solummodò retuli) vt etiam esset falsiloquus mendacijs me prosequi incipit. Mirum certè esset si qui linguam semper maledictis effrenem gesserit, à mendacijs ipsam refrenatam iam haberet. Inaudiuit I. Lelandum Antiquarium doctissimum in Britannia illustranda operam nauasse, & quanta molitetur, Regi Henrico Octauo epistola significasse, Baleumq; hanc epistolam in lucem ædidisse. Hinc illico fingit, dictante inuidia, me eius scrinia compilasse. Protestari hîc nolo, nec cælum, nec terram, nec Deum nec hominū fidem inuocabo, subrideo sanè, & vt inquit ille: *Non metuo culicis stimulos, fucique susurros*; vt araneæ ex se telas, ita quidem ex se ipsis cōminiscuntur mendacia. Suscepit eiusmodi opus Lelandus, probet quispiam quod perfecit, prodeat qui vidit, magna pollicitus est, quinquaginta scilicet libros de Antiquitate Britannica, meminit Baleus ipsi intimus, nunquam tamen vidit. Vir ille bonus à quo Balæus hæc accepit, significauit illum cùm se nimiùm admiraretur, à potestate mentis suæ decessisse & phrenesi, quod sanè deflendum, paulò

postquam

postquam hæc magna pollicitus est, expirasse. De peregrinatione sua scripsit vt notat Balæus, libros, eosq; sic incipere. *From Cambridge to Eltsley.* Ego eosdē vidi, non diffiteor. Sūt enim itinerarię notę quibus obseruat quot milliaribus oppida inter se distant, an via ducat per campestria vel siluestria, planitiem vel montes, sint ne pontes sublicij, vel è saxo, quot arcubus subsistunt & eiusmodi: ex libris etiam & historicis nonnullis quos vidit in Itinere, nonnulla descripsit. Ex his vel impressis eius operibus si quid ego accepi, nomen eius cum ea qua decet mentione semper adieci: natura enim mea me instituit, educatio informauit vt semper gratus agnoscerem per quos profecerim. Quis mihi hoc in opere aliquid lucis prætulerit cuius nomen subticeo, & cui non libens lubensque acceptum fero? Semperque mihi animo obuersatur quod scripsit Plinius, *Obnoxij est animi & infelicis ingenij deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere.* Sin ego dixero *Windesoram* viginti milliaribus Londino abesse, *Oxoniam* esse Academiam, *Couentriam* esse mediterraneam, *Plymmuth* esse portum, *Vectam esse insulam*, & eiusmodi quæ communi omnium notioni subiacent, dicit me à Lelando accepisse. Proferantur libri illi Lelandi, proeudantur, cum meis conferantur, si quid ego habeo ex illis quod non agnoui, quod non sit vel sensibus obuiam, vel ab alijs antiquioribus scriptum. Fontes ego non riuulos consectatus sum, nec est cur ego aliūde mutuer. Dico audacter quia verè. Si ille quinque annos his studijs, ego triginta consecraui, nec pauciores quàm ipse Angliæ regiones perlustraui, nec minori cura Authores patrios, Græcos, Latinos, antiquos, recentes, qui ad Britanniā illustrandam facerent, sedulò euolui; è Regijs archiuis quæ ad rem spectarunt, plurima, vt dixi, describenda curaui. Libros quoscunque ille vidit, vidi, imò plures qui è Bibliothecarum latebris quinquaginta annis proximè elapsis ex quo ille obierit, eruti; instructissimę Anglię Bibliothecæ mihi fuerunt apertæ, quædam etiam è Bibliothecis Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Franciscus Pithœus, Iustus Lipsius, Abrahamus Ortelius, H. Surrita, I. Obsopæus & alij clarissimi & eruditissimi viri, absit verbo inuidia, subministrarunt. Et eruditi viri ex singulis Angliæ prouincijs me in quibusdam informarunt, peritissimum quemque sedulò consului, subsidio mihi Britannorum antiquissimorum & Anglo-Saxonum linguam quantum res exegit, comparaui. Adeò quæ ad Antiquitatis veritatem plurimum habeant momenti neutiquam neglexerim, & ne incognita pro cognitis haberem, iisque temerè assentirem, ad res considerandas & tempus & diligentiam adhibui. Cur ego igitur cui purissimi fontes ipsi sunt aperti, riuulos & lacunas sectarer? cùm sylua vetustissimorum authorum & Archiua qui certissimi rerum gestarum interpretes mihi materiam suppeditarent, adeò me imperitum quis existimet vt stipulis recentiorum exædificarem, & lucem temporis anteacti in cæcis tenebris nostri seculi conquirerem? Vbi quoties certè conquisiui, toties fateor in deuia seductus, & errorum nebulis obcæcatus à recto veri tramite deflexi. Vides vt animus honestus & mens conscia veri eo subsilit, quo falsò premitur. Aduersus enim veritatem hoc possunt calumniæ & mendacia, quod aduersum Solem potest nubecula. In vniuerso hoc Antiquitatis studio vti etiam in alijs quicunque scribit, materia aliunde sibi sumenda (nec aliunde se sumpsisse quæ scribit diffitebitur iste) conquisitio autem, delectus, dispositio, iudicium tota à se procedant. Si quis omnia omnis æui monumenta, Archiua, Historias, Monasteriorum Registra, nummos antiquos, marmora antiqua quæ potest, & ad rem faciant, quàm diligentissimè conquirat, conquisita prudenter selegit, selecta ordine cum iudicio disponit, certè si non iure laudetur, non est cur vituperetur. Nisi Archite-

ctum cùm affabrè, & antiquo artificio ædificium extruxerit, quis vituperandum sentiat, quòd lapides, ligna, calcem, cæmenta quæ poterat optima hinc inde sedulò comportauerit. Certè qui ita sentit, quisquis ille fuerit, de cura, industria, labore, & iudicio studiosorum, & eruditorum omnium in qualibet facultate sentit iniquissimè. Abundè sanè pulchrum bonis videbitur, vel si quis sic conatus sit vetustis nouitatem, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, & obscuris lucem dare. Quæ singula in patria illustranda ego sanè conatus sum quàm potui studiosissimè, quid verò præstiterim dijudicent qui iudicare possunt. Sed de his satis supérque.

Errata A. notata. Iam tandem Censorem nostrum liceat paucis admonere (conuicia, calumnias, & mendacia reponere procul à me absit) primùm vt qui alienam prodere inscitiam conatus est, iam inde caueat, ne suam deinceps vlterius prodat; deinde vt etiam se hominem esse agnoscat, igitur labi, errare, cæcutire; postremò vt intelligat inuidiam magis sibi in se, quàm in me oculos præstrinxisse. Qui in alterum paratus est dicere, vt ipse omni vitio careat monet vetus verbum, miniméque ferendum dicit alter, qui in ea quam profitetur arte crassiùs errauerit. Quàm sit à vitio purus qui in me & alios tam asperè inuectus vel ipse viderit, vel dixerint alij; & interim ignoscat si ego candidè admonuero quàm supinè in primis sui libelli paginis hallucinatus sit, cùm in Arte Genealogica, nam hanc profitetur, tùm in historia quæ arctissimè inter se coniunctæ. Sic perspiciat qui tam accuratam pollicetur scientiam & diligentiam, quam fuerit in suis lippus, dum in alienis tam lynceus. Nec sanè dubito quin mihi candidè admonenti magnas gratias sit habiturus, cùm ego ipsi me asperiùs vbi errauerim admonenti minimè simulatè gratias ago. Iam pedem premam, & suo ordine (captiunculisque nonnunquam pro suo more) prosequar. Henricum de *Ferrarijs* qui cum Gulielmo Conquestore Angliam ingressus dicit habuisse terras in Comitatibus *Stafford, Leicester, Bedford, Glocester, Oxford, Buckinghã, & Barkshire.* Omittit verò vt in lib. *Domesday* videre est Comitatus Essex, Suffolciæ Nottinghamiæ, Derbiæ, Warwici, Northamptoniæ, Lincolniæ, Herefordiæ, & Wiltoniæ, in quibus ille etiam terras habuit. Si ego omisissem, exclamasset me honoratissimam familiam terris illis per summam iniuriam spoliasse. Filium eius primogenitum Engenulphũ de *Ferrarijs* qui successit etiam omisit, qui cùm sine liberis obijsset, vt etiam secundus filius W. Robertus filius tertius successit.

Hunc nescio qua authoritate bonus noster Antiphilus Comitem de *Ferrarijs* dixit. Sed alicuius fide digni scriptoris hoc persuadeat, vel ignoscat, si ego minimè credam. Dissuadent quò minùs credam illum Comitis titulo insignitum fuisse Registra Monasteriorum Burtoniæ, & Tuttesburiæ. In Burtonensi libro sine vlla Comitis additione extat mandatum Regis Henrici Primi his verbis. *H. Rex Angliæ, & R. Episcopo Cestrensi, & R. Comiti Cestriæ, & R. de Ferrarijs, & omnibus, &c.* In eodem etiam libro hæc verba de eo leguntur.

Robertus de Ferrarijs compunctus timore Dei, & iussu Regis Henrici compulsus, &c. constituit se tutorem & amicum Ecclesiæ de Burton, &c. huius concordiæ quæ facta est in Castello de Tutburye, & postea confirmata in Capitulo de Burton, Testes sunt Robertus Episcopus Cestriæ, & Willielmus Peuerellus quos Rex misit ad hanc concordiam componendam.

Nec Robertus eius filius hunc Comitem agnouit alioqui ita nominasset, vt constat ex hac eius donatione facta illi Monasterio.

Ego Robertus Comes de Ferrarijs, &c. Sciatis me concessisse Ecclesiæ meæ de Tuttesbury, &c. quicquid auus meus Henricus, Engenulphus patruus meus, Robertus pater meus

meus seu vxores, vel Barones, vel Milites, vel homines eorum donauerunt, &c.

Quòd dicit Robertum *de Ferrarijs* eius nominis primum regnante Henrico primo Monasterium *de Murivall* fundasse, reclamat optimus historicus Anonymus (vt taceam sedulos Chronographos *Stow* & *Holinshead*) qui postremis Regis Stephani annis constructum prodidit & Robertum fundatorem corio bubalino inuolutum ibi fuisse sepultum. Hos solida aliqua authoritate ipse confutet. Roberti illius primi primogenitum filium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* fuisse asserit, illoque Londini occiso fratrem natu minorem Robertum successisse. Hic alterum nobis Comitem Guilielmum illum occisum è suo ingenio Comitis honore inuestiuit. Contrà verò Continuator Simonis Dunelmensis è quo plurima Houedenus descripsit; Cùm Chartam antiquam produxisset in qua Henricus secundus 1176. fuit arbiter inter Regem Castellæ & Nauarræ, Comes de *Ferrers* inter testes citatur & post paucas lineas subiungit. *In eodem anno cùm concilium haberetur, frater Comitis de Ferrers nocte & latenter infra Londinum occisus est.* Si Comitis frater occisus est, ergo Comes ipse non fuit; si Comes fuisset, fratrem Comitis bonus & probatus ille author neutiquam vocasset. Comitem enim illum nec liber Tutburiensis, nec Burtoniensis agnouit, nec alius quisquam antiquorum. Sed Roberto primo de *Ferrarijs* successit Robertus, primus Comes de *Ferrarijs* qui se Comitem de *Nottingham* scripsit. Quem noster Dominum de *Okeham* vocat quod vix probet vereor, cùm eodem tempore Walkelinus de *Ferrarijs* fuerit Dominus de *Okeham*.

Falsissimum illud omninò quod scribat Robertum hunc Comitem Leicestriam pro Henrico secundo contra Regem iuniorem tenuisse. Illum etenim Comitem seditiosè contra Regem Henricum patrem à filio Rege iuniore stetisse vno ore, vna voce affirmant eius æui scriptores omnes, eaq; de caussa Regem iussisse Castrum eius de *Tuttesbury* demoliri: vt tota via hic se aberrasse non possit non fateri. Roberto huic Comiti filius natus est Guilielmus Comes de *Ferrarijs* qui maiores suos in Charta ex libro Tutburiensi hac serie enumerat.

Ego Guilielmus Comes de Ferrarijs Episcopo Cestrensi R. & omnibus fidelibus sanctæ matris Ecclesiæ, & omnibus Baronibus, militibusq; & hominibus, & cunctis amicis meis &c. Salutem Sciatis me dedisse & concessisse &c. Præterea concedo & confirmo quicquid antecessores mei Henricus de Ferrarijs, Engenulphus, Robertus auus meus, & Robertus Comes pater meus siue vxores, vel Barones, seu Milites, seu homines eorum donauerunt &c.

Hunc facillimè perspicias hunc Comitem Guilielmum occisum minimè cognouisse, quia de eo ne verbum quidem, & Robertum eius nominis secundum Comitis honore primùm claruisse. Hunc Guilielmum dicit noster fuisse Comitem primum Derbiæ. Hoc non nouit ipse Guilielmus qui in Chartis suis per libros quos dixi, non alio vsus est titulo quàm *Comitis de Ferrarijs*, nec filius eius Guilielmus primus Comes Derbiæ qui patris dignitatem neutiquam prætermissurus, vt statim docebitur. Proferatur aliqid Autenticum ex Archiuis, Registris, aut historijs, vt hoc probetur, vel audiat, libenter Censor noster, si dixero illum iam tertium Comitem in hac familia vel è suis scydis, vel suo ingenio vna pagina iam protrusisse. Hunc etiam Guilielmum tradit anno Henrici tertij duodecimo defunctum, vix credat qui legit in Continuatore Simonis Dunelmensis, vbi percenset Principes & nobiles in terra sancta defunctos qui ibi meruerunt sub Richardo primo Rege Angliæ. *Hæc sunt nomina nobilium defunctorum in obsidione Acræ &c. Theobaldus Comes de Bloys, Stephanus Co-*

nes de Sauncer frater eius, *Willielmus Comes de Ferrers &c.* vel qui legit Chronicon Monasterij de *Wawerley* quod vidi in manibus Richardi S. *George*, qui diu multumque in his studijs elaborauit, & scio apud eum si lubeat, videat, atque hæc ipsa legat. *Anno* 1190. *Anno secundo Richardi Regis Anglorum motio Christianorum ad Ierusalem, in qua motione &c. Mortuus ibidem Imperator, & Comes Robertus Legrecestriæ, & Baldwinus Archiepiscopus, & Willielmus Comes de Ferrarijs, & Ranulphus de Glanuilla &c.* Sed noster anxiè diligens fortasse dicet illum resuscitatum ad duodecimum illum annum annos plus minùs XXXVII. reuixisse, vel alium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* & Derbiæ quem nemo vidit, se inuenisse qui duodecimo eo anno H. 3. diem obierit; & sic quatuor ex familia Comites quos Antiquitas ignorauit ipse iam eruit. Sed veritati vt suus constet honor hæc ex historia nuntia veritatis discat lector; Guilielmus filius eius Guilielmi qui bello sacro obijt, primus fuit ex hac stirpe qui se Derbiæ Comitem scripsit, Chartamque confirmationis in libro Tuttesburiensi quem sæpiùs iam citaui, his verbis incipit. *Willielmus de Ferrarijs Comes Derbiæ omnibus hominibus suis & amicis tam præsentibus quàm futuris salutem. Sciatis me concessisse & Deo & Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Tuttesbury &c. pro salute mea & Agnetis vxoris meæ & successorum meorum & pro anima Willielmi Comitis de Ferrarijs patris mei &c.*

Hunc etiam Guilielmum primum fuisse qui Derbiæ Comitis titulo vsus discat, nec didicisse pudeat. Rex Ioannes qui Derbiæ Comitatum dum priuatus esset ex dono regis Richardi anno regni sui primo illum Derbiæ Comitem creauit his verbis *de tertio denario, de Placitis placitatis per Vicecomitẽ in toto Comitatu Dereby, tam in Dereby quam extra, vnde ipse Comes est, & ipsum tanquam Comitem propria manu cinximus*: vt legitur in Chartis antiquis B. Numero 20. Eundem Willielmum dicit obijsse 1242. Rem hanc componat cum Mathæo Parisiensi pagina 983. qui affirmat illum obijsse 1247. qui fuit tricessimus primus Henrici tertij, sed res est leuicula, transeat. Maius hoc quod sequitur vbi post vnam & alteram lineam scribit Robertum Comitem Derbiæ anno quinto eiusdem Regis fuisse captum, carceri intrusum, & *manu-captoribus* terras per Syngrapham dedisse suas. Deus bone quanta absurdorum congeries si quis vrgeat hinc consurgeret, videlicet vt taceam alia, illum captum fuisse antequam ex vtero matris prodijsset, Comitem fuisse dum auus & pater viueret. Iohannem *de Chishull* eo tempore fuisse Angliæ Cancellarium, Guilielmum *de Valentia* tunc temporis fuisse Comitem Penbrochiæ, Willielmum *de Bellocampo* fuisse Comitem Warwici, quæ ipse falsissima esse scio non inficiabitur. Verùm nolo numeris captare, vt ille solet, in quibus facillimè supplantarem: Typographorum incuria vel ex memoriæ lapsu hæc & huiusmodi illi, perinde ac mihi & alijs accidere possunt. Venia igitur detur vtrique si I. pro II. II. pro III. VII. pro VII. in scripta nostra deprehendantur cum in Theologorum nec non Iurisconsultorum citationibus de rebus grauissimis maiora comperiantur. Sed ad rem, captus enim Comes ille Robertus non Anno Henrici tertij quinto, sed quinquagessimo, nec scriptum tamen illud eo anno confectum. Si tunc confectum quis dicat, idem dicat, & Iohannem de *Chishull* Cancellarium, & Willielmum de *Bellocampo* fuisse Warwici Comitem eo anno. Sed alterum tunc fuisse Cancellarium docent Regia Archiua, & Willielmum de *Malduit* fuisse Comitem Warwici docet Ioannes Rossus. Sed anno quinquagessimo tertio scriptum illud confectum, sigillum appositum, & recognitum demonstrant regia illa Archiua, sz. *Placita Mich. coram Rege secundo Edw. primi. Stafford.* Quòd verò etiam dicit illo scripto reseruata fuisse Comiti Roberto *Chartley* & *Bolebrok*, vereor

cùm

cùm duo ſint hiſtoriæ lumina Chronographia, & Chorographia, ne in vtroque hîc ſit lippus, Archiua enim aliud dicunt; ſed non vocula pugnabo. Iam ad finem huius genealogiæ Ferrariorum qua & ſibi diligentiæ laudem & aſſentatiunculæ gratiam colligere ſperat ferè peruentum eſt. Ecce tamen vt eadem pentia pertexat, qua exorſus eſt, nouum, & hiſtoricis veteribus & ante hæc tempora inauditum vel è ſuo vel aliorum ingenio Nottinghamiæ Comitem inueſtiuit, & proclamauit, Gulielmum ſcilicet de *Ferrarijs* natum è filia & hærede Gulielmi *Peuerell* Nottinghamiæ Domini, qui tamen ipſe hoc minimè nouit, nec vnquam hoc titulo vſus. Miretur ſanè quomodo hoc fieret quicunque legeret apud Matthæum Pariſienſem Pag. 126. *Rex Henricus ſecundus exhæreditauit Willielmum Peuerell cauſa veneficij quod Ranulpho Comiti Ceſtriæ fuerat propinatum.* Item Rogerum Houeden, pag. 373. b. *Richardus primus anno Regni ſui primo dedit Comitatum de Nottingham & Comitatum de Derbiſhire Iohanni fratri ſuo.* Probet ergo ex Archiuis, vel hiſtorijs antequam hoc cuique perſuadeat Ioannem Regem, vel Henricum tertium hunc Nottinghamiæ titulum, & honorem illi conceſſiſſe, vel fateatur, ne aſperiùs aliquid dicam, Gulielmum illum de *Ferrarijs* nunquam fuiſſe Nottinghamiæ Comitem. Nec vrgebo vt probet quod ægrè è bonis authoribus poteſt, Robertum vltimum Derbiæ Comitem filiam Domini *Baſſett* duxiſſe: legi enim habuiſſe vxores duas, alteram è Luſigniana, alteram è Bohunorum familia, de hac nihil certè hactenus mihi compertum. Hæc in *linea*, quam vocat, *Ferrariana*, obſeruaui, in qua quam verè ſe geſſerit iudicent alij, & inprimis ſi placeat hanc rem referat, vt & ſequentia, coniunctim vel diuiſim, ad Cl. Viros Sampſ. *Erdeſwick* de *Sandon*, Henr. de *Ferrarijs de Badeſly* ex hac eadem familia, Franc. *Thynne*, & Rich. S. *George* qui (ſi qui alij, quos ego in Anglia noui) in hæc Genealogica ſtudia maximos labores, cum ſingulari iudicio impenderunt, & Henr. ille in hanc ſuam ipſius ſtirpē plurimam operam contulit. A quibus cùm veritatem colant, proculdubio pro doctrina, iudicio, & ſummo in veritatem, hæc ſtudia, & ipſum amore ius æquabile conſequatur. Hæc in duabus primis eius libri ſectionibus, notaui iam tertiā accedā, in qua in me irruit quòd Reginaldum Comitē Cornubię ſine prole obijſſe dixerim, cùm potiùs irrueret in peritum illum Regem Armorum R. Cooke *Clarenceux* qui ita in ſuo de Nobilitate Anglica libro (vt iam anteà dixi) me edocuit. Nec ego tamen vehementioribus verbis in iſtum irruam primùm quòd aſſerat Comitem Reginaldum tres habuiſſe filias, cùm ſi vel ſua excutiat ſcrinia præter filios, filias quatuor inueniet. Secundò quòd ex tribus illis filiabus quas dixit iſte qui tam exquiſitam venditat ſcientiam & diligentiam, alteram omittit, quod perinde crimini vertendum quàm quod duabus Sectionibus ſui libelli, XIII. & XX. ita mihi vitio vertit, quòd vnum Robertum in familia Hungerfordia omiſerim. Hoc enim adeò nefarium ſibi viſum eſt vt eadem de cauſſa ſui immemor in hac & illa ſectione viginti lineis, & acerbis contumelijs ſit proſequutus. Tertiò alteram ex his filiabus dicit Baldwino de *Riparijs* ſiue *Riuers* Comiti Deuoniæ vxorem datam fuiſſe. Hoc eſt veritatem falſo contaminare, ſed veritatem ſuum ſplendorem recipere, & ſe à falſo iam reduci patiatur authoritate Roberti Montenſis, qui eo ſeculo vixit, & hiſtoricus fide digniſſimus hæc ſcripſit, *Anno* 1162. *Richardus de Reuers Dominus Inſulæ Vectæ* (qui idem fuit Comes Deuoniæ) *in Anglia moritur, relinquens ex filia Rainaldi Comitis Cornubiæ paruulum filium nomine Baldwinum.* Ergo non Baldwinus Comitis Deuoniæ pater, ſed Richardus eius filius illam duxit. Hoc ego ſi dixiſſem acer & acerbus iſte orator pro Tribunali ſiſteret, exclamaret, ecce Patres conſcripti, ecce Qui-

rites

rites, patrem cum filij vxore nuptijs incestis scelerate coniungit, E libris tamen nouerit, si minùs meminerit Baldwinum quem dicit patrẽ fuisse eius Richardi, qui duxit filiam Comitis Cornubiæ & alterum fuisse Baldwinum eius Richardi filium, ita vt non eludat quin ex hac sua asseueratione vel pater filij vxorem, vel filius suam ipsius matrem incestuosè duxerit. Quartò affirmat familiam Courtneam à Baldwino hoc Comite Deuoniæ, & hac filia Reginaldi Comitis Cornubiæ profluxisse, perinde sanè ex nubibus profluxisse scribat. Veritatem docebit Liber Monasterij Fordensis his verbis.

Hic Comes Baldwinus primus tres filios, viz. Richardum, Henricum, & Willielmum habuit, ac tandem anno Domini 1155. secundo nonas Iunij mortuus apud Quarteram, vbi vxor sua Adelizia & dictus filius suus Henricus in iuuentute defunctus quiescunt, sepulturam accepit. Senior ergo filius eius Richardus secundus ei in hæreditate successit, & Comes Deuoniæ extitit, & duos filios post se successiuos Comites & hæredes, videlicet Baldwinum secundum & Richardum tertium legitimè procreauit, Vterque autem eorum sine prole obierat, & sic ad patruum suum Willielmum de Vernona cognominatum, quia Vernonæ scholaris fuerat, hæreditas tota spectabat. Iste Willielmus Comes genuit Baldwinum tertium de Mabilia Comitissa vxore sua, ac etiam duas filias, Ioannam videlicet Willielmi Bruer, & Mariam Roberti de Courteney inclytorum procerum vxores futuras.

Quintò alteram filiam Comitis Reginaldi elocatam in familiam de *Valletorta* dicit, at meminerit quòd ex tribus quas dixit, solummodò duas, tertia prorsus omissa, memorauerit. At si tres tantùm fuerint filiæ, quod asseueranter ait, & primam nuptam in stirpem de *Riparijs*, vt iam dictum, alteram elocatam fuisse Roberto Comiti Mellenti docebit Robertus Montensis anno 1165. vbi sic loquitur de morte Wallerani Comitis Mellenti.

Walleranus Comes Mellenti factus Monachus Pratellis obijt, & successit ei filius Robertus, &c. Duxit idem Robertus filiam Rainaldi Comitis Cornubiæ.

Alteram item filiam Saram nomine fuisse vxorem Vicecomitis Lemouicensis probabit Rex Iohannes, qui vt habetur inter Archiua eius *Cl. 16. Membrana 21.* sic scribit.

Rex Domino P. Winton Episcopo &c. mãdamus vobis habere faciatis sine dilatione Sarræ matri Vicecomitis Lemouicensis filiæ Comitis Regnialdi de Cornubia medietatem manerij de Tywernhye cum pertinentijs in Comitatu Cornubiæ, sicut eam habuit tempore Henrici patris nostri de dono suo in maritagium Vicecomit. Lemouicensi. Datum 27 Augusti.

Hinc sibi fatendum est nõ tres tantùm, quod astruit fuisse sorores, vel si tres nullam in familiam de *Valletorta* fuisse enuptam. Indaganda iam sibi restat quarta, quam fortasse inueniat in stemmate Dunstauillorum. Hæc visum est in tres priores eius libri sectiones obseruare, in quas penitiùs inspexi quòd in his, vti Duces in prima acie veteres & exercitatos milites disponunt, ita istum firmissima doctrinæ Heraldicæ & iudicij sui argumenta primo loco proposuisse existimaui. Nec ego, qui criminibus inferendis minimè delector, hæc ignorantiæ, sed memoriæ lapsui & præproperæ festinationi adscribo: qua etiam lenitate si erga me vsus esset, non sibi os adeò distorsisset, & ego gratias retulissem.

Sed pergam & veritatis eruendæ studio suos sibi errores in sequentibus sectionibus detegam paucos, ne illis inflatus tumescat; nec asperiùs in istum inuehar, ne per eius latera alios quos colo Genealogicæ huius facultatis studiosos sauciare videar. Contexuit Genealogiam Curciorum, certò scio non è libro Monasterij de *Bolton*, & deprecor veniam si non facilè credam, cùm nihil

hil quo probat in medium proferat, Veritati enim semel atque iterum iniuriam in hac fieri persuadent Regia Archiua, Iste dicit Auiciam, Aliciam dixisset, de *Curcy* sororem & hæredem fuisse Iohannis de *Curcy*, & non Guilielmi vt scripsi. Archiua aliter his verbis. *Pl. primo Ioh. P. Rot. 10. in d.*

Assisa de Ecclesia de Harewood, quam Warinus filius Geroldi clamat versus Can. Eborum. Iurati dicunt quòd Willielmus de Curcy frater Aliciæ vxoris Warini quæ hæres eius est, præsentauit vltimam personam.

Affirmatè etiam scribit Aliciam illam de *Curcy* peperisse filium & hæredem Warino *Fitz-Geroldo* marito, non filiam, quod ego alibi scripsi illum Margaretam filiam & hæredem quæ primùm Baldwino de *Riparijs*, posteà Falcasio de *Brent* enuptam genuisse. Sed hæc planè non contra me, sed ipsissimam veritatem, quæ non solùm ex libro Monasterij Fordensis his verbis. *Baldwinus tertius genuit ex Marg. filia & hærede Warini filij Geroldi Baldwinum quartum.* Sed ex Archiuis dum iste deprimere cupit clara voce clamat. Audi ex Placitis *Mich. 4. H. 3. R. 4. in d. adhuc de crast. S. Martini.*

Hugo de Neouill, & Iohanna vxor eius petunt versus Folk de Brent & Marg. vx. eius medietatem Manerij de Stoke Curcy, vt rationabilem partem ipsius Ioannæ quæ eam contingit de hereditate Aliciæ de Curcy matris prædictæ Marg. &c. & Folk & Marg. dicunt quòd prædicta Maneria fuerunt hæredit. prædictæ Aliciæ, & quòd ipsa Ioanna est soror Marg. sed quædam conuentio facta fuit inter ipsam Folk & Warinum filium Geroldi & Aliciam prædictam vxorem eius, per quam terræ debent ijs remanere quousque summa pecuniæ &c.

Hinc perspicuum est Warinum *Fitz-Geroldi* ex Alicia de *Curcy* Margeriam filiam & hæredem procreasse: cùm iste Warinum secundum filium, illumq; Warinum tertium Dominos Castri de *Harewood* ex eadem genuisse contendat. Quòd verò *Harewood* descendit per Margaretam filiam Warini *Fitz-Gerold* ad illos de *Riparijs* qui fuerunt Comites Deuoniæ, *Placita coram Rege Westm. Anno 3 Edw. 2.* his verbis probanr.

De Warino exiuit quædam Margeria filia & hæres, & de ipsa Margeria quidam Baldwinus, & de ipso quidam Baldwinus & Isabella, & quia Baldwinus obijt sine hærede de se, descendit ius Isabellæ.

Post mortem verò Isabellæ illius de *Riparijs* quæ de *Fortibus* à marito dicta & obijt *seisita* de castro *Harewood*, cùm Hugo de *Courteney* & Robertus de *Insula* siue *L'isle* contenderent de *Harewood*, hac stemmatis deductione ius suum confirmat his verbis in *Placitis* quæ dixi, Robertus de *Insula*. Quæ adijciam vt Antiphilus videat me non per aliorum perspicilla hæc vidisse.

Dicit quòd Harewood &c. debentur sibi vt proximiori hæredi prædictæ Isabellæ, & dicit quod de ipsa Isabella quæ obijt sine hærede de se resortiebatur ius eorundem tenem. cuidam Henrico vt consanguineo & hæredi prædictæ Isabellæ fratri cuiusdam Warini proaui ipsius Isabellæ, & de ipso Henrico descendit ius cuidam Aliciæ vt filiæ & hæredi, & de ipsa Alicia cuidam Roberto vt filio &c. & de ipso Roberto cuidam Warino vt filio &c. & de ipso Warino isti Roberto qui nunc petit.

Et hinc (vt videre est in illis *Placitis*) Robertus obtinuit *Harewood* &c. cùm tamen iste noster mysticè dixit omnes Dominos de *Harewood* Iohannis nomine fuisse appellatos. Duos è familia *Boneuile* facit Barones, sc. Guilielmum qui duxit filiam & hæredem Domini de *Harrington*, & Guilielmum eius filium, patrem Ceciliæ, vxoris Marchionis Dorsettiæ. At Inquisitio capta post mortem Guilielmi *Boneuile* Militis, quem Baronis dignitate ad Parlamentum euocauit Rex Henricus sextus anno regni sui 29. neutrum horum fuisse Baronem de

Boneuile agnoſcit, vterque enim pater & filius ſuperſtite Barone *Boneuile*, dicto obijt, Ceciliaque eius conſanguinea reperta eſt eius hæres. Ecce verba Inquiſitionis quæ vtrique noſtrum veritatem aperiat.

Willielmus Boneuile Miles obijt 39. *Henrici ſexti, Cecilia de Boneuile eſt conſanguinea & hæres propinquior, videlicet filia Willelmi Boneuile nuper Domini de Harrington, filij Willielmi Boneuile Armigeri, filij dicti Willelmi, Boneuile Militis, & quod dicta Cecilia eſt ætatis trium quartcrarum vnius anni.*

Videamus quæ ſequuntur, Robertum pro Rogero de *Berkley* omitto. Hugonem *Spencer* Wintoniæ Comitem. Angliæ fuiſſe Theſaurarium, vt tradit, negant Archiua. Edwardum de *Salesbury* Comitem Saliſburiæ ſi non iſte primùm creauit, certè primus ſtylum eius proclamauit, nam in libro *Domeſday* non alio titulo quam *Edwardus de Saliburia* vocatur. Nec hoc ſatis, niſi etiam ad hoc comprobandum falsò allegaret Chartam fundationis monaſterij de *Selby* quaſi ibi teſtis eſſet nomine Comitis Sarisburiæ, cùm nihil minùs in hac Charta appareat, quæ his verbis deſinit.

Data Charta hæc & confirmata apud Londonias in præſentia iſtorum, Odonis Baiocenſis Epiſcopi, Edwardi de Salebiria, Hugonis de portu, Hugonis de Monteforti, Roberti de Oiley, &c.

Inueniat in Archiuis, inter Chartas antiquas P.12. Cùm verò iam ſemel atque iterùm in Archiuis allegandis fidem ſic fefellit, alius forſitan nec ſine cauſſa fidem eius in cæteris Chartis antiquis quas citat, ſuſpectam haberet. Walterum huius Edw. filium Comitem Sarisburiæ fuiſſe oro per communia ſtudia, vt me autoritate aliqua autentica doceat, ne hunc etiam Comitem Heraldica licentia creatum ſuſpicer. Etenim Rex Henricus tertius in Confirmatione terrarum Priori & Canonicis de *Bradenſtok*, illum Comitem non fuiſſe me docet his verbis. *H. & confirmauit, &c. Priori, & Canonicis de Bradenſtok donationes ſubſcriptas vz. ex dono Walteri de Sariburia totam villam de Bradenſtok, &c.* Inueniat in Rot. Chart. anno 17. H. 3. Filius itidem eius Patricius iubet vt non credam Walterum hunc patrem ſuum Comitem fuiſſe. Sic enim ſcribit, vt in libro Rubeo videre licet.

Chariſſimo Domino ſuo R. Angliæ Comes Patricius ſalutem & fidelia ſeruitia. Audito præcepto veſtro de militib. feodatis &c. Iſti ſunt feodati de veteri feffeomanto de feodo Walteri patris mei, &c.

Non inquit Walteri Comitis patris mei. Huius Comitis Patricij filium Guilielmum Comitem fuiſſe inter nos conuenit, at quod ſcribit illum duos filios duaſque filias reliquiſſe liberum ſit mihi diſſentire. *Eſcaetria* enim quam produxi repugnat, vti etiam Rogerus Houeden Pag. 436. b. *Obijt*, inquit *Guilielmus Comes de Salesbery, filius Comitis Patricij; cuius filiam & hæredem Richardus rex Angliæ dedit in vxorem cum Comitatu Salesbery Willielmo fratri ſuo notho.* Allegat tamen contra ad fidem hac in re faciendam Regiſtrum Monaſterij de *Bermondſey*, & inde Confirmationem de Eccleſia de *Benſted* factam Canonicis. Abſit vt ego de fide eius hic dubitem cùm ſit Heraldus; eſt tamen cur dubitetur, primùm quòd nihil tale in Regiſtro illo inueniatur, deinde quòd Monachi, & non Canonici fuerint in Monaſterio *Bermondſey*, poſtremò quòd Eccleſiam de *Benſted* ad alios religioſos ſpectaſſe certo ſit certius. Sed hic vt alibi ſæpiùs aliena fide, & oculis vſus videatur. Doleo autem quòd tempus tam exactè deſignauerit quo R. Henricus ſecundus Patricium, Walteri filium Sarisburiæ Comitem vt ſcribit, confirmauit, anno ſc. regni 28. Chriſti 1181. cùm ille iam occiſus fuiſſet in Gallia ante annos plùs minùs duodecim, ſc anno 16. Henrici ſecundi,

Chriſti

Christi autem 1169. vt author est Robertus Montensis, Matth. Westmon. pag. 99. & alij. Miseret etiam quòd Robertum de *Holland* (qui duxit M. filiam & vnam hæredem Alani *La Zouche*) sua Baronis dignitate indignè spoliauerit, cùm omninò denegat, vel istum, vel ex eius posteris quempiam ea dignitate floruisse: iste tamen Robertus tempore R. Edwardi secundi, & Robertus eius filius sub Edwardo tertio inter Barones ad Comitia Parlamentaria fuerint euocati, vt in *Summonitionibus* inter Archiua Regia liquet. Eoque magis istius misereor, quòd sua manu vtrumque Baronem fuisse alibi testatus est, sed inuidia homines ita obcæcat, vt etiam seipsos pro alijs imprudentes lacerent, & lanient. Quòd Beauchamporum familiam à Margareta Dolia genus trahere scripserit, palinodiam canat, veritatem docebit I. Rossus Warwicensis si inspiciat, qui Warwicensium Comitũ stemma singulari diligentia & veritatis studio olim contexuit. Deleat etiam Stephanum Blesensem, siue de *Bloys* habuisse *Pevensell* ex dono Guilielmi Conquestoris, & credat libro iudiciali Angliæ (*Domesday booke*) qui oculata fide descriptus. Asserit enim liber iste *Pevensell* fuisse tunc temporis possessionem Comitis Moritonensis & prima se offert inter terras eiusdem Comitis, quod antè dixi. Toto autem capite abnuat Richardum Blesensem Comitem de *Aquila* fuisse, & Comitis nomine aut titulo in Compositione inter Stephanum Regem & Henricum Normanniæ Ducem testem fuisse. Cùm nec Comitis nomine, nec omninò in illa fuerit testis. Si minùs mihi credat accedat librum Rubeum in Scaccario, pag. 164. aut magnos Angliæ Annales vbi in nostram linguã conuersam Compositionem istam inueniat. Nec tamen falsarium illum dicam, tantùm admoneo vt caueat ne dum alijs facilè credat, faciliùs fallatur. Nec Richardum filium Gisleberti Comitis, nepotẽ significatione strictâ affirmet Richardi primi Ducis Normanniæ, quem pronepotem fuisse conuincet Guil. Gemiticensis lib. 7. cap. 26. Inter filias Hamonis de *Creuecure* nullam in Inquisitione inueniet enuptam Henrico *Hawte* quod scripsit, sed Henrico de *Gaunt*. Nec silentio inuoluendum hunc delatorem qui me rei capitalis arcessit, quòd subinde I. G. vel L. cùm prænomen non occurrit posuissem, quódque vel incuria vel data opera nonnullos minoris notæ omiserim, (nec enim ego Genealogias deducere statui, sed clariores in familijs nonnullis enumerare) cùm de familia de *Bradston* agit eadem in re quam adeò exactè profitetur negligentiùs titubasse. Nobilissimos viros sine prænominibus quasi seruuli essent apud Romanos, vel suos combennones proponit, & in vna Genealogia deducenda, Edmundum *de Inguldsthorp* omittit. Ex filiabus Marchionis *de Monteacuto*, Margaretam vxorem Iohannis *Mortimer* Militis præterit, Isabellam vxorem Guil. *Hudleston* prætermittit, Elizabetham vxorem Henrici Wentworth silet, &c. quas inuenire potuisset *Origin.* XI. Henrici VII. Prætereà Adrianum *Fortescue* Militem negligit, & Luciam eius Marchionis filiã primogenitam cum Anthonio *Brown* Vicecomite *de Monte-acuto*, hoc est auiam cum suo è filio nepote matrimonio coniungit. Hoc enim fateatur cùm constet Antonium *Brown* qui ante paucos annos defunctus primum fuisse ex Brownorum familia, Vicecomitẽ *de Monte-acuto* à Maria Regina creatum. Non hæc rapiam in præiudicium nobilitatis, non exclamabo Oedipum in Iocasta, Consultores illi pessimi quos sæpius sibi in consilium adhibet INVIDIA & FESTINATIO has caligines & menti & oculis offuderunt. At dicat, S. Matthæus in Genealogia Christi deducenda liberum sibi fecit quorundam nomina præterire. Esto, salua iam res est, & illi etiam cur non perinde ac Apostolo liberum? Nolim dixisset, nedum scripsisset quod tamen scripsit,

Euidentissimum est Henricum de Bohun Comitem fuisse Essexiæ iure vxoris. Quia ego iure vxorio Guiliel. *de Fortibus* Comitem fuisse Deuoniæ, & alios eadem ratione pro more superioris seculi nobilitatos dixi, diē dixit & in læsæ nobilitatis crimen non sine contumelia vocauit: Iam ipse in eodem tenetur, quærat latebras quibus elabatur, aut fateatur. Verùm Henricum istum nunquam fuisse Essexię Comitem, vel duos simul floruisse Essexię Comites (quod in Anglia inauditum) agnoscat. Duxit Henricus iste sororem Guiliel. *de Magnauilla* Comitis Essexiæ: superstite igitur hoc Guilielmo *de Magnauilla* Comes Essexiæ esse non potuit. At Henricus *de Bohun* obijt. 1220. teste Matthæo Parisiensi pag. 414. & septimo pòst anno 1227. obijt Guil. *de Magnauilla* Comes Essexiæ teste libello Waldenensi, & Matth. Florilego pag. 121. Videat ergo, quod tamen affirmat, Henricum de *Bohun* nunquam fuisse Essexiæ Comitem: nisi reuixerit, & testimonium perhibuerit Henrico tertio Anno septimo postquam iam mortuus esset, vt iste suauiter sibi persuadet & nobis asseuerat. Huic tamen vehementi istius asseuerationi non dicam, quod alius tamen diceret, IGNORANTIAM fuisse matrem, & PRAEFIDENTIAM obstetricem, nec enim conuitijs, nec dicterijs ludere me iuuabit. A veritate longissimè abijt quum memorauerit Richardum filium Richardi Comitis Cantabrigiæ qui anno tertio Henrici quinti capite Southantoniæ truncatus, fuisse creatum Comitem Cantabrigiæ, & postea Ducem Eboraci anno quarto Regis Hen. sexti: cùm nullæ extent in Archiuis hac de re *Patentes*, imò cùm in *Escaetria* septimo Hen. quinti. *Essex*, Richardus ille vocetur *Dux Eboraci*: atque iure sanè optimo, cùm repertus fuerit in Inquisitione, Anno tertio Hen. quinti post mortem Edwardi Ducis Eboraci, *consanguineus eius & hæres.* Qui quidem Edw. Dux Eboraci septimo Henrici quarti (quod iam pridem ex Finibus Term. Hilarij eius anni obseruaui) *tenuit de Rege Comitatum Cantabrigiæ per seruitium vnius integri Comitatus.* Filius autem ille fuit Edmundi quem Richardus secundus Eboraci Ducem creauit (vt ex *Patentibus* anni noni eiusdem constat) *sibi & hæredibus masculis*, adeò vt nulla fuerit causa cur ille hæres masculus de integro Dux Eboraci crearetur. Michaelem *Delapoole* tertium qui occisus in prælio Agincourtensi fuisse Comitem Suffolcię, caueat ne credat; nec illum si veritatem colit, sine liberis obijsse dicat, vti dixit. Archiua certè Regia nec illum Comitem nominent, & liberos habuisse prodant. Ecce. *Inquisitio Anno tertio Henrici quinti.*

Dicunt quòd prædictus Michael filius obijt die Veneris festo Sancti Crispini & Crispinani (eo die pugnatum est apud Agincourt) *& quòd Willielmus frater eiusdem Michaelis est hæres propinquior masculus.*

Hinc percipiat, quòd iste Michael non Comes agnoscitur (caussam alibi dicam) nec quiuis facilè peruidebit. Hoc idem, ac etiam quod non sine liberis diem clauserit, sed tres filias reliquerit, hæc doceat *Inquisitio, septimo Henrici quinti* Eborum.

Catharina, &c. quæ fuit vxor Michaelis Delapoole nuper Comitis Suffolciæ, & quòd Guilielmus nunc Comes Suffolkeſt filius & hæres masculus dictæ Catharinæ; & Catharina, Elizabetha, & Isabella filiæ Michaelis Delapoole filij prædicti nuper Comitis sunt consanguineæ & hæredes generales ipsius Catharinæ.

Non iuuat hîc memorare quàm procul à vero fuerit auersus, cùm dixerit G. de *Gaunt* tempore Conquestoris fundasse *Domum de Gaunts* Bristoliæ, ex scriptorum autem fide constat Henricum de *Gaunt* primùm inchoasse: & Robertum de *Gournay* pro anima auunculi sui Mauritij de *Gaunt*, regnante Henrico tertio perfecisse. In benigniorem etiam partem flectam quòd 49. *H.* 3. Gilbertum de

de *Gaunt* interfuiſſe Parlamento Wigorniæ contra hiſtoricorum omnium fidem tradat, qui Parlamenti eo tempore Wigorniæ non meminerunt. Scio tamen ex Archiuis Regijs *Summonitionem fuiſſe eo anno Parlamenti incipiendi octabis Hilarij apud London, teſte Rege apud Wodeſtock.* Exoret autem veritas vt ne mordicùs teneat tres fuiſſe Gilbertos Lincolniæ Comites ex hac familia de *Gaunt.* Vnum agnoſcimus à Stephano Rege creatum, alterum legimus apud Matth. Paris. pag.382. gladio Comitatus Lincolniæ à Ludouico Franco cinctum fuiſſe Anno primo H. 3. Sed hunc regni Archiua Comitem non agnoſcunt, quia Ludouicus ille nulla iura Maieſtatis in Anglia habuit, & igitur Comitem creare non poterat, & hac de cauſa nec ego inter Lincolniæ Comites numeraui: At tertium Comitem qui creauit, quiſque ille fuerit, vereor pro authoritate, niſi oſtendat, quod multò minùs quám Ludouicus, Comitem creare poteſt. Secundum Gilbertum à Ludouico Franco honoratum Comitis titulo non vſum fuiſſe ex Placitis 27. Hen.3. nec eius filium Gilbertum tertium (quem Typographi omiſerunt pagina huius libri 476.) tùm ex illis Placitis, tùm ex Inquiſitione capta anno ſecundo Edw. Primi, quo ille obijt, ſolis luce clarius eſt. Si verè Comites fuiſſent, cur etiam non Comes fuit Gilbertus quartus tertij Gilberti filius? qui terras dedit Regi Edwardo primo, & in Inquiſitione poſt mortem anno 26, eiuſdem Regis, ſimpliciter Gilbertus de *Gaunt* appellatur.

Hoc verò pro ingenij mediocritate intellectu comprehendere non poſſum, quomodo Baldwinus filius ſecundus Gilberti Comitis primi (cùm ex ſupradictis conſtat, filium nullum ſed tantùm filiam A. habuerit) fundaret, vt ſcribit, Monaſterium de *Brune*, vulgò *Bourne:* idque Anno 1140. in honorem Henrici ſecundi, annos ſc. tredecim antequam ille regno inauguraretur, & abſurda prætereà illa pro eo ſeculo loquendi formula, *in honorem Principis.* Cùm hæ fuerint vſitatæ loquendi formulæ illa ætate in fundationibus. *Fundaui in honorem Dei*, B. Virginis, & Sancti, vel Sanctæ alicuius. *Pro ſalute animæ. Pro remiſſione peccatorum. Pro ſalute Regis, & incolumitate regni* &c. Sed nunquam in *Principis honorem.* Sed ſi rem penitiùs inſpiciat Baldwinum illum *Filium Gilberti* fundatorem huius Monaſterij fuiſſe è familia de *Gaunt* non aſſeret, cùm in Charta fundationis, quæ recitatur inter Principis Chartas anno 1. Edwardi 3. ſimpliciter *Baldwinus filius Gilberti* dicatur. Walleranum Comitem de *Mellent* in Normannia, Comitem fuiſſe Wigornię vnicum ex ea familia ſcripſi, hinc nouo vtitur querimoniæ & calumniæ genere, ait Robertum filium eius fuiſſe etiam Wigorniæ Comitem, ſed ſola ſua ipſius fide & non cuiuſpiam alterius. Probet ex Archiuis, vel aliquo probato hiſtorico, & erit mihi magnus Heraldus. Illum Walleranum fuiſſe à Stephano Rege Wigorniæ Comitem conſtitutum produnt, qui cùm cucullum induiſſet monachus mortuus eſt: filium eius Robertum ab Henrico ſecundo Wigorniæ Comitem confirmatum fuiſſe iam probet, aut nihil planè dixit. Vix enim inueniat quos Rex Stephanus honoribus euexerat eoſdem ſub Henrico ſecundo retinuiſſe. Nec enim cautum erat inter principes illos ſolenni illa Conuentione vt quiſpiam præter vnum & alterum honoribus vel terris à Stephano acceptis frueretur. Quòd Walleranus ille nullas in Anglia hæreditarias terras habuit, docuit me Guil. Gemiticenſis lib.7.cap.30. Quas verò ex Stephani munificentia habuit, ex Cõuentione illa filio certè relinquere non potuit. Quodque filius eius Robertus nec terras nec titulum Comitis Wigorniæ tenuerit, certè perſuadet Liber Rubeus in Scaccario, vbi omnes Angliæ Comites & proceres eius tẽporis ſigillatim memorantur, & ille ne omnino quidem vel nominatur. Sed hunc ſcrupulum tollet Chronicon Monaſterij

fterij de *Wauerley* in quo hæc disertè scribuntur. *Anno 1155. 2. Regis Henrici fecundi cepit idem Rex reuocare in ius propium vrbes, castella, villas, quæ ad coronam regni pertinebant. castella nouiter facta destruendo &c. & deponendo quosdam imaginarios & pseudo-Comites quibus Rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minùs cautè distribuerat.* Inter quos Walleranum illum fuisse à Stephano Comitem erectum, & Henrico infensissimum, vt spero, non diffiteatur. Restat igitur vt filium eius Robertum Comitem de integro fuisse creatum ab Henrico secundo, probet, vti dixi, aut planè operam lusit, & fidem faciat paucissimis. Quòd hinc scripsi. *Wallerani liberos posthabita Anglia ad auita patrimonia in Normanniа rediisse*, actionem intendit, & in me concludit. Ergo nulli ex illa stirpe in Anglia supersunt. Quam Dialecticè & argutè hic argumentatur Antiphilus viderint, & dixerint Dialectici. Eodem quo cœpit pede pergit, & prodit Robertum hunc Anglicam mulierem duxisse; quæ autem fuit ignorat, iterum dicam etsi antè dixi: Mabilia fuit filia Reginaldi Comitis Cornubiæ, vt docet Robertus Montensis. Ex hac scripsit natam fuisse præter alios Mabiliam vxorem Guilielmi de *Reduerijs* de *Vernona* Comitis Deuoniæ, verè quidem. Sed hoc à vero omninò alienum quòd tradit Baldwinum eius filium fuisse Deuoniæ Comitem, cùm patre iam superstite mortuus esset, vt ex Fordensis Monasterij Registro perspicuum, in quo hæc habentur. *Ante mortem dicti Comitis Willielmi de Reduerijs ac de Vernona nuncupati, filius suus Baldwinus tertius prænominatus genuit ex Margareta filia & hærede Warini filij Geroldi Baldwinum quartum, & patre suo adhuc superstite, Calend. Septemb. Anno Domini 1216. morte præreptus est.* Prætermitto quòd dicit R. Edwardum Primum malè mulctasse Rogerum *Bigot*, Angliæ Marescallum quòd noluerit illum in Galliam sequi, cùm in Flandriam non Galliam tunc temporis Rex ille cogitauit, vt videre est apud historicos omnes. Quódque asserit post vnam & alteram lineam iuniorem Humfredi de *Bohun* filium duxisse Edwardi primi filiam, cùm ille non possit ignorare Filium eius fuisse natu maximum & hæredem, nec solere Reges Angliæ filias dare suas filijs subditorum suorum iunioribus. Hæc & id genus alia plura, vt minuta & leuia prætereo, etsi ille minutiora & leuiora tanquam grandia, & grauia mihi obiectauerit. Iam tandem post seria. *O rem ridiculam, Cato, & iocosam, dignãq; auribus & tuo cachinno.* Cęsorius hic noster qui in nominibus hactenus tam fuit nasutus, æstu nescio quo abreptus in extremo actu ita iam deficit, vt planè nomen ignotet suum, vel saltem oblitus est. Miserandum sanè, & nescio cui nisi Messalæ Coruino acciderit, at illi morbo, huic animi impotentia. Nomen huic, vt audio, Radulphus, & scripsi ego *Guilielmus frater Radulphi Domini Carleoli primus fuit Gislandiæ Dominus.* Ille vt conuitiandi caussam sine caussa arripiat, pluribus verbis vrget, stemma deducit, & antiquam chartam producit, vt probet Guilielmum quendam fuisse Ranulphi filium, cùm ego de Radulphi fratre egerim, & de Ranulpho eo loco ne quidem somniauerim. Quæ nomina magis sanè disparata sunt quàm Marcus & Marius apud Latinos, quàm *Ralfe*, & *Randoll* apud nos Anglos. Sed vt se excuset & expediat, dicat Radulphum & Ranulphum. i. *Ralph* & *Randoll* eadem esse nomina, sufficit. Hoc si dixisset, in risum solutus audissem illud Catullianũ. *Ridete quicquid est domi cachinnorum.* Verùm de his plus nimiò, pauci enim vereor sunt lectores, qui hoc capiunt, & paucissimi qui his capiuntur.

Hæc visum est candidè hac de re hominem admonuisse. Admonere enim & admoneri candoris est, nec vt spero hanc admonitionem ægriùs feret, quam ego contumelias eius tulerim. Vt inquit enim sapiens *Admoneri bonus gaudet, pessimus quisque correptorem asperrimè patitur.* Potuisset fortasse calamus meus

os

es eius probris, & conuitijs verberare, voluerunt & amici in hoc literarum genere versatissimi, gestiunt & discipuli (nec enim hac parte rempublicam iuuisse pudet) calamos in istum stringere. At nolui ego, inhibui; scripserunt etiam nonnulli, sed suppressi: homini enim humanitatis, & nomini professionis caussa parcendum putaui. Nec me tamen latet quod Afer ille scripsit, *Genus hominum inuenitur, qui meliores obtrectare malint quàm imitari, & quorum similitudinem desperent eorundem adfectent simultatem: Scilicet vt qui sue nomine obscuri sunt, aliorum innotescant.* Contumelias grauissimas calumniator, si quis est, intorqueat, vitiligator qui, vt inquit Cato, ex vitijs, & litigationibus compositus, litiget, & litem quærat, Ophiogenes venena sugat, Suffenus cæcus amore sui se & sua sine riuali amet, admiretur, & sibi calumnijs in alios titillentur auriculæ, disrumpatur inuidus, ego contentiones ex animo detestatus minimè commoueor, medijs tranquillus in vndis, æquo animo feram, & amico frater & hosti, nec verbo, nec quidem cogitatione violabo. Scio *liuore nihil sublimius esse*; scio verum esse quod vetus ille Poëta noster ad Zoilum scripsit,

Magna doles, maiora notas, in maxima sæuis.

Et mihi sæpe de meo libro occinnui quod alter è nostris Iosephus Iscanus de suo.

Sis vtinam inuidia dignus quem summa lacessat.

Verùm enimuerò de his & hoc genere hominum ne verbum ampliùs addam, tabellam tamen summi illius artificis Apellis cùm colorum viuacitate depingere non possim, verbis leuiter adumbrabo & proponam, vt Antiphilus noster, suique similes, & qui calumnijs credunt, hanc, & in hac seipsos semel simúlque intueantur.

Ad dextram sedet quidam, quia credulus, auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti CALVMNIAE. *Circunstant eum mulierculæ duæ,* IGNORANTIA *ac* SVSPICIO. *Adit aliunde propius* CALVMNIA *eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem, & iram æstuanti conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammantem, dextra secum adolescentem capillis arreptum, manus ad superos tendentem, obtestantémque immortalium deorum fidem, trahit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui graui aliquo morbo contabuerunt. Hic* LIVOR *est vt facile conijcias. Quin & mulierculæ aliquot* INSIDIAE, *&* FALLACIAE *vt Comites* CALVMNIAM *comitantur. Harum est munus, dominam hortari, instruere, comere, & subornare. A tergo, habitu lugubri, pullato, laceróque* PAENITENTIA *subsequitur quæ capite in tergum deflexo, cum lachrymis ac pudore procul venientem* VERITATEM *agnoscit, & excipit.*

Quod reliquum pro Antiquitatis tribunali me & mea sisto, & si de re tantilla tantum virum interpellare liceret, ad honoratissimum Comitem Marescallum Angliæ qui pro tẽpore fuerit & pro summa in huiusmodi causis authoritate diiudicare optimè potest, rem totam cum omni humilitate refero: sin minùs, referatur ad collegium Fœcialium quorum maximè interest Genealogica sedulò perscrutari, vel ad Collegium Antiquariorum qui statis temporibus conueniunt & de rebus antiquis conferunt, quorum plerique etiam in Genealogijs sunt exercitati, vel ad IIII. Viros illos quos dixi in his studijs clarissimos. Quòd si Antiphilo nostro hi parùm placeant, ad duodecem viros rei capitalis referar, qui tamen eligantur, quod ius postulat, *per linguæ medietatem* cùm iste in Latina lingua, vnde veritas in his rebus petenda, sit planè peregrinus. Denique de me & meis iudicent quicunque velint, modò possint, in primis ex schola & Academijs candidi, non ex officina, & pergula sordidi. *Odi profanum vulgus & arceo.* Vt semel dicam, me & mea qualiacunque illa sunt, piorum, bonorum, & eruditorum iudicio & censuræ quàm possum demississimè vt anteà dixi submitto. Mutent, immutent, deleant, subtrahant, adijciant, errores notent, agnoscam, & illi certò scio mihi ignoscent. Si his & alijs qui patriam illustratam cupiunt placeam, de *Lucumonibus* & cæteris qui patriæ gloriæ inuident, minimè laboro.

Me hac consolatione sustentabo quòd publicum meæ in patriam charitatis testimonium extiterit, quòd nullius famæ inuiderim, & quòd bonis placendo, tantùm malis displicuerim.

FINIS.

K·24J·

A01
1468361

Digitized by Google